Sven Wimnell 3 maj 2021: Jämlikhet, klimat och global samverkan, budgetmotioner och jobb. Debattartiklar 29 april - 3 maj 1921. Utrikes och inrikes artiklar 25 - 30 april.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy24.pdf

Sven Wimnell 3 maj 2021: Jämlikhet, klimat och global samverkan, budgetmotioner och jobb. Debattartiklar 29 april - 3 maj 1921. Utrikes och inrikes artiklar 25 - 30 april. http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy24.pdf

Sida Innehåll

4 **Kapitel 1 : Jämlikhet, klimat och global samverkan, budgetmotioner och jobb**

5 Vår nya jämställdhetspolitik baseras på forskningen

10 Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten ligger på den vertikala fördelningen.

11 2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

12 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

13 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar.

14 Välfärd i hushållsverksamheter

16 Gerd, 87, nära att dö när det inte ens gick att ringa 112

33 Jag gjorde fel – men det går att göra rätt nu

37 MP vill att Sverige satsar stort på havsbaserad vindkraft

43 Så ska vi i Sveaskog öka den biologiska mångfalden

48 Självklart att vi följer spelreglerna

52 EU-forskares uppgifter om skogsbruk var gravt felaktiga

58 Marknadsför inte Sverige till turister som måste flyga långt

64 Ledare: Nu krävs ett slut på vaccinnationalismen

67 Straffa dem som sätter munskydd på visselblåsare

71 Budgetmotioner våren 2021

72 Modeaternas budgetmotion Innehåll.

74 Kristdemoktaternas budgetmotion. Innehåll

75 Sverigedemokaternas budgetmotion. Innehåll

76 Vänsterpartiets buggetmotion.

95 Vänsterpartiet vill ha nytt mål för arbetslösheten

97 V vill miljardsatsa på ”superkomvux”

99 Välfärden och livet efter pandemin Löfvens fokus

102 Ledare: Låt inte arbetslösheten bita sig fast efter pandemin

105 **Kapitel 2 : Debattartiklar i DN 29 april - 3 maj**

111 **Utrikes och inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

112 **Utrikes DN-artiklar om USA 25-30 april 2021**

159 **Utrikes DN-artiklar utom USA 25-30 april 2021**

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Kapitel 1 : Jämlikhet, klimat och global samverkan, budget-motioner och jobb

Sammanställningen nu har inte plats för utrikes och inrikesartiklar mer ån dagarna 25-30 april 2021.. Här ska dock tas med några senare artiklar som belyser rubriens avsikter

30 ”Vår nya jämställdhetspolitik baseras på forskningen”

Sverige har länge varit ett av världens mest jämställda länder, men nu går utvecklingen på flera områden åt fel håll. Regeringen ägnar sig åt poserande när det krävs reformer. Vi presenterar i dag 124 nya reformer baserade på forskning och internationell erfarenhet, skriver företrädare för Moderatkvinnorna.

DN. DEBATT 210430

Viktiga reformer så som barnomsorg, avskaffad sambeskattning, föräldraförsäkring, jobbskatte-avdrag och rut-avdrag har gjort Sverige till ett av världens mest jämställda länder. Detta har stärkt kvinnors möjlighet delta på arbetsmarknaden och därmed gett ökad makt och självbestämmande. Det är fundamentalt en frihetsfråga.

Dock har utvecklingen på flera områden gått åt fel håll. Under Stefan Löfvens (S) tid som statsminister har kvinnors utsatthet för sexualbrott ökat med 176 procent. Sverige ligger i topp i Europa när det gäller anmälda våldtäkter, kvinnor är sjukskrivna i nästan dubbelt så stor utsträckning som män, och

kvinnor har betydligt svårare att göra karriär än i våra europeiska grannländer. Ska Sverige bli ett föredöme på jämställdhetsområdet krävs reella förändringar.

Därför har Moderatkvinnorna under ett års tid kartlagt forskningsfronten och lyssnat in expertisen för att förstå inom vilka områden jämställdheten går åt fel håll och varför. Våra lösningar är genomarbetade och framtagna med stöd i forskning och såväl svensk som internationell beprövad erfarenhet.

Frihet och självbestämmande börjar i plånboken. Därför har vi lagt stor vikt vid reformer som bidrar till att fler kvinnor ska arbeta. Kvinnor har fortfarande bara 77 procent av mäns totala inkomster och det gapet har varit i princip oförändrat sedan 1995. Kvinnor startar företag i noterbart lägre utsträckning än män.

Dessa faktorer har en konkret påverkan på kvinnors liv; en av fem kvinnor uppger att hon inte skulle ha råd att skilja sig.

Föräldraskap påverkar kvinnors arbetsinkomst negativt, medan motsvarande effekt inte finns för män. Kvinnors förvärvsinkomst dyker i samband med första barnet och förblir sedan på en lägre nivå i upp till 20 år.

Forskning från IFAU visar att femton år efter det första barnet har inkomstskillnaden mellan pappan och mamman i genomsnitt ökat med 32 procentenheter. Det är också efter första barnet som kvinnor och mäns sjukfrånvaro börjar skilja sig åt.

Jämställdheten påverkas noterbart av den stora grupp utrikes födda som kommit till Sverige. Färre än var tredje utrikes född kvinna med kort

utbildning går till jobbet. Utanförskapet växer med kravlöst bidragsberoende och en politik som uppmuntrar kvinnor att stanna i hemmet, i stället för att delta i arbetsgemenskapen. Sveket är stort mot de kvinnor som flytt förtryck i forna hemländer, och som tvingas leva under hedersförtryck också i Sverige. Dagens migrationspolitik har också skapat en struktur som gör att pojkar och män söker skydd i Sverige i betydligt större utsträckning än kvinnor och flickor, som blir kvar i konfliktområden.

Kvinnors frihet inskränks i dag på fler sätt. Närmare 10 procent av kvinnorna rapporterar att de blivit utsatta för sexualbrott och allra vanligast är det bland unga. Mer än en tredjedel av Sveriges kvinnor uppger att de är rädda för att vistas ute i sitt eget bostadsområde sent på kvällen och en tredjedel väljer ofta en annan väg eller ett annat färdsätt hem för att den vanliga vägen känns för otrygg.

För många slutar dessutom inte rädslan när de stängt dörren hemma då 15 procent av sexualbrotten begås i offrets eller gärningspersonens hem. Att vända utvecklingen så att fler kvinnor ska känna sig trygga utomhus och i sitt hem är därför ödesfrågor för jämställdheten.

Trygghet handlar också om att lita på att samhället finns där när vi behöver. Kvinnors sjukdomar är eftersatta både i forskning och i det kliniska arbetet och det finns kunskapsluckor om hur skillnaden mellan könen tar sig uttryck vad gäller symtom, smärta och reaktioner på läkemedel. Den psykiska ohälsan är i dag den stora folksjukdomen bland kvinnor, men trots det läggs väldigt lite

forskningspengar på att ta reda på varför. Förlossningsvården och eftervården ser olika ut beroende på var i landet du befinner dig. Bristen på barnmorskor är skriande och Sverige har den näst högsta andelen allvarliga bristningar i bäckenbotten i Norden.

Reformskriften, som presenteras i dag, innehåller 124 grundade, konkreta och genomförbara reformer. Några av de viktigaste förslagen:

1 Öka kvinnors arbetsutbud. Det ska alltid löna sig att arbeta, och dagens bidragssystem gör familjebildande till en permanent bidrags-lösning. Flerbarnstillägget bör ersättas av ett förstärkt jobbskatteavdrag och bostadsbidraget ersättas av ett extra barnbidrag för ensamstående föräldrar. Barnomsorg ska erbjudas från 6 månaders ålder och barnomsorg på obekväm arbetstid ska alltid vara möjligt för den enskilde.

2 Förutsättningarna för ett mer hållbart föräldraskap behöver förbättras genom att göra alla dagar med föräldrapenning till dubbeldagar, så att föräldrarna kan vara hemma samtidigt, och öka möjligheten att överföra dagar till andra närstående. Samtidigt bör möjligheten att spara dagar med föräldrapenning efter barnets tvåårsdag begränsas.

3 Öka kvinnors livsinkomster genom skatteavdrag för privat pensionssparande och dela den intjänade pensionen mellan föräldrar under föräldraledighet och vård av sjukt barn. Dessutom behövs bättre information om effekten av våra val på livsinkomsten, direkt vid

fördelning av föräldraledighet och vab, genom ett nytt digitalt verktyg.

4 Stärkt integration genom att minska invandringen och prioritera kvinnor i kvotflyktingsystemet. Sverige behöver upprätta en obruten integrationskedja som har ett snabbt genomflöde till självförsörjning. Ersätt samhällsorienteringen med en ny Sverigeintroduktion och inför hedersscreening för alla asylsökande.

5 Trygghet för kvinnor och män. Inför rätt till målsägandebiträde i hovrätten i mål om våld i nära relationer och spela in första förhöret med målsägande för att kunna användas som bevisning i rättegången. Utbilda kollektivtrafikförare i att upptäcka, förebygga och larma om sexuellt ofredande och inför trygghetsperspektiv i plan- och bygglagen.

6 Jämställd sjukvård. Bygg ut specialistvården för smärta och avsätt pengar till forskning om kvinnors hälsa. Ge nyförlösta mammor hjälp med rehabilitering genom att införa en eftervårdscheck. Inför betald specialist-utbildning så fler sjuksköterskor vidareutbildar sig till barnmorskor.

7 Förverkliga fler företagsidéer. Förbättra socialförsäkringssystemen för att underlätta för företagande och familjebildning. Utöka skolans undervisning i privatekonomi och programmering. Stärk välfärdsföretagandet, genom att öppna upp för företagande i fler kvinnodominerade branscher.

Utvecklingen mot ett mer jämställt Sverige har i delar stannat av eller går åt fel håll. Nu behövs ett politiskt ledarskap för att öka kvinnors livsinkomster, trygghet och självbestämmande.

Det skulle inte bara gynna Sveriges kvinnor, utan utvecklingen för hela samhället.

Josefin Malmqvist (M), ordförande Moderatkvinnorna

Annsofie Thuresson (M), ansvarig Moderatkvinnornas reformarbete

Linda Frohm (M), ordförande reformgrupp företagande

Louise Meijer (M), ordförande reformgrupp trygghet

Anna af Sillén (M), ordförande reformgrupp integration och migration

Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten ligger på den vertikala fördelningen.

Den horisonella fördelningen gäller fördelningen mellan dem som har lika stora inkomster men har olika levnadskostnader.

Jag forskade fram ett system för mänskliga verksamheter på 1970-talet Och har kontinuerligt skrivit om samhällsplanering och politik på tusentals sidor under 50 år .

2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 6100 kr per mån = 73200 kr per år för ensam och 7500 kr per mån för makar/sambor= 90000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 177 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 271000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam

Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Inkomstskatt i% av inkomst	Årsinkomst per person
6001	694	8328	5307	63684	-113316	11,6	72 000
7001	825	9900	6176	74112	-102888	11,8	84 000
8001	1046	12552	6955	83460	-93540	13,1	96 000
9001	1267	15204	7734	92808	-84192	14,9	108 000
10001	1489	17868	8512	102144	-74856	18,9	120 000
11001	1711	20532	9290	111480	-65520	15,6	132 000
12001	1935	23220	10066	120792	-56208	16,1	144 000
13001	2177	26124	10824	129888	-47112	16,7	156 000
14001	2469	29628	11532	138384	-38616	17,6	168 000
15001	2751	33012	12250	147000	-30000	18,3	180 000
16001	3033	36396	12968	155616	-21384	19,0	192 000
17001	3315	39780	13686	164232	-12768	19,5	204 000
18001	3598	43176	14403	172836	-4164	20,0	216 000
19001	3880	46560	15121	181452	4452	20,0	228 000
20001	4190	50280	15811	189732	12732	20,9	240 000
21001	4472	53664	16529	198348	21348	21,3	252 000
22001	4755	57060	17246	206952	29952	21,6	264 000
23001	5046	60552	17955	215460	38460	21,9	276 000
24001	5336	64032	18665	223980	46980	22,2	288 000
25001	5627	67524	19374	232488	55488	22,5	300 000
26001	5917	71004	20084	241008	64008	22,8	312 000
27001	6207	74484	20794	249528	72528	23,0	324 000
29001	6788	81456	22213	266556	89556	23,4	348 000
30001	7079	84948	22922	275064	98064	23,6	360 000
35001	8654	103848	26347	316164	139164	24,7	420 000
40001	10304	123648	29697	356364	179364	25,7	480 000
45001	12040	144480	32961	395532	218532	26,8	540 000
50001	14690	176280	35311	423732	246732	29,4	600 000
55001	17385	208620	37616	451392	274392	31,6	660 000
60001	20185	242220	39816	477792	300792	33,6	720 000

2021. Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 6100 kr per mån = 73200 kr per år för ensam och 7500 kr per mån för makar/sambor= 90000kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 177 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 271000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam

Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika ink. Översskott/år	Årsinkomst per pson
6001	694	8328	5307	63684	-113316	-143632	72 000
7001	825	9900	6176	74112	-102888	-122776	84 000
8001	1046	12552	6955	83460	-93540	-104080	96 000
9001	1267	15204	7734	92808	-84192	-85384	108 000
10001	1489	17868	8512	102144	-74856	-66712	120 000
11001	1711	20532	9290	111480	-65520	-48040	132 000
12001	1935	23220	10066	120792	-56208	-29416	144 000
13001	2177	26124	10824	129888	-47112	-11224	156 000
14001	2469	29628	11532	138384	-38616	-5768	168 000
15001	2751	33012	12250	147000	-30000	23000	180 000
16001	3033	36396	12968	155616	-21384	40232	192 000
17001	3315	39780	13686	164232	-12768	57464	204 000
18001	3598	43176	14403	172836	-4164	74672	216 000
19001	3880	46560	15121	181452	4452	91904	228 000
20001	4190	50280	15811	189732	12732	108464	240 000
21001	4472	53664	16529	198348	21348	125696	252 000
22001	4755	57060	17246	206952	29952	142904	264 000
23001	5046	60552	17955	215460	38460	159920	276 000
24001	5336	64032	18665	223980	46980	176960	288 000
25001	5627	67524	19374	232488	55488	193976	300 000
26001	5917	71004	20084	241008	64008	211016	312 000
27001	6207	74484	20794	249528	72528	228056	324 000
29001	6788	81456	22213	266556	89556	262112	348 000
30001	7079	84948	22922	275064	98064	279128	360 000
35001	8654	103848	26347	316164	139164	361328	420 000
40001	10304	123648	29697	356364	179364	441728	480 000
45001	12040	144480	32961	395532	218532	520064	540 000
50001	14690	176280	35311	423732	246732	576464	600 000
55001	17385	208620	37616	451392	274392	631784	660 000
60001	20185	242220	39816	477792	300792	684584	720 000

Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

Skattereformen 1970 handlade om att ersätta det gamla sambeskattningssystemet med särbeskattning. Det hade varit möjligt att i någon mån göra fördelningen efter skatteförmåga, men det blev att inkomstskatten skulle vara lika för alla med samma inkomst men progressiv så att skatterna blev högre vid högre inkomst. En ledande folkpartist var vid fråga mycket noga med att det skulle vara så.

Det följde med vid 1990 års skattereform. Och politikerna har inga bekymmer med de svåra konsekvenser som uppstår.

Årliga levnadskostnaderna är 2021 cirka 177 000 kr för ensam förvärvsarbetande utan barn och för makar/sambor tilllsammans cirka 271 000 kr (2x135 500). Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x41 500 kr= 83 000kr mera disponibelt i plånboken sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Det räcker för årskostnaderna för två barn, men alla makar/ sambor har inte barn.

Det här gäller när ensamma har inkomster över cirka 19 000 kr per månad och makar var för sig cirka 15 000 kr per månad.

Vid lägre inkomster blir det underskott i hushållsbudgeterna. Underskotten beror bl a på låga grundavdrag som är högst cirka 36 000 kr år 2020, dvs högst cirka 20 % av lägsta rimliga levnadskostnader 177 000 kr för ensamma

Det hjälper inte att ändra grundavddrag. För att det ska bli någon förbättring för de lägsta inkomsterna måste införas något som gäller de horisontella fördelningarna och lämpligt är att införa regler om bostadsbidrag.

Det finns bostadsbidrag för barnlösa ungdomar under 29 år, med låga inkomster. En tid fanns bostadsbidrag också för barnlösa över 29 år men de avskaffades i ovist nit.

Bostadsbidrag för äldre barnösa upp till pensionsåldern bör snarast införas. De ska inte betraktas som bidrag utan som kompensation för alltför låga grundavdrag vid låga inkomster.

De kan göras i princip som för yngre där bostadsbidragen är gjorda med hänsyn till skillnaderna i bostadskostnad för ensamma och makar/sambor.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam.
16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar.
Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000 kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x39500kr= 79000 kr mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: 41000+49320= 90320 per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.

Kontroll: Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000
För makarna blir avtrappningsgänsen 164400x2 minus 49320= 279480. 139740 per make.
Kontroll: Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker
För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Från tidigare sammanställning:
Det kan vara lämpligt att socialminister Lena Hallengren blir ledare för regeringens välfärdspolitik. I innehållet i det följande ligger tonvikten vid välfärden i hushållen.

Den föreslagna organisationen om välfärd i hushållsverksamheter

Den borde kunna utformas enligt det som nämnts om områdena 640- 649 och det som nämns i det följande om Statsråd, Länsstyrelser, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Sveriges kommuner och regioner och Jämlikhetskommissionen

Organisationen bör handla om planering: hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli. Det bör sluta med propositioner hur det bör bli och scialdepartementet bör ta hjälp av andra departement där det behövs.

640 är det första området som gäller hushållsnedlemmarnas hälsa, sjukdomar och skavanker efter kön och ålder, kropp och själ och beteende med hänsyn till det.

Här ingår det som hör till coronakrien, men det kan läggas i särskild del.

Utöver det finns mycket annat som bör behandlas. Andra sjukdomar och förhållanden. Sjukhusverksamheter o d ingår inte men väl tillgång tilll sjukhus på olika sätt på olika håll i Sverige. Regionerna och kommunerna kan ge anledning till förslag. Åldrarnas och könens olika förhållanden m m, diskriminering. Det är saker som socialdepartementet ska känna till.

641/642 gäller mat m m och servering. Och det gäller alla slags mathållningar. Hemma och på restauranger, i skolor, sjukhus, på arbetsplatser, korvkiosker o sv. Det gäller båda att laga och äta.

643 gäller boendet. Det är bostadsministerns område. Han lär mest vara intresserad av bostadsproduktionen. Här gäller det bostadsbehovet. Det sägs att det behöver byggas 700 000 lägenheter och då är bostadsbristen ett stort problem. Vilka lägenheter behövs och var och när och hur? Hur har hushållsmedlemmarna det i olka delar av landet ? Det är många problem som bör behandlas.

644 gäller teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi. telefon m m. Här får socialdeparementet ta hjälp av andra departement . Viktigt är bl a energiförsörjning med hänsyn till klimatet och bredband o d m**ed** hänsyn till att kopparnätet för telefoner avskaffas.

645 gäller att hushållen har utrustning av olika slag. T ex cykar, bilar TV-apparater och möbler. Det finns nog mycket att säga om det.

646 gäller kläder och personlig hygien men bör utvidgas till att gälla umgänge och samvaro med nära, kära, familjemedlemmar och vänner, titta på TV, höra radio, läsa tidningar och böcker, syssla med hobbyer och fritidsintressen av alla slag. Att utveckla de inre verkligheterna.

Här kan socialdepartementet behöva hjälp från andra departementet t ex kulturdepartementet. Det är verksamheter som i stort sett inte ingår departementens ansvar. Socialdepartementet har här en stor uppgift i att reda upp hushållsverksamheterna i 646 och ge bra förslag.

647 gäller allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
Socialförsäkringsministern bör reda ut socialförsäkringarnas utformning med hänsyn till levnadskostnaderna , vilket inte gjorts och inte

görs nu. Och finansministern bör reda ut förhållandet mellan inkomst-skatter och levnadskostnader.

648 gäller städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Det finns cirka 5 miljoner hushåll i Sverige. Om de anväder en timme om dagen för städning o d blir det för varje dag 5 miljoner timmar och för alla under ett år cirka 2 miljarder timmar.

649 gäller personvård: barn, hemsjukvård o d .

Socialtjänsten har hand om personer som har det särdeles besvärligt men i området 64 gäller det hushåll som vill och kan klara sig själva. Somliga kan få assistans vissa timmar genom socialtjänsten men får klara sig för övrigt själva.

Det här handlar om att sköta barn, uppfostra och leka med dem. uppfostra tonåringar och om rörelsehindrade, sjuka och äldre o d som vill klara sig själva men behöver stöd av anhöriga och vänner eller enklare hemtjänst.

Att leka med barn kan kanske hellre ingå i område 646.
Boendet i område 643 gäller huvudsakligen friska personer, både unga och gamla. Bl a boende i kommunala boenden utan särskild bohjälp. Om pensionärer har bohjälp kan det snarare höra till område 649.

Det kan vara lämpligt att i hushållsverksamheterna räkna kommunernas socialtjänster och de verksamheter som kan följa av socialförsäkringar, regioner och jämställdhetsministerns verksamheter och kan räknas som hushållsverksamheter. Verksamheter SW7951. Coronakrisen har ökat betydelsen av digitala verksamheter o d i hemmet.

Det som nu nämnts om områdena 640-649 är i stort sett det som bör ingå i socialdepartementets organisation om välfärd i hushållens verksamheter.

Det bör följas av propositioner som innehåller fasta förslag som ger styrka åt regeringen välfärdspolitik. Men det är så många saker att det nog inte ryms i en enda proposition. Delas det upp kan man missa det samlade uttrycket för regeringens politik om hushållsverksamheterna. .

Därför bör en samlande information om hushållsverksamheterna finnas på regeringens hemsida. En information om områdenas olika innehåll utformad så att man ser sambandet mellan områdena, att det gäller hushållens egna verksamheter.

För den totala välfärdspolitiken komplettera välfärden med politiken för institutionerna utanför hushållen: skolor, sjukhus. kollektiva kommunikationsmedel, domstolar, polis. klimatpolitik, försvarsmakten, kommunernas, regionernas. länsstyrelsernas och myndigheternas verksamheter o s v.

Man ska kunna klicka sig in på regeringens hemsida, regeringen.se, och kunna läsa att regeringen bryr sig om att vi har det bra i våra vanliga verksamheter i hemmet.

Inkomstskatterna för de lägsta inkomsterna måste förbättras. De enda som har förmögenhetsskatt nu är de som har låga inkomster av socialförsäkringar. det måste bort. Regeln att 15% av kpital ska tas uopp sm inkomst måste tas bort. L och C bör acceptera det och att marknadshyror inte införs, att hyreslägenheter subventioneras och att fastighetsägare inte får höja hyrorna orimligt genom onödiga ombyggnader.

02 Gerd, 87, nära att dö när det inte ens gick att ringa 112

I år river Telia ned de fasta kopparledningarna i 221 svenska byar och orter.

På papperet ska det ända finnas täckning nästan överallt – men det stämmer inte.

Vad hände med målsättningen att alla i Sverige ska kunna ringa?

Adress: Nora 333, Kovland, Västernorrland.

Datum: 14 januari 2021.

Enligt Telias täckningskarta: ”God täckning”

Ulf Eriksson går de tjugotvå stegen upp till andra våningen i barndomshemmet för att väcka sin mor.

Det första han skymtar är hennes huvud.

87-åriga Gerd Eriksson ligger orörlig på sovrumsgolvet precis nedanför telefonuttaget som inte fungerar.

Huset är utkylt efter nära tre dygns strömavbrott i snöoväder.

Ulf Eriksson kryper över dubbelsängen. Glider ner på golvet och försöker få kontakt med sin mamma.

– Jag vet inte hur jag ska beskriva hennes blick. Den var dimmig men liksom bedjande och hon fick inte fram orden, säger han tre månader senare.

Vinterljuset silar in på Gerd Erikssons ansikte genom vävda gardiner med bleka styvmors-violer.

Ulf Eriksson beskriver paniken:

– Hur skulle jag larma ambulans?

Efter att Telia 2018 kapat det fasta telefonnätet i byn Nora 2,5 mil nordväst om Sundsvall går all telefoni och internet via mobilnätet – även Gerd Erikssons fasta telefon med extra stora knappar i vardagsrummet.

Enligt bindande föreskrifter från Post- och telestyrelsen (PTS) måste operatörer som Telia se till att det går att ringa minst 4 timmar efter ett strömavbrott på landsbygden. I praktiken innebär det att det ska finnas batterikapacitet vid mobilmasten.

– Det blev strömlöst redan efter en timme när strömmen försvann, säger Ulf Eriksson.

Han kan inte ringa. Inte ens 112. Ulf Eriksson springer ut till bilen, åker kilometern för att hämta sin 85-åriga moster som nu ska sätta sig vid sin okontaktbara syster medan han åker för hitta en plats där det finns täckning.

Han kör hem till sig två kilometer bort, håller länge upp telefonen i luften på en plats i vardagsrummet där det funnits lite täckning dagen innan.

Till slut får han kontakt.

När Gerd Eriksson bärs ner för den branta trappan på ambulansbåren har hon en kroppstemperatur på 33,8 grader.

Televerket och Posten bolagiserades nästan samtidigt 1992 och 1993.

Båda tillhandahöll viktig nationell infrastruktur för alla i Sverige.

Inom postväsendet utsåg staten Posten AB (senare Postnord AB) till att ”tillhandahålla den rikstäckande posttjänsten” med tydligt samhällsansvar.

Alla fastboende i Sverige har rätt till grundläggande telefoni och internet enligt en juridiskt bindande förordning. Men inom televäsendet blev ingen operatör samhällsansvarig.

Det blev marknadens uppgift.

Många andra europeiska länder som Spanien, Storbritannien och Finland gjorde tvärtom: de utsåg sina gamla statliga telebolag som samhällsansvariga för basal telefoni och internet.

Nu är Telia mitt i en stor process att montera ner Sveriges gamla stomnät som fasta telefoner och internetuppkopplingar varit beroende av. Bara i år försvinner det i 221 orter och det ska vara borta helt år 2026.

Samtidigt finns inte mobiltäckning överallt.

Vad händer där det inte är lukrativt att bygga ut?

Adress: Myckelgensjö 328.

Datum: 19 april 2021.

Enligt Telias täckningskarta: God täckning.

Uppe på ett högt ladugårdstak i norra Ångermanland balanserar en gestalt i blåställ. 36-åriga mjölkbonden Frida Bylund håller i en tre meter lång antenn.

– Nu har jag ingen täckning, ropar hon.

– Vänta… jo nu är det kanske lite men, nej nu försvann det.

Vi är i byn Myckelgensjö tjugo mil norr om Nora. Här bor runt femtio människor och flera företagare. Inifrån ladugården råmar hennes 120 mjölkkor. Frida Bylund är beroende av mobilnätet för larmanläggningen för sina mjölk- och utfordringsrobotar.

Enligt Telias täckningskarta finns ”god täckning” på adressen.

Det stämmer inte, trots hjälp av förstärkningsantennen på taket – som hon tvingats köpa själv för runt 3 000 kronor.

I fjol kapande nämligen Telia plötsligt det fasta telefonnätet – nio månader innan planerat. Frida Bylund satt på kontoret invid ladugården när larmen som gick via det fasta nätet började tjuta.

– Jag förstod ingenting.

Telia hade kapat nätet trots att en betydande del av byn ännu saknar mobiltäckning och att hon och flera andra berörda som DN talat med säger att de inte har informerats.

Hon får nu återställa larmen manuellt varje morgon och kväll. Frida Bylund tittar upp mot antennen högt uppe i luften. Hon får något hårt i blicken.

– Det är 2021. 2021! När landade vi på månen – 1969? Tekniken borde väl ha kommit längre. Vi bor i ett välfärdssamhälle – utan täckning.

Runt millennieskiftet sköt mobilnätutbyggnaden fart med det som kallades ”Framtidens internet” – 3G.

På den fria marknaden fick Post- och tele-styrelsen garantier av de privata operatörerna att de skulle bygga ut ”till alla bokföringsadresser”.

Det verkade för bra för att vara sant.

Det var det.

Adress: Myckelgensjö 301.

Datum: Den 19 april.

Enligt Telias täckningskarta: God täckning.

I byns centrum går Mats Webiörn från en gårdsplan med en blå stol under armen.

– Uppe på gårdsplanen där jag har verkstaden är det i princip ingen täckning, säger han som driver en byggfirma med en anställd.

– Kunderna förväntar ju sig att de ska komma fram.

Invid oss på asfaltvägen finns en blå fläck sprejad.

Han börjar gå mot den med stolen under armen.

Mats Webiörn har upprepade gånger försökt förmå Telia att förbättra täckningen genom deras system med webbformulär. Han har även bett kommunens näringslivsavdelning om hjälp.

Han ställer ner stolen med en duns på den blå fläcken och sätter sig.

– Jag kallar lite skämtsamt det här för ”täckningspunkten”. Det står hos Telia att jag ska ha täckning uppe på gården men det stämmer ju inte och då får jag väl prata här.

Statliga Televerket hade ett kontrakt med svenska folket:

Alla skulle med.

Alla fast boende – oberoende om det var Strandvägen i Stockholm eller småbyar i Västernorrland – hade en och samma fasta anslutningsavgift. Den höjdes 1966 med en hundralapp till 300 kronor efter att i tio år legat still.

Telefonapparat ingick, framtagen i armkrok med Ericsson. 1960-talets grå ”Dialog” med fingerskiva eller 80-talets knapptelefon ”Diavox” väcker minnen hos många.

De kopparburna ledningarna med stolpar var hundrade meter byggdes metodiskt ut till kronotorpare, småbrukare och hemmafruar och bildade ett finmaskigt nät som bokstavligt band ihop Sverige.

Telestationen mitt i byn markerade det officiella Sveriges närvaro.

Man var en del av resten av världen.

Man fanns.

Adress: Sunnersta 109 Solberg, 20 kilometer från Myckelgensjö.

Datum: Den 19 april.

Enligt Telias täckningskarta: God täckning.

Det snarkar ur kaffeperkolatorn i 83-åriga Astrid Börjegrens ljusa kök.

Liksom i Myckelgensjö fick de boende i Sunnersta förra året möjlighet att koppla in sig på fibernät. Men det kostade 17 000 kronor. Alla hade inte råd.

– Jag är så gammal så jag valde att avstå från fiber, säger hon och skrattar med pliriga ögon.

Ovanför köksdörren hänger en kolorerad tavla på de åtta kor hon handmjölkade ända till 1990 som småbrukare.

Astrid Börjegren är orolig. Hon har så kallad mobil hemtelefon via Telia som hon försöker prata med barn, barnbarn och barnbarnsbarn med.

– Men det hackar och bryts ofta. Då får man ringa om. Jag är också rädd för vad som händer om strömmen går. Telefonen går ju på batteri och det är ingen täckning här ute med mobiltelefonen.

Hon tittar ut mot fågelbordet med domherrar, bergfink och bofink.

– Vad gör man då?

Det finns en man som kan telefonin i detta område bättre än någon annan. Roland Sjölander, själv barnfödd i en av grannbyarna.

Han ler när han hör byanamnen. Han har besökt dem alla – som telereparatör.

Han blev därefter en av Televerkets och sedermera Telias högsta chefer i Norrland som driftchef för de tre länen Gävleborg, Jämtland och Västernorrland. Därefter gick han till internationella chefsposter inom det börsnoterade Telia AB.

Roland Sjölander är i dag 78 år och säger sig förstå Astrid Börjegrens oro för strömavbrott.

– I det gamla systemet skulle alla ha tillgång till telefon, även vid längre kriser, säger Roland Sjölander.

Om halva Sverige bombades kunde man fortfarande ringa till grannen och telefonapparaten hemmavid strömförsörjdes via den lokala telefonstationen – oftast en liten grön kur mitt i byn.

– Om elen försvann höll batterierna i stationen ungefär en vecka, säger Roland Sjölander som länge fattade besluten om just detta i området.

Skillnaden är stor mot dagens Sverige där telefon och internet ska kunna fungera fyra timmar vid strömavbrott. Inne i städerna (med mer än 8 000 invånare) gäller bara en timme, enligt en bindande föreskrift.

Därefter försvinner all kommunikation.

– Vi hade dessutom transportabla elverk för fortsatt laddning av batterierna om strömavbrottet varade längre på den tiden, säger Roland Sjölander.

Telia börsnoterades år 2000. Enligt källor till DN fanns då långt framskridna planer på att behålla själva telenäten i ett statligt bolag. Men regeringen skrotade förslaget eftersom det skulle sänka värdet på den nya folkaktien.

Staten blev förvisso dominerande ägare med över 30 procent av aktierna. Men regeringen avhände sig inflytande genom att inte utse egna styrelseledamöter, vilket är ovanligt med så stort ägande.

I stället fick ledningen i börsbolaget Telia fritt spelrum.

På Post- och telestyrelsen anade man oråd. Och utsåg i tysthet Telia till samhällsansvarig operatör 2005. I klartext: Telia tvingades tillhandahålla fast telefoni och grundläggande internetuppkoppling ända ut till Sunnersta eller Marsliden.

Telia överklagade för att slippa samhällsansvar och vann i länsrätten i Stockholm 2007.

DN har begärt ut domen från Stadsarkivet i Stockholm. Där framgår att PTS, utan att få gehör, såg en ”risk att vissa kundgrupper i glesbyggda områden /…/ inte skulle erbjudas en anslutning till ett överkomligt pris”.

Domen innebar återigen att ingen operatör fick samhällsansvar.

Så är det än i dag.

Adress: Degersjö 119 Solberg.

Datum: Den 19 april.

Enligt Telias täckningskarta: God täckning.

Vi ringlar grusvägen norrut. I Degersjö med fyra bofasta invånare möter vi Anne-Chatrin och Sven-Erik Backlund ute på gårdsplanen.

Anne-Chatrin Backlund tycker om att se dokumentärer och nyheter på SVT Play. Men det är sällan möjligt.

– Ibland fungerar internetuppkopplingen inte alls. Ibland kan man se en stund. Oftast snurrar det om man ska se SVT Play, men de säger att det inte går att göra något mer, säger hon men poängterar att den så kallade mobila hemtelefon med en extra antenn på väggen fungerar bra.

Enligt en juridiskt bindande förordning ska alla bofasta i Sverige alltså ha grundläggande telefoni och funktionellt internet, vilket sedan 2018 är 10 megabit per sekund.

– Vi har absolut inte 10 megabit. Det är betydligt långsammare än så, säger Anne-Chatrin Backlund.

De har provat internethastigheten flera gånger via bredbandskollen. De har aldrig kommit över 3 megabit.

Här finns ingen fiber, kopparnätet släcktes 2019 och det saknas mobiltäckning ute på gårdsplanen, där Telia anger ”god täckning” på sin täckningskarta.

Telias täckningskartor visar datorberäknad mobiltäckning men trots att alla hushåll som DN besökt har sämre eller ingen täckning alls i verkligheten ser inte Telia Sveriges tekniska chef Staffan Åkesson det som ett problem:

– Täckningskartan ger generellt en god indikation på hur täckningen är vid en viss plats, säger han och fortsätter:

– Den kan påverkas av eventuella hinder som bergsknallar eller byggnader, om man befinner sig i en sänka dit inte radiosignalerna når så bra, men även typ av telefon och mottagare men även väder och vind.

Alla förstår att kopparnäten har spelat ut sin roll. Framtiden stavas fiber, som möjliggör höga hastigheter. I brist på mobiltäckning blev fibern ett lyft i Myckelgensjö – för alla som hade råd. Men Degersjö, Nora och många andra inlandsbyar saknar i dag fiber.

– Det fattas stora summor i finansiering, säger Mathias Sundin, bredbandssamordnare i Västernorrland.

För att hela landet ska nå regeringens bredbandsmål 2025 krävs 53 miljarder kronor. Men där fattas det 20 miljarder kronor som samhällsmedel ska bidra ned, enligt en rapport från Post- och telestyrelsen 2020. Myndigheten pekar på att marknaden ska stå för kvarvarande 33 miljarder kronor.

– Marknaden kommer inte att bygga bredband i de kvarvarande områdena i vårt län eftersom det är olönsamt. Sedan fattas alltså ytterligare 22 miljarder kronor.

Mathias Sundin ser inte heller att 5G blir en frälsare.

– Nej, tyvärr inte. För att 5G ska kunna erbjuda hastigheter och datakapacitet i paritet med fiber så kommer det att krävas master på 300–500 meters avstånd och dessa måste dessutom

matas med fiber för att systemet ska fungera. En sådan utbyggnad finns det inte medel till på landsbygden. Det 5G som landsbygden får kommer att vara på lägre frekvenser och bara vara snäppet bättre än 4G.

Kan hela Sverige leva då?

Roland Sjölander, med runt 40 års erfarenhet i Televerket och det börsnoterade Telia både som telereparatör och hög chef, suckar.

– Min syn att det bara är möjligt om företaget med ansvar för infrastrukturen är statligt ägt. Börsnoterade bolag ska ju tjäna så mycket pengar som möjligt för sina aktieägare. Om de inte gör det begår de tjänstefel ur sin synvinkel. Olönsamma landsdelar kommer då att bli styvmoderligt behandlade.

PTS slår i sin senaste rapport Sveriges mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2020 fast att endast 80 hushåll i Sverige saknar grundläggande telefoni och internet på 10 megabit per sekund.

Vi tar det igen: 80 hushåll i hela Sverige.

Men hela rapporten bygger på teoretiska antaganden om täckning som PTS får från operatörerna.

Jan-Olof Olsson är en av de i Sverige med djupast kunskap om teleinfrastruktur och är expert i ämnet på MSB, Myndigheten för samhällsskydd. Han är kritisk:

– Det finns ett stort mörkertal. Jag vet massor av exempel på där det inte fungerar fast det teoretiskt ska göra det.

Eftersom varken Telia, Tele2 eller någon annan operatör är samhällsansvarig finns det problem:

Vart ska de drabbade vända sig?

Svaret är: myndigheten Post- och telestyrelsen.

Men ingen av de personer som DN mött i detta reportage har kontaktat den anonyma myndigheten. De flesta tror att Telia har samhällsansvar.

På en underflik på PTS hemsida står att den som har problem med grundläggande telefoni och internetaccess ska göra följande:

”Ring PTS på telefonnummer 08-678 55 00, måndag–torsdag mellan kl. 9.00 och 11.30. Då kan vi skicka hem en ansökningsblankett till dig.”

Därefter ska PTS starta en utredning.

Men det gäller bara om en teknisk lösning kostar mer än 5 000 kronor.

Först uppmanas de flesta som klagar att skaffa en satellittelefon. Post- och telestyrelsen kan dock inte hjälpa till med råd. PTS är en myndighet som inte får rekommendera enskilda varumärken.

– Här finns en stor gråzon i en samhällsviktig fråga. Hur kan det vara möjligt att vi i Sverige har ett system som kastar kunderna rakt ut i svarta rymden i en fråga om så grundläggande infrastruktur? undrar Jan-Olof Olsson och fortsätter:

– Här finns också ett problem som PTS gärna inte pratar om. Finns det en teoretisk täckning ute på gården på en adress, då får inte PTS agera. De får då inte gynna en operatör och

bygga master. Då blir många i praktiken utan kommunikation.

Tillbaka till Nora, Västernorrland

Trots en kroppstemperatur på 33,8 grader överlever Gerd Eriksson den kaotiska morgonen den 14 januari. Men hennes demens försämras märkbart.

Det står snart klart: Hon kan inte flytta hem. Gerd Eriksson hamnar på ett korttidsboende. Hennes tillstånd försämras.

Ulf Eriksson stökar bland flyttkartonger. Han röjer ut sitt barndomshem och undrar vem som egentligen bär ansvaret för att telefon och internet försvann redan efter en timme i Nora?

Telia har enligt en bindande föreskrift ansvar att ha fyra timmars batteriback-up i masten.

Staffan Åkesson, Telia Sveriges tekniska chef säger som förklaring till att Telia inte levde upp till lagkraven att de inte hade hunnit få den tekniska lösningen för batteribackup på plats vid masten i Nora.

– Vi gjorde ändå bedömningen att det var bättre att aktivera masten i Nora än att vänta med det tills att batterilösningen var på plats, säger han.

– Vi försökte att få ett dieselverk på plats men det gick inte rent praktiskt på den masten.

DN ber Staffan Åkesson svara ja eller nej på frågan om han tycker att Telia bär ett ansvar för det som hände Gerd Eriksson i Nora. Vi frågar tre gånger utan att få ett svar.

– Jag svarar på det sättet att vi gör vårt bästa för att nätet ska fungera. Det är självklart en djupt tragisk händelse. Man ska känna sig trygg.

Ingen incidentrapport finns hos tillsynsmyndigheten Post- och telestyrelsen. Elavbrottet måste beröra mer än 2000 abonnenter. Att Telia bröt mot myndighetens föreskrift om fyra timmars reservkraft är inte rapporteringspliktigt.

Bland flyttkartongerna hittar Ulf Eriksson ett brunt kuvert med sin mammas folkskolebetyg.

– Hon hade högsta betyg i matematik, säger han och ler enda gången vi är där.

Gerd Eriksson avled den 8 februari.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Av/Jonas Fröberg/Eva Tedesjö

DN:s reporter har pratat med ett femtontal källor med insyn i branschen på olika nivåer. Det är människor med erfarenhet från olika privata bolag inom telebranschen, gamla Televerket, intresseorganisationer, kommuner och flera berörda myndigheter. DN har därtill begärt ut flera hundra mejl och dokument från PTS.

Den 19 och 20 april åkte DN:s team med reportern Jonas Fröberg och fotografen Eva Tedesjö till byarna i Västernorrland och träffade människorna.

Mätningar av täckning vid husen i Myckelgensjö utfördes av den boende Frida Bylund. Reportern Jonas Fröberg har en sommarstuga i byn Myckelgensjö – på en plats med nära nog full täckning.

Fakta. Hit vänder du dig om du saknar telefon och internet

Alla fast boende har rätt enligt en bindande förordning att få telefoni och det som kallas grundläggande internet.

Det innebär 10 megabit per sekund sedan 2018.

Du kan vända dig till den ansvariga myndigheten Post- och telestyrelsen (PTS) om lösningen kostar mer än 5 000 kronor.

Första steget brukar vara att kontakta operatörer som Telia eller Tele2. De är inte samhällsansvariga utan vill sälja sina tjänster. De erbjuder ofta antenner som inte når upp till kostnaden 5000 kronor som du får betala själv.

Nästa steg är ofta en satellittelefon – hittar du en sådan som fungerar för under 5 000 kronor får du betala det själv. Om inte:

Gå in på PTS hemsida eller ring 08-678 55 00. Då skickar PTS ansökningsblankett. Om du uppfyller förutsättningarna – vilket inte är säkert – kan PTS upphandla utrustning. Det gäller kostnader på 5 000 kronor upp till 400 000 kronor. Stödet gäller inte fritidshus.

Fakta. Så mäts Sveriges mobiltäckning

I Post- och telestyrelsens senaste bredbandskartläggning från 2020 framgår att ”täckningen för mobilt bredband (datatjänster) baseras på den signalstyrka som krävs för att kunna ta emot samt sända data över ett mobilnät.

Hastigheterna (1, 10 respektive 30 Mbit/s) är en uppskattning av den bithastighet i nedlänk som en konsument typiskt kan förvänta sig givet normala lastförhållanden i mobilnätet.

PTS har tillsammans med operatörerna kommit överens om en metod för att uppskatta den typiska hastigheten i ett mobilnät givet den teoretiska maxhastigheten för den rådande tekniken (3G/4G/5G) och tillgängliga bandbredden.

Den bithastighet som medges uppskattas till en femtedel av den teoretiska maxhastigheten för den rådande tekniken och tillgängliga bandbredden. Därefter har en avrundning av resultaten sorterats in i bithastigheter om 1, 10 eller 30 Mbit/s

Fakta. Sveriges bredbandsstrategi

År 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband. Målet består i sig av tre mål, vilka alla ska uppnås för att uppfylla det övergripande målet:

98 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 1 Gbit/s.

1,9 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 100 Mbit/s.

0,1 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till 30 Mbit/s.

RELATERADE ARTIKLAR

02 Björn Rosengren: ”Jag gjorde fel – men det går att göra rätt nu”

Börsnoteringen av Telia hanterades fel. Ansvaret för nätet borde ha behållits av staten.

Det säger förre näringsministern Björn Rosengren (S), som själv var drivande i beslutet.

I dag vill han förstatliga Telias nätdel.

Han tycks nu få medhåll av Försvarsmakten som rekommenderar staten att i vart fall inte minskar ägandet.

Björn Rosengren tog som socialdemokratisk minister Telia till börsen år 2000. Nu gör han avbön kring hur det skedde.

– Börsnoteringen av Telia hanterades fel. Jag är den förste att tillstå det. Nätinfrastrukturen borde ha styckats av och säkrats i svensk samhällsägo. Först därefter skulle börsintroduktionen ha ägt rum, säger han.

Vad är ditt ansvar?

– Mitt ansvar är att jag gjorde fel. Men det går att göra rätt nu det som gjordes fel då, säger Björn Rosengren.

– Mitt förslag är att förstatliga nätdelen. Då kan staten vidta alla säkerhetsåtgärder som behövs, men också se till att det byggs ut nät till alla i glesbygd under ordnade former. Där brister det i dag. Operatörerna kan då samtidigt agera på en rättvis marknad.

– Genom digitaliseringen blir fiber- och 5G-nät mer sårbara. Det är enormt viktigt att vi kan säkra dem så att vi inte hamnar i en situation där prislappen blir för dyr och ingen operatör är villig att betala.

Björn Rosengren får höra om DN:s artikel om 87-åriga Gerd Eriksson, från byn Nora utanför Sundsvall, som gick bort i vintras sedan sonen inte kunde ringa efter ambulans under ett strömavbrott. Han blir först tyst.

– Det är ju fruktansvärt.

Telia hade back up-kapacitet för telefoni i en timme, vilket bröt mot det lagstadgade fyra timmar.

– Det är oacceptabelt att ingen tar ansvar. Detta sätter fingret på att näten är en samhällsangelägenhet.

Denna vår når Telias ägarfråga den politiska hetluften i den helt färska vårändringsbudgeten.

Staten äger 39,5 procent av Telia. Sedan 2019 har de fyra borgerliga partierna velat sälja bolaget. Delvis efter att bolaget köpte Bonnier Broadcasting, där TV4 ingår, och det kommit kritik mot att staten äger tv-kanaler.

Försvarsmakten skrev en stor riskanalys om Telia – som lade en säkerhetspolitisk aspekt på Telias ägande av de stora telenäten. Den största

delen av rapporten är hemligstämplad, men de sista raderna är tydliga: ”… bör statens ägarandel i Telia i vart fall inte minskas”.

Formuleringen blev sprängstoff i årets vårförändringsbudget. Regeringen skriver att det med anledning av försvarsmaktens rapport inte går att sälja innehavet i Telia av säkerhetspolitiska skäl.

Uttalandet sätter strålkastarljuset på en delning av bolaget.

Sverigedemokraterna har ställt sig positiva medan näringsminister Ibrahim Baylan (S) i Dagens Industri hänvisat till Försvarsmaktens rapport vars innebörd är att staten inte bör minska ägandet.

Näringsutskottets ordförande Lars Hjälmered (M) är inne på samma linje som Baylan – där försäljning inte är aktuell.

I nuläget ser han det heller inte som aktuellt att dela Telia i en statlig nätdel och kommersiell operatörsdel.

– Men om Telia själva skulle föreslå en delning får vi titta på det, säger han.

Tillbaka till Björn Rosengren, som också han pekar på upprinnelsen till hela ägardiskussionen: Telias köp av TV4 för två år sedan:

– Staten finansierar SVT och äger TV4. Det hör väl alla att detta inte är bra, säger han och går vidare med kritik av hur staten styrt – och i hans tycke *inte* styrt – bolaget.

– När Telia börsnoterades valde mina efterträdare att inte tillsätta styrelseledamöter. Det var en ren flykt från ansvar. Jag har inte sett ett bolag på något håll i världen vars huvudägare med nära 40 procent inte befolkar styrelsen med egna styrelseledamöter.

Svenska staten är med 39,5 procent i dag absolut största ägare, där ägarfonden Blackrock är näst störste ägare med 2,8 procent.

– Jag tolkar det som att det är för känsligt gällande ansvar för samhällstjänster. Man vill hålla armlängds avstånd.

Han är också kritisk till säkerhetsaspekten och att telefoni bara ska hålla i en timme i städer och fyra timmar ute på landsbygden.

– Vad händer om vi står inför ett större samhällshot?

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

01 ”MP vill att Sverige satsar stort på havsbaserad vindkraft”

I Sverige har vi under det senaste decenniet framför allt byggt ut vindkraften på land. Nu är det havets tur. Vi vill ha en nationell strategi med målet att den havsbaserade vindkraften ska generera 90 TWh år 2040. Det är nästan dubbelt så mycket som dagens kärnkraft producerar, skriver Per Bolund (MP), Märta Stenevi (MP) med flera.

DN. DEBATT 210501

Runt om i Europa styrs hela energisektorn om. Bolag som förr hade kärnkraft och kolkraft som affärsmodell investerar nu i förnybar energi, och framför allt havsbaserad vindkraft. Det är tydligt att marknaden har valt bort kärnkraften, år 2019 var investeringarna i kärnkraft bara en tiondel så stora som i sol och vind internationellt.

I vintras lät det som att Sverige står inför en kraftigt ökad import av fossil el från sina grannländer på andra sidan Östersjön. Ingenting kunde vara mer fel. Det är nämligen inte bara Sverige som kraftigt ökat sin produktion av förnybar energi. Utvecklingen är

densamma över hela Europa. Även ett land som Polen, som traditionellt varit tungt beroende av kolkraft, satsar nu stort på vindenergi.

Det är framför allt mot haven som både EU och medlemsstaterna blickar när de planerar för ökad förnybar elproduktion. Kommissionen har i sin strategi för havsbaserad energi pekat ut målet om att bygga ut 300 GW havsbaserad vindkraft, vilket skulle producera mer el än vad hela EU:s fossilbaserade elproduktion gjorde år 2020. EU-parlamentet är ännu mer ambitiöst och pekar på ett spann, 300 GW till 450 GW havsbaserad vindkraft till 2050.

I Sverige har vi under det senaste decenniet framför allt byggt ut vindkraften på land. Detta leder ibland till lokala konflikter med andra viktiga intressen – lokalsamhällen, urfolket samer, rennäring och natur.

Vindkraftsutbyggnaden till land kommer att behöva fortsätta, men framför allt är det nu havets tur. EU-kommissionen har uppmanat medlemsstaterna att upprätta nationella mål för den havsbaserade energin. Fossilfritt Sverige och tunga företrädare för näringslivet (bland annat LKAB, SSAB, och Scania) har gemensamt föreslagit regeringen att följa denna uppmaning.

Sverige borde fastställa ett eget planeringsmål för den havsbaserade vindkraften i enlighet med den ambitionsnivå EU-kommissionen redan har föreslagit. Vi föreslår att det svenska planeringsmålet för havsbaserad vindkraft ska vara 90 TWh år 2040. Det är nästan dubbelt så mycket som dagens kärnkraft producerar och det motsvarar i runda tal två tredjedelar av den nuvarande elanvändningen och en mycket stor andel av det framtida och ökade elbehovet.

Planeringsmålet ligger i linje med riksdagens mål om att Sverige ska ha en helt förnybar elproduktion år 2040. Målet ligger också i linje med EU-kommissionens, Sveriges och de övriga sju Östersjöstaternas gemensamma deklaration och möjliga utbyggnadsnivå (93 GW, 390 TWh) för havsbaserad vindkraft i hela Östersjön. Det är även förenligt med den ambitionsnivå de flesta svenska partier stöttat i EU-parlamentet.

Genom ett svenskt planeringsmål för havsbaserad vindkraft skapar vi en långsiktighet och ger tydliga ramar till Energimyndigheten och Svenska kraftnät för det fortsatta arbetet. Utbyggnaden skulle behöva kompletteras med satsningar på batterier, vätgas och andra balanserande energikällor, och tillsammans med vattenkraften utgöra stommen i den svenska energiproduktionen för sekler och decennier framöver.

Sveriges havsområden har goda förutsättningar för en utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Det blåser mer till havs vilket gör att den havsbaserade vindkraften är en stabilare energikälla och har en större årsproduktion än den landbaserade. Vi har även ledig kapacitet i elsystemet. Svenska kraftnät anger att man redan i dagsläget kan ansluta 5,7 GW havsbaserad vindkraft och när man inkluderar redan planerade nätåtgärder kan man ansluta totalt 16,5 GW. Det motsvarar cirka 69 TWh. Behovet av förstärkningar av elnätet på land minskar dessutom om vindkraft till havs ansluts i de södra och mellersta delarna av Sverige där det i dag finns ett relativt underskott av elproduktion.

Den havsbaserade vindkraften växer, men inte av sig självt. Det krävs ett medvetet och systematiskt arbete för att möjliggöra den

utvecklingen. Förslaget om ett nationellt planeringsmål för havsbaserad vindkraft är del av en övergripande politik där vi ger goda förutsättningar för att den förnybara energiproduktionen ska fortsätta att utvecklas:

1 Nationell strategi. Sverige har redan nationella strategier för landbaserad vindkraft och för vattenkraft. Fossilfritt Sverige och de ovan nämnda företagen (LKAB med flera) föreslår att Sverige också upprättar en nationell strategi för havsbaserad vindkraft, ”för att få fram billig el med stor produktionspotential”. Miljöpartiet stöder förslaget om en nationell strategi.

2 Havsplanerna ska möjliggöra en ambitiös utbyggnad. Havs- och vattenmyndigheten har lämnat förslag till tre havsplaner som ska beslutas av regeringen senast nu under våren, enligt EU-krav. Det är viktigt att havsplanerna möjliggör en ambitiös utbyggnad av havsbaserad vindkraft, utan att tumma på andra intressen. När havsplanerna antagits bör regeringen återkommande se över nya områden för energiproduktion till havs.

3 Samexistens med Försvarsmakten. Regeringen har gett Försvarsmakten i uppdrag att analysera jämförbara länders erfarenheter av ”fungerande samexistens mellan försvarsmakt och kraftigt utbyggd vindkraft”. Försvarsmakten har också fått i uppdrag att undersöka förutsättningar för att använda villkorade tillstånd, det vill säga att tillståndet exempelvis villkoras med en extra radar som

vindkraftsprojektören bekostar. Här måste en ändring ske – alltför ofta har Försvarsmakten opponerat sig mot ny vindkraft i stället för att söka lösningar och samförstånd.

4 Minskade anslutningskostnader. I energiöverenskommelsen, som också M och KD undertecknade, angavs att ”anslutningsavgifterna till stamnätet för havsbaserad vindkraft bör slopas”. Regeringen har gått från ord till handling och nyligen föreslagit att Svenska kraftnät ska få i uppdrag att bygga ut elnätet där det finns möjlighet att ansluta havsbaserad elproduktion.

Nya platser för vindkraft måste noga väljas ut med hänsyn till biologisk mångfald både till havs och till lands. Kunskapen har blivit allt bättre om var man kan bygga vindkraft för att exempelvis minimera konflikter med fågellivet, kunskap som aktivt måste användas i utbyggnaden. Genom att styra över mer av satsningarna till havsbaserad vindkraft, blir det färre av de målkonflikter som den landbaserade vindkraften kan ge upphov till och som på ett negativt sätt kan drabba urfolket samer, närboende och lokalbefolkning i stort.

Det betyder inte att konflikter till havs är obefintliga. Exempelvis är det helt centralt att skydda beståndet av tumlare i Östersjön. Det i sig är ett gott argument för att ha en tydlig planeringsram för utbyggnaden, så att arbetet kan ta höjd för att hantera lokala konflikter.

Sveriges elproduktion har aldrig förr gjort så stor klimatnytta. Under den nuvarande regeringen har nettoexporten av el varit tre

gånger högre än under alliansregeringen. Det beror främst på utbyggnaden av landbaserad vindkraft och fortsatt energieffektivisering. Med en utbyggnad av den havsbaserade vindkraften motsvarande 90 TWh kommer svensk förnybar energi både att möjliggöra grön omställning i industrin och skapa fortsatt export som bidrar till hela Europas övergång till ett 100 procent förnybart energisystem.

Per Bolund (MP), språkrör

Märta Stenevi (MP), språkrör

Jakop Dalunde (MP), EU-parlamentariker och ersättare i parlamentets industri- och energiutskott

Pär Holmgren (MP), EU-parlamentariker och ledamot av parlamentets miljöutskott

Lorentz Tovatt (MP), riksdagsledamot och energipolitisk talesperson

lisa.magnusson@dn.se

25 ”Så ska vi i Sveaskog öka den biologiska mångfalden”

I dag presenterar vi vår långsiktiga inriktning med ambitionen att gå i spetsen för den EU-gemensamma strategin för biologisk mångfald i Sverige. Vi vill på ett kraftfullt sätt bidra till att nå de svenska miljömålen, Parisavtalet liksom EU:s biodiversitetsmål, skriver Per Matses och Eva Färnstrand, Sveaskog.

DN. DEBATT 210426

Som skogsägare har vi en rad uppgifter. Vårt uppdrag är att förse industrin med råvara och se till att skogen fyller sin funktion för klimatarbetet och biologisk mångfald. Men våra skogar är också plats för jakt, fiske och rekreation. På Sveaskogs marker samsas skogsbruket med andra näringar, inte minst rennäringen. Sveaskogs uppdrag att förvalta statens skogsmark innebär därför ett långsiktigt åtagande att upprätthålla kvalitet och hållbarhet i skogen. Bolagets lönsamhet och förmåga att leverera råvara på kort och lång sikt är avhängigt av hur vi lyckas med denna uppgift.

Under 2020 har Sveaskog arbetat fram en ny långsiktig strategi. Det har varit en genomgripande process som har involverat en stor del av bolagets medarbetare över hela landet. Med den nya inriktningen avser Sveaskog att förena en fortsatt hög och säker

virkesleverans med storskaliga insatser för ökad biologisk mångfald.

Biologisk mångfald har varit en angelägen, diskuterad och beforskad fråga under lång tid. Den första FN-konferensen om biologisk mångfald ägde rum i Rio de Janeiro 1992. Men det var först då IPBES, FN:s forskarpanel för biologisk mångfald, i maj 2019 presenterade rapporten ”Global assessment on biodiversity and ecosystem services” som larmklockan ringde. Och den ringde högt och ljudligt. Det hade blivit tydligt att hotet mot världens biologiska mångfald är lika akut som klimathotet.

IPBES chef, Anne Larigauderie, gav följande beskrivning: ”Just nu är vi på väg mot att systematiskt utrota allt icke-mänskligt liv.” IPBES hade gjort det tydligt att biologisk mångfald och klimatet hänger ihop. Att åtgärder för klimatet inte kan sättas före åtgärder för biologisk mångfald. En skogsmark med en försvagad biologisk mångfald är också mer känslig för klimatförändringar. Därför behöver vi göra insatser som möter båda utmaningarna, biologisk mångfald och klimatet.

Sedan rapporten publicerats har en lång rad aktörer utvecklat kunskap och nya perspektiv på vad som behöver göras. Det är bråttom. Insatser behöver göras nu. I detta arbete har EU beslutat sig för att ta en ledande roll. Men också konsumenter, globala företag, organisationer och finansiella institut vill försäkra sig om att skogsråvaran kommer från ett skogsbruk som inte förstärker en negativ klimatpåverkan eller minskar den biologiska mångfalden. Båda utmaningarna behöver hanteras parallellt.

Precis som andra skogsbolag kan Sveaskog se kostnader på grund av högre temperaturer.

Ökade skador vid storm, torka, ökade insektsangrepp, rötskador, svårigheter med grobarhet vid föryngring och fler arter av klövvilt som vandrar längre norrut är exempel. Sveaskog måste klimatanpassa skogen och genomföra åtgärder för en ökad biologisk mångfald. Det finns inga alternativ.

Vi har därför allt att vinna på att göra insatser för att öka skogsmarkens motståndskraft och mångfald. Sveaskogs förhållningssätt och åtgärdsprogram omfattar såväl avsatta naturvårdsområden som den brukade skogen.

I ett första skede har Sveaskog beslutat att under kommande femårsperiod genomföra följande åtgärder:

1 I den brukade skogen ska vi i stor skala och systematiskt arbeta för ökad hänsyn. Vi kommer att utreda hur en begränsning av storlek på hyggen, utöver de kriterier som Sveaskog i dag följer inom ramen för certifieringen FSC, kan göras för att på bästa sätt bidra till etablering av en grön infrastruktur. Sveaskog ska länka samman landskap av skog i olika åldrar för att öka mångfalden av växter och djur i större sammanhängande mosaik av skogsmiljöer.

Med aktiv naturhänsyn och insatser för att påskynda en återhämtning av skogsmarkens naturvärden ska vi förstärka livsförutsättningarna för utsatta och sårbara arter. Vi vill skapa ett mer varierat skogslandskap. Vi kallar det funktionell naturhänsyn. Med rätt plantval, väl anpassade till plats och marktyp, och med minst 10 procent lövinslag i planterad barrskog ökar vi den växande skogens motståndskraft mot klimatförändringar. Det är insatser som ökar

skogens ekologiska värden och därtill gör den vackrare och mer tillgänglig för friluftslivet.

2 I hela norra Sverige, där Sveaskogs mark sammanfaller med renskötseln, ska vi omsorgsfullt röja och gallra för att gynna renens huvudföda, marklevande lavar. Insatserna ska anpassas till önskemål från samebyarna för att ge god effekt. För att bättre samordna den övergripande planeringen för skogsbruk och renbete vill vi få till stånd en gemensam landskapsplanering i dialog med rennäringen. Med ett nytt webbaserat verktyg, som behöver vidareutvecklas och implementeras tillsammans med rennäringen, kan landskapet åskådliggöras i olika tidshorisonter. Vi eftersträvar ett fungerande mångbruk på Sveaskogs marker.

3 De närmaste fem åren ska ytterligare 100 våtmarker restaureras, varav hälften ska vara större än två hektar. Vatten är en förutsättning för liv. Tillgången till vatten i skogsmarken har blivit alltmer kritiskt med ett förändrat klimat. Sveaskog har god erfarenhet av att restaurera våtmark. Eftersom våtmarker fungerar som effektiva kolsänkor ger denna åtgärd också stor klimatnytta.

4 Sveaskog ska återställa tio större, sammanhängande rinnande vattendrag. Det kommer att ge stor effekt för arter som behöver rinnande vatten och för att förstärka skogsmarkens ekosystem. Många av skogens rinnande vattendrag har i olika skeden påverkats av andra verksamheter som timmerflottning, kraftutvinning eller vägbyggen och annan exploatering. Ingrepp som medfört en stor negativ påverkan på skogsmarken.

5 I Sveaskogs naturvårdsskogar ska vi särskilt främja skogar med löv och ädellöv, som det i dag finns en stor brist på och som många

skogslevande arter behöver. Nu mer än fördubblar vi Sveaskogs insatser för att återskapa goda ekologiska strukturer och livsförutsättningar.

Vi ska öka gallring av barrträd för att gynna lövträden, översvämma eller bränna skog, skapa mer död ved och genomföra åtgärder så att fler skogsbryn blir solbelysta. Vi kommer också att pröva hyggesfria skogsbruksmetoder i flera av Sveaskogs ekoparker.

6 I nordvästra Sverige planerar Sveaskog att skydda all identifierad kontinuitetsskog över 140 år, cirka 14 000 hektar, som inte redan ingår i bolagets naturvårdsskogar.

Sveaskog harmonierar därmed sitt arbete med EU:s gröna giv och biodiversitetsmål. Det innebär att Sveaskog kommer att bidra till målen om 30 procent skydd, varav 10 procent formellt skyddad mark. Hittills har Sveaskog haft ett mål om att avsätta 20 procent produktiv skog varav 7 procent i dag är formellt skyddad.

De utmaningar som i dag finns i skogen kräver nya arbetssätt och fördjupade samarbeten. Vi behöver klara hela pusslet, att skydda och stärka den biologiska mångfalden, att vi har skogar som har ett nettoupptag av kol för att klara klimatutmaningen och samtidigt leverera nödvändig råvara till klimatomställningen. Sveaskog kommer därför att söka samarbete med en lång rad aktörer och organisationer. Det arbetet börjar nu.

Fakta. Sveaskog

Ett statligt affärsdrivande aktiebolag och Sveriges största skogsbolag. Bildades 1999, uppdraget är förvaltning och skogsproduktion.

Har sammanlagt fyra miljoner hektar mark, vilket motsvarar ungefär tio procent av Sveriges samlade areal. Cirka tre miljoner hektar är produktiv skog. Det motsvarar 14 procent av den totala arealen produktiv skog i Sverige.

Har mark över hela landet, förutom på Gotland. De största koncentrationerna finns i Norrbottens, Västerbottens, Gävleborgs, Västmanlands och Örebro län, samt de i tre Smålandslänen.

Per Matses, vd Sveaskog

Eva Färnstrand, ordförande Sveaskog

28”Självklart att vi följer spelreglerna”

Sveaskogs vd och ordförande lovar att anpassa sig till rennäring och biologisk mångfald.

Samtidigt pågår en aktion där samer och miljöaktivister stoppat avverkningar.

Skogsbolaget uppger att deras personal hotas – medan samerna hävdar att bolaget hotar rennäringens existens.

I måndags presenterade statliga Sveaskog en ny inriktning med större fokus på biologisk

mångfald. På DN Debatt utlovades bland annat anpassning efter samers önskemål.

DN har i sin granskning av skogsindustrin bland annat beskrivit protester från samebyar, turism- och miljörörelse mot Sveaskog avverkningar.

När DN möter vd Per Matses och ordförande Eva Färnstrand för en intervju är det mitt under en pågående protestaktion mot bolaget, som genomförs av organisationen Extinction rebellion, Fältbiologerna och företrädare för Gällivare skogssameby. Aktivister har klättrat upp i träd, kedjat fast sig i skogsmaskiner och sedan i fredags stoppat avverkningar av skogar som de uppger har samiska kulturminnen och höga naturvärden.

Enligt Sveaskog fungerar samråden – som skogsägare är ålagda att ha med renägare – bra. DN har varit i kontakt med företrädare för flera samebyar och med Samiska riksförbundet som hävdar det motsatta.

– Vi upplever i många fall att samråden fungerar väldigt bra. Sedan finns det några fall där vi inte nått ända fram. Men det är en självklarhet att vi följer de spelregler som finns, säger Per Matses.

Om aktionen som pågår säger Eva Färnstrand:

– Vi avverkar där vi har tillstånd. Sedan kan samebyn ha en uppfattning i efterhand. Vi följer lagar och förordningar och FSC:s (miljöcertifieringen, reds anm) regelverk.

– Extinction rebellion har gjort flera aktioner mot Sveaskog och också hotat vår personal.

Enligt bolagsledningen har aktivister försökt tränga sig in i lokalerna vid huvudkontoret i Stockholm, och haft med sig en färg som liknar blod. På flera kontor har anslag satts upp med vad som beskrivs som hotfulla meddelanden.

– Vi polisanmäler hoten, säger Matses.

DN har varit i kontakt med företrädare för Extinction rebellion och Gällivare sameby, där renskötaren Henrik Andersson beskriver att han inte ser någon annan utväg än att protestera. Han beskriver Sveaskogs avverkningar som aggressiva – att all gammal skog med lav i området snart är borta.

– Vi har inget val. Brorsan började grina när han fick de senaste avverkningsanmälningarna från Sveaskog. Han har två barn och vill kunna föra renskötseln vidare, men det är snart förbi med oss. Renarna svälter på grund av bristen på lav – Sveaskog har avverkat så hårt att de har tusentals renliv på sitt samvete.

– Det var vad färgen vi använde utanför deras kontor symboliserade. Vi har aldrig hotat någon. Och det är klart att de anser att samråden fungerar bra, när vi aldrig kan stoppa en avverkning och de alltid får som de vill.

DN har begärt att få ta del av polisanmälningarna, men inte fått se några. Sveaskog återkommer och anger att anmälningarna endast handlar om skadegörelse – att ingen bland personalen velat anmäla hot.

Sveaskog har fått kritik från flera håll för att mycket stora kalhyggen tas upp. Nu lovar bolaget utreda begränsad hyggesstorlek för att

växter och djur ska kunna sprida sig över landskapet.

– Vi ska titta på storleken men också utformningen. Det beror ofta på var man står någonstans hur man uppfattar hyggena. Det kan vara lite beroende på hur man fotograferar med mera.

Det finns ett ökat intresse för hyggesfria skogsbruk, som forskning visat kan gynna såväl klimat som biologisk mångfald – och ekonomin för skogsägaren. Sveaskog har försöksytor som ska utökas, men bara inom fyra av bolagets ekoparker.

Varför inte genomföra mer storskaliga försök?

– Vi börjar som sagt i de här fyra ekoparkerna, det är vad vi har sagt, säger Per Matses.

Sveaskog anger att man har avsatt 15 procent av sin produktiva skogsmark till miljöhänsyn. Enligt uppgift till DN har man dock räknat in naturreservat på mark som sålts, som del av dessa ytor.

– Det har olyckligtvis funnits en felaktighet i en karttjänst på vår hemsida som rättats till – men i vår årsredovisning har vi bara vår egen skog, säger Matses.

I fjol fick Sveaskog Svenska greenwashpriset av miljöorganisationen Jordens vänner.

Finns det något ni gör fel just nu?

– Vi ser saker som vi kan förbättra. Om det är någon som kan visa att vi brutit mot någon regel eller gjort så kallat fel någon annanstans undersöker vi alltid det och i den mån vi kan rättar vi till det. Men vår ambition är att vi alltid

ska följa lagar, regler, förordningar och FSC:s föreskrifter. Sedan kan man ju ha olika uppfattningar och det måste man få ha, säger Eva Färnstrand.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

29”EU-forskares uppgifter om skogsbruk var gravt felaktiga”

Starka grupper pläderar för moratorium för skogsbruk, andra hävdar skogsbrukets positiva roll för klimatet. I en starkt polariserad kontext borde det vara viktigt att lyssna på forskarna. Men är de alltid att lita på? Vi beskriver ett fall där EU:s forskare rapporterade gravt felaktiga resultat och slutsatser med

politiska implikationer, skriver Peter Högberg och Jonas Fridman.

DN. DEBATT 210429

Debatten om skogarnas roll, särskilt skogsbrukets roll i den globala kolbalansen och klimatarbetet har accelererat nationellt och internationellt. Nu tas viktiga beslut om Europas energiförsörjning, som inkluderar aspekter på skogsbruk.

Underlagen för besluten är många och inspelen från miljöintressen såväl som näringsliv har varit talrika. Inte sällan hänvisas till vetenskapliga undersökningar som ska ha en särskild tyngd eftersom forskare förväntas arbeta objektivt.

Tyvärr lever forskarsamhället inte alltid upp till högt ställda förväntningar.

Detta illustreras av artikeln ”Abrupt increase in harvested forest area over Europe after 2015”, som publicerades i den ansedda vetenskapliga tidskriften Nature i juli 2020. Författarna var knutna till European commission joint research centre (JRC) i Ispra i Italien. Baserat på tolkningar av satellitbilder hävdade de att andelen av skogarna som skördats årligen hade ökat med hela 49 procent under perioden 2016–2018 jämfört med 2011–2015.

Samtidigt skulle 69 procent av skogarnas biomassa (och därmed förråd av kol) ha förlorats. De kvantitativt största förändringarna skulle ha skett i skogsländerna Sverige och Finland, där den årligen avverkade arealen skulle ha ökat med 36 respektive 56 procent.

Motorn till denna enorma förändring påstods vara en snabbt växande bioekonomi. Tidskriften

Natures redaktion valde att i en kommentar understryka artikelns budskap.

Den sensationella nyheten om kraftigt ökade avverkningar spreds snabbt av influerare och medier. Givet att skogsbruket redan stod på agendan fick nyheten en direkt påverkan på de politiska diskussionerna inom EU, särskilt som EU:s egen forskningsorganisation stod bakom studien. Men stämde de drastiska påståendena med verkligheten?

Svensk och finsk skogspolitik har sedan mer än 100 år inte tillåtit att nationerna avverkar mer virke än vad som samtidigt växer till i skogarna. För att veta att detta viktiga villkor beaktas, så genomför man årligen sedan 1920-talet detaljerade inventeringar av ländernas skogsresurser. Ansvariga för datainsamling och utvärdering i Sverige är Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Skogsstyrelsen. Dessa myndigheter reagerade redan inom några få dagar efter publiceringen i Nature genom att lägga ut detaljerad nationell statistik på nätet som inte alls stämde med påståendena från forskarna i artikeln.

Medan artikelförfattarna menade att den avverkade arealen i Sverige ökat med 36 procent under studieperioden visade de nationella fält-inventeringarna att den minskat med 8 procent. Skogsägarnas anmälningar till Skogsstyrelsen om slutavverkning hade minskat med 7 procent. I artikeln i Nature påstod man att volymen avverkade träd också hade ökat med 36 procent medan SLU:s och Skogsstyrelsens mätningar visade ingen, eller en liten ökning på ungefär 3 procent.

Man kan också konstatera att Sveriges handel med skogsprodukter under perioden ökade med 4 procent (källa: Statistiska centralbyrån) samtidigt som bioenergianvändningen minskade något (källa: Energimyndigheten) och antalet anställda inom skogssektorn var oförändrat (källa: Skogsstyrelsen). I samtliga fall visar nationella data små positiva eller negativa förändringar, inget drastiskt i närheten av JRC:s siffror, det vill säga en ökning med 36 procent.

Vi var flera forskargrupper som skickade kritik till Nature rörande originalartikelns data och slutsatser. Tidskriften hanterade kommentarerna enligt standardprocedur och de skickades på vetenskaplig granskning. Forskarna bakom den första artikeln fick bemöta inkomna kommentarer (de som passerat den vetenskapliga granskningen). Alla kommentarer måste enligt Natures regler vara mycket kortfattade, vilket inte gav tillräckligt utrymme att klargöra varför studiens slutsatser var helt orealistiska. Dessutom publiceras kritiken först i dag, tio månader efter ursprungsartikeln. Under tiden fick felaktiga påståenden stå oemotsagda; mumlet bland kritiska forskare uppfattades sannolikt bara av ett fåtal specialister.

Vår kritik i uppsatsen ”Quantifying forest change in the European union” (från forskare i USA, Frankrike, Sverige och Finland, se faktaruta här intill) handlade bland annat om att JRC:s utsagor inte bekräftades av tillgänglig statistik, att man motsade sig själva, att satellitsensorerna har svårt att mäta tillväxt och att man kan ha misstagit en mindre konjunkturcykel för en trend.

Den allvarligaste kritiken, som enkelt skulle kunna förklara varför man hamnade så fel som man gjorde, har framförts men inte publicerats. Den handlar om att satellitbildstolkningen förbättrades avsevärt under tidsperioden som studerades (2011–2018); ska man mäta en förändring får inte metodens känslighet ändras över tiden.

Den påstådda ökningen av bioekonomin skulle ha krävt en osannolikt snabb utbyggnad av kapaciteten för skogsavverkning, transporter och industriell hantering. Det senare skulle ha krävt många år av formella prövningar. Expansionen skulle även ha krävt så många nyanställningar att den uppmärksammats av politiker, medier och inte minst de som bor i områden med omfattande skogsbruk.

En slutsats vi kan dra är att forskare som är duktiga inom ett begränsat område, måste vara ödmjuka när de rör sig utanför det. Går forskare utanför sin kompetens förstår de inte hur de kan verifiera eller falsifiera sina hypoteser med hjälp av oberoende data från det större fältet.

Vetenskapen får aldrig kompromissa med kraven på stringens i syfte att förstärka politik som förespråkar utveckling i en eller annan riktning. Rör sig forskare i riktning mot att delta i politiska processer på andra villkor än de rent vetenskapliga så förlorar vetenskapen sitt värde. Det är särskilt allvarligt om man söker dess stöd i frågor av stor samhällelig betydelse.

Fakta. Den kritiserade forskningen

I juli 2020 publicerades i ansedda Nature påståendet att avverkningarna av skog i Europa ökat med hela 49 procent på ett knappt decennium. Författare var forskare vid EU:s forskningsorganisation JRC. Artikeln ”Abrupt increase in harvested forest area over Europe after 2015” fick stor spridning.

I dag, tio månader senare, publicerar Nature den vetenskapliga kritiken av studien. Bland annat i en kommentar från författarna till denna debattartikel och några andra forskare (Wernick, Ciais, Fridman, Högberg, Korhonen, Nordin & Kauppi): ”Quantifying forest change in the European Union”.

Denna debattartikel belyser skillnaderna mellan JRC:s bild och den verklighet som officiell statistik beskriver.

Peter Högberg, professor i skoglig marklära, SLU

Jonas Fridman, senior miljöanalytiker, SLU

02 ”Marknadsför inte Sverige till turister som måste flyga långt”

Svenska skattemedel används för att locka hit turister från länder som ligger långt ifrån Sverige. En ny studie visar att klimatbelastningen från dessa turisters flygresor ökade kraftigt före pandemin. För att bidra till klimatmålen behövs ändrade direktiv så att även våra turistorganisationer verkar i klimatlagens anda, skriver forskare och organisationsföreträdare.

DN. DEBATT 210502

Klimatmålen enligt Parisavtalet visar att det behövs snabba utsläppsminskningar och för att klara det behöver alla branscher bidra, även flyget. Bio-, elektrobränslen och vätgas kan komma att spela en roll, men tillgången på hållbart biobränsle är begränsad. Dessutom ger även förbränning av biobränslen och vätgas upphov till så kallade höghöjdseffekter, det vill säga klimatpåverkan som sker av andra orsaker än utsläpp av koldioxid. Elektrifiering kommer inte heller vara en lösning för längre flygresor inom de närmaste årtiondena. Naturligtvis är det viktigt med satsningar på ny teknik och

bättre bränslen men för att flyget ska göra sin del för att nå klimatmålen så behöver också flygvolymerna minska från de länder som nu har, eller börjar få ett stort resande. Och det är genom att ersätta de längsta flygningarna med kortare resor som de största utsläppsminskningarna kan ske. Enligt en publicerad artikel (Kamb med flera 2020) kan ett byte till destinationer närmare hemlandet mer än halvera de klimatrelaterade utsläppen.

Flygresandet går nu på sparlåga på grund av corona och det är osäkert hur utvecklingen kommer att se ut efter pandemin. Undersökningar visar dock att flera företag och organisationer ser ett minskande behov av längre tjänste- och konferensresor. Om så blir fallet är det goda nyheter för klimatet, men fortfarande otillräckligt för att flyget ska klara klimatmålen eftersom 80 procent av flygets klimatpåverkan är kopplat till fritids- och semesterresande. Så även om tjänsteresandet skulle minska i spåren av pandemin kvarstår den största miljöbelastningen från turism- och fritidsresandet. Samtidigt visar en ny studie från Chalmers (Happonen och Rasmusson 2021) att klimateffekten före pandemin från hitresande turisters flygresor ökade mer än flygets miljöpåverkan i genomsnitt. Det beror på att många turister kommer från länder som ligger långt ifrån Sverige. Det är en ohållbar utveckling.

Det finns tyvärr ännu inte de politiska beslut och styrmedel som krävs för att få ner utsläppen från det långväga resande så att de ligger i linje med klimatmålen. Effektivast är en internationell beskattning av flygbränsle eller handel med utsläppsrätter. Men sådana förändringar går långsamt och mindre än

hälften av svenskarnas flygutsläpp ingår i EU:s utsläppshandel. Allt fler länder inför passagerarskatter för att begränsa antalet flygresor och därmed utsläppen. Den svenska skatten skulle dock behöva vara många gånger högre än i dag för att kompensera för att utrikesflyget delvis är undantaget från pris på växthusgasutsläpp och dessutom att det är helt undantaget från moms.

En möjlighet är att utnyttja pandemins effekter på flygresandet till att inte göra som vi gjorde innan när den är över, även om vi inser att det tar emot då många nu är ressugna efter ett års pandemisnedstängning. ”Build back better” för att använda en välanvänd formulering.

Ett tydligt sätt att göra turismen klimatbättre efter pandemin är att skattepengar i första hand används för marknadsföring till turister som kan komma hit med låg klimatpåverkan från sitt resande i stället för att vända sig till turister med en stor klimatskuld i bagaget.

Visit Sweden är ett statligt bolag med uppdrag att marknadsföra Sverige. Bland de marknader och länder där de aktivt marknadsför Sverige finns Kina, Indien och USA och de lyfter särskilt fram att framtidens tillväxt kommer från Asien. En strategi som om den är framgångsrik innebär att Sverige befäster flygresandet som en markant del av miljöbelastningen för de turister som kommer hit, då en flygresa från Kina till Sverige tur och retur orsakar utsläpp som motsvarar cirka två ton koldioxidekvivalenter.

Detta motsvarar utsläppen från ett års genomsnittligt svenskt bilkörande. Visit Swedens vision är att Sverige ska vara bäst i världen på hållbar destinationsmarknadsföring

samtidigt som de säger sig vara neutrala inför de transportsätt som väljs för att ta sig till Sverige. Att vara neutral inför långa flygresor med hög klimatpåverkan går dock inte att förena med att vilja vara världsbäst på hållbarhet. Inte ens med god vilja.

Är det då verkligen Sveriges ansvar att försöka styra vilka turister som kommer hit? Och om de inte kommer till Sverige, reser de då inte till våra grannländer i stället vilket leder till minskade intäkter från hotell-, restaurang- och turistnäring i Sverige?

Visst finns det en tydlig målkonflikt i detta, vilket också syns i Visit Swedens spretiga mål och visioner. Men givet att det är brådskande att möta klimatkrisen och att Sverige har en klimatlag som behöver få större genomslag inom alla politikområden så behöver åtgärder och aktiviteter från olika aktörer riktas åt samma håll. Ett annat skäl till en förändring är att det är bättre att Sveriges turistindustri börjar anpassa sig till en framtid med klimatanpassade resenärer redan nu. En större andel av hitresta turister behöver då komma från länder i vårt närområde med kortare flygresor och där andra transportalternativ också kan spela en roll. Det ger tid och möjlighet så att vi själva kan styra över omställningen.

Regeringen aviserade under 2020 en satsning för att stärka nattågstrafiken till kontinenten. Det är ett bra initiativ som nu behöver följas upp och stärkas med ytterligare direktiv för att skapa efterfrågan på ett mer hållbart turism-resande där nya tågförbindelser kan vara en pusselbit.

Vi undertecknare, verksamma inom Nätverket Klimatsmart semester, vill därför att regeringen ger Visit Sweden i uppdrag att fokusera sin marknadsföring till länder i närområdet så att Sverige därigenom på riktigt ska kunna bli världens mest hållbara destination. Visit Sweden kan med fördel följa exempel från Turistrådet i Västsverige som har fokus på närmarknader i Europa, och på inhemska turister, just för att minska klimatbelastningen från resorna.

Självklart ska vi vara välkomnande för alla som vill besöka oss oavsett varifrån de kommer, men fokus i marknadsföringen behöver ändras. Med tanke på att vi svenskar också behöver minska vårt semesterflygande finns det nu ett läge att stärka de organisationer och verksamheter som arbetar för en hållbar turism på hemmaplan, så att fler svenskar finner det attraktivt att semestra i Sverige även efter pandemin.

Här har Visit Sweden redan fått ett uppdrag att marknadsföra Sverige även för svenskarna. Det uppdraget behöver nu kompletteras.

John Armbrecht, forskare vid Centrum för turism, Göteborgs universitet

Maija Happonen, civilingenjör med hållbarhetsspecialisering, Chalmers tekniska högskola

Anneli Kamb, doktorand strategiska hållbarhetsstudier, Kungliga Tekniska högskolan

Jörgen Larsson, senior forskare, Chalmers tekniska högskola

Erik Lundberg, forskare och föreståndare för Centrum för turism, Göteborgs universitet

Lisa Rasmusson, civilingenjör med hållbarhetsspecialisering, Chalmers tekniska högskola

John Magnus Roos, senior forskare, Göteborgs universitet och Högskolan i Skövde

Anders Roth, mobilitetsexpert, IVL Svenska miljöinstitutet

Johanna Sandahl, ordförande Naturskyddsföreningen

Fredrik Warberg, hållbarhetskonsult och samordnare för Nätverket Klimatsmart semester

02 Ledare: Nu krävs ett slut på vaccinnationalismen

Berättelserna från Indien de senaste veckorna är omskakande. Smittspridningen skenar. Sjukhusen är överfulla och det råder akut brist på syrgas. Krematorierna går dygnet runt för att hinna med. Samtidigt är bara drygt 2 procent av befolkningen vaccinerade. Det kan mycket väl ta ett par år innan alla fått chans på en spruta.

Omvärlden bistår nu med hjälp: Flera EU-länder skickar syrgas. Sverige erbjuder respiratorer. USA ska släppa loss vaccin från Astra Zeneca.

Det är en välkommen dos solidaritet, i kontrast till den trångsynta nationalism och protektionism som präglat det globala svaret på pandemin i så många hänseenden – den senaste tiden i synnerhet när det gäller vaccinerna. För den eskalerande smittspridningen i Indien understryker vikten av att de når världens alla hörn och det så snabbt som någonsin är möjligt.

Vaccineringarna i den rika världen har stundats gått frustrerande långsamt. Målet för när alla vuxna i Sverige ska ha fått en spruta sköts på fredagen åter på framtiden. Men liksom i USA pekar det mesta på att möjligheten ska ha erbjudits alla till hösten.

Faran för oss då är att vi skulle drabbas av en ny virusvariant, som tål vaccinet. Den skulle i så fall uppstå i länder där skydd saknas – som

Indien eller Brasilien, varifrån farliga mutationer just nu riskerar att spridas.

”Ingen är säker innan alla är säkra”, som WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus ofta konstaterat.

Att få ut vaccinet till alla länder är dock lättare sagt än gjort. Situationen i Indien gör det inte enklare. Landet är en av världens största läkemedelsproducenter, och det Astra-vaccin som ska förmedlas till världens fattiga länder inom ramarna för WHO:s covax-program tillverkas där. Nu har Delhi infört exportrestriktioner. Begripligt rent politiskt – men ack så kortsiktigt i praktiken.

Vill ett land inte skeppa i väg slutprodukten kommer andra länder inte att vilja sända de ingredienser och komponenter som behövs för produktionen. Risken är att alla får mindre vaccin.

Ansvaret på USA och EU blir därmed större. Det innebär att dela med oss av det vaccin vi har när våra riskgrupper fått sitt, så vårdpersonal i fattiga länder kan ges skydd. Och, i synnerhet, att ta bort alla hinder som finns för effektiv vaccinproduktion.

EU och dess medlemsländer har i omgångar infört olika typer av exportrestriktioner på Astras vaccin. I USA använder sig regeringen av en särskild lag som ger staten första tjing på allt som tillverkas i landet som kan användas till vaccinproduktion – väl tilltagna uppköp har inneburit ett de facto exportstopp, som bland annat drabbat just Indien.

Allt sådant måste bort.

Just nu diskuteras också om patentskyddet ska lyftas för covidvaccinen. Då skulle fattiga länder kunna tillverka sina egna doser, hävdar förespråkarna.

Samtidigt är kvalitetskontroller viktiga – inte minst givet den vaccinskepticism som finns. Då kan det vara bättre att läkemedelsföretagen arbetar nära producenter i fattiga länder, ser till att allt blir rätt, än att receptet släpps fritt.

Framför allt är huvudproblemet i dagsläget inte att producenter saknar rättigheter, utan nödvändiga ingredienser och komponenter. Indiska läkemedelsbolag har rätt att tillverka Astras vaccin. Men saknar kapacitet för att vrida upp produktionen ytterligare.

Bättre då att Washington och Bryssel gör allt som går för att vidga flaskhalsarna. Steg ett är att göra slut på all form av vaccinnationalism.

DN 2/5 2021

02 Peter Wolodarski: Straffa dem som sätter munskydd på visselblåsare.

I högtidstalen brukar de som larmar om missförhållanden hyllas. I praktiken råkar de ofta ut för repressalier.

Radioprofilen Kjell Grane och hans fru Marianne, tidigare elitsimmare, blir till slut så gamla att de behöver flytta till ett äldreboende i Örebro. Men de trivs inte. Deras dotter Mia försöker föra över föräldrarna till Stockholm, så att hon kan besöka dem oftare.

En dag ringer telefonen. Det är ett glädjebesked som väntar i luren: två lediga rum finns mitt inne i centrala stan, vid Vasaparken.

”Jag blir alldeles chockad, så vi kör”, berättar Mia i P1-dokumentären ”Det illojala vårdbiträdet”.

Paret Grane har fått plats på det privata omsorgsföretaget Attendos boende Sabbatsbergsbyn.

”Att komma dit var ett sånt uppköp från att komma från Örebro. Fantastisk personal”, säger Mia.

Hennes mamma mår snart bättre. Mörkret har ersatts av ett visst ljus.

Men så i mars 2020 bryter coronapandemin ut, och Sabbatsbergsbyn är en av de första i Sverige där covid-19 knackar på. Konsekvenserna är dramatiska.

Viruset sprids som en löpeld på paret Granes avdelning. Först smittas Kjell, sedan Marianne.

Det blir en övermäktig kamp för båda.

Journalisten Johanna Sjövalls dokumentär om vad som hände på Sabbatsbergsbyn är drabbande lyssning, sorgen och smärtan från våren 2020 levandegörs. Så många äldre och anhöriga vars tillvaro skakas om när viruset sprids i samhället. Oro och lidande, död i ensamhet.

Men det som också gör dokumentären så betydelsefull, är hur den avtäcker skillnaden mellan ord och handling hos de ansvariga för omsorgen av de äldre.

Huvudpersonen i programmet är vårdbiträdet Stine Christophersen. Hon kämpar för att rädda liv. Mitt i en historisk kris gör hon vad hon kan för att skydda de äldre, som inte klarar av att skydda sig själva.

Hon larmar sin chef, högre chefer och till slut vd när hon ser farliga brister i verksamheten. Hon säger ifrån när hon upptäcker att sjuka och friska blandas på avdelningarna, trots uttryckliga löften till anhöriga och avtal med Stockholms stad om att det inte ska förekomma.

Men Attendo tackar inte Stine för att hon har modet att blåsa i visslan. Efter att hon uttalat sig

i Expressen om missförhållanden, ger företaget henne en skriftlig varning. Hon får veta att hon är illojal. Hon tillskrivs saker som hon inte sagt. Och hon hotas med uppsägning.

Våren 2020 var det många äldreboenden i Sverige som misslyckades med att leva upp till de förväntningar som finns på god omvårdnad. Det vet vi. Men Attendo tycks ha varit så angelägen om sin fasad, att bolaget påstod sig göra saker som man uppenbarligen inte gjorde. Och ännu värre: man valde att bestraffa en anställd som hade fräckheten att påtala bristerna.

Det här är inte bara en fråga som rör landets största privata omsorgsföretag. För alla medborgare i Sverige är det avgörande att missförhållanden i offentligt finansierad välfärd blir belysta. Att ingen i sektorn – vare sig en offentlig eller en privat arbetsgivare – får för sig att lojaliteten med höga chefer eller aktieägare är viktigare än det grundläggande samhällskontraktet med medborgarna.

Sedan 2017 har alla anställda inom välfärden, även de som jobbar för privata företag, en grundlagsskyddad rätt att lämna uppgifter till medier. Det är därtill uttryckligen förbjudet för arbetsgivare att rota i vem som fört fram något till en journalist – eller att straffa en anställd som haft kontakt med en redaktion.

Den som gör det kan dömas till böter eller fängelse.

Det vore värdefullt om åklagare lyssnade igenom P1:s dokumentär, och utredde om det kan bli aktuellt att åtala de chefer hos Attendo som varnade Stine Christophersen.

Attendo drog tillbaka sin erinran först efter Sveriges Radios granskning. Utan den hade missförhållandena inte rullats upp.

De flesta politiker brukar säga hur viktigt det är med den svenska öppenheten, men i praktiken ser vi ofta tecken på motsatsen.

Coronapandemin har belyst det. Att visselblåsare ofta råkar illa ut är en sorglig illustration av hur svårt det kan vara att leva efter de principer som brukar hyllas i högtidstalen.

För journalistiken har pandemin rest särskilda hinder. Skattebetalarna har skickat mångmiljardbelopp till krisande svenska företag, men obegripligt nog har det varit hemligt vilka som fått nödhjälpen. Och när reportrar velat granska beslutsfattandet under krisen hos centrala myndigheter har det ofta varit förenat med förseningar och sekretessmarkeringar.

Bara sedan 2020 har offentlighets- och sekretesslagen ändrats 26 gånger; merparten är skärpningar.

Hur kunde det bli så?

Fallet med Stine Christophersen borde tjäna som en påminnelse för såväl privata som offentliga makthavare om att transparens inte bara är ett modeord att svänga sig med. Det är ett verkligt värde för samhället.

Men då måste beslutsfattare leva som de lär, oavsett om det handlar om politiker, myndighetschefer eller verkställande direktörer.

Anställda som larmar om brister i verksamheten utvecklas till problem om man behandlar dem som problem. Tar man deras varningar på allvar finns däremot en chans att i tid rätta till misstag, och lära sig.

Den svenska öppenheten har historiskt varit en stor tillgång. Även vinstdrivande företag bör se nyttan av den.

Attendo borde tacka Stine Christophersen och uppmana sina anställda att agera i hennes anda. Det kommer inte att skada bolaget.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

Budgetmotioner våren 2021

Motion 2020/21:4032 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) (pdf, 442 kB)

Motion 2020/21:4035 av Ebba Busch m.fl. (KD) (pdf, 1004 kB)

Motion 2020/21:4031 av Amineh Kakabaveh (-) (pdf, 168 kB)

Motion 2020/21:4033 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) (pdf, 318 kB) (vårproposition)

Motion 2020/21:4034 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) (pdf, 128 kB) (vårändringsbudget)

Modeaternas budgetmotion Innehåll.

Partimotion M Motion till riksdagen 2020/21:4032 av Ulf Kristersson och Elisabeth Svantesson (båda M) med anledning av prop. 2020/21:100 2021 års ekonomiska vårproposition Förslag till riksdagsbeslut Riksdagen godkänner de förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen. Motivering

Innehållsförteckning Förslag till riksdagsbeslut

1 Motivering 1
1 Inledning 5
2 Det ekonomiska läget 6
2.1 Offentliga finanser 15
2.2 Uppföljning av Stefan Löfvens jobblöfte om EU:s lägsta arbetslöshet 2020 16
2.2.1 Facit: Plats 23 av EU:s 27 länder 16
2.2.2 Jobbpolitiken fungerar inte 18
2 2.2.3 Ett ökat arbetskraftsdeltagande förklarar inte varför Sverige rasat i arbetslöshetsrankningen 19
3. Moderaternas åtgärder under krisen 20
3.1 Moderaternas krisinitiativ som antagits av riksdag/regering 21
4. En politik för jobb och tillväxt 28
4.1 Sverige har massarbetslöshet 28
4.2 Halverad långtidsarbetslöshet på tre år 30
4.2.1 Effekter av Moderaternas jobbpaket på offentliga finanser och volymer 31
4.2.2 Jobbpremie för långtidsarbetslösa 32
4.2.3 Förstärkta Nystartsjobb och stopp för Extratjänster 32
4.2.4 Särskild satsning på Nystartsjobb för unga och för personer över 55 år 33
4.2.5 Fler praktikplatser och bättre styrning av Arbetsförmedlingen 34
4.2.6 Förstärkta omställnings- och utbildningsmöjligheter för långtidsarbetslösa 35
4.2.7 Praktisk kompetensutveckling – för äldre med arbetslivserfarenhet 35
4.2.8 Motverka långtidsarbetslöshet bland unga – med praktik och utbildning 36
4.2.9 Ett effektivare Samhall 36
4.3 Fler invandrare ska försörja sig själva 37
4.3.1 Bidragstak 37
4.3.2 Förstärkta jobbincitament de första fem åren i Sverige 37
4.3.3 Utbildningsplikt 37
4.3.4 Krav på godkänd sfi för bidrag 38
4.3.5 Moderaternas integrationskommission 38
4.4 Reformer för fler jobb och högre tillväxt 40
4.4.1 Skattereform 41
4.4.2 Minskat regelkrångel för företag 42
5. Sverige ska vara tryggt 43
5.1 Hela rättsväsendet behöver stärkas 44
5.2 Stärk Tullverket för att bekämpa brottslighet 45
5.3 En ny riktad lönesatsning för poliser 46 3
5.4 Nya tekniska möjligheter för Polisen att utreda grov brottslighet 47
5.5 Stoppa mäns våld mot kvinnor 48
5.6 Hårdare straff vid sexualbrott 49
5.7 Strängare syn på ungas brottslighet 49
6. Återställ ordning och reda 49 6.1 Invandringen ska vara bra för Sverige 50
6.1.1 Inför volymmål 50
6.1.2 Anpassning till det svenska samhället 51
6.1.3 Minskat mottagande av kvotflyktingar 51
6.1.4 Familjeåterförening och anhöriginvandring 51

6.1.5 Ett nej ska vara ett nej 52
6.1.6 Fler förvarsplatser 52
6.1.7 Förbättra arbetskraftsinvandringen 52
6.2 Stoppa bidragsfusket 54
6.2.1 Genomför en nationell folkräkning 54
6.2.2 Reformer mot bidragsfusk 56
6.2.3 Reformera folkbildningen för att stävja fusk 5 6
7. Valuta för skattepengarna 56
7.1 Sänkt skatt på pension 56
7.2 Sjukvård att lita på 57
7.2.1 Korta köerna till sjukvården 57
7.2.2 Cancervård utan köer – med en ny uppdaterad nationell cancerstrategi 58
7.2.3 Stärk den medicinska kompetensen i äldreomsorgen 59
7.3 En skola som fungerar för alla 59
7.3.1 Mer undervisningstid och obligatorisk läxhjälp 60
7.3.2 Stäng dåliga skolor 60
7.3.3 Obligatorisk språkförskola 60
7.3.4 Ändrad lag för ordning och trygghet i skolan 61
7.3.5 Komvux 61 4
7.3.6 Handlingsplan för barn och unga under pandemin 61
7.4 Stärkt försvar och bättre krisberedskap 62
7.4.1 Höj försvarsanslagen och inför Natooption 63
7.4.2 Stärkt krisberedskap och förbättrad cybersäkerhet 63
7.5 Ett minskat och mera effektivt bistånd 63
7.5.1 Mer långsiktighet, kontroll och fokusering 64
7.5.2 Öka det humanitära biståndets andel av det totala biståndet 65
8. Sverige ska fungera 65
8.1 Sverige ska klara klimatomställningen 65
8.1.1 Säkra elförsörjningen 66
8.1.2 Värna och bygg ut kärnkraften 66
8.1.3 Bygg ut elnäten 66
8.1.4 Lagra koldioxid 67
8.1.5 Gröna bränslen och ett aktivt skogsbruk 67
8.1.6 Elektrifiering av fordonsflottan 67
8.1.7 Internationellt klimatarbete och ren natur 68
8.2 En bättre fungerande bostadsmarknad 68
8.2.1 Underlätta bostadsbyggande 69
8.2.2 Gör det enklare att köpa och hyra bostad 69
8.3 Bra infrastruktur i hela Sverige 69

Kristdemoktaternas budgetmotion

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut....1
Innehållsförteckning 2

1 Sverige förtjänar bättre – Reformer för trygghet i en svår tid....4
2 Bedömning av det ekonomiska läget....6
3 Kristdemokraternas ekonomiska politik....12
4 Kommunernas stora utmaningar....20
5 Fler jobb och mer företagande....21
6 En arbetsmarknad där alla får plats 23
7 Skattesänkningar för alla – mer till de som jobbar....47
8 Stärk familjerna 51
9 En hälso- och sjukvård som klarar behoven....57
10 En värdig och medmänsklig funktionshinderpolitik 65
11 Att åldras i trygghet och värdighet 69
12 Ett fungerande rättsväsende....84
13 Sociala insatser mot gängkriminalitet 92
14 En skola där ingen lämnas efter....97
15 Reformer för fler bostäder 103
16 Ett starkare försvar 125
17 En förbättrad migrations- och integrationspolitik 128
18 Det civila samhället 133
19 En landsbygd med självförtroende 140
20 Politiskt ansvar för miljön och klimatet 145
21 Viktiga infrastruktursatsningar för hela Sverige 149
22 Sammanhållning över gränserna 156
23 Finansiering 160
24 Den offentliga sektorns finanser....164
25 Förslag till utgiftsramar 166
26 Beräkning av statsbudgetens inkomster 168

Sverigedemokaternas budgetmotion

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut....1
Motivering 1
1. Inledning 4
2. Konjunkturläget 4
2.1. Konjunkturläget i omvärlden 4
2.2. Konjunkturläget i Sverige 6
3.Coronapademin 9
3.1. En vaccinationsplan, på riktigt 10
3.2. Stöd till individer och hushåll 10
3.2.1. Förebyggande sjukpenning för riskgrupper....11
3.2.2. Tillfälligt familjestöd 11
3.2.3. Fullt slopat karensavdrag 12
3.3. Stöd till företag....12
4. Krisberedskap....13
4.1. Åtgärder för en starkare krisberedskap 16
4.1.1. Alltför låg självförsörjningsgrad....16
4.1.2. Beredskapslager 16
4.1.3. Resurser för infrastruktur och trafik 16
4.1.4. Säkra elleveranser....17
4.1.5. Nordisk krisberedskap....18
5. Kommunsektorn....19
5.1. En långsiktig förstärkning av kommunsektorn 19
5.2. Regionaliserad fastighetsskatt 20
5.3. Indirekta effekter och minskade utgifter 22
5.4. Sammantagen varaktig förstärkning av kommunsektorn....22
6. Fler i arbete....23
6.1. Sänkta arbetsgivaravgifter för företagen 23
6.2. Mer i plånboken för arbetstagare och pensionärer 24
6.3. Skattereduktion i stället för flerbarnstillägg....25
7. Migration....26
7.1. Migrationens påverkan på välfärden och pensionerna 27
8. Medborgarskap och välfärd....28
8.1. Behovet av begränsade bidrag för tredjelandsmedborgare 28
8.1.1. EU/EES-medborgare bör inte omfattas av begränsningarna 29
8.1.2. Alla bosättningsbaserade förmåner behöver inte omfattas av begränsningarna....30
8.2. Arbetet med författningsförslag bör påbörjas 30
8.2.1. Statens kostnader för vissa bosättningsbaserade förmåner....30
8.3. Konsekvenser av de föreslagna förändringarna 32
8.3.1. Ökat antal utfärdade svenska medborgarskap....32
8.3.2. Ökad kostnad för kommunsektorn....32
8.3.3. Minskad invandring....32
8.3.4. Sysselsättningseffekter....33
9. Rättsväsendet....34
9.1. Brottsligheten 34
9.2. Polismyndigheten 35
9.3. Åklagarmyndigheten 36
9.4. Kriminalvården....36
10. Behov av framtida besparingar 37
10.1. En snävare biståndsram....39
10.2. Varaktiga besparingar till följd av förslagen....40

Vänsterpartiets buggetmotion.

Motivering

1. Mot flertalet, inte fåtalet – så har pandemin slagit i Sverige

Ett år in i pandemin går det tyvärr inte att förneka det. Det är mot flertalet, inte fåtalet, som krisen har slagit i Sverige.

Äldreomsorgen har inte lyckats skydda våra äldre, som har dött i tusental av coronaviruset. Sjukvården går på knäna. Det råder brist på personal och den personal som finns slits ut. Vi tvingas förlita oss på vaccinleveranser från internationella storkapitalister, i stället för på vår egen statliga vaccintillverkning, som vi hade kunnat göra om den inte hade lagts ner. De som arbetar inom kollektivtrafiken, äldreomsorgen, sjukvården, transportsektorn, barnsomsorgen, livsmedelssektorn, ja folkflertalet helt enkelt, har burit landet på sina axlar, men har alldeles för ofta fått göra det utan tillräckligtsmittskydd.

Arbetslösheten har rusat i höjden. Ytterligare hundratusentals får nu erfara hopplösheten, missmodet och fattigdomen som följer av att stå utan en trygg försörjning.

För flertalet har det gångna året visat hur breda maskorna har blivit i samhälletsskyddsnät. Om du hade turen att fastna i maskorna denna gång, så vet du att oture naldrig är långt borta.

För fåtalet i samhällets toppskikt har det gångna året däremot inte inneburit några prövningar. Generösa statliga understöd har omvandlats till lika generösa utdelningar till aktieägarna i storföretag som Volvo och H&M. Börskurserna är tillbaka där de var före pandemin, och fortsätter uppåt.

Vanligt folk får betala, samhällets elit får betalt. Det är som det har varit alltför ofta, i det Sverige som de senaste årtiondena blivit alltmer ojämlikt, där fåtalets intressen har fått gå före flertalets.

När allt är som det varit, trots att inget är som vanligt, då måste frågorna ställas? Var är den politiska handlingskraften? Var planerar man att bygga de nya intensivvårdsavdelningarna som krävs för att ta hand om dem som behöver sådan vård?

Var är upprustningen av äldreomsorgen och planen för att förse alla äldreboenden med modern utrustning och tillräcklig bemanning? Var är planen för att förhindra att årskullar av unga och kanske flertalet av de nyanlända förpassas till arbetslöshet? Var är de utbyggda utbildningsprogrammen och beredskapsarbetena? Var är planen för att ens stoppa nedskärningarna inom välfärden?

En sak är tyvärr säker. I regeringens ekonomiska vårproposition finns det inte någon plan för att återuppta samhällsbygget. Årets upplaga av den ekonomiska vårpropositionen innehåller inte heller den någon ekonomisk politik för flertalet.

Tvärtom kan vi räkna med att det är fåtalet i samhällets elit som kommer att fortsätta gynnas av den förda politiken.

Det duger inte. Fåtalspolitiken i den ekonomiska vårpropositionen ska inte få stå oemotsagd. I denna motion formuleras en ekonomisk politik för flertalet.

2. För fåtalet, inte flertalet – så fungerar ekonomin idag

Nu under pandemin har det blivit ännu tydligare att ekonomin i Sverige tar tillvara fåtalets snarare än flertalets intressen. För flertalet i Sverige ser den ekonomiska framtiden dyster ut.

I Statistiska centralbyråns arbetsmarknadsundersökning för februari 2021 kan vi läsa att arbetslösheten uppgår till 9,7 procent eller 531 000 personer. Det outnyttjade arbetskraftsutbudet (som huvudsakligen består av de arbetslösa och de undersysselsatta) motsvarar 648 000 heltidsarbeten med 40 timmars arbetsvecka. Två tredjedels miljonheltidsarbeten skulle alltså kunna skapas om det fanns en politik för att se till att så skedde.

För de grupper som har en svag anknytning till arbetsmarknaden ser förstås situationen än värre ut. Arbetslösheten bland de unga (15–24 år) uppgår till hela 26,3 procent. Regeringen konstaterar själv i den ekonomiska vårpropositionen att den ökade arbetslösheten under pandemin främst har drabbat unga och utomeuropeiskt födda.

Allvarligt är också att så många är långtidsarbetslösa. Det rör sig om 154 000 människor enligt SCB:s senaste arbetskraftsundersökning. Risken för att bli långvarigt arbetslös är särskilt stor i grupper som redan tidigare hade en svag förankring på arbetsmarknaden, till exempel bland utomeuropeiskt födda och personer som saknar gymnasial utbildning, det erkänner regeringen i propositionen.

Regeringen är också medveten om följderna av arbetslösheten. Det är återigen bara att läsa i den fördelningspolitiska redogörelsen i propositionen.

”Drygt en miljon personer i befolkningen förväntas få lägre ekonomisk standard till följd av den ökade arbetslösheten. Den ekonomiska standarden för dessa beräknas minska med i genomsnitt 16 400 kronor, eller med ca 6 procent, jämfört med referensscenariot under 2020. Inkomstbortfallet förväntas i genomsnitt bli störst bland unga vuxna, bland personer med förgymnasial utbildning och bland utrikesfödda.”

”För personer som har blivit arbetslösa under konjunkturnedgången är också risken för mer långsiktiga effekter på anställningsbarhet och inkomster uppenbar. För vissa grupper kan det bli svårt att återvända till arbetsmarknaden, och för många unga och för nyanlända kan nedgången medföra att inträdet och etableringen på arbetsmarknaden fördröjs och försvåras. Det riskerar att i vissa fall ge allvarliga konsekvenser för sysselsättningsmöjligheter och inkomstutveckling under lång tid framöver fördessa grupper.”

Det är skrämmande frågor som nu tränger sig på för många inom folkflertalet. Har jag något jobb så att jag kan försörja mig och min familj? Får jag någon ersättning om jag blir arbetslös, och i så fall hur länge? Har jag råd att bo kvar? Har min mamma och pappa tillräckligt med pengar?

Tiotusentals unga, som nu står i begrepp att lämna gymnasier, högskolor och universitet, kommer inte att kunna slå sig in på en stenhård arbetsmarknad, där arbetsgivare kan välja och vraka mellan ett överflöd av desperata arbetssökande. Desom ratas i det urvalet kommer att stå inför en sämre inkomstutveckling, inte bara nu, utan under hela sina yrkesliv, vilket ju regeringen själv skriver i sin proposition.

Arbetslösheten drabbar alla, inte bara de arbetslösa. Även om jag själv har jobbet kvar just nu, vet jag att arbetslösheten aldrig är långt borta.

Jag vet att chefen har många andra att välja på, om han skulle vara missnöjd med mig. Jag vet att det blir svårt att hitta ett nytt jobb, om jag blir av med det jag har. Och risken att sjunka nedåt mot fattigdom, eller över gränsen in i fattigdom, är reell. I Sverige har man tydligt högre risk för fattigdom och social utestängning än i övriga nordiska länder, enligt den statistik som tagits fram inom EU och som regeringen redovisar i den ekonomiska vårpropositionen.

I Frankrike, Tyskland och Polen löper man numera lägre sådan risk än i Sverige.

Ingen ljusning är heller i sikte i ekonomin, om vi får tro på den bedömning som regeringen gör i den ekonomiska vårpropositionen. Arbetslösheten kommer inte att sjunka under sju procent under perioden till och med 2024, enligt prognosen i den ekonomiska vårpropositionen. Massarbetslöshet är det enda landet har att vänta.

Förutom ökad arbetslöshet finns även andra uppgifter i den ekonomiska vårpropositionen som pekar på att svensk ekonomi inte utvecklas på något sunt sätt.

BNP per capita, dvs. produktionen per person, har utvecklats svagt i Sverige sedan 2009 jämfört med den genomsnittliga utvecklingen 2000–2009, skriver regeringen. Även hushållens skuldsättning stiger på ett förmodligen ohållbart sätt. Under 2020 ökadehushållens skulder åter något i förhållande till deras disponibla inkomster, anges i denekonomiska vårpropositionen, och det framhålls att de disponibla inkomsterna har utvecklats svagt. Produktivitetsutvecklingen, alltså hur mycket som produceras i förhållandetill arbetad tid, har också varit svag under flera år, och produktiviteten väntas nu öka mindre genomsnittligt. Ett flertal indikatorer pekar alltså på att svensk ekonomi inte sköts väl.

För fåtalet, för dem i toppen av samhällspyramiden, ser det däremot betydligt ljusareut. Återigen är det bara att läsa i den fördelningspolitiska redogörelsen i denekonomiska vårpropositionen.

”År 2019 hade personer i den översta tiondelen (p91–p100) i genomsnitt ungefär tre gånger högre ekonomisk standard än medianinkomsttagaren och åtta gånger högre standard än den nedersta tiondelen(p1–p10). Personer i den nedersta tiondelen hade i genomsnitt ungefär 40 procent avmedianinkomsttagarens ekonomiska standard. Topprocenten (p100) hade 2019 nästan sex gånger högreekonomisk standard än den nedre delen av den översta tiondelen (p91), mer än tio gånger högre standardän medianinkomsttagaren och 27 gånger högre ekonomisk standard än personer i den nedersta tiondelen av fördelningen.”

Det är värt att stanna till och betrakta de siffrorna ett ögonblick. Den procent av befolkningen som har de högsta inkomsterna har 27 gånger högre ekonomisk standard än de tio procent av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. Av den ekonomiska vårpropositionen framgår också att skillnaderna har stegrats radikalt desenaste 25 åren. År 1995 hade topprocenten ungefär tio gånger högre ekonomisk standard än tiondelen i botten. Klyftan har nästan tredubblats.

Sedan mitten av 1990-talet har den genomsnittliga ekonomiska standarden i befolkningen ökat med 95 procent, men det ökade välståndet har inte fördelats jämlikt.

Den ekonomiska standarden har ökat mest i toppen av inkomstfördelningen, och mer imitten än i den nedre delen av fördelningen.

Fåtalets ökade rikedomar och makt syns också i den så kallade Gini-koefficienten, som mäter inkomstspridningen i ett land. Om koefficienten är 1 så går all inkomst till en person. Om koefficienten är 0 så får alla personer lika mycket. På 25 år har Sverige tagit ett rejält kliv närmare en situation där en får allt. Koefficienten har ökat från omkring 0,22 till omkring 0,32.

Det går bra för fåtalet i Sverige, och det fortsätter det att göra under pandemin. Den översta tiondelen drabbas minst av den ökade arbetslösheten. Ju lägre inkomst man har, desto hårdare drabbas man. Detta finns svart på vitt i den fördelningspolitiska redogörelsen i den ekonomiska vårpropositionen.

3. För fåtalet, inte flertalet – så vill regeringen fortsätta driva den ekonomiska politiken

Man skulle önska att regeringen tog intryck av hur verkligheten ser ut i Sverige. Att den lade om kursen mot en politik för flertalet i stället för att fortsätta med en politik som i trettio års tid har gett oss social nedmontering och förfall. Att den kunde dra de rätta slutsatserna av vad pandemin lärt oss om tillståndet i det svenska samhällsbygget.

Av den ekonomiska vårpropositionen framgår dock med all önskvärd tydlighet att regeringen håller fast vid den nyliberala linjen. Den ekonomiska politiken ska bygga på åtstramningar och nedskärningar. Regeringen viker inte en tum från det finanspolitiska ramverket. Statsbudgeten ska gå med överskott, staten och resten av den offentliga sektorn ska dra in mer pengar än den gör av med (överskottsmålet). Regeringen avser att återföra det strukturella sparandet till överskottsmålet när de ekonomiska förhållandena medger det, som man skriver i den ekonomiska vårpropositionen. Det skrivs uttryckligen att pandemin var en tillfällig avvikelse då man tillät budgetunderskott för den akuta krishanteringen. När den nu är avklarad så ska åtstramningar på nytt ta vid. Statsskulden ska pressas ned på nytt, i enlighet med kravet i det finanspolitiska ramverkets krav på det (skuldankaret).

Och om man ska strama åt ekonomin, då kan man förstås inte driva någon offensiv politik för att råda bot på arbetslösheten eller återuppta samhällsbygget. Det blir närmast parodiskt vilka små smulor regeringen vill erbjuda flertalet i sin ekonomiska vårproposition: utökning och förlängning av arbetsgivares möjligheter till skattefri gåva, sänkta arbetsgivaravgifter för unga juni–augusti 2021, åtgärder mot nedskräpning och en satsning på naturnära jobb för unga, medel åt Visit Sweden för att främja besöksnäringen och åt Business Sweden för att förstärka den regionala exportrådgivningen, ytterligare medel för solcellsstöd.

Regeringen talar också om för oss i den ekonomiska vårpropositionen att det går bättre för de länder som inte följer den väg mot fortsatta åtstramningar som Sverige ska vandra. I USA bedöms återhämtningen ta rejäl fart något tidigare än i euroområdet, skriver regeringen i sin ekonomiska vårproposition. Det beror, skriver man sedan, på de mycket expansiva stimulanspaketen. Varför, undrar man, ska då inte vi i Sverige ha något lika expansivt stimulanspaket? Regeringen talar ju om för oss vilka omfattande skadeverkningar som blir följden av ökad arbetslöshet. Varför är det då slopade arbetsgivaravgifter under några sommarmånader och satsningar på regional exportrådgivning som föreslås i stället för en politik som kan komma till rätta med massarbetslösheten?

När man ser på vad regeringen faktiskt har gjort snarare än på vad den inte gjort

eller tänker göra, blir bilden än mörkare av dess politik. Över 400 miljarder kronor i olika stödåtgärder har regeringen beslutat om sedan pandemin tog sin början, och de största posterna bland stödåtgärderna har riktats till det privata näringslivet. Fåtalet i näringslivstoppen har i flera fall också tackat för sig genom att använda beviljade stöd till utdelningar åt aktieägarna. Volvo, SKF och H&M är exempel på storföretag som agerat på detta sätt eller förklarat att de kommer att göra det. När EU-samarbetet måste hållas under armarna saknas det inte heller medel. Sverige kommer att betala omkring150 miljarder kronor till EU:s coronafond. När fåtalet behöver pengar, då öppnar regeringen plånboken.

Det kan inte bli tydligare. Regeringen och dess samarbetspartier saknar helt vilja attföra en politik i flertalets intresse. Man småjusterar i en havererad politisk linje. Ibland kan man visa handlingskraft, men bara om det handlar om att värna fåtalets intressen.

Till grund för regeringens politik ligger förstås den nyliberala tanken att statens och det offentligas roll i ekonomin ska begränsas. Det privata kapitalet, fåtalet, ska ges utrymme att skapa tillväxt och välstånd. I grunden är ekonomin till för att privatkapitalet, näringslivet, ska kunna generera vinster, inte för flertalets väl och ve.

Regeringen avslutar i den ekonomiska vårpropositionen med en bedömning att den förda finanspolitiken är långsiktigt hållbar. Tydligen är massarbetslöshet och fortsattanedskärningar det enda hållbara i regeringens ögon. Det är sorgligt att Socialdemokraterna, som en gång i tiden vågade utmana fåtalet i eliten, nu såfullständigt har anammat en borgerlig syn på samhällsekonomin. Men det är så det är.

4. För flertalet, inte fåtalet – en ny riktning för den ekonomiskapolitiken

Som socialist står jag i total opposition till det finanspolitiska ramverket och den nyliberala ideologi som är dess grundval. Ekonomin finns till för folket, inte tvärtom.

Den ska tjäna flertalet, inte fåtalet. Folkets väl går före storfinansens, som Socialdemokraterna uttryckte saken en gång för länge sedan.

Därför upprepar jag nu det som jag sade i min följdmotion till 2020 års ekonomiska vårproposition: det är dags att övergå till en offensiv ekonomisk politik för arbete, trygghet och bostäder åt alla.

Åtstramningskontraktet, det finanspolitiska ramverket, ska rivas. För alltid. Åtstramningsregimen ska inte återupprättas efter denna kris, som regeringen vill. Kravet på överskott i de offentliga finanserna ska slopas, liksom kravet på begränsning av statsskulden.

Den ekonomiska politiken ska orienteras mot full sysselsättning av alla produktivkrafter. Statsbudgeten ska tillåtas gå med så stora underskott att det målet nås.

Nu, under krisen, kommer det att krävas mycket stora underskott för att vi ska kunna få bukt med massarbetslösheten. Sett över en lite längre tidshorisont, bortom dennuvarande krisen, kan underskotten förmodligen minska i storlek. Dock får vi förvänta oss att betydande budgetunderskott kommer att behövas under lång tid, med tanke på hur långt ifrån fullt resursutnyttjande Sverige idag står, med sitt outnyttjade arbetskraftsutbud motsvarande 648 000 heltidsarbeten.

Ledordet är alltså full sysselsättning. När vi ser att alla de som kan arbeta också gör det, och att alla andra tillgängliga resurser nyttjas fullt ut, då bör offentlig sektors utgifter inte ytterligare driva på efterfrågan, eftersom det riskerar att leda till oönskad inflation. I dag befinner vi oss långt från den punkten. Enligt regeringens egen bedömning i den ekonomiska vårpropositionen väntas inflationen understiga inflationsmålet under de närmaste åren. Inflationen har också – vilket framhålls i propositionen – återkommande överskattats i regeringens och andras prognoser. Vi har därför goda skäl att utgå ifrån att utrymmet är högst betydande för att driva expansiv finanspolitik utan att orsaka oönskat hög inflation.

Det är i verkligheten vi ska hämta vägledning för hur finanspolitiken ska skötas.

Godtyckliga mål för budgetunderskott och statsskuld – som de som finns i det finanspolitiska ramverket och i EU-fördraget – ska avvisas helt, som de uttryck föruttjänt nyliberal normpolitik de är.

Arbete åt alla, full sysselsättning. Det ska vara målet för den ekonomiska politiken.

Det är så en långsiktigt hållbar finanspolitik ser ut. Det är en

ekonomisk politik förflertalet, inte fåtalet.

5. Flertalets rätt till arbete – inte fåtalets rätt till arbetskraft

Rätten till arbete ska nu garanteras. Arbetslösheten ska bort, så långt det över huvud taget är praktiskt möjligt. Det ska bli slut på 30 år av massarbetslöshet, ett slöseri med samhällets resurser och människors liv och förmågor som helt enkelt inte kan tolereras.

Detta är en helt central del i en ekonomisk politik för flertalet.

Full sysselsättning ska, som anges i avsnitt 5, vara det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Alla som vill och kan ska ha ett arbete, ett heltidsarbete med en lön som ger en trygg och anständig tillvaro.

En ny offensiv finanspolitik enligt vad som anges i avsnitt 5 är förmodligen i de flesta lägen tillräcklig för att nå målet om full sysselsättning, även om det inte kommer att ske över en natt utan vara en process som löper över ett antal år. Som komplement till den offensiva finanspolitiken bör dock ett program för offentliga beredskapsarbeten inrättas – ett sysselsättningsprogram inom offentlig sektor där alla de som inte kunnat hitta ett arbete på annat håll ska erbjudas anställning, fast sådan på heltid till en avtalsenlig lön. På så sätt säkerställs att den fulla sysselsättningen blir bestående över tiden och över konjunktursvängningarna.

Arbetslöshet i delar av landet kan då under perioder av strukturomvandling mötas med en aktiv, riktad sysselsättningspolitik. Det ska inte ske någon utarmning eller formlig nedläggning av hela landsändar, som varit fallet under de senaste årtiondena av nyliberal ekonomisk politik. Den utvecklingen som beskrivs i den ekonomiska vårpropositionen, mot allt större skillnader i ekonomisk standard mellan stad och land, den ska brytas. Detta säger sig regeringen också vilja, men den saknar en politik för att åstadkomma det.

Kostnaderna för det allmänna sysselsättningsprogrammet kommer att variera över tiden. I ett sämre konjunkturläge kommer fler att få sitt uppehälle från det. I ett bättre konjunkturläge kommer det att vara färre. Inrättandet av ett offentligt sysselsättningsprogram kommer att spara pengar genom minskat behov av a-kassa och annat offentligt stöd. Ett allmänt sysselsättningsprogram kommer, även i ett läge där kostnaderna för det är stora, att vara ett mycket mer kostnadseffektivt sätt att bekämpa arbetslösheten än de subventioner av det privata näringslivet som regeringens krispolitik består i. Om regeringen under pandemin hade lagt 400 miljarder kronor på direkt sysselsättningsskapande åtgärder inom offentlig sektor, exempelvis i form av beredskapsarbeten inom ett allmänt sysselsättningsprogram, i stället för på olika understöd åt privata företag, då hade vi inte stått med nästan tio procents arbetslöshetnu.

Med ett allmänt sysselsättningsprogram bortfaller också behovet av många gånger meningslös och förnedrande arbetslöshetsförvaltning (Fas 3, Arbetslivsutveckling,

Plusjobb, Instegsjobb, Nystartsjobb, Jobb- och utvecklingsgarantin). En mängd samhällsnyttigt arbete kommer att bli utfört som annars inte skulle bli det. De som arbetar inom det allmänna sysselsättningsprogrammet får kompetens och arbetslivserfarenhet, i stället för att i arbetslösheten tappa vanan att arbeta och se sin kompetens urholkas. Arbetslöshetens negativa sociala följdverkningar (psykisk och fysisk ohälsa, missbruk, ökad kriminalitet) faller därmed bort – både rent mänskligt och som upphov till kostnader för det offentliga. Vi har råd att sätta folket i arbete. Vi har däremot inte längre råd att avstå från det.

Arbete åt alla är en jämställdhetsfråga. Den nu förda arbetslöshetspolitiken slår hårt mot kvinnor. Särskilt undersysselsättningen, ofrivillig deltid, är något som kvinnor ärsärskilt drabbade av. Bland ensamstående i förvärvsaktiv ålder har kvinnor i genomsnitt lägre ekonomisk standard än män. Denna skillnad förklaras, enligt vad regeringen anger i den ekonomiska vårpropositionen, bland annat av att kvinnor i genomsnitt förvärvsarbetar i lägre utsträckning än män. Även nu, under pandemin, ser vi hur arbetslösheten drabbar kvinnor. Regeringen anger i den ekonomiska vårpropositionen att återhämtningen är tydligare bland män än bland kvinnor, bland annat då de branscher som fortsätter att tyngas av restriktioner är branscher som sysselsätter en större andel kvinnor.

Dagens politik är också ett oförlåtligt slöseri med resurser. Om kvinnor arbetade heltid i samma utsträckning som män skulle Sveriges BNP öka med cirka 500 miljarder kronor per år. Om utrikes födda kvinnor arbetade i samma utsträckning som inrikes födda kvinnor skulle de offentliga finanserna stärkas med 37 miljarder kronor. Den fulla sysselsättningen och det allmänna sysselsättningsprogrammet kommer att göra slut på detta slöseri. Det kommer också att göra konkret skillnad i kvinnors liv och göra Sverige till ett mer jämställt samhälle.

Rätten till arbete är också en integrationsfråga. Arbetslösheten bland utrikes födda är mer än tre gånger så hög som bland inrikes födda. Utrikes födda har i genomsnitt lägre ekonomisk standard än inrikes födda, som beskrivs i den fördelningspolitiska redogörelsen i den ekonomiska vårpropositionen. Det allmänna mönstret är att ju kortare vistelsetiden är för en person som har invandrat till Sverige, desto längre ner i inkomstfördelningen återfinns personen. Den primära anledningen är, enligt vad regeringen själv anger i propositionen, att de som har bott en kort tid i Sverige har en

lägre sysselsättningsgrad än de som bott i landet en längre tid. När vi går mot full sysselsättning är detta därför en samhällsförändring som kommer att särskilt gynna deutrikes födda.

Att bekämpa och undanröja arbetslösheten är även en ungdomsfråga. Regeringens arbetslöshetspolitik slår särskilt hårt mot de unga, och gör deras inträde på arbetsmarknaden till en rå huggsexa om få, otrygga jobb som inte erbjuder någon fast eller tillräcklig försörjning. Detta bryter ned våra unga, som är vår framtid. Vad dagens politik gör med våra unga framskymtar i den ekonomiska vårpropositionen. Färre unga säger sig vara nöjda med livet än de som är äldre.

Inkomstutvecklingen bland unga har också varit svagare under de senaste årtiondena, just till följd av att arbetslösheten har varit högre bland de unga. Våra unga förtjänar något bättre, de förtjänar fullsysselsättning.

Den fulla sysselsättningen kommer också att innebära sotdöden för det moderna daglönarsystemet, den s.k. gig-ekonomin, dit ungdomen idag många gånger hänvisas.

Om man inte som arbetsgivare kan erbjuda en trygg och fast anställning till god, avtalsenlig lön, då har man ingen framtid på svensk arbetsmarknad.

Full sysselsättning är också en central maktfråga på arbetsmarknaden. En politik för full sysselsättning flyttar makt från fåtalet till flertalet. Idag kan krav på högre löner och bättre arbetsvillkor motas med hotet om arbetslöshet. Om du inte går med på lägre lön och sämre villkor så blir du av med jobbet. Det hotet är verkningsfullt idag, när vi har massarbetslöshet. Om vi däremot har full sysselsättning, och det alltid finns ett nytt arbete att gå till om man blir av med det man har, då tappar hotet om arbetslöshet sin kraft. Och då har arbetarnas – flertalets – ställning stärkts, på fåtalets bekostnad.

När alla genom en politik för full sysselsättning får arbete, och får bidra tillsamhällsbygget, då kan vi också fortsätta förkortningen av arbetstiden, en frigörelseprocess som alltför länge tillåtits stå stilla. Steg för steg, i en takt som säkerställer personalförsörjningen inom de samhällsbärande sektorerna, ska arbetstiden förkortas. Målet ska nu ställas upp att en arbetsvecka inte ska vara längre än 30 timmar.

Timme för timme ska människor ges mer tid att leva sina liv. Denna process ska inte få avstanna igen. I takt med att produktiviteten i ekonomin stegras kan arbetstiden förkortas ytterligare.

Arbete åt alla, full sysselsättning, förkortad arbetstid. Detta är en politik för flertalet.

Mot den politik som beskrivs i detta avsnitt står otrygghetens, ofrihetens och ofärdens politik. Den arbetsmarknadspolitik för fåtalet som återfinns i regeringens och dess samarbetspartiers januariprogram: uppluckrad arbetsrätt, söndertrasande av anställningstryggheten. Den politiken är en skam för Sverige. Den bygger på en lögn, att otrygghet skapar arbetstillfällen. Den politiken ska nu avvisas helt och förpassas till historiens avskrädeshög. Ingen del av arbetarrörelsen, ingen fackligt förtroendevald, ska ta i den politiken med tång. Den som gör det, får stå med skammen av att ha svikit när det verkligen gällde. Den regering som lägger fram förslag om försämrat anställningsskydd ska avsättas. Om en misstroendeförklaring väcks mot regeringen med anledning av att den lägger fram sådana förslag så kommer jag att stödja den

misstroendeförklaringen.

6. Bostäder för flertalet, inte fåtalet

Rätten till en bostad ska garanteras. Bostaden är social rättighet för flertalet, inte en handelsvara eller källa till profiter för fåtalet. En god bostad till en rimlig hyra är något som ska komma alla till del. Bostadslösheten är en skamfläck som ska tvättas bort. Som jag skrev i min följdmotion till 2020 års ekonomiska vårproposition ska vi inte behöva läsa i nyheterna om barnfamiljer som flyttar runt på vandrarhem eftersom de inte kan hitta någon bostad, eller om pensionärer som lever på gatan efter ett långt yrkesliv.

Bostadsförsörjningen kan inte överlåtas på privatkapitalet. Den är ett ansvar för samhället och för staten.

Tänker regeringen axla detta ansvar? Svaret är nej. I den ekonomiska vårpropositionen erkänner regeringen visserligen behovet av ökat bostadsbyggande.

Bostadsinvesteringarna ser ut att minska något framöver och nybyggnationen bedöms plana ut, skriver regeringen, som av allt att döma passivt tänker se på när bostadsbristen fortsätter öka. Ingenstans i propositionen finns någon plan för att trygga bostadsförsörjningen. Det som finns är en satsning mot särskilt utsatta grupper för att ”mildra konsekvenser” av pandemin ”som bostadslöshet” och regeringen ger några småsmulor i bidrag åt ”organisationer inom civilsamhället” för det ändamålet.

Det duger inte, det är upprörande. Det är dags för en bostadspolitik för flertalet.

När vi överger den åtstramande nyliberala finanspolitiken (se avsnitt 5) så har vi råd med omfattande offentliga investeringar i bostadssektorn. En del av det statsfinansiella utrymme som skapas när det finanspolitiska ramverket överges ska användas till sådana investeringar. Hyresgästföreningens krav om minst 200 000 nya hyresrätter fram till 2025 är ett minimum. På lite längre sikt behöver Sverige ett nytt miljonprogram.

Sveriges befolkning har ökat kraftigt under senare år, utan att bostadsbyggandet har hängt med. Nu måste bostadsförsörjningen komma ifatt.

Allmännyttan ska rustas upp och en stor nyproduktion ska ske av allmännyttiga hyresrätter, goda bostäder åt flertalet. Ett statligt bygg- och bostadsbolag ska inrättas.

Även kommunerna ska ges incitament att skapa egna byggbolag. Vi kan inte förlita oss på att fåtalet, privatkapitalet, ens med offentlig finansiering kommer att förse flertalet med det antal bostäder som behövs, eller bostäder som ens går att bo i.

Vi har under det gångna året fått se de avarter som en privatiserad bostadsförsörjning för med sig. I flerakommuner i Bergslagen och på andra håll härjar slumvärdar, som hyr ut helt otjänliga bostäder. Bostäder som i åtminstone ett fall – i Blötberget i Dalarna – har belagts med nyttjandeförbud.

Inom bostadsproduktionen kommer naturligtvis också många nya jobb att skapas.

Därför blir en ny bostadspolitik också ett sätt att uppnå och bibehålla den fulla sysselsättningenoch rätten till arbete (se avsnitt 5).

Rätten till en bostad är en jämställdhetsfråga. Den rådande bostadsbristen gör det svårt för kvinnor som separerar att hitta en ny bostad. När vi säkerställer att det finns trygga och bra hyresbostäder så främjar vi därigenom kvinnors frihet och oberoende.

Bostadsfrågan är en integrationsfråga. Utrikes födda och de med utländsk bakgrund är betydligt hårdare drabbade än befolkningen i allmänhet av trångboddhet och bostadsbrist. En fungerande bostadsförsörjning är därför något som kommer att ha särskild betydelse för utrikes födda och dem med utländsk bakgrund.

Rätten till en bostad är också en helt central ungdomsfråga. I slutet av 2019 fanns, enligt Hyresgästföreningens beräkningar, ca 238 000 unga i åldern 20–27 år som bor hemma hos sina föräldrar trots att de hellre skulle vilja bo på annat sätt. Dessa unga är Sveriges framtid. De behöver komma igång med sitt vuxenliv, bli oberoende av sina föräldrar, arbeta, studera, bilda familj. Den passiva, nyliberala bostadspolitiken, som förs av regeringen liksom av alla andra regeringar de senaste 30 åren, den förstärker tvärtom dessa ungas beroende av sina föräldrar och försenar deras inträde i vuxenlivet.

När vi ger de unga rätten till en bostad så hjälper vi dem att öppna dörren till sin – och vår – framtid.

Hyrorna på den svenska bostadsmarknaden ska vara rimliga och hårt reglerade. Alla förslag om marknadshyror ska kategoriskt förkastas. Jag välkomnar 18 aprilkommitténs kampanj för att bekämpa den politiken. Regeringens planerade nyliberala reformer av hyressättningen ska stoppas. Besittningsskyddet – rätten att bo kvar, att känna sig trygg i sitt hem – det ska försvaras kompromisslöst. Ockret och utsugningenska bort från bostadsmarknaden. Om man inte som hyresvärd kan erbjuda en god bostad till en rimlig hyra, då har man ingen framtid på svensk bostadsmarknad.

Det är skamligt att en socialdemokratisk regering nu står på fåtalets sida i bostadspolitiken. Att regeringen har för avsikt att genom införande av marknadshyror i nyproducerade bostäder på flertalets bekostnad gynna fåtalet. Sådana som fastighetsmiljardären Roger Akelius, god för 55 miljarder kronor, det är de som kommer att gynnas när marknadshyror införs, inte de unga som står utan bostad. En socialdemokratisk regering som agerar på detta sätt måste avsättas. Jag kommer att rösta för en misstroendeförklaring mot regeringen som väcks med anledning av att den lagt fram förslag om införande av marknadshyror.

7. Sjukvård, skola och omsorg som är till för flertalet, inte fåtalet
Redan när jag skrev min följdmotion till 2020 års ekonomiska vårproposition hade Corona-krisen visat oss vilka som är de verkliga samhällsbärarna. Det är de som arbetar inom vård, skola och omsorg. De är de, inte Jacob och Marcus Wallenberg, som stödjer och bär oss genom pandemin. Välfärdens personal tjänar flertalet, fåtalet tjänar sig själva.

Detta borde synas i hur Sverige som samhälle väljer att agera, men gör inte det. I den ekonomiska vårpropositionen finns inte ett spår av avsikt från regeringens sida att permanent höja statsbidragen till kommuner och regioner. Statsbidragen väntas tvärtom avta, skriver regeringen, till följd av att de pandemirelaterade stöden minskar. Inte heller på välfärdsområdet tänker regeringen föra någon politik för flertalet.

Det duger inte. Från och med nu är nedskärningarnas tid förbi. Nu ska välfärden byggas ut. Detta har vi råd med när vi överger åtstramningsdoktrinen i det finanspolitiska ramverket.

Välfärdspolitiken ska vara sådan att vi kan säga att vi ger trygghet åt alla. Konkret innebär detta att statsbidragen till kommunerna och regionerna nu stegvis ska öka så att dessa välfärdspolitiska mål nås.

Den nyliberala politiken under de senaste årtiondena har tagit från oss den trygghet det innebär att ha en väl fungerande sjukvårdssektor. I den hårt nedskurna sjukvården saknas till och med ordentlig skyddsutrustning åt personalen. Sjukskrivningarna inom vårdyrkena har ökat. Sjukvården ska nu rustas upp, stå stark och redo att sörja för oss när vi behöver den. Standarden inom svensk sjukvård ska inte bara bibehållas, den ska höjas. En lärdom från Corona-krisen är också att det måste finnas en viss överkapacitet i sjukvården, en beredskap för att vårdbehov snabbt kan stiga. Som ett första steg ska vi tillbaka till de bemanningsnivåer som rådde inom sjukvården före 90-talskrisen, vilket också är ett led i att uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 5 och 6). Utbildnin och forskning inom medicin ska ges ökade resurser. Utrustning, sjukvårdsbyggnader och IT-system ska hålla högsta internationella klass.

När sjukvården rustas upp behöver särskild kraft läggas vid att skapa en god primärvård. Alla ska ha en välfungerande vårdcentral på nära håll, där det är lätt att få en tid hos läkaren eller annan hjälp. Dagens sönderprivatiserade och nedskurna primärvård duger inte.

Alla vårdcentraler ska vara bra. När vi rustar upp primärvården så försvinner efter hand drivkraften som finns idag att lista sig hos en annan vårdcentral som man tror ska vara bättre. När vi har rustat upp primärvården så kan vi slopa det fria vårdvalet, som tyvärr har bidragit starkt till att slussa vårdens resurser från dem som behöver dem bäst.

Införandet av det fria vårdvalet i Stockholm har exempelvis lett till att vårdcentraler i utsatta förorter som Skärholmen och Rinkeby utarmas medan det öppnar nya vårdcentraler hos fåtalet på Östermalm.

Arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom sjukvården ska förbättras radikalt, genom ökad bemanning men även genom andra åtgärder. En sådan åtgärd är att genom särskilda jämställdhetssatsningar få upp lönerna i de ofta kvinnodominerade välfärdsyrkena. I 6F-rapporten "Vägar till jämställda löner inom arbetarklassen” från 2019 finns konkreta förslag till hur sådana jämställdhetssatsningar kan utformas.

Om vi inte gör något åt arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom de yrkena kommer vi inte att kunna rekrytera och behålla den arbetskraft som krävs för sjukvårdens återupprustning.

Förkortad arbetstid (se avsnitt 6) är en annan del av förbättringen avsjukvårdspersonalens arbetsvillkor.I krisen ser vi också tydligt att apoteksverksamhet inte lämpar sig som en vinstdrivande affärsverksamhet. Lagren gapar tomma. Samhället försörjs inte med nödvändiga läkemedel. All apoteksverksamhet ska därför övergå i offentlig regi.

Även inom barn- och äldreomsorg ska standarden höjas och stora satsningar göras, både genom ökad bemanning och på andra sätt. Svensk barnomsorg ska vara världsledande. Inom den ska barn från alla typer av bakgrunder mötas och tillsammans ges det bästa välkomnande ett samhälle kan ge sina minsta. Äldreomsorgen ska på

motsvarande sätt ge våra gamla det goda omhändertagande de förtjänar.

Ökad bemanning inom barn- och äldreomsorg är naturligtvis i första hand en fråga om kvaliteten i omsorgen och om god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor för dem som arbetar där. Men en upprustad barn- och äldreomsorg är också en del av den nya ekonomiska politik som nu ska föras. Satsningar på ökad bemanning i dessa sektorer bidrar till att uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 5 och 6).

En välfungerande barn- och äldreomsorg underlättar också för många, framförallt kvinnor, att förvärvsarbeta. På så sätt är återuppbyggnaden av barn- och äldreomsorgen också en del av en jämställdhetspolitisk agenda.

Den svenska skolan ska bli en institution i världsklass. Ökade resurser till skolan ochmer personal där gör det möjligt att göra klasserna mindre. Utökade satsningar på läromedel och lokaler måste också göras. Dagens situation, där vi enligt de rapporter vi får kommer att få se nedskärningar i nästan alla skolor, den ska vändas i sin motsats.

Skolans uppdrag är centralt, att ge barnen den kunskap de behöver för att bli fullvärdiga samhällsmedborgare, och att ge kunskaper och färdigheter som vi behöver i samhällsbygget (se avsnitt 11). Att detta uppdrag fullgörs är så avgörande för oss att skolan bör drivas i statlig regi. Alla måste tillförsäkras en likvärdig utbildning, och då är privat eller kommunalt huvudmannaskap inte någon lämplig ordning. Även SFI (svenska för invandrare) är en så viktig verksamhet, och så central för integrationen, attden bör drivas i statlig regi.

Som en del av förstatligandet av skolan ska de religiösa skolorna tas bort. År 2021 är det inte dogmer och vidskepelse som barnen behöver, utan vetenskapligt baserad undervisning.

Privatiseringen av skolorna och etablerandet av religiösa skolor har cementerat segregationen. Vi kan inte fortsätta betala de religiösa skolorna för att upprätta könsapartheid och hedersnormer. Skolan ska i stället motverka segregationen, inte som religiösa skolor sortera människor efter tro, kön och etnisk tillhörighet.

Vinstintresset ska bort ur välfärden som helhet, inte bara från skolan.

Välfärden finns till för flertalet, inte fåtalet. Medborgarnas trygghet och bildning är ingenting som vare sig kan eller bör överlåtas på privatkapitalet, det har välfärdskapitalisterna gett ossotaliga bevis på under de senaste årtiondena. Detta är också en fråga om demokrati.

När offentliga verksamheter såsom vården och skolan privatiseras så genomför man en avdemokratisering av samhället. När fler och fler samhällsbärande verksamheter drivs privat så finns det till slut ingenting kvar för folkvalda politiker att fatta beslut om, utom struntsaker som inte betyder något för samhällsutvecklingen.

Samhällsutvecklingen sköts i stället av fåtalet inom det privata näringslivet, vars ledstjärna är att maximera sina vinster.

Skolan, vården och omsorgen är till för folket, flertalet, inte för storfinansen, fåtalet.

Välfärdskapitalisterna har ingen framtid i Sverige.

8. Sociala trygghetssystem för flertalet, inte fåtalet

De sociala trygghetssystemen ska reformeras i grunden. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna ska ge trygghet i sjukdomens och motgångens stund. Den tryggheten ska också förhindra att den som är desperat går med på att sälja sin arbetskraft till underpris, dvs. att fattigdom och förtvivlan sätter press nedåt på löner och arbetsvillkor.

Starka sociala trygghetssystem gynnar flertalet, svaga sociala trygghetssystem gynnar fåtalet.

Med en ny ekonomisk politik kommer kostnaderna för de offentliga trygghetssystemen att bli mycket lägre än vad de är idag. Med en ny expansiv finanspolitik enligt avsnitt 5 och när ett offentligt sysselsättningsprogram inrättas enligt avsnitt 6 så kommer betydligt färre att behöva utnyttja arbetslöshetsförsäkringen. De som ändå gör det kommer också att behöva förlita sig på försäkringen under kortare tid än idag. Med bättre arbetsmiljö och kortare arbetstid så kommer färre att bli sjukskrivna, vilket kommer att minska kostnaderna för sjukförsäkringen.

Det är så, genom ett sundare arbetsliv, som vi får människor att undvika sjukskrivningar och att komma tillbaka till arbete efter sjukskrivning. Regeringen vägrar dock, på detta liksom på så många andra områden, att ställa sig på flertalets sida, och fortsätter med de grymma utförsäkringarna. Tar ifrån sjuka människor deras försörjning,precis som den borgerliga regeringen man efterträdde.

Utöver att ge trygghet för samhällsmedborgarna fyller väl fungerande socialförsäkringar en viktig funktion som automatiska stabilisatorer i samhällsekonomin.

Om sjuka och arbetslösa genom socialförsäkringarna får tillräckliga inkomster som de spenderar, så bidrar socialförsäkringarna därigenom till att upprätthålla efterfrågan i ekonomin och uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 5).

En del av den sociala tryggheten är också en god, utbyggd socialtjänst som kan ge hjälp åt dem som behöver det. Samhällets skyddsnät ska bli mer finmaskigt och ta väsentligt bättre hand om dem som av olika skäl råkar illa ut. Socialtjänsten har en oerhört viktig roll att spela i det sammanhanget. Bland grupper som är starkt beroende av att socialtjänsten fungerar väl kan nämnas de som är utsatta för hedersförtryck samt missbrukare och barn till missbrukare. Dessa och andra utsatta grupper ska kunna lita på att samhället håller sin skyddande hand över dem genom socialtjänstens försorg.

Resurser för att göra det ska aldrig saknas.

En politik för full sysselsättning och ett allmänt sysselsättningsprogram (se avsnitt 5 och 6) minskar radikalt behovet av försörjningsstöd som inkomstkälla. Därmed lättartrycket mot socialtjänsten, som i högre grad ägna sig åt omsorgerna om dem som har särskilda behov (missbrukare, familjer i kris, hedersförtryckta, kvinnor och barn som blivit utsatta för våld av män, osv.).

9. Ett pensionssystem för flertalet, inte fåtalet

En god och trygg pension ska vara en självklarhet. Ingen ska behöva känna oro över att stå utan tillräcklig försörjning när man på ålderns höst har lämnat arbetslivet. Ord som fattigpensionär och pensionsångest, de ska aldrig behöva uttalas. Den skamliga

politik som förs nu, som till och med i vissa fall tar ifrån de äldre maten på bordet och taket över huvudet, den ska nu begravas. Fattigdomskontraktet – den så kallade pensionsöverenskommelsen mellan S, M, C, L, KD och MP – ska rivas. Ett nytt pensionssystem ska utformas, i flertalets intresse, inte fåtalets.

Man vill inte tro att det är sant, men idag har mer än var tionde svensk över 65 års ålder en inkomst som ligger under EU:s fattigdomsgräns (60 procent av medelinkomsten efter skatt). Fackförbundet Forena har också nyligen presenterat en rapport som visar hur skrämmande låg den allmänna pensionen är i Sverige idag. Sedan den första årskullen gick i pension inom ramen för det reformerade allmänna pensionssystemet har kompensationsnivån rasat från 61 till 45 procent av slutlönen, läser man i Forenas rapport. Årskullarna som är födda 1938 och 1939 fick 61 procent i pension av slutlönen, medan den yngsta årskullen, de som är födda 1953, fick 45 procent. Det är den lägsta nivån någonsin. Och raset kommer att fortsätta. Enligt

Forenas förutsägelser kommer morgondagens pensionärer att få det väsentligt sämre om inget görs. Pensionsnivån kryper under 45 procent av slutlönen för alla som är födda efter år 1961 och faller under 40 procent för alla födda efter år 1992.

Om man inte räddas av sin tjänstepension eller av ett privat pensionssparande är det alltså kraftigt sänkt levnadsstandard eller fattigdom som väntar många efter pensioneringen.

Regeringen vill också höja pensionsåldrarna, det framgår av den ekonomiska vårpropositionen. Även detta är förstås en politik för fåtalet. Höjd pensionsålder leder

till ett ökat utbud av arbetskraft, vilket i sin tur innebär ökad press nedåt på löner och villkor, i den ekonomiska elitens intresse.

Detta är den pensionspolitik för fåtalet som regeringen och dess borgerliga samarbetspartier har att erbjuda. Den är som sagt skamlig.

Det är dags för en pensionspolitik för flertalet. De allmänna pensionerna ska nu kraftigt. Ingen ska vara fattig för att man är pensionär. Utgångspunkten ska vara att den allmänna pensionen ska motsvara 80 procent av slutlönen. Alla pensionärer skaha 16 000 kronor i månaden kvar efter skatt.

En sådan reform av pensionssystemet som beskrivs här kommer att initialt öka kostnaderna för staten, det är sant. Men man ska inte se snävt på de medel som utbetalas som pensioner. När pensionärerna i de breda folklagren får en rimlig pension så spenderar de den. Detta bidrar till att öka efterfrågan i samhällsekonomin. På så sätt medverkar de höjda pensionerna till att uppnå målet om full sysselsättning (se avsnitt 5). En stor del av de höjda pensionerna återvänder också till staten som ökade skatteintäkter.

Om vi utformar pensionssystemet rätt, och tar bort den så kallade bromsen, blir pensionerna oberoende av konjunktursvängningarna, och fungerar då i en konjunkturnedgång som en automatisk stabilisator, en källa till efterfrågan som håller ekonomin uppe. Bromsen fungerar tvärtom, tar bort efterfrågan i samhällsekonomin när den som bäst behövs, och förstärker därmed den ekonomiska nedgången.

Det dysfunktionella premiepensionssystemet ska avvecklas. Det har visat sig endast gynna fåtalet, finanskapitalet, inte pensionärerna. Allmänna pensioner ska inte alstra ytterligare spekulation på börsen.

Goda pensioner är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. De allra flesta fattigpensionärer är kvinnor, det kan man läsa om i den fördelningspolitiska redogörelsen i den ekonomiska vårpropositionen. Kvinnor får många gånger betala väldigt dyrt som pensionärer för att de tagit ett större ansvar för barn och familj än män, tvingats tillofrivillig deltid, och arbetat inom underbetalda yrken inom vård, skola och omsorg.

Denna orättvisa ska vi nu råda bot på. Kvinnors pensioner ska successivt höjas och föras upp i nivå med mäns.

10. Investeringar i flertalets intresse, inte fåtalets

Under de galna årtiondena från mitten av 80-talet och framåt har vi blivit inbillade att om vi bara ger näringslivet fritt spelrum så kommer marknadskrafterna att själva skapa välstånd och ordna samhället på bästa sätt, bara vi avreglerar, sänker skatter och privatiserar. Om fåtalet bara får fria tyglar att tillvarata sina intressen så kommer detta att gynna även flertalet. I denna tid av kris och smittspridning kan vi alla se vilka falska löften detta var. Kris avlöser kris, samhällsbygget eroderar och förfaller. Själva demokratin har inskränkts genom att fler och fler sektorer förts över till privatkapitalet och undandragits demokratisk styrning och kontroll.

Nu ska den utvecklingen vändas. Det är dags för flertalet att ta befälet över samhällsbygget, som ska återupprättas och återupptas. Stora offentliga investeringar ska göras på ett flertal områden. Sjukhus och andra vårdinrättningar, skolor, förskolor och äldreboenden ska byggas ut och rustas upp, vilket redan har berörts i avsnitt 8. Mycket stora investeringar ska göras i nybyggnad, modernisering och renovering av bostäder, som berörs i avsnitt 7. Investeringarna i bostadssektorn ska bland annat inriktas på energieffektivisering av befintliga bostäder, vilket bidrar till att vi kan uppfylla klimat19 målen.

Väg- och järnvägsnätet ska upp i yttersta internationella toppklass, genom satsningar både på nybyggnad och på förbättrat och utökat underhåll. Elnätets öka, för att elförsörjningen i hela landet ska kunna tryggas. Idag är kapacitetsbrist i elnäten ett växande problem.

Energi- och transportsektorerna ska genom investeringar bli fossilfria så snart det över huvud taget är möjligt. Klimatomställningen ska ske dels genom offentliga satsningar, som förutom att minska koldioxidutsläppen också skapar jobb och ekonomisk utveckling. Dels ska den ske genom hårdare miljökrav på storföretag, som i alla år tjänat stora pengar på kilmatskadliga utsläpp. Regeringens linje, att genom regressiva punktskatter på allt från plastpåsar till bensin lägga en alltför stor del bördan av omställningen till ett hållbart samhälle på vanliga människor, den linjen ska bytas ut.

En särskild lärdom som vi måste dra av Corona-krisen är hur stort behovet är av en god krisberedskap verkligen är. Beredskapen har många dimensioner. Vi behöver beredskapslager av läkemedel och medicinsk utrustning och fältsjukhus. Vi behöver en offentlig vaccintillverkning. Likaså behöver den inhemska produktionen kunna stå för en mycket större del av våra livsmedel. Vi vet nu att vi inte kan förlita oss på internationella distributionskedjor när krisen slår till.

Ett stort offentligt investeringsprogram ska alltså sjösättas, som bland annat ska ta sikte på de nyss nämnda områdena. Allt kan inte göras på en gång, utan investeringsprogrammet behöver löpa över år och till och med årtionden. Hänsyn behöver hela tiden tas till vilka lediga resurser som finns i samhällsekonomin i form av rätt utbildad arbetskraft och andra produktionsfaktorer. Prioriteringar behöver göras

löpande utifrån var behoven är som störst. På kort och medellång sikt är det investeringar i bostäder, återställd krisberedskap och i utfasning av fossila bränslen från energi- och transportsektorn som framförallt behöver ges företräde.

Med regeringens kortsiktiga nyliberala fokus på överskott i statsbudgeten kan det inte bli fråga om något stort offentligt investeringsprogram. Då får förfallet fortsätta.

Som regeringen själv påpekar i sin ekonomiska vårproposition kommer de ekonomiska konsekvenserna av att inte göra tillräckligt för att hejda klimatförändringarna att bli omfattande, för jord och skogsbruk, för kustnära infrastruktur och bebyggelse, för vattenkvaliteten i sjöar och hav. Med regeringens politik har vi inte råd att trygga framtiden för våra livsmiljöer, ens i ekonomiskt hänseende.

Godtyckliga sifferkrav på statsbudgeten går före. Det duger inte. Flertalet förtjänar något bättre.

Det offentliga investeringsprogrammet är intimt förbundet med målet om arbete åt alla, full sysselsättning (se avsnitt 5 och 6). I bygg- och energisektorerna kommer många nya arbeten att skapas när investeringarna inom programmet genomförs.

Detsamma kommer att gälla även andra sektorer, som IT, sjukvård och industri. Alla krafter kommer att behövas i bygget av framtidens Sverige.

Ett viktigt led i förverkligandet av det offentliga investeringsprogrammet och i uppfyllandet av målet om arbete åt alla är att utbildningsväsendet på alla nivåer fungerar väl. Detta har redan nämnts i avsnitt 8 när det gäller grundskolan, men det är lika sant när det gäller gymnasieskolan, vuxenutbildningen, högskolan och annan utbildning.

Nu efter pandemin behövs särskilda satsningar på omställning åt dem som förlorat sina arbeten i den ekonomiska nedgången och vars arbetstillfällen kanske inte återskapas när ekonomin vänder uppåt igen. De personerna kommer att ha särskilt behov av anpassade utbildningsinsatser och validering av utbildning som de kanske redan har och som kan komma till användning inom andra verksamheter än de där de arbetat förut.

Utbildningssektorn i vid bemärkelse är alltså ytterligare ett område som behöver tillföras mer resurser och där investeringar behöver göras för att vi kunna få den kunskap och kompetens som krävs i samhällsbygget.

11. En skattepolitik för flertalet, inte fåtalet

Den finanspolitik som ska föras enligt avsnitt 5 bryter helt med den nyliberala normen att offentliga finanser inte ska gå med underskott.

Det är inte budgetbalans som är målet med den ekonomiska politiken utan samhällsekonomisk balans, fullt resursutnyttjande och full sysselsättning. Genom att tillåta så stora budgetunderskott att det målet nås, finansieras de satsningar och investeringar som ska ske enligt avsnitt 6– 11.

Detta betyder att höjda skatter inte är det medel som ska användas för nå målen för den ekonomiska politiken. Skattehöjningar i den storleksordning som skulle krävas är inte heller önskvärda, då de skulle behöva riktas mot breda folklager, mot flertalet, och inte bara mot samhällets toppskikt, fåtalet. Vi ska absolut skärpa beskattningen

av toppskikten i samhället, fåtalet, men vi ska inte inbilla oss att skattehöjningar som riktas mot de mest förmögna skulle inbringa de mycket stora summor som krävs för att finansiera den nya bostads-, välfärds- eller pensionspolitiken. Vidare skulle den finanspolitiska stimulansen utebli om vi med ena handen ökade efterfrågan i ekonomin genom en offensiv politik för offentliga investeringar, höjda pensioner och utbyggd välfärd, och med andra handen drog in lika stora medel – hundratals miljarder kronor årligen – iytterligare skatter. Då skulle efterfrågan i samhällsekonomin sammantaget inte öka, vilket skulle leda till att målet om full sysselsättning inte kan nås.

Stor restriktivitet ska gälla i fråga om höjning av punktskatter och andra skatteförändringar som inte tar hänsyn till skattebetalarens inkomst och därför har en negativ fördelningsprofil. De skatterna blir en proportionellt sett tyngre börda för flertalet, människor med vanliga inkomster. Mervärdesskatten (momsen) ska inte höjas, särskilt inte på mat och andra dagligvaror. Skatten på bensin, som slår stenhårt mot människor utanför storstäderna, bör i nuläget inte heller höjas ytterligare. Klimatpolitikenska omorienteras så att uppfyllelse av klimatmålen sker genom offentliga investeringar och hårdare miljökrav på verksamhetsutövare (se avsnitt 11) snarare ängenom punktskatter som slår mot vanliga människors köpkraft och vardagsekonomi.

Ränteavdragen för bolån ska som huvudregel inte tas bort. Väldigt många vanliga familjer har fattat beslut om bostadsköp utifrån förutsättningen att ränteavdragen finns.

Den förutsättningen ska inte rubbas i efterhand. I de allra högsta inkomstskikten ska dock ränteavdragen fasas ut. Den del av en årlig räntekostnad (underskott av kapital) som överstiger tio prisbasbelopp (för närvarande ca 480 000 kronor) ska inte få dras av.

Skattepolitiken ska alltså inte användas som medel att finansiera den förda politiken. Däremot har den andra viktiga funktioner att fylla.

Genom riktade åtgärder på skatteområdet ska vi radikalt öka jämlikheten i samhället.

Den groteska utveckling mot ökad inkomstspridning som beskrivs i den ekonomiska vårpropositionen har tillåtits gå alldeles för långt och ska nu brytas. Det finns ingen samhällsnytta i att en verkställande direktör tjänar lika mycket som 60,2 industriarbetare,vilket är fallet numera. Ingen kan på allvar hävda att direktören gör ett drygt sex gånger bättre jobb nu än 1980, då en VD ”bara” tjänade lika mycket som nio industriarbetare. Inte heller finns det någon samhällsnytta i det rådande förhållandet att toppkapitalister som Antonia Ax:son Johnson och Finn Rausing betalar en mindre andel av sin inkomst i skatt än en vanlig löntagare. Att det har blivit så här har självklart sin grund i att fåtalet inom kapitalägarklassen har flyttat fram sina positioner i klasskampen och använder sin ökade makt för att tillskansa sig en större del av det mervärde som produceras.

Genom riktade skattehöjningar mot de stora privata kapitalintressena ska vi också

gradvis ta ifrån dem deras förmåga att köpa sig politiska fördelar. Skattehöjningar på privatkapitalet fyller därmed en grundläggande demokratisk funktion. Ojämlikheten och privatkapitalets ökade makt har urholkat folkstyret. Politiker från alla läger, borgare såväl som socialdemokrater, har siktet inställt på välavlönade lobbyistkarriärer efter det att de avslutat sina politiska gärningar. Se bara var vi har vår

före detta statsminister Göran Persson: nu styrelseordförande i den skandaldrabbade storbanken Swedbank, med ett arvode om 2,8 miljoner kronor per år.

Vi ser tydligt hur väl kapitalet lyckats i sin strävan att köpa våra makthavare.

Förändringar som flertalet vill se, som förbud mot vinster i välfärden, saknar helt stöd i riksdagen. Förändringar som fåtalet vill se, som marknadshyror och uppluckrad arbetsrätt, har däremot brett stöd i riksdagen.

Ett flertal kraftfulla åtgärder ska nu vidtas för att bryta utvecklingen mot större ojämlikhet och för att dika ut det träsk av korruption som hotar den svenska demokratin.

Att kraftigt höja skatterna i de högsta inkomstskikten har också en klimat- och miljöpolitisk dimension. Fåtalet i toppen står för en oproportionerligt stor andel av de skadliga utsläppen på grund av sin överkonsumtion av allt från resor i privatflygplan till överdådiga bostäder, kläder och andra varor. Enligt en ny rapport från Oxfam och Stockholm Environment Institute står den rikaste procenten av världens befolkning fördubbelt så stora utsläpp som den fattigaste hälften av världens befolkning. Vi kan vara säkra på att den rikaste procenten av Sveriges befolkning bidrar till detta. Ökad beskattning av fåtalet innebär därför en minskad belastning av vårt klimat och vår miljö.

Progressiviteten i inkomstbeskattningen ska stegras i de högsta inkomstskikten, där vi hittar fåtalet i den ekonomiska eliten. Som representant för detta samhällsskikt kan vi nämna Volvos VD Martin Lundstedt, som under pandemiåret 2020 fick en fast lön om14,5 miljoner kronor, samt därutöver en bonus om 21,4 miljoner kronor.

Sammantaget en månadslön om knappt tre miljoner kronor. Detta samtidigt som Volvo tagit emot en dryg miljard i stöd från staten under pandemin. Det är för sådana som Martin Lundstedt – för fåtalet – som regeringen har sänkt skatten rejält i och med slopandet av värnskatten vid ingången av år 2020. Det är djupt stötande, och nu ska vi gå åt raktmotsatt håll. Skatterna ska höjas radikalt för fåtalet, däremot inte för flertalet.

En bra riktpunkt är att årsinkomster över femtio prisbasbelopp (för närvarande ca 2,4miljoner kronor per år eller ca 200 000 kronor per månad) ska vara förenade med 75procents inkomstskatt och årsinkomster över 100 prisbasbelopp (för närvarande drygt4,7 miljoner per år eller knappt 400 000 kronor per månad) ska vara förenade med 100 procents inkomstskatt. En högre inkomst än så är helt enkelt inte en rimlig ersättning för något arbete utan avspeglar endast möjligheten att utifrån en maktposition i klasshierarkin tillgodogöra sig mervärde. Dessa förändringar är också jämställdhetspolitiskt motiverade. I de allra högsta inkomstskikten är männen kraftigt överrepresenterade.

Skärpt progressivitet i inkomstbeskattningen bidrar därigenom även till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Skatten på inkomst av kapital ska utformas på motsvarande sätt som skatten på inkomst av arbete. Det betyder att skatten ska vara kraftigt progressiv i de högsta inkomstskikten. Däremot ska skatten inte höjas för kapitalinkomster som kan uppkomma bland bredare folklager, till exempel till följd av en bostadsförsäljning.

Syftet är som sagt inte att få in så mycket som möjligt i skatt utan att jämlikheten i samhälletska öka och att minska storkapitalets förmåga att köpa våra makthavare.

Av den ekonomiska vårpropositionen framgår hur central beskattningen av kapital är ur ett jämlikhetsperspektiv. I den fördelningspolitiska redogörelsen i propositionenanges att det i huvudsak är topprocentens kapitalinkomster som har bidragit till att den gruppen har ökat sina inkomster så kraftigt i förhållande till dem med lägre inkomst.

Kapitalinkomsterna är även de mycket ojämnt fördelade mellan könen. Kvinnor har i genomsnitt hälften så stora kapitalinkomster som män. Även i kapitalbeskattningen kommer därför en ökad progressivitet att bidra till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

En förmögenhetsskatt ska införas, som ett ytterligare instrument att vända utvecklingen mot ständigt stegrad ekonomisk ojämlikhet. Även denna ska vara progressiv och endast tas ut på sådana förmögenheter som förekommer i de allra överstaskikten i förmögenhetsfördelningen. Var exakt de olika brytpunkterna ska ligga är någotsom behöver utredas närmare. En riktpunkt är dock att den högsta nivån ska bestämmas så att den delen av en förmögenhet som överstiger tusen prisbasbelopp (för närvarande ca 47 miljoner kronor) ska beskattas med fem procent årligen.

En ny fastighetsskatt är ytterligare verktyg som vi behöver för att bekämpa ojämlikheten. Eftersom syftet med skatten är att minska ojämlikhet i förmögenhet och inkomst ska den endast tas ut av dem som äger fastigheter med de allra högsta taxeringsvärdena, inte av de bredare folklagren. Liksom med förmögenhetsskatten behöver den exakta utformningen av skatten utredas närmare. Jag ser emellertid inget behov av att ta ut fastighetsskatt för innehav av fastigheter med taxeringsvärden som understiger 300 prisbasbelopp (för närvarande drygt 14 miljoner kronor).

Arvs- och gåvoskatt ska införas. Den ska, liksom förmögenhetsskatten, endast riktas mot gåvor och arv som förekommer i de högsta inkomstskiktens i samhället. Det fårutredas närmare var exakt brytpunkterna för skatteuttag ska ligga och hur högskattesatsen ska vara.

Skatterna har också en funktion att fylla i bekämpandet av destruktiv spekulation på finansmarknaderna. En skatt på finansiella transaktioner ska därför införas (en s.k.Tobin-skatt) för att motverka kortsiktig spekulation som inte är till nytta för samhället.

Amineh Kakabaveh

29 Vänsterpartiet vill ha nytt mål för arbetslösheten

Vänsterpartiets vårbudget innehåller satsningar på 37 miljarder kronor mer än regeringens alternativ.
Partiet vill också införa ett mål för den ekonomiska politiken för att hålla arbetslösheten under 4 procent.
Att skapa jobb och pressa ner arbetslösheten är det främsta syftet med budgetförslaget, enligt Vänsterpartiets ekonomisk-politiska talesperson Ulla Andersson.
– Vi måste göra allt vi kan för att öka sysselsättningen. Därför vill vi göra stora investeringar för att anställa fler i äldreomsorgen och skolan. Vi vill också göra investeringar i privat sektor, som fiberutbyggnad på landsbygden och järnvägsunderhåll, säger hon.
Regeringen och riksdagen har totalt ökat statens utgifter med över 400 miljarder kronor för att parera effekterna av pandemin. Det är bra men räcker inte, anser Ulla Andersson.
– Regeringen har gått in med stöd för att rädda företag men sedan inte visat vad den vill göra för att skapa nya jobb, säger Ulla Andersson som hänvisar till finansdepartementets prognoser och menar att regeringen planerar för massarbetslöshet.

Bland de större posterna är 2 miljarder kronor till att rusta upp äldreomsorgen och 2 miljarder till bättre arbetsvillkor i vården. Personalen i sektorn ska dessutom belönas med extra semester efter slitet under pandemin, anser V, vilket kostar 5 miljarder kronor.

Ett antal satsningar är tänkta att bidra till grön omställning, som 3 miljarder kronor till kollektivtrafiken och 2 miljarder till slopade banavgifter för tåg. En annan stor post går till ett nytt V-förslag: 3,5 miljarder till att stötta den reglerade taxinäringen.

Vänsterpartiet vill avskaffa överskottsmålet för statens finanser och tycker inte att det är ett problem att statsskulden skulle växa mer med V-förslaget än med regeringens budget.

Partiet lanserar också ett förslag till förändring av det finanspolitiska ramverket, där överskottsmålet är en del. V vill lägga till målet att hålla arbetslösheten under 4 procent och sysselsättningsgraden på minst 84 procent.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

02 V vill miljardsatsa på ”superkomvux”

Vänsterpartiet vill lägga 2,2 miljarder kronor på vad man kallar ”superkomvux för coronagenerationen”. Tanken är att om de ekonomiska förutsättningarna blir bättre ska det bli lättare att nå slutmålet om full sysselsättning.

– Vi har inte råd att låta coronagenerationen halka efter. Genom att ge dem väldigt bra villkor hoppas vi locka så många som möjligt att fortsätta på Komvux så att de får fullständiga betyg, säger partiledaren Nooshi Dadgostar.

– Vi vet att det är helt centralt för att de ska få jobb framöver, så det är viktigt både för dem och för hela samhället

Den föreslagna höjningen av studiebidraget skulle vara från 1 250 till högskolans 3 312 kronor även för de som är under 20 år och saknar fullständiga betyg. Förslaget är tillfälligt och syftar till att justera eventuella orättvisor orsakade av distansundervisningen under pandemin. Nooshi Dadgostar tillträdde partiledarrollen efter Jonas Sjöstedt den 31 oktober. Hennes debut som förstamajtalare på den posten gick under parollen ”jobb, jämlikhet, framtidstro”.

– Jag önskar att vi stod tillsammans på ett stort torg, att solen sken på våra röda fanor och att vi kunde möta känslan av stolthet och glädje i varandras blickar. Jag skulle till och med nöja

mig med regn och hagel, bara vi hade kunnat fira tillsammans, säger Nooshi Dadgostar.
– Men i år, precis som förra året, firar vi åtskilda på grund av den kris som skakat om hela vår värld. Vi kan inte radera ut all sorg, smärta och förtvivlan som den här pandemin har orsakat och fortsätter orsaka, men det vi kan göra är bygga vårt samhälle starkare inför framtiden.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Fakta. Vänsterpartiets förslag

Förslaget som V presenterade handlar om kraftigt förbättrade villkor för de som i år går ut gymnasiet utan fullständiga betyg och som vill läsa upp dem.

Detta ska ske genom förbättrade ekonomiska förutsättningar, storsatsning på mentorer och fria läromedel på komvux.
Enligt Vänsterpartiets beräkningar skulle denna satsning kosta 2,2 miljarder kronor.

02 Välfärden och livet efter pandemin Löfvens fokus

En jämlikare skola, att få fler unga i arbete och livet efter pandemin var i fokus när Socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven höll sitt förstamajtal. Årets paroll var ”Välfärden först”.
– Coronakrisen har gjort det tydligt vilka samhällsbrister Sverige har, säger Stefan Löfven.

Socialdemokraterna sände firandet av första maj digitalt från LO-borgen i Stockholm.
– För andra året i rad kan vi inte gå tillsammans på gator och torg. Det känns konstigt och jag saknar det, säger Stefan Löfven.
Partiordförande och statsminister Stefan Löfvens tal handlade mycket om coronakrisen och dess effekter på samhället; att pandemin har blottlagt bristerna inom vård och omsorg. S-ledaren vill se nya och fler satsningar på välfärden och markerade mot privatisering.
– Nu om inte förr har många insett att välfärden får kosta. Årtionden av vinstjakt och kostnadspress i välfärden har nått vägs ände, säger Stefan Löfven.
Huvudfokuset lades på hur Sverige ska kunna återstarta, på livet efter pandemin. Här underströk Löfven vikten av att vaccinera sig.

– Vaccinerna är vägen ut ur krisen och det är framtiden.
Han pratade mycket om – jobben. Nyckeln för att få en fungerande välfärd är att fler kommer i arbete, enligt S-ledaren.
– Det är de miljoner som varje dag går till jobbet som får samhället att snurra och därför kommer återstarten ha fokus på jobben.
Socialdemokraterna vill kraftsamla för att få ner ungdomsarbetslösheten.
Här blev Stefan Löfven personlig och delade med sig minnet från sitt första sommarjobb som slyröjare längs vägarna i Ådalen som 14-åring.
Han tog upp regeringens beslut om ett nytt jobbpaket med 22 000 nya vägar till jobb för unga.
Skolan är ett annat område som S vill förändra för att den ska bli mer jämlik. Inga fler religiösa friskolor ska få starta - och det ska införas en gemensam kö: friskolor och kommunala skolors antagning behöver slås ihop.
– Lika villkor ska gälla. Elever ska kunna välja skolor, men skolor ska inte kunna välja elever. Alla skolor ska vara bra skolor. Det ska inte vara avgörande var man kommer ifrån.
Vinstjakten och den orättvisa fördelningen av skolpengen ska bort. När friskolor etableras förlorar de kommunala skolorna elever men står kvar med ansvaret.
– Sverige behöver göra upp med marknadsstyrningen och återupprätta skolan som en gemensam samhällsinstitution. Den segregerade skolan skapar bara förlorare. Men en skola där aktiemäklarens dotter är bänkgranne med lokalvårdarens son är bra för sammanhållningen, säger Löfven.
Den senaste tidens debattämne – mäns våld mot kvinnor – kom också upp i talet.

Regeringen arbetar för att ta fram ytterligare åtgärder vad gäller att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Stefan Löfven påminde om allas ansvar att agera och sprida sunda värderingar om mansrollen.

– Manlighet är inte slag, våld och förnedring. Manlighet är respekt, ömhet och vänlighet.

S-ledaren tog även upp miljön och de satsningar som regeringen gör på klimatomställningen.

Han avslutade talet med att återkomma till livet efter pandemin och – jobben.

– Hjulen ska snurra igen, vi ska framåt, säger Stefan Löfven.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

03 Ledare: Låt inte arbetslösheten bita sig fast efter pandemin

Det är ingen munter bild av svensk arbetsmarknad som tecknas i lördagens DN-reportage om långtidsarbetslösheten. Fler än någonsin tidigare har varit utan ett jobb mer än ett år – 2021 förväntas det handla om över 200 000 personer. Värst är det, som så ofta, för dem med låg utbildning och med kort tid i Sverige.

Någon vidare fond att fira första maj mot gav inte siffrorna Stefan Löfven och hans S-märkta ministrar. Socialdemokratins uttalade mål om att nå EU:s lägsta arbetslöshet talas det numera också tyst om. Sverige harvar i dag en bra bit ner i unionens tabell.

Att situationen ser ut som den gör just nu är ändå inte konstigt, och är inte främst ett resultat av regeringens politik. Pandemin kastade in Sverige och resten av världen i en djup lågkonjunktur förra året. Permitteringar och hemarbete har inneburit att den delen av arbetsmarknaden som servar dem med högre utbildning och kvalificerade jobb har klarat sig relativt väl. Men restriktionerna har skadat svårt de branscher där de enkla jobben finns inom framför allt servicesektorn.

Att just långtidsarbetslösheten stuckit iväg är heller inte märkligt. Krisen har lagt en blöt filt

över alla tankar på nyanställningar. Den person som varit utan jobb en kort tid precis före pandemin har sannolikt gjorts till långtidsarbetslös av den, oavsett kvalifikationer och anställningsbarhet.
När restriktionerna försvinner och återhämtningen tar fart lär många jobb komma tillbaka snabbt – inte minst just inom servicesektorn. Människor lär vilja gå ut och roa sig igen, äta på restaurang, resa bort och bo på hotell. Men det är inte ett faktum som bör få politikerna att ta arbetslösheten med ro.
Redan innan pandemin låg den på en hög nivå – i synnerhet bland nyanlända och unga. Ett år utan möjligheter till jobb har inte förbättrat anställningsbarheten för dem som drabbats av krisen. Det kommer att krävas aktiva åtgärder för att se till att arbetslösheten inte biter sig fast på en permanent högre nivå.
Till viss del handlar det om att se till att krishanteringens tillfälligga åtgärder blir just tillfälliga. En stärkt a-kassa var, exempelvis, rimlig under en period när det var närmast omöjligt att hitta ett nytt jobb. När jobben kommer åter försämrar det däremot drivkrafterna till arbete.
Just nu läggs mycket fokus – både i Sverige och utomlands – på staten, stimulanser och investeringar. Det finns poänger i detta. I den mån borttagna restriktioner inte ger efterfrågan en tillräcklig skjuts måste finanspolitiken hjälpa till. Vi står också inför en klimatomställning – vägar ska elektrifieras, järnvägar rustas upp. Det kan naturligtvis bidra till att skapa jobb. Och arbetsmarknaden präglas av svåra matchningsproblem, som bäst fixas genom satsningar på utbildning.

Men det viktigaste jobbskapandet kan aldrig skötas av staten, utan för det krävs ett dynamiskt näringsliv.
Särskilt de små företagen är viktiga, det gäller såväl högteknologiska startups som kan stå för nästa svenska exportsuccé som småföretag inom städernas servicesektor – där finns många av de enkla jobb som innebär en inträdesbiljett på arbetsmarknaden för många med lägre utbildning och begränsad erfarenhet. Därför krävs det en aktiv politik för att förbättra villkoren för dessa företag, göra det billigare och lättare för dem att anställa.
Den höga arbetslösheten får inte bita sig fast när krisen är över. Det kräver att politikerna gör sitt jobb.
DN 3/5 2021

Kapitel 2 : Debattartiklar 29 april - 2 maj i DN finns i kapitel 1.

Debattartikel i DN 3 maj 2021:

03”Till stora kostnader samlas data in som aldrig används”

Intresset för att samla in och bearbeta data inom offentlig sektor åtföljs ofta av ointresse av att använda sig av dessa data. Fina och dyra system sysselsätter en massa folk och ger intrycket av att resultera i kunskap och rationalitet inom till exempel sjukvård och skola. Det är

viktigt är att ifrågasätta och ibland lägga ned system, skriver Mats Alvesson, David Ebbevi och Anna Essén.

DN. DEBATT 210503

Många system och aktiviteter inom offentlig sektor handlar om att få fram information om verksamheten. Ofta deltar ett antal olika organisationer och instanser med att samla ihop data och göra den tillgänglig. Det finns stor potential i att få fram data för lärande och förbättringsmöjligheter i offentlig verksamhet. Men informationssystem och aktiviteter lever ofta sina egna liv utan att informationen används.

I vårt forskningsprojekt ”Viljan till ignorans” finner vi att intresse för att samla in och bearbeta data ofta åtföljs av ointresse av att använda sig av dessa data. Man vill inte veta, i alla fall inte sådant som kan krångla till tillvaron eller motivera en extra ansträngning utanför etablerade ramar.

Det samlas in data bara för att det går – i årtionden – men ibland utan att göra någon skillnad över huvud taget. Fina och dyra system sysselsätter en massa folk. Intryck förmedlas av att information medför kunskap och rationalitet inom till exempel sjukvård och skola.

Men frågan ”Vad skulle hända om systemet togs bort?” får ofta svaret ”Ingenting”. Ändå fortlever informationssystem i stor skala utan större förändring.

Detta är alltså något annat än de negativa sidoeffekter som rapporteras om det kvantifierade samhället. En viktig diskussion

har påtalat den ibland överdrivna numerära styrningen och hur ökad kvantifiering tränger bort det ”icke-mätbara”. Detta bör man se upp med, men det motiverar knappast varken att relevanta data nonchaleras eller att vi vidmakthåller informationsinsamlingssystem som inte fyller någon funktion.

Fenomenet spänner över hela den offentliga sektorn och verksamheter på kommunal, regional och statlig nivå. Mycket resurser läggs till exempel på att få fram enorma mängder data om våra skolor. I en studie av 134 skolrektorer menade dock cirka 60 procent att just deras skolor var långt bättre än landets genomsnitt. Uppenbarligen medförde all insamlad och kommunicerad data ingen insikt om kvaliteten på skolorna hos åtskilliga av de närmast ansvariga. Trots kännedom om felaktigheter och manipulation i mätningar av vårdens väntetider lämnas rutiner och processer utan åtgärd. Viktig information nonchaleras över alla sektorer.

I våra studier av delar av SKR:s datasajt ”Vården i siffror” (tidigare ”Öppna jämförelser”) ses ett stort system med ofta tveksam utdelning. Här finns en mängd individer som väljer ut variabler som sedan, i en annan organisatorisk instans, rensas och sammanställs, transformeras till diagram som visar till exempel hur hälsoutfall bland vissa patientgrupper skiljer sig mellan regioner.

Centrala myndigheter, regioner och professionsgrupper verkar tycka att det är bra. Samarbetet flyter och internationella bedömare låter sig imponeras av vad de tror vara öppenhet och rationalitet. Det lustiga är att ingen aktör verkar se det som sitt jobb att faktiskt använda datan, till exempel om tecken på övernyttjande

av särskilda mediciner, eller bry sig om huruvida någon annan gör det.

Detta resulterar i ett dyrt maskineri som inte gör någon väsentlig skillnad – men det hindrar inte att alla är nöjda. Regionerna slipper styra och ställa (de känner sig inte medicinskt kompetenta att intervenera), professionen delar med sig av data men behåller autonomi, och Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner uppfyller sina åtagande att ge intryck av att stimulera lärande, förbättringsarbete och samverkan, utan att göra sig ovän med någon. Kunskap och rationalitet signaleras på bred front.

Fenomenet att spela rationalitet men ägna sig åt meningslöshet och irrationalitet – viljan att inte veta – förefaller allmänmänsklig.

Flera förklaringar eller ursäkter underblåser stora ineffektiva system:

Det är nån annans jobb. Alla har sin uppgift och håller sig till sina avgränsade arbetsuppgifter och funktioner. Man ingår i en kedja och bryr sig inte om hur man tänker och gör en bit bortom den angivna horisonten.

Ovilja att rubba cirklarna. Att kritisera ett på ytan ”välfungerande system och samarbete” och ”lägga sig i” är inte något att sträva efter, det motverkar till synes fina värden som tillit, samverkan, professionell autonomi och så vidare.

Utpekande leder till negativa konsekvenser. Det finns risk för kritik, nedläggning eller jobbiga förändringar om man påtalar att något inte fungerar. Nya system måste upprättas som

kanske medför faktisk insyn och ansvarsutkrävande: Krav på förändring, mer arbete och mindre flexibilitet.

Fromma förhoppningar om framtiden. Det finns en tro att det ordnar sig, att systemet kommer att bli bättre. Den pågående tekniska utvecklingen gör att data nog kommer att kunna presenteras snabbare, snyggare och mer tillförlitligt.

Det är svårt att navigera i systemet. Många saknar överblick. Hög omsättning av personal eller av funktioner försvårar översynen. Man kanske vänder sig till chefen, men denne vet inte heller så mycket och vill inte krångla till det.

Sammantaget bidrar detta till att man fortsätter att lägga stora resurser och mycket arbete i system som inte har någon direkt användare men många deltagare och bidragande (inklusive skattebetalare).

Huvudproblemet är slående snävtänkthet – fenomenet funktionell dumhet – i skrämmande stor skala. Detta eskalerar lätt i stora system, och skenlösningen på stora problem är alltid mer pengar till sjukvård, skola eller det man nu vill satsa på.

Viktigt är att ifrågasätta och ibland lägga ned system. För detta krävs ett erkännande att avslut är en legitim aktivitet, precis som uppstart:

1 Systemägare och projektledare kan designa nya system och uppföljningar iterativt (stegvis) med kritisk blick på tillämpning och effektivitet. Ordentliga genomlysningar av vad olika

informationssystem, organ och arrangemang faktiskt bidrar till är centralt.

2 Finansiärer kan inkludera krav på översyn av system. Separata projekt kan ge pengar till rensningsinitiativ eftersom det också kostar att välja bort och avsluta.

3 Ledningsgrupper kan ha roterande roller där någon åtar sig att vara djävulens advokat. Vid varje ny idé om att samla och tillgängliggöra data bör ledningsgrupper säkerställa att det finns en användare och användningssituation i åtanke.

4 Regeringen kan låta utreda vilka omfattande informationssystem som medför låg nytta i förhållande till arbetsbörda. En sådan utredning kan ge förslag på vilka system som kräver omfattande förändring eller bör avvecklas.

5 Alla kan ställa kritiska frågor. Vad leder detta till – om något? Vad skulle hända om vi helt enkelt slutade med detta? Kan man inte påvisa tydliga funktioner bör något radikalt göras. En slags anmälningsplikt för personer som deltar i meningslösa aktiviteter i stor skala kunde införas.

Mats Alvesson, organisationsforskare vid bland annat University of Queensland och Lunds universitet.

David Ebbevi, läkare och organisationsforskare vid Karolinska institutet

Anna Essén, organisationsforskare på Handelshögskolan i Stockholm

Utrikes och inrikes
DN-artiklar
25-30 april 2021

Utrikes DN-artiklar om USA 25-30 april 2021

25 Lova är bra – leverera är bättre

Nu är ni ”walking the walk”, konstaterade FN:s generalsekreterare António Guterres på veckans digitala klimattoppmöte. Han riktade sig till värden, USA:s president Joe Biden, som precis presenterat nya ambitiösa amerikanska mål. Till 2030 ska USA:s utsläpp av koldioxid halveras jämfört med 2005.

Dagen innan hade EU kommit överens om en ny lag som slår fast att unionens utsläpp ska ner med 55 procent till 2030. I samma veva spikade också Japan, Storbritannien och Kanada nya minskningar.

Allt det här är naturligtvis välkommet. Men borde det ändå inte sorteras i kategorin ”talking the talk”? Det är en sak att lova utsläppsminskningar, en helt annan att leverera dem.

Vad behövs för att lyckas?

Stora offentliga investeringar i grön teknik och infrastruktur, som både EU och USA förbereder? Ja, det är bra. Men absolut nödvändigt är ett högt pris på koldioxid.

Såväl individer som företag svarar på ekonomiska incitament. Är det dyrt att släppa ut kommer vi att leta efter sätt att förbruka mindre: hitta på renare sätt att producera saker på, utveckla ny teknik, ibland konsumera mindre av något.

EU har ett utsläppsrättssystem som medför ett pris på koldioxid. Det måste stramas åt, så att priset blir högre, och utvidgas till fler sektorer. Men det är en bra utgångspunkt för att ta sig an klimatkrisen.

Dessutom får systemet gärna integreras i handelspolitiken: Den som vill exportera tullfritt till unionen ska behöva se till att de egna producenterna betalar samma pris på koldioxid som de europeiska.

Innan Donald Trump klev in i Vita huset fanns planer på ett frihandelsavtal mellan EU och USA. Vill Biden ”walk the walk” vore en utmärkt idé att ta upp förhandlingarna, och driva på för att ett gemensamt och högt koldioxidpris utgör dess bas.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

25 Joe Biden: Massakern på armenier ett folkmord

USA:s president Joe Biden säger i ett uttalande att massakern på armenier och andra minoriteter i Osmanska riket 1915 var ett folkmord.

Turkiets utrikesdepartement fördömer erkännandet.

Turkiet har tidigare medgett att många armenier dödades i sammandrabbningar med osmanska styrkor under första världskriget.

Men man förnekar att dödandet var systematiskt och ifrågasätter hur många som faktiskt dog.

Nu väljer president Biden att erkänna händelsen som folkmord, en symbolhandling som förväntades väcka starka reaktioner från den turkiska regeringen.

”Amerikanska folket hedrar alla de armenier som stupade under Folkmordet som inleddes på dagen 106 år sedan”, står det i ett uttalandet som publicerats på Vita husets hemsida.

”Med styrka och spänstighet, överlevde det armeniska folket och återuppbyggde sitt samhälle. I decennier har armeniska emigranter berikat USA på oräkneligt många sätt. Men de har aldrig glömt sin tragiska historia som tvingade så många av deras förfäder på flykt”.

Turkiets utrikesdepartement var snabba med att publicera ett eget uttalande som i sin tur fördöme Bidens: ”Uttalandet saknar laglig grund. Den skapar ett öppet, djupt sår som skadar den amerikansk-turkiska vänskapen och förtroendet.”

En talesman för Turkiets president Recep Tayyip Erdogan säger också att USA borde ”titta på sitt eget förflutna”, enligt Reuters.

Armeniens premiärminister Nikol Pashinyan tackar USA:s president brevledes för erkännandet och säger att det är en fråga om säkerhet för Armenien.

”Inte minst med tanke på det som hände förra året när kriget i Nagorno-Karabakh bröt ut”.

Redan 2010 beslutade Sveriges riksdag att erkänna folkmordet. Den svenska regeringen

har dock ännu inte tagit steget fullt ut och erkänt folkmordet.

Utrikesminister Ann Linde (S) skriver på lördagen på Twitter att ”skildringar från 1915 vittnar om stort mänskligt lidande och skoningslös grymhet som aldrig får glömmas.”

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

25 En liberal som bröt ny mark

Han blev aldrig USA:s president. Men som vicepresident gjorde Walter Mondale betydande avtryck. *Kurt Mälarstedt* minns en politiker vars karriär präglades av både tur och skicklighet.

Den förre amerikanske vicepresidenten Walter Mondale, som avled för knappt en vecka sedan i Minneapolis, Minnesota 93 år gammal, var under sin långa politiska karriär en ledande företrädare för den nu krympande liberala sidan i amerikansk politik. Han spelade också en

viktig roll för att stärka det näst högsta politiska ämbetet i USA.

Som vicepresident 1977–81 förändrade han ämbetet, som tidigare ansetts näst intill betydelselöst – inte värt ens en hink med varm spott, som en av Mondales företrädare beskrev det. När den ganska konservative sydstatsdemokraten Jimmy Carter ville ha honom som sin vicepresidentkandidat inför valet 1976 krävde Mondale ett större inflytande i Vita huset än brukligt, och det fick han. Han blev en av Carters närmaste rådgivare, något av en partner med ansvar för viktiga delar av presidentens uppgifter.

Nästan alla vicepresidenter efter Mondale har kunnat verka i samma anda, framför allt Al Gore under Bill Clinton, och Joe Biden under Barack Obama. Den nuvarande vicepresidenten Kamala Harris uppges direkt ha tackat Mondale för att han verkligen hade förändrat posten som vicepresident.

Mondale bröt ny mark även när han själv försökte bli president 1984. Han valde då kongressledamoten Geraldine Ferraro som sin vicepresidentkandidat. Det var första gången en kvinna fått detta förtroende, men det hjälpte inte; Mondale fick mindre än 41 procent av rösterna i valet och förlorade elektorsrösterna i samtliga delstater utom sin hemstat Minnesota och Washington DC. Ronald Reagan omvaldes för en andra period i Vita huset.

Mondales stora förlust berodde nog till stor del på att han under valkampanjen oförsiktigt men ärligt hade förebådat skattehöjningar för att komma till rätta med USA:s stora budgetunderskott men också på att han drev

liberala frågor som kärnvapenstopp och laglig rätt till jämställdhet (Equal Rights Amendment).

Själv anförde han också sin brist på karisma och att han inte kände sig hemma i tv-debatterna mot den förre filmstjärnan. Den då 73-årige Reagan sade under en av debatterna att han för sin del inte tänkte göra åldern till en kampanjfråga genom att utnyttja den då 56-årige Mondales ”ungdom och brist på erfarenhet”. Mondale skrattade med publiken.

Ändå präglades Walter Mondales politiska karriär av både tur och skicklighet. Vid 32 års ålder utsågs han av delstatens dåvarande guvernör till statsåklagare i Minnesota. Mondale valdes senare till samma post på egna meriter. När hans politiske mentor och föregångare Hubert Humphrey blev vicepresident 1960 utsågs Mondale till att fullborda hans mandat i senaten i Washington. Även till denna post omvaldes Mondale sedan på egna meriter, två gånger.

Som senator stödde Mondale president Lyndon Johnsons Great Society-program och arbetade med lagstiftning inom frågor som utbildning, hälsa, medborgarrätt och fattigdom. Utrikespolitiskt stödde han till en början Johnson-regeringens krig i Vietnam men blev alltmer kritisk, i synnerhet efter Richard Nixons seger i presidentvalet 1968.

Sedan Nixon och hans utrikesminister Henry Kissinger satt de diplomatiska förbindelserna mellan USA och Sverige på kall sparlåga efter statsminister Olof Palmes hårda kritik mot bombningarna mot Hanoi julen 1972 var Mondale en av dem i det politiska

etablissemanget i Washington som stödde Sverige, låt vara diskret.

Vietnamkriget tog slut 1975 och relationerna mellan USA och Sverige förbättrades med tiden. I april 1979 sade Mondale under ett snabbt besök i Stockholm att ”två nationer inte kunde ha ett bättre förhållande”. På en middag på utrikesdepartementet sade han rent ut ”ni hade rätt och vi hade fel” om Vietnamkriget.

Det var modigt sagt av en amerikansk vicepresident så snart efter krigsslutet, kommenterade förre Washingtonambassadören Wilhelm Wachtmeister senare i sina memoarer. Mondales yttrande citerades inte i amerikansk press, och det var nog lika bra för honom, tillade Wachtmeister.

Enligt en talesperson för familjen var Walter Mondale beredd på döden. Bara några dagar innan han dog talade han i telefon med bland andra den förre presidenten Jimmy Carter och den nyvalde presidenten Joe Biden.

Kurt Mälarstedt

Walter F Mondale 1928-2021

Kallas ofta Fritz, hade norskt påbrå. Hans farfarsfar utvandrade i mitten av 1800-talet från byn Mundal i Sognefjord, därav familjenamnet.

Växte upp under enkla förhållanden i södra Minnesota och började arbeta politiskt på delstatsnivå redan på 1940-talet.

Mellan sina politiska uppdrag försörjde sig Walter Mondale gott i en stor juridisk firma i Minneapolis.

Efter sin politiska karriär var han bland annat USA:s ambassadör i Japan (1993–96) och speciellt sändebud i Indonesien.

26 Sverige borde göra som Biden

Så väldigt komplicerade är sakförhållandena inte. Uppåt 1,5 miljoner armenier och andra kristna massakrerades eller svalt ihjäl i det sammanfallande osmanska riket, föregångaren till dagens Turkiet. Alla historiska fakta talar för att det som skedde med början 1915, i skuggan av första världskriget, var ett folkmord.

Ändå blir det en stor nyhet när Joe Biden kallar händelserna vid dess rätta namn. Han är den förste amerikanske president som har sagt det sedan Reagan för 40 år sedan.

Det enkla skälet är att alla turkiska ledare, särskilt president Erdogan, får spader när någon uttalar f-ordet. Historieförfalskning är en del av landets identitetspolitik. Nationalism fungerar sällan rationellt, och ett folkmord får inte ingå i sagan om den stolta nationens födelse. USA har inget att frukta, men har tagit hänsyn till att Turkiet är med i Nato.

I Sverige råder blocköverskridande enighet om att kräva beteckningen folkmord när man är i opposition, och att ignorera den i regeringsställning. De rödgröna drev 2010 igenom ett riksdagsbeslut som Alliansen struntade i. Stefan Löfven låtsas nu som ingenting. Utrikesminister Ann Linde (S) twittrar om ”massövergrepp”, som om det vore hennes jobb att göra Erdogan glad.

Hur regeringen tror att Sverige skulle kunna bestraffas är oklart. Men EU har ju ett flyktingavtal med Turkiet att vårda.

Historia lämpar sig oftast mer för forskning än dagspolitik. Det vimlar av brott mot mänskligheten genom de globala seklerna. Men exempelvis nazisternas förintelse av judar har fortfarande bäring på nutiden.

När det gäller 1915 är det viktigt för ättlingar till offren att folkmordets existens erkänns. Turkiet har i stället låst in de som gör det, och decenniers kvävande av yttrandefriheten hör också till historien.

Joe Biden har sagt sitt. Det borde även en rakryggad svensk regering kunna göra.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se

26 Erkännandet av folkmordet skakar relationen till Turkiet

President Joe Bidens erkännande av folkmordet på armenier under första världskriget har ruskat om den turkiska politiken och chockat USA-vänliga kretsar. USA:s ambassadör kallades på söndagen till UD i Ankara för att motta en skarp turkisk protest.

Kommentar

President Recep Tayyip Erdogan hade på söndagen ännu inte kommenterat utvecklingen, men statens starke man bakom kulisserna, högernationalistiska MHP:s ledare Devlet Bahceli gjorde ett uttalande som måste betecknas som historiskt:

– Det ser ut som om vi kommit till ett vägskäl i relationerna med ett land som skall föreställa vår allierade. Fördrivningen 1915 var strategiskt motiverad, och räddade vårt fosterland för hundra år framåt.

Turkiets officiella linje var länge att allt tal om massakrer – termen ”folkmord” fanns ännu inte – på armenier var rena påhitt. Senare blev Turkiets version att tehcir – fördrivningen – varit en beklaglig följd av krigets kaos, och att fler än armenier drabbats. Det Bahceli nu säger är att fördrivningen var avsiktlig och hade politiska syften – något Turkiet envist förnekat.

Dessa nyanser är viktiga, eftersom många i Ankara oroar sig över fortsättningen. Turkiet kan leva med att ännu ett land fördömer folkmordet, men USA:s principbeslut i sådana frågor får ofta praktiska och ekonomiska konsekvenser. Kommer USA, som armeniska aktivister hoppas, att ställa sig bakom krav på kompensation till armenier och till Armenien, efter mönster av Tysklands Wiedergutmachungsavtal med Israel?

Den turkiska ledningen har sedan regimskiftet i Washington anat att ett erkännande av folkmordet var på väg. Men när Biden på fredagen i telefon berättade för Erdogan om sitt beslut lär det fortsatta samtalet ha blivit stormigt och kort.

Den armeniske patriarken i Istanbul Sahak Masalayan fick redan för ett par dagar sedan signaler från högsta ort att reservera sig mot USA:s beslut. På fredagen sade han till den statliga nyhetsbyrån Anadolu att ”utomstående inte bör politisera frågan”. På lördagen, den internationella minnesdagen för de armeniska offren, då Bidens beslut redan var ett faktum, besökte Erdogan patriarken och beklagade inför denne att armenier mist livet under det första världskrigets ”svåra förhållanden”.

Ett sådant halvt medgivande från en turkisk statschef hade varit otänkbart för 20 år sedan. Sedan republiken upprättades 1923 och länge efteråt var allt tal folkmord tabu. Inte förrän på 1990-talet, då våghalsiga historiker och författare först började tala klarspråk om tragedin, blev det möjligt att diskutera saken, med största försiktighet. Efterhand, och särskilt sedan Erdogans AKP kommit till makten 2002, blev det möjligt att ventilera folkmordstesen utan att råka illa ut.

Aktionerna mot armenierna 1915–1917 verkställdes i stor utsträckning av kurdiska stammiliser från regioner där de bägge folken levde samman.

Men våldet planerades av makthavare i den så - kallade ungturkiska rörelsen, Turkiets första moderna nationalister, som styrde det osmanska väldet under dess sista decennium.

Under lördagen fördömdes USA:s steg nästan enhälligt bland Turkiets politiska ledare. Prokurdiska HDP, Turkiets tredje största parti, som hotas av bannlysning, var det enda som gick mot strömmen. I en kommuniké från HDP hette det: ”Den 24 april 1915 fördes 250

armeniska intellektuella och politiker bort och mördades. Det var början på det armeniska folkmordet.”

Saken är besvärande och komplicerad för regimen, som är mycket angelägen om goda relationer till Bidens administration. Men den måste, inte minst av inrikespolitiska skäl, visa sitt häftiga missnöje, även om en brytning med USA verkar osannolik.

Turkietkännaren Halil Karaveli tror att USA:s steg kommer att sörjas mest av den turkiska demokratirörelsen:

– Den har alltid behövt ett västligt ankare. När USA nu framstår som fientligt får de västorienterade krafterna svårare att hävda sig.

En inflytelserik före detta parlamentsmedlem för CHP-partiet gissar under ett samtal med DN att den stora militära offensiv Turkiet drog igång i norra Irak på lördagen avser att dra uppmärksamheten från den armeniska frågan, och på så vis göra det möjligt för landets ledning att tona ned fördömelserna av USA.

Det enda av de närmast berörda länderna som inte erkänt folkmordet är nu Israel, där frågan är hett debatterad sedan många år. Israels politiska relationer till Turkiet är usla, men handeln blomstrar och under sina tolv år vid makten har Benjamin Netanyahu parerat alla försök att få till stånd ett folkmordserkännande.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta.

Massmorden på armenierna ägde rum under och i skydd av första världskriget då Osmanska riket var allierat med Tyskland.

Den 24 april 1915 är det datum som brukar beskrivas som starten för dödandet, som i huvudsak pågick 1915–1917. Förföljelserna och morden fortsatte dock i flera år därefter.

Majoriteten av de som mördades, omkring en miljon, var armenier, men bland offren fanns även rikets andra kristna minoriteter: assyrier, syrianer, kaldéer och greker. De flesta forskare i ämnet tror att mellan 800 000 och 1,5 miljoner människor dödades.

Källa: Forum för levande historia och National-encyklopedin

27 Karin Eriksson: Nu är det Biden som är stor i orden

Joe Biden hyllas internationellt för att ha skärpt USA:s mål i kampen mot den globala uppvärmningen. Men på hemmaplan väcker hans klimatlöfte många frågor.

Detta är en av dem: Tänker presidenten byta strategi efter 100 dagar?

WASHINGTON. USA väntar inte. Vi bestämmer oss för att agera”, sa värden Joe

Biden i talet på Leaders summit on climate change i torsdags. Det digitala klimattoppmötet har beskrivits som ett historiskt kliv framåt i kampen mot den globala uppvärmningen.

Men i USA undrar både klimataktivister och politiska motståndare hur presidenten ska klara att infria de gröna löftena.

Joe Biden befinner sig på uppploppet av de viktiga första 100 dagarna som president. Finalen kommer på onsdag när presidenten ska hålla tal inför kongressens båda kammare. På torsdag går han in i nästa fas. Möjligen byter han också strategi.

Under de första månaderna ville Vita huset i första hand lägga kraft på att bekämpa pandemin och rädda ekonomin. Men administrationen valde att ligga lågt med löften och högt med leverans. Målet att få ut 100 miljoner vaccindoser på 100 dagar nåddes inom 60 dagar och då kunde presidenten snabbt fördubbla ambitionerna för vaccinationsprogrammet. Det var en smart strategi, där Biden kunde visa att han var annorlunda än företrädaren Donald Trump, som sällan motstod frestelsen att överdriva.

Nu är det Biden själv som är stor i orden. Presidenten lovar att minska USA:s utsläpp med 50–52 procent, mätt från år 2005 till år 2030. Därmed höjer Vita huset ambitionerna rejält.

Målet är så stort och så svårt att klimatet kommer att kräva Bidens uppmärksamhet under resten av hans tid i Vita huset, konstaterar klimataktivisten Bill McKibben i tidskriften The New Yorker. McKibben leker

med tanken att Biden lämnar över makten till den nuvarande vicepresidenten Kamala Harris efter presidentvalet 2024 och att Kamala Harris blir omvald år 2028. Då måste båda presidenterna väga in klimatambitionerna i alla beslut fram till år 2030, summerar han.

Bidenadministrationen behöver inte bara satsa på solceller, elbilar och vindkraft utan också utmana starka intressen i den mäktiga fossilindustrin. Hundratusentals kontorsbyggnader och många miljoner bostäder behöver klimatanpassas. Arbetet i amerikanska fabriker likaså.

Det är en enorm utmaning, konstaterar forskare i USA.

– Vi kan inte luta oss tillbaka och tro att marknadskrafterna fixar detta på egen hand, säger hållbarhetsexperten Nathan Hultman i New York Times.

Vita huset kan möta motstånd i både kongressen och domstolarna. Även om klimataktivister och klimatskeptiker är djupt oense om nyttan med att ställa om, så är de eniga om att det krävs drastiska åtgärder för att USA ska klara Bidens nya åtaganden.

Republikanen Patrick Morrisey som är justitieminister i delstaten West Virginia beskriver Vita husets klimatlöften som en obegriplig blunder som skulle lamslå den amerikanska ekonomin. Den konservativa programledaren Laura Ingraham på Fox News hävdar att Bidens klimatplan kommer att skapa miljoner jobb – i Kina.

Det är upp till bevis för Biden, som brukar hävda att omställningen kommer att ge nya jobb. Han kan trösta sig med att opinions-mätningarna visar att de amerikanska medborgarna blir mer och mer engagerade i klimatfrågan och att det finns ett stöd för satsningar på förnybar energi bland väljare från båda partierna. Och det behöver Republikanerna ta hänsyn till. Demokraterna kommer med gigantiska löften – men de politiska motståndarna saknar en tydlig hållning.

27 Turkiet hotar avbryta samarbete

Turkiet överväger att avbryta det militära samarbetet med Nato och att be USA:s flygvapen lämna kärnvapenbasen Incirlik i sydöstra Turkiet.

Det säger anonyma regeringskällor till tidningen Cumhuriyet, ett av landets få oberoende medier.

Samtidigt säger president Recep Tayyip Erdogans närmaste rådgivare Ibrahim Kalin att ”Turkiet kommer att noga väga sina reaktioner”

på USA:s beslut att klassa första världskrigets massmord på armenier som folkmord.

Först efter ”veckor eller månader”, med Kalins ord, kommer Turkiet att meddela sina motdrag. Försvarsminister Hulusi Akar, hittills ansedd som en av de mest USA-vänliga i den högsta ledningen, riktade i ett tal svidande kritik mot den forne allierade.

Att makthavarna, direkt eller i läckor till pressen, talar om en brytning med Nato vittnar om det djupa känslomässiga intryck Joe Bidens deklaration gjort. Ordet ”folkmord” på turkiska, som på andra språk, för först och främst tankarna till nazismen. Att få det kastat i ansiktet upplevs som en svår skymf – så svår att Nato-medlemskapet, som stått i centrum för turkisk utrikes- och försvarspolitik sedan andra världskriget, nu inte längre ter sig självklart.

Det man inte vet i Ankara är om Bidens beslut i den armeniska frågan gjordes i avsikt att skynda på en brytning mellan länderna, eller om Washington tvärtom utgått från att Turkiet, försvagat ekonomiskt, skulle svälja det beska pillret utan alltför häftiga protester.

Turkiets behandling av regimkritiker, skribenter och kurdiska politiker har stött bort inte bara Joe Biden utan stora delar av det demokratiska partiet. Andra påfrestningar för relationerna är Turkiets inköp av ryska luftvärnssystem, som USA besvarade med att stoppa leveransen av stridsflygplanet F-35.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

27 Flykten från storstäderna under pandemin

Megastäder i USA krymper och trenden accelererar ytterligare under pandemin. Samtidigt nådde alla Nordens huvudstäder utflyttningsrekord under 2020.

Men flyttar storstadsborna dit vi tror?

De största och dyraste metropolerna i möjligheternas land blir mindre och mindre. Fler och fler söker sig bort från det dyra livet i jättarna New York, Los Angeles och Silicon Valleys lyxiga San Francisco. Utflyttningen ökade från nästan alla storstadscentrum i landet under 2020. I stället ökar inflyttningar till ”medelstora” städer i Södern som Austin och Dallas. En ny rapport från fastighetsbolaget CBRE visar att trenden förstärkts under pandemiåret 2020. Rapportförfattarna har analyserat flyttdata från amerikanska postverket, USPS.

En liknande trend finns på vår sida av Atlanten.

London är kanske den enda metropolen där man kan prata om en ”massflykt”. Staden krymper för första gången på 30 år och befolkningen tros ha sjunkit med 700 000 personer under det senaste året, enligt en rapport från The economic statistics centre of excellence. Många år av stigande bostadspriser,

pandemin och brexit verkar samverka i en perfekt storm.

2020 ökade utflyttningen markant från Stockholm, Köpenhamn, Oslo och Helsingfors. Men lämnar vi nordeuropéer storstäderna av samma anledning som amerikanerna?

Att själva nettoutflyttningen är större från Stockholms stad och från de andra nordiska huvudstäderna är inget nytt. En tredjedel av de som flyttar från Stockholms stad flyttar till kranskommuner som vi i vardagen ofta räknar in till Stockholm som tätort. Det som sticker ut under 2020 är den stora ökningen av personer som lämnar stadscentrumen i alla de nordiska huvudstäderna. Antalet som flyttade inom Sverige från Stockholm 2019 var 59 024. 2020 höjdes den siffran till 65 958. Det är både en rekordhög siffra och en ovanligt stor ökning historiskt.

– Det kan i princip bara vara corona det handlar om i och med att förändringen är så tydlig och snabb. Kanske har pandemin gjort flytten möjlig för många eller varit det som fått vågskålen att tippa över, säger Charlotta Mellander, professor i nationalekonomi på Jönköping business school som är en av landets främsta experter på städer och regional utveckling.

Vidare menar Charlotta Mellander att liknande trender i andra länder är svårare att uttala sig om.

– Många länder har haft mycket hårdare lockdowns än Sverige och det kan ha spätt på

längtan till landet och större bostadsytor, säger hon.

Bostadspriserna är en av de huvudsakliga anledningarna till att folk flyttar ut från storstäderna och fenomenet är inte något nytt.

Enligt Svensk mäklarstatistik var Stockholms bostadspriser högre än någonsin 2020. I snitt kostade en bostadsrätt 75 553 kronor per kvadratmeter. Detta efter två år då prisutvecklingen slagit av på takten. Hans Flink är försäljnings- och affärsutvecklingschef på Svensk mäklarstatistik. Han säger att de flesta orter i landet nått rekordnivåer och att villor, radhus och större lägenheter har ökat som mest i pris.

– Det handlar om utbud och efterfrågan. Nu så här i pandemin så är det fler som har jobbat hemifrån och vill ha större yta. De som har det redan är mindre benägna att vilja släppa det ifrån sig, säger han.

Dessutom har prisskillnaden per kvadratmeter krympt mellan ettor och lägenheter med fyra eller fler rum bara de senaste månaderna. Vasastan i Stockholm är det mest extrema exemplet. Där har lägenheter med fyra eller fler rum i snitt till och med blivit dyrare per kvadratmeter än ettor.

– Det har vi aldrig sett förut, säger Flink.

Hemnet rapporterar även att fritidshus blivit den mest populära bostadskategorin på sajten 2020. År 2016 var det bostadskategorin med allra minst antal klick.

Hans Thor Andersen är forskningschef inom bostäder och stadsutveckling på Ålborgs

universitet. Han säger att den ökade utflyttningen från både Köpenhamn och Stockholm under 2020 kan förklaras av de stigande bostadspriserna under pandemin som fått människor att behöva mer boyta.

– Efter finanskrisen 2008 ökade nettoinflyttningen till båda städerna på grund av att det blev billigare att bo centralt. Men det vände snabbt igen.

Andersen nämner även ökningen av utländska investeringar under början av 1990-talet i framför allt hyresrätter i Köpenhamn som en anledning till den aggressiva prisutvecklingen.

– Det startade till och med några år tidigare i Stockholm. Man kan säga att det blev viktigare att städerna skulle vara en attraktiv plats att investera i än en attraktiv plats att bo på.

Jan Amcoff är forskare i kulturgeografi på Uppsala universitet. Han är skeptisk till att man pekar ut pandemin som orsaken till att ovanligt många flyttat från Stockholm och de andra nordiska huvudstäderna under 2020. Han menar att anledningen till den ökade utflyttningen från Stockholm inte kan säkerställas i och med att datan för vilka grupper som ändrat flyttbeteende inte finns tillgänglig ännu.

– Det var ungefär vid den här tiden förra året som vi började förstå allvaret av pandemin. Sen kom sommaren och då tror jag att de flesta hade positiva förhoppningar innan det vände igen under hösten. Att folk sedan dess redan ska ha hunnit skissa på en flytt och genomföra den med alla livets omständigheter, det känns osannolikt. En sådan effekt skulle nog snarare kunna komma under 2021.

Amcoff är även skeptisk till förklaringen att distansarbete ska ha orsakat den ökade utflyttningen från Stockholms stad.

– Det är en liten privilegierad grupp som har den möjligheten. Det skulle lika gärna kunna handla om människor som har blivit av med jobben och inte kan bo kvar i stan med sina höga bolån.

Amcoff nämner även att årskullarna som föddes i början av 90-talet i Sverige var väldigt stora men kullarna som föddes sent 90-tal var historiskt små. Eftersom 90-talisterna nu är i åldern där man flyttar som mest skulle det kunna vara något som ligger bakom den ökade utflyttningen.

I USA har utflytningen redan i ett par år varit större än inflyttningen i de största och dyraste städerna som New York, Los Angeles och San Francisco. Rapportförfattarna från fastighetsbolaget CBRE har undersökt data från amerikanska postverket för att undersöka flyttmönster. Utflytten från de största och dyraste städerna har eskalerat under pandemiåret 2020 med 15 procent jämfört med året innan. Utflyttningen har ökat från nästan alla storstadscentrum i landet. De som har klarat sig bäst är storstäderna i ”solbältet” från södra Kalifornien via Texas ända bort till Florida.

De flesta flyttarna är korta till medellånga, ofta till närliggande städer. Enligt rapporten är det välbärgade unga vuxna utan barn och med hög utbildning som står för den största ökningen.

– Det är svårt att säga om trenden vi nu ser i Norden kommer att hålla i sig och om den går

att jämföra med USA. I Sverige flyttar de som lämnar Stockholms stad oftast till någon av kranskommunerna. I USA finns över 50 städer med över en miljon invånare så valmöjligheterna bland storstäder är mycket större, säger Charlotta Mellander.

Senast vi såg liknande utflyttningssiffror från Stockholms stad var i början av 1970-talet, vilket kom att kallas för den gröna vågen. Efter andra världskriget kom babyboomen. Den otroligt stora årskull av barn som föddes strax efter andra världskriget kallas ofta i dagens populärkultur för ”boomers”. När den generationen växte upp ledde det till att antalet unga vuxna blev större än någonsin på 70-talet. Många hade högre utbildningar och möjligheten att flytta för ett jobb var större. Den mediala bilden blev att unga människor valde att flytta ut från Stockholm till landsbygden och plötsligt såg man en, om än kortvarig, omvänd urbanisering (ruralisering).

– Den gröna vågen har egentligen överdrivits. Det var snarare så att den enorma urbanisering och tömning av landsbygden vi haft under 60--talet stannade av. Hur många av de som flyttade från Stockholms stad som faktiskt bosatte sig på landsbygden och inte i närliggande kommuner eller andra stora städer vet vi inte riktigt, säger Jan Amcoff.

Vilka är det som flyttat från storstaden under pandemin då? Enligt den amerikanska rapporten var det som bekant välbärgade unga vuxna utan barn och med hög utbildning som ökat mest. I Sverige kan vi inte dra några sådana slutsatser ännu, förutom vilken ålder de som flyttar har.

Precis som tidigare år är det 25–34-åringar som står för flest flyttar ut från Stockholms stad. Samtidigt är det precis som tidigare år 20–29-åringarna som i störst utsträckning flyttar till Stockholm. Så att bara titta på åldrarna ger oss inte svaret på gåtan ännu.

Charlotta Mellander säger att vi ska vara försiktiga med att utropa att pandemin kommer att förändra vårt flyttbeteende i det långa loppet. Detta eftersom de som traditionellt lockas till storstäderna är unga människor som kommer för utelivet, kultur och servicejobben.

– När pandemin väl är över har jag svårt att se att unga människor skulle ha ändrat sina preferenser. Det finns dock en bra chans att de tio största kommunerna i Sverige efter Stockholm, Göteborg och Malmö kommer att växa likt i USA. På senare år har de städerna i Sverige fått tydligare urbana värden som större utbud av kultur och restauranger, säger hon.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

28 En skjuts åt Bidens reformer

Visst har vi varit här förut? Så är det lätt att känna när Joe Biden på onsdag kväll kliver in i representanthuset för sitt första tal till kongressens ledamöter som president.

Biden har, precis som Barack Obama när han våren 2009 för första gången stod inför kongressen, redan drivit igenom ett rekordstort stimulanspaket. Och han kommer liksom sin tidigare chef att använda tillfället till att lägga fram en långtgående reformagenda.

För Obama tog smekmånaden slut strax därefter.

Teapartyprotesterna bröt ut. Opinionssiffrorna sjönk. Han lyckades driva igenom sin sjukförsäkringsreform i mars 2010. Men Demokraterna förlorade kongressen i november. Obama blev visserligen omvald två år senare – men reformkraften återfick han aldrig.

Återhämtningen från den ekonomiska kris han ärvde gick för långsamt, konstaterar expresidenten själv i sina memoarer. Väljarna förlorade förtroendet.

Joe Bidens team har dragit slutsatsen att det berodde på att Obamas stimulanspaket trots rekordstorleken var för litet, och den nye presidenten har därmed drämt till med ett

många gånger större. Något ligger det säkert i den analysen, men får Biden en längre smekmånad handlar det sannolikt mer om att de kriser som ärvts är så olika.

Obama hade att hantera en finanskris. Varken hushåll eller företag klarade sina skulder. Några pengar att spendera hade ingen. Den här gången har efterfrågan varit nedtryckt därför att folk inte fått shoppa, resa eller gå på restaurang. Människor vill inget hellre än att lätta på plånboken igen.

Med eller utan stimulanspaketet förväntas tillväxten ta fart, bara vaccineringen gör det möjligt att öppna ekonomin igen.

En snabb återhämtning skulle i så fall kunna ge Biden och hans reformer den skjuts Obama aldrig fick.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

29 78-åringen har haft bråttom de första 100 dagarna

Efter 100 dagar i Vita huset kan Joe Biden byta munskyddet mot solglasögon.

Mannen bakom masken har gjort exakt vad han lovade – och samtidigt överraskat de flesta.

DN:s Karin Eriksson summerar vad vi lärt oss om den nye presidenten under drygt tre månader.

Han lade handen på bibeln och svor eden som den äldste presidenten någonsin i en stad som spärrats av och tömts på invånare för att förhindra virusets härjningar och mer våld efter upploppet på Kapitolium. Det var en extrem situation.

Ändå beskrevs installationen av Joseph P Biden Jr, 78, som en återgång till det normala i USA.

Allting är relativt. Joe Biden vann i hög grad presidentvalet 2020 genom att inte vara Donald Trump. Fyra år av vreden i Vita huset hade tärt på många amerikanska väljares tålamod. De lockades av Demokraternas utfästelser om att de skulle slippa tänka på politik dagarna i ända. Biden lovade att ta krafttag mot pandemin och ge nationen en chans att komma bort från splittringen och kaoset.

Det var som om han försökte vara raka motsatsen mot sin företrädare i form, snarare än i innehåll. Evan Osnos, som skrivit en biografi om Biden, beskrev den tillträdande presidenten som fast förankrad i mitten av politiken.

Nu är Biden framme vid dag 100 i Vita huset. Han kan bedömas på egna meriter, utan jämförelsen med Trump. Och resultatet är – inte riktigt som väntat.

På sätt och vis har presidenten gjort precis vad han lovat. Han tog upp fajten mot coronaviruset och fick fart på ett omfattande vaccinationsprogram. Vid det här laget har 141

miljoner amerikaner fått minst en dos vaccin – de utgör en majoritet av den vuxna befolkningen. Hela 37 procent av alla vuxna är fullt ut vaccinerade. Enligt nya riktlinjer från den amerikanska folkhälsomyndigheten CDC kan de ta av sig munskydden utomhus så länge de inte befinner sig mitt i en folksamling.

– Fantastiska framsteg, summerade Joe Biden, och bytte masken mot sina älskade pilotglasögon vid en informell pressträff vid Vita huset på tisdagen.

Vaccinationsprogrammet är hans ena triumf som president. Stödpaketet på 1 900 miljarder dollar, som klubbades i början av mars, är det andra. Bidenadministrationen lyckades bland annat driva igenom omfattande utbetalningar direkt till amerikanska hushåll – till och med en skattelättnad till barnfamiljer som påminner om ett svenskt barnbidrag.

Men presidenten vill gå vidare med att satsa ytterligare svindlande 4 000 miljarder dollar på att modernisera USA. Dels genom ett infrastrukturpaket som riktar in sig på landets slitna vägar, broar och flygplatser. Dels genom familjepolitiken, med satsningar på utbildning och barnomsorg. Samtidigt vill Biden höja skatten för dem som tjänar allra mest i USA. För några dagar sedan tog han dessutom ett historiskt kliv i klimatfrågan, genom att skärpa utsläppsmålen.

Trumpanhängarna får allt svårare att använda det gamla öknamnet ”Sleepy Joe”, sömnige Joe, för den nye presidenten. Under sina första 100 dagar i Vita huset har 78-åringen tvärtom haft bråttom att få något gjort.

Joe Biden har inte Donald Trumps förmåga att skapa braskande rubriker. Men han leder ett oväntat spännande politiskt projekt i Vita huset.

I flera årtionden har politiker i hela västvärlden brottats med frågan om hur de ska bemöta det växande hotet från högerpopulismen. Kritisera i skarpaste tonläge? Anpassa politiken så gott det går?

Vita husets visioner om stora statliga investeringar kan beskrivas som klassiska vänstersvar på utmaningarna från högerkanten. ”Efter årtionden av försiktig mittenpolitik har Biden visat sig vara mer radikal än många amerikaner förutspådde”, konstaterar författaren Evan Osnos i en artikel i tidskriften The New Yorker nu i april.

Kanske kan man säga att Joe Biden har kavlat upp ärmarna i stället för att sträcka ut handen. Han försöker överbrygga polariseringen i USA genom att driva igenom tydlig sakpolitik i stället för att samarbeta brett, kanske känner han pressen från vänsterfalangen av Demokraterna. Möjligen har han helt enkelt gjort bedömningen att det är svårt att göra upp med ett parti som är så labilt som Republikanerna i slukhålet efter Donald Trump.

Om experimentet lyckas, ja, det återstår att se. Det är klart att Bidens framfart retar en del republikaner som gärna påminner om löftena om samarbeten. Efter tre månader i Vita huset varierar stödet för presidenten i opinions-mätningarna mellan mediokert och hyfsat. Han får goda betyg för hur han skött pandemin och sämre siffror för hur han bemött det växande

trycket av migranter vid den södra gränsen mot Mexiko.

Visserligen har många amerikaner en positiv grundsyn på invandring, enligt opinionsmätningarna. Men varken flyktingvänner eller invandringsmotståndare vill få rapporter om kaos vid gränsen. Under våren har Joe Biden framstått som klämd mellan de vänsterliberala aktivisterna och de konservativa arbetarväljarna. Han är inte ensam om problemen med att formulera en tydlig migrationspolitik – han kan ju ringa en eller annan regeringschef i Europa om han vill veta mer om den saken.

Kanske är han inte bara mer radikal utan också mer rigid än väntat. I migrationsfrågan krockar Vita husets noggrant utstakade planer med verkligheten. Bidenadministrationen vill egentligen koncentrera sig på att hitta vägar till medborgarskap för miljontals papperslösa i USA. Men det förslaget går ett ovisst öde till mötes i den jämna senaten i kongressen – precis som till exempel reformerna av polisen eller skärpningen av vapenkontrollerna.

Filibustern är en 200 år gammal röstningsregel som ger politiska motståndare goda möjligheter att blockera lagförslag. Den begränsar Bidens handlingsutrymme, när han på fredag går in i nästa fas som president.

Presidenten kan fortsätta på den radikala vägen och försöka ändra reglerna – men då riskerar han att stöta på motstånd från några konservativa demokrater i senaten. Han kan också plocka fram den där samförståndsandan och försöka få med sig oppositionen på olika lagförslag.

Men helst dröjer han nog lite till vid framgången i kampen mot viruset. I trädgården i Vita huset i tisdags gladdes Joe Biden i pilotbrillorna åt den vackra eftermiddagen i Washington.

Det var verkligen en ljuvlig vårdag, med stora skaror som minglade i solskenet. Det är klart att det är så presidenten vill fira dag 100: I skarp kontrast mot den bistra, grå och ödsliga installationen, i ett tillstånd som kan kallas mer normalt och just därför ofattbart.

Karin Eriksson

100 dagar med Joe Biden

Dag 1.

20 januari.

Joe Biden lägger vänsterhanden på den katolska familjebibeln och svär presidenteden, i sällskap av familjen – hustrun Jill Biden, dottern Ashley Biden och sonen Hunter Biden. Kapitolium, två veckor efter stormningen. Han skriver under 17 presidentordrar under första dagen som president.

Dag 6.

25 januari.

Presidenten kommenterar den nya riksrätten mot Donald Trump. Joe Biden gör – korrekt – prognosen att företrädaren kommer att gå fri från ansvar för stormningen av Kapitolium den 6 januari.

Dag 14.

2 februari.

Presidenten skriver under tre presidentordrar om migrationen. Joe Biden vill bland annat göra det enklare för papperslösa migranter att bli amerikanska medborgare. Han lovar också att få slut på familjeseparationerna vid gränsen mot Mexiko. ”Vi börjar nu arbeta med att omintetgöra den moraliska och nationella skammen som den förra regeringens politik förde med sig”, säger han.

Dag 37.

25 februari.

Biden firar att USA har levererat 50 miljoner vaccindoser under hans första 37 dagar som president – det står klart att vaccinationsprogrammet är på väg att bli en triumf. Victoria Legerwood Rivera som arbetar på Stoddert Elementary School i nordvästra District of Columbia får sin dos under en ceremoni i Vita huset.

Dag 51.

11 mars.

Presidenten skriver under ”Den amerikanska räddningsplanen”, ett stödpaket för att få fart på ekonomin i pandemin, värt svindlande 1 900 miljarder dollar. Pengarna ska bland annat gå till direktutbetalningar till hushåll, skattelättnader för barnfamiljer, arbetslöshetsunderstöd, satsningar på vaccin och smittspårning samt stöd till delstater och småföretagare. Paketet har klubbats av den demokratiska majoriteten i kongressen med vissa justeringar – sedan några demokrater satt stopp för planerna på att höja den statliga

minilönen. Republikanerna röstar nej till paketet.

Dag 56.

16 mars.

Presidenten kommenterar den allt mer ansträngda situationen vid gränsen mot Mexiko i en intervju med George Stephanopoulos på ABC News. USA upplever den största strömmen av migranter på 20 år och allt fler ensamkommande barn och ungdomar försöker ta sig in i USA. ”Kom inte hit”, lyder Joe Bidens budskap.

Dag 59.

19 mars.

Presidenten snubblar tre gånger på vägen upp till statsflyget Air Force One vid Joint Base Andrews i Maryland. Joe Biden är på väg till Atlanta , där han bland annat ska träffa representanter för den asiatiska minoriteten, för att uttrycka sina kondoleanser efter dödsskjutningarna på tre spasalonger.

Dag 65.

25 mars.

Joe Biden håller sin första formella presskonferens i Vita huset. Han säger att han planerar att ställa upp i presidentvalet 2024 – samma år som han fyller 82 år.

Dag 85.

14 april.

Presidenten besöker krigskyrkogården i Arlington efter beskedet att han ska avsluta kriget i Afghanistan. Planen är att samtliga

amerikanska soldater ska ha lämnat landet senast den 11 september, på dagen 20 år efter attackerna mot World Trade Center i New York och försvarshögkvarteret Pentagon i Washington. Enligt tidningen Washington Post har höga militärer förgäves försökt övertyga presidenten att behålla en mindre styrka i Afghanistan.

Dag 91.

20 april.

Presidenten ringer upp George Floyds anhöriga efter den fällande domen mot polismannen Derek Chauvin, som dödade Floyd genom att trycka sitt knä mot hans hals i 9 minuter och 29 sekunder i Minneapolis i maj i fjol. Raskravallerna präglade valrörelsen förra sommaren. Nu firar medborgare på gatorna i USA. ”Vi är alla så lättade”, säger Joe Biden. Presidenten kallar också till pressträff. Han beskriver domen som ett stort steg mot rättvisa i USA, men tillägger att mycket mer måste göras.

Dag 93.

22 april.

Presidenten inleder ett digitalt klimattoppmöte med att kraftigt höja USA:s ambitioner i kampen mot den globala uppvärmningen. Till 2030 ska utsläppen minska med 50–52 procent, lyder det nya målet från Vita huset. ”Vi har inget val, vi måste göra detta”, säger Joe Biden.

Dag 100.

29 april.

Presidenten och hans första dam firar dag 100 i Georgia, delstaten som blivit centrum för kampen om rösträtten i USA. Joe och Jill Biden ska träffa ett tidigare presidentpar – Jimmy och Rosalynn Carter – samt delta i ett drive in-möte i Atlanta.

30 Ledare: Joe Biden chansar på att staten klarar biffen

De första 100 dagarna har gått, och det var dags för Joe Biden att avlägga kvartalsrapport inför kongressen. Något har onekligen hänt i Washington. Han vann valet på att inte vara Donald Trump, och kontrasten mellan de två presidenternas stil kunde inte vara större.

Kompetensen är tillbaka i Vita huset. Experter sköter ruljangsen, inte presidentens familj. USA är tillbaka på den utrikespolitiska arenan, och vårdar sina allianser. Och Biden har höjt USA:s

klimatambitioner till något som faktiskt ger planeten vissa förhoppningar.

Men dessutom har Biden gjort en rivstart som får vänstern i hans demokratiska parti att lyckligt tindra med ögonen. I valrörelsen var han den mittenkandidat han alltid varit. Nu leder han en dundrande offensiv för den federala staten. Presidentorder av varierande kvalitet har levererats i hög fart, men det är det ekonomiska filbytet som sticker ut.

Coronakaoset bidrog till Trumps fall, men pandemin tvingade också fram kraftfulla stimulansåtgärder. Företag och medborgare måste räddas. Redan förra året pumpades nästan 3 000 miljarder dollar in i ekonomin. Bidens första steg var att lassa på ytterligare 1 900 miljarder, vilket för summan till över 25 procent av bnp.

Pandemipaketen har varit populära bland väljarna, inte minst kontantcheckarna till nästan alla amerikaner. Vaccinationerna har överträffat Bidens mål, och återhämtningen i konjunkturen går raskt.

Med detta som bas lägger Biden in en helt ny växel. Han vill ha 2 300 miljarder dollar till infrastruktur, dit märkligt nog räknas såväl vägar och bredband som diverse sociala insatser. I talet till kongressen trollade han fram 1 800 miljarder till i ett familjeprogram, som ska gå till ett slags barnbidrag, förskolor, föräldraledighet, gratis universitetsutbildning och andra godbitar.

Mycket är behjärtansvärt. Skraltiga broar behöver repareras, och USA är ett u-land på åtskilliga områden som gäller grundläggande välfärd. Biden och Demokraterna tar ändå en

riktig rövare, med endast den tunnaste av majoriteter i kongressen bakom sig.

Den ena risken är ekonomisk. Stimulanspaketen betalas med lån. De nya satsningarna sägs finansieras med höjd skatt på företag och kapitalvinster, vad som kallas de allra rikaste knösarna. Vad man än tror om effekten på investeringsvilja, är källan inte outsinlig. Biden lovar att ingen enda amerikan som tjänar mindre än 400 000 dollar om året ska få höjd skatt. Om inget mirakel inträffar blir följden att redan skenande budgetunderskott får ny näring. Även tunga ekonomer i Demokraternas närhet varnar för överhettning och inflation.

Den andra risken är politisk. När han tillträdde sa Biden att han skulle ena nationen. I stället har han omdefinierat samarbete över partigränserna till att handla om ”väljarna”, inte kongressen. Men även om folket gillar sina kontantcheckar är kärleken till en kraftigt expanderande stat knappast gränslös.

Kanske hade Republikanerna visat sig vara omöjliga att kompromissa med. Där härskar fortfarande trumpismen, som om stormningen av Kapitolium aldrig hade hänt. Men Biden har aldrig försökt. Därmed har han stött bort även de element som skulle kunna bli embryot till en vettig opposition. Och i mellanårsvalet 2022 krävs det inte mycket för att tippa balansen i kongressen till presidentens nackdel.

Det är lätt att låta sig luras av partivänsterns hallelujarop. Biden kommer inte att få igenom hela sin önskelista, till de sanna statskramarnas besvikelse. Då visar det sig om Biden har någon tröstande famn kvar i mitten**. DN 30/4 2021**

30 Misstänkt ”spökkandidat” flyttade till Stockholm efter valet i USA

DN kan avslöja detaljer i en härva av misstänkta försök att manipulera delstatsvalet i Florida. En republikansk senator nära allierad med Donald Trump pekas ut för att ligga bakom ett upplägg med så kallade ”spökkandidater” som skulle bana väg för en republikansk seger.

En av de misstänkta spökkandidaterna bor nu utanför Stockholm.

– Vem som än gjorde det där gjorde det utan min vetskap och utan mitt medgivande, säger kvinnan.

I juni 2020, med bara några veckor kvar till deadline, anmäler sig 35-åriga Jestine Iannotti från Winter Springs i Florida som kandidat i valet till delstatssenaten.

I distrikt 9 är det ett jämnt race mellan den demokratiska kandidaten och den republikanska. Jestine Iannotti ställer upp som en partioberoende kandidat med ett liberalt budskap och konkurrerar därmed om de demokratiska rösterna.

Men hennes politiska motståndare har aldrig hört talas om henne – hon var inte ens registrerad för att kunna rösta.

Jestine Iannotti syns inte till på några valmöten, hon deltar inte i debatterna och svarar aldrig på den populära politikerenkäten som guidar väljarna.

Ändå väljer en nyskapad, och helt okänd, politisk intresseorganisation med kopplingar till medlemmar i republikanska partiet, att kampanja för henne och köper reklam för mer än en miljon kronor – enligt dokument kring partifinansiering från Floridas valmyndighet.

Flygblad skickas ut med budskapet att Jestine Iannotti är kandidaten som inte går i någons ledband. ”Klipp banden till de partibundna kandidaterna”, står det i reklamen.

På ett av reklambladen syns en leende afroamerikansk kvinna med sloganen ”Jestine kommer alltid finnas där för oss”. Ett försök att locka afroamerikanska röster, men Jestine Iannotti är i verkligheten vit.

Sedan i mars bor hon i en förort till Stockholm.

I samarbete med tidningen Miami Herald och den amerikanska tidningskoncernen McClatchy har Dagens Nyheter granskat fallet och kopplingarna till Sverige.

Jestine Iannotti misstänks vara ett av tre fall i Florida där partilösa kandidater ska ha använts av republikaner för att sabotera för demokratiska kandidater. Syftet ska vara att locka väljare som annars röstat på Demokraterna att lägga sin röst på en ”spökkandidat” i stället, vilket skulle öka

chansen för den republikanska kandidaten att vinna.

De misstänkta spökkandidaterna kopplas alla tre till samma typ av reklamaffischer som betalats på samma vis med pengar från den politiska intresseorganisationen som efter valet lagts ner, enligt tidigare granskningar i flera amerikanska nyhetsmedier bland annat CNN.

Härvan i Florida har vållat stora politiska reaktioner i USA. En grupp demokratiska senatorer vände sig i slutet av mars direkt till justitieminister Merrick Garland och krävde i ett brev att den misstänkta korruptionen utreddes. De drog parallellen till de många grundlösa påståenden om valfusk som tidigare republikanske presidenten Donald Trump kommit med och menade att det i det här fallet faktiskt finns bevis för en konspiration av bedrägerier mot Floridas väljare.

Just nu pågår flera brottsutredningar kring härvan och en republikansk senator har gripits och utreds bland annat för brott mot parti-finansieringsreglerna och misstänks ha betalat en spökkandidat närmare en halv miljon för att ställa upp i valet.

En annan välkänd republikan, kongressledamoten Matt Gaetz, som är nära allierad till Donald Trump, pekas enligt uppgifter till New York Times ut för att ligga bakom Jestine Iannottis medverkan i valet. Enligt New York Times ska utredarna ha ett vittne som hört hur Gaetz diskuterat med en lobbyist om att skaffa fram en tredje kandidat i just det distrikt som Jestine Iannotti

kandiderade i. Matt Gaetz utreds också för sexbrott mot unga kvinnor.

Jestine Iannottis kampanjredovisning väcker frågor. I dokumenten uppger hon bara drygt 10 000 kronor i intäkter till kampanjkassan. Men i flera fall har de som uppgetts ha donerat pengar sagt att de inte vet vem hon är och att de aldrig skänkt pengar.

Iannotti själv har enligt dokument i princip saknat inkomst. Enligt Miami Heralds granskning har hon hoppat in som timvikarie på lokala skolor i Florida. Några andra uppgifter om yrke eller arbetsgivare finns inte.

Kopior på hennes amerikanska pass – som DN tagit del av från den svenska folkbokföringen – visar stämplar från resor över världen de senaste åren. Mellanöstern, Öst- och Västeuropa och så Sverige.

Dokument från den svenska folkbokföringen och Migrationsverket, som DN tagit del av, stärker bilden av Jestine Iannotti som en spökkandidat som inte hade någon verklig avsikt att arbeta med politik i Florida.

Redan i oktober 2019 ansöker hon om uppehållstillstånd i Sverige – i november samma år får hon också tvillingar med en svensk man och månader innan valet blir barnen folkbokförda i Sverige.

Men de långa handläggningstiderna på Migrationsverket gör att Jestine Iannotte själv får vänta på beslut. Dagen före valet i Florida skriver hon till Migrationsverket i Sverige och

kräver att de skyndar på processen och ger henne uppehållstillstånd.

Jestine Iannotti beviljades svenskt uppehållstillstånd först i februari i år och sedan mitten på mars bor hon utanför Stockholm.

I valet i distrikt 9 i Florida fick hon nästan 6 000 röster, men det var inte tillräckligt för att påverka valutgången. Den republikanska kandidaten vann med 7 600 röster.

Men i ett annat av distrikten i Florida fick spökkandidaten en avgörande roll till Republikanernas fördel.

Den demokratiska kandidaten från distrikt 9, Patricia Sigman, som förlorade i valet, säger till Miami Herald att hon är förvånad över uppgifterna om Jestine Iannotte och att det är viktigt att väljarna känner till ”vad som hände i det här valet med svarta pengar och de upplägg som användes.”

– Mönstret är tydligt, det här handlar inte om ett val eller en enskild stol, det handlar om hela valsystemets integritet och riktigheten i informationen som väljarna får, säger hon.

Jestine Iannotti har inte gett någon intervju eller svarat på några journalisters frågor – varken före eller efter valet.

DN och Miami Herald har flera gånger sökt Jestine Iannotti för en kommentar om hennes misstänkta bluffkandidatur. Hon har varken svarat på skriftliga frågor som skickats eller kommenterat när vi mött henne utanför bostaden.

Men strax före publicering hör Jestine Iannotti av sig per telefon och ger en kortfattad

kommentar. Hon uppger att hon kandiderade av egen vilja men att den tänkta finansieringen uteblev.

– Så jag bestämde mig för att ta ett steg tillbaka, ärligt talat så borde jag ha tagit bort mitt namn från valsedeln, men jag hade en hel del med mina barn och familjen kom först, säger hon.

Hon uppger att hon inte kände till eller på något sätt godkänt valaffischen med bilden på den afroamerikanska kvinnan.

– Jag gick aldrig med på den där pamfletten, jag fick inte reda på det förrän jag såg den i min postlåda. Jag sa till mig själv ”vad i helvete är det här”.

– Jag skulle aldrig vara så aningslös att jag skulle använda en arkivbild av en afroamerikan, så vem som än gjorde det där gjorde det utan min vetskap och utan mitt medgivande.

– Ni försöker koppla mig till personer som håller på med riktigt dåliga saker, men jag vet inte ens vilka de är, säger hon.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

30 Karin Eriksson: Pinsamt för Trumpanhängare som gormat om fusk

Donald Trump började rya om valfusk långt innan rösterna avlades i valet i höstas.

Nu visar det sig att några av hans partikamrater i Florida kan ha stått för den värsta bluffen.

WASHINGTON. Det är som ett eko från en annan tid när meddelanden från Donald Trumps politiska kommitté Save America dyker upp i e-posten.

Gång på gång kommer budskap med stora bokstäver om hur USA förtjänar SANNINGEN.

Den före detta presidenten får ju inte skriva på Twitter längre, men han kämpar hårt för att väcka uppmärksamhet i medierna i alla fall, från sitt Mar-A-Lago i Florida. Just den här veckan handlar mejlen från Save America om omräkningen av röster i ett distrikt i Arizona. Folk i delstaten är arga och folk i landet är arga, meddelar Trump. ”Om vi inte kan ha fria och rättvisa val så har vi inget land”, tillägger han.

Tre timmar senare kommer nästa mejl. Det handlar om att det minsann går ”sááá dåligt” för

kongressledamoten Liz Cheney i opinionsmätningarna.

Trump kommer aldrig att förlåta topprepublikanen från Wyoming för att hon ställde sig bakom kravet på riksrätt efter stormningen av Kapitolium. Han förlåter ingen som ifrågasätter hans falska påståenden om fusk i presidentvalet 2020 – trots att domstolarna i de viktiga vågmästarstaterna tillbakavisade anklagelserna och trots att justitiedepartementet kammade noll i sina granskningar av påstådda bedrägerier.

Expresidenten rasslar vidare som en osalig ande, för att egga och hetsa sina stödtrupper. Avslöjandet om spökkandidaterna i Florida blir därför minst sagt pikant.

Jestine Iannotti, numera bosatt i Sverige, pekas ut som en av tre misstänkta bluffpolitiker som lanserats som oberoende kandidater för att ta röster från Demokraterna i valet till delstatssenaten i Florida.

Enligt uppgifter till New York Times är den skandalomsusade kongressledamoten Matt Gaetz delaktig i härvan. Det var samme Gaetz som i slutet av januari åkte till Wyoming för att hålla ett protestmöte mot just Liz Cheney. Då ondgjorde han sig över den själlösa korruptionen i Washington. Och han var segerviss i striden om Republikanernas framtid.

– Jag arbetar för att vinna. Och efter det kommer det att finnas mycket tid för att läka, sa han till DN på trappan till delstatsparlamentet.

Under protesten i Wyoming mötte vi åtskilliga som var övertygade om att Demokraterna hade stulit valet.

Nu riktas fuskanklagelserna i stället mot Republikanerna och till råga på allt partiets politiker i Florida som är Trumps nya maktbas.

Turerna runt delstatsparlamentet i sydost påverkade ingenting av maktfördelningen i Washington. Men avslöjandet om spökkandidaterna pekar på brister i valsystemet – samtidigt som det är en mycket pinsam historia för alla i partiet som gormat om fusk.

Karin Eriksson

30 ”USA är på fötterna igen, vi vänder faran till möjligheter, en kris till nya chanser, en motgång till en styrka.”

USA:s president Joe Biden i sitt första tal inför kongressen på sin nittionionde dag som president. I talet satte han familjer i fokus och talade om gratis förskola, en form av barnbidrag och betald sjuk- och föräldraledighet.

TT

Utrikes DN-artiklar 25-30 april 2021, utom USA

25 Läraren Hanna Gadban följde svenskarna som lockades till terrorsekten IS

Hur kunde så många svenskar ansluta sig till terrorgruppen IS? Frågan ligger som ett öppet sår, i en tid då terrorsympatisörer återvänder till Sverige.

I dag är fem kvinnor som återvänt delgivna misstanke om krigsbrott.

Stockholmsläraren Hanna Gadban såg tidigt rekryteringen ske i svenska grupper på Facebook. Hon, själv troende muslim, skärmdumpade propagandan och försökte varna.

Eleverna har lämnat klassrummet och mellanstadieläraren Hanna Gadban fäller upp sin dator. Hon scrollar genom sina skärmdumpar från svenska IS-terroristers Facebookuppdateringar, från tiden då de skröt öppet med sin lojalitet till terrorsekten Islamiska staten.

Hanna Gadban visar glada, entusiastiska svenska jihadister. Låter pekfingret löpa över skärmen.

– Han är död, hon är kvar i Syrien, hon är hemma i Sverige och har fått ny identitet...

Hanna Gadban började följa svenska jihadister i sociala medier 2013, när terrorresorna till Syrien tog fart. Hon insåg att något oerhört höll

på att ske, gav sig in i Facebookgrupper och tog skärmdumpar.

En del Facebookinlägg från den tiden innehåller avhuggna huvuden, automatvapen, avrättningar, försvarande av slaveri. Det brutala våldet skär sig mot den prydliga skolmiljön, mot klassrummets kartor och spåren av fjärdeklassarnas flit.

Veckans mål står uppskrivet på tavlan: ”Arbetsro”.

En elev knackar på, han vill fråga om någon skoluppgift, Hanna Gadban svarar, eleven tackar och försvinner. Läraren återvänder till IS-världen på skärmen, scrollar vidare.

– Och så hon! Helt fruktansvärd. Ja, det är hon från Landskrona som kom tillbaka förra året. Hon som dömdes i tingsrätten nyss.

Hanna Gadban pekar på en bild av en kvinna i heltäckande niqab. Kvinnans ena pekfinger är riktat uppåt, mot himlen. I den andra handen håller hon ett automatvapen.

– Alma. Jag har följt henne från dag ett.

Egentligen har hon ett annat namn, den i dag 31-åriga kvinna som lämnade Sverige 2014 för att ansluta sig till terrorgruppen IS. När Sydsvenskan nyligen skrev om henne i reportaget ”Skånskan som valde kalifatet” kallades hon Alma, så hon får heta det i DN också.

I augusti 2014 lämnade Alma hemstaden Landskrona med sin då drygt tvåårige son. Hon sa till barnets pappa att hon och sonen skulle åka på semester till Turkiet. Men resan fortsatte över gränsen till Syrien, till IS-kontrollerat område. Alma gifte sig med en IS-terrorist, fick ytterligare två barn och blev kvar i Syrien till 2020. De sista åren satt hon och barnen i kurdiskt fångläger.

Under förhandlingen i Lunds tingsrätt påstod Alma att hon inte visste så mycket om IS när

hon reste. Alma sa att hon i själva verket varit ett offer för terrorgruppen.

Från Stockholm skakade Hanna Gadban på huvudet när hon läste om Almas försök att framställa sig som ett fåkunnigt offer. Hanna mindes Facebookuppdateringarna från Almas konto både från tiden innan hon reste, när hon rörde sig i radikala skånska kretsar, och från IS så kallade kalifat.

– Hon la upp bilder på sin son med vapen, och skrev: ”Mitt blivande lejon”. Hon skrev att det var underbart att bo i kalifatet. Hon försvarade att IS tog sexslavar.

I en Facebookkonversation som återges i Sydsvenskan blev Alma ifrågasatt av en svensk muslimsk kvinna. Hur såg egentligen Alma på terrorgruppens systematiska förslavande av kvinnor ur folkgruppen yazidier?

”Inget illa mot dig syster”, skrev hon till Alma, *”ngt jag undrar över bara”*.

Alma reagerade med irritation: *”Vad exakt är ditt problem med slaveri?”* Alma skrev att yazidiska slavar hade det bättre hos IS än bland *”kuffar”* (ett nedsättande uttryck för otrogna). *”Vi kan inte”*, slog Alma fast, *”ha problem med något som Allah har gjort halal”*.

– Alma var övertygad. Hon gjorde reklam för IS kalifat, säger Hanna Gadban.

○ ○ ○

Alma hävdade i Lunds tingsrätt att hennes Facebookkonto blivit kapat, och att någon annan skrivit inläggen. Rätten trodde inte på hennes förklaringar. Den 8 mars i år dömdes hon till tre års fängelse för grov egenmäktighet med barn.

Sista ordet är inte sagt, domen har överklagats. Om också högre rättsinstanser fäller Alma innebär det att hon blir en av ytterst få IS-återvändare som har straffats av det svenska rättsväsendet.

I ett separat ärende utreds Alma dessutom för krigsförbrytelser.

– Hon är delgiven misstanke om plundringsbrott under Syrienkriget, säger kammaråklagare Reena Devgun vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet.

Plundringsbrott handlar om att man tagit egendom från civila i ett krig. I IS så kallade kalifat skulle det exempelvis kunna vara att man flyttat in i ett hus vars ägare fördrivits eller dödats. Att man haft en yazidisk slav som hushållerska är ett annat potentiellt krigsbrott som Reena Devgun nämner.

Förutom Alma har fyra svenska kvinnor som återvänt från IS-kontrollerat område delgivits misstanke om olika typer av krigsbrott de senaste månaderna. Polis och åklagare undersöker långt fler.

– Vi utreder även krigsförbrytelser som begåtts av den syriska regimsidan, av Assads anhängare, säger Reena Devgun.

Att utreda exakt vad en specifik individ har gjort i en krigszon kan vara som att leta efter en nål i en höstack. Bevisläget är ofta svårt – men efter att IS förlorade sina sista territorier i Syrien 2019 har fler källor blivit tillgängliga.

– Vi vet att det finns människor i Sverige som sitter på information som de inte har velat eller vågat dela. Självklart vill vi komma i kontakt med dem.

Sverige kommer under många år framöver att tvingas hantera efterbörden efter Syrienkriget och svenskars medverkan där. Det finns ingen preskriptionstid för grova krigsbrott, påminner åklagaren.

– Så även om vi lägger ner en utredning så kan vi ta upp den igen, om ny information kommer fram.

○ ○ ○

I sitt klassrum berättar Hanna Gadban att hon är troende muslim, men sällan känner sig hemma i moskéer.

– Jag tycker det är svårt att vara muslim i Sverige. Det blir ofta snävt. Det är nästan som att man måste bära slöja och fasta under ramadan för att vara muslim här.

För drygt tjugo år sedan kom hon till Sverige, som ung kvinna. Uppväxten i Irak präglades av strikta hedersnormer. När hon var 14 blev hon misshandlad av en släkting, berättar hon, för att hon blivit kär i grannens pojke och hade kort kjol.

Efter en tid i Sverige insåg hon att hedersförtrycket drabbar många även här. Hon blev en frustrerad feminist som skrev mycket i sociala medier och i bloggar. Ibland argt, ibland onyanserat. Som när hon skrev på Facebook att hon inte ville tillåta moskéer i Sverige.

– Så tycker jag inte, så har jag egentligen aldrig tyckt. Jag var upprörd över de mest konservativa moskéerna som predikade hat och kvinnoförtryck, säger hon i dag.

Hennes djupdykningar i IS-vänliga Facebookgrupper började med en nätkampanj som riktade sig mot henne. Det var år 2013, när hon var relativt ny lärare. Södertörns högskola hade utsett henne till ”årets alumn”. Beslutet väckte ilska hos personer som tyckte att Hanna Gadban gick fram för hårt i sin religionskritik.

Med namninsamlingar och mejl till Södertörns högskola protesterade de mot att lärosätet skulle prisa ”en islamofob”.

– Hatet blev så stort att Säpo och polisen kopplades in. Jag uppmanades att ta taxi till Södertörn när jag skulle ta emot priset. Det var knäpptyst på skolan och inte festligt alls.

När Hanna Gadban började undersöka vissa personer i kampanjen mot henne kom hon snabbt in i radikala grupper på Facebook. Det

var en tid när svenskar hade börjat resa till Syrien för att strida. En muslimsk studentförening som samlade in namn mot Hanna Gadban bjöd i samma veva in Gävleimamen Abo Raad, som vurmat för terrorgrupper.

– Eftersom jag förstår arabiska kunde jag läsa även det som inte skrevs på svenska.

2014 hyllade Abo Raad IS framryckningar i Irak helt öppet på Facebook.

Abo Raad har själv sagt att han inte menade Facebookposten som ett stöd till IS, utan som ett stöd till hjälporganisationer. Han är irakisk medborgare, och har levt i Sverige i över tjugo år. Redan 2005 år sedan kom vittnesmål till Säpo om att han i sin moské i Gävle samlat in pengar till självmordsbombare i Irak. Vittnen beskrev hur Abo Raad lade ut en bönematta på golvet i moskén, och sedan bad besökarna att lägga pengar till föräldralösa barn och till självmordsbombare. Pengarna skickades via Malmö till en al-Qaida-kopplad grupp i Irak.

Sedan 2019 har Säpo velat utvisa Abo Raad och flera andra radikala predikanter eftersom de anses utgöra ett säkerhetshot mot Sverige. Enligt Migrationsöverdomstolen kan utvisningen inte verkställas på grund av risk för förföljelse i Irak.

Hanna Gadban visar ännu en skärmdump, från en Göteborgskvinna som under sin tid hos IS skrev mycket i sociala medier. Vi kallar henne Huda i den här texten. Facebookbilden som Huda la upp från Syrien visar ett avhugget huvud som spetsats på ett staket. Livlösa kroppar ligger på trottoaren nedanför staketet, i solen.

”Så här gör vi med Bashars soldater”, skrev Göteborgskvinnan triumferande på Facebook.

– Hon är tillbaka i Sverige nu, säger Hanna Gadban.

DN har genom egna källor kunnat bekräfta att Huda befinner sig i Sverige.

En gång, när IS fortfarande kontrollerade stora delar av Syrien, bloggade Hanna Gadban om Huda. I kommentarsfältet dök en person som påstod sig vara Huda upp. Hon var förbannad:

”Sluta skriva om mig din jävla shia gris”, skrev hon, med en referens till att Hanna Gadban är shiamuslim. Hatet mot shiamuslimer är en central del av IS ideologi. Kommentatorn som sa sig vara Huda fortsatte:

”Det är inte svårt att hitta dig och låta dig se mardrömmen vi har sett här nere. Passa dig jävligt noga och sluta skriva sagor om mig din åsna!!!!”

Hanna Gadban fäller ihop sin dator. Hon har tvingats byta personuppgifter på grund av hot. Gadban är hennes gamla namn. DN har valt att inte skriva ut det nya namnet, eller vilken skola hon arbetar på.

Gadban betyder ”den arga” på Hannas modersmål arabiska. När hon tänker på Sveriges hantering av hotet från radikal islamism känner hon att det passar utmärkt.

– Sverige har varit så naivt inför IS terror, det går inte att säga det på något annat sätt.

○ ○ ○

Situationen vad gäller IS-återvändare i dag liknar på vissa sätt hur det var i Sverige efter Andra världskrigets slut 1945.

Då som nu hade flera hundra svenskar rest utomlands för att ansluta sig till en krigsmakt med en folkmordsideologi. Då som nu fanns långt fler sympatisörer kvar på hemmaplan, i Sverige. Då som nu försökte anhängare sopa igen spåren efter sig.

Den nazityska krigsmakten lockade till sig omkring 270 frivilliga från Sverige. Till IS och andra terrorgrupper i Syrien anslöt sig runt 300 personer från Sverige, enligt Säkerhetspolisen.

Drygt hälften har återvänt till Sverige. Resten har dödats eller antas vara kvar i Syrien, de flesta i kurdisk fångenskap. Runt en fjärdedel av de svenska jihadisterna var kvinnor.

Sverige var ett av de europeiska länder där IS hade störst framgång i sin rekrytering. Hur kommer det sig? Terrorexperter som DN talar med anser att svenska makthavare under många år lät radikala islamistmiljöer växa alltför ostört.

– Vi låg efter med lagstiftningen, och med det förebyggande arbetet. Det fanns också ett visst stigma att prata om den salafistiska jihadismen, säger Filip Ahlin, terrorismanalytiker vid Försvarshögskolan.

Michael Krona, medieforskare vid Malmö universitet och expert på IS propaganda, anser att ”en enorm politisk slapphet” under många år låtit svenska miljöer mottagliga för propagandan att växa. Debattörer som ville varna för antidemokratiska krafter misstänkliggjordes, menar Krona, och det skadade det breda svenska arbetet mot radikal islamism.

– Alltför få vågade ge sig in i det här och kritisera. Jag är helt övertygad om att islamofobistämpeln spelade roll där.

Michael Krona är en internationellt efterfrågad bevakare av IS aktiviteter på nätet, som ibland kallas in som expertvittne i rättegångar mot misstänkta terrorister. Från sin lägenhet i centrala Malmö har han i över sju år följt och samlat in IS-propaganda på nätet. Han är medlem i hemliga forum på olika plattformar, och har tillgång till en närmast komplett samling av IS propagandafilmer.

– Jag har nog sett allt som IS har gjort under sju år. Totalt är det runt 2 500 filmer.

Att se filmer med halshuggningar går att vänja sig vid och hantera, säger Michael Krona. Halshuggningsfilmerna är så pass regisserade att forskaren har möjlighet förbereda sig

mentalt, och bygga upp någon sorts skydd för vad som ska komma att ske i filmklippet.

– Men att se filmer där barn våldtas… det går inte. Jag kan inte få bort det ur huvudet.

Att exponeras för det extrema våldet, vecka ut och vecka in, har satt sina spår.

– Efter två år behövde jag börja gå i terapi. Jag går fortfarande en gång i veckan.

Den noggranna researchen behövs i Michael Kronas forskning. Just nu håller han på att färdigställa en vetenskaplig artikel åt Försvarshögskolan, om svensk jihadistpropaganda

I den ännu opublicerade artikeln lyfter Michael Krona fram en tidig svensk film från Syrien som fortfarande används i IS propagandakanaler: ”En mujahids eid”, från 2013.

– I filmen är det göteborgare som pratar den där härliga göteborgskan. De ler hela tiden och pratar om hur fint och bra allting är. Sådana filmer har varit oerhört viktiga, och de riktade sig helt till en svensk publik.

Just glädjen som de svenska jihadisterna utstrålade i filmerna från Syrien var centrala i rekryteringen, enligt Michael Krona. Men terroristernas lycka varade inte.

– De sex svenskar som var med i rekryteringsfilmen från 2013 är alla döda nu, såvitt jag vet.

Likt Hanna Gadban minns Michael Krona tiden då de svenska jihadisterna skröt öppet om sina roller i en av världens värsta terrorgrupper. Att håna Sverige var populärt. På Twitter skröt den nu döda IS-terroristen Michael Skråmo om hur svenska skattepengar finansierat hans skjutvapen.

”Svenska staten betalade min glock och kallash :)”, skrev Skråmo.

– Hånet var ett uttryck för att man tyckte sig ha blivit felbehandlad av det svenska samhället, och att man nu hade hittat rätt, hos IS.

IS-svenskarnas digitala fuck you-finger mot hemlandet var användbart i rekryteringen, tror Krona. Budskapet blev ungefär: Ni som är kvar hemma, och känner er nedtryckta, kom hit i stället, här blåser vi Sverige och kämpar för islam.

I rapporten ”Våldsbejakande islamistisk extremism och sociala medier” beskrev Försvarshögskolans forskare Linus Gustafsson redan 2015 hur svenska jihadister i Syrien blev en sorts ”influerare” för livet i kalifatet – ofta i grupper som Hanna Gadban och Michael Krona har följt.

En grupp med direktrapportering från Syrien kallade sig för Sollentunas muslimer. I ett inlägg från oktober 2013 skriver en av personerna bakom kontot om sin tid i ”ISIS säkerhetsstyrka” i syriska Raqqa:

”Vi patrullerade gatorna nattetid och såg till att allt var bra. Barnfamiljer var ute långt efter midnatt och roade sig i Raqqas nattliv som erbjöd en stillsam, lugn atmosfär med bästa vädret”.

Sollentunakontot skröt med Raqqas attraktioner för de rättrogna: kaféer, restauranger, karuseller.

”*När islam implementeras tillhör natten och dagen folket och inte alkoholister och knarkare alhamdolilla.”*

Två viktiga svenska IS-influerare i sociala medier var Michael Skråmo från Göteborg och Osama Krayem från Malmö. Skråmo dödades i slutstriderna vintern 2019, när IS förlorade sitt sista fäste i Syrien. Osama Krayem sitter i dag i belgiskt häkte, misstänkt för inblandning i terrordåden i Bryssel 2016, där 32 människor dödades.

På en av Hanna Gadbans skärmdumpar från 2014 poserar de båda svenska terroristerna

tillsammans framför kameran, med ett ökenlandskap bakom sig. De ler och riktar varsitt pekfinger mot himlen.

– De hade olika roller i propagandan, säger Michael Krona.

Göteborgaren Skråmo uppmanade på Facebook svenska muslimer att välja bort ”jobb, vänner och kebabrulle” för att i stället åka till Syrien och kämpa för IS, eller att begå terrordåd hemma i Sverige.

”Börja göra bomber från simpla grejer från Ica och Coop”, skrev Skråmo på Facebook.
Och: *”Döda Lars Vilks någon, snälla”*.

Malmöiten Krayem var en av de första svenskarna som anslöt sig till IS, och la tidigt ut propagandabilder på sig själv där han poserade med vapen.

– Krayem klättrade högre upp i IS hierarki. Hans status gjorde honom extra viktig i propagandan.

I dag finns jihadisterna i slutna grupper på Telegram eller liknande appar. Där används Osama Krayem fortfarande i propagandan. Michael Krona såg nyligen en bild av terroristen från Malmö, i samband med att terrordåden i Paris och Bryssel hyllades.

Krona har lyckats ta sig in i flera jihadistgrupper, och lägger mycket tid på att försöka hänga med när IS-anhängarna byter kanal för att undvika upptäckt. När pandemin klingar av, och Europa öppnar upp och tillåter folksamlingar, fruktar Michael Krona nya terrordåd.

– Då har du en massa personer som har konsumerat instruktioner och inspirerande propaganda i ett och ett halvt år framför sina datorer.

När Hanna Gadban på morgnarna går till tunnelbanan för att åka till jobbet brukar hon rabbla koranverser för sig själv på arabiska, ord

som hon fick lära sig som barn i Irak. Så här kan det låta, översatt till svenska:

Gud – det finns ingen gud utom Han, den - Levande, skapelsens evige Vidmakthållare.

Slummer överraskar Honom inte och inte heller sömn. Honom tillhör allt det som himlarna rymmer och det som jorden bär.

– Jag är muslim i mitt hjärta, säger hon.

2015 presenterade Hanna Gadban resultatet av sina efterforskningar i boken ”Min jihad. Jakten på liberal islam”. Hon beskrev hur den missionerande så kallade dawahrörelsen på flera håll i Sverige blivit en miljö där antidemokratiska och våldsbejakande idéer frodas. Och hon hängde ut många, både terrorister och personer som hon ansåg hade möjliggjort för radikal islamism att växa.

Hanna Gadban såg boken som sin varning till Sverige. Men den innehöll ett slarvfel. En man som inte var dömd hängdes ut för ekonomisk brottslighet. Förlaget Fri Tanke drog tillfälligt in boken och tryckte en ny upplaga, utan mannens namn.

– Det var ett dumt misstag, den mannen var helt oviktig för bokens budskap. Men tyvärr skymde det debatten om boken lite grand.

Boken var även ett försök för Hanna Gadban personligen att finna en plats som liberal muslim och invandrare i Sverige. Det är fortfarande svårt, tycker hon.

I dag skräms hon mer av rasistiska och antimuslimska strömningar än av islamism. Finns det plats för henne och hennes barn i det svenska samhället?

– Min son spelar fotboll, han har blivit kallad ”jävla arabjävel” under en match. Han och hans kompisar blir misstänkliggjorda av väktare och förföljda i butiker. Mina barn är födda här. Ändå tillåts de inte att känna sig hemma i sitt eget hemland.

I politiken ser Hanna Gadban en utveckling med hårda tag mot invandrare och muslimer generellt, där alla dras över en kam. Hoten från högerextremism och exkluderande nationalism tas inte på allvar, menar hon.

Utvecklingen spelar terrorgrupper som IS rakt i händerna, enligt Hanna Gadban.

– De kan peka på hetsen mot invandrare och mot muslimer och säga till unga: Vill du leva i det där förtrycket? Gör motstånd. Kom med oss.

Väskor och pass med terrorgruppen IS symbol var vanliga i propagandan – och lades upp på Facebook även av svenska anhängare som inte själva reste till Syrien.

Ibland fick IS-resenärer mothugg i sina egna kommentarsfält på Facebook. Här är det ”Alma” från Landskrona som svarar en kritiker att hennes liv hos terrorgruppen handlar om att hon ”sitter hemma och äter godis”.

(OBS: Bådas namn och profilbilder ska blurras!)

Skoldagen är slut, eleverna har lämnat klassrummet. Läraren Hanna Gadban fäller upp sin dator för att gå igenom skärmdumpar hon tog från svenska IS-anhängares Facebookkonton under åren 2013-2015, när de skröt om att tillhöra terrorsekten.

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Foto

Fakta. Många jihadister från Sverige – och högre andel kvinnor

Sverige var ett av de europeiska länder där IS och andra jihadistgrupper i Irak och Syrien hade störst framgång med rekryteringen under Syrienkriget.

En ovanligt stor andel av de svenska terrorresenärerna var kvinnor: 24 procent, jämfört med 18 procent som var ett europeiskt snitt.

Här är en lista på hur många jihadister som forskare uppskattar ha anslutit sig till från några länder, per miljon invånare. Det totala antalet från varje land står inom parentes.

Belgien 41 (470)

Österrike 34 (300)

Sverige 30 (300)

Frankrike 30 (2 000)

Danmark 26 (150–155)

Nederländerna 17 (290)

Finland 14 (80)

Storbritannien 13 (850)

Tyskland 12 (1 000)

Spanien 6 (190)

Italien 1 (87)

Källa: ”Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq”, Linus Gustafsson och Magnus Ranstorp, Försvarshögskolan.

Varför lyckades IS rekrytera så många i Sverige? ”Vi i Sverige har också en sorts religiös analfabetism”

Filip Ahlin

Analytiker vid Försvarshögskolan, expert på radikalisering och terrorism.

”Runt 80 procent som reste från Sverige kom från fyra områden: Örebro, Västra Götaland, Skåne och Stockholm. Ofta från miljöer som

präglas av bristande tilltro till det omgivande samhället. Flera har haft sociala problem. Ofta fanns ett utanförskap som gjorde att de var mottagliga för radikala budskapen. Det är den andra delen: Att de radikala miljöerna har kunnat växa. Det är ingen slump att Göteborg och Västra Götaland sticker ut, med en tredjedel av alla som reste från Sverige, eller att många reste från Örebro. Där har det funnits radikala föreningar och predikanter, och i viss mån moskéer som har bjudit in de här predikanterna. Det utanförskap som funnits har spelat rakt i de radikala salafistiska rörelsernas händer – det har blivit en *perfect storm*. Vi i Sverige har också en sorts religiös analfabetism, som gjort det svårt att förstå de här frågorna. Vi hade länge svårt att särskilja islam som trosutövning från radikal islamism. Det gjorde att det länge var svårt att föra ett vettigt samtal om de här frågorna."

Varför lyckades IS rekrytera så många i Sverige? "De fick en väg där man kunde förvänta sig ära och berömmelse i nästa liv"

Bettan Byvald

Socialarbetare i Angered, som i sitt arbete mött flera IS-resenärer och deras familjer.

De individer jag träffat som reste – och de som nästan reste, som goda krafter ibland lyckades stoppa – var ofta väldigt olyckliga människor. Vi hade ju också aktiv propaganda i våra moskéer i Angered och på nätet. En del unga män som reste tidigt härifrån var personer som levt ett liv som de inte längre ville leva. De såg sig som losers utan framtid, och sökte någon form av

förlåtelse och ett alternativ. Och det erbjöd rekryterare i de här moskéerna – de erbjöd att göra jihad i Syrien. De fick en väg där man kunde förvänta sig ära och berömmelse i nästa liv – men man fick ju också det i Angered. Man blev ju någon här, när man började planera för sin resa. Sedan fanns det kvinnorna, som ibland reste ner med barn. Det var lite mer blandad konfekt där. En del åkte med sina män. Andra lockades av idén att få leva helt fritt som muslim, att kunna gå fritt i sina kläder utan att trakasseras eller få blickar. Där kommer vi in på islamofobin som finns här, som inte är någon grundorsak men som kan vara en liten drivkraft.”

26 EU pressar Sverige att göra det straffbart att förneka Förintelsen

Sverige måste skärpa lagstiftningen och göra tydligt att det är förbjudet att förneka Förintelsen och andra folkmord, säger EU-kommissionär Didier Reynders till DN.

Kommissionen hotar ta Sverige till EU-domstolen om det inte blir straffbart.

EU-kommissionen har börjat förbereda en rättsprocess mot Sverige och en handfull andra

länder som man anser inte fullt ut tillämpar EU:s regler mot hatbrott. För svensk del handlar det om att förneka eller förringa Förintelsen och andra brott mot mänskligheten.

– Problemet är att vi inte ser en formell definition i strafflagen mot att förneka Förintelsen eller mot att urskulda internationella brott, säger Didier Reynder, EU-kommissionär för rättsliga frågor.

EU-kommissionen skickade i februari brev till svenska regeringen. Där påpekades att Sverige ”underlåtit att uppfylla sina skyldigheter” enligt ett rambeslut om rasism och främlingsfientlighet från 2008. Den 14 april svarade justitiedepartementet och skrev att det finns skäl att utreda om lagstiftningen ska kompletteras.

I torsdags hade justitieminister Morgan Johansson (S) ett samtal med EU-kommissionär Didier Reynders, ansvarig för rättsliga frågor. Johansson berättade då om regeringens planer på en parlamentarisk kommitté. I den ska samtliga riksdagspartier ingå för att ”överväga möjligheten” att göra det straffbart att förneka Förintelsen.

– Jag har sagt att det finns flera starka skäl för att göra det, men vi måste ta hänsyn till de politiska partiernas uppfattning och det finns en viss skepsis, säger justitieminister Morgan Johansson till DN.

Enligt en rundringning som Sveriges radio gjort är KD, L, MP, SD och V tveksamma till ett förbud.

EU-kommissionen uppskattar regeringens förslag på en kommitté.

– Jag hoppas att den föreslår att det i lagstiftningen tydligt refereras till Förintelsen när det gäller hattal, säger Didier Reynders.

Men det är alltså långt ifrån säkert.

Vad gör kommissionen om det inte finns någon majoritet i riksdagen för att skärpa lagstiftningen?

– Det finns förstås en anledning till att vi sänt en formell underrättelse. Blir det ingen förändring fortsätter vi vårt arbete. Det är vi som utvärderar och beslutar om ärendet ska gå till EU-domstolen eller inte, säger Reynders.

Han uppmanar de svenska partierna att diskutera med varandra, att inte bara slå fast att man är emot ett förbud för att man anser att det hotar yttrandefriheten. Reynders erbjuder sig att komma till riksdagen med sina medarbetare för att svara på frågor. Han tipsar även om att ledamöterna ska se hur andra EU-länder tydliggjort vad som är hatbrott och hattal.

– Många medlemsstater har infört rambeslutet. Det måste vara möjligt att kombinera kriminalisering med yttrandefrihet, säger kommissionären.

Att kommissionen nu, 2021, förbereder rättsprocess mot Sverige för ett rambeslut från 2008 förklarar Reynders med att nya kommissionen under Ursula von der Leyen vill intensifiera arbetet mot rasism. Han hänvisar till ökad antisemitism i flera medlemsstater, attacker mot minoriteter och liknande.

Oavsett utgången i parlamentariska kommittén förefaller den svenska formuleringen att ”överväga möjligheten” om ändrad lag som otillräcklig för EU-kommissionen.

Hur ska Sverige undvika att detta blir ett domstolsfall?

– Vi har fortsatt diskussioner med kommissionen och vi vet att den har välkomnat de öppningar som vi har gett den, säger Morgan Johansson.

Pia Gripenberg

Fakta. Uppmanar till skärpt lagstiftning om hatbrott

EU-kommissionen skrev i februari en formell underrätelse, Letter of formal notice, till Belgien, Bulgarien, Finland, Polen och Sverige där man uppmanade länderna att skärpa lagstiftningen om hatbrott och hattal (hate speech).

Breven till Sverige och Finland handlar främst om att det ska vara straffbart att förneka Förintelsen.

Estland fick ett liknande brev i oktober 2020.

EU-kommissionen analyserar nu svaren och överväger om den ska gå vidare med en formell uppmaning till staterna att följa EU-lagstiftningen.

Steg nummer tre är att överlämna fallet till EU-domstolen.

25 Hundratusentals bokade bord när Danmark öppnar

På en vecka bokade 223 000 danskar bord på krogen.

– Det är som att få livet tillbaka, säger Freja Malmborg Rønne, som dricker öl i solen i Kødbyen i Köpenhamn med sina kurskamrater.

Men Danmarks återöppning har också blivit kritiserad för krångel, och i centrum för debatten står det nya coronapasset.

KÖPENHAMN. Klockan är bara tre på eftermiddagen men uteserveringarna i nöjeskvarteren bakom Köpenhamns tågstation, Hovedbanegården, har redan börjat fyllas med folk.

– Jag har suttit i pyjamas framför webbkameran i fyra månader. Druckit vin online och deppat över allt som ställts in. Festerna, resorna, alla människor jag skulle ha träffat. Att få sitta här nu är bara helt fantastiskt.

Det glittrar i ögonen när Freja Malmborg Rønne höjer sitt skummande ölglas i en skål. Hon och de tre studiekamraterna är inne på andra rundan i baren och har mycket att avhandla. Livet, killar, resor, sex.

– Vet ni vad jag längtar efter nu? Att få stå på ett bord och dansa. Eller att komma hem sent på natten, säger Luna Emily Korbo Durup och får medhåll runt bordet.

Väninnorna började läsa socialt arbete vid Köpenhamns universitet i höstas och hann bara precis lära känna varandra innan den hårda nedstängningen. Sedan dess har de knappt träffats, förutom på de digitala föreläsningarna.

Det var den 9 december som restauranger, barer och stora delar av övriga samhället tvingades klappa igen på grund av skenande smittotal i landet, särskilt i storstadsområdena.

Tidigare har politikerna signalerat att en återöppning var att vänta tidigast i maj. Men så förra fredagen kom beskedet att smittspridningen gått ned så mycket att restaurangerna skulle få öppna redan den 21 april.

– På grund av den goda situation vi befinner oss i, i Danmark, så är vi i den privilegierade situationen att det är möjligt att öppna upp lite mer, kommenterade justitieminister Nick Hækkerup (S) beslutet under en presskonferens.

Sedan beskedet kom har trycket på de digitala bokningssystemen varit hårt – 223 000 danskar har på mindre än en vecka bokat bord på restaurang, enligt en sammanställning gjord av Danmarks radio.

Men återöppningen har inte skett utan debatt. Ska man bara sitta på uteservering kan man komma som man är. För inomhusservering blir det betydligt krångligare. Då måste gästerna ha munsskydd så fort de reser sig från bordet, och servering efter klockan 22 är förbjuden. Alla gäster måste ha ett giltigt coronapass – ett digitalt intyg som visar att man är vaccinerad, har testats negativt de senaste 72 timmarna, eller har antikroppar. Dessutom måste bordsbokning ske senast en halvtimme i förväg.

Allt detta gör många restaurangägare oroliga över att gästerna ska utebli och branschorganisationen Horesta har larmat om att vissa krogar väljer att inte öppna alls.

– Förbokningen är en av reglerna som vi hoppas att politikerna i Folketinget ska ta bort. Våra restauranger är en viktig del av upplevelsen och som gäst måste man kunna besöka dem spontant, säger Kasper Schumacher, ansvarig för Tivoli i centrala Köpenhamn.

Till skillnad från svenska nöjesparker som Liseberg och Gröna Lund har de danska fått hålla öppet under hela pandemin – men när restaurangerna tvingades stänga mitt i julsäsongen valde Tivoli att stänga helt.

– Det har varit ett tufft år och vi har fått lära oss mycket. Som att kontrollera att gästerna håller avstånd och bär munskydd i åkattraktionerna. När vi började med det förra sommaren kändes det konstigt. Men alternativet hade varit att köra med reducerad kapacitet, och nu har vi vant oss, säger Kasper Schumacher.

Tivoli gick back med 185 miljoner kronor förra året och drygt 200 anställda blev uppsagda. Nu blommar körsbärsträden, fontänerna porlar och Kasper Schumacher är försiktigt positiv.

– Att restaurangerna får öppna lagom till säsongsstarten är väldigt glädjande, säger han.

Utanför entrén till den anrika nöjesparken står klungor av festklädda danskar. Stämningen är hög och leendena bakom munskydden stora.

Trots rekommendationen om att hålla avstånd kan en del inte låta bli att krama varandra. Det var länge sedan folk kunde ses på det här viset och det är en speciell dag.

Ägaren till restaurang Grøften, en urdansk inrättning som funnits på nöjesparksområdet sedan 1874, har bjudit in sina stamgäster till vårmiddag.

Fram till för bara någon vecka sedan, innan regerings besked om återöppningen, var det oklart om den traditionsenliga sittningen alls skulle bli av. Men nu har krögaren Jacob Elkjær rullat ut röda mattan och dekorerat restaurangen med rödvita vimplar. På menyn står det handskalade räkor på franskbröd.

– Och så kan det nog bli nån snaps. Det här har varit en hård tid för alla. Att kunna gå på restaurang, det är livskvalitet, säger han.

I vanliga fall brukar Jacob Elkjær bjuda in tusen personer vid ett och samma tillfälle. Nu får

gästerna komma vid olika tidpunkter under tre dagar i stället för att det inte ska bli för trångt.

Innanför tivolientrén står två värdar i nöjesparkens traditionella uniformer och kontrollerar att alla gäster har ett coronapass i mobilen. Passet är kanske det krav som har väckt störst diskussioner bland landets krögare.

– Det är helt galet att jag ska kontrollera varje gäst som kommer in. Jag tycker att regeringen har klarat sig bra under pandemin men just nu råder det ingen logik, säger Daisy Tolstrup.

Hon står bakom disken på Man hygger sig hos Tove, en inrökt ölbar i kvarteret bakom tågstationen. Efter fyra månaders hemmasittande blev återöppningen en besvikelse.

– Det kom inte alls så mycket folk som jag hade hoppats på. Jag tror att många tycker att det är för krångligt. De ska boka plats i förväg, de ska ha coronapass. Jag har fått statligt stöd under tiden vi har hållit stängt. Fortsätter det så här borde jag ha haft stängt ett tag till, även om det är underbart att träffa mina stamgäster igen, säger hon.

Warpigs, öltillverkaren Mikkellers kött- och ölbar i Kødbyen, har precis som många andra restauranger drabbats hårt under corona-pandemin. För att locka fler gäster erbjuds spontanbesökare utan coronapass nu ett självtest för 149 danska kronor. I priset ingår en öl på uteserveringen i väntan på provsvar.

– Första dagen testade sig ett trettiotal personer. Det är ingen jätteanstormning, men det är ett sätt för gästerna att kunna komma hit spontant och slippa köerna till de offentliga teststationerna, säger barchefen Shane Gardiner.

Casper Vulpius är dagens fjärde gäst som kliver in i det lilla testbåset som byggts upp inne i bryggeriet. Han har varit på gymmet och ska nu avlägga årets första krogbesök.

– Jag hörde på radion att man kunde testa sig här. Det lät ju smidigt, säger han och tar emot testkitet.

En minut senare är han ute i solen igen. På väg mot baren och gratisölen. Inom en kvart kommer det att plinga till i hans mobil om att provsvaret blev negativt.

Jonas Nilsen, grundare av vårdbolaget Practio som ansvarar för teststationen, hoppas att pilotprojektet på ölbaren ska bli avgörande för det danska samhällets återöppnade.

– Drömmen är att vi ska bli de som gör att festivalerna kan öppna i sommar genom att göra det enklare för folk att testa sig. Redan nu är det flera andra restauranger och barer som hört av sig och vill inleda samarbete om egna teststationer, säger han.

Ett kvarter bort ligger en av Köpenhamns offentliga snabbteststationer. Där är det gratis att testa sig och kön ringlar flera hundra meter mellan husen.

Bland de köande som DN pratar med testar många sig regelbundet här för att kunna komma in på sina arbetsplatser.

Men sedan lättnaderna trädde i kraft på onsdagen har en ny kategori dykt upp i ledet: de uppklädda, de som vill gå ut och fira att Danmark har påbörjat resan tillbaka mot ett öppnare samhälle.

– Vi ska ut och äta som galningar, säger Evangelo Jomos som köar tillsammans med flickvännen Mette Isselin.

Hur känns det att gå ut på restaurang för första gången på flera månader?

– Underbart! Men det är inte första gången. Vi var ute i går kväll också, säger de och skrattar.

Hanna Grosshög

hanna.grosshog@dn.se

Fakta. Mer idrott och större folksamlingar

Sedan onsdagen den 21 april får danska restauranger och caféer ta emot gäster igen. Krav på munskydd gäller varje gång man reser sig från bordet och all servering måste upphöra klockan 22.

Besökare tillåts på bibliotek, museer och köpcenter. Upp till 500 personer tillåts i publiken på de större idrottsarenorna, bland annat fotbollens superliga.

Barn och unga under 18 år får börja träna idrott inomhus igen. 10 personer får samlas inomhus, 50 inomhus.

Den 6 maj öppnar gymmen, 25 får samlas inomhus och 75 utomhus.

25 Vrakspillror ger ledtrådar om ubåtsbesättningens öde

Bönemattor och torpedtillbehör som hittats vid den förmodade olycksplatsen stärker misstankarna om att hoppet är ute för besättningen ombord på Indonesiens förlista ubåt KRI Nanggala 402.

Men anhöriga vägrar att ge upp hoppet

– Inget är säkert ännu. Det viktiga är att vi inte slutar be, säger Berda Asmara, vars make finns bland de saknade, till Al-Jazeera.

Vrakspillror har hittats på 850 meters djup i havet mellan om Bali och Java, enligt indonesiska marinens befälhavare, amiral Yudo Margono. Landets myndigheter förbereder evakuering i det osannolika fallet att någon överlevt.

– Med de trovärdiga bevis som vi har hittat och som vi tror kommer från ubåten har vi nu bytt insatsfas från ubåt saknad till ubåt sjunken, säger Yudo Margono till pressen och tillägger att den antagligen inte exploderat.

– Den har spruckit gradvis i olika delar under det att den sjunkit från 300 till 400 till 500 meter. Om det hade varit en explosion hade den uppfattats av sonarn.

Fynden är bland annat en kanna med smörjmedel för periskopet, utrustning som är till för att skydda torpeder och bönemattor. Militären förtydligar att det rör sig om föremål som aldrig skulle hamna utanför ubåten om det inte utsatts för övermäktigt tryck och de har påträffats nära en trolig olycksplats.

– Indonesien är en vän och strategisk partner. Vi blir alla väldigt ledsna av rapporterna om deras ubåt och våra tankar och böner riktas till de indonesiska sjömännen, Indonesiens flotta och självklart alla sjömännens familjer, säger Pentagons pressekreterare John F Kirby i ett pressmeddelande.

Ubåtskaptenen på KRI Nanggala 402 bad under en militärövning norr om Bali tidigt på onsdagen, lokal tid, om att få dyka för att avlossa en torped. En och en halv timme senare uppges kontakten från ytan ha gått förlorad på ett djup som då bedömdes till omkring 700 meter.

Sedan dess har en internationell räddningsinsats pågått i en kamp mot klockan eftersom syrgasreserverna beräknades ta slut efter 72 timmar, det vill säga tidigt på lördagen. I takt med att hoppet sinade har operationen

övergått till eftersökning vid nio platser inom 340 kvadratkilometer.

Eftersom ubåten inte är konstruerad för att klara så djupa nivåer är risken överhängande att den har imploderat av trycket och det skulle i så fall kunna förklara oljan som siktats på havsytan vid den förmodade platsen för förlisningen. Att rädda någon från det djupet är därtill både extremt svårt och tidskrävande. Vad som orsakat olyckan är inte klart. Försvarsanalysföretaget Janes har man lanserat teorin om att den 44-åriga ubåten var för gammal och hade en för stor besättning, medan den Indonesiska flottan har spekulerat om ett elektriskt haveri.

Trots att inga som helst livstecken synts till på flera dygn har många av de saknade sjömännens anhöriga inte förlorat hoppet.

– Inget är säkert ännu. Det viktiga är att vi inte slutar att be och förhoppningsvis kommer alla att återvända helskinnade vid god hälsa, säger officershustrun Berda Asmara till Al-Jazeera.

– Jag vet inte hur jag ska förklara det här för vårt barn, hon går bara i grundskolans första klass och förstår inte. Hon frågar hela tiden ”Mamma, varför gråter du hela tiden?”. Jag vill ha honom tillbaka, jag vill inte att vår senaste frukost ska vara vår sista stund tillsammans.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

25 Kravallerna sprider sig till Gaza och Västbanken

Efter en orolig vecka i Jerusalem har sammanstötningarna mellan araber och judar hettat upp Gazafronten och de större städerna på Västbanken. Trettiosex missiler avfyrades från Gaza mot Israel natten till lördagen och besvarades med israelisk artillerield och flygbombningar.

JERUSALEM. Våldsamheterna i östra Jerusalem har sporrat Arabförbundet, FN och USA att försöka gjuta olja på vågorna. Qatar, som står för en betydande del av Gaza-regimens utgifter, och Förenade Arabemiraten är särskilt aktiva i diplomatin bakom kulisserna, säger palestinska UD-källor till DN.

Oroligheter i Jerusalem blossar ofta upp under fastemånaden ramadan, men denna gång passar bråken de berörda regeringarna särskilt illa.

Premiärminister Benjamin Netanyahu agerar febrilt för att övertala Joe Biden att inte återansluta USA till stormakternas atomavtal med Iran. Han vill inte att de nattliga bråken i hans hemstad skall ersätta Iran som ämnet för dagen.

President Mahmud Abbas i Ramallah har också hamnat i en obekväm belägenhet. Raketerna mot Israel från Gaza ger hans rivaler i islamistiska Hamas medvind i den pågående valkampanjen. Som ofta förr kan Hamas visa att det fortsätter ”motståndet” medan Abbas samarbetar med Israel.

De senaste nätterna har palestinska ungdomar efter fastans slut konfronterat israeliska

soldater vid en rad av Västbankens brännpunkter. De flesta av dem skanderar slagord för Hamas eller för den interna oppositionen mot Abbas i Fatah-partiet.

Under den gångna veckan har flera fredliga förbipasserande, judar och araber, misshandlats av kringdrivande våldsmän. Men den israeliske polisministern Amir Ohana och Jerusalems polischef har ensidigt pekat ut stadens araber som problemets kärna, och bortsett från den antiarabiska rasiströrelsen Lehava, som spelat en huvudroll under slagsmålen. Ohana är en av Netanyahus närmaste allierade och hans militanta deklarationer är främst avsedda för det regerande Likud-partiets anhängare.

Men det ser ut som om Israel blir tvunget att göra eftergifter för att få ett snabbt slut på kravallerna.

En eftergift som diskuterats vore att slopa den speciella förordning som trädde i kraft i början av ramadan, rörande trapporna ned mot Damaskusporten, den viktigaste ingången till Jerusalems gamla stad. Platsen är ett favorittillhåll för unga palestinier, men turister och marknadskunder som passerar i stort antal har ibland svårt att ta sig fram. Av säkerhetsskäl, enligt ett israeliskt polisdekret, är det nu förbjudet att sitta ned i trapporna, ett beslut som väckt stor harm bland de unga.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

25 Därför har kraven på demokrati uteblivit efter presidentens död

Tchads president Idriss Déby begravdes på fredagen efter att han på måndagen sårats dödligt i strider mot ett lokalt uppror.

Nu har hans son utsetts till efterträdare och vad som skett i spåren av ledarens död är att betrakta som en statskupp. Men protesterna är milda.

Kommentar

President Déby är död, leve president Déby. Att en statschef sårats dödligt i strid vid frontlinjen och att hans son inom 24 timmar tar över makten hör inte till vanligheterna, men det skedde i Tchad i veckan.

Den åldrande despoten Idriss Déby, som styrt Tchad i över 30 år, besökte förra helgen trupperna i Kanemregionen där strider utkämpas med rebeller som startat ett uppror vid gränsen till Libyen i norr.

Déby, en tidigare militär som själv tog makten genom en väpnad revolt, har gjort liknande inspektioner vid flertalet tillfällen men detta besök skulle bli hans sista.

Han ska ha sårats i en strid i byn Mele utanför staden Nokou och evakuerades till huvudstaden

N'Djamena 30 mil söderut där han avled av sina skador.

Han blev 68 år gammal och begravdes enligt muslimska traditioner på fredagen.

Dödsfallet inträffade i samma stund som Déby utsetts till vinnare i årets val, som hölls den 11 april men bojkottades av de flesta ledande oppositionspolitiker. Enligt författningen skulle parlamentets talman ta över styret i händelse av presidentens död.

Men i stället steg ett militärt övergångsråd in och utsåg presidentens son Mahamat Idriss Déby till ny statschef under en 18 månader lång övergångsperiod som ska leda till nya val. Armégeneralen Mahamat Déby är 37 år gammal, händelsevis har han samma ålder som sin far när denne tog makten för drygt 30 år sedan.

Något demokratiskt maktskifte är det alltså inte tal om, även om militären bedyrat att man inte har för avsikt att ta över makten permanent.

Den uppstådda situationen hade kunnat erbjuda en möjlighet att göra om årets kritiserade val.

Detta är också vad rebellerna i organisationen FACT säger sig vilja uppnå.

Rörelsen säger i ett uttalande att de tänker fortsätta att marschera mot huvudstaden för att ”befria invånarna från ett odemokratiskt system”. Oppositionen protesterar mot vad de kallar för en ”institutionell statskupp”.

Men i övrigt har reaktionerna varit milda. Den tidigare kolonialmakten Frankrikes president - Emmanuel Macron reste till begravningen, liksom EU:s utrikeschef Josep Borrel och en rad regionala ledare. Den franska utrikesministern sade sig vara mycket oroad över situationen och talade på fransk tv om vikten av ”vaksamhet kring stabiliteten” i området.

Anledningen till att ett demokratiskt skifte inte har högsta prioritet är att landet blivit oumbärligt för operationerna mot islamister i

centrala delarna av Västafrikas inlandsområde Sahel. I området finns över 5 000 franska trupper och 1 000 av dessa är baserade i N'Djamena som även är bas för franska stridsflyg av typen Mirage. Dessa användes jämte drönare så sent som 2019 för att slå ner en revolt i norr.

Tchad bidrar dessutom med 1 200 trupper till en regional insats mot väpnade islamistgrupper och skulle dessa dras tillbaka kan militära operationer vara omedelbart hotade.

Det är alltså inte troligt att några större protester kommer att höras från Frankrike. Eller från regionala organ som Afrikanska unionen eller västafrikanska samarbetsblocket Ecowas för den delen, trots att organisationerna på papperet har nolltolerans mot militärkupper.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Bakgrund. Landet har täta band till Frankrike

Tchad är ett av världens fattigaste länder och har runt 15 miljoner invånare. Landet har genom åren haft täta band till den tidigare kolonialmakten Frankrike som stöttat den mångårige despoten Idriss Déby som styrt sedan 1990 till sin död på måndagen.

För Frankrike är Tchad en viktig partner i kriget mot de islamistiska terrorgrupper som opererar i det så kallade Sahel-bältet i Västafrikas inland.

25 Fyra förhörs om dåd vid polisstation

Fyra personer har frihetsberövats efter mordet på en polisanställd kvinna i - Frankrike – som utreds som terrorbrott. President Emmanuel Macron besökte offrets familj på lördagen.

En 49-årig kvinna som arbetade med administration dödades vid ingången till sitt arbete på en polisstation i Rambouillet utanför Paris i fredags.

Händelsen utreds som terrorbrott, enligt åklagare som hänvisar till uttalanden som förövaren ska ha gjort i samband med attacken.

Gärningsmannen sköts till döds på brottsplatsen och var inte känd av polis eller underrättelsetjänst sedan tidigare.

TT-AFP-Reuters

25 Det finns en öl på en uteservering som väntar även på mig.

Premiärminister Viktor Orbán apropå att restauranger och kaféer i Ungern från och med lördagen tillåts servera gäster utomhus igen. Landet är värst i EU när det gäller covid-19-döda per capita. Öppningen motiveras med att 3,5 miljoner invånare nu blivit vaccinerade. TT

25 Rekordmånga coviddöda i Indien

Indien. Ytterligare 2 624 människor har bekräftats döda i covid-19 i Indien. Det är en rekordnotering för ett dygn och innebär att närmare 190 000 människor har dött sedan pandemin inleddes, enligt landets officiella statistik.

Bristen på syrgas blir alltmer akut på landets sjukhus.

– Nästan varje sjukhus befinner sig på bristningsgränsen, säger läkaren Sumit Ray till BBC.TT

25 30

personer har polisanmälts för att ha brutit mot coronarestriktionerna i samband med tre fester i den norska huvudstaden under natten mot lördagen. Regelbrytarna avslöjades sedan - grannar larmat polisen på grund av oväsen.

I Oslo är det för närvarande inte tillåtet att ha fler än två gäster i hemmet och restauranger är fortsatt stängda. TT-NTB

25 Ny stor studie visar – många grundvattenbrunnar runt om i världen riskerar att torka ut

Upp till en femtedel av världens vattenbrunnar kan torka ut även vid små sänkningar av grundvattennivåerna. Det visar en kartläggning av 39 miljoner brunnar i 40 länder.

Mellan 2012 och 2016 rådde svår torka i Kalifornien. DN:s dåvarande USA-korrespondent skrev reportage om hur brunbrända gräsmattor sprejades med grön färg och hur grundvattennivåerna sjönk i den jordbruksintensiva delstaten.

– Grundvattenbrunnar sinade i Central Valley. Media rapporterade om hur människor inte längre hade tillgång till vatten i sina hem, säger Debra Perrone vid Institutionen för miljöstudier på University of California i Santa Barbara.

Hon och hennes kollega Scott Jasechko började diskutera hur de kunde studera detta mer systematiskt.

– Vi ville se om vi kunde använda ”big data”, massor av mätdata, för att få fram bättre underlag för politiska beslut. Vi började med att titta på västra USA och fortsatte med hela landet. Sedan såg vi att detta inte bara händer i Kalifornien utan att människor även drabbas på andra håll, särskilt i Indien. Det inspirerade oss till att göra en global studie, säger Debra Perrone.

Under fem år har de samlat in data om cirka 39 miljoner grundvattenbrunnar i 40 olika länder, över ett område som motsvarar nästan hälften av jordens isfria landyta.

– Det är brunnar där människor får vatten att dricka, till bevattning och för industriprocesser. Våra data kommer från fler än 100 olika databaser, säger Debra Perrone.

Forskarna fann att mellan 6 och 20 procent av brunnarna bara var högst fem meter djupare än den lokala grundvattennivån. Det innebär att miljontals brunnar riskerar att sina även om grundvattnet bara skulle sjunka några meter, enligt resultaten som publiceras i veckans nummer av tidskriften Science.

– Om grundvattnet sjunker i områden där grundvattennivån är nära brunnarnas botten kommer brunnar att torka ut och människor att förlora tillgång till vatten, säger Debra Perrone.

Mer än 97 procent av allt vatten på jorden är saltvatten, och av sötvattnet är mer än två tredjedelar infruset på Antarktis och på Grönland och i andra glaciärer. Det sötvatten vi kan komma åt och kan använda är alltså mindre än en procent av världens vatten. En liten del av

det finns i sjöar och andra vattendrag, men grundvattnet är den främsta källan till sötvatten i många delar av världen.

– Vi vill förmedla grundvattnets betydelse. Mer än 40 procent av vattnet som används för bevattning i jordbruket är grundvatten, och det förser mer än hälften av jordens befolkning med dricksvatten. Det är viktigt att lyfta fram. Ofta ser man bara på det som en osynlig resurs gömd under våra fötter, säger Debra Perrone.

Grundvattnet har många fördelar.

– Det är en pålitlig och bestående källa, och på många håll behöver vattnet inte renas eller behandlas på andra sätt för att duga som dricksvatten, till skillnad från ytvatten. Det är utspritt, och kan vara mer tillängligt på landsbygden än i städer, och brunnarna kan fortsätta att ge vatten även under torrperioder.

Debra Perrone och Scott Jasechko kartlade var brunnarna finns, hur djupa de är, vad de används till och när de anlagts, och hur djupa brunnar som har borrats under olika tidsperioder mellan 1950 och 2015. De har också jämfört med nivåerna på grundvattnet.

– Vi har 100 miljoner grundvattennivåmätningar från ungefär 1,1 miljoner brunnar. Det unika med vår studie är att vi kan se trender i brunnskonstruktioner över flera skalor och tidsperioder, säger Debra Perrone.

För många länder saknas längre övervakningar av och offentliga uppgifter om grundvattennivåer. Forskarna har därför framför allt utgått från data från Australien, Frankrike, Kanada, Mexiko, Nya Zeeland, Sverige och USA. De har också använt mätningar från Nasas tandemsatellit Grace som mellan 2002 och 2016 mätte hur is, ytvatten och grundvatten ökade, minskade eller omfördelades över jorden, månad för månad. Graces mätningar visar tydligt hur många av världens största grundvattenreservoarer töms

snabbare än de hinner fyllas på, särskilt i torra områden med mycket jordbruk.

– Tack vare Grace kunde vi få en bild av läget i hela världen, även för länder som inte övervakar grundvattnet, säger Debra Perrone.

Forskarna fann att marginalerna mellan brunn och grundvattennivå kan vara små även för nyborrade brunnar.

– Vår ena viktiga upptäckt är att upp till en av fem brunnar inte är mycket djupare än den lokala grundvattennivån. Den andra upptäckten är att även i områden där grundvattnet sjunker så är nya brunnar inte nödvändigtvis djupare än äldre brunnar.

Här i Sverige är risken mindre för brist på grundvatten än i många andra delar av världen.

– I Sverige är det en ytterst liten andel av det grundvatten som bildas som vi konsumerar – kanske någon procent. Problem med vattenbrist kan uppstå i vissa delar av landet under vissa perioder, som till exempel sommaren 2018, men generellt sett har vi alltså gott om vatten. Avgörande är markens förmåga att magasinera vatten och vilken grundvattenbildning vi har – i kombination med hur mycket vi konsumerar, säger Bo Thunholm, grundvattenexpert på Sveriges geologiska undersökning, SGU.

Men i andra delar av världen pumpas grundvatten upp snabbare än förråden hinner fyllas på, och miljontals människor kan riskera att förlora tillgång till vatten.

– När en brunn sinar kan man försöka borra en ny och djupare brunn, eller göra den befintliga brunnen djupare. Men det är dyrt, och vattnet längre ner kan vara salt, av sämre kvalitet eller ge dålig avkastning, säger Debra Perrone.

Att minska sin vattenkonsumtion kan vara svårt.

– Människor kan spara vatten lokalt genom att ändra beteenden, och gå över till grödor som kräver mindre vatten. Men samhällen kan ha

kulturella kopplingar till specifika grödor som de odlar. Man skulle kunna gå över till torrjordburk, men det påverkar avkastningen. Och så vidare, säger Debra Perrone.

Det kan också vara omöjligt att få tillgång till andra vattenkällor.

– Vatten från floder eller sjöar är inte idealiskt. Vattnet behöver ofta renas och behandlas, och alla rättigheter att använda det kan redan tillhöra andra. Så är det ofta i delar av USA, där alla ytvattenrättigheter redan är fulltecknade.

– Det är vad allt kommer ner till. Det som är så fantastiskt med grundvattnet, och som skiljer det från ytvattnet, är att det är fördelat så att människor har tillgång till det på landsbygden och i torra områden, och att det finns där även under torka, och att det ofta är drickbart utan att behöva renas. Mitt mål är att lyfta fram hur viktigt grundvattnet är, och att tömningen av grundvattenmagasin är ett komplext problem, säger Debra Perrone.

25 Hövdingen som släckte Magellans liv blev tvetydig nationalhjälte i Filippinerna

I dagarna är det 500 år sedan världsomseglaren Ferdinand Magellan stupade i dagens Filippinerna. Arrogans och - bristande förståelse för den lokala situationen ledde till katastrof för expeditionen. Historikern *Stefan Eklöf Amirell* har läst en studie om Magellan

och vasallen Lapulapu, som ledde motståndet mot européerna.

För 500 år sedan, den 27 april 1521, stupade Ferdinand Magellan på en strand i ögruppen Visaya i de centrala delarna av dagens Filippinerna. Minnet av händelsen högtidlighålls i år över hela landet och president Rodrigo Duterte har utnämnt den 27 april till Lapulapudagen, efter den ledare, Lapulapu, som ledde motståndet mot européerna.

Magellans öde och den första världsomseglingen är välkända i de europeiska upptäcktsresornas historia, men under senare år har historiker också börjat intressera sig för de dramatiska händelserna ur ett globalhistoriskt perspektiv. Genom att läsa om de historiska källorna och sätta dem i relation till den senaste forskningen om Sydostasiens förkoloniala historia kan historiker i dag ge en mer nyanserad bild av de kulturkrockar och dramatiska händelser som ledde fram till slaget på Mactan. Bilden av händelserna har också nyanserats av att historiker numera intresserar sig mer för de många icke-europeiska furstar, handelsmän, översättare, slavar och andra som bidrog till den globala kunskapscirkulation som var en förutsättning för européernas expansion över haven.

En av de som på senare år har gått i bräschen för denna forskning är den filippinska historikern Danilo M Gerona. I sin bok ”Ferdinand Magellan. The armada de Maluco and the European discovery of the Philippines” tecknar Gerona bakgrunden både till Magellans expedition och till situationen i den filippinska övärlden när européerna anlände dit. Han visar också hur Magellan blev indragen i den politiska maktkampen i Cebu och hur arrogans och bristande förståelse för den lokala situationen ledde till katastrof för expeditionen.

Tre av Magellans ursprungligen fem fartyg anlände till Filippinerna i mars 1521 efter en lång och strapatsrik seglats över Stilla havet. De var förmodligen de första européer som satte

sin fot på ögruppen, men det betyder inte att området var okänt eller isolerat från resten av världen. Handelsmän och resenärer från andra delar av Sydostasien, Kina, Indien och Mellanöstern hade i århundraden bedrivit handel med Filippinerna och andra delar av den malajiska övärlden. Många av de lokala produkterna, som pärlor, vax, sjögurkor och sköldpaddor, var eftertraktade i Kina och Japan, och Filippinerna var strategiskt beläget på vägen mellan Kina och de så kallade Kryddöarna, det vill säga Moluckerna i dagens Indonesien.

Den 7 april anlände Magellans flotta till Cebu i centrala Filippinerna för att fylla på förråden innan färden gick vidare mot Moluckerna. Cebu var en välmående handelsstad med en stor naturlig hamn och några tusen invånare, som bodde i välbyggda hus på pålar. Enligt expeditionens krönikör, italienaren Antonio Pigafetta, levde de ett behagligt liv i fred och rättvisa. Det fanns gott om guld, siden och andra dyrbara tyger i staden och man åt en varierad kost bestående av bland annat kött, fisk, ris, kokosnötter, apelsiner, citroner och fikon. Vid det kungliga hovet serverades maten på palmblad och kinesiskt porslin – som vid den här tiden var mycket ovanligt i Europa – gärna tillsammans med stora mängder lokalproducerat palmvin.

De handelsskepp som besökte Cebu brukade betala en tribut till kungen för att få anlöpa staden, och bara fyra dagar tidigare hade ett skepp från Siam (Thailand) kommit för att handla med guld och slavar. Magellan hade dock inga planer på att betala tribut. I stället seglade han in i hamnen med öppna kanonportar och seglen riggade som inför strid. Han lät skjuta salut med alla kanorna, vilket skrämde upp stadens invånare. Därefter skickade Magellan sin malajiska slav Henrique – som han hade förvärvat tio år tidigare när han deltog i Portugals erövring av staden Melaka i nuvarande Malaysia – i land för att tala om för

stadens kung, Humabon, att de kom i fred och vänskap.

Vad kungen egentligen tänkte om européernas fredliga avsikter vet vi inte men han var - uppenbarligen imponerad av deras vapen. Som många furstar i Europa i början av 1500-talet var Humabons makt begränsad och han var beroende av stöd från olika lokala stormän vars lojalitet ofta satt löst. När Magellan sade till Humabon att han skulle skänka vapen till den som gick med på att bli kristen och erkände den spanske kungens överhöghet var Humabon inte sen att tacka ja. En vecka efter européernas - ankomst lät han döpa sig tillsammans med 800 av sina undersåtar. Kort därefter hade i stort sett alla öns invånare anammat kristendomen och stormännen svurit att lyda Humabon, som i sin tur svor trohet till den spanske kungen. En by ville inte underkasta sig men den brände européerna ned och reste ett kors på platsen.

Trots det avskräckande exemplet vägrade fortfarande en av Humabons vasaller, Lapulapu på den lilla ön Mactan strax öster om Cebu, att ge med sig. Han ville inte heller betala den - tribut, i form av förnödenheter till expeditionen, som Magellan avkrävde stormännen i området. På natten till den 27 april seglade därför de tre spanska skeppen den korta sträckan från Cebu till Mactan för att betvinga Lapulapu. Enligt Pigafetta hade Lapulapu lyckats mobilisera 1 500 man, som inte var rädda för spanjorerna, trots att de hade sett kraften i deras vapen. Till Mactanbornas fördel var vattnet så grunt runt ön att de europeiska fartygen inte kunde komma inom skotthåll med sina kanoner.

Magellan ledde själv trupperna, bestående av 49 man, när de vadade i land i gryningen. De möttes av en skur av pilar och lansar och de panikslagna spanska soldaterna sköt med sina musköter på för långt avstånd och missade motståndarna. När Magellan träffades i benet av en förgiftad pil flydde de flesta av hans män tillbaka till fartygen. På stranden lämnade de

kvar sin döda befälhavare och ytterligare elva man.

Slaget på Mactan var långtifrån ett av de blodigaste i den spanska kolonialhistorien – enligt Pigafetta dog totalt 27 personer – men dess följder blev betydande. Humabon tycks ha tappat tron på européernas militära överlägsenhet, liksom på den spanske kungens och den kristna gudens makt. Några dagar senare bjöd han in främlingarna till en bankett och lät mörda alla utom en av de 26 gästerna, Henrique, som hade spelat en viktig roll som expeditionens tolk och som mycket väl kan ha varit den första människan att segla runt jorden. De skräckslagna européerna som var kvar på fartygen lättade genast ankar och flydde för att aldrig mer återvända.

En bronsstaty av Lapulapu står sedan 1980 på den plats på Mactan där man tror att slaget - utspelade sig och strax bakom står en stenobelisk till Magellans ära som restes av spanjorerna redan 1866. Bägge monumenten har varit föremål för intensiv debatt i Filippinerna under senare år – även innan förra årets världsomfattande protester mot statyer av europeiska kolonisatörer och slavägare. Diskussionerna har dock inte i första hand handlat om monumentet över Magellan, som många i det katolska Filippinerna har en övervägande positiv bild av som den som först introducerade kristendomen i området. De har i stället framför allt handlat om Lapulapu och hans ställning som nationalhjälte. Bland annat har Duterte ända sedan presidentvalskampanjen 2016 vid flera tillfällen hyllat Lapulapu för hans motstånd mot de spanska imperialisterna och även antytt att Lapulapu kan ha varit muslim. På så sätt har Duterte försökt att vinna stöd både i Visayaprovinsen och bland Filippinernas muslimska minoritet i söder.

Inför minnesåret 2021 har den officiella kommission som organiserar firandet – uppenbarligen i strid med presidentens uttalanden –

annonserat planer på att ersätta statyn över Lapulapu med ett monument som tonar ned hans roll som hjälte och i stället framhåller att motståndet mot spanjorerna på Mactan var en kollektiv ansträngning. Flera filippinska - historiker, däribland Gerona, menar också att statyn av Lapulapu – som avbildar ung man med långt hår och bar överkropp, beväpnad med ett svärd och en sköld – inte är historiskt korrekt. Vid tiden för slaget var Lapulapu minst femtio år gammal och deltog förmodligen inte i striden.

Sådana försök att beröva Visayas främsta hjälte hans gloria har väckt protester. Som påpekas i ett upprop mot planerna på att ta bort statyn är det inte det historiskt autentiska som är det centrala i sammanhanget. Statyer görs så gott som alltid för att idealisera sitt föremål, och att Lapulapu avbildas som en muskulös man i sina bästa år är bara naturligt. Frågan blir i stället vad det nya monumentet idealiserar och vilka politiska och andra syften det är tänkt att fylla i Filippinerna i dag.

Stefan Eklöf Amirell

25 Fansens storseger mot - direktörerna

Veckans försök till statskupp i idrottsvärlden stoppades av folkets vrede. Efter ett dygn av pudlande var framtiden redan historia. De rika klubbarna kan tills vidare glömma sin isolerade superliga. Jens Christian Brandt undrar vad det kan betyda för framtiden.

Veckan som gick dominerades av en sprucken såpbubbla. Tolv anrika fotbollsklubbar, sedan länge omstöpta till börsnoterade bolag inom upplevelseindustrin, förkunnade att de tröttnat på resten av fotbollsvärlden.

London, Madrid och Milano sa upp kontakten med Baku, Tirana och Malmö: i fortsättningen ville de vara fria att välja sina motståndare själva och aldrig mer riskera att tvingas spela mot någon klubb från en mindre nation, mot lag som kanske inte ägs av dollarmiljardärer, oligarker eller konsortier från Qatar. I stället ville de grunda en egen internationell liga; med tidstypisk maximalism skulle den heta *Super League*. En intern angelägenhet, en konstruktion helt och hållet uppbyggd kring principen *lika feta plånböcker leker bäst*.

Nu blev det inte så. I samma ögonblick konceptet för superligan presenterades utbröt en revolutionär storm. Särskilt i England tvingade rasande fans klubbarna att lägga ned projektet. Efter ett dygn av pudlande var framtiden redan historia. Basen, gräsrötterna, de helt vanliga supportrarna, hade vunnit en förkrossande seger över styrelserummen.

Konflikten är ändå värd att beakta. För det är som om fotbollen under pandemin blivit den

arena där de gamla kontrakten mellan aktörer och publik omförhandlas. *The show must go on*, hette det nästan omgående för ett år sedan, när det som nu blivit vardag introducerades: matcher inför tomma läktare, matcher som liveströmmas till varje hörn av världen men där den ende åskådaren på plats är en reporter med munskydd.

En av Tysklands bästa spelare var snabbt ute med att kommentera utvecklingen: fördelen med att slippa publik, hävdade han, var att spelet blev snyggare, man frestades inte att för applådernas skull göra något impulsivt, utan följde de taktiska anvisningarna. Allt det som nötts in på träning gick nu att förverkliga när man slapp känna pressen från otåliga, sensationslystna åskådare.

Den trista insikten är att han delvis hade rätt. På den där overkliga, surrealistiskt övergivna scenen kunde man, särskilt under slutspelet i Champions League sommaren 2020, upptäcka stråk av hittills oanad skönhet, en koreografi som tycktes förena schack och balett – kvartsfinalen mellan FC Bayern och Barcelona är förmodligen en av de mest spektakulära matcher som någonsin spelats.

Ändå blev det snabbt påtagligt att frånvaron av publik berövade sporten all betydelse. Fotboll är som teater: något som inte kan återberättas. Man måste ha upplevt det, varit med i ögonblicket, starkt känt den där illusionen att man genom den egna närvaron faktiskt bidrog till att Hamlet dog och Neymar grät.

I pandemin gick den där känslan av att vara medskapande förlorad. Spelarna jublade oberoende av sina fans, och deras arbetsgivare – konsortierna från Qatar – bad marknadsavdelningen räkna på hur stora intäkter en seger i Manchester kunde tänkas generera i Kina eller USA. Det en gång lokala hade blivit globalt; ståplatsen i läktarkurvan digitaliserad. De som åt oss andra skapade berättelser, upplevelser, sammanhang hade

med ens börjat påskynda uppbrottet in i en ny tidsålder.

Man får se, när coronarestriktionerna är över, hur konsumenterna hanterar frustrationen över att ha blivit överflödiga. Och vad som kvarstår av den gamla sociala ordningen. Om den årslånga karantänen faktiskt förändrat våra vanor, så att vi i ett vaccinerat *efteråt* ställer undan handspriten, men fortsätter att hålla avstånd, arbeta på distans och då och då, i stunder av lättsinne, vinka åt varandra på Zoom – då är den där superligan nog ofrånkomlig. Inte bara för fotbollens räkning, utan inom så många områden samtidigt: ännu mer gentrifiering, ännu större passivisering av de många som ska betala för några få, för något man själv inte längre är en del av.

Det är roligare att betrakta protesterna i Liverpool som början på någonting nytt. Vreden är än så länge begränsad till en fråga om vilka klubbar som ska spela mot vilka – men när den riktas mot de riktigt farliga formerna av turbo-kapitalismen, mot en dysfunktionell sjukvård, mot en skola ovärdig våra barn? På andra sidan pandemin väntar möjligen det förflutna snarare än framtiden: ett nytt 1848, 1968, 1989.

Jens Christian Brandt

26 Putins turisttorpeder har dykt upp på nytt

De sa att de ville ”se den berömda katedralen”. I själva verket, menar brittiska myndigheter, reste Anatolij Tjepiga och Alexander Misjkin till Salisbury för att mörda en rysk ex-spion. Nu dyker deras namn upp igen – som misstänkta för ett sprängdåd i Tjeckien 2014.

En vårdag 2018 bestämde sig två ryska vänner i 40-årsåldern för att göra en utflykt till Salisbury, en liten stad i sydvästra England. Männen, som kallade sig Ruslan Bosjirov och Alexander Petrov, var så nyfikna på stadens katedral att de reste dit två dagar i rad, den 3 och 4 mars.

Sedan avbröt de plötsligt turistandet på grund av att ”det var för mycket snö”, och flög hem till Moskva igen.

Just den 4 mars skedde giftattacken i Salisbury som dominerade nyhetsrapporteringen våren 2018. Det tilltänkta offret, ryske avhopparen och dubbelagenten Sergej Skripal, överlevde mirakulöst. Liksom också hans dotter Julia. Men först sedan de båda hade legat mer än en månad i koma.

Dawn Sturgess, en 44-årig brittisk kvinna, dog flera månader senare sedan hon hade använt en flaska med Nina Ricci-parfym hon fått av sin pojkvän. Flaskan innehöll novitjok, ett nervgift utvecklat av rysk militär. Pojkvännen hade hittat den i en sopcontainer i Salisbury. Giftet är så potent att flaskans innehåll hade kunnat döda tusentals.

Misstankarna riktades omedelbart mot Ryssland. Dels på grund av giftet, som inte finns tillgängligt i något annat land. Men också eftersom det fanns en hotbild mot Skripal som avhoppad underrättelseofficer.

Många mindes mordet på Alexander Litvinenko, en annan rysk avhoppare, tolv år tidigare i London. Den gången användes det radioaktiva ämnet polonium-210.

De båda turistande kamraterna ”Petrov” och ”Bosjirov” pekades så småningom ut som misstänkta av brittisk polis och underrättelsetjänst. Deras ansikten hade fångats av övervakningskameror och de 48 timmar de tillbringade i England kunde kartläggas i detalj.

I stället för att hänga vid katedralen hade de irrat runt i Salisbury, bland annat nära Sergej Skripals hem – där någon hade smetat novitjok på dörrhandtaget.

Kort därefter avslöjade den undersökande sajten Bellingcat de två ryska ”turisternas” riktiga namn: Alexander Misjkin och Anatolij Tjepiga, båda anställda av GRU, Rysslands militära underrättelsetjänst.

Uppgifterna bekräftades senare av den brittiska underrättelsetjänsten och dåvarande premiärministern Theresa May.

Ryska företrädare dementerade i vanlig ordning allt. Ryska medier beskyllde Storbritannien för att ha förgiftat ex-spionen – samtidigt som vissa medieprofiler hotfullt påpekade att landsförrädare som Skripal inte kan räkna med att vara säkra någonstans.

I september kommenterade president Vladimir Putin själv affären, och specifikt de båda huvudmisstänkta som han sa var ”civila”:

– Vi vet vilka de är, vi har hittat dem. Jag hoppas de dyker upp och berättar allt. Vi får se.

Redan dagen därefter dök de båda upp i studion hos Margarita Simonjan, chefen för tv-kanalen RT, återigen under namnen Petrov och Bosjirov. De påstod sig vara företagare i ”fitnessbranschen” som reste runt och undersökte marknaden för ”vitaminer, mineraler, proteiner” och andra kosttillskott.

Men resan till Salisbury var en ren nöjestripp, med målet att se ”den 123 meter höga katedralen” med sin ”mycket gamla klocka”.

De båda var också mycket noga med att påpeka att de inte var homosexuella. I nätkommentarer både i Storbritannien och i Ryssland hade nämligen antytts att de var ett par – eftersom de alltid var tillsammans och delade rum på sina resor.

– Ni behöver inte ursäkta er. Huruvida ni hade en enkelsäng är en dubbelsäng är det minsta av era bekymmer just nu, sa Margarita Simonjan under sin intervju.

På så sätt kom den ryska debatten kring ”Petrov och Bosjirov” i mycket att handla om huruvida de var gay eller inte – med implikationen att en homosexuell man inte kan vara GRU-agent.

Medan resten av världen fokuserade på själva giftattacken.

Och nu, tre år senare, dyker de båda ryssarnas namn upp igen. Nu som misstänkta för ännu en attack med dödlig utgång, nämligen sprängningen av ett ammunitionslager i Tjeckien i oktober och december 2014.

Två anställda omkom vid den första sprängningen som totalförstörde 50 ton ammunition. Vid den andra sprängningen förstördes 100 ton vapen och ammunition och flera omkringliggande byar fick evakueras.

Tjeckiens regering pekar ut Tjepiga och Misjkin och de är nu ännu en gång internationellt efterlysta.

De båda befann sig i Tjeckien dagarna före den första explosionen. De reste med samma pass som de skulle använda vid sin Englandsresa tre och ett halvt år senare – i namnen Petrov och Bosjirov. Med i bagaget hade de dessutom ytterligare två falska pass med andra namn.

För den här gången poserade de inte som vitaminsäljare – utan som vapenhandlare. Tjeckisk polis har visat två pass, med bilder som tydligt föreställer Tjepiga och Misjkin, under namnen Ruslan Tabarov och Nicolai Popa, medborgare i Tadzjikistan respektive Moldavien.

De båda passen finns kopierade i ett mejl där de båda ”vapenhandlarna” ansöker hos ett tjeckiskt företag om tillstånd att besöka vapenlagren i sydöstra Tjeckien mellan 13 och 17 oktober 2014.

Den 16 oktober exploderade en av förrådsbyggnaderna och lämnade efter sig en enorm krater. Två personer omkom. Några minuter senare gick Tjepiga och Misjkin ombord på ett flyg till Moskva från Prag.

Vapnen och ammunitionen troddes enligt medieuppgifter vara på väg till det då pågående kriget i östra Ukraina, vilket skulle kunna vara ett motiv för Ryssland att förstöra dem.

Förrådens innehåll tillhörde en bulgarisk vapenhandlare vid namn Emilian Gebrev. I april 2015, ett halvår efter explosionen, utsattes han för ett allvarligt förgiftningsförsök. Giftet som användes har visat likheter med novitjok, och bulgariska åklagare har pekat ut tre ryska medborgare som misstänkta.

En av dem är enligt ryska oberoende medier Denis Sergejev, ännu en GRU-officer som brittiska myndigheter tror var med i England under attacken i Salisbury.

Nästan varje dag kommer nu avslöjanden som visar en röd tråd mellan våldsdåd och hemliga operationer i olika europeiska länder.

Enligt Bellingcat är såväl Anatolij Tjepiga och Alexander Misjkin som Denis Sergejev medlemmar av GRU:s enhet 29155, med aktioner i utlandet som specialitet. Enheten ska bestå av högst 20 personer och pekas också ut som ansvarig för aktioner på Krim och i Moldavien, liksom den misslyckade statskuppen i Montenegro 2016, med planer att mörda premiärministern Milo Djukanovic och ersätta honom med en prorysk politiker.

Franska medier har avslöjat att enhet 29155 ofta reste till Savojen i franska alperna på en sorts träningsläger.

Inför dåden i Tjeckien 2014 var även gruppens chef, general Andrej Averjanov, på plats enligt Bellingcat. Sammanlagt ska sex GRU-män ha deltagit, bland dem två som officiellt var ryska diplomater i ett EU-land.

Den undersökande sajten har också – i samarbete med ryska The Insider – slagit fast att Averjanov har direktlinje till GRU:s högsta ledning och också till Kreml.

Vilket skulle kunna bekräfta det många i väst länge har misstänkt: att dåd av detta slag sker med Putins goda minne eller på hans order.

I slutet av 2014 eller början av 2015 tilldelades både Tjepiga och Misjkin hedersutmärkelsen Ryska federationens hjälte av presidenten, enligt flera medier – vilket förnekas av Kreml. Man antog då att det var på grund av aktioner i Ukraina, men utifrån vad vi vet i dag kan det lika gärna ha varit en belöning för aktionen i Tjeckien.

Mycket av det journalister och poliser nu gräver fram om de ryska agenterna skulle inte gå att avslöja om vissa av dem inte var så oförsiktiga.

Det gäller inte minst våra bekanta från ”fitnessbranschen”, Anatolij Tjepiga och Alexander Misjkin.

Många undrar exempelvis hur de kunde använda samma pass, med samma påhittade namn, under flera år vid olika operationer. Dessutom med passnummer som var identiska så när som på sista siffran – i en nummerserie som länge har knutits till rysk underrättelsetjänst.

Anatolij Tjepiga kunde inte heller låta bli att flirta med en ukrainsk kvinna han träffade på ett kafé i Prag. Han skapade en Facebooksida bara för att få henne som ”vän” och lade där in ett nytaget foto från Prags gamla stad – ett foto som sedan har kunnat användas som ytterligare bevis för att han befann sig i Tjeckien alldeles före sprängdåden.

Grävarna på Bellingcat har också hittat foton som binder ihop medlemmarna i enhet 29155, bland annat bilder från ett bröllop utanför Moskva 2017, där enhetschefen Averjanov gifter bort sin dotter. Tjepiga syns tydligt bredvid brudparet, leende med ett glas vin i handen.

Attacken i Salisbury ledde till en allvarlig kris mellan Ryssland och väst. Diplomater utvisades och sanktioner infördes. Samma sak nu, när detaljer om dåden 2014 avslöjas. Förhållandena mellan Prag och Moskva har inte varit så dåliga sedan 1968, då sovjetiska trupper grep in för att stoppa tjeckernas reformer. Båda sidor har utvisat stora mängder diplomatisk personal.

Vad har hänt med Anatolij Tjepiga och Alexander Basjirov? Ingen vet. De har inte hörts av sedan den famösa intervjun i RT för tre år sedan. Den gången bad de om att ”bli lämnade i fred”.

De är sedan länge efterlysta i Storbritannien för attacken i Salisbury. Nu vill också tjeckiska myndigheter förhöra dem. Säkerligen vågar sig varken Tjepiga eller Basjirov utomlands, inte ens med nya falska pass. De är hänvisade till hemlandet.

Men Ryssland är stort. Och fullt av intressanta katedraler.

Ingmar Nevéus

Fakta. Tillhör den hemliga GRU-enheten 29155

Två ryska agenter, båda anställda av den militära underrättelsetjänsten GRU, har pekats ut som ansvariga för flera dåd i Europa. Det gäller bland annat giftattacken i Salisbury 2018 och två sprängningar av vapenförråd i Tjeckien 2014.

Anatolij Tjepiga, överste i GRU, född 1979 i byn Nikolajevka i ryska Fjärran Östern. Han ska ha tjänstgjort i krig i Tjetjenien och Ukraina. 2014 eller 2015 fick han hedersutmärkelsen Ryska federationens hjälte. Han har rest med falskt pass under namnet Ruslan Bosjirov och även som tadzjikiske medborgaren Ruslan Tabarov.

Alexander Misjkin, född 1979 i en by nära Archangelsk i norra Ryssland. Utbildade sig till läkare inom flottan och anställdes senare av GRU. Utförde uppdrag tillsammans med Tjepiga i Europa, bland annat i Salisbury och Tjeckien. Belönad med utmärkelsen Ryska federationens hjälte. Har använt ett pass med det falska namnet Alexander Petrov och även som moldaviske medborgaren Nicolai Popa.

Både Tjepiga och Misjkin uppges tillhöra GRU:s enhet 29155, med operationer i utlandet som specialitet. Enhetens chef är general Andrej Averjanov, en högt uppsatt officer med direktlinje till maktens centrum i Kreml.

Många uppgifter om de båda agenterna och deras GRU-enhet kommer från den undersökande sajten Bellingcat i samarbete med ryska sajten The Insider, och de har i de flesta fall bekräftats av underrättelsetjänster och regeringar i väst. Ryssland har dock inte bekräftat några av uppgifterna.

26 Indien förlänger nedstängning efter nya rekordtal av smittade

För fjärde dagen i rad slår Indien nya dystra världsrekord med nästan 350 000 personer smittade på 24 timmar. I ett försök att hejda smittspridningen förlängs nedstängningen av huvudstaden Delhi och USA utlovar stödinsatser.

– Den här stormen har skakat nationen, säger premiärminister Narendra Modi i ett radiouttalande.

För bara sex veckor sedan deklarerade Indiens hälsominister att man var i slutskedet av pandemin och regeringen beslutade att öppna upp samhället igen. Det har fått dramatiska konsekvenser när den andra smittvågen nu har slagit till.

Sjukvården håller på att knäckas och det är brist på i stort sett allt: mediciner, sjukbäddar och syrgas – överfulla sjukhus larmar om att människor dör i brist på syrgas.

Landet har även rapporterat om ett stigande antal avlidna för nionde dagen i rad med ytterligare 2 767 döda det senaste dygnet.

Trycket på krematorierna är så högt att man tvingats upprätta tillfälliga krematorieplatser utomhus, bland annat på parkeringsplatser.

– Det är samma situation varje dag. Vi har bara syrgas som räcker i några timmar men det enda vi får av myndigheterna är försäkringar, säger en läkare till indisk tv, enligt Reuters.

Regeringen har satt in militära flygplan och tåg för att transportera syrgas och andra viktiga materiel till de värst drabbade platserna i landet, däribland Delhi. I ett försök att hejda smittspridningen kommer man även förlänga nedstängningen av Delhi med en vecka, till den 3 maj.

– En nedstängning var det sista vapnet vi hade för att hantera coronaviruset när smittotalen stiger så här snabbt, säger Delhis chefsminister Arvind Kejriwal till Reuters.

Sammantaget har nära 17 miljoner människor bekräftats smittade av covid-19 och över 192 000 har avlidit i Indien med 1,3 miljarder invånare. Mörkertalet antas dock vara betydligt högre än i många andra länder.

På söndagen kommenterade premiärminister Narendra Modi den katastrofala situationen, rapporterar Reuters.

– Vi hade gott mod efter att framgångsrikt ha tacklat den första vågen. Men den här stormen har skakat nationen, säger Narendra Modi i ett radiouttalande, och underströk vikten av att människor vaccinerar sig och håller sig till restriktionerna för att hejda smittspridningen.

Modis regering har fått kritik för att den släppte på restriktionerna och tillät stora religiösa och politiska sammankomster när smittotalen sjönk till under 10 000 per dag i vintras. Regeringen kritiseras även för att inte ha sett till att bygga upp sjukvården tillräckligt för att tackla krisen.

USA har uttryckt oro över Indiens skenande smittotal och på söndagen meddelade Vita huset att man kommer att ge stödinsatser.

På Twitter skriver USA:s utrikesminister - Antony Blinken:

”Våra hjärtan går ut till det indiska folket i detta hemska utbrott av covid-19. Vi arbetar nära våra partner i den indiska regeringen och vi kommer snabbt att sätta in ytterligare stöd för det indiska folket och Indiens sjukvårdshjältar.”

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

26 Brand på sjukhus efter explosion – över 80 döda

Över 80 människor omkom när syrgastuber exploderade på ett sjukhus i Bagdad natten till söndagen, enligt det irakiska inrikesdepartementet. På sjukhuset vårdades svårt sjuka covidpatienter.

Elden på sjukhuset Ibn al-Khatib spred sig snabbt mellan våningsplanen där 30 personer intensivvårdades för covid-19. Dödssiffran steg fort och vid lunchtid på söndagen meddelade det irakiska inrikesministeriet att 82 människor har omkommit och minst 110 har skadats.

Ögonvittnen berättar om kaotiska scener när patienternas släktingar försökte rädda sina nära och kära. En man som hade besökt sin bror beskrev hur människor hoppade ut genom fönstren för att fly lågorna, skriver nyhetsbyrån Reuters.

– Elden spred sig som bensin. Jag tog min bror ut till gatan och sedan gick jag tillbaka in igen. Jag hittade en ung kvinna som hade svårt att andas, jag trodde att hon skulle dö, säger Ahmed Zaki till Reuters.

Han berättar att han lyckades få med sig kvinnan ut från det brinnande sjukhuset och kunde rädda hennes liv.

Tidigt på söndagsmorgonen hade man branden under kontroll, uppger Iraks civilförsvar. Enligt Kadhim Bohan, chef för civilförsvaret, saknade Ibn al-Khatib sjukhuset brandskyddssystem vilket gjorde att elden så snabbt kunde sprida sig till brandfarliga material.

Patienter har flyttats till andra sjukhus, men flera fanns fortfarande kvar vid sjukhuset timmar efter att branden släckts eftersom de inte har någonstans att ta vägen.

Sjukhusbranden har väckt ilska och krav har framförts på att hälsoministern ska avgå. Regeringen har meddelat att han fått lämna sin post under utredningen av branden, skriver Reuters. Flera tjänstemän inom vårdsektorn har fått avgå, däribland cheferna för sjukhuset och dess säkerhets- och underhållsavdelning.

Premiärminister Mustafa al-Kadhimi har utfärdat en tre dagar lång sorgeperiod.

Det irakiska sjukvårdssystemet var redan svårt sargat av årtionden av sanktioner, krig och misskötsel. Coronapandemin har ställt den inför ännu tuffare utmaningar. Sedan pandemin började har landets hälsovårdsministerie registrerat över en miljon smittade och över 15 000 dödsfall. Landet inledde sin vaccinationskampanj förra månaden och har

fått nästan 650 000 doser, varav de flesta kommer från Covax.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

26 Ubåten hittad – samtliga 53 ombord döda

Den ubåt som sjunkit med 53 människor ombord utanför Bali har hittats på havets botten, uppger den indonesiska flottan. Ubåten var knäckt i tre delar.

Ubåten hittades på mer än 800 meters djup efter signaler från havets botten, som senare också bekräftades visuellt av en räddningsubåt från Singapore under söndagsmorgonen.

Det fanns inte längre något hopp om att hitta några överlevare och myndigheterna slår nu fast att alla besättningsmedlemmar är döda.

Indonesiens president Joko Widodo har framfört sina kondoleanser till offrens familjer.

”Alla indoneser uttrycker vår djupa sorg över denna tragedi, särskilt till besättningsmedlemmarnas familjer”, säger han i ett uttalande.

TT-Reuters

26 Rebeller går med på eldupphör

Tchad. Rebeller i norra Tchad är redo att hörsamma ett eldupphör och diskutera en politisk lösning. Det beskedet ger en talesperson för rebellerna sedan Tchads president Idriss Déby nyligen avlidit av skador han ådragit sig i striderna i de norra delarna av landet.

Den regimfientliga rebellgruppen FACT tog sig över gränsen i provinsen Tibesti från sin bas i grannlandet Libyen den 11 april. De krävde ett slut på Débys 30-åriga styre och avancerade mot huvudstaden innan de drevs tillbaka av armén. **TT-Reuters**

26 Flera dödliga attacker mot poliser

Afghanistan. Minst tolv poliser dödades i olika attacker i Afghanistan på söndagen. Den dödligaste attacken inträffade söder om huvudstaden Kabul, där sju poliser dödades i ett bakhåll. Talibanrörelsen tros lika bakom dådet. Enligt landets inrikesdepartement har 62 bombdåd och sex självmordsattacker utförts de senaste tio dagarna. Fler än 60 civila har dödats.

TT-AFP

25 Premiärminister avgår inför nyval

Armenien. Premiärminister Nikol Pasjinian meddelar att han avgår – men kommer att sitta kvar på sin post fram tills nyvalet i Armenien, som hålls den 20 juni.

Pasjinian har varit i hetluften sedan fredsuppgörelsen med Azerbajdzjan om utbrytarområdet Nagorno-Karabach, vilket en del armenier betraktar som förräderi.

TT-AFP

26 Mördare såg martyrvideor

Frankrike. Gärningsmannen som dödade en polisanställd i utkanten av Paris i fredags tittade på glorifierande jihadistattacker, enligt anti-terrorismåklagaren Jean-Francois Ricard.

– Precis före attacken tittade han på videor på sin telefon som glorifierade jihad och martyrskap, sa Ricard vid en pressträff under söndagen.

TT-Reuters

26 ”Klimatomställningen kan vara chocken som behövs i systemet”

EU står inför svindlande investeringar i ny energi och grön omställning om medlemsländerna ska ha en chans att nå klimatmålen.

Thomas Östros, vicepresident för Europeiska investeringsbanken, ser ljust på framtiden.

– För första gången på länge känner jag hopp. Kanske är hela den här klimatomställningen en sådan extern chock som behövs i systemet för att få i gång lite mer av framtidsinvesteringar.

Europeiska investeringsbanken, EIB, var under sex decennier EU:s fossilbank. De allra första lånen togs ut av ett sicilianskt oljeraffinaderi och ett kolkraftprojekt i Kalabrien på 1950-talet. Med investeringar i motorvägar, kraftverk och gasledningar över hela kontinenten fortsatte bankens historia i samma spår.

Fram tills nu. Nu ska EIB bli EU:s klimatbank, förklarar Thomas Östros.

– År 2025 ska hälften av våra investeringar vara direkt klimatrelaterade. Men alla lån ska vara kompatibla med Parisavtalet. Vi kommer inte att investera i gas, olja eller den typen av koldioxidbaserade energikällor, och vi kommer inte att investera i ny expansion i flygplatser.

Thomas Östros var minister i Göran Perssons regeringar under mer än tio år, därefter socialdemokratisk riksdagsledamot och senare chef på Bankföreningen och direktör inom Internationella valutafonden.

EIB:s vicepresident blev han alldeles innan pandemin bröt ut. En tragedi för många, säger Thomas Östros. Men han ser ljust på den ekonomiska återhämtningen och framtiden efter pandemin.

– Återhämtningen kommer att gå snabbare än vad många tror, och jag tror vi kan se en effekt redan i slutet av sommaren. Det kommer gå väldigt starkt i USA. Det kommer gå snabbt upp i Nordeuropa, och Kina kan också gå starkt. Risken är att vi får se ett Europa i två hastigheter, att delar av Europa går snabbt uppåt medan andra delar får en längre period av svårigheter. Det kan bli en utmaning, säger han.

Har den svenska regeringen hamnat rätt med sina ekonomiska insatser?

– Regeringen har gjort väldigt bra ifrån sig och satsade ordentligt när det behövdes. Det finns utrymme att göra mer, är min bedömning.

USA spenderar betydligt mer än Europa och väntas återhämta sig snabbt. Kan man lära något av det?

– Jag tycker man kan hämta inspiration från USA, och vara beredd att ta till kraftiga åtgärder även när man har sett en vändning uppåt i ekonomin. Det är klokt. Men sedan kommer en tid när vi behöver strama åt.

Den trend som gör Thomas Östros optimistisk om framtiden också bortom den kortsiktiga återhämtningen är just klimatomställningen.

– För första gången på länge känner jag hopp. När jag var på IMF var det mycket diskussion om hur vi hade kommit in i en period med låg tillväxt och väldigt låga räntor. Vi har länge haft ett överskott på sparande och ett underskott på investeringar i världen. Kanske är hela den här klimatomställningen en sådan extern chock som som behövs i systemet för att få i gång lite mer av framtidsinvesteringar.

Som ansvarig för EIB:s utlåning inom energi var det Thomas Östros som undertecknade den svenska batteritillverkaren Northvolts senaste miljardlån från EIB.

– Northvolt är ett väldigt viktigt och intressant exempel. Det visar att EIB kan gå in i riskfyllda projekt och öppna upp för andra. Vi har finansiella muskler. Nilar är ett annat exempel, de har en liten fabrik i Gävle där de bygger stationära batterier för till exempel hushåll. Sverige har verkligen visat framfötterna inom batterier.

Förra året gick 40 procent av bankens investeringar, ungefär 240 miljarder kronor, till klimatrelaterade satsningar. Av de 20 miljarder som satsades i Sverige under förra året var 14 miljarder klimatrelaterade. Resten gick bland annat till att bygga skolor.

– Vi är ju kända som en gammal infrastrukturbank. I Sverige har vi haft Öresundsbron och sådant, men nu är vi med på

många olika håll och mer i små- och medelstora företag. Vi investerar mer i energi. Det är väldigt radikalt.

Men EIB, som ägs och styrs av EU:s medlemsländer, har fått kritik för att omställningen har kommit för sent och går långsamt.

– Vi gör en förändring. Men det är klart att vi har investerat i annat genom åren som måste slutföras. Vi kan inte bryta kontrakt.

EIB:s gröna omställning sammanfaller också med ett trendbrott både inom näringslivet och på de privata finansmarknaderna. Fler banker har börjat se att klimatfrågan berör deras affärer på djupet. Dessutom arbetar tillsynsmyndigheter och centralbanker som ECB och Riksbanken mer med klimatrisker.

– Det är något nytt i luften. Vi ser en ganska kraftfull förändring på finansmarknaderna. Man ser att det finns en risk att man ska sitta med strandade tillgångar med fossila investeringar som plötsligt blir värdelösa. Jag tror att kapitalmarknaderna kan bli en motor för omställningen.

Samtidigt jagar industrin grön teknik och investeringar för att minska utsläppen.

– Sverige framstår som ledande, med traditionell industri som tar täten i att göra radikala förändringar. Det kommer också att hända i europeisk och i amerikansk industri. Också vartefter tvingas det fram i kinesisk industri. Om man ska vara konkurrenskraftig om tio år, då måste man ställa om nu. Klimatfrågan kommer att vara den mest dominerande kraften vi har för modernisering av industrin.

Bland världens ekonomiska stormakter sker nu något som liknar en kapplöpning inom flera framtidsindustrier. USA:s president Joe Biden har lagt fram ett stort reformpaket med tusentals miljarder i satsningar på infrastruktur, grön energi och klimatvänlig amerikansk

industri. Dessutom vill Biden satsa på high tech-industri som microchipstillverkning.

Även inom EU förbereds nya politiska program för att ge stöd åt omställning i näringslivet.

– Det var en period då vi sa att staten inte skulle göra någonting. Jag tycker man är på rätt väg nu, när man går mer i klinch med industrin och pratar om vad man kan göra och hjälpas åt med. ”Håll dig i från”-perioden är nog slut nu. Det måste finnas resurser där så att det ger effekt.

Den globala trenden verkar peka mot en form av industriell självhushållning. Strategisk autonomi, kallas det ibland inom EU. Thomas Östros varnar för protektionism och subventionspolitik.

– Jag är gammal handelsminister, så jag är allergisk mot allting som luktar protektionism. Jag hoppas att det inte blir det som är temat för EU:s strategiska autonomi. Men om det handlar om att bedriva en aktiv politik för att stimulera industriell utveckling så är jag positiv.

Var går gränsen mellan att stimulera och subventionera?

– Man ska föra en aktiv industripolitik, men man ska undvika att subventionera industrin. Inom Europa har vi väldigt bra regler för vad vi får göra. Vi får delta i forskning och utveckling, men inte rent subventionera den industriella verksamheten.

– Då är det mycket bättre att ha en institution som EIB, som ger affärsmässiga lån. Vi ska satsa på att vara konkurrenskraftiga. Sverige har visat hur man kan göra det, hur man kan bevara en stark industri tack vare otroligt stark strukturomvandling, och inte tack vare subventioner.

Europas ekonomi, säger Thomas Östros, har en stark kraft framåt.

– Jag är ganska optimistisk om uppgången. Om vi dessutom får en investeringsuppgång på grund av klimatkrisen, så kanske det är precis vad vi behöver makroekonomiskt.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Europeiska investeringsbanken (EIB)

EIB är EU:s finansieringsinstitut som beviljar lån och garantier till projekt som gynnar unionen. Investeringsbanken lånar upp kapital på kapitalmarknaderna som den sedan lånar ut till förmånliga villkor för att finansiera projekt som är betydelsefulla för unionen.

EIB ägs av unionens medlemsstater och styrs genom ett råd bestående av en minister från varje medlemsstat.

Fakta. Thomas Östros

Född 1965 och utbildad nationalekonom vid Uppsala universitet, där han tog licentiatexamen 1994.

Från 1996 till 2006 var han skatteminister, utbildningsminister och näringsminister Göran Persson regeringar. Därefter var han riksdagsledamot och vice ordförande först i näringsutskottet och finansutskottet. Under fyra år var han direktör i Internationella Valutafonden, IMF.

26 EU godkänner italienskt räddningspaket

Italiens jättepaket för att rädda ekonomin får grönt ljus från EU. Det hårt coronadrabbade landet ska spendera över 2 200 miljarder kronor – pengar som till stora delar kommer från EU:s räddningsfond.

Tack vare EU:s stödpaket kommer Italiens bnp att vara 3,6 procentenheter högre 2026 än utan investeringsplanerna, enligt Italiens regering. Totalt kommer landet att spendera över 220 miljarder euro från EU:s nationella stödfonder. Formellt ska alla EU:s 27 medlemsländer senast 30 april redogöra för sina återhämtningsplaner, men kommissionen har meddelat att man kommer att vara generös med tidsgränsen.

Totalt har medlemsländerna sedan tidigare beslutat om att EU ska anslå motsvarande 7 500 miljarder kronor i ett gigantiskt stimulanspaket i lån och stöd för att få fart på ekonomin efter pandemins härjningar.

TT-Reuters

26 Flera nya biografbyggen i Frankrike trots krisen

I stadsdelen La Bocca, utanför festivalstaden Cannes, växer ett nytt gigantiskt biografkomplex fram. Stjärnarkitekten Rudy Riccciotto, känd för prestigemuseet Muceumi Marseille, har ritat Cineum med nio salonger utrustade med all modern teknik. Ett bygge som bland annat ska innehålla Rivierans största biografduk. I Paris har bolaget Pathé anlitat en annan världsarkitekt, Renzo Piano, för att renovera den klassiska biografen Paramount, omdöpt till Pathé Capucines, som öppnades 1927. Ett femtiotal andra salonger är mer eller mindre klara för att möta publiken när biograferna öppnas igen. Totalt finns det cirka 2 045 biografer och 6 114 dukar.

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se

27 Ledare: Det blir inte gratis att stå upp mot diktaturen

Den kinesiska telekomjätten Huawei hade räknat med att bli en oumbärlig del av de nya svenska 5G-näten. Det går inte, sa både Säpo och Försvarsmakten, för det handlar om samhällskritisk infrastruktur och därmed om rikets säkerhet.

Och Kina är en kommunistisk enpartistat, bedriver omfattande cyberspionage i hela världen och kräver i lag av alla företag att de samarbetar med landets underrättelsetjänst. Huawei är nära sammanlänkat med regimen. Post- och telestyrelsen portade bolaget från Sverige.

Förhandlingarna i förvaltningsrätten är avslutade och dom väntas om några veckor. Men om Huawei vinner processen måste svensk lag ändras.

Olika intressen krockar. Sverige är beroende av export och internationella leverantörskedjor, och en ivrig förespråkare av frihandel. Men att släppa in Kinas kommunistparti i våra 5G-nät är en säkerhetsrisk vi inte kan ta, även om de därmed både blir dyrare och försenas.

Enskilda företag ställs inför samma dilemma i fråga om Kina. Ericsson fruktar att bestraffas av Peking, och har därför skridit in till Huaweis försvar trots att de konkurrerar om kunderna.

H&M hamnade nyligen i en liknande knipa. Ett gammalt uttalande, om oro över att bomullsproduktionen i Xinjiang kan baseras på tvångsarbete, grävdes fram. Vips var klädkoncernen utsatt för en

”konsumentbojkott” dirigerad av den kinesiska regimen.

Xinjiang har blivit ökänt för diktaturens förföljelse av muslimska uigurer och andra minoriteter. Minst en miljon människor har satts i uppfostringsläger för att lära sig ta avstånd från islam. Tvångssteriliseringar och rent slavarbete är andra metoder. Kina släpper inte in FN eller andra inspektörer.

USA har stoppat import av bomull från Xinjiang. Men företag som vågar eller råkar nämna saken riskerar att stängas av från den väldiga kinesiska marknaden. Där hade svenska bolag intäkter på över 300 miljarder kronor förra året.

Den brutala behandlingen av uigurer kastar också sin skugga över klimatpolitiken. Kina dominerar den globala produktionen av solpaneler, efter att ha slagit ut alla konkurrenter med statliga subventioner och prisdumpning för tio år sedan. Nästan hälften av allt polykristallint kisel (en nyckelråvara) i världen kommer från – Xinjiang.

Väst kan naturligtvis bygga upp en ny, egen solcellsindustri. Men det kan ta sin tid och kräva ansenligt kapital.

Kina behärskar också utbudet av sällsynta jordartsmetaller och andra ämnen som behövs för elbilar och energiomställning. Sverige har gott om grafit och litium, men det är ofta politiskt besvärligt att öppna nya gruvor.

Globaliseringen gav världsekonomin en mäktig impuls, med billigare varor runt hela jorden och kraftigt minskad fattigdom särskilt i Asien. Men handeln med Kina och landets snabba ekonomiska tillväxt ledde inte till någon politisk liberalisering. Tvärtom har repressionen nått monstruösa proportioner under president Xi Jinpings decennium vid makten, inte bara i Xinjiang.

Detta skapar målkonflikter som världens demokratier måste hantera. Hur mycket vi än

månar om frihandel måste Kinas ohederliga affärsmetoder motverkas, och hot mot rikens säkerhet bekämpas. Mänskliga rättigheter och moral kan inte bytas mot kläder till reapris. Klimatet måste räddas utan att diktaturer får frikort för tortyr.

Kina tvekar inte att ta till repressalier mot andra länder. Därför måste demokratier hålla ihop. Sårbarheter behöver täppas till och beroende undvikas, särskilt inom känslig teknologi. Försvaret av friheten kommer faktiskt att kosta en del, för både medborgare och företag. Det är smällar vi får ta.

DN 27/4 2021

27 Skrämmande andravåg i Indien hotar att rulla ut över hela världen

Att Indien förra året klarade sig hyfsat under coronapandemin var något av ett mysterium för experterna, men likväl glädjande. I början av 2021 viftade sedan både makthavare och medborgare undan risken för en andravåg.

Plötsligt exploderade den. 10 000 smittofall per dag i februari växte till 10 gånger och nu över 30 gånger fler. Dödssiffrorna rakar i höjden. Ändå antas underrapporteringen vara kraftig, eftersom testkapaciteten fortfarande är låg.

Nödsjukhus upprättas i järnvägsstationer och hotell, förråden av syrgas gapar tomma, krematorier och begravningsplatser är överfulla, det råder brist på allt från ambulanser till mediciner. Ett stort lasarett i Uttar Pradesh redovisade en kö på 50 personer till varje vårdplats.

De flesta tal har många nollor i ett land med 1,3 miljarder invånare. Men ynka 1,3 procent av Indiens bnp satsas på hälsovård, och klyftorna mellan fattiga och rika är enorma. Lägg därtill trängseln i megastäderna och bristen på tillgång till enkla hygienresurser. Förutsättningarna för att tämja en kris var därför skrala från början.

Styrande politiker och myndigheter räknade dessutom in en framgång alldeles för tidigt. Premiärminister Narendra Modi och hans hindunationalistiska parti BJP slog sig för bröstet och spelade ned hotet. Vanliga indier slappnade av i motsvarande grad.

Modi och BJP begav sig ut på valkampanj, exempelvis i den strategiskt viktiga delstaten Västbengalen, och höll massmöten med upp till 700 000 deltagare. En månadslång hinduisk festival vid floden Ganges fick hållas som om inget hänt. Även miljoner pilgrimers förnöjelse ansågs vara god inrikespolitik.

Priset blev en skenande smittspridning. Precis som förra våren tvingar nu lokala utegångsförbud och stängda arbetsplatser massor av människor att fly städerna och söka sig till sina hembyar. Viruset följer med.

Vaccinationerna har också gått trögt. Regeringen hoppades att Indien skulle bli världens apotek och exportera doser till när och fjärran. I stället räcker inte den inhemska produktionen på långa vägar. Tilltänkta köpare i Afrika väntar förgäves på leveranser.

De indiska behoven är skräckinjagande. Trots att 3 miljoner får en spruta varje dag motsvarar det bara 0,2 procent av befolkningen. I den

takten är det inte färdigvaccinerat förrän i slutet av 2022.

Den rika världen har ett intresse av att hjälpa till, för Indiens skull men också för vår egen. Så länge viruset cirkulerar där, eller i Afrika, eller i Latinamerika, är risken stor för nya elakare varianter som tar sig hit. Pandemin är global. Det är även kampen mot den.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

27 Systembolaget stoppar norskt öl

Systembolaget stoppar ytterligare ett öl från norska bryggeriet Amundsen, ”Apocalyptic Thunder Juice NEIPA”, på grund av att toppen på vissa burkar flugit av och orsakat läckage, meddelar Systembolaget.

I förra veckan stoppades två andra öl- sorter från samma bryggeri, ”Chuggernaut hazy session IPA” och ”Breakfast waffle stout”, av samma anledning.

Alla som har köpt ölen uppmanas att lämna tillbaka den till Systembolaget och kommer att få pengarna tillbaka.

TT

27 Erfarenhet mot förnyelse – maktkampen har börjat

Han höll ett nostalgiskt tal om sin far, gruvarbetaren. Hon talade om sina framtida barnbarn. Vid valet i Tyskland i september ställs stabilitet mot förnyelse, erfarenhet mot nytänkande. Huvudrollerna spelas av en 60-årig man och en 40-årig kvinna.

– Vi måste förbli ett industriland, lyder Armin Laschets mantra.

– Det här landet behöver en nystart, sa Annalena Baerbock i sitt första tal som kandidat till förbundskanslerposten.

Vid valet i Tyskland i höst lämnar Angela Merkel makten, efter knappt 16 år som förbundskansler. Mitt under en global pandemi, som skakat om sjukvården, skolan och näringslivet, avslutas en politisk era i Europas största ekonomi.

Merkels kristdemokratiska CDU har, tillsammans med systerpartiet CSU, lett opinionsmätningarna sedan valet 2017. I november förra året hade de dubbelt så stort stöd som det näst största partiet, enligt institutet Kantar (Emnid).

Men nu skakas det politiska landskapet av en mätning från samma opinionsinstitut som visar att miljöpartiet De gröna gått om CDU/CSU.

Så Armin Laschet, partiledare för CDU och De grönas partiledare Annalena Baerbock står nu i centrum för den ovanligt spännande valrörelsen.

Så vilka är de?

60-åriga Armin Laschet är utbildad jurist, trebarnspappa och regeringschef i delstaten Nordrhein-Westfalen. Delstaten är Tysklands folkrikaste, och rymmer blomstrande storstäder som Düsseldorf och Köln, som lockar internationella företag och turister med levande innerstäder och kulturliv. Men här ligger också Ruhrområdet, präglat av tung industri, kolgruvor och – på senare tid – nedläggningar och arbetslöshet.

Den som är regeringschef i delstaten måste vara en brobyggare, skriver den tyska tidningen Focus, och beskriver Armin Laschet som just detta.

”Med Laschet vet man inte vilka som är hans styrkor, och vilka som är hans svagheter. Han saknar profil. Men det är just det som, enligt

CDU-strategerna, gör honom kompatibel med alla miljöer”, skriver tidningen.

Vid en första anblick verkar Armin Laschet kunna föra Angela Merkels politiska arv vidare. Han vill, liksom hon, föra en dialog med Kina och Ryssland. Han står närmare mitten än partiets många konservativa politiker. I klimatpolitiken vill han skynda långsamt och skydda näringslivets intressen.

Men Laschets kritiker menar att han saknar Angela Merkels beslutsamhet och tydlighet. Under pandemin har han kritiserats för att ge dubbla budskap om coronarestriktionerna. I östra Tyskland varnar partimedlemmar för att Laschets avvaktande stil kommer att få partiet att förlora väljare till högernationalistiska AFD.

På riksnivå kommer CDU och CSU:s starkaste motståndare från ett helt annat håll.

De grönas kandidat till förbundskanslerposten har jämförts med Finlands statsminister Sanna Marin och Nya Zeelands premiärminister Jacinda Ardern. Den 40-åriga juristen Annalena Baerbock räknas till en generation välutbildade, unga, kvinnliga politiker vars framgång väckt intresse långt utanför landets gränser.

– Jag står för förnyelse. Det är andra, inte jag, som tjänar på att bevara status quo, sa Annalena Baerbock i samband med att hon presenterades som partiets kandidat till förbundskanslerposten.

Annalena Baerbock beskrivs som en intelligent och målmedveten politiker, som är beredd att kompromissa när det krävs. Både tyska och internationella medier lyfter gärna fram att hon tagit flera medaljer i gymnastikgrenen trampolin, som en illustration av hennes beslutsamhet och oräddhet. Själv beskrev hon vad hon tagit med sig från sporten in i politiken i en intervju med tidningen Jetzt, år 2019.

– ”Blunda och kör”. Annars händer ingenting nytt, sa Annalena Baerbock.

Baerbock vill att Tyskland markerar tydligare mot Ryssland, bland annat genom att stoppa gasledningen Nordstream 2. Partiledaren vill fasa ut Tysklands kolberoende 2030, i stället för 2038, som är det mål Armin Laschet och Angela Merkel förespråkar. Annalena Baerbock och De gröna vill stoppa utvisningar till Afghanistan och har tidigare kritiserat regeringens skärpta regler för familjeåterförening.

Till kandidatens svagheter hör att hon aldrig har haft en ministerpost, varken på delstats- eller förbundsnivå. Dessutom saknar hennes parti, De gröna, den långa regeringstradition som CDU/CSU och socialdemokratiska SPD har.

SPD, ja. Det socialdemokratiska partiet behöver öka rejält för att ha en chans att ta hem förbundskanslerposten, men med fem månader kvar till valet kan mycket hända. Partiets kandidat till förbundskanslerposten är Olaf Scholz, finansminister och vice förbundskansler i den nuvarande förbundsregeringen.

62-åriga Scholz stela, robotlika framtoning gav honom i början av 2000-talet öknamnet ”Scholzomaten” av tidningen Die Zeit. Men sedan dess har politikern, som tidningen Deutsche Welle beskriver det, förvandlats från en introvert, pragmatisk politiker till en minister som uppfattas som jordnära och vänlig.

Sin humoristiska sida visade Olaf Scholz nyligen i en populär talkshow, efter att CSU-politikern Markus Söder blivit irriterad på honom och snäst att Scholz väl inte behövde ”flina som en smurf”.

– Smurfarna är små, listiga och vinner alltid, kontrade Olaf Scholz.

SPD går till val på att sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare och återinföra förmögenhetsskatten. Partiet vill visa väljarna att de tar klimatfrågan på allvar, och har bland annat satt målet att 15 miljoner elbilar ska rulla på landets vägar år 2030. SPD vill även satsa på

vattenkraft och på förbättrad internetuppkoppling.

Övriga spelare i valrörelsen är det marknadsliberala partiet FDP, vänsterpartiet Die Linke och det högernationalistiska partiet AFD. Enligt tradition utser endast landets största partier en kandidat till förbundskanslerposten, men mindre partier går ofta till val med en så kallad ”Spitzenkandidat”, en toppkandidat. Varken Die Linke eller AFD har fattat ett beslut än, men FDP har utsett partiledaren Christian Lindner till toppkandidat.

I nuläget är det, enligt politiska bedömare, sannolikt att CDU/CSU återigen får utse landets förbundskansler och kan bilda regering med De gröna. Men även en så kallad trafikljuskoalition, med en förbundskansler från De gröna och SPD och FDP som stödpartier skulle kunna bilda en majoritetsregering, enligt en undersökning som opinionsinstitutet Forsa nyligen publicerat. En sådan koalition, fast med SPD som största parti, är just nu inne på sin andra mandatperiod i delstaten Rheinland-Pfalz.

Vad avgör då valet mellan stabilitet och förnyelse, mellan kristdemokraternas ”weiter so” och De grönas vilja att bryta status quo?

– Stämningen efter sommaren, säger Frank Priess.

Han är chef för avdelningen för europeiskt och internationellt samarbete på Konrad Adenauer-stiftelsen, som är knuten till CDU.

– Det vore bra för CDU om pandemiläget blev bättre, vaccinationerna rullade på och människor kom hem nöjda efter sin semester. Men om det inte blir så, om britterna får åka till Mallorca medan vi tvingas stanna hemma, då blir det värre.

Tidningen Der Spiegel skriver att pandemin tydligt visat att regeringserfarenhet inte är mycket värd i extrema och oväntade situationer.

”Utmaningarna under de kommande åren är så nya, så fundamentalt annorlunda, att erfarenhet till och med kan vara begränsande. Laschet kan ordna fram fler poliser, Scholz kan göra en budget i sömnen. Men hjälper det för att få klimatkrisen under kontroll?”, skriver Der Spiegel.

Frågan är om den globala pandemin gjort landets drygt 83 miljoner invånare mer eller mindre villiga att pröva nya lösningar. Efter valet den 26 september finns svaret.

Fakta. Det tyska valsystemet

I Tyskland röstar väljarna i:

Kommunalval.

Delstatsval.

Val till förbundsdagen.

Kommunalval och delstatsval sker vid olika tillfällen i olika delar av landet, men det händer att flera val genomförs på samma dag.

När befolkningen röstar i valet till förbundsdagen i september, hålls även delstatsval i Mecklenburg-Vorpommern och Thüringen, samt kommunal- och delstatsval i Berlin.

27 Expert: Risk att Sverige hamnar i EU-domstolen

Det finns en klar risk att Sverige hamnar i EU-domstolen i fallet som rör förnekande av Förintelsen, bedömer professor Carl Fredrik Bergström. EU-kommissionen kräver att det blir straffbart i Sverige, men det är svårt att få en majoritet i riksdagen för en skärpt lag.

DN skrev på söndagen att EU-kommissionen förbereder en rättsprocess mot Sverige. En anledning är att det i svensk lag inte är uttryckligen kriminellt att förneka Förintelsen, folkmord och andra brott mot mänskligheten.

– Vi ser inte en formell definition i strafflagen mot att förneka Förintelsen eller mot att urskulda internationella brott, säger Didier Reynders, EU-kommissionär med ansvar för rättsliga frågor.

Om Sverige inte förtydligar detta hotar EU-kommissionen med att ta Sverige till EU-domstolen.

Carl Fredrik Bergström, professor i Europarätt vid Uppsala universitet, ser stor risk att ärendet så småningom hamnar där.

– EU-kommissionen börjar inte använda det här verktyget om man inte har ett väldigt gott underlag. Den kan den svenska juridik som det här handlar om, säger han.

Kommissionen driver frågan utifrån ett så kallat rambeslut om rasism och främlingsfientlighet från 2008, som Sverige röstade för.

Carl Fredrik Bergström har läst skriftväxlingen mellan kommissionen och justitiedepartementet. Departementet hänvisar i sitt svar bland annat till att lagen om hets mot folkgrupp omfattar de brottsgärningar som EU-kommissionen vill ha specificerade.

– Sveriges svar famlar och är lite paradoxalt. Man säger att det redan är brottsligt samtidigt som man säger att det är svårt att begränsa yttrandefriheten som är skyddad i grundlagen, säger Bergström.

Han efterlyser ett tydligare svar från regeringskansliet.

– Kommissionen vänder sig efter en massa år till regeringen och vill ha en förklaring till varför det ser ut som om Sverige inte säkerställt lagstiftningen. Då måste regeringen svara att man garanterar att det finns en lagstiftning som gör att domstolar utan tvekan kommer att fälla folk för detta brott om situationen uppstår, säger Bergström.

I sitt svar till EU-kommissionen skriver justitiedepartementet att en parlamentarisk kommitté ska utreda om det går att precisera vissa gärningar ytterligare i lagstiftningen. I kommittén ska samtliga riksdagspartier ingå. Hittills förefaller det svårt att nå en majoritet i riksdagen. Oppositionen liksom MP är tveksamma.

– Den svenska förståelsen har varit att lagstiftningen om hets mot folkgrupp räcker för att leva upp till rambeslutet. Vi får helt enkelt analysera vad kommissionen vill, säger partisekreterare Gunnar Strömmer (M).

Planen är att parlamentariska kommittén ska tillsättas i vår. Enligt Gunnar Strömmer kommer Moderaterna att delta i utredningen utifrån sin principiella ståndpunkt att yttrandefriheten ska värnas.

Huruvida det krockar med kommissionens krav är oklart.

– Många medlemsstater har infört rambeslutet. Det måste vara möjligt att kombinera kriminalisering med yttrandefrihet, säger kommissionär Reynders.

Säger riksdagen nej till att göra det straffbart att förneka Förintelsen och andra folkmord får det konsekvenser, som att EU-kommissionen tar Sverige till domstol.

– Vill inte riksdagen att detta brott skrivs in blir det en dom mot Sverige med några miljarder i böter, tror Carl Fredrik Bergström.

Pia Gripenberg

27 Pandemin stoppar vacciner för miljoner barn

Miljoner barn riskerar att drabbas av livshotande sjukdomar som till exempel mässling när vaccinprogram avbryts på grund av coronapandemin, varnar Världshälsoorganisationen (WHO), FN:s barnfond Unicef och den FN-stödda vaccinalliansen Gavi.

Glapp i immuniseringar av andra sjukdomar än covid-19 har redan lett till allvarliga utbrott av mässling i Pakistan och Jemen. Även vad gäller polio, gula febern och difteri finns risken för att epidemier ökar, särskilt i Afrika, när vaccinationer inte blir av i barndomen.

TT-Reuters

27 Förbud för aktiviteter med Navalnyjkoppling

Politiska aktiviteter som har koppling till den fängslade ryske regimkritikern Aleksej Navalnyj förbjuds, meddelar en domstol i Moskva. Det innebär att grupper som stödjer oppositionsledaren eller antikorruptionsstiftelsen FBK, som han grundat, inte får publicera material på internet, ordna demonstrationer eller vara aktiva i eller kring val.

Beslutet fattades efter yrkanden från statsåklagare. Det är tillfälligt och gäller tills att en annan domstolsförhandling är avgjord – som rör huruvida Navalnyjs organisationer ska stämplas som extremistiska och därmed förbjudas. **TT-Reuters**

27 Svensk patient blev hämtad av mobilt ecmo-team i Brasilien

En svensk lungsjuk patient vårdas på Ecmo-centrum på Karolinska, efter att ha hämtats i början av veckan i Rio i Brasilien av ett mobilt ecmo-team.

Patienten vårdades på sjukhus i Brasilien, men enligt bedömningen från Karolinska var hen i behov av vård på en högre vårdnivå, då behandlingen inte gick framåt.

Ett mobilt ecmo-team från Karolinska hämtade i början av veckan en svensk patient i behov av den mest avancerade intensivvården, ecmo, i Brasilien. Patienten vårdas nu på Ecmo-centrum på Karolinska, som är ett internationellt referenscentrum för ecmo-vård.

– Per definition är tillståndet alltid livshotande om man vårdas på ecmo, men patienten är stabil under ecmo-behandling, säger Lars Falk, verksamhetschef på Ecmo-centrum.

Lars Falk säger att han av hänsyn till patientsekretess inte kan gå in på det enskilda fallet, men beskriver i generella termer vad som händer inför hämtningen av en patient.

– Kontakten tas av behandlande läkare med frågan om vi ska ta över ansvaret för patienten. Om ecmo-behandling redan har inletts ställer vi en massa frågor, om varför behandlingen inte kan fortsätta på plats, om kostnadstäckning och om det gagnar patientens liv att flyttas. Det görs även en resurs- och riskbedömning.

DN har varit kontakt med anhöriga som säger att patienten blev sjuk i Brasilien, men sedan tillfrisknande. Sedan uppstod svåra komplikationer som krävde sjukhusvård på plats.

På Karolinska har under pandemin sex vårdplatser funnits för den mest avancerade intensivvården, ecmo, men på grund av ett ökat tryck på landets intensivvård utökades antalet platser i förra veckan till åtta och öppnade då den specialinrättade pandemisalen, som DN berättat. Personalen har börjat schema läggas enligt krislägesavtalet.

Enligt Falk gjordes först bedömningen att det saknades resurser att hämta patienten.

– Interkontinentala transporter tar ofta runt två dygn. Första gången vi kontaktades räknade vi inte med att vi hade resurserna, men när frågan ställdes en vecka senare hade vi möjlighet att göra resan, säger Falk.

– Vi har nyligen öppnat fler platser, och i hela landet har vi den senaste veckan sett en nedgång i platsbehovet för ecmo. Vi har inte sagt nej till någon annan patient på grund av transporten.

Ecmo-centrum på Karolinska har ett nationellt ansvar för ecmo-kapaciteten, och har ett mobilt transportteam med nationellt ansvar att hämta patienter. Ecmo-centrum är en av tre aktörer i världen som har kapacitet att klara interkontinentala ecmo-transporter.

– Det ingår i vårt nationella uppdrag att ta alla svenska patienter.

Ett interkontinentalt team består normalt av en till två läkare och två specialistsjuksköterskor. I Brasilien förekommer utbredd smitta av den brasilianska varianten av covid-19 som har låg förekomst i Sverige, och medarbetarna hade särskilda restriktioner.

– Det innebär att personalen är instruerad att inte lämna hotellrummen, och att ha fullständig skyddsutrustning när de rör sig utanför. De ska befinna sig i en hermetisk bubbla, säger Falk, som uppger att resan pågick i 50 timmar, varav cirka 30 tillbringades i luften.

Tillbaka på Karolinska kan personalen arbeta som vanligt, under förutsättning att säkerhetsrutinerna följts.

– Personalen är även vaccinerad.

Hur stor risk är det att den muterade varianten kommer in på Karolinska?

– Vi kontrollerar möjliga smittor. Det är en av alla riskbedömningar som görs. Vi hämtar även patienter på platser i Europa med stor smittspridning.

UD avråder från icke nödvändiga resor till Brasilien med anledning av pandemin.

Avrådan innebär bland annat, enligt UD, att vanlig reseförsäkring normalt inte är tillräcklig för att täcka kostnader om något inträffar. En

svensk som blir sjuk utomlands förväntas stå för sina sjukvårdskostnader själv.

Kostnaden för patienttransporten från Brasilien handlar om miljonbelopp som inte kommer inte att täckas av Karolinska eller av staten, säger Falk, vilket också bekräftas av en anhörig DN haft kontakt med.

– Kostnaden faller alltid på patienten och patientens försäkring. Den här transporten är inget som betalas av skattebetalarna. För oss är det däremot en nödvändig resa för att rädda ett liv.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Ecmo och sjukdom utomlands

Ecmo står för extracorporeal membrane oxygenation, på svenska extrakorporeal membranoxygenering, det vill säga syresättning utanför kroppen genom ett membran. Det är en avancerad hjärt- och lungmaskin som ger ett fullständigt utbyte av syre och koldioxid, som en konstgjord lunga.

Patienter som kräver ecmo har svåra infektioner i luftvägarna och allvarlig cirkulationssvikt på hjärtat. Behandlingen sätts in då annan intensivvård inte hjälper och då patienten annars skulle dö inom 24 timmar. Ecmo-centrum är internationellt referenscentrum för ecmo-vård. På Karolinska hämtar patienter vid cirka 70 tillfällen om året med ett mobilt transportteam. Hämtningar sker även utomlands.

UD kan i vissa fall utställa en betalningsgaranti för att en svensk ska få sjukvård utomlands. Detta sker dock bara i allvarliga fall – till exempel vid livshotande tillstånd – om vårdbehovet är akut och garantin är en förutsättning för att vård ska ges samt där försäkring saknas och personen i fråga inte har egna medel eller någon anhörig som kan bistå med att täcka kostnaderna.

Källa: Karolinska, UD

28 Coronakrisen i Indien påverkar hela världen

Den snabbt ökande smittspridningen i Indien saknar motstycke under pandemin. Utvecklingen skapar svallvågor i hela världen, inte minst när det gäller den akuta bristen på vaccin.

I Bombay lever läkaren Ravindra Yadav med pandemin dygnet runt.

– Det är omöjligt att hålla jämna steg med sjukdomen. Jag gör allt vad jag kan, men känner mig maktlös, säger han.

Varje dag kommer dramatiska rapporter från Indien, där coronasmittan har exploderat den senaste månaden. Brist på syrgas, patienter som inte får plats på sjukhus och avlider på gatan, skärpta restriktioner och utegångsförbud.

Läkaren Ravindra Yadav beskriver läget som en mardröm som inte ser ut att att ha ett slut. Hans klinik ligger i ett slumområde i utkanten av stadsdelen Jogeshwari. Varje dag skickar han i väg patienter som behöver sjukhusvård, ibland kommer de tillbaka hem efter någon timme. Sjukhusen är fulla, anhöriga har försökt på flera ställen utan framgång. De senaste veckorna, när situationen ständigt förvärrats, har flera personer avlidit.

– Jag lever med pandemin dygnet runt, det finns inga arbetstider eller arbetsdagar längre, säger Ravindra Yadav på telefon från Bombay.

– Jag och alla andra gör så gott vi kan, men det räcker ju inte. Jämfört med förra våren, när sjukdomen var ny, är det lättare att avgöra vilka

patienter som snabbt behöver vård. Men det blir ju bara mer och mer uppenbart att resurserna inte räcker till, säger Ravindra Yadav.

Indien hade den första toppen av smittspridning i september förra året.

– När fallen minskade blev det en allmän sanning att Indien hade besegrat covid-19, säger Ramanan Laxminarayan, New Delhi-baserad epidemiolog till tidskriften Nature.

Människor började leva som vanligt. Trängseln var tillbaka på tåg och bussar. Stora mängder människor samlades under religiösa högtider, cricketmatcher och valmöten inför flera delstatsval. När antalet nya fall började stiga var myndigheterna oförberedda och premiärminister Narendra Modi har fått mycket kritik för att landet togs på sängen.

På bara några veckor har de registrerade fallen ökat från 80 000 per dygn till 350 000. Indien, som normalt tackar nej till bistånd från utlandet, vädjar nu om hjälp. Militär sätts också in för att få kontroll över situationen. Sett till Indiens enorma befolkning på nästan 1,4 miljarder är landet fortsatt förhållandevis lindrigt drabbat, men den nuvarande ökningstakten saknar motstycke under pandemin.

Hur kunde ökningen ske så snabbt?

– När smittspridningen väl har tagit fart finns alla förutsättningar på plats. Människor bor tätt och det är svårt att hålla avstånd. Den allvarliga bristen på sjukvård blir väldigt uppenbar, säger Anna Mia Ekström, professor i global infektionsepidemiologi vid Karolinska institutet.

I Sverige väntas smittspridningen avta när det blir varmare ute. I Indien kan det betydligt hetare sommarklimatet få motsatt effekt.

– Här i Sverige blir trängseln mindre när vi vistas mer utomhus och sprider ut oss. I Indien betyder inte värmen att det blir lättare att hålla avstånd. Människor söker sig inomhus och då

kan luftkonditionering och dålig ventilation driva på smittspridningen. I slumområdena har många inte rinnande vatten vilket gör det svårt att sköta hygienen. De fattigaste blir då mer sårbara för smitta, säger Anna Mia Ekström.

Krissituationen i Indien, som dagligen spelas upp inför världen, har enligt Anna Mia Ekström blivit en snabblektion i global hälsa och hur den ojämlika tillgången på sjukvård slår mot människors liv. De fattiga drabbas värst både av stängningarna av samhället och brist på sjukvård. Den stora välbärgade medelklassen har vanligtvis tillgång till avancerad sjukvård, men just nu räcker den inte till alla, och skillnaderna är också stora mellan olika delstater och folkgrupper, där till exempel den muslimska minoriteten är värre drabbad än den stora hinduiska befolkningsmajoriteten.

Det har också blivit uppenbart att tillgången på vaccin är den stora flaskhalsen i coronabekämpningen. Indien är sedan tidigare världens största vaccinproducent, och planerna är att landet ska förse ett stort antal länder med vaccin bland annat genom det FN-ledda Covax-programmet (som ska se till att ekonomiskt svaga länder inte blir lottlösa i huggsexan om vaccinerna).

Nu har Indien i princip stoppat all vaccinexport för att prioritera de inhemska behoven. Det innebär att ett stort antal länder, däribland Sverige, blir utan hundratals miljoner doser av Astravaccinet som licenstillverkas av Serum Institute i Pune, världen största vaccinfabrik.

– Exportstoppet påverkar hela världens vaccintillgång på ett väldigt akut sätt, och behovet för EU inklusive Sverige att dela med sig ökar, säger Anna Mia Ekström.

En starkt bidragande orsak till den vaccinbrist som råder i världen är att USA har stoppat exporten till Indien av nödvändiga komponenter för vaccintillverkningen, som slangar, kemikalier, filter och reservdelar.

Serum Institutes ägare Adar Poonawalla har uppmanat USA:s president Joe Biden att återuppta handeln för att visa att världen står enad i kampen mot coronaviruset. Serum Institute hade räknat med att producera 100 miljoner doser i månaden från mars, i stället för dagens 60–70 miljoner doser. Målet är nu framflyttat till sommaren på grund av bristen på komponenter.

– USA skyndar till Indiens hjälp för att erbjuda syrgas. Samtidigt blockerar de Indiens möjlighet att tillverka sitt eget vaccin. Det är inte någon långsiktig lösning, säger Anna Mia Ekström.

Smittspridningen i Indien ställer också flera frågor om globala relationer på sin spets. Väntan på vaccin innebär stora kostnader för länder i hela världen.

– Konsekvensen blir att många människor kommer att dö i onödan, av covid-19 och av andra sjukdomar när bland annat cancervård, barnavård och mödravård blir eftersatt under pandemin, säger Anna Mia Ekström.

I Indien kommer det att ta ytterligare två år att vaccinera hela den vuxna befolkningen med den nuvarande takten på tre miljoner doser om dagen. Under tiden är det fritt fram för virusvarianter att utvecklas, som kan göra dagens vacciner ineffektiva.

Den är oklart vilken roll de nuvarande virusvarianterna, i första hand den snabbspridande brittiska varianten och den dubbelmuterade indiska, har i den pågående smittspridningen. På kliniken i Bombay upplever Ravindra Yadav att sjukdomen yttrar sig annorlunda jämfört med i höstas.

– Viruset sprider sig snabbare och unga som är till synes friska testar positivt och för smittan vidare, säger han.

Förra året var det relativt vanligt att enskilda familjemedlemmar smittades, men nu är läget annorlunda.

– Om en blir sjuk så blir alla garanterat sjuka. Folk bor så tätt, så sannolikheten att grannarna blir smittad är överhängande. Vi har haft flera fall när smittan spridit sig från skjul till skjul. Jag vet att folk verkligen anstränger sig för att följa hälsorekommendationerna. Kanske mer här i slummen än på andra håll i staden eftersom livet är så utsatt redan från början. Men just nu är det omöjligt att hålla jämna steg med sjukdomen, säger Ravindra Yadav.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Sverige skickar 120 respiratorer till Indien

Hjälpsändningar med respiratorer och syrgas packas nu upp på flygplatsen i Delhi, bland annat från Storbritannien, USA, Tyskland, Frankrike och Kanada. Det pågår även en koordinerad insats från EU, och från Sverige kommer ett erbjudande om 120 respiratorer.

Indien har närmare 18 miljoner bekräftade fall av covid-19, men mörkertalet befaras vara stort. Omkring 200 000 dödsfall kan relateras till covid-19.

I Europa är dödsfallen 10–15 gånger högre i relation till befolkningsmängden. Enligt Anna Mia Ekström är Indiens unga befolkning, där varannan är under 25 år, den troligaste förklaringen.

Indiens största städer och flera delstater har stängts för att försöka dämpa den skenande smittspridningen. I bland annat New Delhi och Bombay råder utegångsförbud för alla som inte har samhällsviktiga arbetsuppgifter.

28 Johnson anklagas för att ha varit redo att ”låta döda staplas”

Storbritanniens premiärminister Boris Johnson anklagas för att ha sagt att han hellre skulle ”låta döda kroppar staplas i tusental” än att införa en ny nedstängning.

Samtidigt tvingas han parera anklagelser om att ha renoverat en privat lägenhet med pengar ur partikassan.

Det var i slutet av oktober förra året som Boris Johnson ska ha sagt till olika medarbetare att han till varje pris ville undvika en tredje nedstängning, enligt uppgifter i brittisk press.

– Inga fler nedstängningar! Låt kropparna staplas i tusental! påstås premiärministern ha utbrustit vid ett internt möte.

Utbrottet ska ha kommit sedan Johnson motvilligt hade accepterat att landet behövde en andra nedstängning i november.

Till slut tvingades han också gå med på en tredje ”lockdown” i januari i år – detta sedan den nya engelska varianten av viruset då lett till kraftigt ökad smittspridning.

Frågan som många i Storbritannien ställer sig nu är om besluten försenades av premiärministerns motsträviga hållning.

Boris Johnson förnekar att han skulle ha sagt det han anklagas för. Men uppgifterna styrks av

vittnen som bland annat BBC och brittiska tv-kanalen ITV talat med.

– Jag har tre av varandra oberoende källor som uppger att de hört Boris Johnson säga detta om att låta kropparna staplas på varann. Två av källorna säger dessutom att de är beredda att vittna om det under ed, sa ITV:s politiske redaktör Robert Peston i måndags kväll.

Enligt flera brittiska medier är Boris Johnsons förre chefsstrateg Dominic Cummings en av de personer som är beredda att vittna offentligt. Sannolikt i samband med ett planerat framträdande i brittiska underhuset kommande månad.

Cummings var i flera år Boris Johnsons ledande brexitstrateg, men fick hastigt lämna sin post i mitten av november förra året efter en bitter maktkamp med andra rådgivare.

Redan i slutet av december rapporterade The Telegraph att Cummings förberedde en hämnd: ett offentligt vittnesmål om hur premiärministern spelat ned hans varningar om en andra våg av smitta.

I förra veckan skrev Cummings också en blogg i vilken han anklagar Boris Johnson för att ha finansierat renoveringen av premiärministerns privata våning på Downing Street på ett ”oetiskt och möjligen illegalt” vis.

Enligt ITV ska denna renovering ha finansierats genom lån från en privat bidragsgivare och konservativa Tories partikassa, och slussats genom regeringskansliet – innan premiärministern betalat tillbaka det. Oklarheter finns om varför Johnson valt detta komplicerade upplägg, och oppositionen i Labour kräver nu en grundlig utredning av lägenhetsrenoveringen.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

28 Nazidömd EU-politiker gripen i Bryssel

Grekland. Den grekiske EU-parlamentarikern Ioannis Lagos, tidigare ledande medlem i det nynazistiska partiet Gyllene gryning, har gripits i Belgien. En process är på väg att inledas för att få honom utlämnad till Grekland där ett 13-årigt fängelsetraff väntar, rapporterar den grekiska nyhetsbyrån ANA.

48-åringen dömdes i oktober, tillsammans med flera andra ledare och medlemmar i Gyllene gryning, för att bland annat ha drivit en kriminell organisation. Arresteringsordern kom sedan EU-parlamentet på måndagen beslutade att frånta Lagos hans immunitet som ledamot.

TT-AFP

28 Frederiksen vill ha dansk vaccinproduktion

Danmark. Statsminister Mette Frederiksen (S) vill dra i gång egen vaccintillverkning redan nästa år.

– Mot bakgrund av den dialog vi har haft med life science-sektorn den senaste tiden gör vi bedömningen att det finns underlag för att etablera produktion i Danmark på kommersiella villkor, säger hon till Børsen.

Frederiksen går inte in närmare på huruvida det är några särskilda vaccinproducenter som kan komma ifråga, men det ska röra sig om mRNA-teknik, som är grunden till Pfizers-Biontechs och Modernas vaccin.

Förslaget ska nu baxas igenom folketinget.

TT-Ritzau

28 Ungern vaccinerar flitigt – har ändå världens högsta dödstal

Ungern har snart vaccinerat fyra miljoner människor mot covid-19 – vilket är näst högst andel i EU. Samtidigt har landet världens högsta dödsstatistik per capita.

Hur går det ihop?

För ett år sedan hölls Ungern och andra länder i det tidigare östblocket upp som exempel på framgångsrik bekämpning av coronaviruset.

Länderna i Öst- och Centraleuropa stängde ner mycket tidigt – ofta innan mer än några få människor hade dött med covid-19.

Följden blev en hanterbar pandemi, med lägre tryck på vårdapparaten och långt lägre dödssiffror än västeuropeiska länder som Italien, Storbritannien och Sverige.

I dag är situationen den omvända.

När ungerska myndigheter släppte tisdagens dödssiffra i pandemin ansågs den låg: 183 personer hade avlidit med covid-19 det senaste dygnet. Motsvarande svenska dagsgenomsnitt är för närvarande ungefär en tiondel så stort.

Ändå var den ungerska noteringen låg jämfört med dagliga siffror under de senaste veckorna som oftast har legat över 200 och vissa dagar över 300.

Nästan 27 000 ungrare har nu avlidit med covid-19. Det är mer än dubbelt så många som

antalet svenska dödsfall. De båda ländernas befolkningar är ungefär lika stora.

Samtidigt har Ungern kommit långt med vaccineringen. 3,6 miljoner har fått sin första dos, och 1,7 miljoner är fullt vaccinerade. En viktig anledning till det är att Ungern som enda EU-land använder såväl det ryska vaccinet Sputnik V som det kinesiska Sinopharm.

Regeringen har knutit lättnader i restriktionerna just till antalet vaccinerade. Därför kunde restauranger och barer öppna sina uteserveringar i lördags sedan 3,5 miljoner hade fått sin första dos – vilket resulterade i fullsatta terrasser i Budapest.

Inom några dagar väntas antalet vaccinerade överstiga 4 miljoner, vilket leder till att biografer, gym och simbassänger åter kan slå upp portarna – för alla som kan visa ett bevis på att de har vaccinerats.

Premiärminister Viktor Orbán talade redan för tre veckor sedan om ”seger i kriget mot covid”, samtidigt som dödstalen var skrämmande höga.

Nu är de av allt att döma på väg att sjunka, men många oroar sig ändå för att trängseln på restauranger kan leda till en ny, fjärde våg av smittspridning.

Dessutom kvarstår frågan varför så många har avlidit trots att vaccinationerna i Ungern – precis som i de flesta länder – från början inriktades på de äldsta och svagaste medborgarna.

En förklaring till att så många har dött är att hälsovården i Ungern är i långt sämre skick än i de flesta länder i väst. Särskilt stort är problemet med brist på läkare och sjuksköterskor, vilket beror på att många har flyttat utomlands för att höja sina löner.

Mycket tyder på att dödligheten bland dem som hamnar på sjukhus är klart högre i Ungern än i många andra länder.

László Bucsi, en sjukhuschef i Fejér i centrala Ungern, säger till en nyhetssajt att 84 procent av de patienter som vårdas i respirator på hans sjukhus avlider.

Samtidigt vill regeringen inte att sådan oroande information ska komma ut.

– Ministeriet säger åt oss att inte prata om konkreta siffror. Så de flesta har ingen aning om vad som pågår, säger László Bucsi.

En annan faktor är den grundläggande folkhälsan, där Ungern ligger i botten på många internationella listor.

Av de 37 rika länderna i OECD är det bara Litauen som har högre andel dödsfall i hjärt- och kärlsjukdomar än Ungern. Landet ligger också högt när det gäller diabetes, övervikt och alkoholism.

Infektionsspecialisten András Csilek säger till sajten Index att de höga dödstalen beror på ungrarnas relativt dåliga hälsa.

– Visst finns det skillnader mellan våra sjukhus och de i väst. Men jag vill inte tro att vi är sämre på att bota patienter – folk får samma mediciner och kopplas upp till samma respiratorer här som på annat håll. Våra siffror skulle vara bättre om vi motionerade och inte åt hela dagen.

Premiärminister Viktor Orbán talar om ”seger i kriget mot covid” – samtidigt som Ungerns dödssiffror per capita är högst i världen.

Ingmar Nevéus

Fakta. Covid-19

Länderna med störst antal döda per 100 000 invånare (27 april):

1. Ungern 274

2. Tjeckien 272

3. Bosnien 253

4. Bulgarien 231

5. Nordmakedonien 226

6. Moldavien 216

7. Slovakien 211

8. Bulgarien 210

9. Slovenien 202

10. Italien 198

28. Sverige 135

Källa: Johns Hopkins University

28 Uppgifter: Palestinska val ställs in

Ramallah. Den palestinske presidenten Mahmoud Abbas har bestämt sig för att ställa in det palestinska parlamentsval som skulle ha ägt rum den 22 maj, och det presidentval som utlysts till den 29 juli.

Det säger en tillförlitlig källa på regeringskansliet i Ramallah till DN. Det slutgiltiga beslutet kommer att fattas i morgon, torsdag, då det styrande Fatah-partiet sammanträder.

Abbas kommer att åberopa som skäl för sitt beslut att Israel förbjudit östra Jerusalems palestinier att delta. Men få palestinier tvekar

om den egentliga orsaken: islamiströrelsen Hamas och två utbrytarlistor från presidentens eget parti al-Fatah skulle enligt opinionsundersökningarna göra bättre ifrån sig än Abbas officiella Fatah-lista.

Hamas, som vann 40 procent av rösterna i det förra parlamentsvalet 2006, uppmanar Abbas att låta valet äga rum som planerat, ”och inte använda Israel som svepskäl”.

Abbas gav sitt löfte om val i somras, innan Donald Trumps ”fredsplan” blivit irrelevant och innan Israel avstått från sin planerade annektering av delar av Västbanken. Hans närmaste varnade honom redan då för att fria val skulle få vådliga följder för presidenten, vars regim är mindre populär än någonsin.

En av Abbas närmaste medarbetare, Hussein al-Sheikh, har rest till Qatar, enligt uppgift för att be om hjälp att övertala Hamas att lugna sina anhängare då budet om de inställda valen kommer. Qatar, med en månatlig donation på 25 miljoner dollar, betalar för en betydande del av den offentliga sektorn i det Hamas-styrda Gaza.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

28 Kritiska dagar för ANC när Ramaphosa vittnar om företrädarens maktmissbruk

Johannesburg. Sydafrikas president Cyril Ramaphosa inleder på onsdagen fyra dagars vittnesmål i en gigantisk korruptionsutredning om hans företrädare Jacob Zumas maktmissbruk. Utfrågningen ses som ett avgörande ögonblick för regeringspartiet ANC.

Cyril Ramaphosa har varit Sydafrikas president i tre år men var vicepresident under åren 2014–2018, den tid som är i fokus. För Ramaphosa handlar det inte så mycket om vad han själv har gjort, utan snarare om vad han inte gjort.

Det var för fem år sedan som justitie-ombudsmannen Thuli Madonsela släppte sin rapport om maktmissbruk under dåvarande presidenten Jacob Zuma. Han anklagades för att ha sålt ut maktutövningen till den indiska näringslivsfamiljen Gupta som fått inflytande över ministerutnämningar och över styrningen av statliga bolag, genom omfattande mutor till stora delar av ledarskiktet i regeringspartiet ANC.

Zuma sparkade Madonsela men tvingades att följa hennes uppmaning att inleda en fullständig genomlysning av ”State Capture”, som det kallas i Sydafrika. Hundratals personer har hörts, nu återstår bara en handfull vittnen.

Under en utfrågning på måndagskvällen berättade Nomachule Mngoma om åren som gift med tidigare ministern för statliga bolag Malusi Gigaba. Mngoma berättade om hur familjen Gupta bekostat deras mångmiljonbröllop, liksom hur hennes man vid ett flertal tillfällen försett henne med hundratusentals kronor för shopping. Hon reagerade först när hon i bagageluckan på parets bil såg en väska proppfull med kontanter.

Men dessa avslöjanden är snarast att betrakta som förspel inför Cyril Ramaphosas vittnesmål, som inleds på onsdagen.

Ramaphosa misstänks inte ha varit delaktig i Zumas förehavanden med familjen Gupta och han anses allmänt ha ansträngt sig för att få bukt med korruptionen i ANC. Men innan han blev president var han vicepresident och frågan är hur mycket röta han ignorerade för att kunna nå toppositionen? Vad visste han, och vad gjorde han för att stoppa oegentligheterna?

Svaren kan bli förödande för sammanhållningen i ANC.

Efter Ramaphosa återstår bara huvudpersonen själv: Jacob Zuma, som med näbbar och klor försöker undvika att vittna under ed. Kommissionen är inte en brottsutredning men Zuma riskerar fängelse för domstolstrots om han inte samarbetar.

Själv hävdar han att en häxjakt pågår.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

28 Mamma ställs inför rätta efter att ha tagit barnen till Thailand

En 45-årig kvinna tog med sig sina barn från ett familjehem där de placerats av socialtjänsten. Kvinnan reste sedan till Thailand med barnen – där riskerade de att hamna i ett av de fruktade häkten som finns för illegala immigranter. I dag, onsdag, ställs hon inför rätta vid Södertörns tingsrätt, åtalad för grov egenmäktighet med barn.

Under ett års tid har Stockholmspolisen och Nationella operativa avdelningens sambandsman i Thailand arbetat lågintensivt med det komplicerade och nära nog unika ärendet.

Mamman till de två barnen riskerar nu minst sex månaders fängelse för att ”obehörigen ha skilt dem” från socialtjänsten i sin hemkommun söder om Stockholm.

Kvinnan förnekar brott. Hon menar att hon tvärtom räddade sina barn undan socialtjänsten när hon i februari förra året åkte till det jourhem där barnen var placerade och hämtade dem. Polisens utredning visar att hon ett par veckor senare, i slutet på mars 2020, satt på ett flyg till Bangkok, Thailand. Med på samma plan var då även det yngsta barnets far, en kriminellt belastad person med omfattande vålds- och missbruksproblematik.

Det kom att dröja ett år innan mamman och barnen var tillbaka i Sverige. Mamman greps vid ankomsten till Arlanda.

– Vårt jobb är i grunden att gripa och lagföra, men i den här typen av ärenden måste man hela tiden ta hänsyn till barnens bästa. Vi fick arbeta oerhört strategiskt för att barnen inte skulle riskera att fara mer illa, säger Jannicke Horgen, ansvarig utredare på sektionen för brott i nära relation i Stockholm syd.

Barnen var omhändertagna sedan oktober 2019, enligt lagen om vård av unga, Lvu. Bakgrunden var att socialtjänstens känt stora oro för att mamman under en längre tid på flera olika sätt brustit i sin omsorg om sina barn.

Redan när de försvann från jourhemmet misstänkte polisen att mamman var involverad i bortförandet. När polisen insåg att mamman flytt till Thailand kopplades den svenske sambandmannen i Bangkok, som tillhör Noa, in för att få hem barnen på ett säkert sätt.

– Thailand hade precis försatts i lockdown när de landade, vilket försvårade vårt arbete. Vi inte kan agera självständigt på thailändsk mark, utan är beroende av kontakter högre upp i den polisiära hierarkin. Det var svårt att få till på grund av situationen, säger polismannen – som har skyddad identitet – till DN.

En annan stötesten var att egenmäktighet med barn inte ses som ett brott i Thailand. Det kom alltså att krävas en lång rad möten och underhandskontakter för att den svenska sambandsmannen skulle kunna följa hur kvinnan rörde sig under året i Thailand.

Till slut var kvinnan tvungen att söka nytt visum för att få stanna i landet. Polisen i Stockholm beslutade då att dra in hennes pass eftersom hon var efterlyst för grov egenmäktighet med barn i Sverige. Det var ett strategiskt beslut. Den svenske sambandsmannen mötte upp kvinnan vid ett poliskontor i Hua Hin och övertalade henne att resa hem till Sverige med barnen.

– De riskerade på riktigt att hamna i ett häkte för illegala immigranter. Det handlar om stora salar för 200–300 personer, stengolv och utbredd covidsmitta, säger sambandsmannen.

Barnen mådde med tanke på omständigheterna bra. Efter att de covid-testats flögs de hem till Arlanda – men också det var en mycket krånglig byråkratisk process då flygbolaget först inte ville släppa ombord mamman och barnen.

Mamman greps på Arlanda och har suttit häktad sedan dess. Barnen har återigen omhändertagits.

Mammans advokat kommer under rättegången hävda att hon agerade i ”nöd”.

– Min klient upplevde att barnen for illa på jourhemmet. Utifrån hennes perspektiv var det en akut situation. Det var därför hon stack iväg, säger han.

Ulrika By ulrika.by@dn.se

Fakta. Grovt brott kan ge fyra års fängelse

Den 45-åriga mamman åtalades den 19 april för egenmäktighet med barn, grovt brott. Enligt åtalet har mamman under tiden barnen varit i Thailand ”helt omöjliggjort för myndigheterna att tillse att barnen får nödvändig omsorg”.

Det typiska för brottet egenmäktighet med barn är att en förälder hindrar ett barn från att vistats hos den andra förälder som har vårdnaden.

I det här fallet hade socialtjänsten vårdnaden om barnen när mamman – utan att ha rätt till det, hämtade barnen och förde bort dem.

Straffet är böter eller fängelse i högst ett år eller, om brottet är grovt, fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

28 Över hundra teatrar ockuperade i Frankrike

Över hundra teatrar har ockuperats i Frankrike, och vreden växer mot hur - restriktionerna slår mot kultursektorn - under pandemin.

– Även om vi går mot ett öppnande nu, så kommer det inte att vara som tidigare. Många små scener kommer att behöva massivt stöd för att överleva, säger Alessandra Aldana, som deltar i ockupationen av Odéonteatern i Paris.

PARIS. öda och svarta banderoller hänger från Théâtre de l'Odéons tak och balkonger.

”Odéon har fått munkavle!”, står det på en.

”Kulturen offras!”, på en annan.

I snart två månader – sedan den 4 mars – är denna anrika nationalscen i Paris ockuperad.

En spänd ”entente” råder mellan ockupanterna och teaterledningens säkerhetsvakter, och det dröjer ett par timmar innan DN:s utsända får komma in.

– Det var en del fysiska sammanstötningar med vakterna i början. Det var inte vad vi ville ha, men så blir det ibland i revolutioner, säger ockupanten Val Massadian bistert medan hon visar oss runt.

I foajén möts vi av nymålade banderoller som ligger på tork. Matvaror och hygienartiklar är staplade mot de guldornamenterade pelarna. Städscheman har satts upp på entrédörrarna.

Det är uppenbart att ockupanterna är här för att stanna.

– Vi har ett nätverk utanför som stöttar oss med inköp och annat. Om någon av oss behöver gå ut, måste någon annan komma in. Annars förlorar vi en person här inne, enligt den överenskommelse som vi nu har med teaterledningen. Och vi vill inte bli färre – det är redan så mycket att stå i här, säger Val Massadian, som till vardags är cineast.

De 45 ockupanterna är inte uteslutande teaterarbetare, men de flesta har någon anknytning till scenkonst. Och de har aktivt stöd av fackförbundet för teateranställda, CGT Spectacle.

Sedan Odéon intogs i början av mars har fler än hundra andra teatrar och kulturhus ockuperats runt om i Frankrike. Något har satts i rörelse.

På en balkong inne i teatersalongen ligger 26-åriga Alessandra Aldana och tar igen sig. I natt satt hon uppe och målade banderoller in på småtimmarna, förklarar hon lite ursäktande när hon sätter sig upp i slafen.

– Det är så svårt att sova här, ljuset är påslaget jämt. Man får ta vara på alla stunder av lugn.

Det här är dag 50 för henne. Hon har fått nya vänner under ockupationen, men också förstått vad den stora utmaningen är med uppgiften: allt praktiskt i vardagen.

– I början hade vi inte någon dusch. Nu har vi ordnat det, men duschen måste delas på 45 personer och det är inte helt lätt, berättar Alessandra Aldana.

Sovsäckar ligger utspridda mellan bänkraderna. I sidorum på teatern diskuterar olika arbetsgrupper manifestationer och veckans matsedel. Stormöten hålls två gånger om dagen: klockan 9 och klockan 19.

– Bland mina vänner som jobbar i kultur-sektorn är i stort sett alla arbetslösa. Vi förstår att vi måste minimera smittorisken, men om

Frankrike nu går mot en öppning måste regeringen inse att det inte kommer att vara som tidigare. Många små scener kommer att behöva massivt stöd, om det till exempel krävs tomma stolar mellan varje sällskap, säger Alessandra Aldana.

Bakom henne vajar röda fanor från statyerna i foajén. Det är lätt att associera till våren 1968, då Théâtre de l'Odéon ockuperades av radikala vänsterstudenter och teaterarbetare.

Men dagens ockupation är något annat – även om vänsterprägeln till viss del finns kvar. Omkring 6 000 covidpatienter vårdas på franska intensivvårdsavdelningar och fler än 100 000 har avlidit i sjukdomen det gångna året. Utanför teatern är det mesta igenbommat, och någon vänstervåg är minst sagt svår att urskilja. Utegångsförbud råder mellan klockan 19 och 06.

– Det är en närmast existentiellt utsatt situation vi lever i. Alla här har någon mer eller mindre närstående som dött i covid-19. Men de flesta har också varit arbetslösa i ett drygt år. Det viktiga nu är att vi möts, mobiliserar och agerar tillsammans, för sättet som regeringen har hanterat den här krisen på är under all kritik, säger skådespelaren Renata Antonante.

I Frankrike måste kulturarbetare arbeta 507 timmar under ett kalenderår för att ha rätt till a-kassa. Det motsvarar ungefär tre månaders heltidsarbete.

Efter den första vågen av covid-19 beslutade den franska regeringen att ge dispens i ett år – ett så kallat ”vitt” år – vilket har gjort det möjligt att fortsätta leva på a-kassa. Nu pågår förhandlingar om att utöka dispensen med ytterligare ett år.

– Det är viktigt för oss kulturarbetare, för annars vet ingen vad som händer när systemet går tillbaka till det normala i augusti. Men det här handlar inte bara om oss. Regeringens reform drabbar alla visstidsanställda, varav

många har det extremt tufft, säger Renata Antonante.

Regeringen hävdar att reformen är nödvändig för att justera obalanser i systemet, och pekar på att ersättningsperioden förlängs med i snitt tre månader. Men facken larmar om att över en miljon arbetslösa kommer att få lägre a-kassa än tidigare (i genomsnitt 17 procent lägre ersättning, enligt tidningen Le Monde).

Aktivisterna kräver också utökat direktstöd till kultursektorn. Regeringen lovade i mars att ytterligare 97 miljoner euro (nära en miljard kronor) ska ges i stöd till kulturområdet, men facken vill att den siffran femdubblas för att ge kulturen en rejäl boost efter öppnandet.

När Frankrike stängde ned för tredje gången i vintras försökte regeringen också gå kultursektorn till mötes genom att ge bokhandlarna status som ”nödvändiga” butiker – vilket lett till att de fått hålla öppet, tillsammans med mataffärer och apotek.

Mycket tyder på att museer och teatrar kommer att få öppna samtidigt som de stora affärslokalerna när smittan minskat, vilket i så fall är en eftergift från Emmanuel Macrons sida. I höstas riktades – precis som i Sverige – hård kritik mot regeringen för att köpcentrum fick hålla öppet, medan väl ventilerade kulturhus, museer och - teatrar tvingades bomma igen.

En del frågetecken finns dock om vilka regler som kommer att gälla i sommar. Det talas om särskilda hälso- och vaccinationsintyg, som skulle kunna göra det möjligt att ta emot större publik. Men liksom förra året löper många festivaler risk att bli inställda på grund av publikgränser.

Faran finns att Frankrikes kulturliv – som - sedan slutet av 1960-talet gynnats av omfattande statliga subventioner – inte kommer att vara sig likt efter pandemin. Rapporter finns om att en lång rad fria teatergrupper är på fallrepet.

Även i andra delar av Europa växer missnöjet inom kultursektorn. I Belgien tänker teatrarna slå upp sina portar för allmänheten redan den 1 maj, och det oavsett vilka restriktioner som då gäller. Protesterna drivs inte sällan av unga, nyutexaminerade kulturarbetare som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden, och som har svårt att kvalificera sig för a-kassa eller permitteringsstöd.

Sacha Negrevergne är aktiv i ett litet danskompani i Lille i norra Frankrike. Hon vittnar om hur hennes unga dansare har svårt att överleva, och får applåder när hon i ett brandtal utanför Odéonteatern berättar att de deltagit i en ockupation av en teater i Lille.

– Det är inte så att vi har slutat arbeta, för vi repeterar och repeterar och repeterar... Det är bara det att vi inte längre får betalt. Det kan inte fortsätta så här! utbrister Sacha Negrevergne framför teaterbyggnaden.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Teatrar ockuperade över hela Frankrike.

Den 4 mars tog sig ett femtiotal personer förbi - säkerhetsvakterna på Théâtre de l'Odéon i Paris (vars formella namn numera är Odéon-Théâtre de l'Europe) och ockuperade nationalscenen.

Sedan dess har ockupanter intagit omkring hundra teatrar i Frankrike, enligt fackförbundet CGT Spectacle. Teatrar har också ockuperats i Belgien (Bryssel) och Italien (Milano, Neapel och Rom).

I Frankrike kräver man kraftigt utökat stöd till kultursektorn i år och att en ny reform av ersättningsnivåerna i a-kassan stoppas. Ockupanterna vill även att det "vita år" som infördes under pandemin och som gjort det möjligt för kulturarbetare att fortsatt få a-kassa utan att ha arbetat ett visst antal dagar under 2020 ska förlängas ett år till.

28 Tänk efter Sverige! Att erkänna folkmordet mot armenier är en moralisk skyldighet, skriver Esref Okumus

Att erkänna folkmordet på armenier är inte bara en moralisk skyldighet mot överlevande och deras barn. Det handlar också om hur vi ser på de minst 55 000 politiska fångar som sitter fängslade i dagens Turkiet. De är offer för samma grundmurade intolerans mot etniska, religiösa och politiska olikheter som ledde till utrotningen av 1,5 miljoner armenier och andra kristna 1915.

Armenierna krävde självstyre och likhet inför lagen i den nya turkiska nationalstaten som höll på att ta form i ruinerna av det multinationella och mångreligiösa osmanska riket. Nationalistregeringen i Istanbul såg armeniernas krav som ett hot mot sin stora dröm om en ny homogen nation. Ett hot som skulle undanröjas slutgiltigt.

Strax före folkmordet var omkring 30 procent av landets befolkning kristna. I dag uppskattas kristna utgöra mindre än 1 procent. Folkmordet blev alltså upptakten till fördrivningen av samtliga kristna grupperingar, som pågick i

många decennier. Allt skedde under total censur. Barn som förlorade sina föräldrar tvingades byta namn, religion och språk över en natt. Vuxna, både förövare och offer, teg. Som om ingenting hade hänt.

Jag växte upp i en region där kurder och armenier tidigare hade levt sida vid sida. Men först i Sverige förstod jag vad ”Förvisningen av armenierna” – den tillåtna officiella beteckningen på folkmordet – handlade om. En jämförelse kan göras: Tänk att en dag vakna upp och upptäcka att hela Stockholms befolkning tvingats ge sig i väg utan att någon märkt någonting.

President Recep Tayyip Erdogan och hans nationalislamistiska styre ser, liksom arkitekterna bakom folkmordet, nästan all opposition som ett hot mot ”nationens överlevnad”. Intoleransen mot olikheter är kittet som håller ihop Turkiet, nu som då.

När ett gäng misstänkta socialister greps i huvudstaden Ankara i mitten av 1940-talet fick de gå hem först efter en ordentlig utskällning av stadens guvernör. ”Om vi kommer fram till att landet behöver socialism kan vi själva bilda ett socialistparti”, lär guvernören ha sagt.

Ungefär så resonerar också Erdogan. Han avgör själv när landet behöver en opposition. I annat fall kräver han att samtliga politiska partier och medier ställer sig i led bakom honom. I synnerhet varje gång kurdernas rättigheter eller folkmordet på armenier kommer på tal. Det var precis vad som skedde när president Joe Biden på lördagen beslutade att benämna folkmordet på armenier som just ett folkmord.

I Turkiet fördömdes Bidens uttalande av alla förutom av kurdiska HDP, landets tredje största parti, som Högsta domstolen nu vill bannlysa. Det pågår flera hundra brottsutredningar mot HDP:s ledamöter i parlamentet och 90 procent av partiets borgmästare har avsatts. De flesta sitter i fängelse. Det gör även hela

partiledningen från förra mandatperioden. I verkligheten har kurderna fråntagits sin rösträtt.

Det som hände armenierna under första världskriget kan också hända kurderna i dag, befarar författaren och historieprofessorn Taner Akçam. Han var den första turkiska akademikern som talade öppet om folkmordet på armenier. Numera forskar han vid Clark University i USA.

Dagens Turkiet hade med största sannolikhet varit ett friare land om turkarna fått veta sanningen om vart de kristna folkgrupperna tog vägen. Erdogans väljare hade inte gått på alla lögner som målar upp tusentals fängslade oppositionspolitiker, journalister, akademiker och kurder som landsförrädare.

Tänk på det, statsminister Stefan Löfven och utrikesminister Ann Linde, när ni ska bestämma er för vilken väg Sverige ska välja – förnekarnas eller Bidens. **Esref Okumus**

28 Kinas Oscarsvinnare Chloé Zhao censurerad på hemmaplan

En kinesisk kvinna har för första gången vunnit en Oscar som bästa regissör och ”Nomadland” utsågs till bästa film. Men i Kina lyser jublet över Chloé Zhaos historiska triumf med sin frånvaro. I sociala medier censurerades inlägg om det prestigefulla priset och i statliga medier gick det obemärkt förbi.

PEKING. I det mest populära sociala mediet, Weibo, förekom på måndagsmorgonen

gratulationer och lovpris även om det inte var ett ämne som trendade. Men på eftermiddagen var censuren framme. Nästan alla inlägg i ämnet hade raderats. Det kan inte tolkas som annat än som att Chloés Zhao, som bor i USA, inte lever upp till den patriotiska hållning som förväntas av kinesiska medborgare i Xi Jinpings Kina.

Det som skaver verkar vara en intervju i tidskriften Filmmaker som Chloé Zhao gjorde för åtta år sedan. ”Det var fullt av lögner”, sa hon då om uppväxten i sitt hemland Kina. Ett uttalande som tillsammans med att en dokumentärfilm om protesterna i Hongkong var nominerad antagligen bidrog till att Oscarsgalan inte sändes i kinesisk tv.

I sitt tacktal pratade Chloé Zhao om uppväxten i sitt hemland och om hur hon och hennes pappa brukade minnas olika kinesiska klassiska texter. En rad, ”människor är vid födseln inneboende goda”, hade betytt särskilt mycket för henne, berättade hon.

Det är ett citat som många kineser känner till och att hon nämnde det togs emot positivt i kinesiska sociala medier, fram tills inlägg som hade med saken att göra censurerades.

Men uppfinningsrika användare, vana vid censur, lyckades få igenom inlägg genom trix som att dölja Zhaos och filmens namn, skriva baklänges, lägga bilder åt fel håll och lägga till tecken som /! mellan kinesiska tecken. Hon borde hyllas, menar en del.

Nu hänger ett frågetecken i luften om huruvida ”Nomadland” ens kommer att visas i Kina. Egentligen skulle den ha gått upp på bio förra veckan. I en ledarartikel i statliga Global Times, en av få som uppmärksammar vinsten, hoppas skribenten att Zhao ska ”mogna” och med tiden kunna spela en medlande roll i den alltmer spända relationen mellan Kina och USA i stället för att skapa friktion.

Marianne Björklund

28 DN håller öppet seminarium om fallet Jurij Dmitrijev

För att påminna om de växande hoten mot en fri humanistisk forskning ordnar Svenska PEN ihop med Dagens Nyheter, Nobelmuseet och PEN International på onsdag kväll ett seminarium om fallet Jurij Dmitrijev. Det webbsänds via DN:s hemsida och Svenska PEN:s Facebooksida på engelska med start kl 19.00 på onsdagen.

I september dömdes den ryske historikern Jurij Dmitrijev till 13 års fängelse på fabricerade anklagelser om barnpornografibrott och vapeninnehav. Hans arbete i organisationen Memorial för att finna fler massgravar i Karelen från Stalintiden har – efter att tidigare haft statligt stöd – blivit en nagel i i ögat på myndigheterna.

Jurij Dimitrijev är i dag sjuk. Kvarstår domen betyder det med stor sannolikhet att han dör i fängelset.

Vad kan allmänheten göra för att hjälpa honom?

– Hålla fram fallet, prata om Dmitrijevs situation, demonstrera och skriva brev till de ryska myndigheterna och inte sluta att påminna om honom, säger Anna-Lena Laurén, DN:s korrespondent i Ryssland.

– Man ska aldrig tro och tänka att Kreml inte bryr sig om vad vi tycker om Ryssland. Det har visat sig flera gånger att fall som blir väldigt

kända kan få stor betydelse. Det är så uppenbart att man måste hjälpa honom, säger hon.

Laurén understryker att det tidigare har hänt att personer i hans situation har släppts.

– Det är hans enda chans.

Jurij Dmitrijevs fall är en påminnelse om hotet som den seriösa historiska forskningen utgör för totalitära stater. Stater som själva vill kontrollera historien. Rapporter om avskedanden av misshagliga historiker kommer från bland annat dagens Polen och Ungern.

I webbinariet, som pågår 19.00–20.30 onsdagen den 28 april, medverkar Anna-Lena Laurén, Philippe Sands – engelska PEN:s ordförande och författare till böckerna ”Vägen till Nürnberg” och ”Råttlinjen” – jämte den polska författaren Anne Bikont bakom uppmärksammade boken ”Vi från Jedwabne” och översättaren Mikael Nydal.

Samtalsledare är DN:s Per Svensson.

Georg Cederskog georg.cederskog@dn.se

29 Ny massavrättning efter attack mot polisstation

Egypten hamnar på tredje plats på listan över länder med flest avrättningar, enligt Amnesty Internationals årliga rapport. En orsak till det höga antalet är massavrättningar, som människorätts-organisationer anser vara politiska.

I veckan avrättades ytterligare 17 personer. Samtidigt hyllas landets mest kända bödel – som avled i söndags.

Hussein al-Feki avled av en hjärtinfarkt. Han blev 75 år gammal. al-Feki hade arbetat som

bödel och assistent till andra bödlar i 31 år inom inrikesministeriet. Vid sin pensionering 2011 hade han varit med om att avrätta 1 070 personer genom hängning, vilket han var stolt över och hyllades för av bland annat medier som står den egyptiska regimen nära.

Han hade också bidragit med att förbereda avrättningsscener i ett antal egyptiska filmer och tv-serier.

Under 2020 intervjuades al-Feki av flera lokala tv-kanaler om sin karriär, som varit hans ”drömjobb”. I intervjuerna pratade han om märkliga och ”roliga” situationer som inträffat under de många avrättningarna. Han berättade också att människor ”alltid var livrädda” för personer med hans yrke, och att han behövde vara ”utan känslor” för att klara av sitt jobb.

Intervjuerna med den egyptiske bödeln sammanföll med kritik mot Egypten från människorättsorganisationen Human rights watch (HRW) för att under tio dagar i oktober 2020 ha avrättat 49 personer.

År 2020 tredubblades antalet avrättningar i Egypten till 107. Endast Kina och Iran avrättade fler. Det var den högsta siffran sedan 2013, då antalet avrättningar nådde sin topp efter att militären störtade landets demokratiskt valda president Muhammad Mursi. Minst 109 personer avrättades 2013, enligt Amnesty International.

Amnestys årliga granskning, som publicerades i förra veckan, visar att dussintals av avrättningarna under 2020 var relaterade till politiskt våld. Många av rättegångarna innefattar allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna, inklusive tortyr, enligt Amnesty.

I veckan genomfördes två nya massavrättningar. Nio personer avrättades i måndags, enligt statliga medier, och åtta på onsdagen, enligt människorättsorganisationen We Record. De totalt 17 avrättade dömdes till

döden för delaktighet i stormningen av en polisstation i Kerdasa i augusti 2013, då 13 officerare och polismän dödades.

Bland de avrättade finns en 80-årig man som anklagades för att ha uppmuntrat attacken mot polisstationen. Mannens advokat hävdar att det saknades avgörande bevis, och att det enda vittnet inte instämde i vad som kommit fram i åtalet.

Amnesty säger i ett uttalande att måndagens avrättningar utgör bevis för att Egyptens regering inte respekterar rätten till liv eller fullföljer sina åtaganden i enlighet med internationell rätt.

Egypten hamnar på plats 125 av 128 länder i 2020 års rättsstatsindex som utfärdas av The world justice project, en ideell och oberoende organisation som arbetar för att främja rättsstatens principer världen över.

Saeed Alnahhal saeed.alnahhal@dn.se

29 Underrättelsetjänst granskar coronaprotest

Tyskland. Regeringen har omvandlat Tyskland till en diktatur – med - mediernas hjälp. Det påstår demonstranter som under pandemin samlats för att protestera mot coronarestriktionerna i landet. Nu sätter underrättelsetjänsten demonstranterna under bevakning.

De kallar sig Querdenker, vilket direktöversatt betyder ”tvärtänkare”. Rörelsen vill upphäva coronarestriktionerna som man menar kränker människors grundläggande rättigheter. Demonstranterna säger sig stå för fred, frihet och demokrati.

Men den tyska underrättelsetjänsten BFV gör en annan bedömning. Vid flera av de demonstrationer som rörelsen varit med om att organisera har poliser och journalister attackerats, verbalt och fysiskt. Demonstranter har spridit konspirationsteorier om att regeringen försöker omvandla landet till en diktatur.

Nu meddelar BFV att delar av rörelsen misstänks utgöra ett hot mot den tyska demokratin. Underrättelsetjänsten har därmed rätt att spara personuppgifter och att i vissa fall även avlyssna demonstranter.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

29 Vi har kommit fram till att det finns rimliga skäl att misstänka att ett eller flera brott kan ha inträffat.

Storbritanniens valkommission har nu inlett en formell utredning mot Boris Johnson, som anklagats för att ha använt partipengar för att betala renoveringen av sitt residens på Downing Street nummer 11 i centrala London.

TT

29 Risk för ökad polarisering i Nordirland efter Fosters avgång

En av Nordirlands tyngsta politiker, Arlene Foster, meddelade på onsdagen att hon avgår som försteminister och unionistpartiet DUP:s ledare. Mycket talar nu för ökad polarisering, skriver DN:s Erik de la Reguera.

1. Varför avgår Arlene Foster nu?

Nästan alla DUP:s 27 ledamöter i lokala parlamentet i Stormont och hälften av ledamöterna i brittiska underhuset ska ha skrivit under ett brev som krävde hennes avgång. Hon bedömde det troligen som omöjligt att sitta kvar som partiledare och försteminister.

2. Vad beror upproret på?

Arlene Foster stöttade länge Boris Johnson i maktkampen om brexit, men det avtal som Storbritannien till slut slöt med EU i december har gjort många unionister besvikna. Radikala grupper talar om ”förräderi”, då tull- och livsmedelskontroller nu ska ske på Irländska sjön, i stället för vid gränsen till Irland. Trots att Arlene Foster sagt sig vara missnöjd med avtalet, ses hon av många unionister som medskyldig till det.

3. Vad kan detta leda till?

”Unionismens framtid finns inte i mer splittring, utan i att dela denna plats som vi alla har privilegiet att kalla hem”, sa Foster i sitt avskedstal. Men mycket talar för att hårdföra politiker får mer att säga till om och att vi nu

står inför en period av ökad polarisering i nordirländsk politik.

Risken är uppenbar för låsningar i det lokala parlamentet. Det kan leda till oroligheter på gator och torg, och en radikalisering av republikanska Sinn Féin, som redan driver kravet på en folkomröstning om att ansluta Nordirland till Irland.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

29 Chefer inlåsta av arbetare

Frankrike. Anställda vid en bildelsfabrik i nordvästra Frankrike höll under tisdagen sju överordnade fångna under ett halvt dygn i protest mot planer på att sälja anläggningen, uppger bilföretaget och fackliga representanter. Så kallade ”chefsnappningar” har genomförts vid en rad tillfällen tidigare i landet.

TT-AFP

29 Razzia i Giulianis lägenhet

USA. Federala utredare har gjort en husrannsakan mot en lägenhet i New York som tillhör före detta borgmästaren och Donald Trumps tidigare advokat Rudy Giuliani. Åtgärden är en del i utredningen om Giulianis affärer i Ukraina. Enligt uppgift till New York Times beslagtogs elektroniska apparater.

TT-Reuters

29 Få tror att nya samtal kan ena cyprioter

För första gången på fyra år möts grek- och turkcyprioter för ”informella förhandlingar” med FN-chefen Antonio Guterres som medlare. Det handlar om åter-förening av ön som snart har varit delad i 50 år. Men nästan ingen tror att mötet leder någonstans.

Bara att de två cypriotiska presidenterna möts betraktas som en framgång i diplomatiska kretsar. Att det skulle leda till konkreta resultat tror nästan ingen – det handlar snarare om att undvika en kollaps i samtalen.

På tisdagen samlades deltagarna i Nationernas palats, FN-högkvarteret i Genève.

Men huvudpersonerna – Cyperns president Nikos Anastasiades och Ersin Tatar, president i den icke erkända turkcypriotiska republiken – har ännu inte träffats på tu man hand. I stället inledde de sin tre dagar långa vistelse i Schweiz med att var och en för sig träffa FN:s generalsekreterare António Guterres.

Under torsdagen, mötets sista dag, väntas Anastasiades och Tatar mötas.

Men förutsättningarna för en återförening är i själva verket långt mindre i dag än för fem år sedan, då förhandlingar såg hoppfulla ut ända tills de strandade den 7 juli 2017.

Anastasiades, som länge har verkat för en återförening, hade den gången en annan turkcypriotisk motpart: Mustafa Akinci, en politiker som också han stödde ett enande. Ändå gick samtalen i stöpet.

Senare förlorade Akinci det turkcypriotiska presidentvalet 2020 mot Ersin Tatar, som vill se en permanent delning av Cypern i två stater.

Han är också nära allierad med Turkiets president Recep Tayyip Erdogan.

”Moderländerna” Turkiet och Grekland har alltid åsikter om Cyperns framtid, och deras utrikesministrar finns på plats i Genève. Att Erdogan skulle tillåta sina turkcypriotiska landsmän att ansluta sig till EU-landet Cypern ter sig i nuläget högst otroligt.

Dessutom finns den här gången en ny konflikt i östra Medelhavet som påverkar samtalen, nämligen Turkiets letande efter gas- och oljefyndigheter, delvis på grekiska och cypriotiska vatten. Detta orsakade under 2020 en infekterad konflikt mellan de tre länderna, och vissa talade till och med om risk för krig.

Spänningen till havs har avtagit nu. Men om Cypernsamtalen kollapsar kan det leda till att gaskonflikten blossar upp igen.

Ingmar Nevéus

Fakta. 47 år av delning

Cypern har varit delat sedan 1974 då grekcypriotiska militärer genomförde en statskupp, varefter turkisk militär invaderade norra Cypern. Republiken Cypern är numera en av EU:s medlemsstater. Turkiska republiken Nordcypern är en självutropad stat erkänd bara av Turkiet.

Efter krisen 1974 flydde eller fördrevs de flesta grekcyprioter från norra Cypern och de flesta turkcyprioter från den södra delen. Följden blev i praktiken två ”etniskt rensade” länder.

Flera försök har gjorts att återförena Cypern. 2004 röstade en majoritet av turkcyprioterna för en återförening enligt den så kallade Annan-planen. Men planen fick nej från den grekcypriotiska sidan. Även FN-ledda samtal 2015–2017, där också Grekland, Turkiet och Storbritannien deltog, ansågs hoppingivande men avslutades utan resultat.

29 Krisande ekonomi får regering i gungning

FINLAND. Regeringskris hotar i Finland sedan budgetförhandlingarna strandat. När förhandlingarna om de kommande två årens budget inleddes i mitten av förra veckan såg de ut att vara avklarade på ett par dagar – nu har det gått åtta.

– Vi har ännu en regering, den har inte gått på grund. Men visst har vi svåra förhandlingar, det måste medges, sade statsminister Sanna Marin på onsdagsmorgonen.

Koalitionspartnern Centern hade hintat om att lämna regeringen om det inte fick gehör i förhandlingarna. Efter ett intern möte under onsdagsmorgonen gav dock partiet beskedet att man kommer fortsätta samtala med regeringskvintetten om budgeten.

TT-SPT

29 Minst tio EU-länder saknar lagar mot att förneka Förintelsen

Sverige är ett av tre länder som EU-kommissionen kritiserar för att sakna tydlig lagstiftning om att förneka Förintelsen. Men i minst tio andra EU-länder är det inte heller uttryckligen straffbart att förneka Förintelsen.

Frankrike, Tyskland och Italien är tre stora länder där det är straffbart att förneka Förintelsen. En liknande lagstiftning vill EU-kommissionen se i Sverige. Svenska lagen om

hets mot folkgrupp är för allmänt hållen och följer inte ett rambeslut om rasism som kom 2008, anser kommissionen. Därför förbereder man en rättsprocess mot Sverige liksom mot Estland och Finland.

Men det finns fler EU-länder där det inte är uttryckligen straffbart att förneka Förintelsen. DN har identifierat åtminstone tio medlemsstater. EU-kommissionen vill inte kommentera antalet.

På frågan varför kommissionen pekar ut Estland, Finland och Sverige svarar en EU-företrädare:

”Det är inget utpekande. Kommissionen driver överträdelseförfaranden där den identifierar brister i införlivandet av EU-lagstiftningen. Vi fortsätter att utvärdera införlivandet av detta rambeslut även i andra medlemsstater och kommer vid behov inte att tveka att inleda andra överträdelseförfaranden för identifierade luckor eller felaktigt införlivande”, skriver talespersonen till DN.

Personen påpekar att kommissionen inlett rättsprocesser mot andra länder som den anser inte följer rambeslutet från 2008.

”Kommissionen har totalt inlett sju överträdelseförfaranden angående rambeslutet om rasism och främlingsfientlighet (2008/913/RIF). I februari 2021 skickade kommissionen formella underrättelser till Belgien, Bulgarien, Polen, Finland och Sverige. Kommissionen hade också skickat formella underrättelser till Estland och Rumänien, och dessa ärenden är fortfarande öppna”, skriver företrädaren.

För Belgien, Bulgarien, Polen och Rumänien handlar ärendena dock inte om att förneka folkmord och Förintelsen.

Det har blivit allt ovanligare att EU-kommissionen tar medlemsländerna till domstol. 2010 sände kommissionen 1 166 brev om överträdelseförfarande och lämnade 120 fall

till domstol. 2019 var motsvarande siffror 797 brev och 33 fall.

Senaste gången EU-kommissionen tog svenska staten till EU-domstolen var ett fall som avgjordes 2015. Då kom domstolen fram till att Sverige brutit mot EU-regler när det gällde en fråga om moms för vissa posttjänster.

Pia Gripenberg

29 Aboriginer stals som barn – stämmer staten

AUSTRALIEN. Hundratals människor ur ursprungsfolkgrupper i Australien stämmer staten för att de som barn togs från sina föräldrar och tvångsplacerades i barnhem eller vita fosterfamiljer. Många barn fick aldrig återse sina familjer igen.

Omkring 100 000 barn till aboriginer och invånare från Torressundöarna togs 1910–1970 från sina föräldrar som ett led i regeringens politik att forcera fram en etnisk assimilering.

Stämningsansökan gäller barn som togs från sina familjer i Nordterritoriet, över tusen nu levande personer uppskattas ingå i gruppen. En

av dem är 84-åriga Heather Alley som togs från sina föräldrar vid nio års ålder.

– De utraderade hela generationer som om de aldrig funnits. Jag deltar i stämningsansökan så att våra berättelser kommer ut, säger hon till AFP.

Någon liknande stämningsansökan har aldrig tidigare lämnats in i Nordterritoriet och territoriet har inte officiellt bett om ursäkt för det som skedde. Liknande ärenden har dock tidigare prövats i andra delar av Australien.

TT-AFP

29 Nederländare ny vd för SAS

SAS har hittat en ersättare till Rickard Gustafson. Den nya vd:n blir Anko Van der Werff från Nederländerna – flygbolagets första icke-skandinaviska vd.

Anko Van der Werff kommer senast från posten som vd i det sydamerikanska flygbolaget Avianca.

– Van der Werff har djup och bred kunskap om flygindustrin och har lång erfarenhet från flera internationella flygbolag. Detta kommer att vara viktigt för SAS under den oförutsägbara återhämtningsperioden efter covid-19-pandemin, skriver styrelseordförande Carsten Dilling i ett pressmeddelandet.

Rickard Gustafson lämnar flygbolaget i maj och den 45-åriga nederländaren tillträder den 15 juli. Där emellan går Karl Sandlund, som också utsetts till kommersiell direktör i SAS, in som tillförordnad vd.

Valet av en icke-skandinaviska vd kommer som en överraskning, enligt den norska flyganalytikern Hans Jørgen Elnæs.

– Han har dock god kännedom om den skandinaviska marknaden som tidigare Nordenchef för Air France/KLM med kontor i Stockholm, säger han.

Van der Werff har också varit verksam i flygbolagen Qatar Airways, Aeromexico och nu senast Avianca. Hans Jørgen Elnæs tror det är erfarenheter som behövs för att ta SAS genom branschens värsta kris någonsin.

– Det tror jag han är rätt man att göra, sedan få vi se hur fackföreningarna lägger upp sin strategi mot en ny chef som varken är rekryterad internt eller skandinav, säger Hans Jørgen Elnæs.

Det har funnits en facklig oro över vilken riktning en icke-skandinavisk vd skulle kunna ta bolaget i. Pilot- och kabinfackens kritik mot det irländska dotterbolaget SAS Ireland har varit återkommande de senaste åren.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

29 Peter Alestig: Lundin Energys ”klimatneutrala ” olja döljer en lucka

Fossilbolaget Lundin Energy säger sig ha sålt världens första certifierade klimatneutrala olja. Men etiketten är vilseledande – förbränningen av oljan räknas inte med i bolagets kalkyl. Och kan fossiljättar över huvud taget vara ”klimatneutrala”?

När Vladimir Putin tog till orda på Bidens klimatmöte i torsdags förra veckan var han offensiv. Ryssland, världens största producent av fossilgas, gör en jätteinsats för klimatet hävdade han. Landets skogar suger ner enorma mängder koldioxid. Det finns också spännande teknik för att fånga in utsläpp, påpekade presidenten – och efterlyste en global satsning på området.

Brasiliens president Jair Bolsonaro pekade i samma anda på den klimatinsats som landet – som vuxit till en viktig regional olje- och gasproducent – gör genom CO2-dammsugaren Amazonas. Australiens premiärminister Scott Morrison talade sig varm för ”blue carbon”, koldioxid som sugs upp i landets alla mangroveskogar. Australien står för över hälften av världens kolproduktion.

Ingen av dem sa det rakt ut – men det är inte långsökt att tänka sig att de tre stora fossilländerna hoppas kunna kalla sig klimatneutrala med hjälp av träd och teknik.

Precis som fossilbolag planerar att göra. Preem har satt som mål att bli världens första klimatneutrala drivmedelsbolag, till 2045. Lundin Oil – förlåt, Lundin Energy som bolaget har bytt namn till i klimatomställningens anda – har satt målet till 2030. BP, som redan 2002 marknadsförde sig som Beyond Petroleum, siktar i sin tur på netto noll-utsläpp till 2050.

Och nu säger sig Lundin ha blivit först i världen med att sälja certifierat klimatneutral olja (kan dock påpekas att amerikanska Occidental Petroleum två miljoner tunnor ”klimatneutral olja” i januari).

Fossilgiganternas plötsliga vilja att vara ”klimatneutrala” är onekligen ett tecken på att även de känner av klimatomställningens växande kraft globalt. Bakom dem står sannolikt otåliga investerare som kräver snabbare omställning. Men går det verkligen att kalla fossilbolag klimatneutrala?

Frågan är komplex. Det finns teoretiska modeller som visar hur teknik för att fånga in koldioxid, så kallad Direct Air Capture (DAC), kan kompensera för alla världens utsläpp. Men det skulle krävas omkring 30 000 DAC-anläggningar, till en nätt prislapp av sådär 4-5 miljarder kronor styck. I dag finns 15.

Och i Lundins fall finns fler aspekter som haltar. Bolaget kompenserar inte utsläppen från oljans förbränning, bara de utsläpp som orsakas i produktionen. Vad som händer med själva oljan är inte deras ansvar, menar bolaget.

Dessutom sker kompensationen inte genom DAC, utan genom trädplantering. Lika stora utsläpp som Lundin orsakar i utvinningen av oljan, sugs enligt bolaget ner igen genom återplantering av teakträd i Mexiko.

Men beräkningen av den verkliga klimatvinsten av trädplantering är, som DN visat i en granskning, ofta svajig – och frågorna är många. Hade träden planterats även utan Lundins

sponsring? Vad hade hänt med marken annars? Och vad kommer att hända med träden på sikt?

Men viktigast av allt: i sin 1,5-gradersrapport konstaterade IPCC att världen måste både kapa utsläppen och fånga in koldioxid genom träd och teknik, för att ha en realistisk möjlighet att nå Parisavtalets mål. Därför växer kritiken mot hela begreppet ”klimatneutral” – förra veckan gick exempelvis tre klimatforskare ut i tidningen The Conversation och varnade för konsekvenserna när vi tror oss kunna kompensera för våra utsläpp genom olika tekniker.

Och här någonstans börjar ordet ”klimatneutral olja” skava rejält. Nej, verkligt klimatneutrala blir fossilbolagen först när de slutar vara fossilbolag – och inte bara tar bort det fossila från sina namn.

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

29 Kronprinsen lugnar saudierna: Ingen inkomstskatt i sikte

Saudierna kan vara lugna, de kommer inte att påtvingas någon inkomstskatt och den momshöjning som infördes förra året var bara en tillfällig åtgärd.

Det säger kronprins Mohammed bin Salman i en tv-sänd intervju, där han

även betonade att USA fortsatt är en strategisk partner.

– Att höja momsen var en plågsam åtgärd och jag hatar att skada våra saudiska medborgare, men det är min plikt att bygga upp en långsiktigt hållbar framtid för Saudiarabien, sade kronprinsen i en intervju om landets framtidsprogram Vision 2030, enligt internationella medier.

Momsen tredubblades i maj förra året från 5 till 15 procent, en åtgärd som orsakade mindre chockvågor i landet, som länge var helt skattefritt och först 2018 fick se en moms införas. Frågetecknen hopades då om hur den styrande familjen Al Saud skulle få bukt med missnöjet på hemmaplan och se till att inte minska landets konkurrenskraft.

Mohammed bin Salman säger nu att momsen någon gång inom de närmaste fyra åren ska sänkas till mellan 5 och 10 procent.

Momshöjningen infördes för att mota den sjunkande ekonomin i grind efter att oljepriset störtdök efter såväl priskrig med Ryssland som under pandemin.

Det drabbade inte minst den statskontrollerade oljejätten Aramco, som för fjolåret redovisade ett vinstras på 44 procent och ett resultat efter skatt på motsvarande 400 miljarder kronor för 2020.

Kronprisen säger nu att landet förhandlar med ett utländskt energibolag om att sälja 1 procent av Aramco.

– Det pågår en diskussion med ett av världens ledande energibolag och det kommer att bli ett mycket viktigt avtal för att öka Aramcos försäljning i det landet, säger han utan att ge mer information om vilket bolag eller land det handlar om, mer än att det är ett ”mycket stort land”.

När Aramco i december 2019 börsnoterades såldes 1,5 procent av bolagets aktier ut, vilket

gav ett tillskott på omkring 250 miljarder kronor.

Mohammed bin Salman sade i veckan att USA är en strategisk partner, men att saudierna inte accepterar några former av press eller inblandning i interna angelägenheter.

– Vi är överens till mer än 90 procent med Bidenregeringen när det gäller de amerikansk-saudiska förbindelserna och vi arbetar för att stärka våra gemensamma intressen, sade han.

– De frågor som vi inte är överens om är mindre än 10 procent och vi tittar på hur vi kan hitta lösningar där. USA är en strategisk partner, betonade han**. TT**

29 Vera-Zavala upprepar den rwandiska regimens standardsvar, skriver Erik Esbjörnsson

”Till vår skam, översteg vårt behov av att se Rwanda lyckas vår förmåga att se till vilket pris denna framgång köptes”, skriver Desmond Tutu om boken ”Do not disturb”.

En enkel ovilja att medge att man gått en totalitär regims ärenden spelar nog också in.

Förutsägbart väljer America Vera-Zavala i en text publicerad i DN (23/4) att slunga den rwandiska regimens standardsvar på all form av kritik i min riktning. Svaret går ut på att den som ifrågasätter den officiella berättelsen är att likställa med Förintelseförnekare.

Tre aspekter av diskussionen kring Rwanda visar varför parallellerna till judeförintelsen är - svåra att dra bortom ordet folkmord.

I princip ingen förnekar att det skedde ett folkmord på runt 800 000 tutsier, och hutuer som inte ville delta i dödandet, i Rwanda. Det föregicks av flera års propaganda med syfte att avhumanisera tutsier. I förberedelserna mobiliserades och beväpnades ungdomsmiliser som var en del av detta totala krig mot fienden, där civila blev mål enbart på grund av sin etnicitet.

Revisionism är en anklagelse som är logisk ur regimens perspektiv, eftersom den effektivt saboterar varje försök att närma sig en mer komplex och nyanserad bild av vad som hände i Rwanda. Självklart är regimen inte intresserad av att gräva djupare i vem som sköt ner president Habyarimanas plan (en av flera utlösande faktorer för det som senare skedde) eftersom man byggt hela sin legitimitet på att vara de som avslutade folkmordet.

Falsk ekvivalens är ett tredje begrepp som dyker upp i Rwanda men inte i diskussionen om judeförintelsen. Den som hävdar att Kagame och RPF gjort sig skyldiga till övergrepp menar indirekt att ”båda sidor är lika illa”. Så är inte fallet. 800 000 döda är en så svindlande hög siffra att RPF:s skuldkonto aldrig kan bli lika belastat. Men det innebär dessvärre att alla anklagelser mot RPF-regimen alltid framstår som obetydliga i jämförelse. Det är därför som regimen och dess ställföreträdande talespersoner så gärna använder termerna.

America Vera-Zavala nämner Srebrenica. Känner hon till Kibeho? I april 1995, tre månader före massakern i Srebrenica och alltså ett år efter folkmordet, stormade RPF-regimens soldater ett flyktingläger och dödade minst 4 000 hutuflyktingar inför ögonen på australiska FN-soldater. I Kibeho finns ett av många monument över folkmordets offer 1994, men de som dog på samma plats ett år senare har utraderats ur det kollektiva medvetandet.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

29 Lappat och lagat. Konstfärdig sömnadsteknik från Japan har fått en renässans i modevärlden

”Boro – nödens konst. Trastextilier från norra Japan”

Östasiatiska museet, Stockholm. Visas t o m 9/1 2022. ”Boro & Svenskt mode”

HV Galleri, Stockholm. Visas t o m 15/5

Somliga utställningar berör mer än andra. ”Boro – nödens konst” är just en sådan. Utan att pocka på, tvärtom. Den är stillsam, vacker, utsökt exponerad och serveras med nykomponerad, stämningsskapande musik.

I smala montrar av plexiglas vilande på bastanta träsocklar hänger jackor, byxor, rockar, täcken med mera lappade i lager på lager med stora synliga stygn. Urblekta blågråskiftande plagg, fransiga och sköra, förstärkta med mönstrade lappar som delvis täcker varandra.

”Behåll tygbiten om den är tillräckligt stor att slå in en böna i” lyder texten på ett ställe och tanken svindlar. ”Boro – nödens konst” blottlägger människoöden i kampen för överlevnad. Kontrasten mellan den och allt överflöd i vår svenska vardag ruskar verkligen om.

Det japanska uttrycket boro står alltså för trastextilier. Utställningen på Östasiatiska museet är bara en bråkdel av folklivsforskaren Chuzaburo Tanakas stora borosamling med plagg från 1800- och 1900-tal, numera stationerad i Amuse Museum i Tokyo. Där finns ca 30 000 föremål, främst från platser längst i norr på ön Honshu. Här får vi se ett hundratal.

De bevarade boroplaggen är helt unika, vart och ett sytt av vad som för tillfället fanns till hands. De tillverkades redan från början av utslitna tygbitar vävda i de rikare södra delarna av landet. Ylle fanns knappast, bomull bara i undantagsfall. Ofta användes hampatyg som vadderades med rishalm eller torkat gräs.

När Tanaka började intressera sig för de gamla kläderna (som använts i flera generationer) hade Japan just repat sig efter andra världskriget, traditionen att lappa och laga hade blivit en skamlig påminnelse om fattiga tider. Mycket av det han hittade fanns därför

undanstuvat på vindar och i garderober. Kasta hade många äldre fortfarande svårt för.

Att reparera och sy om kläder gjordes självklart också i den gamla bondekulturen hos oss men sällan så påfallande konstfärdigt. Boro-föremålens estetiska kvaliteter har givit dem en chic-stämpel. Idag kopieras de av lyxmodemärken och ställs ut som konst på exklusiva gallerier. Etiskt är det problematiskt, kan jag tycka. I utställningskatalogen finns några intressanta texter som diskuterar just den typen av frågor, till exempel Boro som modeparadox.

I HV-Galleri på Djurgården pågår ytterligare ett par veckor ”Boro & svenskt mode”, ett fristående samarbete med Östasiatiska. Där, liksom på museet, finns flera ambitiösa exempel på svenska formgivare som inte direkt hakat på borotraditionen men använder spill eller återbruksmaterial för nya kollektioner. Cheap Monday och Re-Textile (som drivs av Textilhögskolan i Borås och jobbar för att skapa cirkulära flöden inom textilbranschen) visar en kollektion framtagen av använda arbetsplagg. Här finns också exempel av Remake Stockholm, som tillsammans med Stockholms stadsmission utgår från insamlat material eller skänkta textilier. Och Rave Review (Josephine Bergqvist och Livia Schück) som gör kappor av gamla ullplädar.

Mest imponerad blir jag ändå av Takao Momiyama, som växte upp i Japan men numera bor och verkar i Sverige. Han för borotekniken vidare rakt av, använder sig av den gamla sömnadstekniken sashiko när han reparerar vardagsplagg eller komponerar kollage. I hans händer förvandlas lump till konst. Utan att tidigare generationers vedermödor ringaktas.

Lotta Jonson

30 Sida: Rekordmånga behöver hjälp

Allt fler människor i världen är i behov av humanitärt stöd och skydd för att överleva, enligt Sveriges biståndsmyndighet Sida.

Behovet har ökat med 40 procent, från 168 miljoner människor i nöd under 2020 till 235 miljoner människor i år. Det beror bland annat på att fler drabbas av konflikt och naturkatastrofer. Lägg därtill coronapandemin.

Sida kommer i år att fördela 4,2 miljarder kronor till 33 kriser i världen.

TT

30 Niklas Orrenius: Äktsvenska IS-terrorister som pratar om Ica och Coop

Att hävda att IS-terrorister som växt upp i Örebro, Stockholm eller Göteborg inte är svenskar är lika dumt som att säga att samma terrorister inte är muslimer. Det är uttryck för en renhetsiver som är skadlig för samhället.

Har ni hört om ”no true Scotsman”? Så kallas ett logiskt felslut som beskrivits av den brittiske filosofiprofessorn Antony Flew. Så här kan det uttryckas:

”Ingen skotte strör socker på gröten.”

”Fast min vän Angus är skotte. Han gillar socker på sin gröt.”

”Men ingen riktig skotte skulle strö socker på gröten.”

Den som skriver om terrorgruppen Islamiska staten (IS) och dess svenska anhängare får ofta anledning att tänka på Angus och hans sockrade gröt. För min del hände det senast i helgen, efter att DN berättat om rekryteringen av runt 300 svenska kvinnor och män till IS och andra jihadistgrupper.

De tidiga jihadisterna blev en sorts influerare, som i sociala medier uppmanade sina landsmän hemma i Sverige att ansluta. Men trots att vi i reportaget skrev att rekryteringen skedde på svenska, i svenska Facebookgrupper, där IS-terroristerna även skrev om vardagssvenska saker som Ica och Coop, så protesterar somliga mot att vi kallar dem svenskar.

”De är inte svenskar, och kommer aldrig att bli det”, skriver en läsare. Fler hör av sig med liknande budskap.

I mitt huvud förflyttas jag två år tillbaka i tiden, till en vårdag i nordöstra Syrien. Med hjälp av den svenska läkaren Nemam Ghafouris list och kontakter hade fotograf Lotta Härdelin och jag lyckats ta oss in i det ökända al-Hol-lägret, fullt av IS-anhängare och deras barn. Vi mötte sju syskon vars mamma och pappa hade lämnat Göteborg för ett liv med IS. Nu var föräldrarna döda.

Syskonen, samtliga under tio år, var utmärglade efter att ha levt på flykt med terrorgruppen i öknen, utan mat. De försökte äta upp sig, men förhållandena i lägret var usla. När vi kom in i tältet åt syskonen vita bönor i tomatsås och couscous ur mjuka plastbyttor. Tysta tuggade de, med tomma blickar. När de efter en stund insåg att vi talade svenska vaknade de ur sin dvala.

En femårig flicka tittade upp och gav oss ett strålande leende. Pratar du svenska? frågade vi.

– Ja! sa flickan lyckligt.

Sedan var snacket i gång. Syskonen pratade om köttbullar, om Liseberg, om sin farmor. En pojke som talade om solroskärnors skal hade så stark göteborgska att ”skal” lät som ”skåål”.

Varför skulle de här barnen, eller deras föräldrar, inte vara svenska? För att ingen riktig svensk skulle gå med i en terrorgrupp? För att barnen strösslade språket med islamiska termer som de hört hos IS? En liten pojke sa att hans döda föräldrar var i ”jannah” – i paradiset.

När det gäller IS hörs ”no true Scotsman”-argumentet även från muslimskt håll. IS-terrorister är inte muslimer, säger många, för riktiga muslimer skulle aldrig mörda, lemlästa eller förtrycka.

Men terrorgruppens ideologiska grund bygger på tolkningar av Koranen och andra islamiska urkunder. Sjuka och människofientliga tolkningar, ja – men nog är IS-medlemmar muslimer. De ber. De fastar. De vänder sig mot Mecka.

”No true Scotsman” handlar om renhet. Man vill hålla den egna gruppen obefläckad. Hos muslimska representanter finns även en rädsla för att okunniga och hatiska människor ska döma muslimer som grupp utifrån IS illdåd.

Det är förståeligt. Men det kan också bli ett sätt att slippa blicka inåt och ställa de svåra frågorna. Om de inte är muslimer – då angår väl inte IS-terroristerna de muslimska samfunden? Om de inte är svenskar – då har de väl inget med vårt samhälle att göra?

Valet att gå med i en av världens värsta terrorgrupper måste IS-resenärerna själva bära det individuella ansvaret för. Men som samhälle kan vi fråga oss vad vi kunde ha gjort annorlunda, och vad vi kan förändra.

De som skulle bli IS-terrorister gick i svenska skolor, växte upp i svenska bostadsområden och bad i svenska moskéer. De formades här, radikaliserades här, rekryterades här.

Och ja, de är svenskar.

Niklas Orrenius niklas.orrenius@dn.se

30 ”De kallade mig för bög och skulle bränna bort mitt hår”

Den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj lägger ned sitt arbete i regionerna. Putinregimen håller på att ge organisationen stämpeln ”extremistisk” och anställda hotas av fängelse. I S:t Petersburg har polisen gripit och misshandlat hundratals personer som demonstrerat för Navalnyj. DN har träffat några av dem.

S:T PETERSBURG. – Jag var säker på att jag skulle kunna springa undan kravallpoliserna. Jag är ju balettdansare. Då visste jag inte att poliserna skulle omringa oss.

När jag träffar 41-åriga Jurij Mirov är hans ansikte nästan läkt. Det är bara några mindre skråmor kvar. Så sent som förra veckan var det fullt av röda märken efter slag. Kravallpoliserna fällde honom till marken, slog honom med batonger över ben och ansikte och torterade honom med elpistol.

Misshandeln skedde under demonstrationen för Aleksej Navalnyj den 21 april i S:t Petersburg. Det enda Mirov hade gjort var att promenera på en gata i centrum av staden i sällskap med sin mamma.

– Jag skrek att jag är dansare, bönade och bad dem om att låta bli benen och ansiktet. Jag behöver ju dem i jobbet. Då slog de bara ännu hårdare. De hade sina ansikten täckta, det jag minns är deras ögon. Blicken var vansinnig, som om de ätit giftig flugsvamp och gick bärsärk. Sedan använde de elpistol mot mig och

då förlorade jag greppet om tiden. Smärtan är fruktansvärt skarp. Man vet inte vilken del av kroppen de har gett elchocken, hela kroppen skakar.

S:t Petersburg är Putins hemstad. Här greps 840 personer under demonstrationen förra onsdagen för den fängslade Aleksej Navalnyj. Både våldet och antalet gripna var på en helt annan nivå än i Moskva, en tre gånger större stad där ett trettiotal personer greps.

Samtidigt pågår just nu en utrensningsoperation över hela Ryssland. Aleksej Navalnyjs stabschef Leonid Volkov meddelade på torsdagen att Navalnyjs arbete i regionerna läggs ned. Detta efter att de ryska åklagarmyndigheterna i Moskva vänt sig till tingsrätten och krävt att Navalnyjs organisationer Fonden för kampen mot korruption och Fonden för skydd för medborgarnas rättigheter skulle förklaras - extremistiska.

Navalnyjs organisationer har sedan tidigare stämpeln ”utländsk agent”, enligt ryska justitieministeriets beslut. Det är en kategori som Kreml har skapat framför allt för att svartmåla och misstänkliggöra. Att få stämpeln som extremistisk organisation är betydligt allvarligare. Den innebär att alla personer i ledande ställning omedelbart hotas av upp till tio års fängelse. Vanliga anställda kan få upp till sex år, volontärer åtta års fängelse.

– Våra staber har blivit en politisk skola för tiotusentals aktivister i hela Ryssland. Vi har blivit Putins personliga fiender, och nu går det inte längre att jobba som förr. Alla anställda hotas av fängelse om vi fortsätter. Därför måste vi upplösa staberna, säger Volkov i sitt videomeddelande.

Att Navalnyjs riksomfattande nätverk läggs ned innebär att hans livsverk slås i spillror. Ingen annan rysk politiker har kommit i närheten av det gräsrotsarbete som Navalnyj på bara några år har byggt upp. Arbetet inleddes 2017 då

Navalnyj började driva kampanj för att ställa upp i presidentvalet 2018 (där han inte fick registrera sig). I dag arbetar ett fyrtiotal självständiga lokala staber med att avslöja korrupta tjänstemän och delta i val.

För några år sedan var jag med då Navalnyj öppnade sin stab i Tula. Inför hans besök hade 643 frivilliga registrerat sig som volontärer och han togs emot som en rockstjärna. Staberna har varit framgångsrika därför att de arbetar självständigt och inte behöver några instruktioner uppifrån. Ett sådant exempel är i Tomsk, där den lokala stabsledaren Ksenija Fadejeva valdes in i stadsfullmäktige år 2020 tack vare Navalnyjs taktik ”Rösta smart”.

Fadejeva säger till DN att hon inte kan svara på några frågor om framtiden för hennes stab.

– Det enda jag kan säga är att jag är invald i stadsfullmäktige i Tomsk, och mitt arbete där fortsätter, säger Ksenija Fadejeva.

Irina Fatianova som leder staben i S:t Petersburg avböjer alla intervjuer i det här skedet.

Navalnyjs närmaste medarbetare meddelar att arbetet fortsätter.

– Vi lägger ned staberna, men vi kastar inte in handduken. De flesta av våra staber fortsätter sitt arbete som oberoende organisationer. Vi kan inte längre finansiera dem. Men vi vet att de kan jobba självständigt, för vi har utbildat dem. De vet hur man avslöjar korruption och ordnar demonstrationer. De kommer att utsättas för press och alla överlever inte. Men de starkaste överlever, säger stabschefen Leonid Volkov.

Kreml passar på att i samma veva vingklippa oberoende medier. Nyligen fick nyhetssajten Meduza, som har sin redaktion i Riga och producerar material på både ryska och engelska, stämpeln som utländsk agent. Meduza, som ambitiöst har bevakat demonstrationerna mot Putin, tvingas nu inleda alla sina texter med ett

meddelande om att de tillhör kategorin utländsk agent.

– Den här stämplingen betyder att våra annonsintäkter rasar, att Meduzas anställda också personligen kan få stämpeln utländska agenter och att flera av våra viktiga källor inte kommer att vilja tala med oss. Målet är att förgöra oss, säger chefredaktör Ivan Kolpakov.

Kremls rallarsvingar mot allt man uppfattar som ett hot kan ge ödesdigra följder. Det vet balettdansaren Jurij Mirov. Hans sår har visserligen läkt, men han kan fortfarande inte stå på tå på sitt vänstra ben. Om det inte blir bra kommer Jurij inte längre att kunna dansa.

Det vet också 23-åriga Jegor Kolosov i S:t Petersburg. Hans högra öga är fortfarande blått efter att han brottades ned på gatan och misshandlades av kravallpoliser under demonstrationen för Navalnyj den 21 april.

– Jag deltog inte ens i demonstrationen – jag jobbar på en bar och var på väg hem i sällskap med mina kompisar. Tre Omon-poliser (kravallpoliser) kom emot oss. Vi vände och började gå åt andra hållet, men då sprang de efter oss. En polis fällde mig till marken. De slog mig i huvudet och på revbenen, skrek och kallade mig hora.

Poliserna ställde upp Kolosov mot en vägg med handflatorna utåt.

– De slog mig med batonger över armarna, benen och skrevet, lovade att jag skulle hamna i fängelset som Navalnyj. De kallade mig bög och sade att de skulle bränna håret av mig.

Därefter fördes Kolosov till en så kallad avtozak, ett rörligt häkte, vanligtvis en buss eller minibuss.

– Där tvingade de mig att ligga på mage på golvet och slog mig. En av dem stack fingrarna i min mun och försökte dra ut min tandställning.

Början av förloppet är filmat av en förbipasserande. Där ser man hur två poliser

tvingar Kolosov att ligga på mage på trottoaren. En av dem slår honom i huvudet och vrider armarna bakom hans rygg. Han frågar gång på gång:

– Varför griper ni mig? Jag var ju bara på väg hem!

I höst håller Ryssland dumaval, i vissa städer – bland dem S:t Petersburg – även kommunalval. För två år sedan förlorade Putinpartiet Enade Ryssland hälften av sina mandat i Moskvas kommunalval, ett resultat av Navalnyjs taktik ”Rösta smart”. Nu ser det ut som att Kreml gör allt för att slippa obehagliga överraskningar.

Jegor Kolosov håller på att dra polisen inför rätta.

– Jag kräver att misshandeln ska utredas, och jag vill ha tillbaka mitt pass, som polisen vägrar återlämna. Folk i vår stad får stryk för att de går ut och säger sin mening. Själv gick jag bara hem och blev misshandlad utan någon som helst orsak. Det är förnedrande och man kan inte gå med på det. Man måste kämpa.

Jurij Mirov sörjer all den tid som gått förlorad för Ryssland under Putin.

– Jag vill att Europa ska veta en sak: Alla ryssar håller inte med Putin. Ni kanske tror att vi håller på att degradera helt och hållet, men det gäller inte alla. Jag gick ut för Navalnyj, det finns människor som kämpar för sina rättigheter. I 20 år har vi levt under Putin, han stjäl tid av oss. Han stjäl tid av Ryssland. Tänk på allt vi hade kunnat göra under de här tjugo åren, tänk så Ryssland hade kunnat utvecklas! Det är det som grämer mig mest.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Aleksej Navalnyj

Oppositionsledaren Aleksej Navalnyj förgiftades med nervgiftet Novitjok i slutet av augusti 2020. Han flögs till Tyskland för vård och anklagades i

sin frånvaro för att inte ha anmält sig hos - myndigheterna i enlighet med en tidigare - villkorlig fängelsedom.

När Navalnyj återvände till Ryssland i januari 2021 greps han. I början av februari dömdes han till tre och ett halvt år i fängelse. Den 31 mars inledde han en hungerstrejk i protest mot att han inte fått träffa sin läkare.

Den 23 april avbröt han hungerstrejken, efter att fängelsemyndigheterna låtit honom träffa läkare från ett kommunalt sjukhus. Navalnyj har stegvis börjat äta igen och enligt hans rapporter på Instagram mår han bra.

Demonstranter greps och misshandlades

Den 21 april demonstrerade tusentals människor över hela Ryssland för att den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyj skulle få träffa sin läkare. Enligt den granskande oberoende organisationen OVD-Info greps 1 788 personer. De flesta av dem, 840 personer, greps i S:t Petersburg.

Sedan dess har ytterligare minst 115 personer gripits i 23 ryska städer. Den oberoende nyhetssajten Meduza har förklarats vara - utländsk agent, och polis i Moskva har knackat på hemma hos journalister från Komsomolskaja Pravda, Meduza, Dozjd och Echo Moskvy.

Källa: OVD-Info

30 Processen fortsätter mot Jurij Dmitrijev

Den nya rättegången mot historikern Jurij Dmitrijev fortsätter den 16 maj. Han anklagas för att brott som han redan friats för.

S:T PETERSBURG. – Pappa mår bra. Jag talade nyligen med honom i telefon och skickade honom vitamintillskott. Han säger att allt är okej, han har inte varit sjuk, säger Jurij Dmitrijevs dotter Jekaterina Klodt per telefon från Petrozavodsk.

I måndags inleddes den nya rättegången mot den ryska historikern. Han dömdes redan i höstas till ett 13-årigt fängelsestraff för sexuellt våld mot sin adoptivdotter. Nu anklagas han för samma brott som han år 2018 friades för, nämligen innehav av barnpornografi. Dessutom för innehav ett olagligt vapen, ett gammalt gevär som han hittade i skogen och som inte fungerar.

Att hela processen tas om är ett utslag av hur dagens ryska rättsväsende fungerar. Det är uppenbart att anklagelserna är fabricerade, och att de enbart används som instrument för att hindra Dmitrijev att utföra sitt arbete.

Han har i trettio år kartlagt Stalins massgravar i ryska Karelen, gett ut böcker med namnlistor på alla offer och grundat minnesplatsen Sandarmoch. 2016 greps han för första gången och anklagades för innehav av barnpornografi, efter att polisen hade hittat bilder på hans dator av hans adoptivdotter. Dottern var undernärd när Dmitrijev hämtade henne från barnhemmet, och han fotograferade henne under några år för att följa med hennes utveckling.

När han två år senare friades var det efter en massiv kampanj där en lång rad ryska intellektuella krävde att han skulle frias.

Fallet kommer nu att behandlas av europeiska människorättsdomstolen i Strasbourg. Dessutom överklagar Dmitrijev till Högsta domstolen i Ryssland, som ännu inte har meddelat om den tar sig an fallet.

Den 12 maj fortsätter processen angående innehav av barnpornografi. Då kommer bland annat adoptivdotterns mormor att delta som vittne.

– Jag hoppas fortfarande att pappa snart ska frias. Det hoppet har jag aldrig förlorat, säger Jekaterina Klodt. **Anna-Lena Laurén**

30 Demografisk bomb ett hot på sikt mot Kinas ekonomi

Spänd väntan råder inför offentliggörandet av Kinas folkräkning för 2019. Läckta uppgifter om att befolkningen sjunker för första gången på årtionden avfärdades på torsdagen av landets statistikbyrå.

Men att en allt äldre befolkning är det största hotet mot Kinas strävan att bli nummer ett i världen är det få som förnekar.

PEKING. – Det finns ingen utmaning som är större för Kina, säger Huang Wenzheng vid den Pekingbaserade tankesmedjan Center for China and globalization.

Han syftar på den demografiska bomb som Kina står inför, en utveckling där färre yngre ska försörja en växande skara äldre.

– Det kommer att få en enorm effekt på ekonomin på lång sikt. Om inte regeringen kan vända trenden står vi inför stora problem.

Många väntar nu på offentliggörandet av resultatet från folkräkningen som avslutades i slutet av förra året. Egentligen skulle statistiken ha publicerats i början av april. Men det är känsliga uppgifter som påverkar bilden av Kina och ingenting hördes förrän Financial Times i onsdags citerade ”källor nära statistiken” som sa att befolkningen för första gången sedan slutet av 1950-talet minskar och går under 1,4 miljarder kom en reaktion.

I en mening förklarade landets statistikbyrå på torsdagen att befolkningen fortsätter att öka och att mer detaljerade siffror ska redovisas senare. Det kan tilläggas att det internationellt råder visst skepsis till Kinas offentliga statistik.

Oavsett siffrorna i år har det länge varnats för att Kina står inför en demografisk kris som i framtiden hotar landets strävan att bli nummer ett i världen. En studie i Lancet kommer fram till att Kina 2035 visserligen kommer att gå om USA ekonomiskt, mätt i bnp. Men en snabb minskning av befolkningen från och med 2050 leder enligt forskarna till att USA tar tillbaka tronen 2098, förutsatt att USA fortsätter släppa in invandrare som stärker arbetskraften. I studien spås att Kinas befolkning har sjunkit till 732 miljoner år 2100.

Ett av Kinas problem är att för få barn föds. Trots att regeringen övergav ettbarnspolitiken 2015 och tillät två barn i varje familj har den trenden fortsatt.

En orsak är att det är dyrt att ha barn i Kina. Barnomsorgen kostar och alla som har höga ambitioner för sina barn betalar stora summor för privatlektioner i alltifrån matematik till engelska. Unga välutbildade i storstäderna värderar också i allt högre utsträckning sin frihet framför traditionell familjebildning.

Centralbanken uppskattar i en rapport att en kvinna i Kina föder i snitt 1,5 barn, vilket är lägre än den officiella uppgiften 1,8. Huang Wenzheng tycker att begränsningen borde slopas helt, även om han tror det får liten effekt.

– Många i Kina har vant sig vid att ett barn är det normala i en familj och lägger alla resurser på det barnet.

I Kina är det dessutom ett problem att vara ensamstående med barn. Barn ska enligt de sociala normerna ha föräldrar som är gifta och en kvinna kan inte få stöd för att skaffa barn på egen hand. Samtidigt minskar antalet bröllop. Utbildade i storstäderna dröjer längre upp i åldrarna med att gifta sig eller struntar i det helt.

För det styrande kommunistpartiet, vars legitimitet vilar på ständig ekonomisk förbättring, är de demografiska förändringarna oroande. Färre i arbetsför ålder frestar på statens finanser, drar ned på konsumtionen och kommer tvinga landet att ta det impopulära beslutet att höja pensionsåldern, som i dag är 55 för kvinnor och 60 år för män.

– Det finns ingen annan utväg än att höja pensionsåldern när det blir fler som ska få pension och färre som betala till välfärdssystemet, säger Huang Wenzheng.

En annan risk med en äldre befolkning är enligt honom att efterfrågan sjunker och att ekonomin därmed tar stryk.

– Vi ser redan att bilförsäljningen och försäljningen av smarta telefoner inte är så stark längre. Det kan bli ett problem längre fram.

Kinas befolkning har inte sjunkit sedan det stora språnget 1959–1961 då Mao Zedong beordrade bönder att producera stål på sina bakgårdar medan spannmål exporterades.

Politiken ledde till att miljontals kineser svalt. Exakt hur många finns det ingen tillförlitlig statistik på, men under de åren sjönk befolkningen med 13,5 miljoner, enligt den offentliga statistiken som många tror är en underskattning.

Huang Wenzheng vid tankesmedjan Center for China and globalization

Marianne Björklund

30 Slutförhandlingar om coronapass

EU. Ännu ett steg mot ett gemensamt vaccinpass i EU har tagits då EU-parlamentet röstat igenom sin syn på förslaget. Med 540 röster mot 119 och 31 nedlagda har parlamentet gett sitt stöd till den linje som förhandlats fram av den spanske ledamoten Juan Fernando López Aguilar. Därmed kan slutförhandlingar inledas med EU:s medlemsländer och EU-kommissionen för att få till en lösning som träder i kraft redan till den 1 juli.

Helt enkelt lär det dock inte bli. Parlamentet kräver bland annat att EU-länderna inte ska tillåtas införa ytterligare restriktioner mot den som har ett vaccinpass – något som merparten av länderna anser vara en fråga för dem att avgöra själva. **TT**

30 Domstol: Tysk klimatlag för lam

TYSKLAND. Klimatlagen från 2019 är för lam och måste stärkas, slår landets författningsdomstol fast. Kritiken rör främst att det i lagen inte sätts några mål för utsläpps-minskningar efter 2030 – vilket ”hotar framtida generationers frihet”, heter det. Regeringen får till slutet av 2022 på sig att skärpa lagen.

Författningsdomstolens beslut är åtminstone delvis en seger för den stämning som ett antal unga aktivister och organisationer har lämnat in – bland dem Greenpeace och svenska Greta Thunbergs Fridays for future. **TT**

30 Friare lek för Galápagos djur

ECUADOR. Jätteköldpaddor, havsleguaner och darwinfinkar – Galápagosöarnas unika djurarter har i högre grad lämnats åt sig själva under pandemin.

En fyra månader lång nedstängning under förra våren, när covid-19 nådde kontinenten, innebar ett totalstopp för turism och stora delar av den forskning som bedrivs på öarna. Sedan dess har restriktionerna lättats. Men besökarantalet är fortsatt begränsat till 6 000 per månad, jämfört med genomsnittliga 23 000 före pandemin, och även forskare har fått avbryta flera projekt.

TT-AFP

30 Kaféer och restauranger öppnas

FRANKRIKE. Franska kaféer och restauranger som under pandemin varit stängda i sju månader ska få öppna igen den 9 juni, meddelar president Emmanuel Macron.

Uteserveringar öppnar redan i mitten av nästa månad, den 19 maj, liksom biografer, museer och teatrar. Samma dag ska det nattliga utegångsförbudet börja kortas ned för att helt avskaffas den 30 juni. I ett första steg ska starttiden flyttas fram från klockan 19 till klockan 21, och den 9 juni till klockan 23.

TT-DN

30 Erik de la Reguera: Frågan om vem som stod för Boris Johnsons lyxrenovering biter sig fast

Vem stod egentligen för Boris Johnsons miljonrenovering av tjänstebostaden? Svaret är inte enbart skattebetalarna. Det gör frågan känslig, trots att det finns en

lång tradition av påkostade renoveringar i bostaden.

I onsdags tog den brittiska valkommissionen beslut om att inleda en formell utredning om Boris Johnsons utgifter för renovering och nya interiörer i premiärministerbostaden på 11 Downing Street i London.

”Det finns rimliga skäl att misstänka att något eller några brott mot rådande bestämmelser skett”, motiverade man beslutet. Det innebär att kommissionens utredare nu kan komma att begära ut Johnsons e-post och andra känsliga dokument, för att gå till botten med saken.

– Fullständigt bisarrt! blev premiärministerns reaktion när han klev upp i parlamentets talarstol någon timme senare.

I brittisk press har skandalen fått namnet ”Cash for curtains” – kontanter för gardiner. Men det är inte ett brott att köpa gardiner, så vad handlar egentligen detta om?

Premiärministerns tjänstebostad är av naturliga skäl inte att räkna som en permanent, privat bostad för den som innehar den. Men i januari förra året bestämde Boris Johnson och hans partner Carrie Symonds att de behövde byta möbler och annan interiör.

Efter valsegern i december 2019 såg de framför sig minst fem år till i lägenheten på 11 Downing Street och enligt uppgift i bland annat The Daily Mail och The Telegraph ville Symonds då snabbt göra sig kvitt den ”mardrömsinredning” som Theresa May hade lämnat efter sig.

Varje år tilldelas premiärministern 30 000 pund (350 000 kronor) i skattemedel för den typen av underhåll och renoveringar. Men eftersom Boris Johnson och hans fästmö valde att anlita en exklusiv inredningsarkitekt hamnade notan på hela 88 000 pund (en dryg miljon kronor). Så vem stod för de 58 000 pund (675 000 kronor) som inte ingick i underhållet?

– Jag betalade för renoveringen på Downing Street. Jag stod för detta helt själv, sa Boris Johnson upprepade gånger i parlamentet.

Men enligt uppgifter i flera brittiska medier kan en stor bidragsgivare till det konservativa partiet, lord David Brownlow, i själva verket ha stått för fakturan.

Pengarna misstänks ha slussats genom det konservativa partiets kassa och vidare till Downing Street, där de använts för att finansiera renoveringen. Källor i Boris Johnsons stab uppger att han senare betalat tillbaka pengarna, och att han därför rent tekniskt stått för renoveringskostnaderna själv.

Men – och det är här saken blir känslig – även ett lån av det slaget från en privat bidragsgivare måste deklareras officiellt, vilket premiärministern inte gjort. Det är därför en utredning nu tillsätts.

Det är långt ifrån första gången som en ny premiärminister valt att ändra inredningen på anrika Downing Street. Paret Tony och Cherie Blair ska ha renoverat för 127 000 pund, och David och Samantha Cameron ha totalrenoverat kök och badrum för 64 000 pund.

Problemet här handlar om vem som betalade. Det är därför frågan biter sig fast.

En del av tidningsuppgifterna tros härstamma från förre chefsrådgivaren Dominic Cummings. Det är ingen hemlighet att Cummings känt sig orättvist behandlad sedan han lämnade premiärministerns inre krets i november förra året, och i förra veckan skrev han ett blogginlägg där han påpekade att han tidigt varnat för det ”oetiska och möjligt illegala” vis som renoveringen skedde på.

Enligt uppgifter i brittisk press kan Cummings vara beredd att vittna under ed i parlamentet om det han sett och hört.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

30 Sveriges biståndsminister: ”Vi överger inte Afghanistan”

Sveriges militära insats i Afghanistan avslutas i och med att USA drar tillbaka sina styrkor. Samtidigt har den svenska regeringen antagit en ny biståndsstrategi.

– Det svenska biståndet ska fortsätta. Vi får inte låta truppreträtten leda till att världen överger Afghanistan, säger biståndsminister Per Olsson Fridh (MP).

Sverige är ett av de länder som har varit aktivt i Afghanistan allra längst. Och Afghanistan är det största mottagarlandet för svenskt bistånd; omkring en miljard kronor per år.

I och med att USA:s president Joe Biden har meddelat att landet ska inleda sin militära reträtt och att Resolute Support Mission, den av Nato ledda insatsen som Sverige deltar i, ska avvecklas till den 11 september, förändras läget radikalt.

– I det oerhört osäkra läget som är nu, med fredssamtal som inte rör på sig och militär trupp som dras tillbaka, så är jag väldigt orolig över hur utvecklingen i landet. Det gäller de framsteg vi har gjort, med kvinnors och flickors rättigheter, som tillgång till skola och inom mödravården, men också den dåliga situationen när det gäller mediefrihet. Det är ett av de farligaste länderna i världen att vara journalist i, säger Per Olsson Fridh.

Beslutet om en ny strategi för Afghanistan togs vid regeringens torsdagsmöte.

– Det är viktigt att vi visar att vi fortsatt vill stå tillsammans med det afghanska folket och bidra till en positiv utveckling. Det är vårt viktigaste

besked, att vi har beslutsamhet att fortsätta arbeta för det afghanska folkets rättigheter och säkerhet, i en tid det när det finns en oro för att omvärlden kommer att överge dem, säger Per Olsson Fridh.

En nyhet i strategin är ett ökat fokus på klimatfrågor och naturresurser.

– Det är viktigt eftersom Afghanistan har en svår hungersituation och dålig livsmedelsförsörjning. Undernäringen är ett stort problem, speciellt för små barn, och 90 procent av befolkningen är biståndsberoende.

Strategin har också en betoning på större flexibilitet, så att Sida och samarbetspartner på plats – som Folke Bernadotteakademin och Svenska Afghanistankommittén – är redo att anpassa sig när situationen förändras.

En stor förändring är att olika biståndsaktörer inte längre får skydd genom den utländska militära närvaron. En annan är ovissheten om hur USA:s uttåg påverkar det humanitära läget. Många befarar att situationen förvärras än mer jämfört med i dag. Vad gör Sverige om talibanerna tar över eller om det blir ett fullt inbördeskrig?

– Vi skriver alltid den här typen av strategier på fyra, fem års sikt. Nu är det dags att uppdatera strategin. Det sammanfaller med beskedet att trupper ska dras tillbaka. Det gör det ännu mer angeläget att vi ger en signal att även om omvärlden drar sig tillbaka militärt så drar vi oss inte ur de insatser som ska ge det afghanska folket tillgång till hälsa och utbildning och kvinnorna möjlighet att delta i samhället.

Per Olsson Fridh påminner om att Sverige har varit i Afghanistan länge och under svåra tider förut.

– Men det är klart att om det värsta skulle inträffa, att det blir inbördeskrig eller att talibanerna tar över makten, blir det oerhört svårt att fortsätta att bedriva biståndet på det sätt vi gör i dag, och då behöver vi planera om. Det viktiga nu är att den utveckling som har

skett i landet inte går förlorad och att de humanitära utmaningarna som nu växer bemöts med kraft. De åtaganden som omvärlden har gjort för fred och utveckling i Afghanistan måste vi nu hålla i, säger han.

Michael Winiarski

Fakta. Plågat av fattigdom

Afghanistan är ett av världens fattigaste länder och coronapandemin har försvårat situationen avsevärt. Drygt 90 procent av befolkningen lever under fattigdomsgränsen. I år kommer 18,4 miljoner människor att behöva humanitär hjälp, enligt FN.

Förra året gav Sverige över 234 miljoner kronor i humanitärt stöd till Afghanistan och beräknas ge cirka 3,3 miljarder till 2024. Den svenska styrkan i landet har som mest utgjorts av 500 man. När insatsen nu avslutas består den av 16 personer.

30 Tullar knäcker australisk vinexport

Kinas nyinförda tullar på australiskt vin har sänkt den australiska vinexporten till landet, uppger branschorganisationen Wine Australia. Under sista kvartalet förra året exporterade Australien vin för 12 miljoner australiska dollar (78 miljoner kronor), en bråkdel av de 325 miljoner dollar som samma kvartal året innan inbringade.

Kina var Australiens viktigaste exportland för vin. Men länderna hamnade i luven på varandra förra året, och Kina införde en rad tullar på australiska produkter, med hänvisning till misstänkt prisdumpning. **TT-Reuters**

Inrikes DN-artiklar
25-30 april 2021

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande de-lar av kuturministerns demokrati och kultur

www.riksdagen.se

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna. - 953

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Revidering har skett 19 februari 2021 bara beträffande utskottens arbetsuppgifter. Enligt brev från riksdagen:

" I bilagan i riksdagsordningen hittar du utskottens ansvarsområden,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Vänliga hälsningar
Marianne Moström
Riksdagsinformation
Kommunikationsavdelningen
Riksdagsförvaltningen

020-349 000

riksdagsinformation@riksdagen.se
www.riksdagen.se "

Sveriges riksdag

https://www.riksdagen.se

Start
Ledamöter & partier
Utskotten & EU-nämnden
Debatter & beslut
Dokument & lagar
Så funkar riksdagen
Webb-tv

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden

Arbetsmarknadsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Civilutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

Finansutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

Försvarsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

Justitieutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

Konstitutionsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

Kulturutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

Miljö- och jordbruksutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

Näringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

Skatteutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/

Socialförsäkringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

Socialutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

Trafikutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

Utbildningsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

Utrikesutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

EU-nämnden http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
b) lagstiftning om radio, television och film,
c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
d) press- och partistöd,
e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, skiljande av riksrevisorn respektive riksrevisionsdirektören från uppdraget, åtal mot riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, Riksrevisionens årsredovisning och revision av Riksrevisionen,
f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
h) den kommunala självstyrelsen,
i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
b) kredit- och fondväsendet,
c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
e) den kommunala ekonomin,
f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
i) budgettekniska frågor, samt
j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

a) skatteförfarandet,
b) folkbokföring,
c) exekutionsväsendet, samt
d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

h**ttps://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/**

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

a) domstolarna,
b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
c) åklagarväsendet,
d) polisväsendet,
e) rättsmedicinen,
f) kriminalvården,
g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) försäkringsavtalsrätt,
c) associationsrätt,
d) skadeståndsrätt,
e) transporträtt,
f) konkursrätt,
g) konsumentpolitik,
h) internationell privaträtt,
i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
l) vattenrätt,
m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
b) internationellt utvecklingssamarbete,
c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

a) totalförsvar,
b) samhällets räddningstjänst,
c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
b) familjeförmåner,
c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
d) förmåner vid ålderdom,
e) förmåner till efterlevande,
f) bostadsstöd,
g) sjuklön,
h) socialavgifter,
i) migration,
j) svenskt medborgarskap, samt
k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
d) alkoholpolitiska åtgärder,
e) hälso- och sjukvård,
f) sociala ärenden i övrigt, samt
g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
b) kulturarv,
c) folkbildning,
d) ungdomsverksamhet,
e) internationellt kulturellt samarbete,
f) idrotts- och friluftsverksamhet,
g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
c) studiestöd, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

a) vägar och vägtrafik,
b) järnvägar och järnvägstrafik,
c) hamnar och sjöfart,
d) flygplatser och luftfart,
e) post,
f) elektroniska kommunikationer,
g) it-politik, samt
h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
b) vädertjänst,
c) naturvård,
d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
b) industri och hantverk,
c) handel,
d) immaterialrätt,
e) energipolitik,
f) regional utvecklingspolitik,
g) statlig företagsamhet,
h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
c) integration,
d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.
Lag (2020:608).

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Ett utskott kan komma överens med ett eller flera andra utskott om att arbeta med en fråga tillsammans. Då bildas ett tillfälligt, så kallat sammansatt utskott. Ett exempel på ett sådant utskott som har bildats vid flera olika tillfällen är sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

EU-nämnden

Vilken linje ska ministrarna i regeringen driva i EU? I riksdagens EU-nämnd förankrar regeringen sin EU-politik. Det gör statsministern och övriga ministrar inför möten och beslut i olika sammansättningar av EU:s råd. EU-nämnden arbetar med alla EU:s samarbetsområden som till exempel utrikespolitik, jordbrukspolitik och polissamarbete.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

EU-nämnden (Ej reviderad)

EU-nämnden
9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).
EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.
Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*
Tilläggsbestämmelse
10.9.1
Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*
Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU- nämnden
10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.
Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.
Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

29 Allt var bättre när vi var små och inga cyklar stals på 90-talet

Häromdagen skrev den konservativa debattören Felicia Sundmark på Twitter att på 90-talet, när hon var liten, låste man aldrig dörren till sitt hus, inte bilen heller. Cyklarna stod olåsta på gräsmattan: ”Ibland blundar jag och krampaktigt håller kvar vid den minnesbilden. Men min barndoms Sverige är sedan länge borta. Jag sörjer det.”

Och tusentals sörjer nu med henne, berättar på Twitter om sin barndoms olåsta cyklar.

Det verkar som att det mänskliga psyket är programmerat just så att vi alltid saknar det förgångna som det goda ursprungliga tillståndet. Det är inte bara barndomen, utan alla svunna tider. De gamla klagar också: över hur ouppfostrad ungdomen är nu för tiden jämfört med för bara tio, tjugo år sedan, hur dyrt allt har blivit, hur otryggt samhället är.

Förmodligen handlar det om förändringen mer än något annat. Att man inte känner igen sig längre. Det är inte bara samtidens förfall det handlar om, utan tidens förfall, inom en. Barndomen tillhör inte en själv längre, och inte ungdomen heller, också som förälder ska man ersättas av en helt ny generation som gör allting annorlunda, för att inte säga direkt fel.

En del saker har dessutom verkligen blivit sämre. Antalet anmälda cykelstölder är visserligen färre – men av Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning framgår samtidigt att utsattheten för cykelstölder inte har minskat.

Folk anmäler helt enkelt inte längre. Kanske för att det inte tjänar något till: Uppklarningen för dessa brott ligger strax över noll procent. Och de få som väl åker fast döms inte särskilt hårt. Sverige har nu därför stora problem med ligor som satt i system att stjäla cyklar och föra dem vidare utomlands.

Också bostadsinbrotten har mycket riktigt ökat de senaste åren, fast till en nivå som, enligt Brottsförebyggande rådets statistik, är att jämföra med just 90-talet. Och vad gäller stöld av och ur bilar är minskningen tydlig i alla mätningar. Överlag har tillvaron blivit lättare på många sätt: Ekonomin är bättre nu än då, för de flesta. Våldet har minskat drastiskt. Tafs anses inte längre vara något tjejer får tåla. Rasism accepteras icke. FLASH! Allt var alltså inte bättre förr.

Jag vet detta och likväl känner även jag mig som en konservativ debattör: Också jag kan se gräsmattan beströdd av olåsta cyklar framför mig om jag blundar, trots att jag själv växte upp i lägenhetshus med noll prunkande trädgårdar. Men ändå! Ändå. Inom mig är gräset grönt, och saftigt, och doftar mer än gräset gör nu för tiden. Det var en oskyldigare tid då, när jag växte upp. Och enklare. Jag minns den tydligt.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

25 SD: Bara medborgare ska kunna få barnbidrag

Personer som bor i Sverige men inte är medborgare ska nekas barnbidrag, garantipension och en rad andra ersättningar, enligt ett nytt förslag från Sverigedemokraterna. Det kommer att ha högsta prioritet för SD i regeringsförhandlingar inför valet.

– Jag ser det som avgörande för integrationen, säger Jimmie Åkesson.

Sverigedemokraterna förbereder sig för en ny roll efter nästa val. Partiet hoppas på ett maktskifte där man ingår i det parlamentariska underlaget för en M-ledd regering. Både Moderaterna och Kristdemokraterna har öppnat för samarbete. Med sikte på kommande förhandlingar trimmar SD partiorganisationen och utarbetar konkreta reformförslag.

DN har tagit del av ett sådant förslag som kommer att presenteras inom kort. Det handlar om långtgående och omfattande förändringar i socialförsäkringssystemet. Ersättningar som är baserade på att man är bosatt i Sverige ska endast gå till svenska medborgare och andra EU-medborgare. Det handlar bland annat om föräldrapenning, barnbidrag och garantipension. Det stora antalet människor som kommit till Sverige på flykt undan krig och förtryck och lever här med tillfälliga eller

permanenta uppehållstillstånd skulle alltså inte få tillgång till ersättningarna.

– För oss är den här reformen avgörande på många sätt. Vi måste komma vidare med en kravbaserad integrationspolitik, säger Jimmie Åkesson.

Reformen beskrivs i en 32-sidig rapport som SD har tagit fram med hjälp av riksdagens utredningstjänst. Där pekas ”en uppvärdering av medborgarskapet” ut som det främsta syftet.

– Medborgarskapet ska bli något eftersträvansvärt som innebär att man får förmåner. En sporre för människor som har ett ärligt uppsåt att bli en del av det svenska samhället, säger Jimmie Åkesson.

Ett annat syfte är att göra Sverige mindre attraktivt för migranter. Enligt beräkningarna i rapporten kan invandringen minska med upp till 10 000 individer på årsbasis. Studier av liknande reformer i Danmark anförs som stöd för det.

– Om man skruvar åt vår generösa välfärd så borde det rimligen bli mindre intressant att flytta till Sverige, säger Jimmie Åkesson som också ser ökad återvandring som en möjlig effekt.

Ett annat syfte är att spara pengar. Totalt skulle reformen sänka statens utgifter med mellan 7 och 8 miljarder kronor årligen, enligt kalkylerna i rapporten. Den största besparingen skulle göras på barnbidraget, cirka 3 miljarder. Som en jämförelse var anslaget till barnbidrag nästan 34 miljarder kronor i statsbudgeten för 2021.

SD hoppas också att reformen ska öka drivkraften till att skaffa jobb. Men många av dem som skulle få sina ersättningar indragna har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är många gånger högre bland utrikes än bland inrikes födda. Risken är att kostnaderna bara flyttas från staten till kommunerna om försörjningsstöd är enda alternativet. SD flaggar också i rapporten för att staten kan behöva kompensera kommunerna för detta.

Finns det inte risk att människor hamnar i misär med en sådan här åtstramning?

– Jag är övertygad om att det är fullt möjligt för de allra flesta människor i vårt land att ta sig in på arbetsmarknaden om man vill. Och det blir ju inte omöjligt att leva i Sverige även om man inte kvalificerar sig för medborgarskap. Men det blir inte lika lukrativt, säger Jimmie Åkesson.

SD beskriver sin rapport som ett ramverk för en kommande utredning. Den är också ett steg i en process där SD rustar sig för ett ökat inflytande.

– Det här är ett sätt för oss att fördjupa vår politik men det är också ett ingångsvärde inför en förhandling. Att vi måste gå i den här riktningen tror jag är fullt möjligt att komma överens med Moderaterna och Kristdemokraterna om, säger Jimmie Åkesson.

Moderaterna vill också strama åt bidrag och ersättningar till migranter men deras förslag är inte lika långtgående. Ett maxtak för hur stora sammanlagda bidrag ett hushåll kan få är ett M-krav, liksom att nyanlända stegvis ska kvalificera sig till välfärdssystemen.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Förslaget

Kraven för medborgarskap är bland annat att man har permanent uppehållstillstånd eller har levt i Sverige i minst fem år. Skulder och brottslighet kontrolleras.

Sedan 2016 har tillfälliga uppehållstillstånd varit huvudregeln för flyktinginvandrare.

SD:s reformförslag om att endast svenska medborgare och EU-medborgare ska kunna ta del av bosättningsbaserade ersättningar inkluderar följande: barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, garantipension, efterlevandestöd, äldreförsörjningsstöd, bostadstillägg för pensionärer, garantiersättning i sjukersättningen och garantiersättningen i aktivitetsersättningen.

Arbetsbaserade ersättningar (grundade på intjänad inkomst), som a-kassa, inkluderas inte i SD-förslaget.

27 SD vill banta biståndet ännu mer

Sverigedemokraterna skärper sina krav på att biståndsbudgeten ska bantas. I partiets vårmotion föreslås att biståndet ska sänkas från 1 procent av bnp till 0,5 procent inom tre år. Det skulle enligt partiet leda till en besparing på 27 miljarder kronor på årsbasis.

För att återstarta ekonomin efter pandemin vill SD höja de generella statsbidragen till kommuner och regioner med 10 miljarder kronor. SD föreslår också ett skatteavdrag för löntagare och pensionärer på 10 miljarder kronor. Även sänkt arbetsgivaravgift för de två första anställda ingår i budgetmotionen, kostnad 10 miljarder kronor.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

29 Ledare: Uteslut inte statsminister Annie Lööf

Det är 500 dagar kvar till riksdagsvalet och det finns ingen given majoritet i sikte. Enligt den senaste mätningen från DN/Ipsos får det som var Alliansen 39 procent och de rödgröna 40. Januaripartierna samlar 42, medan Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverige-demokraterna landar på 46.

Det betyder att det på valnatten sannolikt inte kommer att finnas en klar segrare. I stället är det dagen efter som arbetet med att hitta en möjlig regeringskonstellation kan starta.

Då bör partierna försöka undvika en lika långdragen process som sist, när det tog drygt fyra månader innan förhandlingarna var i mål. Vägen dit är att inte låsa sig vid specifika alternativ.

Tvärtom menar författarna till boken ”134 dagar – om regeringsbildningen efter valet 2018” att en av de viktigaste lärdomarna från förra valrörelsen är att partierna inte bör göra alltför kategoriska utfästelser. Bland annat eftersom en naturlig följd av Sveriges politiska system är att regeringsfrågan avgörs efter sakpolitiska förhandlingar.

För svenska väljare som är vana vid tvåblockssystemet kan det vara en främmande

tanke. I själva verket är poängen med ett flerpartisystem just att möjliggöra för var och en att stödja ett parti som ligger så nära de egna - värderingarna som möjligt. Ju fler röster ett parti får, desto större är sedan möjligheten till inflytande.

Därför är den rimliga hållningen – givet hur det parlamentariska läget ser ut – att partierna har ganska öppna förhandlingsmandat. Statsvetaren Henrik Ekengren Oscarsson går så långt att han menar att det är ”orimligt ur förhandlingssynpunkt att i förväg låsa sig för mer eller mindre osannolika utfall”.

I praktiken innebär det att hösten 2022, och för all del även regeringsbildningar som ligger längre fram i tiden, troligtvis blir repriser från 2018/2019. Däremot kommer förloppen förhoppningsvis att vara kortare, eftersom det inte var de sakpolitiska förhandlingarna som sinkade besluten, utan långa sonderingsuppdrag och låsta positioner. De senare hindrade politikerna från att tänka nytt, med uppgörelser över gamla stridslinjer, vilket kommer att krävas framöver. Givetvis med brasklappen att det finns gränser.

Sverigedemokraternas populistiska nationalism gör det till en omöjlig partner till partier i politikens breda mitt. Vänsterpartiets förkärlek till staten placerar det en bra bit ifrån liberala och borgerliga företrädare.

En möjlighet som dock inte bör avfärdas är att allianspartierna och Miljöpartiet samarbetar, som de gör på lokal nivå. En annan är att Social-demokraterna och Moderaterna gräver ned stridsyxan och sätter sig i samma regering, kanske tillsammans med ett tredje parti.

Om hindret är att bestämma vem som ska vara statsminister kan nyckeln vara partiledaren för det sista partiet – Annie Lööf (C)? – eller den irländska varianten där premiärministerposten under mandatperioden kommer att rotera mellan två personer.

Oavsett vilket behöver partierna och politikerna tänka utanför den berömda boxen samt sluta beskylla varandra för att ingå samarbeten där det saknas en åsiktsgemenskap. Ingenting tyder på att det i närtid kommer att vara matematiskt möjligt att få ihop ett regeringsunderlag som helt vilar på delad värdegrund.

Då är lösningen att basera regeringar på sakpolitiska uppgörelser, stå upp för helheten, och inse att tiden när det politiska Sverige bestod av två block är förbi. **DN 29/4 2021**

29 Att avskeda sverigedemokrater får dem inte på bättre tankar

Vi erövrar demokratin varje dag.” Det deklarerar stolt Sveriges studieförbund, där Arbetarnas bildningsförbund ABF ingår, på sin hemsida.

På samma sajt berättar studieförbunden att de verkar för att ”alla invånare ska känna till sina demokratiska rättigheter och utnyttja sin rösträtt i allmänna val” och varnar för ”attacker mot fria medier”.

Det rimmar inte väl med Expressens avslöjande i veckan, om att fritidsledaren Stefan Cronlund fått sparken från jobbet på ungdomsgården i Ockelbo som drivs av ABF. Orsak: han har i ett reportage i samma tidning berättat att han röstar på Sverigedemokraterna.

Har han försökt indoktrinera barnen? Delat ut signerade Åkessonaffischer, värvat dem till SD:s ungdomsförbund, entusiastiskt argumenterat för att medborgarskap ska vara ett krav för barnbidrag?

Nej, då hade han – med rätta – fått sparken tidigare. Att ABF inte reagerar förrän Stefan Cronlund själv berättar för Expressen att han röstar på partiet är ett belägg för att han skött sin uppgift rätt opartiskt.

ABF hävdar att den som arbetar där ska dela ”arbetarrörelsens värderingar”. Att definiera vad dessa består av är en svårfångad fjäril, men ingenstans framgår att Stefan Cronlund (som också är lastbilschaufför) inte skulle stå för dem. Om nu inte arbetarrörelsens värderingar innebär en viss volym på flyktingmottagandet, men i så fall är det många arbetare som inte omfattar dem. Inte heller tycks ABF ha försökt utreda vilka värderingar Cronlund har. I stället sparkade de honom direkt.

Så frestande det kan vara att försöka få tyst på våra meningsmotståndare genom att bara stänga dörren om dem. Syns inte, finns inte.

Är det inte rimligare att möta dem med argument? Ska ett studieförbund som mestadels finansieras av stat, kommuner och regioner kunna avskeda folk för att de röstar på ”fel” parti? Är det förenligt med arbetarrörelsens

värderingar att anställningstryggheten står och faller med politisk åsikt?

Sverigedemokraterna är unika i den svenska väljarfloran i det att de ser sig som utanför samhället. En ny mätning av Expressen/Sifo visar hur extremt de sticker av. 53 procent av SD-väljarna känner till exempel sig respekterade i samhället mot 83 procent för borgerliga och 85 procent för rödgröna väljare.

Att neka människor jobb för att de röstar på partiet har testats förr, bland annat på en lärare vid namn Richard Jomshof. Det fick honom inte att komma till insikt om svagheten i SD:s politik. Däremot blev många i partiet glada över att ha fått en ”martyr”. Och Jomshof blev Jimmie Åkessons partisekreterare.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

Om det var riksdagsval i dag, vilket parti skulle du rösta på då?

Procent av väljarkåren. (Förra månadens mätning inom parentes)

Grafik: DN Källa: DN/Ipsos

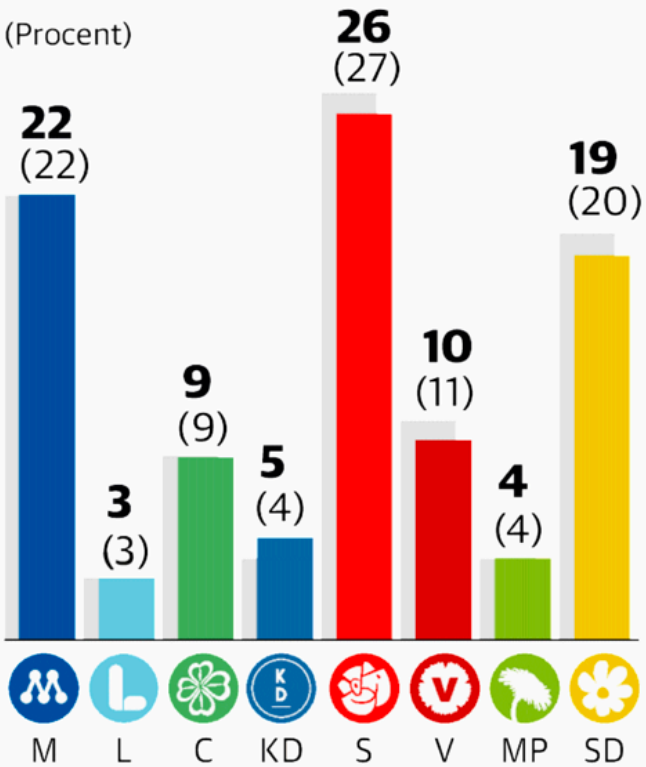

29 Inget lyft för L efter nya linjen

Liberalernas vägval i regeringsfrågan har inte gett något lyft i opinionen. Väljarstödet i april skattas till 3 procent avrundat uppåt. Partiet tangerar sin lägsta notering hittills i DN/Ipsos mätserie.

Den 28 mars fattade Liberalernas partiråd beslut om partiets parlamentariska strategi inför valet 2022. L ska inte ingå något nytt avtal med Socialdemokraterna. I stället ska man sträva efter ett maktskifte och en borgerlig statsminister, även om det kräver samarbete med Sverigedemokraterna.

Partiledaren Nyamko Sabuni fick därmed stöd av majoriteten för sin linje, men en betydande minoritet var och är starka motståndare till allt samarbete med SD.

Beslutet fattades mot bakgrund av en lång period med svagt väljarstöd. Ett argument internt för Sabunilinjen var att januariavtalet med S har skrämt bort allmänborgerliga väljare.

Enligt DN/Ipsos aprilmätning har vägvalet hittills inte gett ökat väljarstöd. Snarare tyder den på ett visst tapp, även om det rör sig om små förändringar jämfört med förra månaden. Någon tillströmning av väljare syns i alla fall inte.

Liberalernas väljarstöd skattas för andra månaden i rad till 3 procent, men denna gång avrundat uppåt. Faktum är att partiet tangerar siffrorna från december förra året, vilket är den lägsta nivån för Liberalerna i DN/Ipsos 42 år långa mätserie. Bilden bekräftas med något undantag av andra mätningar som gjorts efter partirådet den 28 mars.

Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Liberalerna vinner lite från Moderaterna, men tappar mer till Socialdemokraterna och Centerpartiet. Totalt sett behåller man färre av sina väljare från valet 2018 jämfört med förra mätningen, säger han med förbehållet att baserna är små.

Inför Liberalernas partiråd undersökte DN/Ipsos väljarnas syn på samarbeten mellan SD och andra partier. Resultatet visade att merparten av L-väljarna var negativa till att stödja en regering som är beroende av SD. Majoriteten sade också nej till förhandlingar och överenskommelser. Tendensen för Liberalerna i aprilmätningen ligger i linje med vad de här undersökningarna visade, konstaterar Nicklas Källebring.

Överlag har opinionsläget uppvisat en påfallande stabilitet på senare tid och det intrycket består i aprilmätningen. Styrkeförhållandena mellan de tre största partierna är i princip oförändrat, med Socialdemokraterna på 26 procent, Moderaterna på 22 och Sverigedemokraterna på 19.

– Den långvariga uppåtgående trenden för Moderaterna har brutits under våren. Nu har de planat ut men på en betydligt högre nivå än för ett år sedan, säger Nicklas Källebring.

Centern får sin högsta notering sedan valet, som avrundas neråt till 9 procent. Nooshi Dadgostar, ny ledare för Vänsterpartiet sedan i höstas, håller ställningarna i opinionen med ett stöd på 10 procent i april.

I botten har Liberalerna fortsatt sällskap av två andra krispartier. Valet av Märta Stenevi som nytt språkrör i januari har ännu inte lyft Miljöpartiet, som ligger kvar på 4 procent. Kristdemokraterna noteras för en liten uppgång till 5 procent men är fortfarande bara tiondelar från riksdagsspärren. I förra veckan meddelade åklagare att KD-ledaren Ebba Busch kommer att delges misstanke om brott i ett förtalsmål kopplat till den hustvist hon är inblandad i. Beskedet kom dock för sent i DN/Ipsos mätperiod för att ge något avtryck i resultatet.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har genomfört 2 055 intervjuer med röstberättigade personer under perioden 13–25 april. Utifrån ett slumpmässigt urval gjordes 302 intervjuer via talad telefoni och 496 intervjuer via sms-länk till en webbenkät. 1 257 digitala intervjuer gjordes med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. Syftet med kvoturval är att säkerställa representativiteten hos de svarande. Eftersom

kvoturval tillämpas kan inte felmarginaler beräknas på traditionellt sätt. Andelen osäkra var 13 procent.

Frågan som ställdes var: Om det var val till riksdagen i dag, vilket parti skulle du då rösta på?

29
Socialdemokratin och liberalismen bör göra gemensam sak utifrån rättvisebegreppet

Nyligen stod klart att Liberalerna lämnar Januariavtalet. Men utifrån rättvisebegreppet skulle socialdemokratin och liberalismen kunna enas om en idémässig inriktning, skriver chefredaktörerna för Liberal

Debatt och Socialdemokratiska Tiden i en gemensam text.

Sverige och världen förändras. Det senaste århundradet har vårt land genomgått stora samhällsomvandlingar som förändrat det mänskliga livets villkor radikalt till det bättre. Men fortfarande finns samhällsproblem kvar och många upplever att utvecklingen numera går åt fel håll.

Vi befinner oss i ett politiskt läge där inte bara de flesta partier, utan politiken i stort, saknar svar på de frågor som människor ställer.

Bristfälliga skolresultat, segregation, bostadsbrist, gängkriminalitet, växande ojämlikhet och konflikter mellan stad och land. För att lösa dessa utmaningar krävs ett omtag i svensk idépolitik. De senaste åren har grunden för samarbetet mellan socialdemokrater och liberaler i stor utsträckning byggt på uppfattningen om vad man är emot. Det är i sig inget konstigt, högernationalismen bär på en skadlig idé om etnisk och kulturell likriktning som en förutsättning för det goda samhället.

Men socialdemokratin och liberalismen delar även viktiga ideologiska övertygelser om vad man är för. Det gäller framför allt synen på rättvisa men även frihet och tron på en bättre framtid. Ideologierna förenas i tron på ett samhällssystem som gör det möjligt för alla individer att söka sin egen lycka. Såväl det liberala som det socialdemokratiska frihetsbegreppet innehåller en social dimension, eftersom ett samhälle aldrig kan vara fritt om inte alla medborgare är fria. Frihet skapas genom individens rätt och möjlighet att oavsett kön lösgöra sig från sitt ursprung, utforma sitt

eget liv och tillsammans med andra förändra samhället.

Med det sagt finns skillnader mellan ideologierna. Socialdemokratin och liberalismen ser olika på relationen mellan individ och stat, en skiljelinje som alltid kommer att vara orsak till politisk konflikt. Idétraditionerna skiljer sig även åt i uppfattningen om hur kraftfullt politiken ska styra människorna mot en idé om det goda livet.

Centralt för den gemensamma grund vi beskriver är begreppet rättvisa. Ett begrepp som saknas i såväl idédebatten som i utformandet av politiska reformer.

Rättvisans kärna är lika enkel som tidlös. Det handlar om förtjänst. Människors framtid ska inte avgöras av vilka deras föräldrar är. En individs livsöde ska inte främst vara resultatet av faktorer eller händelser bortom val eller påverkan.

Idén om förtjänst utifrån lika möjligheter bär på en radikal kraft. Tar vi innebörden av begreppet på allvar skulle det innebära stora förändringar av vårt samhälle. Sverige behöver ett skolsystem där likvärdighet och kvalitet står i fokus, inte en marknad där ängsliga medelklassföräldrar förvandlas till kunder. Vi behöver ett skattesystem där ärvda tillgångar och avkastning på kapital spelar mindre roll och lönearbete större, en sjukförsäkring som möjliggör ett värdigt liv och en arbetsmarknad där den med svagare ställning inte utnyttjas. Inte minst behöver vi en teknikoptimistisk klimatpolitik som radikalt minskar utsläppen och där den som förorenar få betala.

Grundläggande för såväl socialdemokratin som liberalismen är tanken att marknaden är till för människan, inte tvärtom. Ekonomi är ingen ideologi, som John Maynard Keynes uttryckte det. Keynes, liksom John Stuart Mill, förstod att den fria ekonomin med en välfungerande marknad är medlet med vilket människans frihet ska möjliggöras, inte slutmålet.

I denna idé om rättvisa kan liberalismen och socialdemokratin skapa en gemensam ideologisk bottenplatta.

Det är när idén om rättvisa försvinner och den individuella friheten kastas överbord som samtiden går vilse. Till vänster tar det sig i uttryck hos exempelvis Nina Björk, som i sin senaste bok ”Om man älskar frihet” menar att förtjänst bör ha en ytterst begränsad plats i hur vi utformar samhället. Till höger hos dem som i jakten på en mindre stat blundar för att ett samhälle byggt på merit och förtjänst förutsätter mer lika möjligheter än Sveriges unga har i dag.

Socialdemokratin och liberalismen har olika utgångspunkter. Vi som skriver denna text är inte överens om allt och våra idealsamhällen ser olika ut. Men ett samhälle formar man inte ensam, i demokratins väsen ingår kompromisser.

För oss som vill skapa ett samhälle byggt på idéer om rättvisa finns det goda förutsättningar att skapa en gemensam idémässig inriktning. I idén om rättvisa finns en berättelse större än enskilda partier, med potential att få folkligt stöd och bygga parlamentariska broar. Det är en berättelse som Sverige behöver. **Payam Moula**

Statsrådsberedningen och statsministern

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 febuari 2021
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Per Olsson Fridh**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsministerPer Bolund
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
i.registrator@regeringskansliet.se
'

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet,diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Åsa Lindhagen
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/

Myndigheter

- **Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

- **Harpsundsnämnden**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister
Statsrådsberedningen
"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna. - 953

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för biståndS- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.
Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Per Olsson Fridh.Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Genvägar

Genvägar

Sveriges ordförandeskap i OSSE

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2921

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/

Myndigheter

- **Business Sweden**
  02 september 2015 från Utrikesdepartementet

- **Sweden House**
  10 augusti 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
  26 maj 2015 från Utrikesdepartementet

- **Nordiska Afrikainstitutet**
  09 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Svenska institutet, SI**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Kommerskollegium**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- Inspektionen för strategiska produkter, ISP
  Utrikesdepartementet

- **Exportkreditnämnden (EKN)**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Folke Bernadotteakademin**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister

Utrikesdepartementet

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- **Handelspolitik och främjande**
- **Nordiska frågor**

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.
Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsmakten**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets materielverk (FMV)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
  02 februari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kemikalieinspektionen, KemI**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Statens geotekniska institut (SGI)**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Naturvårdsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kärnavfallsfonden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Per Bolunds områden

Miljö och klimat

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

Genvägar

- **Per Bolund på Twitter**
- **Per Bolund på Instagram**

Aktuellt från Per Bolund

25 Glada kor mötte vårsolen

Så var det äntligen dags. På Berte Gård utanför Falkenberg öppnade lantbrukaren Henrik Stenström ladugårdsdörrarna och släppte ut sina 250 vårystra kor på bete. Även i år fick kosläppet genomföras utan besökare på plats, men koglädjen sändes på på internet.

TT

25 Väktare ska hålla ordning i naturen

Konfettikanoner, knivhot och kaffevagnar vid knubbsälarna. När allt fler tar sig ut i skog och mark under coronapandemin uppstår spänningar och naturen tar stryk. Nu rustar flera skånska nationalparker för en sommar med väktare, utbyggda parkeringar och tidsbokningssystem.

– Som svensk känns det konstigt att boka ett besök i skogen, säger nationalparkschefen Fredrik Ståhlberg.

Lynn Stråhed bokade grillen i Skrylle naturreservat redan i början av mars – hela sju veckor innan släkten nu samlats för att fira sonen Lennons sjuårsdag. Familjen har alltid varit intresserad av friluftsliv men har under det senaste året fått vänja sig vid att dela utrymmet med många fler än tidigare.

– Nu är det folk överallt. Det kan vara irriterande när det plötsligt är fullt vid våra guldkorn. Men det är bra att folk kommer ut i naturen, det är ett kärt problem, säger Lynn Stråhed.

Att pandemin fått fler skåningar att ta sig ut i naturen kan Helen Ekberg intyga. Hon jobbar på Friluftsfrämjandet och har hand om bokningar av grillplatserna i Skrylle.

– Telefonen ringer i ett. I stället för att ha kalas hemma har man det här ute, säger hon.

Nu byggs fler grillar i Skrylle och väktare finns på plats vid parkeringen under helgerna. Helen Ekberg tycker att de flesta sköter sig bra vid sitt besök men sena fester med hög musik har blivit ett återkommande inslag – ett helt nytt fenomen i naturreservatet. Och det kära problemet med trängsel kan bli mindre kärt om naturen slits och djurlivet störs.

Så har det blivit ute på Falsterbohalvöns sydspets. Där slingrar sig Måkläppen ut i Öresund, en sandrevel där gråsäl och knubbsäl trivs tillsammans med häckande fåglar. Under många år har skåningarna besökt naturreservatet under de tre vintermånader som det håller öppet för allmänheten. Men under pandemin har antalet besökare ökat

lavinartat och nu är frågan om den yttersta delen kommer att behöva stängas av inför nästa vinter.

– Det har blivit otroligt välbesökt. Tanken är att man ska promenera där i lugnt takt utan att störa sälarna, men förra året var det folk som hade löparträning och någon körde ut en kaffevagn och sålde kaffe. Just nu funderar vi över hur vi kan lösa situationen, säger Jenny Hall på länsstyrelsen i Skåne, och berättar att det vid några tillfällen i fjol var besökare som försökte klappa sälarna.

Tio mil norr om Måkläppen breder 16 kvadratkilometer ädellövskog ut sig över dramatiska klippor och dalar i Söderåsens nationalpark. Parken lockar även ett vanligt år besökare från hela Sverige, såväl som Danmark och Tyskland. Men aldrig tidigare har personalen upplevt ett sådant tryck som under pandemisommaren 2020. Vissa dagar rådde ett fullständigt parkeringskaos vid Skäralid där parkens Naturrum ligger.

– Det var dagar då vi hade över tusen bilar som körde in på vår parkering med plats för 170 bilar. Många fick vända. Vi hade bilar som stod parkerade längs med vägarna och polisen fick komma vid några tillfällen. Vissa parkerade på privata småvägar och det blev bekymmer för räddningstjänstens framkomst, säger nationalparkschef Jesper Witzell.

Till sommaren ska parkeringen utökas med 200 platser men Witzell menar att det inte räcker.

– Vi försöker leda om besökare till andra, mindre kända mål i närheten när det är fullt vid Skärlid, säger han.

En annan av Skånes tre nationalparker, Stenshuvud utanför Kivik på Österlen, kommer inte att utöka antalet parkeringsplatser trots att förra årets bilträngsel vid några tillfällen ledde till slagsmål och hot. Det går helt enkelt inte att få in fler besökare, säger nationalparkschefen Fredrik Ståhlberg som beskriver förra sommaren som ”rätt kämpig” även om han främst är tacksam över det ökande naturintresset. Parken fick sätta in väktare efter att personal hotats. De blir kvar även i år.

– Man slogs om parkeringsplatser och vi hade knivhot. Det är inte rimligt någonstans att vi fick släppa naturvården och ägna oss att hantera parkeringsläget, säger Fredrik Ståhlberg.

På vissa håll orsakade trycket slitage på naturen, allra mest längs stigarna som leder ner till havet. Där har man nu fått spärra av för att marken ska kunna återhämta sig.

– Vissa som kommer ut nu har lite andra förväntningar. Man behandlar naturen som en stadspark. Några hade barnkalas med konfetti-kanoner som lämnade efter sig tusentals färgglada bitar. Det plockades fridlysta orkidéer och vissa lämnade skräp och for vidare, säger Fredrik Ståhlberg.

Även om många svenskar möjligen kommer att börja resa utomlands igen när pandemin är över tror nationalparkscheferna som DN talat med att en hel del av dem som nu upptäckt naturområdena kommer att återvända. Kanske är det höga trycket det nya normala.

– Som svensk känns det konstigt att boka ett besök i skogen men det kanske blir så att man

måste boka en plats för sin bil, säger Fredrik Ståhlberg.

Han hoppas att fler ska bli bättre på att söka sig till mindre välbesökta platser. Helst inåt landet.

– Kusten är full överallt när det är fint väder under sommaren. Mitt råd är att tänka att de fem första områdena du kommer på har andra också kommit på, så välj bort dem och fundera vidare, säger han.

Tove Hansson

Fakta. Allemansrätten

Inte störa, inte förstöra – det är allemansrättens grundprincip. Den ger alla rätt att röra sig i den svenska naturen, men med ansvar.

Den svenska allemansrätten är en sedvanerätt med anor långt tillbaka, även om begreppet myntades först under 1900-talet. Den är inskriven i grundlagen. Syftet med allemansrätten är att människor ska ha möjlighet att vistas i naturen och kunna plocka vilda blommor, bär och svamp.

Allemansrätten gäller inte inom den så kallade hemfridszonen, området närmast ett bostads- eller fritidshus. I nationalparker och naturreservat och i andra skyddade områden gäller särskilda regler. De kan inskränka och begränsa allemansrätten och du måste själv ta reda på vad som gäller i det område där du rör dig.

25 Därför är det fel att kalla alla kossor för klimatbovar

I helgen ger sig tusentals svenska kor ut i det fria under årets – coronasäkrade – kosläpp. Det är hög tid att ge dessa vackra, kloka och nyttiga djur den upprättelse de förtjänar, skriver Eva-Lotta Hultén.

När min bror och jag skickades att hämta posten några hundra meter från sommarstugan kom vi ibland före brevbäraren. Då satt vi på mjölkpallen med ryggarna lutade mot iskalla mjölkkrukor medan vi väntade. Det här var runt 1980 och mjölkpallar och mjölkkrukor var ännu i dagligt bruk och inte nostalgiska trädgårdsdekorationer. Storbonden vars mjölk fanns i de flesta krukorna hade ett tiotal kor. Långt inne i skogen, som mitt barnajag uppfattade det (i själva verket några hundra meter från landsvägen) bodde Pelle och Gullan med sin enda ko. Också de fick ställa sin mjölk på mjölkpallen.

I kohagen nedanför vår stuga lunkade storbondens svartvita och rödbrokiga kor omkring och åt och lät sig ibland klappas. Jag tänkte naturligtvis inte på det då, men de var medskapare till hela den värld jag levde i om somrarna. Det varierade landskapet med hagar varvade med skogsmark var deras förtjänst. En del hagar var inte mer än stora gläntor i skogen, omgivna av stengärdsgårdar. Alla de

blombuketter jag plockade på väg hem från brevlådan var också formade av djurhållningens effekter på landskapet: käringtand, rödklöver, blåklocka, smörblomma, ängsvädd, prästkrage, röllika, baldersbrå, humleblomster och andra växter som trivs på mark som betas eller slås. Mina barn har mest fått plocka lupiner – en invasiv art som rymt från våra trädgårdar och nu konkurrerar ut inhemsk flora.

När jag berättar för barnen om min barndoms jordbrukslandskap känner jag mig mycket äldre än jag är. Utvecklingen under de 40 år som gått sedan jag plockade mina blombuketter har varit extrem.

Betade hagar och ängar är några av de mest artrika miljöer vi har i Sverige. I tusentals år har våra ekosystem formats av gräsbetande klövdjur. Innan vi människor bredde ut oss över södra Skandinavien strövade stora flockar av uroxar och visenter genom vårt landskap och bidrog till savannliknande miljöer. De skandinaviska uroxarna dog ut för flera tusen år sedan och den sista visenten dödades någon gång på 1000-talet. Sedan dess har tamboskap fyllt de vilda gräsbetarnas funktion. Men dagens kor, framavlade för att avkasta så mycket mjölk som möjligt, klarar sig inte på traditionellt bete. Hagarna plöjs och sås med mer energirika gräsarter. Till det kommer kraftfoder för att hålla produktionen uppe: vete, majs och soja. Inte heller duger hö från traditionella ängar som vinterföda. Magra marker slås inte längre utan växer igen eller planteras med täta granskogar utan annat liv på marken än några olika sorters mossa.

Vi har nu drygt 400 000 hektar naturbetesmark i Sverige. Det kan låta mycket, men en miljon

hektar har försvunnit under de senaste hundra åren. För ängarna är det ännu värre. Bara 12 000 hektar av naturmarker som slås återstår. År 1891 fanns 1,6 miljoner. Skogsbete förekommer knappt längre. Antalet mjölkgårdar har under samma tid minskat stadigt, bara sedan sjuttiotalet från 56 000 till dagens cirka 3 000. Runt min barndoms sommarstuga betar inte längre några kor, bara hästar.

Ännu fler fakta: för 50 år sedan mjölkade en genomsnittlig ko 4 000 liter per år. I dag mer än det dubbla, 8 700 liter (och går vi tillbaka till 1850-talet så har en kos mjölkproduktion niofaldigats). Den högavkastande mjölkproduktionen av i dag sliter på djuren, som ofta inte får bli äldre än fem år eftersom de då inte orkar producera tillräckliga mängder mjölk längre. Med en annan djurhållning kan de hålla sig friskare, ge mjölk längre och bli femton år eller mer. På 1970-talet bedrev de flesta bönder både odling och djurhållning, i dag gäller specialisering och stordrift. En svensk mjölkbonde har i medeltal 92 kor. Den naturliga gödseln på kogårdarna blir ett problem i stället för en tillgång eftersom spannmålsodlarna gödslar med konstgödsel.

Kor anklagas för att fisa metan, orsaka skogsskövling i fjärran länder, bidra till antibiotikaresistens och äta upp spannmål som skulle räckt mycket längre om det blivit till människoföda direkt, i stället för att ta omvägen över kor. Men det är inte korna i sig som är problemet utan hur vi föder upp och behandlar dem. Och det måste inte gå till som i dag.

I boken ”The secret lives of cows” (Faber & Faber) berättar den engelska bonden Rosamund Young mycket inlevelsefullt om sina kor. De

tillåts ströva fritt på stora områden, får dia sina kalvar så länge de behagar och står aldrig uppbundna i en lagård. Alla kor har namn och Young skriver om deras personligheter, relationer till varandra och matvanor. Eftersom kor har olika preferenser smakar också deras mjölk olika och alla i Youngs familj har sin favoritmjölk. Korna har tillgång till ett biologiskt varierat landskap och kan själva söka upp och äta av de växter och läkeplantor de är i behov av om de känner sig krassliga. Det är bara sällan som något av hennes djur behöver få antibiotika.

Flera nyutkomna svenska böcker berättar också om andra sätt att hålla nötboskap. Är kon på väg att få en upprättelse?

I ”Levande landskap. En resa till framtidens jordbruk” (Stiftelsen Balders förlag) möter författaren Mats Ahlberg bönder som månar om både djur, landskap, matkvalitet och matjord. Som Elin Rydström vars tre ledord är lönsam, rationell, idyll. Liksom många andra kobönder i boken försöker hon hålla nere kostnaderna genom en enklare djurhållning som inte kräver så mycket maskiner och samtidigt ger korna mer naturliga liv.

I ”Kornas planet. Om jordens och mångfaldens beskyddare” (Ordfront) ger Ann-Helen Meyer von Bremen och Gunnar Rundgren personliga inblickar i vardagen med kor. De hade i många år, som journalister och författare, skrivit om matproduktion och djurhållning när de bestämde sig för att själva skaffa kor, eftersom det är vad den gård de skaffat passar för.

Boken berättar om Bossa, Spritta, Villa och de andra korna samtidigt som författarna gör

utblickar på djurhållning runtom i världen, på köttkonsumtionen i Sverige, nötboskapens historia och kor i kultur och religion. De sätter in korna i de stora sammanhang där de – och vi – hör hemma. Det går ju inte att diskutera vare sig matproduktion, konsumtion eller djurhållning på ett vettigt sätt utan att se till helheten: planeten och dess ekosystem. Visst bidrar kor till utsläpp av växthusgaser men främst metan med en naturlig nedbrytningstid på ungefär tio år (för koldioxid handlar det om tusentals år). Så länge utsläpp av denna gas ligger still på samma nivå så bidrar den inte till ökad uppvärmning på grund av den korta cykeln.

Kors bidrag till utsläpp av koldioxid kommer främst från konstgödslet till spannmålsodlingen och bränslet till traktorerna. Den växthusgas som kanske är mest problematiskt kopplad till kor är lustgas, som bildas vid överskott av kväve. Lustgas kommer både från kornas gödsel, konstgödsel som används för att odla deras foder, från odling av kvävefixerande växter och från själva jorden, om den lämnas bar. Men mätningar som gjorts visar på mycket små utsläpp av lustgas från djur som inte stödutfordras med spannmål och som betar fleråriga gräs som inte konstgödslas. Sådana marker binder dessutom hela tiden in kol i jorden. Rundgren och Meyer von Bremen har räknat fram att deras kor bidrar till att binda 500–1 000 kilo kol per hektar och år, vilket motsvarar 1 800–3 600 kilo koldioxid – betydligt mer än de släpper ut.

I en debattartikel i Expressen för några år sedan skrev forskaren Artur Granstedt att vår bild av kor som klimatbovar behöver nyanseras. Med ett fungerande kretslopp på gårdsnivå binder

kor mer växthusgaser än de orsakar. Lantbruket slipper dessutom använda fossilenergikrävande konstgödsel och importerat foder.

I boken ”Jord, hopp och kärlek” (Leopard) berättas mer om hur ett sådant jordbruk kan gå till i praktiken. Författaren Per Anders Lugn och fotografen Jeanette Andersson har besökt bönder som bedriver regenerativa jordbruk. Det betyder att de inte bara är hållbara utan också bidrar till att bygga upp jordlager och skapa biologisk mångfald.

När vi gräver eller plöjer i marken avgår kol och kväve till luften och vi vänder upp och ner på de underjordiska system som svampar, bakterier, maskar och växter skapat där nere, och som binder kol. Inom det regenerativa jordbruket undviker man att plöja. I stället för att odla mat åt kor och med dieselslukande fordon köra den till dem, för att sedan köra tillbaka med gödsel till marken, låter man korna gå ute och äta själva, utan inblandning av maskiner. Bonden Jörgen Andersson berättar i boken hur betesdjur gärna äter frodigt gräs i dalgångar och sedan går upp på höjder för att idissla. Där har de bättre utsikt och slipper insekter. På så vis bär de näring tillbaka uppför backen. Han kallar betesdjuren för ”gräsmarkernas reset-knapp”.

Bonden Andreas Måttgård konstaterar att ”biologiska problem löser man inte genom teknik utan genom biologi”. Han påpekar att vi gör klokast i att samarbeta med ekosystemen, inte föröka betvinga dem att fungera som vi vill att de ska.

Vi vet att vi behöver minska transporterna i världen, binda in koldioxid, bevara och förbättra förutsättningarna för den biologiska

mångfalden, äta nyttigare, förbättra djurhållningen och för vår egen hälsas skull återknyta kontakten med naturen och miljön omkring oss. Eftersom dessa problem hänger ihop verkar det logiskt att sluta försöka lösa dem separat. Så hur vore det om vi åter fick en hållbar djurhållning av kor som betar och lever på ett för dem naturligt sätt? De skulle kunna hjälpa oss att binda kol och bygga uthålliga, varierade och vackra miljöer – och förhoppningsvis också låta sig klappas och bidra till mer prunkande sommarbuketter.

Eva-Lotta Hultén

26 Ledare: Ett hållbart skogsbruk är bra för ekonomin och klimatet

I tisdags kom nyheten: Stora Enso lägger ned en av de klassiska bjässarna i svensk skogsindustri, bruket i Kvarnsveden vid Dalälven där maskinerna valsat tidningspapper sedan år 1900 kallt. De fyra miljarder bolaget investerade för bara 20 år sedan, som skulle pressa upp

tillverkningen till en miljon ton om året, blev inte den garanti för fabrikens långsiktiga överlevnad som då förutspåddes.

Digitaliseringen sänker behovet av granråvara till tidningspapperstillverkning radikalt. Och brukets raffinörer, som behövde elkraft motsvarande förbrukningen i Göteborg, stannar under tredje kvartalet för alltid. Bergslagets kraftdivision, som bland annat ägde de tätt liggande vattenkraftverken i älven intill bruket, såldes för länge sedan.

Men som alla vet behövs elektriciteten till en omställning av hela samhället. Och debatten om skogens framtida roll i klimatomställningen, som möjlig ersättning för dagens fossilförbränning, har måhända aldrig varit hetare.

En del av förklaringen till detta är att stora politiska processer stått inför ett avgörande på senare tid: implementeringen av EU:s strategi för biologisk mångfald, frågan om taxonomin som ska ge en hållbar ekonomi i EU, och i Sverige skogsutredningen och tolkningen av artskyddsförordningen.

Till intensiteten i debatten har också DN:s granskning från januari och framåt bidragit. Graverande uppgifter har framkommit om hur skogsbolag bryter mot sina egna miljöregler utan att förlora certifikaten, hur Skogsstyrelsen kontrollerar allt färre avverkningar ute i skogen, diskutabla inslag i skogsforskares sidouppdrag och statliga Sveaskogs beslut att dra sig ur det kritiserade lobbyprojektet Svenska skogen.

Frågans tyngd kommer också ifrån skogens kraft som välståndsskapare i Sveriges

utlandsberoende nationalekonomi; exportvärdet förra året var enligt branschen 145 miljarder kronor och näringen gav 115 000 arbetstillfällen. Av landets hela 320 000 skogsägare är drygt fyra av tio kvinnor.

Till en debatt som spänt över decennier, om urskogens biologiska mångfald kontra den skördade skogens ekonomiska värde, kommer nu klimatdimensionen och tvisten om bevarande respektive brukande höjer eller sänker kolbindningen på kort och lång sikt.

Att frågan är komplicerad understryks av oenigheten inom forskarkåren (DN 7/2). Där finns de som hävdar att skogen gör mest klimatnytta om den får stå, agera kolsänka. Andra påpekar att träden suger upp mest koldioxid när de växer. Ett aktivt skogsbruk där virke och restprodukter används för att ersätta material och energi vars produktion kräver olja och gas blir då ett utmärkt verktyg i kampen mot den tilltagande växthuseffekten.

Att det är svårt att avgöra exakt hur det ligger till, och att beräkningar är känsliga för vilka antaganden som görs, konstaterar Markku Rummukainen, professorn i klimatologi som representerar Sverige i IPCC: ”Vilket tidsperspektiv man har, har stor betydelse för balansen mellan att satsa på kolinlagring och substitution, det vill säga att material och energi från skogen ersätter fossilintensiva material och energi. Det finns olika synsätt – men det ena behöver inte utesluta det andra.”

Givet den osäkerhet som finns – för att inte tala om de många andra målkonflikter som präglar debatterna kring skogen – är det oklokt att satsa allt på ett kort. Nej, skogen kan inte lämnas

orörd, men skogsbruket heller inte maximeras. Det krävs regler och incitament för att virket ska tas till vara, gärna till långlivade produkter, och att endast restprodukter används till bioenergi. Och för att slå vakt om den biologiska mångfalden.

Ett ansvarsfullt skogsbruk kommer även fortsättningsvis att spela en viktig roll i både svensk ekonomi och vårt klimatarbete.

DN 26/4 2021

25 ”Så ska vi i Sveaskog öka den biologiska mångfalden”

I dag presenterar vi vår långsiktiga inriktning med ambitionen att gå i spetsen för den EU-gemensamma strategin för biologisk mångfald i Sverige. Vi vill på ett kraftfullt sätt bidra till att nå de svenska miljömålen, Parisavtalet liksom EU:s biodiversitetsmål, skriver Per Matses och Eva Färnstrand, Sveaskog.

DN. DEBATT 210426

Som skogsägare har vi en rad uppgifter. Vårt uppdrag är att förse industrin med råvara och se till att skogen fyller sin funktion för klimatarbetet och biologisk mångfald. Men våra skogar är också plats för jakt, fiske och rekreation. På Sveaskogs marker samsas skogsbruket med andra näringar, inte minst rennäringen. Sveaskogs uppdrag att förvalta statens skogsmark innebär därför ett långsiktigt åtagande att upprätthålla kvalitet och hållbarhet i skogen. Bolagets lönsamhet och förmåga att leverera råvara på kort och lång sikt är avhängigt av hur vi lyckas med denna uppgift.

Under 2020 har Sveaskog arbetat fram en ny långsiktig strategi. Det har varit en genomgripande process som har involverat en stor del av bolagets medarbetare över hela landet. Med den nya inriktningen avser Sveaskog att förena en fortsatt hög och säker virkesleverans med storskaliga insatser för ökad biologisk mångfald.

Biologisk mångfald har varit en angelägen, diskuterad och beforskad fråga under lång tid. Den första FN-konferensen om biologisk mångfald ägde rum i Rio de Janeiro 1992. Men det var först då IPBES, FN:s forskarpanel för biologisk mångfald, i maj 2019 presenterade rapporten ”Global assessment on biodiversity and ecosystem services” som larmklockan ringde. Och den ringde högt och ljudligt. Det hade blivit tydligt att hotet mot världens biologiska mångfald är lika akut som klimathotet.

IPBES chef, Anne Larigauderie, gav följande beskrivning: ”Just nu är vi på väg mot att systematiskt utrota allt icke-mänskligt liv.” IPBES hade gjort det tydligt att biologisk mångfald och klimatet hänger ihop. Att åtgärder

för klimatet inte kan sättas före åtgärder för biologisk mångfald. En skogsmark med en försvagad biologisk mångfald är också mer känslig för klimatförändringar. Därför behöver vi göra insatser som möter båda utmaningarna, biologisk mångfald och klimatet.

Sedan rapporten publicerats har en lång rad aktörer utvecklat kunskap och nya perspektiv på vad som behöver göras. Det är bråttom. Insatser behöver göras nu. I detta arbete har EU beslutat sig för att ta en ledande roll. Men också konsumenter, globala företag, organisationer och finansiella institut vill försäkra sig om att skogsråvaran kommer från ett skogsbruk som inte förstärker en negativ klimatpåverkan eller minskar den biologiska mångfalden. Båda utmaningarna behöver hanteras parallellt.

Precis som andra skogsbolag kan Sveaskog se kostnader på grund av högre temperaturer. Ökade skador vid storm, torka, ökade insektsangrepp, rötskador, svårigheter med grobarhet vid föryngring och fler arter av klövvilt som vandrar längre norrut är exempel. Sveaskog måste klimatanpassa skogen och genomföra åtgärder för en ökad biologisk mångfald. Det finns inga alternativ.

Vi har därför allt att vinna på att göra insatser för att öka skogsmarkens motståndskraft och mångfald. Sveaskogs förhållningssätt och åtgärdsprogram omfattar såväl avsatta naturvårdsområden som den brukade skogen.

I ett första skede har Sveaskog beslutat att under kommande femårsperiod genomföra följande åtgärder:

1 I den brukade skogen ska vi i stor skala och systematiskt arbeta för ökad hänsyn. Vi kommer att utreda hur en begränsning av

storlek på hyggen, utöver de kriterier som Sveaskog i dag följer inom ramen för certifieringen FSC, kan göras för att på bästa sätt bidra till etablering av en grön infrastruktur. Sveaskog ska länka samman landskap av skog i olika åldrar för att öka mångfalden av växter och djur i större sammanhängande mosaik av skogsmiljöer.

Med aktiv naturhänsyn och insatser för att påskynda en återhämtning av skogsmarkens naturvärden ska vi förstärka livsförutsättningarna för utsatta och sårbara arter. Vi vill skapa ett mer varierat skogslandskap. Vi kallar det funktionell naturhänsyn. Med rätt plantval, väl anpassade till plats och marktyp, och med minst 10 procent lövinslag i planterad barrskog ökar vi den växande skogens motståndskraft mot klimatförändringar. Det är insatser som ökar skogens ekologiska värden och därtill gör den vackrare och mer tillgänglig för friluftslivet.

2 I hela norra Sverige, där Sveaskogs mark sammanfaller med renskötseln, ska vi omsorgsfullt röja och gallra för att gynna renens huvudföda, marklevande lavar. Insatserna ska anpassas till önskemål från samebyarna för att ge god effekt. För att bättre samordna den övergripande planeringen för skogsbruk och renbete vill vi få till stånd en gemensam landskapsplanering i dialog med rennäringen. Med ett nytt webbaserat verktyg, som behöver vidareutvecklas och implementeras tillsammans med rennäringen, kan landskapet åskådliggöras i olika tidshorisonter. Vi eftersträvar ett fungerande mångbruk på Sveaskogs marker.

3 De närmaste fem åren ska ytterligare 100 våtmarker restaureras, varav hälften ska vara större än två hektar. Vatten är en förutsättning

för liv. Tillgången till vatten i skogsmarken har blivit alltmer kritiskt med ett förändrat klimat. Sveaskog har god erfarenhet av att restaurera våtmark. Eftersom våtmarker fungerar som effektiva kolsänkor ger denna åtgärd också stor klimatnytta.

4 Sveaskog ska återställa tio större, sammanhängande rinnande vattendrag. Det kommer att ge stor effekt för arter som behöver rinnande vatten och för att förstärka skogsmarkens ekosystem. Många av skogens rinnande vattendrag har i olika skeden påverkats av andra verksamheter som timmerflottning, kraftutvinning eller vägbyggen och annan exploatering. Ingrepp som medfört en stor negativ påverkan på skogsmarken.

5 I Sveaskogs naturvårdsskogar ska vi särskilt främja skogar med löv och ädellöv, som det i dag finns en stor brist på och som många skogslevande arter behöver. Nu mer än fördubblar vi Sveaskogs insatser för att återskapa goda ekologiska strukturer och livsförutsättningar.

Vi ska öka gallring av barrträd för att gynna lövträden, översvämma eller bränna skog, skapa mer död ved och genomföra åtgärder så att fler skogsbryn blir solbelysta. Vi kommer också att pröva hyggesfria skogsbruksmetoder i flera av Sveaskogs ekoparker.

6 I nordvästra Sverige planerar Sveaskog att skydda all identifierad kontinuitetsskog över 140 år, cirka 14 000 hektar, som inte redan ingår i bolagets naturvårdsskogar.

Sveaskog harmonierar därmed sitt arbete med EU:s gröna giv och biodiversitetsmål. Det innebär att Sveaskog kommer att bidra till målen om 30 procent skydd, varav 10 procent

formellt skyddad mark. Hittills har Sveaskog haft ett mål om att avsätta 20 procent produktiv skog varav 7 procent i dag är formellt skyddad.

De utmaningar som i dag finns i skogen kräver nya arbetssätt och fördjupade samarbeten. Vi behöver klara hela pusslet, att skydda och stärka den biologiska mångfalden, att vi har skogar som har ett nettoupptag av kol för att klara klimatutmaningen och samtidigt leverera nödvändig råvara till klimatomställningen. Sveaskog kommer därför att söka samarbete med en lång rad aktörer och organisationer. Det arbetet börjar nu.

Fakta. Sveaskog

Ett statligt affärsdrivande aktiebolag och Sveriges största skogsbolag. Bildades 1999, uppdraget är förvaltning och skogsproduktion.

Har sammanlagt fyra miljoner hektar mark, vilket motsvarar ungefär tio procent av Sveriges samlade areal. Cirka tre miljoner hektar är produktiv skog. Det motsvarar 14 procent av den totala arealen produktiv skog i Sverige.

Har mark över hela landet, förutom på Gotland. De största koncentrationerna finns i Norrbottens, Västerbottens, Gävleborgs, Västmanlands och Örebro län, samt de i tre Smålandslänen.

Per Matses, vd Sveaskog

Eva Färnstrand, ordförande Sveaskog

26 Nu ska hela Sveriges åkrar blomma

Havre, vete, korn och vackra blommor. I sommar fylls kanterna vid landets åkrar av doftklöver och honungsört. I år har hundratals bönder anmält intresse för att så blomsterfröer – ett sätt att gynna både humlor och bin och kanske se till att hålla undan ogräs.

– Det är en extra dags arbete när man har som mest att göra – men det är det värt!

Lantbrukare Fredrik Sassner i skånska Löberöd är just i färd med att så blommor längs med tomma ytor vid sina potatisfält.

– Jag har fått frö till ungefär till två hektar, så sår vi i smala remsor. Det kanske blir tre kilometer smala remsor här till sommaren, säger han.

Projektet Hela Sverige blommar är från början skånskt och började på Österlen för ett par år sedan. Det spred sig snabbt vidare och från och med nu är det hela landet som gäller.

– I Sverige har vi väl nått uppskattningsvis 600 som är med i projektet, och vi kommer i år att så hundra mil kantzoner och 500 hektar blommande trädor i landet, berättar agronom Mattias Hammarstedt som är projektledare för Hela Sverige blommar som sker i

Hushållningssällskapets regi. Med stöd av sponsorer delar sällskapen i varje län ut fröer gratis.

– Vi tillhandahåller fröer och sedan är det lantbrukarna som avsätter mark och betalar för arbete med sådden.

Blommorna kan sås i exempelvis obrukade åkerremsor och andra tomma områden.

– Det är lite varianter i olika blandningar beroende på landskap, säger Mattias Hammarstedt och fortsätter:

– Den ettåriga innehåller honungsört och bovete. De två grödorna är jättebra för humlor men de är också väldigt snabba på att växa och de håller undan ogräs.

Men får den som passerar förbi blomsterfägringen plocka med sig hem?

Det ska man egentligen låta bli, svarar Mattias Hammarstedt.

– Sedan kan man ta en dialog med lantbrukaren, men det som odlas på åkermark är inte allemansrätt. Men ställer man frågan tror jag man kan få positivt gensvar.

TT

26 Björn ansågs farlig för allmänheten – sköts

En björn har skjutits ihjäl väster om Östersund efter att flera invånare i området känt oro för sin säkerhet, skriver polisen på sin hemsida.

Björnen ska ha rört sig kring hus och tamdjurshagar.

Enligt polisen kunde björnen antas vara farlig för människors säkerhet och man tog därför beslut om avlivning med stöd av jaktlagen.

TT

26 Nigge har bärgat fynd från havet hela livet

Tjurpannan i Bohuslän är en av Sveriges mest utsatta kuststräckor. Där är öppet mot världshaven och starka underströmmar. Allt som havet bär med sig, rullar in.

Hade Nigge Carlsson sålt alla sina fynd till högstbjudande hade han varit miljonär. Men de riktigt dyra grejerna har han lämnat bort gratis.

Det låg ett paket bland stenarna en dag för femton år sedan. När han pillade upp

silvertejpen ytterst, och började snurra av den, visade den sig vara flera meter lång. Sedan kom ett lager av konsistensfett, och under det mer tejp. När allt var avskalat kom påsen med vitt pulver i dagen. Då gick han hem och ringde polisen.

Den här dagen är mycket lugnare. Så lugn att Nils-Erik Nigge Carlsson skulle kalla den dålig. Man kan inte ”vraga” bra när solen lyser som en tokig och det blåser mild frånlandsvind. Havet är stilla och inget kommer in.

81-åringen skuttar mellan klipporna i Tjurpannans naturreservat som han gjort sedan han var barn. Aldrig ut mot det svarta och hala så klart, för det betyder livsfara. Den här kuststräckan är vacker men hotfull.

Nigge är här flera gånger i veckan, året om. Efter en framåtböjd vandring i motvinden på ljungheden brukar han ställa sig vid den djupa sprickan i berget i riktning ut mot Väckers fyr och se femmetersvågorna slå in och trycka sig upp genom klippskrevorna.

– Fyren heter väl så för att man ska vakna till, man ska ha respekt här ute.

I början av 1900-talet fanns långt gångna planer på att gräva en kanal för sjöfarten, en bit inåt land, eftersom även erfarna styrmän räds farleden utanför Tjurpannan. Längst söderut i reservatet visar Nigge på ett kroppslångt stenröse med en stående stentavla i ena änden. En anonym sjömansgrav som funnits här hela hans liv, och hela faderns liv – och farfaderns.

Att ”vraga” eller ”vraka” är något de gjort, alla tre. Det betyder att gå på jakt, helt enkelt, och se vad man hittar.

Räkfiskaren Nigge har byggt två garage, en sjöbod och ett växthus av strandfynd han gjort. När sådant bra virke flyter iland lägger han det på hög en bit uppåt land och återvänder senare med båt för att hämta hem det. För erfarna vragare är det en självklarhet att material som ligger hopsamlat ovanför vatten- linjen är ”bärgat”, alltså tingat. För turister är det tyvärr inte lika givet. Ibland plockar de av Nigges bärgade gods.

Mellan plastskräp och drivved ligger den här dagen också några vita klumpar. Parafin, säger Nigge, och berättar att det är ett vanligt fynd. Ibland tar han med några bitar hem för att ha till att starta en brasa.

Andra typer av föroreningar får honom att reagera. Förra vintern låg det plötsligt en mystisk gul gegga i drivor längs hela kustlinjen som inte liknade något han tidigare sett. Då blev Nigge intervjuad av DN och både kustbevakningen och kommunens räddningstjänst larmades ut. Analyserna landade i att det troligen var matolja från något fraktfartyg som spolat rent sina tankar ute till havs.

När Nigge satt i sjöboden med det vita pulverpaketet framför sig i början av 2000-talet tog det evigheter innan polisen svarade. Men när de hörde vad han hade att berätta gick det undan. Rör inget, sa konstapeln i telefonen. Rör och rör, tänkte Nigge, han hade ju inte gjort annat än att röra det hela förmiddagen. Sju minuter senare knackade polisen på.

Nere i källaren finns samlingen med flaskpostmeddelanden, nertryckta i ett cornflakespaket. De flesta kan bara drömma om sådana fynd, eller läsa om det i Pippi och Skattkammarön, men Nigge har nästan 200 brev som han hittat vid Tjurpannan. Ett av de första var från en engelsk kvinna som blev översvallande glad när han skrev tillbaka. Hon var ”Miss” underströk hon och tonåringen Nigge rodnade.

För en tid sedan kom ett brev från en dansk flicka som ville få fram en hälsning till sin mormor. Det ordnade Nigge såklart, han brukar svara alla.

Men en del brev har ingen avsändare. De skribenterna riktar sig till havet, och någon som försvunnit där.

”Min innerligt älskade pappa”, börjar en tyskspråkig flaskpost. ”Jag tänker på dig ständigt och undrar vad som hände dig. Din för evigt kärleksfulla dotter.”

– Ibland är det folk som skriver av sig också. Som en bikt. Som jag får ta emot.

Flaskorna är lika många nu som förr. Skräpet är mycket mindre. När Nigge var ung och arbetade på andras båtar tog fiskarna ofta med sig stora lass av avfall ut till havs och välte i det där. Så går det inte till längre. Vid sjömansgraven står en grupp blå soppåsar med hopsamlat skräp från en städdag för något år sedan. Nu har vinden rivit itu dem. Kanske kom aktionen av sig under pandemin?

Som barn tjänade Nigge pengar på att plocka och sälja glaskulor – gammaldags flöten – som

lossnat från nät. Stora gav en krona, mindre 50 öre. En gång hittade han en flaskpost från ett skotskt forskningsprojekt som undersökte havsströmmar. Vid retur fick han betalt i form av en gigantisk check – på 75 öre. Den löste Nigge aldrig in.

Pulvret i påsen visade sig vara kokain. Spanarna som återkopplade till Nigge, berättade att det skulle varit värt cirka en miljon kronor på gatan. Han fick ett stort tack av ordningsmakten, men inte en krona i hittelön.

– Hade det varit diamanter, hade jag fått det. Men rent pengamässigt är det väl garagevirket som gett mig mest.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Inget skydd

Tjurpannan, som ligger sydväst om Havstenssund i Tanums kommun, saknar en skyddande ytterskärgård och är därför ett av bohuskustens mest exponerade fastlandspartier.

Inomskärsfarleden går förbi och utgör fortfarande en fruktad passage bland sjöfarande. Det utsatta läget och tidigare betesgång har format ett mycket öppet hed- och hällmarkslandskap som ännu består.

28”Självklart att vi följer spelreglerna”

Sveaskogs vd och ordförande lovar att anpassa sig till rennäring och biologisk mångfald.

Samtidigt pågår en aktion där samer och miljöaktivister stoppat avverkningar.

Skogsbolaget uppger att deras personal hotas – medan samerna hävdar att bolaget hotar rennäringens existens.

I måndags presenterade statliga Sveaskog en ny inriktning med större fokus på biologisk mångfald. På DN Debatt utlovades bland annat anpassning efter samers önskemål.

DN har i sin granskning av skogsindustrin bland annat beskrivit protester från samebyar, turism- och miljörörelse mot Sveaskog avverkningar.

När DN möter vd Per Matses och ordförande Eva Färnstrand för en intervju är det mitt under en pågående protestaktion mot bolaget, som genomförs av organisationen Extinction rebellion, Fältbiologerna och företrädare för Gällivare skogssameby. Aktivister har klättrat upp i träd, kedjat fast sig i skogsmaskiner och sedan i fredags stoppat avverkningar av skogar som de uppger har samiska kulturminnen och höga naturvärden.

Enligt Sveaskog fungerar samråden – som skogsägare är ålagda att ha med renägare – bra.

DN har varit i kontakt med företrädare för flera samebyar och med Samiska riksförbundet som hävdar det motsatta.

– Vi upplever i många fall att samråden fungerar väldigt bra. Sedan finns det några fall där vi inte nått ända fram. Men det är en självklarhet att vi följer de spelregler som finns, säger Per Matses.

Om aktionen som pågår säger Eva Färnstrand:

– Vi avverkar där vi har tillstånd. Sedan kan samebyn ha en uppfattning i efterhand. Vi följer lagar och förordningar och FSC:s (miljöcertifieringen, reds anm) regelverk.

– Extinction rebellion har gjort flera aktioner mot Sveaskog och också hotat vår personal.

Enligt bolagsledningen har aktivister försökt tränga sig in i lokalerna vid huvudkontoret i Stockholm, och haft med sig en färg som liknar blod. På flera kontor har anslag satts upp med vad som beskrivs som hotfulla meddelanden.

– Vi polisanmäler hoten, säger Matses.

DN har varit i kontakt med företrädare för Extinction rebellion och Gällivare sameby, där renskötaren Henrik Andersson beskriver att han inte ser någon annan utväg än att protestera. Han beskriver Sveaskogs avverkningar som aggressiva – att all gammal skog med lav i området snart är borta.

– Vi har inget val. Brorsan började grina när han fick de senaste avverkningsanmälningarna från Sveaskog. Han har två barn och vill kunna föra renskötseln vidare, men det är snart förbi

med oss. Renarna svälter på grund av bristen på lav – Sveaskog har avverkat så hårt att de har tusentals renliv på sitt samvete.

– Det var vad färgen vi använde utanför deras kontor symboliserade. Vi har aldrig hotat någon. Och det är klart att de anser att samråden fungerar bra, när vi aldrig kan stoppa en avverkning och de alltid får som de vill.

DN har begärt att få ta del av polisanmälningarna, men inte fått se några. Sveaskog återkommer och anger att anmälningarna endast handlar om skadegörelse – att ingen bland personalen velat anmäla hot.

Sveaskog har fått kritik från flera håll för att mycket stora kalhyggen tas upp. Nu lovar bolaget utreda begränsad hyggesstorlek för att växter och djur ska kunna sprida sig över landskapet.

– Vi ska titta på storleken men också utformningen. Det beror ofta på var man står någonstans hur man uppfattar hyggena. Det kan vara lite beroende på hur man fotograferar med mera.

Det finns ett ökat intresse för hyggesfria skogsbruk, som forskning visat kan gynna såväl klimat som biologisk mångfald – och ekonomin för skogsägaren. Sveaskog har försöksytor som ska utökas, men bara inom fyra av bolagets ekoparker.

Varför inte genomföra mer storskaliga försök?

– Vi börjar som sagt i de här fyra ekoparkerna, det är vad vi har sagt, säger Per Matses.

Sveaskog anger att man har avsatt 15 procent av sin produktiva skogsmark till miljöhänsyn. Enligt uppgift till DN har man dock räknat in naturreservat på mark som sålts, som del av dessa ytor.

– Det har olyckligtvis funnits en felaktighet i en karttjänst på vår hemsida som rättats till – men i vår årsredovisning har vi bara vår egen skog, säger Matses.

I fjol fick Sveaskog Svenska greenwashpriset av miljöorganisationen Jordens vänner.

Finns det något ni gör fel just nu?

– Vi ser saker som vi kan förbättra. Om det är någon som kan visa att vi brutit mot någon regel eller gjort så kallat fel någon annanstans undersöker vi alltid det och i den mån vi kan rättar vi till det. Men vår ambition är att vi alltid ska följa lagar, regler, förordningar och FSC:s föreskrifter. Sedan kan man ju ha olika uppfattningar och det måste man få ha, säger Eva Färnstrand.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

28 Försvarsmakten kan rädda 100-åriga Lysekilsbanan

Trafikverket föreslår i en intern rapport att den 35 kilometer långa järnvägen Lysekilsbanan ska läggas ner. De lokala protestgruppernas kamp har inte fått myndigheten att tänka om.

Men i sista stund kan nedläggningen av den 108 år gamla förbindelsen från Lysekils djuphamn ändå stoppas – av krav från Försvarsmakten.

För tre veckor sedan beslöt Trafikverket i en så kallad internremiss föreslå att Lysekilsbanan läggs ner i enlighet med järnvägsförordningen. Trafikverket ”bedömer att det inte finns något behov av anläggningen vare sig i dag eller i framtiden”, heter det i beslutet.

Det skulle innebära att spåren och växlarna på det som kallas bandel 623 från Lysekils hamn upp till kopplingspunkten med Bohusbanan i Munkedal antingen rivs eller kan säljas.

Förslaget till beslut har fattats av Jörgen Ryding, enhetschef vid Trafikverket Region väst, och planen har varit att skicka ut det på remiss till andra myndigheter före sommaren.

Men nu är det inte längre säkert att det blir så. Ryding säger till DN:

– Vi går nog ut med den externa remissen före sommaren om inte dialogen med försvaret ger något annat.

Redan för tre år sedan beslöt Trafikverket upphöra med underhållet av Lysekilsbanan. Det fattades, som det heter i Trafikverkets handlingar, ”mot bakgrund av att banan i princip varit otrafikerad sedan 2010 och att persontrafiken på banan upphörde på 1980-talet.”

När det bland förespråkare för Lysekilsbanans bevarande och upprustning nyligen blev känt att Trafikverket internt jobbar mot en definitiv nedläggning, nådde uppgifterna även Försvarsmakten. De bad då Trafikverket om ett möte, som hölls förra veckan.

– Vi har startat en dialog med Försvarsmakten för att höra vad de tycker. De ska inkomma med en skrivelse, säger Jörgen Ryding.

Vad betyder det för ert beslut att just Försvarsmakten har invändningar mot en nedläggning?

– Försvarsmakten är en tung remissinstans. Om Trafikverket ändå går emot och fattar ett slutligt beslut om nedläggning kan beslutet överklagas till regeringen.

Hur går ni vidare nu, med tanke på Försvarsmaktens synpunkter?

– Vi får se om vi ska gå vidare för att prova nedläggning eller om vår dialog med Försvarsmakten gör att vi väljer en annan väg.

Försvarsmaktens pressekreterare Jonas Olsson säger till DN att en formell skrivelse med ett ”tydligt” yttrande kommer om några veckor.

– Vi har nu en uppgift att stärka totalförsvaret.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

28 Databas ska hjälpa mjölkbönder att bli klimatsmartare

Sverige har bland de mest klimateffektiva mjölkgårdarna i världen, hävdar Arla efter att ha beräknat utsläppen av växthusgaser på närmare 8 000 jordbruk i sju länder.

Jämfört med, till ett exempel, ett stålverk är den viktigaste växthusgasen på en mjölkgård inte koldioxid utan metan från rapande kor och lustgas från stallgödsellagring och

jordbruksmark. Det styr också var man lägger störst energi för att få ner utsläppen.

Arla ska minska sina utsläpp av växthusgaser med 30 procent till 2030. Ett viktigt styrmedel blir den databas man nu har börjat bygga upp om mjölkböndernas klimatavtryck.

7 986 bönder i alla sju medlemsländer har fram till och med mars i år svarat på 203 frågor om alltifrån koras och foderinköp till markanvändning och dieselförbrukning. Svaren på enkäten motsvarar 95 procent av mejerijättens mjölkinvägning.

Tanken är att detta ska ske årligen framöver. Projektet blir ett verktyg för Arla, men innebär också rådgivning för den enskilde jordbrukaren.

– Det blir win-win eftersom mycket handlar om att utnyttja marken effektivare, gödsla med mindre svinn och försöka producera så mycket mjölk per kilo foder som möjligt. Det gynnar både klimatet och min ekonomi.

Det sade mjölkproducenten Anders Kristensson som håller cirka 300 mjölkkor på en gård utanför Falkenberg under ett webbseminarium som Arla höll om klimatmätningen i måndags.

Beräkningarna visar att de undersökta gårdarna släpper ut 1,15 kilo koldioxidekvivalenter per kilo mjölkråvara. Skillnaderna inom länderna är större än mellan dem.

– Effektivare foder- och gödselanvändning, balanserad utfodring och djuromsorg är viktigast. Hur gården ligger till, hur många kor och av vilken ras eller om gården är ekologisk är

inte avgörande för klimatavtrycket, sade Arlas hållbarhetsexpert Karin Pasche under webbseminariet.

Arla Foods är en jätte på den internationella mejerimarknaden. Den drivs som kooperativ förening och ägs av 9 700 mjölkbönder i Sverige, Danmark, Tyskland, Storbritannien, Belgien, Luxemburg och Nederländerna.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

29”EU-forskares uppgifter om skogsbruk var gravt felaktiga”

Starka grupper pläderar för moratorium för skogsbruk, andra hävdar skogsbrukets positiva roll för klimatet. I en starkt polariserad kontext borde det vara viktigt att lyssna på forskarna. Men är de alltid att lita på? Vi beskriver ett fall där EU:s forskare rapporterade gravt felaktiga resultat och slutsatser med

politiska implikationer, skriver Peter Högberg och Jonas Fridman.

DN. DEBATT 210429

Debatten om skogarnas roll, särskilt skogsbrukets roll i den globala kolbalansen och klimatarbetet har accelererat nationellt och internationellt. Nu tas viktiga beslut om Europas energiförsörjning, som inkluderar aspekter på skogsbruk.

Underlagen för besluten är många och inspelen från miljöintressen såväl som näringsliv har varit talrika. Inte sällan hänvisas till vetenskapliga undersökningar som ska ha en särskild tyngd eftersom forskare förväntas arbeta objektivt.

Tyvärr lever forskarsamhället inte alltid upp till högt ställda förväntningar.

Detta illustreras av artikeln ”Abrupt increase in harvested forest area over Europe after 2015”, som publicerades i den ansedda vetenskapliga tidskriften Nature i juli 2020. Författarna var knutna till European commission joint research centre (JRC) i Ispra i Italien. Baserat på tolkningar av satellitbilder hävdade de att andelen av skogarna som skördats årligen hade ökat med hela 49 procent under perioden 2016–2018 jämfört med 2011–2015.

Samtidigt skulle 69 procent av skogarnas biomassa (och därmed förråd av kol) ha förlorats. De kvantitativt största förändringarna skulle ha skett i skogsländerna Sverige och Finland, där den årligen avverkade arealen skulle ha ökat med 36 respektive 56 procent.

Motorn till denna enorma förändring påstods vara en snabbt växande bioekonomi. Tidskriften

Natures redaktion valde att i en kommentar understryka artikelns budskap.

Den sensationella nyheten om kraftigt ökade avverkningar spreds snabbt av influerare och medier. Givet att skogsbruket redan stod på agendan fick nyheten en direkt påverkan på de politiska diskussionerna inom EU, särskilt som EU:s egen forskningsorganisation stod bakom studien. Men stämde de drastiska påståendena med verkligheten?

Svensk och finsk skogspolitik har sedan mer än 100 år inte tillåtit att nationerna avverkar mer virke än vad som samtidigt växer till i skogarna. För att veta att detta viktiga villkor beaktas, så genomför man årligen sedan 1920-talet detaljerade inventeringar av ländernas skogsresurser. Ansvariga för datainsamling och utvärdering i Sverige är Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Skogsstyrelsen. Dessa myndigheter reagerade redan inom några få dagar efter publiceringen i Nature genom att lägga ut detaljerad nationell statistik på nätet som inte alls stämde med påståendena från forskarna i artikeln.

Medan artikelförfattarna menade att den avverkade arealen i Sverige ökat med 36 procent under studieperioden visade de nationella fält-inventeringarna att den minskat med 8 procent. Skogsägarnas anmälningar till Skogsstyrelsen om slutavverkning hade minskat med 7 procent. I artikeln i Nature påstod man att volymen avverkade träd också hade ökat med 36 procent medan SLU:s och Skogsstyrelsens mätningar visade ingen, eller en liten ökning på ungefär 3 procent.

Man kan också konstatera att Sveriges handel med skogsprodukter under perioden ökade med 4 procent (källa: Statistiska centralbyrån) samtidigt som bioenergianvändningen minskade något (källa: Energimyndigheten) och antalet anställda inom skogssektorn var oförändrat (källa: Skogsstyrelsen). I samtliga fall visar nationella data små positiva eller negativa förändringar, inget drastiskt i närheten av JRC:s siffror, det vill säga en ökning med 36 procent.

Vi var flera forskargrupper som skickade kritik till Nature rörande originalartikelns data och slutsatser. Tidskriften hanterade kommentarerna enligt standardprocedur och de skickades på vetenskaplig granskning. Forskarna bakom den första artikeln fick bemöta inkomna kommentarer (de som passerat den vetenskapliga granskningen). Alla kommentarer måste enligt Natures regler vara mycket kortfattade, vilket inte gav tillräckligt utrymme att klargöra varför studiens slutsatser var helt orealistiska. Dessutom publiceras kritiken först i dag, tio månader efter ursprungsartikeln. Under tiden fick felaktiga påståenden stå oemotsagda; mumlet bland kritiska forskare uppfattades sannolikt bara av ett fåtal specialister.

Vår kritik i uppsatsen ”Quantifying forest change in the European union” (från forskare i USA, Frankrike, Sverige och Finland, se faktaruta här intill) handlade bland annat om att JRC:s utsagor inte bekräftades av tillgänglig statistik, att man motsade sig själva, att satellitsensorerna har svårt att mäta tillväxt och att man kan ha misstagit en mindre konjunkturcykel för en trend.

Den allvarligaste kritiken, som enkelt skulle kunna förklara varför man hamnade så fel som man gjorde, har framförts men inte publicerats. Den handlar om att satellitbildstolkningen förbättrades avsevärt under tidsperioden som studerades (2011–2018); ska man mäta en förändring får inte metodens känslighet ändras över tiden.

Den påstådda ökningen av bioekonomin skulle ha krävt en osannolikt snabb utbyggnad av kapaciteten för skogsavverkning, transporter och industriell hantering. Det senare skulle ha krävt många år av formella prövningar. Expansionen skulle även ha krävt så många nyanställningar att den uppmärksammats av politiker, medier och inte minst de som bor i områden med omfattande skogsbruk.

En slutsats vi kan dra är att forskare som är duktiga inom ett begränsat område, måste vara ödmjuka när de rör sig utanför det. Går forskare utanför sin kompetens förstår de inte hur de kan verifiera eller falsifiera sina hypoteser med hjälp av oberoende data från det större fältet.

Vetenskapen får aldrig kompromissa med kraven på stringens i syfte att förstärka politik som förespråkar utveckling i en eller annan riktning. Rör sig forskare i riktning mot att delta i politiska processer på andra villkor än de rent vetenskapliga så förlorar vetenskapen sitt värde. Det är särskilt allvarligt om man söker dess stöd i frågor av stor samhällelig betydelse.

Fakta. Den kritiserade forskningen

I juli 2020 publicerades i ansedda Nature påståendet att avverkningarna av skog i Europa ökat med hela 49 procent på ett knappt decennium. Författare var forskare vid EU:s forskningsorganisation JRC. Artikeln ”Abrupt increase in harvested forest area over Europe after 2015” fick stor spridning.

I dag, tio månader senare, publicerar Nature den vetenskapliga kritiken av studien. Bland annat i en kommentar från författarna till denna debattartikel och några andra forskare (Wernick, Ciais, Fridman, Högberg, Korhonen, Nordin & Kauppi): ”Quantifying forest change in the European Union”.

Denna debattartikel belyser skillnaderna mellan JRC:s bild och den verklighet som officiell statistik beskriver.

Peter Högberg, professor i skoglig marklära, SLU

Jonas Fridman, senior miljöanalytiker, SLU

29 Strandad val ska omhändertas

Naturvårdsverket har gett polisen i uppdrag att flytta den döda knölval som ligger strandad på sydöstra Öland, rapporterar P4 Kalmar. Valen har legat på stranden i över en vecka och riskerar att explodera.

– Själva hanteringen är att försöka lyfta upp den här valen på land och föra den till en anläggning som kan ta hand om den, säger Linus Vandrevik, lokalpolisområdeschef i Kalmar.

TT

Världens glaciärer smälter allt snabbare

Den genomsnittliga avsmältningen per år under perioden 2000–2019 i världens stora glaciärområden mätt i miljarder ton.

Källa: Nature. Grafik: Nature/Maria Westholm.

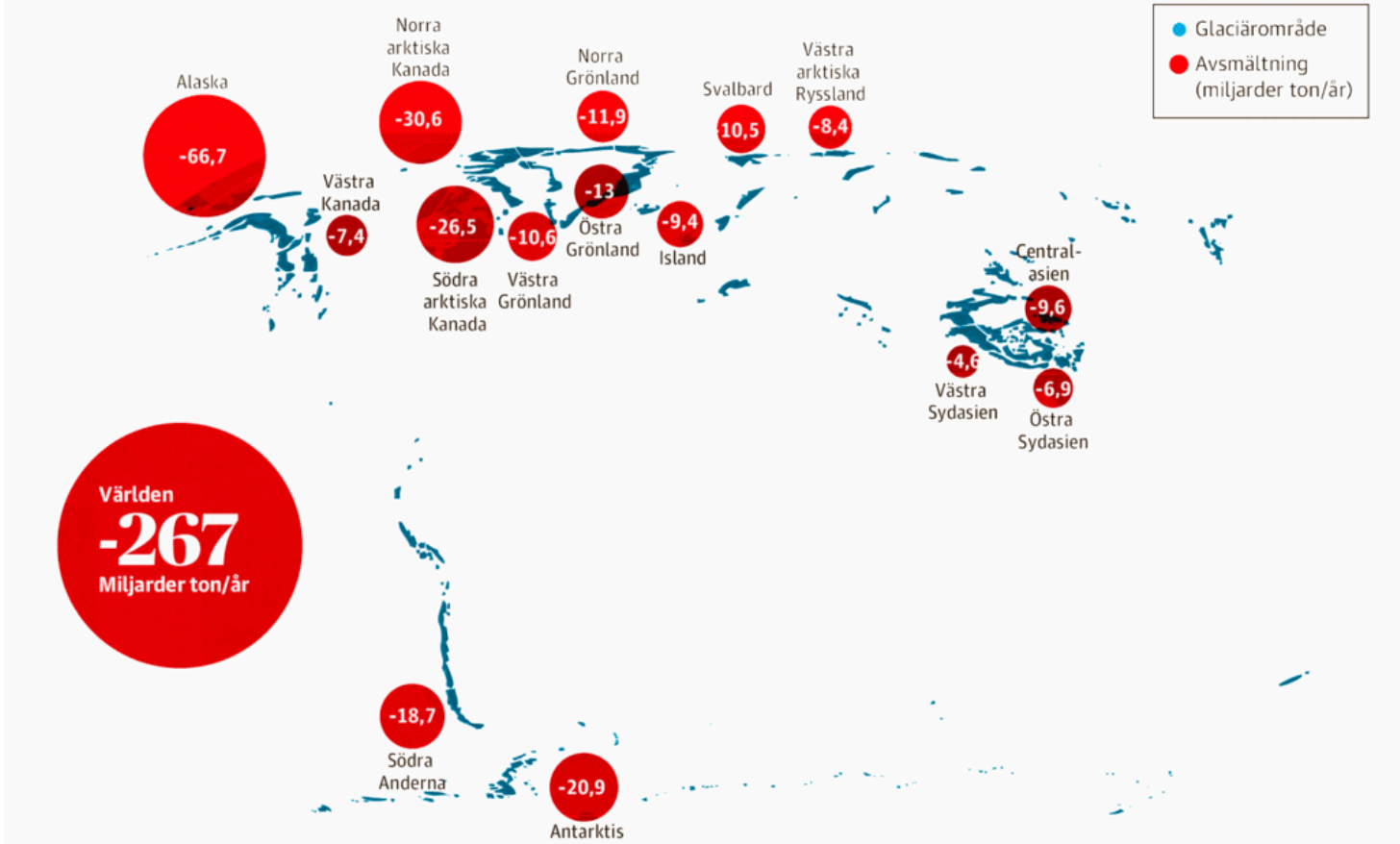

29 Jordens glaciärer smälter i en allt snabbare takt

Världens glaciärer smälter allt snabbare. De senaste två decennierna ökade takten i avsmältningen med 48 miljarder ton per år, visar ny rapport. Smältningen innebär stigande havsnivåer, risk att vattenförsörjning hotas och kan leda till fler naturkatastrofer.

Under perioden 2000–2019 minskade massan hos världens glaciärer med 267 miljarder ton per år i genomsnitt, visar en ny studie som publiceras i den vetenskapliga tidskriften Nature. Den massaförlusten, det vill säga minskningen av den mängd snö och is som en glaciär består av, motsvarar närmare tjugo gånger Mälarens volym.

Takten i avsmältningen har ökat med 48 miljarder ton per år under samma period, det är en volym som motsvarar ungefär 3,5 Mälaren.

– Studien är viktig för att förstå klimatpåverkan på glaciärer i bergsmiljöer. Ofta är det mycket fokus på Grönland och Antarktis, man glömmer kanske bort hur viktigt det faktiskt är med isen och snön i de frusna delarna i bergsområden, säger Mats Eriksson, vatten- och klimatexpert på Stockholm International Water Institute, SIWI.

I studien har forskarna kartlagt förändringar hos drygt 200 000 glaciärer, nästan alla glaciärer som finns på jorden.

Glaciärer har en avgörande betydelse för såväl havsnivåhöjningar som vattenförsörjning. Deras avsmältning är den näst största orsaken till att havsnivåerna stiger, den största är termisk expansion, att varmare vatten tar mer plats än kallare. De är också en av de mest klimatkänsliga vattenreservoarerna.

Klimatförändringen innebär att cirka 200 miljoner människor lever på landområden som beräknas hamna under vatten på grund av höjda havsnivåer i slutet av århundradet. Mer än en miljard människor riskerar att drabbas av vattenbrist inom de närmaste trettio åren, enligt en FN-rapport.

Samtidigt som de har stor betydelse för den globala vattencykeln och människoliv tillhör glaciärer de områden som det finns minst kunskap om. Endast några hundra av världens alla glaciärer har studerats på plats av forskare. Bristen på forskning och kunskapsluckor pekades bland annat ut i IPCC:s senaste specialrapport om hav och kryosfär, jordens frusna områden.

– Det är väldigt svårt att ha en överblick på de drygt 200 000 glaciärer som finns världen över. De ligger utspridda på ett svåröverskådligt vis, ofta i otillgänglig miljö, säger Mats Eriksson.

Enligt den nya studien står glaciärernas avsmältning för en femtedel, 21 procent, av den uppmätta havsnivåhöjningen under perioden 2000–2019. Och den står för 6–19 procent, med ett uppskattat medelvärde på 9 procent, av

den ökande takten i havsnivåhöjning som har noterats under perioden.

Sju glaciärområden står för 83 procent av den totala massaförlusten. Det är Alaska, Grönlands kustnära glaciärer, två områden i arktiska Kanada, Antarktis, Himalayaregionen inklusive Tibet, samt södra Anderna.

– Alaska sticker ut. Där är minskningen enorm och står för en fjärdedel av den globala massaförlusten. En orsak som pekas ut är att det har varit lite nederbörd och då byggs inte glaciärerna på, säger Mats Eriksson.

– Det framgår också att det är väldigt stora variationer i olika regioner i världen. Och det är väldigt viktigt att förstå att man inte kan dra alla glaciärer över en kam när det gäller hur klimatet påverkar dem.

De regionala skillnaderna har samband med variationer i temperatur och nederbörd mellan olika decennier. I delar av området runt Nordatlanten bromsade avsmältningen in under 2010-talet, samtidigt ökade den kraftigt i nordvästra Amerikas glaciärer. Alaska, Nordvästra Kanada och USA står för nära hälften av den ökande massaförlusten.

I Karakoram, ett område i Pakistan som har flest höga berg i världen, har glaciärerna tidigare inte förlorat massa trots den globala uppvärmningen, utan tvärtom ökat. Men nu har även de glaciärerna förtunnats.

– En teori till varför glaciärerna där inte har smält av tidigare har varit att när temperaturen ökar blir det mer fukt i atmosfären som leder till mer nederbörd i form av snö så länge temperaturen ligger under noll grader.

Karakorams nederbördssäsong är under vintern så glaciärerna har fått tillskott i form av snö och is. Längre österut i Himalaya är nederbördssäsongen under vår och sommar.

Även om skillnader i nederbörd olika decennier förklarar några av de regionala avvikelser som har uppmätts konstaterar forskarna att ökningen av glaciärernas massaförlust speglar den globala uppvärmningen.

Rapporten konstaterar också att hastigheten nära nog har fördubblats när det gäller förtunningen av glaciärer, undantaget de som når kusten, från 0,36 meter årligen år 2000 till 0,69 meter årligen år 2019.

– Hela utvecklingen är oroväckande, säger Mats Eriksson.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

217 175

glaciärer med en sammanlagd yta av 705 997 kvadratkilometer har undersökts i den nya studien. Forskarna har analyserat satellit- och flygbilder och utifrån dem uppskattat hur höjden över havet förändrats hos de undersökta glaciärerna. Uppgifterna har sedan använts för att kartlägga hur massan har förändrats hos enskilda glaciärer.

Mellan åren 2000 och 2019 minskade massan hos världens glaciärer med 267 miljarder ton per år i genomsnitt.

Under samma period ökade avsmältningen varje år med 48 miljarder ton. Alaska, Nordvästra Kanada och USA står för nära hälften av den ökande massaförlusten.

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Krisberedskap
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- Justitiedepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- Internationellt rättsligt samarbete

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister
Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
  19 april 2017 från Justitiedepartementet

- **Polismyndigheten**
  11 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
  06 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Justitiekanslern (JK)**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Statens haverikommission (SHK)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Sveriges Domstolar**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättshjälpsmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Migrationsverket**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

-
- **Kriminalvården**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Domarnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Åklagarmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Kustbevakningen (KBV)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
  02 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhetspolisen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
  05 januari 2015 från JustitiedepartementetMorgan Johansson
-
- **Genteknikmämnden**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Datainspektionen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

25 Ledare: Äntligen får brottsoffret stå i centrum

Att lyssna på regeringen efter fredagens digitala samtal om våldet mot kvinnor i nära relationer var närmast en uppenbarelse.

Minimistraffet för grov kvinnofridskränkning höjs till ett års fängelse. Fotboja blir en ”förstahandsåtgärd” som kan sättas in direkt. Tidiga förhör ska kunna användas som bevis. Det blir lättare att förbjuda mannen att vara i bostaden – brottslingen ska flyttas, inte offret.

Plötsligt händer det. Politiken reagerar kraftfullt och koncentrerat på ett akut problem där brottslingar sätter skräck i sin omgivning. Borta är de reservationer som tidigare brukade höras när kriminalitet står på dagordningen. Då har det varit viktigt att lyfta fram att gärningsmannen också är ett offer för olyckliga omständigheter, att ingen blir bättre av strängare straff.

”Kriminella blir inte mindre brottsliga för att dom sitter i fängelse, precis som sjuka inte blir mindre sjuka bara för att dom är på sjukhus”, uttryckte Vänsterpartiets rättspolitiska talesperson Linda Snecker saken år 2017. Men deras offer blir tryggare. Det gäller misshandlade och trakasserade kvinnor. Men det gäller också offren för rånare och andra våldsmän.

Den här gången har vi äntligen fått en debatt om brottslighet som har ett brottsofferperspektiv värt namnet. För just offret glöms så ofta bort. Ändå är det – i det här fallet – hon som får sitt liv sönderslaget av våldsmännen, hon som lever i ständig oro, som

tvingas huka under ett konstant hot mot hälsa, familj och egendom.

Tidigare i veckan rapporterade Sydsvenskan att Malmö stad vill använda ”Sluta skjut”, en angreppsmodell mot kriminella gäng, för att bekämpa våldet mot kvinnor. Modellen är intressant för att den fokuserar på de individuella gärningsmännen. De delas in i fyra grupper efter våldsrisk, varpå samhället kan rikta åtgärder direkt mot dem, med såväl piskor – övervakning, fotbojor – som morötter.

Metoden har använts mot partnervåld i North Carolina i USA, med goda resultat: Sydsvenskan skriver att antalet personer som mördades av en partner sjönk dramatiskt, liksom återfallsfrekvensen. Våldsoffren har varit positiva.

Det är sådana här åtgärder, riktade mot gärningsmän och med direkt syfte att skydda omgivningen, som kan ge riktig effekt mot våldsbrottsligheten. Det är betydligt effektivare än att skuldbelägga hela grupper och lägga resurser på att ”bryta normer” hos den överväldigande majoritet som aldrig kommer att begå ett våldsbrott i hela sitt liv.

Den cyniske skulle säga att just våld mot kvinnor är en perfekt fråga för att nå politisk enighet. Vänstern är feminister och högern hård mot brott.

Men kanske kan vi lära oss något av detta? En viktig läxa borde handla just om möjligheten att kraftsamla för att lösa samhällsproblem.

Det är svårt att frigöra sig från misstanken att åtgärder som de som presenterades på fredagen hade kunnat komma långt innan den senaste tidens bestialiska våldsdåd mot kvinnor. Att prestige och partitaktik stått i vägen för konstruktiva samtal och effektiva åtgärder.

Det är i så fall sorgligt. Partiernas uppgift är att lösa samhällsproblem. Inte att jaga politiska poäng. **DN 25/4 2021**

25 ”Många gängledare inlåsta – nu ska nyrekrytering stoppas”

Många gängledare sitter nu frihetsberövade. Det är ett fönster som vi ska utnyttja för att med kraft trycka tillbaka gängbrottsligheten, minska segregationen och göra Sverige tryggare. Vi kallar inom kort till ett stormöte med de mest berörda kommunerna och Polismyndigheten, skriver Morgan Johansson (S), Märta Stenevi (MP), Mikael Damberg (S) och Lena Hallengren (S).

DN. DEBATT 210425

”Sällan har så många styrande aktörer i kriminella miljöer suttit frihetsberövade som nu, och våldsuppgörelserna minskar.” Så sa rikspolischef Anders Thornberg nyligen om resultatet av det framgångsrika arbete som brottsbekämpande myndigheter, inte minst polisen, har genomfört på senare tid. Det fönster som situationen erbjuder ska vi dra nytta av med samhällets fulla kraft. Vi kommer därför inom kort att kalla till ett stormöte med de mest berörda kommunerna i Sverige och Polismyndigheten.

Som ett resultat av hårt och fokuserat arbete, nya effektiva verktyg, straffskärpningar och internationellt samarbete har polisen och andra brottsbekämpande myndigheter på senare tid lyckats få fast och låsa in ledare i flera kriminella nätverk. Det gör att vi nu har en

historisk möjlighet att få stopp på tillväxten till de här miljöerna och bryta nyrekryteringen och hela samhället måste gemensamt ta sig an uppgiften. Det handlar om allt från skola och socialtjänst till polis och kriminalvård. Insatserna behöver särskilt fokuseras till utsatta områden där gängen är som starkast.

Regeringen gör flera satsningar för att underlätta och stärka brottsbekämpande myndigheter och kommuners arbete:

Skolan. I höstas kunde regeringen och samarbetspartierna berätta om satsningen på ett ”förortslyft” innehållande totalt tre miljarder kronor. Pengarna går bland annat till språkträning i förskolan och till att locka de bästa lärarna till skolor i utsatta områden. Att satsa på skolor i områden med socioekonomiska utmaningar är ett måste eftersom unga som klarar skolan är mindre benägna att lockas in i kriminella gäng.

Jobben. Möjligheten att få ett jobb som gör att man kan klara sig själv är avgörande. I det jobbpaket som regeringen presenterade i vårändringsbudgeten ingår satsningar på unga, bland annat 180 miljoner kronor extra till kommunerna för 15 000 fler sommarjobb. En del av tillskottet ska riktas mot unga med socioekonomiskt svag bakgrund, eftersom de kan ha sämre förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.

Avhoppen. Det viktigaste är att se till att unga väljer en laglig bana från början, men det går också att minska de kriminella gängens utrymme genom att stärka avhopparverksamheten och minska risken för återfall. Därför har regeringen och samarbetspartierna valt att genom Brå sprida det i Malmö framgångsrika projektet ”Sluta skjut” till fler kommuner, liksom att ge Kriminalvården extra resurser för att stärka det återfallsförebyggande arbetet. I

Regeringskansliet bereds ytterligare åtgärder för att utveckla arbetet med avhoppare.

Vi ska vara kompromisslösa mot gängen, se till att inte en skattekrona går till kriminella nätverk och bryta nyrekryteringen. Då är fler poliser nödvändigt och Polismyndighetens tillväxt pågår med full kraft. Även straffskärpningar, effektiva verktyg och förebyggande insatser är avgörande.

För att få bort de mest brottsaktiva individerna från gatan behöver vårt straffrättsliga regelverk vara effektivt och återspegla allvaret i brotten. I sommar tar regeringen emot förslag från en utredare som har i uppdrag att ta fram straffrättsliga åtgärder mot brott i kriminella nätverk. Syftet är bland annat att skärpa straffen för brott med kopplingar till kriminella uppgörelser, för narkotikaförsäljning och för dem som involverar unga i kriminalitet. Utredaren ser också över frågan om utökade möjligheter för häktning för allvarliga brott, såsom rån, grov misshandel och grov utpressning.

Nyligen lade regeringen även fram ett förslag om att reformera bevisföringen i domstol genom utökade möjligheter att använda tidiga förhör i rättegångar, framför allt i stora brottmål. Enligt nuvarande regler ska vittnen och andra förhörspersoner höras i samband med rättegången, vilket kan ske långt efter den inträffade händelsen. Den nya ordning som regeringen föreslår kan ge en mer tillförlitlig bevisning där vittnesmål tidigt spelas in med ljud och bild och kan även minska risken för att vittnen hotas eller skräms till tystnad inför en rättegång.

Men utan ett långsiktigt förebyggande arbete kommer vi inte att kunna bryta utvecklingen. Därför är det helt avgörande att kombinera kraftfulla verktyg för brottsbekämpning med insatser för att skapa framtidstro, arbetstillfällen och trygga stadsdelar. Vi har på flera platser i flera städer sett att samverkan

mellan fastighetsägare, företagare, lokalpolis och civilsamhälle kan vara väldigt framgångsrikt. Ett bra exempel är området Seved i Malmö där man har gått från en situation med stor social oro och utanförskap för något decennium sedan, till ett lugnare, mer välskött område med högre andel seriösa fastighetsägare och boende som trivs mycket bättre. För att sprida den här metoden till fler områden har Boverket tidigare i år fått i uppdrag att undersöka hur arbetet med platssamverkan kan stärkas.

Det finns många olika riskfaktorer för att barn och unga ska utveckla kriminalitet. Den unges umgängeskrets kan utgöra en sådan riskfaktor. Ungas väg in i en kriminell miljö går ofta genom umgänge med personer som kan uppfattas som förebilder. Unga som riskerar att utveckla kriminalitet kan därför behöva skyddas från platser eller områden i samhället där det finns risk för att de i möten med andra individer påverkas negativt.

Det kan till exempel handla om att skydda barn från miljöer där de riskerar påtryckning för att begå brott. Socialtjänsten har i dag få möjligheter att skydda barn från särskilt utpekade platser eller områden i samhället där de riskerar att fara illa, då förutsättningarna för tvångsvård enligt LVU ännu inte är uppfyllda. En utredare kommer därför att få i uppdrag att utreda ett så kallat vistelseförbud. Det skulle innebära att socialnämnden i skyddande syfte ges möjlighet att med stöd av domstol begränsa enskilda barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden i samhället som kan anses vara skadliga. Utredningen ska analysera hur sådana beslut kan fattas på ett rättssäkert sätt.

Med de insatser och åtgärder som regeringen, kommuner, myndigheter och andra aktörer genomför var för sig kommer vi en bit. Men ensam är som bekant inte stark. Ska vi på allvar kunna utmana de kriminella gängens tillväxt och bryta nyrekryteringen behöver vi samla hela samhället. Vi vet att mycket bra arbete redan

görs ute i landet, nu behöver det lyftas fram, vässas och spridas till fler. Därför kommer vi inom kort att kalla till ett möte med berörda kommuner.

Som rikspolischefen konstaterar, det är ett fönster som öppnat sig nu, i glappet mellan att många är inlåsta och nya aktörer hunnit växa sig starka nog att utmana. Därför ska vi öka ansträngningarna på alla nivåer och med hela samhällets kraft trycka tillbaka gängbrottsligheten, minska segregationen och göra Sverige tryggare.

Morgan Johansson (S), justitieminister

Märta Stenevi (MP), jämställdhets- och bostadsminister

Mikael Damberg (S), inrikesminister

Lena Hallengren (S), socialminister

25 Moderaterna KU-anmäler Damberg

Moderaterna anmäler inrikesminister Mikael Damberg (S) till riksdagens konstitutionsutskott, KU. Orsaken är ett uttalande av ministern i SVT:s Agenda om våld mot kvinnor.

Enligt KU-anmälan sade Damberg: ”För två år sen avsatte vi 350 miljoner kronor i en riktad satsning för att anställa 350 nya utredare som bara jobbar med just den här typen av brott”.

M:s rättspolitiske talesperson Johan Forssell hävdar att det ingenstans går att utläsa att regeringen uppmanat polisen att ta initiativ till en särskild satsning likt den inrikesministern anförde i debatten i Agenda. Däremot ska

polisen, enligt KU-anmälan, själv tagit initiativ till en satsning på särskilt utsatta brottsoffer 2019.

TT

25 Tre döda i våldsam i bilolycka

Tre personer omkom och en person har skadats allvarligt efter en kraftig kollision strax före midnatt natten mot fredagen mellan två bilar på länsväg 205, mellan Karlskoga och Degerfors.

– Vi vet att den ena bilen kom i väldigt hög hastighet och det är också den som har börjar brinna i kollisionen, säger Evelina Molander, vakthavande befäl.

TT

25 Josefin var nära att dö av mannens våld: ”Varje dag är fortfarande en kamp”

För ett drygt år sedan dömdes Josefins före detta partner till åtta års fängelse för bland annat synnerligen grov misshandel av Svea hovrätt. Det var en befrielse för henne, hon kände hopp. Men att bearbeta ett trauma och leva med skyddade personuppgifter har vassa sorgkanter.

– Det är svårt att få det stöd och den hjälp man behöver. Varje dag är fortfarande en kamp, säger Josefin – som fruktar den dag han blir fri.

I ett hus på en höjd, några våningar upp, strilar ljuset in i en etta med kök. På fönsterbrädorna skjuter gröna skott av paprika, jalapenos, basilika och sallad upp ur små krukor och mjölkkartonger.

– Det här är min trygghet nu. Här bestämmer jag allt. Vem som får komma in och om jag orkar diska eller inte, säger Josefin och kastar en urskuldande blick mot en överbelamrad diskbänk.

I februari förra året dömdes hennes före detta pojkvän till åtta års fängelse för ett fall av synnerligen grov misshandel, fyra fall av grov misshandel, ett fall av misshandel och ett fall av grovt olaga hot av Svea hovrätt.

I fyra år hade hon levt ett liv präglat av ett ursinnigt våld. Hon var så nedbruten att hon flera gånger hoppades att hon skulle dö. Hennes väg tillbaka till ett värdigt liv började den dag hon var så nära att faktiskt göra det att den tio år äldre ex-sambon körde henne till Nacka sjukhus.

Där nekade Josefin till att hon blivit misshandlad. Men sjukvårdspersonalen förstod. De hänvisade paret till Södersjukhuset och larmade polisen. På Södersjukhuset hade man aldrig sett någonting liknande. Josefins kropp var som en karta över den fleråriga misshandeln; skadorna, ärren och blånaderna låg i lager på lager, som årsringar.

Polisen grep den misstänkte gärningsmannen på plats – samtidigt som Josefin undersöktes och hennes skador dokumenterades.

Det tog ett par dygn för henne att förstå att henne ex-sambo var inlåst, att han inte kunde nå henne längre. Först då, och efter att undersköterskan Lorena uppmanat henne att berätta sanningen om skadorna så berättade hon.

Där och då var det äntligen över.

– Det var en obeskrivlig lättnad att inse att det fanns hjälp att få. Både sjukhuspersonalen och de poliser jag fick träffa bemötte mig som om jag hade ett människovärde, minns Josefin.

Den vecka hon tillbringade på sjukhuset var som en dröm. Josefin kunde släppa taget om allt. Föga anade hon att hon snart skulle tvingas inleda en ny, snårig kamp mot byråkrati och osynkade myndigheter, mot stressade läkare och oförstående tjänstemän.

När hon blev utskriven från sjukhuset visste hon egentligen bara en sak: hon ville aldrig mer sätta sin fot i lägenheten där hon under så lång tid levt med ondskan.

Socialtjänsten i Nacka kommun såg till att hon placerades i ett skyddat boende. Lugnet varade

dock inte så länge. Socialtjänsten förlängde bara den dyra placeringen med ett par veckor i taget, en stressfaktor i sig eftersom domen inte avkunnats – risken att mannen skulle släppas på fri fot fanns där.

Att hitta någonstans att bo där ex-sambon, hans bror och två kusiner inte skulle kunna hitta henne skulle inte bli lätt.

– Jag hade inte stått i någon bostadskö. Jag kunde inte heller flytta hem till mamma och hennes man – det var ju kända adresser, säger Josefin.

Kanske hade hon förväntat sig att någon skulle hjälpa henne styra upp allt det praktiska. Hennes tid fylldes då av polisförhör och det trauma hon genomlevt. Inte tänkte hon på att hyran i den gamla lägenheten tickade på och att hon snart kanske skulle vara bostadslös.

Josefin vet inte var hon fick kraften ifrån, men till slut ringde hon själv upp hyresvärden och sa som det var. Hon hamnade hos rätt person, en som förstod. Josefin fick erbjudande om en etta i en helt annan del av staden och hyresvärden såg till att Josefin inte skulle bli betalningsskyldig för de hyror som nu stod och förföll för den gamla lägenheten.

Lagom till hovrättsdomen flyttade hon in. Men nu hade hon bytt kommun och fått skyddade personuppgifter. Hennes nya hemkommun var inte särskilt intresserad av att hjälpa henne – vare sig med hyran, försörjningsstöd eller ett bidrag för att köpa åtminstone en säng. Första natten i lägenheten sov hon ensam på en matta på golvet.

Det blev början på en helt ny tillvaro där Josefin, utan pengar till mat, bollades mellan olika handläggare och olika kommuner. Den läkare som sjukskrivit henne gick på semester, hon fick inte sjukskrivningen förlängd. Hon hamnade fel på Arbetsförmedlingen, som strulade när hon skulle skriva in sig med skyddade personuppgifter. På grund av det fick

hon inget socialbidrag – och förresten, fick hon veta – så skulle hon den dag hon uppfattades som berättigad för försörjningsstöd bli återbetalningsskyldig eftersom hon blivit tilldömd ett skadestånd på 178 000 kronor. Det är pengar hon inte sett röken av.

Hon hämtade matlådor hos kyrkan, kämpade med sina demoner och sin värkande kropp.

Månaderna gick. Hon lyckades få en praktikplats på deltid på ett företag som såg att hon inte hade någon som helst professionell, landstingsfinansierad hjälp. Via företagshälsovården lotsades hon till en läkare som sjukskrev henne och som remitterade henne till en av regionens kliniker som är experter på traumabehandling.

I dag träffar hon tack var det en psykolog och en kurator. De har i sin tur krävt av socialtjänsten att de ska ställa upp med en boendestödjare som ska hjälpa henne med det praktiska. Detta har hänt i närtid – över ett år sedan domen föll.

– Jag har haft en enorm tur att träffa på rätt personer. För andra i min situation är det mycket svårare. Bara att hitta tak över huvudet är nästan oöverstigligt när man mår som jag gjorde, säger Josefin.

Dagarna går. Hon tränar på att våga röra sig ute och att styra sina egna tankar. Hon har lärt sig pausa minnesbilderna i huvudet, att hantera de smärtsamma bilder som dyker upp. Den 8 januari 2025 blir hennes ex vilkorligt frigiven.

– Fram till dess är jag fri att leva mitt liv som jag vill. Sen kommer jag förmodligen dö, han kommer göra allt han kan för att få tag i mig, säger hon.

Till dem som blir slagna av en partner har hon ett råd. Berätta för en vän, en nära anhörig. Sätt inte press på dig själv att anmäla. Låt någon annan göra det, någon som inte kan hotas till att ta tillbaka sin anmälan.

– Jag ska göra allt jag kan för att leva ett liv, skaffa ett jobb, familj, kanske barn. Och vet du, här om natten drömde jag att jag hade gjort det. Och att jag hade fått kraft att hämnas, slå tillbaka.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

25Befriande öppet samtal. Effektiv men problematisk bok om det manliga våldet

Musse Hasselvall och Robert Svensson

”Våldet – en bok om det som lockar, smärtar och skrämmer oss”

Volante, 232 sidor

En ny bok om manligt våld mitt i vreden och vanmakten efter att ytterligare fem svenska kvinnor på kort tid har blivit mördade av sina män? Ja, den hade kunnat komma när som helst, relationsvåldet är alltid lika aktuellt. Liksom våld i andra former; våldet är en konstant i människan, nej i mannen. Likt sex.

Denna koppling gör i alla fall barndomsvännerna och kampsportsprofilerna Musse Hasselvall och Robert Svensson. Efter femhundrasjutton böcker om män och våld är deras ”Våldet – en bok om det som lockar, smärtar och skrämmer oss” en diskussion som vill greppa hela ämnet. Allt våld. Grundidén är att våld, precis som sex, är drifter som vi gör bäst i att acceptera att de finns, men kring våldet finns fortfarande inte samtalet med våra unga som det om blommor och bin. Vem pratar med sin tonåring om samtyckesvåld?

I en pågående vi-berättelse, med insprängda monologer av anekdoter ur en livslång relation till våld, ger sig Hasselvall och Svensson i kast med alltifrån dagisbarnet som på befallning slår en kompis till fysisk mobbning i skolan, från unga män på stan-våld till våld i kärleksrelationer, våldtäkter, terrorism, huliganism, polisvåld, ultimate fighting, kroppsspråk som hotar med våld, kroppar som vittnar om våld.

De utgår från sig själva när det gäller det goda, eller åtminstone preskriberade, våldet. Svensson var en våldsam Kungsankille medan Hasselvall använde våld som mobbningsverktyg. Båda började slåss i kampsportvärlden i stället och blev aldrig ett problem för sin omgivning. Men de känner att det finns där, våldet.

Bokens grepp är både effektivt och problematiskt. Ambitionen, att börja resan mot ”att hjälpa fler att kontrollera sin längtan efter våld”, och därmed ge färre offer får man förmoda, känns genuin. Författarna är befriande öppna och ärliga med sig själva, och mot oss. De skriver att båda är våldsamma till

sin natur. ”Vi pratar som goda feminister. Vi ogillar grabbig jargong och sexism. Samtidigt spelar vi glatt på alla mansnormers mest beprövade strängar för att få de fördelar vi vill ha”.

För ja, efter generationer av prat, våld ger fortfarande framför allt unga män både uppmärksamhet och inte sällan respekt utifrån. Ett våldskapital ger fortfarande en man auktoritet. Kulturmänniskor älskar folk som kan slåss, har Musse Hasselvall uttryckt i denna tidning. Samtidigt kan det ge ett rus, en mening eller till och med en form av mindfulness inuti. Våldet kan vara underliggande – som i dagligt tal eller kroppsspråk bara på ett civiliserat kontor – men det finns där. Alla förhåller sig till att utövat våld ger ett överläge: ”Det fungerar för att man inte glömmer det”, som författaren Tomas Lappalainen säger någonstans i boken. Alla förstår våldets betydelse i en både kolerisk och tävlingsinriktad kultur som vår.

Men risken är att det problematiska vinner på poäng. En hockeytackling här, en dödsmisshandel där, fotbollsfirmor som misshandlar varandra på ett öde fält si och en vansinnesmassaker i en skola så, hör knappast till samma problematik. Hasselvall och Svensson gillar att slåss i en ring, på en matta, med tydlig respekt och glasklara regler, men har en skjutning i en förort samma grundläggande faktorer – och belöning?

Det finns all möjlig forskning, både biologisk och sociologisk, kring våldets mekanismer och synen på våldsamma män, men det här är inte boken som lyfter fram denna. Därmed tenderar ett sådant här samtal att bli ospecifikt, svepande, kanske verkningslöst.

De återkommer hela tiden till att de inte har förslag på hur man ska komma tillrätta med våldet. Men som prolog presenterar de elva enkla tips, en sorts levnadsregler ”som gjort livet enklare för oss”. Just här kan finnas en bakväg för unga människor in i det här

samtalet. Och det är vuxenvärldens roll att fösa in dem i det, genast. För snart dödas en kvinna till. Och en tonåring, ett barn, en äldre, en fotbollssupporter, kroggäst, klasskamrat. Medan de som överlever får ett liv märkt av våldet.

Niklas Wahllöf

niklas.wahllof@dn.se

26 Om det inte är integration vi vill ha borde vi inte låtsas det

Det svenska offentliga samtalet är för ängsligt. Många gömmer sig bakom eufemismer och luddigheter i stället för att säga vad de menar.

En vän uppmärksammade mig på något väldigt intressant häromveckan. Han påminde mig om den intensiva diskussion vi hade för några år sedan om (muslimska) män som vägrar skaka hand med kvinnor av religiösa skäl. I samband med det drog statsminister Stefan Löfven en linje i sanden med uttalandet: ”I Sverige hälsar

man på varandra. Man tar både kvinnor och män i handen”. Det var få som invände.

Min vän påminde mig vidare om den debatt vi haft kring (religiösa) plagg som niqab där ett av de tyngsta argumenten mot dessa var att vi inte kan ha ett samhälle där vi inte visar ansiktet för varandra.

Det framställdes som icke förhandlingsbara grundvärderingar som alla som lever i Sverige måste rätta sig efter – oavsett religion eller andra övertygelser.

Men min vän satte fingret på hyckleriet genom att peka på människorna som hastade fram på gatan utanför lunchrestaurangens fönster. Bakom munskydden skymtades ängsliga ögon ständigt på sin vakt för att inte hamna alltför nära de medmänniskor de mötte på gatan.

– Det var tydligen inte så viktigt ändå det där, skrattade han.

Hans spaning ringar in vad jag uppfattar som några grundläggande problem i det svenska offentliga samtalet. Det ena är att vi alldeles för sällan säger vad vi egentligen menar – av rädsla för att budskapet ska gå fram alltför osminkat. Eller, hemska tanke, att det ska skapa riktigt dålig stämning. I stället gömmer vi oss bakom symbolfrågor som slöjor och handslag.

Det andra problemet är den svenska förkärleken för eufemismer. Som om en luddigare problembeskrivning eller ett mindre tydligt ordval skulle göra en hård verklighet lättare att acceptera. När städare skulle benämnas lokalvårdare påverkade det inte yrkets låga status. Och när handikappade människor först skulle kallas funktionsnedsatta för att sedan bli funktionsvarierade förändrade det ju inte den bistra sanningen att ytterst få som kan välja frivilligt skulle vilja skaffa sig en ”funktionsvariation” som exempelvis tvingar dem till livslång medicinering eller till att bli

rullstolsbundna. Eller förlåt, rullstolsburna, ska det förstås vara.

Det är naturligtvis inget fel med att vilja inkludera människor och understryka att alla har samma grundläggande värde oavsett vilka svagheter vi är födda med eller har förvärvat under livets gång. Men att tro att det gör någon avgörande skillnad vilket ord man använder för att beskriva detta icke önskvärda tillstånd är att lura sig själv. Så visst kan vi ändra olika uttryck om de grupper som dessa ord benämner gärna vill det. Men det är och förblir symbolhandlingar. Verklig inkludering kräver långt mycket mer.

Så tillbaka till exemplet jag inledde med och det andra problemet jag ser: att vi alltför sällan säger vad vi menar. Det var uppenbarligen ingen helig princip att man inte ska täcka sitt ansikte eller att man måste hälsa genom att ta i hand. För just nu uppmanas vi till och med av myndigheterna att täcka våra ansikten och avstå från handskakningar. Så vad handlar det om egentligen?

Jag tror att det rör något långt djupare och mycket mer avgörande: Nämligen hur mycket majoritetsbefolkningen är beredd att anpassa sig till den växande andelen invånare i Sverige med ursprung i andra delar av världen. Människor som lever i – och är en del av – detta land, men som i vissa avseenden hyser helt andra värderingar och idéer än de som majoriteten omfattar, och i grunden är ganska stolt över. Dessa värderingar och idéer, manifesterade bland annat i vår grundlag, har ju skapat detta samhälle dit så många vill komma när de av olika skäl lämnar sina ursprungsländer.

Vi talar ofta med självklarhet om integration. Fram till 2007 hade vi till och med en hel myndighet som hette Integrationsverket. Och så sent som 2014 hade Sverige fortfarande en integrationsminister. Men mer sällan säger vi vad vi menar med det. Rent semantiskt betyder

ju integration att föra samman olika delar till en enhet där delarna samspelar. Om vi menar allvar med att det är just integration vi vill ha borde vi prata mer om vilka värderingar, traditioner och levnadssätt som finns bland våra största invandrargrupper som vi vill göra till en del av det framtida Sverige – sådant som då gärna bör omfattas av alla.

Jag utesluter inte att en betydande andel av majoritetsbefolkningen anser att det finns flera sådana. Men är det så att de flesta finner det svårt att lista särskilt många av dessa borde vi sluta prata om integration och i stället vara öppna med att integration förhåller sig till assimilation som funktionsvarierad gör till funktionsnedsatt. Att det egentligen är assimilation som avses. Om det i själva verket handlar om vilka avvikande värderingar, idéer och levnadssätt som vi inom majoritets-samhället kan tolerera snarare än att vilja göra dem till våra egna, blir diskussionen oärlig. Något som många människor med utländsk bakgrund intuitivt uppfattar.

Detta gör i sin tur samtalet improduktivt och oförmöget att leda oss framåt mot målet: Ett land som invånarna känner tillhörighet till och där de känner samhörighet med varandra – oavsett bakgrund.

Jörgen Huitfeldt

26 Stor ökning av antalet cykelstölder

Cykelstölderna i Sverige ökade med 90 procent i mars jämfört med februari.

Endast en gång under de senaste 20 åren har det stulits fler cyklar i mars.

– En förklaring är att det helt enkelt är fler cyklar i omlopp. Framför allt i storstadsområdena cyklar folk mer för att slippa åka kollektivt under pandemin, säger Lina Nilsson, rådgivningsexpert på Stöldskyddsföreningen.

TT

26 Fiskare tvingades överge brinnande båt

Två fiskare kunde rädda sig över till en annan fiskebåt sedan en stor brand utbrutit på deras fartyg utanför Blekinge.

– Det var en väldig tur att systerbåten låg så nära och att vädret var så fint, säger räddningsledare Kalle Isaksson på Kustbevakningens ledningscentral.

Branden började i maskinrummet och spred sig till inredningen på på söndagsförmiddagen.

TT

26 Avvisar pappas fredstrevare – nu möts familjen i domstolen

Familjestriden om framtiden för it-koncernen Hogia har inte gått att lösa. Nu väntar rättegång.

Det står klart efter att sönerna Johan och Markus Hogsved på fredagen avvisat föräldrarna Bert-Inge och Åse Hogsveds sista-minuten-besked om att barnen kan få sälja sina aktier till vem de vill.

Planen är nu att parterna till veckan ska mötas i tingsrätten för så kallad förberedande förhandling. Då har snart 14 månader av stämningsansökan och skriftväxling med bevis och motbevis utbytts, till höga juridiska kostnader.

Hogia AB grundades av Chalmers-civilingenjören och entreprenören Bert-Inge Hogsved hemma i bostaden i Stenungsund mellan Göteborg och Uddevalla år 1980. I dag är han, vid 77 års ålder, fortsatt huvudägare och vd i koncernen med huvudsäte i en anläggning vid havet målad i programvarujättens gula signalfärg.

De senaste decennierna har Hogia gått med stora och stadiga vinster, koncernen är i praktiken obelånad och Bert-Inge Hogsved har i tidigare intervjuer i DN sagt att flera, främst amerikanska, jättar velat köpa – men han har

sagt nej. Hogia skulle förbli långsiktigt och lokalt ägt.

Han har också sagt att hans ambition har varit att sönerna, som båda tidigare jobbat i företaget och tillsammans äger 30 procent av aktierna, en dag skulle ta över. Men av skäl som skiljer sig åt beroende på vilken sida man talar med, uppstod 2016 en djup förtroendespricka.

Det är planen på förflyttningen av ägarmajoriteten till en stiftelse som blivit den utlösande faktorn. Åtgärden tillkom efter ett – omstritt – beslut på en bolagsstämma i december 2019 där föräldrarna drev igenom en ändring av bolagsordningen om att så kallat hembud inte längre skulle gälla, vilket, menade sönerna, i praktiken gjorde det omöjligt för dem att sälja sina egna aktier till ett rimligt pris.

Den senaste tiden har Hogia AB, med Bert-Inge Hogsveds medgivande, ändrat sig på två olika punkter:

18 november i fjol hölls en extra bolagsstämma som beslöt betala ut den aktieutdelning som bolaget tidigare avvisat. Sönerna Johan och Markus Hogsved fick därmed vad de begärt i domstolen, motsvarande 948 150 kronor vardera.

För en vecka sedan, 16 april, hölls ytterligare en extra bolagsstämma, där samme advokat som företräder Hogia i rättstvisten, Carl Svernlöv vid stockholmsbyrån Baker McKenzie, var ordförande.

Under stämman läste Bert-Inge Hogsved upp ett yttrande: ”Det är min uppfattning att det beslut som vi troligen strax kommer att fatta är det mest avgörande beslut som någonsin har fattats vid en stämma i Hogia AB”. Han fortsatte med att nämna aktiegåvan som sönerna fick då de var sju respektive fyra år gamla och att han och hustrun då ”var helt inställda på att Hogia för all framtid skulle vara ett familjeägt företag”, men att ”det blivit allt mer uppenbart att den nuvarande ägarsituationen är olycklig”.

Bert-Inge Hogsved lade så fram sitt bud: ”För att sönerna inte skall vara ’inlåsta’ till att vara ägare till ett företag som de har kritiserat så mycket (...) kommer jag och Åse att rösta för” att ta bort ”hembudsförfarandet ur bolagsordningen”.

Men vid omröstningen valde sönerna ändå att inte stödja förslaget. Till DN skriver Bert-Inge Hogsved att han ”frågade dem varför de inte kunde ställa upp på den i särklass mest ’rättvisa’ lösningen, men de vägrade svara”.

I tisdags informerade hans advokater tingsrätten om det nya beslutet och lade till att sönernas klandertalan därmed torde vara ”överspelad och inte längre relevant”. Men det anser inte sönerna.

I ett svar som nådde tingsrätten på fredagen skriver advokat Mårten Hulterström vid byrån Wistrand att det, i sönernas ögon, ogiltiga stämmobeslutet i december 2019 varken upphävts eller återkallats, därför är påståendet att frågan skulle vara överspelad ”svårförståeligt”.

Sönerna Johan och Markus Hogsved bedömer att deras aktier fortsatt i praktiken är inlåsta när huvudägandet läggs i en stiftelse.

Ett skäl till att driva processen till dom kan också handla om att slippa att själva bära de dryga advokatkostnaderna.

Någon utförligare förklaring till varför de driver processen vidare vill inte Johan Hogsved ge i dag. Han säger till DN:

– Allt det här är naturligtvis mycket tråkigt, men vi vill inte kommentera det här mer än vad som handlingarna säger.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Bakgrund. Hogiatvisten

Hogia AB är en koncern som består av ett 30-tal dotterbolag. Det kallar sig programvaruföretag och har 675 anställda. Vid starten 1980 och många år framåt var lönehanteringsprogram huvudprodukten. Nu är man också stora inom logistik för kollektivtrafikföretag som SL, Skånetrafiken och Västtrafik. En ny produkt är elektroniska signaturer.

Företaget finns i Stenungsund och ägs helt av familjen Hogsved där föräldrarna har 70 procent av aktierna. Sönerna Johan och Markus Hogsved äger de återstående 30 procenten och efter att föräldrarna beslutat föra över sitt ägande till en stiftelse i deras eget namn, har sönerna gått till tingsrätten. De hävdade i den första stämningen i mars i fjol att beslutet om stiftelsen fattats på ett rättsvidrigt sätt och att det i praktiken skulle göra dem arvlösa.

”Genom att destinera sin förmögenhet, inklusive aktierna, till stiftelsen vill majoritetsägarna undvika att minoritetsägarna genom arv får någon del av förmögenheten eller bolaget”, skrev sönernas advokater i en begäran om att försätta Hogia i så kallad likvidation.

27 Terminal på Arlanda utrymdes – misstänkt väska undersökt

Ett misstänkt farligt föremål påträffades på Arlanda vid 8-tiden på måndagen. Medan föremålet, en väska, undersöktes fick inga plan lyfta från terminal 5 som också utrymdes. Efter att polisen kontrollerat väskan kunde man konstatera att innehållet var ofarligt. Vid 11.20-tiden öppnade åter terminalen. Vid insatsen stoppade polisen även vägtrafiken och inga bilar fick köra in mot terminalen. Polisen har inlett en förundersökning angående allmänfarlig ödeläggelse.

DN

27 Misstänkt mord på kvinna i Grimsta – man fortsatt anhållen

Den man som anhölls på söndagen sedan en kvinna hittats död i en lägenhet i Grimsta i nordvästra Stockholm är fortsatt misstänkt för mord.

Kvinnan hittades sedan polisen vid 06.30-tiden fått larm om att en kvinna drabbats av hjärtstopp. Enligt polisen finns det omständigheterna som gör att man inte kan utesluta brott. En man som befann sig i lägenhet anhölls som skäligen misstänkt för mord, vilket är den lägre misstankegraden.

Båda är i 55–60-årsåldern och var enligt polisen bekanta med varandra. Kammaråklagaren Anders Tordai vill inte gå in på vad de hade för relation.

Kvinnan kommer att obduceras under tisdagen.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

28 Gäng följde efter Inger, 68 – sedan brann hennes hus ner

68-åriga Inger Åsén blev förföljd och trakasserad av ungdomar efter en busstur från Eksjö centrum. Hon larmade polis, och ungdomarna flydde från platsen.

Men de kom tillbaka.

Nästa dag hittades Inger Åsén död i sitt nedbrända hus.

– Varför? Det är den frågan jag har tänkt på, säger Göran Björkman, kvinnans son.

Inger Åsén packar ned sina varor som hon har handlat på Willys i Eksjö centrum. Hon tar sedan sin dramatenväska med varorna i och går vidare mot Coop, som ligger en bit bort, och tar ut pengar.

Vid 14-tiden den första dagen i februari är Inger Åsén färdig med sitt besök i Eksjö centrum. Hon står och väntar på buss 321 vid hållplatsen nära skolan. Det gör också tre ungdomar.

George Mourad stannar bussen klockan 14.21, öppnar dörrarna och välkomnar sina resenärer, som han alltid gör. Han kör alltid samma rutt och ser Inger Åsén på bussen varje vecka.

När Inger Åsén kliver på den här gången, gör även ungdomarna det. En av dem, en 17-årig flicka, tar tag i dramatenväskans hjul och hjälper kvinnan upp med den.

– Jag tyckte att det hela var lite konstigt. Ett – för att det inte var hennes hållplats, och två – för att hon alltid har burit upp väskan själv utan

problem, säger George Mourad när vi sitter på bussen drygt två månader senare.

Och ungdomarna?

– Det var inget konstigt med dem, de klev alltid av och på där. De hade sin skola där.

Inger Åsén knyter fast väskan på platsen för barnvagnar och sätter sig sedan på sin ”vanliga plats”. De tre ungdomarna slår sig ned lite längre bak, drar upp armstöden där fötterna får vila.

– Jag hör inte att de säger något till varandra, men jag ser att ungdomarna kastar något mot kvinnan flera gånger. Jag uppfattar inte heller att kvinnan säger ifrån.

När busschauffören senare går igenom bussen ser han flera snuspåsar på golvet där Inger Åsén suttit.

När hållplatsen Johannesbergsgatan i det lilla samhället Anneberg närmar sig gör sig Inger redo för att gå av. Det gör också ungdomarna.

Flickan hjälper återigen Inger med väskan. Denna gång tar hon i ordentligt och Inger får svårt att hänga med.

”Snälla du, du får lugna dig”, hör busschauffören Inger säga till flickan.

– Ungarna skrattar och tycker det är roligt. Jag stänger dörrarna när de har klivit av och ser att de står kvar hos henne. När jag kör vidare har de omringat henne.

Hör du vad de säger?

– Nej, men jag tänkte att hon kanske tackade dem eller att hon läxade upp dem. Jag trodde aldrig i mitt liv att hon några timmar senare skulle dö.

○ ○ ○

Anneberg är ett litet samhälle i Nässjö kommun med drygt 850 invånare där ”alla känner alla”. På Gullarpsvägen var Inger Åsén känd för att vara ”speciell”, en enstöring som sällan bad om hjälp och undvek uppmärksamhet, berättar flera boende i det idylliska villaområdet.

– Hon var aldrig otrevlig eller så, men det var tydligt att hon inte ville vara en del av gemenskapen och vi respekterade det, säger Roland Sandahl som var Inger Åséns närmaste granne.

Bland de välskötta trädgårdarna i området var det en som stack ut och det hände att grannar erbjöd sig att klippa Inger Åséns gräsmatta eller skotta snö.

– Bara någon vecka före branden erbjöd jag mig att skotta eftersom det var så mycket snö på tomten. ”Lycka till”, sa hon då och gick in, säger Roland Sandahl och ler åt minnet.

Utanför polisens avspärrningsband går Göran Björkman runt sitt nedbrunna barndomshem, som inte längre har ett tak. Han pekar ut var alla i familjen hade sina rum och berättar att hans mamma brukade odla tomater i farstun och att hon tyckte om att promenera i skogen som ligger i närheten.

Göran Björkman flyttade från föräldrahemmet när han bara var 16 år gammal. När hans småsyskon flyttade hemifrån bodde Inger kvar i huset ensam.

Hon bad sällan om hjälp och därför reagerar sonen på att hon skulle ha bett några ungdomar om hjälp på bussen.

– Det skulle mycket till om mamma skulle göra det. Jag har därför svårt att tro att mamma frågade om hjälp eller tackade ungdomarna på bussen. Att hon ringde polisen tyder på att hon var riktigt rädd när de hade följt efter henne från hållplatsen till huset.

Så vad hände efter bussturen från Eksjö centrum? Och vilka var ungdomarna?

○ ○ ○

Knappt en timme efter att busschauffören sett ungdomarna omringa Inger på hållplatsen får polisen i Eksjö ett samtal. En kvinna berättar skärrat om några ungdomar som håller på att ”jävlas” utanför hennes villa i Anneberg. De ska bland annat ha slängt in en gren som krossat en ruta.

– De stod och huttrade ute på gatan, sprang fram och tillbaka till huset. Tre, fyra gånger upprepades detta, de var mest på baksidan, så jag såg inte vad de gjorde då. Först tänkte jag gå ut och säga till dem, säger Roland Sandahl som såg på från sitt fönster.

Men?

– Jag blev själv lite rädd, tänkte att de kanske hade kniv på sig.

När en polispatrull kom till platsen kort efter Inger Åséns larm hade ungdomarna redan avlägsnat sig. En polis gick in i huset för att höra vad som hade hänt och upprättade en anmälan om ofredande. En timme senare for de i väg för att leta upp ungdomarna.

– Jag sa till den ena polisen att de behövde bara åka ut till samhället så skulle de säkert hitta ungdomarna. Vi trodde sedan att det var över, säger Roland Sandahl med knäppta händer.

Men ungdomarna kom tillbaka vid 18-tiden. Denna gång var de fyra. Och de misstänks ha fortsatt att trakassera Inger.

– De sprang fram och tillbaka till bostaden, ibland var man inne på tomten och sedan lämnade de platsen. Det här höll ungdomarna på med i nästan en timme, säger kammaråklagare Heléne Thomasson.

Roland Sandahl såg inte vad ungdomarna gjorde denna gång. Han såg bara fyra ungdomar

lämna Gullarpsvägen någon gång efter klockan 19. En halvtimme senare såg han de fyra gå tillbaka mot Ingers hus.

– Jag gjorde ingen koppling till den tidigare händelsen på eftermiddagen och inte heller när de kom tillbaka. Nu förstår man att de förmodligen hade varit hos Inger.

Klockan 19.40 får SOS larm om en villabrand på Gullarpsvägen 9 i Anneberg. Samtidigt bankar en man på Roland Sandahls dörr.

– Han frågar om det bor någon i huset eftersom det brinner för fullt.

Roland Sandahl sitter med sin fru Ulla på den inglasade altanen. Bakom dem står det nedbrända huset. Han minns lågornas hetta, hur den hindrade honom från att gå och hämta Inger.

– Jag visste ju att hon var där inne och sprang mot huset när jag såg elden. Men det gick inte, det var för varmt och lågorna var stora.

Obduktionsprotokollet visar att Inger Åsén var vid liv när branden startade. Den giftiga röken och de allvarliga brännskadorna är orsaken till hennes död.

Roland Sandahl fick se när hans granne bars ut i en liksäck från det nedbrända huset.

○ ○ ○

Dagen efter den misstänkta mordbranden hör en pappa av sig till polisen. Enligt polisen säger han att hans barn berättat om saker som kan kopplas till villabranden. Uppgifterna leder till att polisen kan gripa och anhålla tre ungdomar i åldrarna 16–17 år. Den fjärde var under 15 år och frihetsberövades inte på grund av sin låga ålder. Ett dygn senare släpps två av de tre ungdomarna.

Den tredje, en 16-årig pojke, häktas misstänkt för grov mordbrand och mord. Efter två veckor släpps han och blir i stället tvångsplacerad på ett SIS-hem.

I förvaltningsrättens handlingar i samband med tvångsplaceringen framgår det att pojken har erkänt att han gått in i villan och tänt eld. Pojken säger också att han inte menade att starta en sådan stor brand eller att kvinnan skulle skadas.

Inom kort väcker åklagaren åtal mot 16-åringen för mord och grov mordbrand och ofredande. Medan de andra två ungdomarna misstänks för ofredande.

Åklagaren vill inte kommentera fallet innan åtal väcks, men säger att ingen av ungdomarna erkänner brottet de misstänks för.

– De har medgett att de har varit på platsen och de har berättat vad de menar har hänt, säger Heléne Thomasson, kammaråklagare.

16-åringens försvarare vill inte heller kommentera fallet.

Vid tidpunkten för branden var 16-åringen och en annan av ungdomarna frivilligt placerade på ett behandlingshem för ungdomar, som ligger cirka en mil bort från Anneberg.

Hur behandlingshemmet ser på sitt ansvar vill ägaren inte säga. Vd:n för bolaget avböjer en intervju med DN och vill inte heller kommentera varför behandlingshemmets föreståndare lex Sarah-anmälde verksamheten för allvarliga missförhållanden fyra dagar efter branden. Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg är till stor del sekretessbelagd, men det står att behandlingshemmet kommer att ”utreda om det brustit i rutin gällande bedömning av placeringarna samt bedömning av aktuell händelse”.

I förra veckan kom också besked om att verksamheten ska läggas ned på ägarens initiativ.

– Det är ett val vi har gjort, men jag har inga kommentarer nu och det är av respekt för de som bor där, säger vd:n.

Efter samtalet med DN är hemsidan för behandlingshemmet nedsläckt.

Ingen av de andra ungdomarnas försvarare vill kommentera hur deras klienter ställer sig till anklagelserna om ofredande.

I lokala medier finns uppgifter om att Inger Åsén ska ha blivit trakasserad av ungdomar under en längre tid.

– Vi har undersökt uppgifterna, men vi har inte hittat något som tyder på att hon hade utsatts för trakasserier av ungdomar eller andra vid ett flertal tillfällen under flera år, säger kammaråklagare Heléne Thomasson.

Vad har du att säga om händelsen som du har utrett?

– Oerhört tragiskt. Det är väl de enda orden man kan säga om den.

○ ○ ○

Vinden blåser upp ytterdörren till det nedbrända huset samtidigt som Göran Björkman bläddrar i familjealbumet på bilens motorhuv. Bilderna är det enda han har kvar av sin mamma. Han stannar vid en bild på en ung mörkhårig kvinna med kortklippt frisyr.

– Det är mamma. Det är nog den enda bilden jag har på henne.

På grund av polisens utredning är Inger Åsén ännu inte begravd, men ska snart begravas i en minneslund i Anneberg, berättar sonen.

Göran Björkman känner ingen ilska mot ungdomarna, men har svårt att förstå hur de kunde gå över gränsen på det sättet de gjorde.

– Visst kan man bråka och kasta sten, men inte kliva in i någons hus och starta en brand. Jag tycker mer synd om killen, hur han har förstört sitt liv. Vad är det som gör att man går så långt över trösklar som borde finnas?

Viviana Canoilas viviana.canoilas@dn.se

28 Förskolebarn omkom i lastbilskrock

Ett barn i förskoleåldern har avlidit efter en krock med en lastbil, skriver polisen på sin hemsida. Olyckan inträffade under tisdagsmorgonen i Ås i Krokoms kommun i Jämtland. Enligt kommunens första uppgifter ska barnet ha befunnit sig på en cykel och krockat med en backande lastbil.

Polisen har inte gått inte ut med några uppgifter kring hur olyckan gått till.

– Det får utredningen visa, säger Åsa Mjörndal, presstalesperson i region Nord.

En utredning om vårdslöshet i trafik och vållande till annans död är inledd, men så här långt finns ingen misstänkt.

TT

28 Två gästarbetare dog i branden

Det var två litauiska gästarbetare som omkom i samband med den stora branden på Östra stranden i Halmstad den 6 april. Det bekräftas nu av åklagaren, efter att de döda har identifierats och anhöriga underrättats, rapporterar SVT.

Den ena mannen stacks till döds i samband med att branden bröt ut och den andre hittades död efter att branden hade släckts. Lägenhetsbyggnaden brann till stora delar ned.

En man sitter häktad misstänkt för mord och grov mordbrand. Åklagaren uppger att det finns fler misstänkta, men när det gäller dem är misstankegraden lägre och de är därför inte frihetsberövade.

TT

28 Usb-minne innehöll olagliga bilder

En man hittade ett tappat usb-minne på en badstrand i Östersund i juni i fjol och då han tänkte att minnet kunde innehålla värdefulla handlingar var han fast besluten att hitta ägaren. Men det visade sig att minnesstickan innehöll bilder som kunde misstänkas vara dokumenterade övergrepp på barn. En stor polisutredning startade och nu har en kvinna och en man dömts för att ha begått sexuella övergrepp mot ett sovande barn, rapporterar Östersunds-Posten.

Kvinnan är i 35-årsåldern och döms till fängelse i två år, medan mannen, som är i 40-årsåldern, döms till fängelse i ett år och nio månader. **TT**

28 Kristersson vill se högre polislöner

M vill förlänga den riktade lönesatsningen på polisen inför nästa val. Det blir 3 000 kronor mer varje månad, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

Partiet aviserar i samband med sin vårbudgetmotion förslag de vill få fram i budgeten inför valet 2022. Det handlar om en särskild satsning på polisanställdas löner med 350 miljoner kronor på tre års sikt.

– Vi förlänger och breddar den satsning som gjordes i budgeten för några år sedan, säger partiledaren Ulf Kristersson.

När nuvarande regering tillträdde med januariavtalet 2019 var det med en M-KD-budget som innehöll riktade pengar till polislöner. Då avsattes 360 miljoner kronor under året. Regeringen vill också göra polisyrket mer attraktivt men anser att lönefrågor är upp till arbetsmarknadens parter att komma överens om.

– Det är väl känt att de inte har gillat den idén, men då hade de inget alternativ. Satsningen löper nu ut och därför vill vi fortsätta, säger Kristersson.

TT

28 Ökade insatser mot sugardejtning

Stockholms stad och polisen inleder ett samarbete för att motverka prostitution bland unga. Socialborgarrådet Jan Jönsson (L) vill identifiera och hjälpa tjejer och killar som riskerar att dras in i exempelvis så kallad sugardejtning.

– Vår förhoppning är att kunna identifiera fler i den här målgruppen, säger han.

Prostitutionen i Stockholm ska motverkas genom flera åtgärder från Stockholms stad tillsammans med Stockholmspolisen, enligt ett nytt avtal som nu har skrivits under som inriktar sig på arbetet mot unga i prostitution.

Under en presskonferens på måndagen berättade socialborgarrådet Jan Jönsson och regionpolischefen Mats Löfving om beslutet.

– Nu blir samarbetet formaliserat och strukturerat. Det omfattar en gemensam lägesbild och gemensamma uppföljningar mellan stad och polis, säger Jan Jönsson.

Han lyfter speciellt så kallad sugardejtning som ett problem som riskerar att få unga tjejer och killar att sälja sina kroppar.

– Det känner jag personligen allra mest oro för, säger han.

Jan Jönsson berättar om hur unga tjejer, och ibland killar, som ofta lider av någon form av psykisk ohälsa successivt påverkas av äldre män att gå med på sexuella handlingar.

– Det blir snabbt brutalt och det blir så oerhört skamfyllt att man inte klarar att ta sig ur den här situationen, säger han och berättar att målgruppen blir ”särskilt prioriterad”.

Samarbetet mellan staden och polisen inriktas också mot att förhindra fattigdomsdriven prostitution, där Jan Jönsson berättar att många nätverk som sysslar med prostitution och människohandel har flyttat sin verksamhet till Sverige under pandemin till följd av Sveriges relativt sett mindre omfattande restriktioner. Länder som Rumänien, Ryssland, Belarus, Ukraina, Colombia och Nigeria utmärker sig när det gäller denna typ av prostitution i Stockholm.

Mats Löfving ser positivt på avtalet med Stockholms stad, och lyfter vikten av kontinuitet och att arbetet inte ska vara så beroende av enskilda personer. Dessutom kommer polisen i ökad utsträckning att röra sig ute tillsammans med socialtjänsten.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

28 Så berättar krigsbarnen en dold historia om adoptioner

DN:s granskning av internationella adoptioner aktualiserar minnet av de finska krigsbarnens erfarenheter. Ronny Ambjörnsson har läst en rad nya böcker som gestaltar barnens drömmar om det okända landet och de vuxnas kvarlevande sorg.

Den senaste tiden har internationell adoption varit på den offentliga agendan. Adoptionerna som avhandlas och närgranskas är de som tog fart under 1970-talet och gällde barn från den så kallade tredje världen. Syftet var gott: att rädda barn från fattigdom och samtidigt stilla västerländska pars barnlängtan. I efterhand har det visat sig att det förkom en hel del oegentligheter när dessa barn valdes ut i hemländerna. I vissa fall ter sig adoptionerna nära nog som stöld, det är en upprörande läsning.

Sverige har emellertid en lång historia av internationella adoptioner. Under andra världskriget kom mellan 70 000 och 80 000 finska krigsbarn till Sverige, inbjudna av regeringen. Skälet var det överraskande ryska anfallet på Finland, inlett den 30 november 1939 med en rad bombningar i gryningen, det så kallade vinterkriget. Under fyra månader försvarade sig finländarna framgångsrikt mot den mångdubbelt större fienden. På sommaren 1941 återupptog ryssarna sina bombningar i det som kallats fortsättningskriget, vilket drabbade Finland hårt. Med männen borta vid fronterna fick deras hustrur ensamma och med hjälp av barnen klara av de små jordbruken eller

dubbelarbetet i industrin. Sveriges inbjudan mottogs därför med tacksamhet av många finländare, vilka så att säga lånade ut sina barn under de värsta krigsåren.

De flesta krigsbarnen återvände därefter till Finland. Men de båda krigen hade försatt Finland i en svår ekonomisk situation och det drog ibland ut på återvändandet. I många fall hade de finska barnen hunnit smälta in i den svenska fosterfamiljen, och det kunde kännas svårt att lämna familjen och eventuella kompisar. Man ingick då förlikning med de finländska föräldrarna och omkring 15 000 kom att stanna kvar i Sverige, där de blev adopterade efter samråd med de ursprungliga föräldrarna och samtal med barnen.

De första barnen kom under vinterkriget, ibland med tåg runt Bottenviken, ofta under bombningar mot tågen, eller med båt där de stuvades in längst ner ovan kölen. Det var barnens första resa, många kunde ännu inte tala finska. Upplevelserna på resan var naturligtvis skrämmande, tåget som då och då stannade i skuggan av någon grandunge för att lura bombplanen, båten som rullade och alltings obegriplighet. ”Titta, en svensk måne.” ropar ett av barnen i ett försök att förstå när tåget på natten passerar Haparanda – himlakropparna i det nya landet var de samma som himlakropparna hemma i Tavastland, ett slags global trygghet.

De finska krigsbarnen spreds ut över hela landet (ett mindre antal hamnade i Danmark). Vi som i dag är runt åttio kommer lätt ihåg de finska barnen, ofta fanns det någon Reijo, Ritva, Tuula eller Annikki i klassen eller i kvartersgängen. Ibland fick oss nyfikenheten att fråga om deras upplevelser, men svaren satt ofta hårt inne, vi var också tillsagda att inte fråga.

När de långt senare berättar, till exempel i ”Krigsbarnsminnen” (2016,) en samling minnestexter, är det ofta vissa minnen som återkommer. Barnen samlades under köksbordet när bombplanen kom. Aune

Karlsson berättar i en nyutkommen bok, ”Dagar på låtsas” (BoD), om det extrarum som köksbordet utgjorde. Där satt barnen och ritade ”sagoslott, prinsessor med kronor på huvudet och små hundvalpar i band.”

I ett annat land västerut, Ruotsi, fanns det riktiga prinsessor. En dag bestämdes det att Aune och hennes syskon skulle resa till Ruotsi. Med nummer och identitetshandlingar i ett snöre kring halsen reser hon tillsammans med sina syskon till Sverige, som landet hette på sitt hemspråk. I Sverige fördelades barnen till familjer som anmält intresse att ta emot krigsbarn, något som ibland innebar att syskonen splittrades, en traumatisk händelse som Aune Karlsson beskriver det. Men det mest traumatiska var att människorna i det nya landet inte kunde prata, utan bara mumla. ”Jag frågade efter min storasyster Marta. Konstiga svar, bara mmm. I det här landet kunde ingen prata.”

De första svenska ord Aune lär sig är ”inte röra”. Men det är inga ovänliga ord, bara bestämda. Det är heller inga rika familjer barnen kommer till i Sverige – de flesta var arbetare och småbrukare, som i hemlandet. Ibland hade de inga egna barn utan välkomnade krigsbarnen. Dessa blev snart en del av den nya familjen: de lärde nytt och glömde det gamla, språket, lekarna, sångerna. ”Glömskan stal mina minnen, fler för varje dag, för varje vecka.”

Ganska snart känner sig dock Aune hemma i det nya landet. Men krigen tar slut och Finland vill ha tillbaka sina barn, de får återigen ge sig ut på en skräckfylld resa och nu lära sig ett glömt språk. Många barn vill tillbaka till de människor de vant sig uppfatta som föräldrar. Det tar tid att lära sig finska och många längtar ”hem” (till Sverige).

Jag funderar över bokens titel, ”Dagar på låtsas”. Men boken handlar om fantasier och föreställningar, som lätt kan infinna sig när tillvaron plötsligt kastas om. Långsamt sker en

tillvänjning till den nya verkligheten, och på låtsas blir på riktigt.

”Vakna, i dag skall du skickas till Svärge, Timo. I Svärge finns det snälla familjer som väntar…” Timo försöker rymma, men fångas in. Anna Takanens bok, ”Sörjen som blev” (Albert Bonniers), handlar om hennes pappa, ett av krigsbarnen. Men den är annorlunda än de andra skildringarna. Den handlar inte bara om hennes far och hans liv i Finland och Sverige utan också om henne själv och förhållandet till fadern. Hon har en tes som hon formulerar så här: ”Det tar fyra generationer innan ett krig går ur en familj. Jag är den tredje generationen”.

Anna Takanens skildring tar sin början i ett slags grå urtid, grå stugor, grå stämningar. En viktig roll spelar bastun: ”Bastun är varje finnes egen plats. Här föds barnen, här läggs liken för att göras i ordning, och bastun är mellan liv och död, det heligaste och det renaste rummet”. Under den kalla vintern 1939–40 går fyra bröder Takanen ut i kriget, tre kommer tillbaka, en blir kvar, Annas farfar. Överlevarna är tysta, ”frostiga själar har stelnat i männens höljen. Man blir stel av krig.” Hennes farmor Saara får svårt att ensam klara familjens underhåll, Timo som har lunginflammation skickas till Sverige, med en liten väska som han krampaktigt håller om, liksom ”om sina ord”. Han tystnar, sitter tyst i det nya hemmet, också han under bordet, i tre månader. När han kommer ut talar han perfekt svenska.

Timos fosterföräldrar blir överlyckliga, när Timos mamma ber dem ha kvar Timo ytterligare en liten tid, trots att hon längtar efter honom. Efter en tid adopterar de nya föräldrarna honom. Timo blir svensk, växer upp i ett bondehem, går på folkhögskola, blir polis. Tillsammans med Timo och sin mamma reser Anna en sommar till Finland för att hälsa på Timos mamma som gift om sig. Mellan familjerna i Sverige och Finland växer det fram en gemenskap och ett beroende. Timo lär känna sin nästan jämnårige bror Leevi, han som fått

stanna kvar i Finland. De finner varandra. Vid besöken i Finland försvinner ”pappabröderna in i skogen, in i sitt, borta med sin Koskenkorva. Vi andra får inte plats i de olevda liv de delar…”

Boken handlar om att hantera denna dubbelhet. Anna, dottern, kan inte förstå. Hon anklagar Timo, sin far. ”Varför talar du aldrig om Finland på riktigt?” Vad betyder krigsminnena för honom? Hur upplevde han bytet av språk? Han säger inte mycket. ”Varför tog farmor inte tillbaka dig?” Farmor Saara säger inte heller mycket, hon blir tidigt dement, lever i ett evigt nu. Men i Anna Takanens skildring av familjens öden förstår läsaren ändå. Anna Takanen har ett pregnant och samtidigt poetiskt skrivsätt. Man förstår att den finska historien är full av liknande oberättade historier, som också möter i ”Krigsbarnsminnen”, barfotaminnen från en olycklig och kanske ändå en lycklig tid.

Det som utmärker Aune Karlssons och Anna Takanens böcker är att de inte bara berättar utan också gestaltar. Aune Karlsson gestaltar hur det är att komma språklös till ett land där folk inte tycks prata över huvud taget utan bara mumlar obegripligt. Hon gestaltar också barnens drömmar om det okända landet. Liknande drömmar finns säkert också bland vår tids krigsbarn från Syrien, Afghanistan och Somalia, krig som bara pågår och aldrig tycks få något slut.

Alla upplevelser är förstås djupt personliga. Men det finns naturligtvis gemensamma drag, ser man i ”Krigsbarnsminnen”. Lappen med en siffra och ett namn i ett snöre kring halsen kommer många ihåg. De kände sig reducerade till en siffra – siffran var ofta större än namnet. Även om resan till Sverige var dramatisk var återresan till Finland för många barn värre. Barnen förstår inte varför de skickas tillbaka till Finland, när de just lärt sig svenska och glömt finskan. ”Återigen en hemsk separation från dem jag lärt mig älska”, skriver Timo Haapanen i ”Krigsbarnsminnen”. Det gällde att vara ”duktig”, minns Liisa Haraldsson. Att vara

duktig innebar att inte gråta. Det nattliga gråtandet irriterar de svenska fosterföräldrarna, mardrömmarna som kommer när ljuset är släckt, fosterföräldrarna förstår inte. ”De kunde inte förstå att jag var rädd för något, det fanns ju inget där att vara rädd för (Soini Andersson).

Men på det hela taget verkar den stora barnomflyttningen, en av den moderna historiens största, ha gått ganska bra. Många anpassade sig, och en del verkar också ha gjort karriär. Sakkari Häkinen är metallarbetare. Han kommer in på Teknisk aftonskola och börjar på Volvo. Språkinlärningen är inte lätt, men den går: ”med maskinerna behöver man inte prata”. Han växer upp, gifter sig och får barn. På ett foto från ungdomsåren sitter han med en tjej på en motorcykel, på ett annat foto från medelåldern står han med sin fru i Eiffeltornet och tittar ut över världen.

En av skribenterna i ”Krigsbarnsminnen”, Liisa Johansson, citerar Predikaren i Bibeln i sin minnesskildring från sin barndoms alla flyttningar, från Karelen till mellersta Finland, från Finland till Sverige, och tillbaka till Finland, förföljd av kriget. ”Predikaren” ger ett slags evighetsperspektiv åt kriget och dess många tystnader, uppbrott och stunder av lugn:

Söka upp har sin tid och tappa bort har sin tid./Riva sönder har sin tid och sy ihop har sin tid./Tiga har sin tid och tala har sin tid./Älska har sin tid och hata har sin tid./Krig har sin tid och fred har sin tid.

Ronny Ambjörnsson

28 Ledare: Staten borde ta över hela vittnesskyddsprogrammet

Förekomsten av ett parallellt rättssystem är ett av kriterierna när polisen bedömer kriminalitetens påverkan på lokalsamhället. Att polisen möts av en påtaglig tystnadskultur ses som ett tydligt tecken på detta.
I dessa områden ”råder överlag en ovilja att prata med polis vilket gör det svårt för polisen att utreda brott. Denna tystnad kan bland annat bero på att man inte vill blanda sig i andras angelägenheter, inte ange sin granne eller av rädsla för repressalier”, skriver Nationella operativa avdelningen, Noa (”Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen”, 2017).
Tystnadskulturen kan bottna både i en allmän misstro mot samhällets institutioner och i en stark rädsla för kriminella som är aktiva på platsen. Andra sätt att hantera brott och tvister än anmälan och domar har brett ut sig: ”Det finns en tradition av att lösa tvister och andra händelser inom familjen eller för att det legala systemet inte ses som legitimt eller uppfattas vara för långsamt och inte tillräckligt anpassat.”
Offer och vittnen som engagerar rättskedjans institutioner drabbas inte bara av de kriminellas vrede inför risken att ådömas straff, utan också av sociala följder i området som föredrar sin egen parallella rättsordning.
Att tystnadskulturen bryts upp är helt centralt för rättsstatens funktionssätt. Men de skräckhistorier som finns om vad som hänt

vittnen fungerar naturligtvis som en motkraft i den utvecklingen.
Förra året publicerade SvD (8/8 2020) den uppmärksammade redogörelsen för vad som hände 17-årige Nimo när han anmälde och filmade en fordonsstöld. Han misshandlades och hotades. Polisens brottsoffer- och personsäkerhetsfunktion (bops) kunde inte göra mycket, eftersom Nimo inte var myndig.
Polisen fick beskedet från socialtjänsten att man koncentrerar insatserna till förövarna, inte offren. Nimo erbjöds komma till ett stödcentrum och få träffa någon att prata med. Han vågade inte vara i skolan alla dagar. Polisen uppmanade honom och hans mamma att flytta. Socialtjänsten ordnade fram ett skyddat boende på 16 kvadratmeter.
”Familjer som vittnar mot gängkriminella är hjältar som borde hyllas för sitt mod. I stället blir de utlämnade”, säger advokat Evin Cetin till Aftonbladet (6/4). Hon har sett det hända gång på gång. När vittnesskyddet inte är tillräckligt bra hamnar familjer i en tillvaro utan jobb, bostad eller pengar.
Incitamentet för de nya kommuner där familjerna ska försöka starta om sina liv att hjälpa till är låga. ”Om en kommun tar emot familjen och hjälper till med bostad kommer det ekonomiska ansvaret att föras över till den nya kommunen. Det är just här problemet ligger”, konstaterar Cetin, som vill se ett kraftigt förstärkt vittnesskydd.
När SR P1-programmet Kaliber frågade om detta upplägg förra året förklarade 60 procent av de 190 medverkande kommunerna att statens ansvar borde öka och en majoritet i denna grupp anser att staten borde stå för hela

kostnaden. De har givetvis en poäng. Vittnesskydd är en rättsvårdande insats.
Hårdare straff för övergrepp i rättssak och sekretesslagstiftningens hinder för informationsutbyte mellan socialtjänst och polis är också åtgärder som bör diskuteras.
Åtgärderna för att bryta den tystnadskultur som de kriminella opererar i måste skärpas.
DN 28/4 2021

29 Satt häktade i smuggelhärva – beviljades ändå coronastöd

Tillväxtverket gav statligt coronastöd till ett åkeri som smugglade knark, kan DN avslöja. Pengar betalades ut samtidigt som Kronofogden hade fryst bolagets tillgångar.

– Det här är nya uppgifter som vi ser allvarligt på. Vi ska inte stödja organiserad brottslighet, säger Richard Källstrand, ansvarig inom Tillväxtverket.

Under våren 2020 inledde Policia Nacional i Spanien en operation som fick kodnamnet ”Möbel”. I fokus för spaningarna stod ett familjeägt åkeri från Stockholmsregionen. Enligt misstankarna hjälpte bolaget svenska kriminella att gömma narkotika i flyttransporter från spanska Solkusten till Sverige.

– Samarbete inleddes med svenska polisens Nationella operativa avdelning och så småningom tog vi över en del av utredningen, säger Sara Nilsson, kammaråklagare vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet i Stockholm.

I början av juli gav spaningarna frukt. Två svenska bröder i 50-årsåldern som stod bakom åkeriet häktades av Attunda tingsrätt, misstänkta för synnerligen grov narkotikasmuggling. 85 kilo cannabis och över 50 000 narkotikaklassade tabletter hade tagits i beslag i olika transporter. Dessutom hittades ytterligare 250 kilo cannabis i åkeriets lager i den spanska staden San Pedro, där andra inblandade greps.

Samtidigt som ägarna satt i häkte beviljades åkeriet statligt coronastöd, visar DN:s granskning. Tillväxtverket, som fått 39 miljarder av regeringen för att stötta näringslivet, ansåg att åkeriet blivit hårt drabbat av de reserestriktioner som införts i Europa. Enligt åkeriets ansökan skulle flera av bolagets lastbilschaufförer ha tvingats gå ned i arbetstid.

”Bolaget har fått stöd för korttidsarbete under perioden 2020-04-15 – 2020-07-31”, meddelar Tillväxtverket i ett mejl till DN.

Ända sedan coronastödet infördes i mars 2020 hade det på många håll funnits en oro för att brottslingar skulle försöka få del av skattepengarna. ”Kriminella aktörer och oseriösa företag kommer sannolikt att utnyttja situationen”, skrev polisens Nationella operativa avdelning, Noa, i en rapport som under sommaren 2020 fick bred spridning.

Varningen ledde till att Tillväxtverket vidtog flera åtgärder. Bland annat intensifierades samarbetet med andra myndigheter inom ramen för den så kallade lus-lagen (lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen). I december 2020 fick Tillväxtverket också låna två poliser från Noa, som sattes att jobba med fuskutredningar.

– Vi har ett tätt samarbete med polisen och andra myndigheter för att upptäcka felaktigheter, säger Richard Källstrand, chef för Tillväxtverkets avdelning för kvalitet och kontroll.

Detta hindrade inte att coronastödet till åkeriet skulle fortsätta. När bolaget, som drevs vidare av en anhörig till de häktade bröderna, skickade in en andra ansökan kom även denna att godkännas.

”Bolaget har också ansökt om korttidsstöd 2020-10-01 – 2020-12-31 och beviljats stöd för den perioden”, fortsätter Tillväxtverket i sitt mejl till DN.

Vid det här laget hade Attunda tingsrätt säkrat åkeriets tillgångar genom ett kvarstadsbeslut. Skälet var att åklagare Sara Nilsson befarade att pengar skulle gömmas undan inför hotet om en kännbar företagsbot. Kvarstadsbeslutet uppgick till sju miljoner kronor, vilket motsvarade värdet på den beslagtagna narkotikan, och ärendet överlämnades till Kronofogden.

Men att Kronofogden nu hade fryst åkeribolagets tillgångar var information som aldrig nådde Tillväxtverket.

Detta trots att det bakomliggande domstolsbeslutet var offentligt och att myndigheten alltså fick hjälp av Noa – samma avdelning inom polisen som också ledde utredningen mot de narkotikamisstänkta företagarna.

– Det här är nya uppgifter för oss och vi har anledning att se allvarligt på detta. Vi vill ju att stödet ska gå till de företag som verkligen behöver det och inte till organiserad brottslighet, svarar Tillväxtverkets kvalitets- och kontrollchef Richard Källstrand när DN visar honom kvarstadsbeslutet.

Myndigheten kommer nu att gå till botten med det aktuella fallet, lovar Richard Källstrand.

– Och det måste vi göra grundligt. Är det ett enstaka fel eller är det ett systemfel?

DN:s genomgång visar dock att det är tveksamt om Tillväxtverket verkligen hade kunnat neka åkeriet statliga stödpengar även om alla uppgifter funnits på bordet. Den lag som reglerar korttidsstödet ställer nämligen inga krav på skötsamhet och laglydighet. Det enda som sägs är att det ansökande bolaget inte får vara på obestånd eller ha skatte- eller avgiftsskulder till Kronofogden. Pågående brottsmisstankar och frysta tillgångar utgör däremot inga formella hinder.

Richard Källstrand säger att det nu kan finnas skäl för Tillväxtverket att ta upp detta med regeringen.

– Vi måste utvärdera den nya lagen kontinuerligt i tät dialog med Regeringskansliet.

Kammaråklagare Sara Nilsson, som drivit fallet mot åkeriet, ser ur sitt perspektiv en tydlig brist med nuvarande lagstiftning.

– Redan det faktum att ett transportföretag blandar olagliga tjänster med lagliga innebär en osund konkurrensfördel gentemot andra företag. Får företaget dessutom stöd från Tillväxtverket förstärks den osunda konkurrensfördelen ytterligare.

Hur mycket pengar åkeriet fått i coronastöd är hemligstämplat hos Tillväxtverket. Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast att dessa och andra mottagare kan skadas om summorna

offentliggörs. Men enligt bolagets färska årsredovisning rör det sig om stöd ”i betydande omfattning”.

– Jag har ingen koll på exakt hur mycket det handlar om, hävdar en person som svarar när DN ringer.

Under våren har rättegång hållits mot de båda bröderna. Den ene av dem, som erkänt delar av smugglingen, dömdes till tio års fängelse medan den andre frikändes. Åkeribolaget har dömts att betala 2,5 miljoner kronor i företagsbot. Ny rättegång väntas eventuellt i Svea hovrätt senare i vår.

– Vi överväger att överklaga både den ogillande domen och företagsboten, säger kammaråklagare Sara Nilsson.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Tillväxtverkets stöd

Stödet utbetalas till företag som kan styrka att de drabbats av tillfälliga och allvarliga ekonomiska problem till följd av coronapandemin. Så kallat korttidsarbete innebär att anställda kan gå ned i arbetstid samtidigt som staten täcker en del av lönen. Under 2020 godkändes cirka 75 000 ansökningar om 33 miljarder kronor. Hittills i år är motsvarande siffror 9 500 beviljade ansökningar och 1,5 miljarder kronor i utbetalningar.

Företag som tar emot stöd får inte vara på ekonomiskt obestånd eller ha skatte- eller avgiftsskulder som överlämnats till Kronofogdemyndigheten. Brottsmisstankar eller frysta tillgångar utgör inget hinder. 69 fall av misstänkt fusk om totalt 19,5 miljoner kronor har hittills anmälts till polisen.

I februari i år utökades möjligheterna till stöd på flera punkter efter att en ny lag införts.

29 Döms för barnövergrepp på distans

En man i Malmö döms till åtta års fängelse för ett stort antal barnvåldtäkter och grova sexuella övergrepp mot filippinska barn. Han styrde övergreppen via chatt från Malmö och filmade allt – vilket nu används som bevisning mot honom.

Det yngsta barnet som blivit utsatt bedöms vara under tre år och ammas fortfarande av sin mamma på någon av filmerna. Några barn var i femårsåldern och några 11–12 år. Olika kvinnor har mot betalning utfört de fysiska handlingarna mot barnen, medan mannen drivit på och styrt vad som skulle hända vid övergreppen. **TT**

29 Sprängämne hittat i studentbostad

Flera vapen, narkotika och en hemmagjord bomb har hittats av polis i en studentlägenhet i Kista norr om Stockholm, enligt Aftonbladet.

Två personer är misstänkta i ärendet. En man i 30-årsåldern sitter häktad på sannolika skäl misstänkt för synnerligen grovt vapenbrott, grovt narkotikabrott och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, grovt brott.

– Anledningen till misstanken är ett beslag i en lägenhet av vapen i plural, sprängämne och narkotika, säger åklagare Carl Mellberg, som leder utredningen, till tidningen. **TT**

29 Flera kommuner ansöker om vistelseförbud

Örnsköldsviks kommun har ansökt om att få ha vistelseförbud under valborgshelgen. Begäran kom till Folkhälsomyndigheten på tisdagen och är under behandling.

Örnsköldsvik stod i förra veckan för hälften av alla nya coronafall i Västernorrland, som i sin tur är en av de värst drabbade regionerna i Europa.

Även Trollhättan och Upplands-Bro har skickat varsin begäran till Folkhälsomyndigheten om tillfälliga vistelseförbud i helgen. **TT**

29 DN förtydligar

I gårdagens tidning rapporterades att Dagens ETC granskat vilka ämnen SVT:s Agenda väljer att fokusera på. Tidningen kom fram till att av de senaste hundra programmen har 35 ägnats åt kriminalitet och säkerhetspolitik och 30 åt migration och integration. I notisen kom inte SVT till tals. Michael Kucera, programchef och ansvarig utgivare för Agenda, svarar till Dagens ETC att programbeskrivningarna inte ger en hel bild om vad som diskuteras på Agenda då programmen består av fler ämnen än ett. Agendaredaktionen hävdar att det senaste årets fokus varit pandemin och dess inverkan på samhället och inte minst sjukvården.

30 Befogenheter utan ordentliga resurser kommer inte att stoppa stöldligorna

Statens kärnuppdrag att svara för medborgarnas säkerhet var för länge ett iskallt politikområde. Nu är frågor som försvar och polis närmast föremål för en ädel tävlan om vem som kan föreslå mest omfattande satsningar.

I den ökade betydelsen för dessa politikområden riktades länge inte tillräcklig uppmärksamhet mot Tullverkets viktiga arbete och möjlighet att fungera bättre.

Brottsligheten som passerar landsgränser ser inte ut som förr. Det förekommer nya inslag av specialisering på vissa moment i en kriminell logistikkedja.

Tullverket beskriver det som att ”kriminella entreprenörer” erbjuder sina tjänster till andra löst sammansatta nätverk. Inte sällan handlar det om en lukrativ sidoverksamhet till legal, internationell handel (Rapporten ”Lägesbild organiserad brottslighet”, 6/10 2020).

Brottslingarnas vässade effektivitet har i stor utsträckning drabbat Sveriges landsbygd. Den 8 februari 2018 gav regeringen Tullverket,

Kustbevakningen och Polisen i uppdrag att ta reda på hur samordningen kunde bli bättre.

I slutrapporten ett år senare pekade de inblandade myndigheterna på att ökade befogenheter behövdes och borde utredas.

Hälften av Sveriges villainbrott och 90 procent av stöldgods som jordbruksredskap, teknisk utrustning i bilar, diesel och båtmotorer förs till östeuropeiska länder. En fjärdedel av Företagarnas medlemmar förklarade 2019 att de övervägt att upphöra med verksamhet som en följd av brottslighet.

Generaltulldirektör Charlotte Svensson har larmat om föråldrad lagstiftning (DN Debatt, 7/10 2020). I går gick regeringen henne till mötes. En utredning av Gunnel Lindberg, som också sett över lagarna som inramar Kustbevakningens verksamhet, ska ta ett helhetsgrepp och bli klar i maj 2022.

Rätt att ingripa mot misstänkt penningtvätt när en person har mycket kontanter på sig eller när en lastbil eller bilsläpvagn kan antas transportera stöldgods har helt enkelt inte funnits (för då krävs husrannsakan).

Det har funnits berättelser om att ligorna åker igenom tullen strax innan färjan ska gå, så att tullen inte kunnat invänta polis med tillräckliga befogenheter.

Häromveckan kom också ett efterlängtat regeringsförslag om att tulltjänstemän från den 1 augusti enklare ska kunna ta egendom i beslag, hålla inledande förhör, agera vid misstänkt rattfylleri, använda fängsel och genomföra kroppsvisitation.

Ändå förklarade finansminister Magdalena Andersson (S) under en pressträff igår att det är naivt att tro att tullen ska kunna bli en än viktigare kraft mot ligorna, och framhöll att det är polisen som är bäst på frågan. Självklart är tullen också ett verktyg i detta arbete!

Moderaterna vill gå ännu längre. I M:s föreslagna arsenal tillåts tullpersonalen göra systematiska stickprovskontroller, enklare utreda penningtvätt, bära vapen och enklare än i regeringens förslag husrannsaka fordon.

Parallellerna till personalbristen i försvaret och polisen är uppenbar. Politikerna vill se uppgifter lösas och då behövs folk och befogenheter att agera.

I rapporten från oktober konstateras hur sårbar tullens verksamhet varit eftersom man tvingats till ”ensamarbete vilket ökar risken för att tjänstemän utsätts för mutförsök och hot, vilket i sin tur kan leda till en underlåtenhet att fatta myndighetsbeslut”. Man konstaterar också att ”i så gott som samtliga ärenden som utreds av Tullverket återfinns indikationer på penningtvätt”.

De specialiserade ligorna vet mycket väl, genom kartläggningar av närvaro och arbetstider, när tullen har som svårast att hindra utförseln av stöldgodset.

Anslagen har ökat, nyanställningar har gjorts, beslagen har ökat och samhällsnyttan av en effektiv tull växt. Tävlingen mellan januaripartierna och oppositionen om att omsider, och mest, förstärka Tullverket kommer att leda till ett säkrare Sverige.

Nu behöver reformviljan bara följas av en lika kraftfull genomförandeplan så att hårdare granskning av godset som passerar landsgränsen blir en konkret verklighet.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

30 Dagmammor kan inte bo med terrordömda

SVT:s avslöjande att en dagmamma, som tar hand om små barn i sitt hem, bor ihop med en man som är dömd för terroristbrott överträffar många tidigare skandaler (även om mannen snabbt efter konfrontationen skrev sig på en annan adress). Däremot är sveket mot redan utsatta barn inom barnomsorgen ingenting nytt.

Tidigare i år rapporterade Sydsvenskan om pedagogisk omsorg, där så kallade dagmammor ingår, som varken är pedagogisk eller omsorgstagande. Tidningen skrev om personal som talar så usel svenska att barnen tvingades tolka. Om barn som trängs ihop i smutsiga lägenheter, sällan kommer ut, mest tittar på tv och till och med lämnas ensamma. Detta trots att förskolans läroplan ska vara vägledande för verksamheterna, som måste bedrivas i ändamålsenliga lokaler, ha svenska som huvudspråk och personal ”med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses”.

De här problemen är inte unika för Skåne. Enligt en utredning som presenterades förra året finns det flera kommuner i olika delar av landet där ett större företag har etablerat och nischat sig mot specifika grupper av anställda och barn i socioekonomiskt utsatta områden, där många är lågutbildade och pratar dålig svenska.

Att det kan fortgå med dagens riktlinjer visar att regelverket behöver stramas åt, vilket utredningen föreslår. Redan nu är en lagändring

på gång som ska leda till att kommunerna lättare kan granska och stoppa dagbarnvårdare.

Det senare är varmt välkommet, för det krävs sannolikt strikta ramar för att komma till rätta med situationen. Exempelvis bör det ställas krav på att alla dagmammor har lämplig utbildning alternativt längre dokumenterad erfarenhet av barnomsorg.

De behöver kunna bra svenska, tala det med barnen och ha en tydlig idé om vad de vill åstadkomma med verksamheten.

Vidare måste regelverket slå undan benen på företag som har ett annat mål än att bedriva god omsorg för 1–5-åringar. Och de som har det skulle aldrig komma på tanken att överlåta små barns vardag till outbildade medarbetare, som talar bristfällig svenska, eftersom de rimligtvis vet hur viktig språkutvecklingen är för barns fortsatta lärande och hur lång tid ett år är i en ung människas liv.

Just därför – för att varje månad räknas – är det en gåta varför regelverket ser ut som det gör och varför det inte har stramats åt för länge sedan. Det måste råda nolltolerans mot undermåliga verksamheter inom alla former av utbildning och barnomsorg.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

30 Mobilfilm blev bevis i våldtäktsmål

En medelålders man döms av Göteborgs tingsrätt till sex års fängelse och 15 års utvisning efter att ha utsatt två närstående unga flickor för sexuella övergrepp, skriver GP.

Kränkningarna mot den ena flickan började när hon var i tioårsåldern. Sedan gjorde han sig successivt skyldig till allt grövre övergrepp. Men under en av våldtäkterna filmade den minderåriga flickan med sin mobilkamera. Filmen har utgjort ett viktigt bevis vid rättegången.

En ung anhörig till flickan vittnade om att även hon blivit utsatt för sexuella ofredanden och annat våld. **TT**

30 Mor hotades med stryk efter puss

Mamman pussade sitt nyfödda barn på BB i Växjö. Då hotades hon med stryk av barnets far. Nu har den 37-årige mannen dömts för olaga hot, skriver Smålandsposten. Barnafadern blev upprörd när flickvännen pussade på det sovande lilla barnet i ett familjerum på sjukhuset, och enligt kvinnan ska mannen då ha hotat henne med stryk.

Mannen åtalades senare för hotet och har dömts till att betala 4 000 kronor i dagsböter samt 5 000 kronor till kvinnan.

TT

30 Tusentals personuppgifter läckte

175 000 personuppgifter har läckt ut i samband med ett stort dataintrång hos Malmö stad, rapporterar Sydsvenskan.

Det är leverantören av kommunens personalsystem som drabbats, och det ska röra personuppgifter som omfattar dem som är anställda och har varit det, förtroendevalda samt brukare – mellan 2008 och 2020. **TT**

30 Specialistgrupp ska bekämpa välfärdsbrott i Södertälje

Miljarder kronor hamnar i fel händer genom omfattande fusk med falska skilsmässor och bidragsbedrägerier i Sverige – och pengarna hamnar hos den organiserade brottsligheten. Nu ska en specialistgrupp stoppa vågen av välfärdsbrott i Södertälje.

Verkligheten stämde inte överens med ansökningarna hos socialtjänsten i Södertälje.

– Vi hade i stort sett bara singelhushåll på ekonomiskt bistånd, säger Anna Flink, säkerhetschef i Södertälje kommun, i ”Polispodden Stockholm”.

Men utredarna hade samtidigt skäl att tro att många av personerna som fick pengar inte levde ensamma, utan var gifta och levde tillsammans. Falska skilsmässor och fusk med bostadsadresser gjorde att stora summor betalades ut på falska grunder. När denna typ av välfärdsbrott kunde avslöjas minskade kostnaden med runt 40 miljoner kronor årligen för socialtjänsten i Södertälje.

Välfärdsbrott, som handlar om att på olika sätt tillskansa sig pengar och bidrag från exempelvis kommunen, a-kassan, Försäkringskassan eller CSN, är vanliga i Sverige. Totalt handlar det om miljardbelopp som försvinner i felaktiga utbetalningar och andra kostnader.

Stockholms stads finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) presenterade i februari ett projekt för att bekämpa hur folk skriver sig på fel adress – med syftet att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Just sådan brottslighet gynnas ofta av dessa brott – inte minst genom tillgång till lägenheter.

– Det kan förekomma prostitution, det kan vara en vapengömma, det kan vara en narkotikagömma, det kan vara ett ställe där man förvarar människor i väntan på att de ska användas till någonting, säger Anna Flink.

Efter en genomgång i Stockholms län stod det klart att just Södertälje toppar listan när det gäller välfärdsbrott per capita, enligt Stockholmspolisen. Sedan februari arbetar en särskild specialistgrupp för att häva denna utveckling: Den består av en grupp vid Stockholmspolisens bedrägerienhet som i nuläget arbetar med ett 100-tal förundersökningar, varav drygt 30 har lagts ut på utredare.

Max Åkerwall, polischef i Södertälje, berättar i podden att polisen ofta har varit frustrerade genom de iakttagelser man tidigare har gjort men inte har haft reella möjligheter att arbeta med – och att man har noterat en normalisering bland olika grupper när det gäller att jobba svart eller fuska med bidrag.

– Det har man kunnat berätta för polisen utan att det blir några konsekvenser. Vi har inte haft någon bra avsättningsyta för den typen av information, säger han.

Genom ett fördjupat samarbete mellan Södertälje kommun och Stockholmspolisen arbetar man nu aktivt för att motverka välfärdbrott. Max Åkerwall betonar vikten av arbetet i särskilt utsatta områden för att motverka ”normförskjutningar”.

– Den bidrar i högsta grad till en ökad tystnadskultur och att man kan göra kortsiktiga vinster och kan köpa attraktiva varor och tjänster långt, långt under marknadspris och liknande. Det här skapar ju och bidrar till en parallell samhällsstruktur, säger han.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet. Med digitalisering och energi

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi
- Transporter och infrastruktur

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- Infrastrukturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- Nationell infrastrukturplan 2018-2029
- Nationell godstransportstrategi
- Digitaliseringsstrategin
- Infrastrukturdepartementet på twitter
- Transportsektorn elektrifieras
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet
5 februari 2021

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet
- Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

  Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet
  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet

  Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet
- Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet
- Trafikanalys
  Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.
  från Infrastrukturdepartementet
- Trafikverket
  Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från Infrastrukturdepartementet

- Transportstyrelsen
  Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprövning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
  från Infrastrukturdepartementet
- Myndigheten för digital förvaltning
  Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
  från Infrastrukturdepartementet

- Energimyndigheten
  Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
  från Infrastrukturdepartementet

- Oljekrisnämnden
  Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
  från Infrastrukturdepartementet

Energimarknadsinspektionen
Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
från Infrastrukturdepartementet

- Elsäkerhetsverket
  Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
  från Infrastrukturdepartementet

- Svenska kraftnät
  Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
  från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- **Transporter och infrastruktur**

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

27 Starkt resultat av SSAB inför det första fossilfria stålet

Första kvartalet gav en förstärkt återhämtning för SSAB men nu riktas alla blickar mot produktionsstarten av fossilfritt stål som börjar inom en månad.

– I slutet av maj börjar vi använda vätgas i pilotanläggningen för att tillverka de första volymerna fossilfri järnsvamp. Det ska bli oerhört spännande, säger koncernchef och vd Martin Lindqvist.

Ståltillverkaren SSAB redovisar en vinst före skatt på 1 887 miljoner kronor för första kvartalet 2021. Det kan jämföras med vinsten på 221 miljoner kronor motsvarande period föregående år.

Vinsten var betydligt högre än väntat. Rörelseresultatet steg till två miljarder kronor, upp från 343 miljoner ett år tidigare. Det kan jämföras med en snittprognos bland analytiker om ett vinstlyft till 1,3 miljarder enligt en sammanställning av prognoser gjord av Refinitiv.

Omsättningen uppgick till 19 661 miljoner kronor, jämfört med 18 772 miljoner kronor ett år tidigare.

Hög efterfrågan och stigande stålpriser gjorde att SSAB:s återhämtning drog i gång redan

under hösten 2020. Den återhämtningen har accelererat under första kvartalet 2021.

– Vi har haft en stark återhämtning under första kvartalet och ser rekordnivåer både i leveranser och i rörelseresultatet för SSAB Special Steels. Det är stark efterfrågan, produktionsstabilitet och ett långssiktigt hårt underliggande arbete som ligger bakom, säger Martin Lindqvist, koncernchef och vd för SSAB.

Det kanske mest intressanta runt den svenska ståljätten just nu är det nya fossilfria stålet som ska ersätta kol med vätgas i produktionen. Tillsammans med gruvverksamheten från LKAB och vätgas från Vattenfall kommer man att skapa en fossilfri värdekedja från att järnmalmen bryts till att det blir en färdig stålprodukt till kunden. Tidigare har bolaget berättat att man valt ut tre partners som ska testa på det fossilfria stålet först. Lastbilstillverkaren AB Volvo är ett av bolagen.

– Stålindustrin måste ta sitt ansvar. Vi är en av de stora utsläpparna och kan vara en inspiration för andra. När vi gick ut med våra planer om fossilfritt stål 2016 upplevdes vi som naiva men nu leder vi den här utvecklingen och Volvo kommer ha vårt fossilfria stål i sina prototyper redan i år, säger Martin Lindqvist.

Vd:n håller fortfarande inne med vilka de två andra partnerbolagen är som ska börja använda det fossilfria stålet utöver Volvo.

– Vi kommer under den närmaste tiden att gå ut och berätta om någon av de andra. I slutet av maj kommer vi börja använda vätgas i pilotanläggningen och producera de första volymerna fossilfri järnsvamp som sen blir

fossilfritt stål. Till sommaren kommer Volvo få testa det för första gången, säger Martin Lindqvist till DN.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

Fakta. SSAB:s första kvartal

Omsättningen uppgick till 19 661 miljoner kronor, jämfört med 18 772 miljoner kronor ett år tidigare.

Vinsten före skatt blev 1 887 miljoner kronor för första kvartalet 2021. Det kan jämföras med vinsten på 221 miljoner kronor motsvarande period föregående år.

Rörelseresultatet steg till två miljarder kronor, upp från 343 miljoner ett år tidigare. Det kan jämföras med en snittprognos bland analytiker om ett vinstlyft till 1,3 miljarder enligt en sammanställning av prognoser gjord av Refinitiv. TT

27 Tågkrisen i Mälardalen har avvärjts

Tusentals pendlare i Mälardalen kan andas ut. Det blir inte ett långt stopp i tågtrafiken i höst – SJ och Mälardalstrafik har efter många om och men nått en överenskommelse.

Tågbolagen är överens om en övergångslösning, meddelar det regionala tågbolaget via sin hemsida. SJ meddelade för några veckor sedan att man skulle avbryta avtalet några månader i förtid och sluta trafikera de fyra sträckorna i ett av Sveriges mest tätbefolkade områden. Många tusentals pendlare riskerade då att stå utan färdmedel till jobbet, från mitten av september till mitten av december.

Det framgår inte av Mälardalstrafiks pressmeddelande hur de ekonomiska villkoren i avtalet ser ut, men att det ”ger SJ ekonomiska förutsättningar att kunna driva trafiken med god kvalitet under hösten”.

SJ:s besked var bland annat att uteblivna biljettintäkter var på väg att leda till en förlust på omkring en halv miljard kronor.

TT talade tidigare med ledande politiker i de städer som skulle drabbas och de flesta av dem ansåg att regeringen skulle gå in och säkra statliga SJ:s coronadrabbade verksamhet. Även Region Stockholm riktade sig till regeringen.

TT

27 Laddat läge när cyklister och gående ska samspela

Sedan 2018 gäller regeln om att gående ska hålla till vänster och cyklar till höger – på gemensamma gång- och cykelbanor. Men samspelet ger fortfarande upphov till frustration hos stockholmarna.

– Det verkar som att många helt enkelt inte känner till regeln, säger Malinda Flodman vid Trafikkontoret i Stockholms stad.

För att underlätta samspelet mellan cyklister och gångtrafikanter ska gående, om möjligt, hålla till vänster i färdriktningen, och på så sätt möta cyklisterna som håller till höger. Det ändrades i Trafikförordningen 2018 och gäller på gemensamma gång- och cykelbanor.

Men enligt Trafikkontoret i Stockholms stad kommer det fortfarande klagomål om att gående inte håller till vänster på gemensamma gång- och cykelbanor.

– Det verkar som att många helt enkelt inte känner till regeln. Det händer också att vi får klagomål från gående som blir utskällda av cyklister när de går till vänster, så troligen är det även många cyklister som inte känner till regeln, säger Malinda Flodman, pressansvarig vid Trafikkontoret.

Förutom samspelet mellan gående och cyklister, gäller det även att hålla avstånd. Kerstin Hoflin och hennes väninna Kerstin Brännvall promenerar helt enligt reglerna på vänster sida på gång- och cykelbanan på Årstabron.

– Såg du när jag höll ut armen, jag blir sur när folk går för nära, säger Kerstin Hoflin.

Ingen av dem tycker att regeln om gående till vänster efterföljs på Årstabron, och att det kan uppstå frustration när alla inte är medvetna om vad som gäller. Även att det skulle vara nödvänligt med bättre skyltning.

– Här nere på gångvägen vid parken, där gick jag i går kväll. De springer och tar i axeln, och så flåsar de så man nästan blir alldeles blöt. Det är hundar och det är barnvagnar som inte roliga att möta. De kan gå tre stycken i bredd utan att se oss. Vi tanter, vi går långt ut på sidan av vägen, säger Kerstin Hoflin.

Efter lunchtid är det inte rusning på Årstabron, men ändå ett flöde av cyklister, gångtrafikanter och personer på elsparkcyklar som ska samsas om vägen.

Niklas Smith brukar inte gå på Årstabron så ofta, men upplever att det fungerar på den gemensamma gång- och cykelbanan.

– Jag vet inte vilken sida det är tänkt att man ska gå på. Jag går där de flesta andra går, som verkar vara vänster sida.

Du upplever inte att det brukar bli missförstånd mellan gående och cyklister?

– Nej det tycker jag inte, och blir det så, så tycker jag att om man ser varandra i ögonen så

brukar det gå lösa. Jag vet att vissa kokar över, men jag tycker inte att det är så problematiskt.

Stockholms stad har totalt 14 mätpunkter vid olika cykelpassager, sensorer som mäter hur många cyklar som passerar. Enligt en rapport från trafikkontoret, visar preliminära siffror att cykelflödet i både i inner- och ytterstaden var 14 procent högre 2020, jämfört med 2019. Det trots en nedgång av cyklister i mars förra året, när det kom rekommendationer om att jobba hemifrån.

Att det var fler cyklister 2020, trots att många jobbade hemifrån, kan enligt rapporten tyda på nya cyklister i Stockholmstrafiken. Dels genom att fler börjat cykla på fritiden, men även att många ser cyklandet som ett alternativ till kollektivtrafiken.

Det senaste värdet från mätstationen vid Årstabron, visade att det i snitt var 1 750 cyklar som passerade varje vardag under december 2020. Men siffrorna varierar, samma år i augusti var det i snitt 3 300 passerande cyklar.

Marianne Wallin har full koll på att det är vänster sida som gäller, men har tillsammans med dotterns hundar, Bansi och Gudrun, valt den soligare sidan av bron, mot vattnet.

– Jag läste här om dagen att vi som går ska hålla till vänster, det har jag gjort hela tiden under min promenad, men så tycker jag att det är så tråkigt att gå på vänster sida med tåget som skramlar här. Jag vet att jag borde det, men det är ju inte så mycket folk just nu, säger hon.

Kajsa Sjödin

kajsa.sjodin@dn.se

29 512

miljoner kronor. Så mycket redovisar den statliga tågoperatören SJ i förlust för årets första kvartal. Det kan jämföras med förlusten på 101 miljoner kronor under motsvarande kvartal förra året.

Nettoomsättningen föll till 1,3 miljarder kronor, ned från 1,9 miljarder ett år tidigare.

Förordningen som begränsar hur många platser på tågen som kan säljas påverkar utvecklingen, enligt SJ.

TT

29 Arlandas framtid i fokus för Brommautredare

Frågan om ett utbyggt Arlanda kommer att bli den känsligaste när avvecklingen av Bromma flygplats ska utredas.

Utredaren, Trafikverkets ordförande Magnus Persson, måste hitta lösningar för hur all Brommas trafik ska kunna rymmas på Arlanda.

– Det är en grannlaga uppgift att säkerställa att samhällsviktigt flyg och inte minst inrikesflyget ska få plats, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) om uppgiften.

Uppdraget till Magnus Persson följer på presskonferensen i förra veckan, där Eneroth och klimat- och miljöminister Per Bolund (MP) gjorde klart att regeringen vill lägga ned Bromma flygplats och flytta trafiken och verksamheten till Arlanda.

Det skulle kunna innebära en avveckling före 2038, det år som det nuvarande avtalet för Bromma mellan Stockholms stad och statliga Swedavia gäller.

Men många frågor är ännu obesvarade. Magnus Persson ska senast den 31 augusti leverera ett underlag som spänner över ett brett område.

– Det finns väldigt ofta de som har väldigt snabba och enkla uppfattningar om Bromma. Det är inte så enkelt, säger Eneroth.

Han talar om en process som ska göra klart vilka juridiska och ekonomiska åtaganden som finns, för statliga flygplatsbolaget Swedavias del och statens del, inte minst gentemot de privata aktörer som nu finns på Bromma.

– Och det handlar om sanering av marken, saneringskostnader och inte minst att säkra nödvändig kapacitet på Arlanda flygplats.

Är det uteslutet med en utbyggnad av Arlanda?

– Det är svårbedömt, säger Eneroth.

TT

Fakta. Utredning

Den 21 april meddelade regeringen att den vill avveckla Bromma flygplats och flytta trafiken till Arlanda.

I tisdags tillsattes en utredning som bland annat ska gå igenom hur kapaciteten på Arlanda kan säkras för att klara trafiken från Bromma.

Utredningen ska vara klar den 31 augusti. Källa: Regeringskansliet

30 Riksdagsmajoritet vill stoppa Brommastängning

En majoritet i riksdagen vill stoppa stängningen av Bromma flygplats.

Om regeringen ändå går vidare måste Arlanda byggas ut med en ny start- och landningsbana. Det menar Anders Sundström som utredde frågan på regeringens uppdrag för fem år sedan.

– Ingen seriös utredare kan komma fram till något annat, säger han till DN.

Regeringen vill stänga Bromma flygplats så snart som möjligt och flytta verksamheten till Arlanda. Hur det ska kunna gå till kommer Trafikverkets styrelseordförande Magnus Persson utreda under sommaren.

Senast den 31 augusti ska resultatet av utredningen överlämnas till regeringen.

Det är ett komplext uppdrag att genomföra på så kort tid.

– Jag måste i slutändan på något sätt värdera den osäkerhet som finns runt prognoser i dag i och med corona, säger Magnus Persson.

En annan knäckfråga är hur Arlanda rent praktiskt ska kunna ta emot all trafik som flyttas över från Bromma.

Enligt Anders Sundström – tidigare S-minister och numera näringslivstopp som utredde Brommafrågan åt regeringen för fem år sedan – finns bara ett sätt.

Det måste till en tredje parallell start- och landningsbana på Arlanda.

– Ingen seriös utredare kan komma fram till ett resultat som säger att det inte behövs tre stycken banor i Stockholm för att säkra tillgängligheten till och från huvudstaden, säger Anders Sundström.

Åtminstone inte om utgångspunkten är att människor i andra delar av landet, Skandinavien eller norra Europa ska kunna resa till Stockholm över dagen.

– Man kan så klart komma fram till att två banor är rätt, och säga att ni som kommer från

norra Sverige måste ligga över i Stockholm, eller att ni som ska till Bryssel inte kan åka över dagen. Men vill man hålla fast vid att man ska kunna nå sina kunder och leverantörer över dagen måste man hålla fast vid tre banor, säger Anders Sundström.

Swedavia har bedömt att en ny bana inte behövs de närmsta åren, men infrastrukturbyggen tar tid och regeringen behöver skrida till verket fort menar Anders Sundström.

Det går enligt honom att ha ett tillstånd för utbyggnad klart inom tre år.

– Sedan tar det lite tid att bygga men det är kortare byggtid än tillståndstid åtminstone, säger han och förklarar:

– Det som krävs är att regeringen fattar ett beslut på samma modiga sätt som den var beredd att fatta beslut om Preem. Man behöver inte ta det genom riksdagen utan man kan fatta ett sådant beslut och sedan överlåta till mark- och miljödomstolen att fastställa villkoren.

När hans utredning kom fram till att en tredje bana behövdes hade Arlanda drygt 20 miljoner passagerare årligen och Bromma omkring två miljoner. Prognoserna som fanns pekade på ökningar upp till 40–50 miljoner passagerare på Arlanda till år 2045.

Nu har pandemin förändrat läget och prognoserna bör förmodligen skruvas på. Men enligt Anders Sundström inte så pass mycket att behovet av en tredje parallell landningsbana på Arlanda behöver omvärderas.

– Att de långsiktiga prognoserna nu skulle ha gått från runt 40 miljoner passagerare till under

20 miljoner, det tror i vart fall inte jag på. Det kanske inte blir 40 eller 50 miljoner, men det blir absolut mer än 30 miljoner, säger Sundström.

I går, torsdag, berättade Dagens Industri att en majoritet i riksdagens trafikutskott tänker försöka stoppa den förtida nedläggningen av Bromma. Det bekräftar också Moderaternas trafikpolitiska talesperson Maria Stockhaus för DN.

– Moderaterna, KD och L hade förberett ett utskottsinitiativ och det lade vi på bordet. Det ska behandlas på tisdag men utifrån indikationerna som kom så ställer sig både C och SD bakom och då har vi majoritet i utskottet, säger hon.

De tycker att man behöver vänta åtminstone till 2025 när flygtrafiken återhämtat sig från coronakrisen innan man kan utreda en nedläggning av Bromma.

– Om det här tillkännagivandet går igenom i riksdagen har jag svårt att se att regeringen skulle kunna fatta beslut om att lägga ner Bromma i augusti när den här utredningen kommer. Då går man uttryckligen emot en riksdagsmajoritet och då kan det bli konsekvenser längre fram, säger Maria Stockhaus.

Vad för konsekvenser?

– Det kan bli fråga om misstroendeförklaring.

Frågan har varit extremt känslig politiskt under många år, men det är ingenting som kommer

påverka den nye utredaren Magnus Persson, enligt honom själv.

Vad tänker du om att din föregångare är så säker på behovet av en ny bana?

– Jag har sett att frågan lyfts i olika sammanhang, men han får väl så småningom värdera om jag är en seriös utredare eller inte då. Än så länge har jag ingen som helst synpunkt i den frågan, säger Magnus Persson.

DN har sökt infrastrukturminister Tomas Eneroth (S), som inte vill kommentera frågan med hänvisning till att utskottsinitiativet formellt tas på tisdag.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

30 Högre elpriser lyft för Vattenfall

Den statliga energikoncernen Vattenfall redovisar en vinst före skatt på 13,2 miljarder kronor för årets första kvartal. Det kan jämföras med vinsten på 8,9 miljarder kronor under motsvarande kvartal i fjol.

Det underliggande rörelseresultatet lyfte till 12 miljarder, upp från 10,2 miljarder ett år tidigare.

Högre elpriser bidrar till att lyfta vinsten, men Vattenfalls vd Anna Borg ser fortfarande flaskhalsar när det gäller förflyttning av el mellan länder och prisområden. **TT**

30 Grönt ljus för Boliden i Gällivare

Gruvjätten Boliden har fått grönt ljus för att bryta malm och gråberg i ytterligare ett dagbrott i närheten av Aitikgruvan i Gällivare efter en dom från mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt.

Aitikgruvan är i dag Europas största koppar-gruva och har sedan tidigare två dagbrott; Aitik och Salmijärvi.

TT

30 Rivaler går ihop om bränsleceller

Lastbilstillverkaren AB Volvo och den tyska ärkerivalen Daimler AG siktar på europeisk produktion av vätgasbaserade bränsleceller 2025, skriver Volvo i ett pressmeddelande.

Satsningen görs inom ramen för samriskbolaget Cellcentric och målet är att bli en ledande global tillverkare av bränslecellssystem.

TT

30 Källor: Huawei vill köpa elbilmärke

Den kinesiska telekomtillverkaren Huawei förhandlar om att köpa in sig i en mindre kinesisk elbiltillverkare, rapporterar Reuters med hänvisning till två källor.

Investeringen blir ett strategiskt nytt steg för Huawei, som sedan flera år brottats med svartlistning i USA och portning från 5G-projekt i bland annat Sverige.

Förhandlingarna rör elbiltillverkaren Chongqing Jinkang New Energy Automobile, enligt källorna och siktet är att ta fram en elbil med Huawei som märke. **TT-Reuters**

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
  21 mars 2018 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Läkemedelsverket (LV)**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Provinsialläkarstiftelsen**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Systembolaget Aktiebolag**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

  Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  19 december 2014 från Socialdepartementet

-
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Pensionsmyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för delaktighet**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Försäkringskassan**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Folkhälsomyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

E-hälsomyndigheten
19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Barnombudsmannen (BO)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Arvsfonden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Alkoholsortimentsnämnden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
  18 december 2014 från Socialdepartementet

Lena Hallengren

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- **Socialförsäkringar**
- **Spelpolitik**

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

Från arbetsmaknadsdepartementet

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter Bostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

Twitter Facebook E-post

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du symtom på covid-19 ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 här.
-

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.
-

Resa på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.
-

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.
-

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.
-

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om hur du kan umgås på ett säkert sätt.
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.
-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i "Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19".
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på Folkhälsomyndighetens webbplats.
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på Folkhälsomyndighetens webbplats.

25 Peter Wolodarski: Öppna samhället för 70-plussare medan vi andra väntar.

I ett års tid har den svenska coronastrategin isolerat äldre. Det

är hög tid att de prioriteras framför yngre i väntan på vaccin.

Det kom ett nödrop i veckan från Region Uppsala. Läste man bara rubriken på pressmeddelandet, där det talas om utlovat stöd från andra regioner, lät det kanske inte så dramatiskt.

Men längre ned i texten framgick allvaret. Så här sade sjukvårdsdirektören Mikael Köhler ordagrant: ”Vi har just nu det värsta läget vi haft under hela pandemin på sjukhusen när det gäller antalet inneliggande. Personalen har redan gett allt och det finns helt enkelt inte möjlighet att ta emot fler patienter med nuvarande resurser.”

Kapaciteten har slagit i taket. Det är fullt. Sjuka måste skickas till andra delar av Sverige för att få hjälp.

Om detta inträffat under normala omständigheter, hade beskedet toppat alla nyhetssändningar. Det hade varit en stor sak att intensiven i Uppsala inte längre kan hjälpa fler.

Våren 2021 är detta en nyhet bland flera. Vi har nått ett stadium i pandemin, där tillvänjningen tycks ha nått långt. Där sådant som är allt annat än normalt inte längre skakar om.

Det är som om de fallande dödstalen, som Sverige lyckligtvis upplever parallellt, fått oss att slappna av. Att känna lugn. Nu rapporteras ”bara” 35 nya dödsfall på en dag, inte 135.

Det är ett bedrägligt lugn.

Skälet till att så många färre dör är ju intimt sammankopplat med att cirka 2 miljoner svenskar – företrädesvis personer över 70 år – nu vaccinerats, åtminstone med en första dos.

Det är otroligt hoppingivande och ett historiskt styrkebesked för forskningen och läkemedelsindustrin, att vaccinen är så effektiva och kunnat tas fram på så kort tid. Det trodde få för ett år sedan.

Men bara för att dödstalen sjunkit, betyder det inte att problemet är över.

Just nu vårdas över 2000 svenskar på sjukhus för covid-19, drygt 400 på intensiven. Massor av planerad vård är uppskjuten.

Antalet Iva-patienter är nu fler än under vinterns andra våg. Och de inlagda är förhindrade att ta emot besök av anhöriga, på grund av coronarestriktioner.

Tack och lov har vi professionell sjukvård och hängiven personal som gör sitt yttersta för att hjälpa.

Samtidigt är det är något som skaver här.

Att ligga nedsövd på iva är ingen lek. De som arbetar där under dygnets alla timmar, eller varit inskrivna som patienter, vet vilken pärs det är. Vi andra ska vara glada så länge vi inte behöver sådan hjälp.

Enligt intensivvårdsregistret är nu ungefär 75 procent av alla covid-inskrivna på Iva yngre än 70 år. Andelen har vuxit sedan årsskiftet – av allt att döma som en följd av att de äldsta blivit fullt vaccinerade.

Om någon trott att det bara är äldre som kan komma att behöva avancerad vård mot covid-19, kan den myten avlivas en gång för alla. Nästan hälften har inte fyllt 60 år.

Varför är smittspridningen så oroande hög igen? Tror vi att faran är över trots att ett par tusen svenskar nu vårdas på sjukhus? Struntar vi i varningarna för postcovid?

Som medborgare skulle vi gemensamt kunna göra betydligt mer för att minska på riskerna. Alla som besöker en svensk stad ser att det slarvas med rekommendationer. Respekten för kravet på munskydd är låg, det levs på sina håll som om pandemin tagit slut. Det är så många som agerar som om riskerna är små. Eller att de själva inte kan drabbas allvarligt.

I ett års tid tvingades 70-plussarna i Sverige att dra det tyngsta lasset, när Folkhälsomyndigheten i praktiken - rekommenderade isolering. För de äldre fanns ingen frihet. De skulle stanna kvar hemma, utan fysisk kontakt med vänner, barn eller barnbarn.

Det har varit extremt påfrestande.

Nu är de flesta äntligen vaccinerade, och borde få börja återgå till ett normalt socialt liv. Men ännu måste mängder av verksamheter hålla stängt därför att smittan i samhället skenar. Kultur- och idrottsvärlden är pausad. Restauranger och kaféer går på sparlåga. Biblioteken håller emot.

Är det för mycket begärt att vi andra, som är yngre, väntar med normala sociala aktiviteter så att smittspridningen kan sjunka?

Vår självbild i Sverige är att vi är solidariska, att vi tar hand om varandra, att vi visar hänsyn.

Under coronapandemin har belastningen på olika samhällsgrupper varit extremt ojämlik. Vårdpersonal, äldre och människor som arbetar i miljöer där många visats har drabbats av helt andra risker än övriga.

LO:s ordförande Susanna Gideonsson hade rätt när hon i en intervju med Svenska Dagbladet sade att det är hennes medlemmar, som ofta står i samhällets frontlinje, som fått bära en orimlig del av bördan.

Denna orättvisa kan inte göras ogjord. Den är ett historiskt misslyckande för Sverige.

Men nu skulle en del kunna göras för att återställa balansen.

I Israel, där en stor del av befolkningen är vaccinerad, tillåter man dem som fått sina doser att gå på konserter och andra evenemang. De har återstartat ett normalt liv.

Varför inte börja öppna samhället för de äldre som vaccinerats? Låta teatrar, idrottsarenor och biografer låsa upp för 70-plussare?

De som haft det tyngst borde vara de första som nu prioriteras. I ett år har Sverige gett mest frihet till de unga och starka. De närmaste månaderna är det inte mer än rimligt att den gruppen släpper fram andra.

25 Regeringens förslag till förlängd covidlag ifrågasätts

Regeringens föreslagna förlängning av covidlagen får myndigheters stöd, men behovet ifrågasätts samtidigt från flera håll. Det går inte att bedöma förslagens rimlighet, anser JO.

Regeringen vill förlänga den tillfälliga pandemilagen, covidlagen, i ytterligare fyra månader, från den sista september till sista

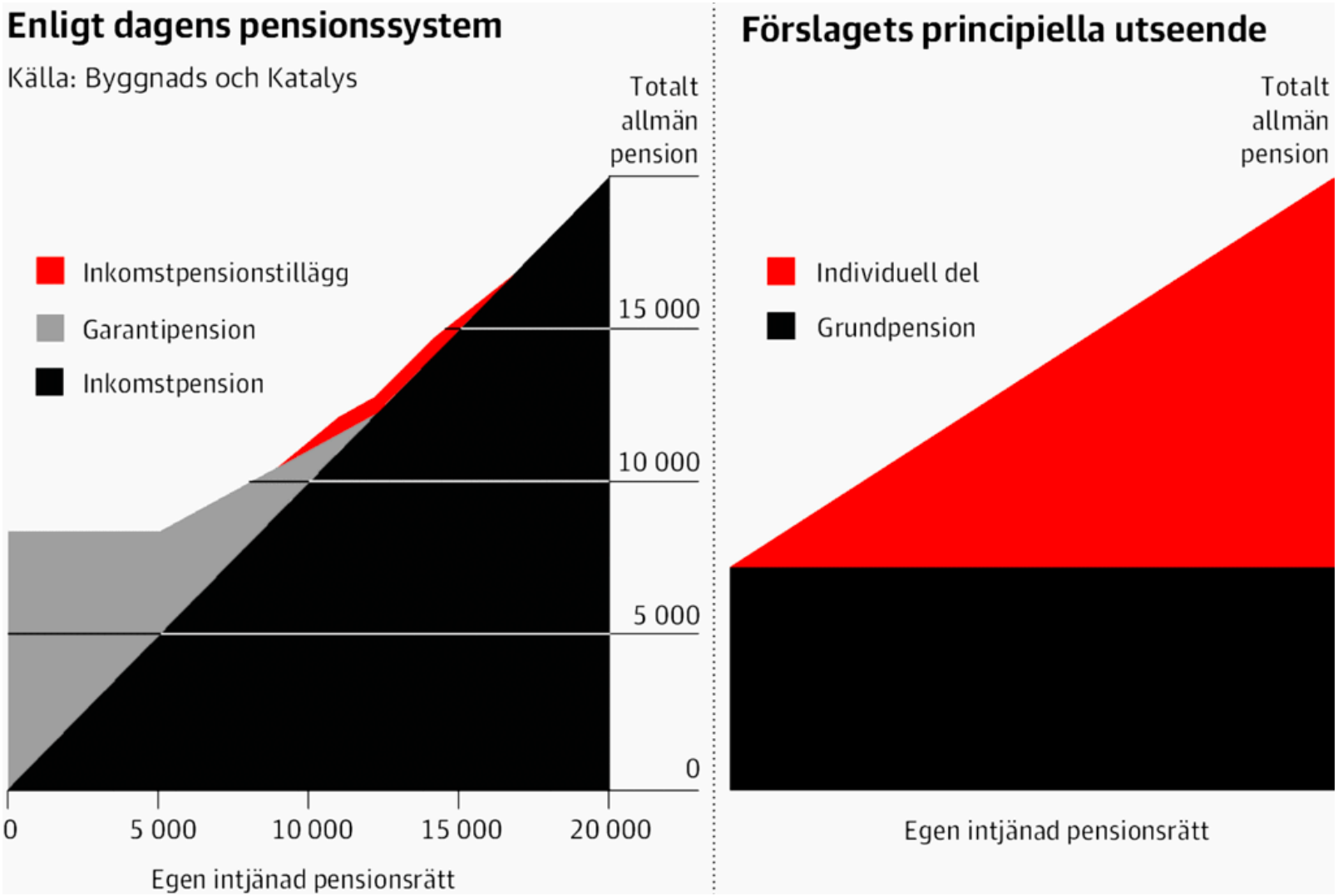
Enligt dagens pensionssystem
Källa: Byggnads och Katalys
Totalt allmän pension
Inkomstpensionstillägg
Garantipension
Inkomstpension
15 000
10 000
5 000
0
0
5 000
10 000
15 000
20 000
Egen intjänad pensionsrätt
Förslagets principiella utseende
Totalt allmän pension
Individuell del
Grundpension
Egen intjänad pensionsrätt

januari nästa år. Förslaget får stöd av framförallt myndigheter, domstolar och kommuner bland de som lämnat in remissyttranden.

Men flera anser att det är svårt att redan nu bedöma om lagen behövs i höst. Justitieombudsmannen, JO, konstaterar att lagen innebär en långtgående överföring av makt från riksdag till regering och möjliggör ingripande begränsningar av grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

”Det är mycket svårt att i dag förutse om situationen i höst kommer att vara sådan att behovet av den aktuella lagstiftningen, i dess nuvarande utformning, alltjämt kvarstår”, skriver JO i sitt remissyttrande.

Även Justitiekanslern, JK, konstaterar att de åtgärder regeringen vidtar med stöd av pandemilagen innebär omfattande begränsningar i flera av de grundläggande fri- och rättigheterna. JK anser att med dagens smittläge ter sig en förlängning godtagbar.

Men JK påpekar att vaccinationen av befolkningen får förmodas ha viss inverkan på smittläget inför hösten. ”Det gör att det i dagsläget är särskilt svårt att göra en bedömning av förslagets proportionalitet”, står det i remissyttrandet.

Liknande invändningar har kammarrätten i Stockholm, som skriver att ”i takt med att vaccineringen fortsätter under våren och sommaren är det viktigt att löpande bedöma vilka åtgärder som är motiverade inför hösten och vintern.” **TT**

25 Kontroll av cesium i renkött läggs ner

Livsmedelsverket lägger ner kontrollprogrammet för cesium-137 i renkött nästa år. Kontrollen togs fram efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl 1986. Nu behövs inte ett nationellt kontrollprogram för ren längre, enligt verket.

TT

25 Karin Bojs: Mycket har gått fort och fel i forskningen om covid-19

En studie som påstods visa att rökning skyddar mot covid-19 har dragits tillbaka av tidskriften. Vissa pandemistudier håller inte för närmare granskning, men får ändå inflytande i samhällsdebatten.

José Mier är betald konsult för tobaksindustrin. Hans medförfattare Konstantinos Poulas arbetar för en organisation som också tar emot pengar från tobaksindustrin.

Dessa inkomster informerade inte Mier och Poulas om när de skickade in en studie till tidskriften European Respiratory Journal.

I studien, som blev offentlig i juli förra året, hävdades att aktiva rökare ha 23 procents mindre risk än icke-rökare att drabbas av covid-19.

Nu har tidskriften dragit tillbaka hela studien.

Forskarna hade från början anmodats – som är rutin vid vetenskapliga publiceringar – att uppge eventuella band som skulle kunna påverka deras trovärdighet. Men hade alltså underlåtit att berätta för tidskriften om sina tobakspengar.

Det låter ju paradoxalt att rökning, som är känt för att skada luftvägarna, skulle skydda mot en sjukdom som till stor del yttrar sig i lungorna. Och det paradoxala brukar bli bra nyheter. Följaktligen blev studien vida citerad, både i konventionella och sociala medier.

En sammanställning i BMJ Evidence-Based Medicine, som påvisade möjliga felkällor och starkt ifrågasatte att cigaretter skulle skydda mot covid, hade inte alls lika lätt att hävda sig i nyhetsflödet.

Organisationen Retraction Watch är en organisation som försöker motverka felaktig forskning och rapportera om tillbakadragna studier. De har samlat ihop en diger lista över

indragna studier som handlar om covid-19, mer än hundra stycken.

Underhållande och dråplig läsning, skulle man kunna tycka.

Om inte frågan hade varit så allvarlig.

För många av de bristfälliga studierna – ofta bara preliminärt publicerade på nätet i så kallade preprints – har blivit vida spridda och påverkat samhällsdebatten innan de hann bli indragna.

Till exempel studien som påstår att mobilnätet 5G ger covid-19, eftersom ”hudceller fungerar som antenner” och fångar upp virus, ”att vågorna överförs till andra celler” och ”därför spelar huvudrollen för att producera coronavirus i biologiska celler”.

Några studier har presenterat enkla, lätta lösningar som verkar för bra för att vara sanna. Och de var nog inte sanna heller, visar det sig när de dras in.

Som den att traditionell kinesisk medicin i form av jademedaljonger skulle skydda mot covid, eftersom de geomagnetiska fälten försvagas.

Eller att örtterapi skulle fungera.

Eller homeopati, som en tysk studie påstod.

Eller ljudvibrationer från ayurvediska musikinstrumenten thali och ganti.

Eller studier om munskydd för allmänheten som ju har blivit en symbolfråga för många.

En stor men preliminär undersökning som jämförde olika regioner i USA och spelade stor roll i debatten i höstas, drogs in efter någon

månad. Obligatoriska munskydd för allmänheten uppgavs ge sju procent lägre grad av sjukhusinläggningar, men siffrorna stod sig inte i längden.

Det finns andra studier som pekar i andra riktningar, men enligt Europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC:s senaste sammanställning är det vetenskapliga underlaget för munskydd osäkert och effekten är liten eller på sin höjd måttlig.

Sedan har vi ju studien som hävdar att coronavirus kan spridas via färsk eller frusen mat. Eller den om att viruset kan spridas på bussar över sträckor på fem meter – dubbelt så långt som annan forskning pekar mot.

Det är för tidigt att säga om forskning som handlar om pandemin har lägre kvalité än annan forskning. Men redan nu kan vi konstatera att det går fort. Många studier läggs ut i preliminär form på preprints. Där hinner de ofta blir uppfångade av debattörer som sprider budskapet.

Men som exemplet om cigaretterna och tobaksindustrin visar, gäller det att även hålla koll på när artiklar dras in. Och att läsa sammanställningar, även om de visar mindre anslående och klatschiga resultat.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

25 Men branscher kopplade till renoveringar slog rekord under förra året

Rapporter pekar på att hemmets betydelse har ökat under pandemin. Eleonor Léone flyttade precis innan den bröt ut och ägnar sig nu åt renovering dygnet runt.

– Så fort jag vaknar på morgonen tänker jag på vad jag ska fixa härnäst, skrattar Eleonor Léone.

På Södra Promenadens träfyllda aveny ligger Norrköpings tidigare franska restaurang La Mansion som för drygt tio år sedan tvingades lägga ned på grund av omfattande renoveringsbehov.

När DN besöker den väldiga patriciervillan är det artisten Eleonor Léone som öppnar dörrarna. I slutet av 2019 förvärvade hon fastigheten tillsammans med sin partner och de hade därmed ett omfattande arbete framför sig.

– Vi har svängt förbi här många gånger och efter tre år av övertalning fick vi till slut köpa fastigheten. Pandemin och hemarbete har möjliggjort för oss att renovera dygnet runt,

säger Eleonor Léone och visar bilder på byggnaden från början av 1900-talet.

Hon är inte ensam om att lägga mycket tid på hemmet. 2020 var ett rekordår för renoveringsmarknaden i Sverige som på helåret omsatte cirka 50 miljarder kronor, enligt Prognoscentret som följer byggmarknaden.

– I vanliga fall är jag ute och gigar 200 dagar om året, men sen pandemin bröt ut har jag i princip inte lämnat mitt hem alls. I stället har jag nördat ner mig i färgkoder, det har blivit en passion, skrattar Eleonor och rör sig in mot hallen där en kampanjinspelning pågår.

Tanken är att huset ska vara ”levande” och att alla ska få ta del av det, förklarar hon och beskriver hallen som en av de mest lyckade delarna av renoveringen.

– Vi har utgått ifrån originalritningarna och enligt dem fanns ett välvt tak bakom det existerande så vi började riva. Då hittade vi även en takmålning och har öppnat upp mellan två våningar för att skapa mer rymd. Varje gång jag går förbi blir jag hänförd.

Svenskarnas konsumtion av möbler, hushållsartiklar och underhåll ökade med 4,2 procent under 2020 enligt den senaste konsumtionsrapporten från Centrum för konsumtionsforskning i Göteborg.

Alecsandra Hammarberg jobbar som butikssäljare på Färgbröderna Nordsjö Idé och design i Malung i Dalarna och berättar att de aldrig har sålt så mycket färg och byggmaterial som i somras när folk hemestrade.

– Jag kommer inte ihåg de exakta siffrorna men en månad hade vi ökat vår försäljning med en miljon jämfört med året innan, säger Alecsandra Hammarberg.

Till hösten och vintern har hon fått fler och större uppdrag inom färgsättning då kunderna nu inte bara väljer att måla ett rum – utan ofta en hel våning eller hela insidan på huset, berättar hon.

– De passar även på att byta golv och kanske till och med väljer den där lite dyrare tapeten som man tidigare inte riktigt känt att man haft råd med. Jag tror att det är bra rent psykiskt i dessa tider att liksom boa lite för sig själv och sina nära.

Möbelföretaget Mio har också sett ett ökat intresse för inredning, berättar vd Björn Lindblad.

– Man vill förnya oavsett om det är vardagsrummet, köket eller sovrummet och nu när våren är här ser vi även ett jätteintresse för att uppdatera uteplatsen. Vi har aldrig tidigare hjälpt så många kunder, säger han.

Eleonor Léone guidar DN genom sitt hus med dörrar och rum som aldrig tar slut. Väggen bakom sängen i sovrummet har med sig en bit från hennes uppväxt i Finspång.

– Det tillhörde Finspångs kyrka en gång i tiden, säger hon.

Hundratals timmar har lagts på att bland annat bygga en biograf, en musikstudio och ett

hemmagym bland de dova och mörka väggarna med underground-tema i källaren.

– Här har vi även ett skyddsrum om krisen kommer.

I musikstudion har hon och kollegan som är låtskrivare nu sitt fasta kontor.

– Jag har streamat livespelningar härifrån bland annat och har skött hela min artistkarriär online. Hemmet har blivit viktigare än någonsin för mig i pandemin och projekten tar aldrig riktigt slut, säger Eleonor Léone.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

25 Staten vill ha miljonersättning för beräkningsfel i lönesystem

It-bolaget Tietoevry orsakade i höstas ett räknefel som gjorde att pensionsunderlag för hundratals myndighetsanställda blev fel.

Nu vill Statens Servicecenter kräva leverantören på miljonersättning för de tusentals timmar som rättningsarbetet tagit.

DN rapporterade förra året i ett antal artiklar om hur svenska myndigheter betalat för höga

pensionspremier för ett okänt antal av sina anställda.

Felet upptäcktes av en slump av Finansinspektionen som märkte att deras fakturor från Statens Tjänstepensionsverk (SPV) plötsligt blivit större. Det berodde på att ett lönesystem hos Statens Servicecenter – en myndighet inrättad för att hjälpa andra myndigheter med administration – hade gjort felberäkningar när data skulle flyttas från ett gammalt system.

Ett stort arbete med att kartlägga och rätta felen inleddes där flera myndigheter var inblandade.

Nu, mer än ett år efter att felet upptäcktes, ska allt vara utrett och korrigerat enligt Statens Servicecenter.

Redan vid årsskiftet var man klar med att kartlägga omfattningen av räknefelet och hade tagit tillbaka de felaktiga inbetalningarna.

– Vi har rättat upp det med myndigheterna som hade betalat in för mycket premier till SPV. De är nu korrigerade och återtagna, säger Hans Tynelius, ansvarig divisionschef på Statens Servicecenter.

Utredningen kom fram till att 634 anställda vid 46 olika myndigheter berörts av beräkningsfelet. Totalt har pensionspremier för 3,1 miljoner kronor återtagits, enligt Hans Tynelius.

Men trots att det var klart för flera månader sedan finns ännu ingen slutrapport. Det beror på att frågan om vem som ska betala för allt extraarbete inte är färdigutredd.

– Det pågår en dialog med vår leverantör, Tietoevry, om hur vi ska ställa oss till ett skadeståndskrav. Det handlar om den tid som vi lagt ner för att rätta upp det här och där är vi fortfarande i samtal med leverantören om hur vi ska få en eventuell ersättning från dem, säger Hans Tynelius.

Någon exakt summa kan han inte ge, men en tidig uppskattning är att ett kommande anspråk landar strax över en miljon kronor.

Rättningsarbetet har kostat Statens Servicecenter omkring 1 500–2 000 timmar, enligt myndigheten. Den interna timprissättningen på myndigheten är omkring 600 kronor men det återstår att utreda vad en timme är värd i det här fallet.

En annan sak som också behöver redas ut för att avgöra storleken på ett eventuellt skadestånd är ansvarsfrågan.

Leverantören av det felande lönesystemet, Tietoevry, upptäckte aldrig felet på egen hand. Men det gjorde inte heller Statens Servicecenter.

– Vi tittar nu på hur mycket som egentligen skulle ha legat på oss att testa och verifiera sådant här, och hur mycket som skulle ha legat på leverantören, att de borde ha sett felet när det uppstod, säger Hans Tynelius.

Han hoppas att ersättningsfrågan ska kunna hanteras direkt med leverantören utan att blanda in domstol.

– Vi förutsätter att vi kommer till en vettig överenskommelse med leverantören.

Håkan Johansson, ansvarig chef för hr- och lönetjänster på Tietoevry, säger att frågan om skadestånd nämnts men att det inte finns mer detaljer än så i nuläget.

– Jag lär få det till mig den dagen de får ändan ur vagnen.

Hur ställer ni er till att betala om ett sådant krav kommer?

– Det beror på hur de utformar det. Vi är väl generellt sett intresserade av att hitta en lösning och vi vill inte hålla på och tvista med en kund, men det beror vad de pekar på och om de kommer in med något faktiskt yrkande, säger Håkan Johansson.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Bakgrund.

DN kunde förra sommaren avslöja hur ett stort antal myndigheter betalat för höga pensionspremier för vissa av sina anställda.

Detta efter ett beräkningsfel i ett lönesystem på Statens Servicecenter som hjälper andra myndigheter med administration.

Lönesystemet, som då användes på ett 50-tal myndigheter genom Statens Servicecenter och på ytterligare en rad myndigheter utan servicecentrets inblandning, tillhandahålls av it-bolaget Tietoevry.

Nu planerar Statens Servicecenter att kräva bolaget på ersättning för de 1 500–2 000 timmar som det kostat myndigheten att rätta till felet och återta de felaktigt inbetalda pensionspremierna.

25 Våga vägra orka. Ny pjäs tar upp kampen med prestationssamhället

”Trötthetens estetik”

Av Åsa Berglund Cowburn

Regi/scenografi: Åsa Berglund Cowburn. Kostym: Kim Halle. Musik: Simon Steensland. Ljus/teknik: Joel Dannerup. Medverkande: Josefin Ankarberg, Sofia Rönnegård. Speltid: 1 tim 30 minut, visas för 8-personers publik. Scen: Moment teater, Gubbängen.

Ett riktigt sömnpiller serveras just nu på Moment i Gubbängen utanför Stockholm. I ”Trötthetens estetik” ska två skådespelare spela en pjäs på stora scenen men orkar bara inte. De är för trötta.

Den ena, Josefin Ankarberg, försöker pliktskyldigt komma i gång med några enkla rörelser över scengolvet. Kanske dammiga plommonstop från Samuel Becketts ”I väntan på Godot” kan få det att åtminstone se ut som teater?

Den andra anstränger sig inte ens: Sofia Rönnegård förkroppsligar något så ovanligt som en skamlös trötthet som helt utan att ursäkta sig kräver respekt och förståelse av sin omgivning, inklusive publiken. Och gärna en soffa med många pösiga kuddar.

Scenografen, dramatikern och regissören Åsa Berglund Cowburn har Moment i fingerspetsarna, hon var med och skapade teatern och dess subversiva scenografiska estetik. Hon har ett självklart förtroende med sig in i regin, som gynnar ett skamfyllt ämne som detta: att i en prestationsälskande samtid vägra orka.

Hon låter skådespelarna närma sig från olika vinklar med något av samma tematiskt forskande anda som i ”Den babyloniska skökan och andra dåliga kvinnor”, som hon satte upp 2019. Det blir ett tankecollage som blandar spaningar, fakta och iscensättningar. Kim Halles kostymer är pyjamasböljande och slumpartat mönstermixade som från närmaste icke bortstädade klädhög. Simon Steenslands musik svajar sömnigt, väcker knorrande till när det behövs. Spelstilen är oändligt avslappnad, med improviserad touch.

Manuset kunde ha slipats mer, anekdotiska sömnfakta blir mindre intressanta än den politiska diskussionen om hur människors förmågor och behov värderas, och hur ansvar fördelas mellan samhälle och individ.

Men att påpeka att föreställningen bitvis är långsam och långtråkig är naturligtvis att slå in en öppen dörr – att iscensätta trötthet som motståndshandling är ju hela poängen. ”Trötthet är som en omvänd dramaturgikurva”, som Ankarberg och Rönnegård konstaterar. Nedtrappning i svacka i stället för stegring i båge.

På den här premiären kvävs inga gäspningar, de får blomma ut i öppet gap. Den förlåtande

attityden som teamet själva antagit visas även publiken.

Vid varje plats (endast åtta utspridda i salongen) finns kuddar och täcken framlagda. Utöver en övning i att respektera tröttheten är det här även en loj men tydlig vink om teaterns existensberättigande. Det unika med konstformen, det verkliga mötet i ett fysiskt rum, är så starkt att till och med den allra tröttaste teateruppsättning kan beröra. Kanske just därför. För i gemenskapen som uppstår i rummet blir trösten och förståelsen påtaglig.

Maina Arvas

kultur@dn.se

25 ”Sonen vill ta med sin polyfamilj på barnkalaset”

Sonen vill presentera sin nya polyamorösa familj för släkten, föräldrarna säger nej. Nu hotar bråket att splittra familjen. Hur ska de som föräldrar hantera situationen?

? Fråga:

Vi är ett något äldre par som varit gifta länge och lyckligt. Vi har tre vuxna barn och även fyra barnbarn. Vi har alltid varit en sammansvetsad

familj. Vi har starka traditioner i vår familj och träffas alltid under högtider, för här finns plats.

För en tid sedan berättade äldste sonen att han och hans hustru har fått en förändrad livssituation. De lever nu som så kallat polyamorösa, vilket innebär att de har några andra personer som de träffar utomäktenskapligt. Vi tyckte väl båda att det var märkligt att berätta något så privat för oss, särskilt min make tyckte detta var svårt att ta in.

Nu meddelar sonen att de önskar presentera två ytterligare människor som de alltså har en relation till. Vilket också innebär att de önskar ha dessa med sig när familjen samlas. Ett barnbarn ska till exempel ha sitt ettårskalas utomhus här på gården i juni och då vill de komma allihop. Det har vi sagt nej till, men vår son vill nu inte acceptera detta. Det här har lett till en konflikt som börjar eskalera och påverka alla i släkten, bland annat hans syskon.

Den yngste försöker vara neutral men mellansyskonet är nu också arg på oss, vilket har lett till mycket stress och obehag. Nu har han tagit ett samtal med sonen och försökt förklara att vi får acceptera hur de lever, men de måste acceptera att det blir väldigt märkligt för oss och övriga släktingar att behöva ha detta leverne rakt i ansiktet. Och hur skall man förklara detta för alla de yngre barn och kusiner som vistas här?

Man måste kunna kompromissa anser vi, men tydligen inte vår son som blir sårad och arg. Vi har alltså varit en stabil familj och är mycket ledsna att det blivit så här. Jag oroar mig på kvällarna över att det här ska riva sönder allt det stabila vi byggt upp. Jag känner stress under

dagarna och mår inte alls väl. Jag tänker också på deras två barn som är i tidiga skolåldern och som ska behöva leva i den här minst sagt röriga konstellationen. Varför tänker de inte på barnen? Jag skulle bli glad över några råd kring hur vi kan hantera vår son och denna besvärliga situation.

”Tack på förhand”

! Svar:

Jag förstår verkligen att ni är oroliga över hur den här situationen påverkar er familj. Att ha eskalerande konflikter av det här slaget med sina barn är förstås väldigt tärande. Jag antar att det som håller dig vaken om nätterna, utöver din oro för att allt det stabila ni byggt upp skall rivas sönder, också är den väldigt stora förlust det skulle innebära om ni inte längre kan samlas allihop på samma sätt, och därtill tappa kontakt med ett eller flera barn (och barnbarn).

Om jag skall se något positivt i situationen så är det att er son faktiskt varit öppen gentemot er. Många som lever utanför relationsnormerna vågar aldrig någonsin berätta det för sina egna föräldrar, av rädsla för att inte accepteras. Vilket skapar ett avstånd såklart. Det avståndet vill ert barn inte ska finnas mellan er.

Jag läser din problembeskrivning och inser att vi ser på det på olika vis. Du och din make tycker grundproblemet är att er son är polyamorös och önskar vara öppen med det. Det jag känner mig mest oroad över är era reaktioner på det.

Jag vill först säga att jag förstår hur det kan vara svårt att direkt känna sig bekväm med något

som ligger långt ifrån ens egen uppfattning om hur en relation bör se ut. Tvåsamhetsnormen är stark i vår kultur och färgar hur vi ser på det som faller utanför den. Det är inte så konstigt att ni undrar hur man bäst förhåller sig till det nya. Men det sätt ni nu väljer att hantera det uppkomna läget på kommer sannolikt vara alldeles avgörande för hur era relationer och er samvaro kommer att fungera (eller inte fungera) från nu.

Jag gissar att ni saknar en del information om vad polyamori är. Ni undrar exempelvis varför han ville berätta något ”så privat”. Det skulle kunna jämföras med att ens barn inte bör berätta att de är kära i någon av samma kön, för att ta ett exempel. Att ha polyamorösa relationer handlar inte om att leva monogamt och plötsligt vilja släpa hem en drös av sporadiska älskare eller sexpartners till släktkalasen. Polyamori är ett sätt att leva i kärleksrelationer. Enkelt förklarat kan man beskriva det som förmågan att känna romantisk kärlek till fler än en person samtidigt. Och när man har kommit fram till att det är i den relationsformen man hör hemma och vill leva i, så blir det ju väldigt problematiskt om andra viktiga människor plötsligt vänder ryggen till. Tänk att älska två personer innerligt, och leva tillsammans med dem – men bara ha tillstånd att presentera den ena för sin egen familj. Det blir ju jättesvårt.

Du undrar också varför de inte tänker på sina barn. Där tror jag du har alldeles fel. Jag är helt säker på att de har tänkt jättemycket på dem. Det tvingas alla göra som väljer att leva utanför relationsnormen. Går man igenom befintliga studier kring barn som växer upp i polyamorösa familjer så finns inga skillnader i psykisk hälsa

när man jämför med de monogama familjerna. Själva relationsformen är alltså i sig ingenting skadligt. Men när barn i polyfamiljer mår dåligt ser man en orsak som skiljer sig åt: omgivningens reaktioner. Så en relevant fråga till oss som är ”omgivningen” bör ju vara, ska vi verkligen fortsätta utsätta barnen för diverse negativa reaktioner och fördomar?

Ni har förstås rätt i att vi måste kunna kompromissa i de relationer vi har när vi är oense. Men man kan inte kompromissa om det som är ens kärna. Även om det varierar och ändras över tid. Att ert barn ska behöva dölja en stor del av sig själv och sitt liv för er är inte en kompromiss. Det är ett orimligt krav som leder till lidande av olika slag.

Jag tror alltså att ni står inför ett väldigt viktigt vägval här. Er son kan inte välja bort sin familj, även om den förändrats i sin konstellation. Det är ni som måste välja hur ni ska förhålla er till att den blivit en smula större. Ni kan välja att inte acceptera sonens (hela) familj, men då riskerar ni också relationen till ert barn och era barnbarn. Här behöver ni väga in den förlust, den saknad och den sorg det sannolikt skulle innebära för er. Ni behöver också väga in hur påtagligt sårande det kommer att vara för ert barn, hur också hans liv kommer att påverkas negativt.

Eller så kan ni välja att acceptera och respektera ert barns sätt att leva. Jag vill verkligen vädja till er att försöka med det här spåret, för allas skull. Det kan kännas svårt att förstå i början, även lite skamfyllt kanske. Men brist på förståelse och skamkänsla kan man ju hantera. Försök möta det här nya läget med lite utforskande nyfikenhet. Ställ frågor till er son med

intentionen att förstå honom bättre. Efter ett tag brukar det som känns jobbigt klinga av.

Om ni väljer ett accepterande förhållningssätt så får ni i bästa fall ett par nya, trevliga och roliga släktingar, som tillför något gott i era liv. I värsta fall tycker ni även med tiden att det är ett märkligt sätt att leva. Men det är högst sannolikt ändå ett bättre alternativ än att ha en bruten, skadad relation med er son.

Lyckas ni inte tror jag risken är överhängande att det blir ganska tomt på den stora yta ni har förmånen att samla barn och barnbarn på. Tomt i huset, tomt i trädgården och tomt i era hjärtans kammare. Det vore så himla sorgligt tycker jag.

Anna Bennich

26 Om det inte är integration vi vill ha borde vi inte låtsas det

Det svenska offentliga samtalet är för ängsligt. Många gömmer sig bakom eufemismer och luddigheter i stället för att säga vad de menar.

En vän uppmärksammade mig på något väldigt intressant häromveckan. Han påminde mig om den intensiva diskussion vi hade för några år sedan om (muslimska) män som vägrar skaka hand med kvinnor av religiösa skäl. I samband med det drog statsminister Stefan Löfven en

linje i sanden med uttalandet: ”I Sverige hälsar man på varandra. Man tar både kvinnor och män i handen”. Det var få som invände.

Min vän påminde mig vidare om den debatt vi haft kring (religiösa) plagg som niqab där ett av de tyngsta argumenten mot dessa var att vi inte kan ha ett samhälle där vi inte visar ansiktet för varandra.

Det framställdes som icke förhandlingsbara grundvärderingar som alla som lever i Sverige måste rätta sig efter – oavsett religion eller andra övertygelser.

Men min vän satte fingret på hyckleriet genom att peka på människorna som hastade fram på gatan utanför lunchrestaurangens fönster. Bakom munskydden skymtades ängsliga ögon ständigt på sin vakt för att inte hamna alltför nära de medmänniskor de mötte på gatan.

– Det var tydligen inte så viktigt ändå det där, skrattade han.

Hans spaning ringar in vad jag uppfattar som några grundläggande problem i det svenska offentliga samtalet. Det ena är att vi alldeles för sällan säger vad vi egentligen menar – av rädsla för att budskapet ska gå fram alltför osminkat. Eller, hemska tanke, att det ska skapa riktigt dålig stämning. I stället gömmer vi oss bakom symbolfrågor som slöjor och handslag.

Det andra problemet är den svenska förkärleken för eufemismer. Som om en luddigare problembeskrivning eller ett mindre tydligt ordval skulle göra en hård verklighet lättare att acceptera. När städare skulle benämnas

lokalvårdare påverkade det inte yrkets låga status. Och när handikappade människor först skulle kallas funktionsnedsatta för att sedan bli funktionsvarierade förändrade det ju inte den bistra sanningen att ytterst få som kan välja frivilligt skulle vilja skaffa sig en ”funktionsvariation” som exempelvis tvingar dem till livslång medicinering eller till att bli rullstolsbundna. Eller förlåt, rullstolsburna, ska det förstås vara.

Det är naturligtvis inget fel med att vilja inkludera människor och understryka att alla har samma grundläggande värde oavsett vilka svagheter vi är födda med eller har förvärvat under livets gång. Men att tro att det gör någon avgörande skillnad vilket ord man använder för att beskriva detta icke önskvärda tillstånd är att lura sig själv. Så visst kan vi ändra olika uttryck om de grupper som dessa ord benämner gärna vill det. Men det är och förblir symbolhandlingar. Verklig inkludering kräver långt mycket mer.

Så tillbaka till exemplet jag inledde med och det andra problemet jag ser: att vi alltför sällan säger vad vi menar. Det var uppenbarligen ingen helig princip att man inte ska täcka sitt ansikte eller att man måste hälsa genom att ta i hand. För just nu uppmanas vi till och med av myndigheterna att täcka våra ansikten och avstå från handskakningar. Så vad handlar det om egentligen?

Jag tror att det rör något långt djupare och mycket mer avgörande: Nämligen hur mycket majoritetsbefolkningen är beredd att anpassa sig till den växande andelen invånare i Sverige med ursprung i andra delar av världen. Människor som lever i – och är en del av – detta

land, men som i vissa avseenden hyser helt andra värderingar och idéer än de som majoriteten omfattar, och i grunden är ganska stolt över. Dessa värderingar och idéer, manifesterade bland annat i vår grundlag, har ju skapat detta samhälle dit så många vill komma när de av olika skäl lämnar sina ursprungsländer.

Vi talar ofta med självklarhet om integration. Fram till 2007 hade vi till och med en hel myndighet som hette Integrationsverket. Och så sent som 2014 hade Sverige fortfarande en integrationsminister. Men mer sällan säger vi vad vi menar med det. Rent semantiskt betyder ju integration att föra samman olika delar till en enhet där delarna samspelar. Om vi menar allvar med att det är just integration vi vill ha borde vi prata mer om vilka värderingar, traditioner och levnadssätt som finns bland våra största invandrargrupper som vi vill göra till en del av det framtida Sverige – sådant som då gärna bör omfattas av alla.

Jag utesluter inte att en betydande andel av majoritetsbefolkningen anser att det finns flera sådana. Men är det så att de flesta finner det svårt att lista särskilt många av dessa borde vi sluta prata om integration och i stället vara öppna med att integration förhåller sig till assimilation som funktionsvarierad gör till funktionsnedsatt. Att det egentligen är assimilation som avses. Om det i själva verket handlar om vilka avvikande värderingar, idéer och levnadssätt som vi inom majoritets-samhället kan tolerera snarare än att vilja göra dem till våra egna, blir diskussionen oärlig. Något som många människor med utländsk bakgrund intuitivt uppfattar.

Detta gör i sin tur samtalet improduktivt och oförmöget att leda oss framåt mot målet: Ett land som invånarna känner tillhörighet till och där de känner samhörighet med varandra – oavsett bakgrund.

Jörgen Huitfeldt

26 Covidpatienters rehabilitering går över förväntan

Många har synliga skador på hjärnan med minnesförlust och koncentrationssvårigheter.

En del lider av extrem trötthet, ångest och störd sömn.

Det handlar om patienter som har varit svårt sjuka i covid-19.

– Men vi ser ändå en tydlig förbättrings-tendens hos den här gruppen, säger Wolfram Antepohl som är chef för rehabiliteringsmedicinska kliniken i Linköping.

För ett år sedan drabbades 26-årige Torkel Blohmé av svår covid-19.

Han åkte in akut till Karolinska universitetssjukhuset i Solna där han fick behandling med syrgas och blodförtunnande läkemedel på grund av risken för blodproppar.

När vi träffade honom i mitten av april, några veckor efter att han skrivits ut, berättade han om en extrem trötthet. Bara av ansträngningen att ta en dusch, eller tömma diskmaskinen, behövde han vila minst en halvtimme efteråt.

Lungorna hade tagit stryk. Det kom ett väsande ljud när han gäspade eller andades djupt, och han var orolig för att skadorna skulle bli bestående.

Nu har det gått ett år sedan han skrevs ut och vi träffar honom på Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm dit han cyklar varje dag från hemmet på Lidingö.

– Det har gått bra, säger han när han kommer ut från en av tegelbyggnaderna och berättar hur tufft året som gått varit.

– Jo, det har varit ganska körigt faktiskt. Jag gick ju ändå från att vara väldigt sjuk till att klara av att ta en kandidatexamen några månader senare, säger han litet skämtsamt och låser upp sin cykel som han har parkerat en bit bort.

Cykeln har varit hans främsta rehabiliteringsredskap. Men det har inte varit någon dans på rosor, säger han.

– När vi träffades för ett år sedan hade jag ju sådana problem med andningen att jag blev andfådd bara av att prata med er, säger han.

Torkel Blohmé är långt ifrån ensam om en segdragen kamp för att komma tillbaka efter svår covid-19. På rehabiliteringsmedicinska kliniken vid universitetssjukhuset i Linköping har man följt upp över 400 patienter som varit inlagda för covid-19 i den första vågen i Östergötland, fyra månader efter att de skrivits ut.

– Nästan hälften av dessa patienter hade vid uppföljningen tydliga problem i sin dagliga livsföring, säger Wolfram Antepohl som är verksamhetschef vid kliniken.

De vanligaste problemen som den här gruppen patienter uppvisar rör olika former av kognitiva svårigheter.

Det kan handla om problem med minnet, framför allt när- och arbetsminnet, vilket gör att de kan ha svårt med simultankapacitet och att hålla många bollar i luften samtidigt.

Andra vanligt förekommande kognitiva svårigheter är koncentrationssvårigheter och det som kallas för hjärntrötthet.

– Vi ser att många bara orkar vara kognitivt aktiva under en kortare period innan de måste vila hjärnan, säger Wolfram Antepohl.

För att illustrera hur hjärnan kan se ut hos en patient visar han en bild som föreställer hjärnan hos en 55-årig man som vårdades på intensivvårdsavdelning under flera veckor, våren 2020.

På bilden, som är tagen med magnetkamera ett halvår efter insjuknandet, ser man tydliga ljusa

fläckar som beror på skador eller ärr i nervvävnaden.

När 55-åringen skrevs ut hade han förlamningar i armar och ben. Men han hade också påverkan på organsystem som lungor och njurar. Runt midsommar kunde han ta några enstaka steg på egen hand inomhus.

– Han har gjort tydliga framsteg, framför allt när det gäller de motoriska funktionerna i armar och ben, säger Wolfram Antepohl.

I dag klarar han att gå längre sträckor utomhus, även om han använder stavar som stöd och behöver vila med jämna mellanrum.

Läkarna vet inte säkert vad som har orsakat de skador som är så tydligt framträdande på bilden.

Tvåa på listan över svårigheter som tidigare covid-19-patienter uppvisar är en extrem fysisk trötthet.

Det beror ofta på att att lungorna och hjärtats muskler är försvagade efter sängliggandet och att patienten inte klarar att syresätta och transportera blodet som vanligt.

Nervkopplingarna kan också vara skadade på ett sätt som gör att musklerna inte får de impulser som de brukar.

Det är något som bekräftas av specialistsjuksköterskorna Eva Åkerman och Ulla Leijonhufvud på Karolinska universitetssjukhuset i Solna.

De håller digitala möten med patienter som drabbats av svår covid-19, tre månader efter att de har skrivits ut från intensivvården.

Under den första vågen som inträffade förra året hade de digitala möten med omkring 269 patienter.

Hur många de haft från den andra vågen, som kom senare under hösten, har de inga exakta siffror på men gissar att det rört sig om ett femtiotal hittills.

Problemen som patienterna haft har sett lite olika ut.

– Men det vanligaste som vi har sett är som sagt problem med andningen som gör att man kan ha stora problem bara av att gå uppför en trappa, säger Ulla Leijonhufvud som är intensivvårdsjuksköterska.

Ett annat vanligt problem är sömnstörningar som i sig kan bidra till den fysiska tröttheten, och som ofta hänger ihop med att patienten legat nedsövd och inte har upplevt dag och natt. Det gör att dygnsrytmen kan vara störd.

– Många säger att de somnar, men att de sedan vaknar ganska snart av ångest och kanske av att inte få luft. Andra berättar att de vaknar av konstiga eller otäcka drömmar, säger Eva Åkerman som är omvårdnadsansvarig för intensivvården på Karolinska.

De patienter som legat i respirator och blivit sövda har ofta fått starka läkemedel intravenöst.

– Det i kombination med att de har varit allvarligt sjuka kan framkalla upplevelser som kan upplevas som väldigt obehagliga, säger Eva Åkerman och berättar om patienter som haft vanföreställningar om att de har skadat någon, eller att de själva blivit utsatta för hot eller våld.

Utmaningen med just den här kategorin patienter är att det ofta rör sig om en

kombination av svårigheter, enligt Wolfram Antepohl.

Den som har drabbats av en stroke kanske samtidigt har en lungskada att handskas med, plus kognitiva svårigheter med hjärntrötthet samt extrem fysisk trötthet ovanpå allt annat.

Det gör att man ofta kopplar in ett team bestående av fysioterapeut, psykolog, läkare och kanske även en arbetsterapeut för att de tillsammans med patienten ska kunna utforma ett individuellt program som tränar flera olika funktioner.

Ett första steg kan vara att berätta för närstående, vänner och kollegor varför man fungerar som man gör just nu.

Sedan kan det vara viktigt att försöka komma tillbaka i en dygnsrytm som ger en bra sömn och bättre förutsättningar för att kunna fungera på flera plan samtidigt.

Därför är fysisk aktivitet en viktig komponent i träningen. Det är också direkt gynnsamt för nervsystemet och de kognitiva funktionerna, inte minst eftersom det leder till en ökad cirkulation i hjärnan.

– Fysisk aktivitet kan också ge en naturlig trötthet som underlättar för den som försöker hitta tillbaka till en fungerande dygnsrytm, säger Wolfram Antepohl.

För många handlar det sedan om att arbeta med olika övningsprogram för att träna till exempel arbetsminne och simultankapacitet.

– Behandlingen är ofta densamma som vid andra former av hjärnskador. Mycket handlar om kognitiv träning eftersom hjärnan fungerar

som andra organ, om du tränar en funktion så blir du bättre på den, säger Wolfram Antepohl.

Samtidigt håller han upp ett varnande finger för risken att gå fram för snabbt med träningen, särskilt i de fall som handlar om hjärntrötthet.

– Därför är det viktigt att man inte överträner, utan respekterar sina gränser men försöker vidga dem långsamt.

När vi frågar Torkel Blohmé vad han har haft för utmaningar så säger han att det i stort sett bara har handlat om fysisk trötthet och andningssvårigheter.

– När vi träffades förra våren levde jag som en pensionär. Om jag gick hundra meter utanför huset så blev jag helt slut, säger han och berättar att han successivt utökade sträckan.

Efter några veckor gick han tvåhundra meter och efter ytterligare en tid började han ta cykeln till Kungliga Tekniska högskolan där han nu arbetar med en masterexamen som han hoppas vara klar med om lite mer än ett år.

– Allt som allt tog det mig cirka fyra månader att komma till mitt nuvarande tillstånd, säger han.

När han i slutet av förra året gjorde en spirometri för att mäta lungornas kapacitet visade det sig att hans lungkapacitet ligger över genomsnittet för hans ålder.

Han fick samtidigt veta att han inte riktigt tömmer lungorna på all luft när han andas ut. Så han fick en snabbverkande astmamedicin som ska hjälpa till att vidga lungorna.

– Det är mycket med plugget just nu och jag kan bli trött. Men jag är i gång och cyklar varje dag.

Jag lyfter skrot och promenerar med hunden. Så jag får säga att det ändå har gått väldigt bra.

På rehabiliteringsmedicinska kliniken i Linköping möter man hela tiden patienter som har stora problem med andningen.

– När de skrivs ut ser det ofta ut som kriget i deras lungor, det har vi sett i röntgenundersökningar, säger Wolfram Antepohl.

Det har funnits en stark oro att de ska få en kvarstående påverkan på andningsfunktionen.

– Men även om många klagar på att det är svårt andas så ger den kliniska bilden ett gott hopp om att de allra flesta kommer att bli bra. Vi ser en tydlig förbättringstendens, säger Wolfram Antepohl.

Hur resultatet av rehabiliteringen för den här relativt nya patientgruppen kommer att se ut längre fram är det dock ingen som vet.

– Men hittills är bilden att de flesta förbättras betydligt. Det gör att vi i grunden är positiva, med rätt rehabilitering och tid så ser det ut att kunna bli bra, säger Wolfram Antepohl.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Vanligast skador och rehabiliteringen efter svår covid-19

1 Överst på listan över vanliga skador är kognitiva störningar, till exempel koncentrations- och minnessvårigheter. Hit räknas även det som kallas hjärntrötthet.

2 Tvåa kommer en extrem fysisk trötthet som ofta hör ihop med att lungorna har nedsatt funktion och att hjärtat inte klarar att syresätta blodet. Musklerna är ofta även försvagade.

3 Trea på listan finns andningsbesvär. Det hör ihop med att covid-19 ofta drabbar lungvävnaden svårt.

Efter en utredning kan ett rehabiliteringsteam sätta ihop ett program som tränar respektive färdighet som patienten har svårt med, på en lagom nivå.

Mycket handlar om att ge patienten kunskap om och förståelse för vad som kan ha hänt med hjärnan och kroppen och hur man måste anpassa vardagen efter det.

Först behöver man sätta gränsen för vad man klarar av för att sedan långsamt kunna utvidga den. Det är en balansgång mellan att inte ge efter och bara ligga kvar i sängen, och att utmana sig på en nivå som man klarar och mår bra av.

Till en början kan träningen handla om basala saker som att röra sig i lägenheten, mellan sängen och toan, för att sedan kanske börja ta trappen till övervåningen.

Källa: Rehabiliteringsmedicinska kliniken vid Universitetssjukhuset i Linköping

26 Vaccinpassen snart här – men räkna inte med fri rörlighet

De så kallade covid-passen som snart börja gälla inom EU ska få fart på resandet igen. För ressugna svenskar finns saker att tänka på inför utlandsresan. Det ”Gröna beviset” garanterar inte fri rörlighet och tekniska lösningar är inte på plats.

– Det viktiga för oss är att man hittar gemensamma regler så fort som möjligt, säger Freja Annamatz, presschef på flygbolaget SAS.

Nyligen gav regeringen besked om att det svenska vaccinationsbeviset, som i Sverige kallas ”Gröna beviset” och i EU gröna intyget – beräknas vara färdigt den 1 juni. Inom EU väntas vaccinpasset träda i kraft den 26 juni.

För många länder, särskilt de som är starkt beroende av turism, och i resebranschen ser man vaccinpasset som räddningen för att undvika ännu en katastrofal semestersäsong sommaren 2021.

Även om mycket fortfarande är oklart kring covidpassen märker branschen redan av ett ökande intresse för att semestra utomlands i år.

– Osäkerheten om när och var man kan åka är inte helt borta men den minskar när besked om

vaccination och intyg kommer, säger Didrik von Seth, vd för Svenska resebyrå- och arrangörsföreningen, SRF.

SRF:s medlemsföretag räknar med att ha 50–70 procent av normalläget för utlandsresor från juli och framåt för sommarsäsongen i år. För säsongen oktober 2021 till mars 2022 är bokningarna redan högre än normalt. Medelhavet är populärt och senare i vinter bland annat Thailand.

– Folk är resesugna. Redan förra veckan när regeringen sa att vaccinerade kan börja träffas igen såg resebolagen en ökad bokning för utrikesresor. Att folk är vaccinerade och kan visa det kommer underlätta väsentligt, säger Didrik von Seth., säger Didrik von Seth.

I ”Gröna beviset” kommer det till en början bara framgå om man är vaccinerad, men kraven från EU är att det även ska innehålla ett negativt PCR-test (test för en aktiv infektion) och om personen haft covid-19 och därmed har antikroppar.

Vaccinpasset ska finnas tillgängligt i folks mobiltelefoner, till exempel via en app. Det ska också gå att skriva ut på papper. Kontrollen sker sedan troligen med en QR-kod.

Men de tekniska lösningarna är ännu inte på plats. Flygbolaget SAS är positiva till införandet av covidpassen, men de efterlyser gemensamma regler för hanteringen kring kontrollerna för att resenären ska vara så resklar som möjligt när denne kommer till flygplatsen.

– Vi följer utvecklingen kring tekniska lösningar för att vi ska kunna göra det enkelt för resenären. I dag är det en manuell process som tar lång tid, säger Freja Annamatz på SAS.

Enligt Freja Annamatz tittar SAS på en digital lösning där man kan ladda upp de dokument som behövs på förhand och samordna med incheckningen så att passagerare kan gå direkt till gaten när de kommer fram till flygplatsen.

Under coronapandemin har regler och restriktioner böljat fram och tillbaka i olika länder och det kan vara svårt för resenärer att hänga med i svängarna. Här hoppas resebranschen på lättnader i takt med att vaccineringen ökar.

– När smittspridningen minskar och resandet kommer igång förutsätter vi att restriktionerna släpps, säger Freja Annamatz.

Även SAS ser ett ökat intresse för utlandsresor hos svenskarna, framför allt den senare delen av sommaren. Prognosen är att bolaget kommer ha ett resande på 50 procent i sommar jämfört med före pandemin. Återhämtningen kommer troligen pågå under hela 2022 och först 2023 kan det ske en normalisering.

– Det vi har sett väldigt tydligt redan förra sommaren är att så fort det finns tillstymmelse till lättnader så ökar bokningarna på flygresor. Det finns ett stort sug att komma ut och resa igen, säger Freja Annamatz.

För den som funderar på att boka en utlandsresa i sommar är rådet att kontrollera

av- och ombokningsreglerna hos researrangören. De flesta har ändrat till generösare regler i och med pandemin. Didrik von Seth tror på en reseboom när vaccinpassen är på plats.

– Det är inte osannolikt. Man kan börja se framåt igen, säger han.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. Boka resa

Välj en researrangör som har flexibla av- och ombokningsregler.

Ta reda på om du behöver göra ett PCR-test och om det ingår det i resans pris.

Att boka en paketresa är tryggare än att flyga reguljärt. Då omfattas du av paketreselagen.

Kontrollera att din reseförsäkring gäller.

Ta reda på vilka restriktioner som gäller för landet du ska resa till. Det kan ändra sig fort så gör en uppdatering innan du åker.

Tänk på att saker du brukar göra på din semester kanske inte är öppna, som museum, restauranger, butiker osv.

Fakta. Det gröna intyget

I det gröna intyget för resande inom EU ska finnas uppgifter om vaccinering, tester och tidigare covid-19-sjukdom.

Intyget ska gälla i alla EU-länder och även vara möjligt att införa för Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein.

Det ska vara gratis, finnas både i digital form och på papper, och kunna utfärdas på alla officiella EU-språk.

Den som ännu inte vaccinerats ska ändå kunna använda intyget för att bevisa att man nyligen blivit testad eller redan haft covid-19.

Den resenär som har intyg ska behandlas som invånarna i ankomstlandet.

26 Regioner delar upp fas 4 efter ålder

De allra flesta regioner Sverige kommer att dela upp massvaccineringen i fas 4 efter en prioritering där äldst går först, enligt SVT Nyheter.

I Region Sörmland och Kalmar kommer gruppen att delas in intervaller om tio år, där man börjar med 50- till 59-åringar för att sedan jobba sig nedåt i åldrarna.

– Ålder är den enskilt viktiga faktorn för att bli svårt sjuk i covid, säger Marie Ragnarsson, vaccinsamordnare i region Kalmar län, till SVT.

Fas 4 innebär att den breda vaccineringen av befolkningen inleds. Då ska alla mellan 18 och 59 år få sina första sprutor, vilket är 4,2 miljoner människor.

Folkhälsomyndigheten har ingen tydlig rekommendation om hur regionerna ska bestämma turordningen i fas 4. Enligt en SVT-enkät som 18 regioner svarat på kommer tre av fyra att överväga eller införa ett turordningssystem baserat på ålder. Men vissa inom vården anser att regionerna borde låta alla åldrar vaccineras samtidigt för att öka vaccinationstakten.

– Det blir mycket administration, många samtal och listor med reservpersoner. Den enklaste lösningen är att vaccinera de som befinner sig i fas 4 så fort som möjligt utan att ta hänsyn till ålder, säger Ingrid Stubelius, specialistläkare vid Sahlgrenska universitetssjukhuset och vice ordförande i Västra Götalands läkarförening.

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) kommer de flesta regioner att gå efter ålder, medan några överväger att på till exempel arbetsplatser eller i glesbygd vaccinera blandade åldrar. TT

26 ”Skolbarn kan komma att vaccineras i sommar”

Pfizer/Biontechs globala forskningschef Mikael Dolsten säger till SVT att han hoppas att svenska barn i skolåldern ska kunna vaccineras redan i sommar. Läkemedelsbolagen ska till europeiska läkemedelsmyndigheten EMA lämna in en studie där vaccinet har testats på 2 000 barn mellan 12 och 15 år, och resultatet är ett 100-procentigt skydd utan redan kända biverkningar.

DN

26 Självklart ska våra äldre kunna välja att dricka läsk om de vill det.

Kommunstyrelsens ordförande i Gislaved, Carina Johansson, i ett mejl till Aftonbladet. Nu backar kommunen från det tidigare beslutet att dra in läsken på sina äldreboenden.

TT

26 Nya gröna jobb ger bostadsbrist i norr

Tusentals nya gröna jobb i norr – men var ska alla bo? Omställningen kan göra bostadsfrågan till en flaskhals.

Northvolts batterifabrik i Skellefteå, fossilfritt stål i både i Boden och i Gällivare, och så alla underleverantörer på det. Nu ser norra Sverige ut att bli ett center för grön utveckling.

Fast det finns en hake. Var finns bostäderna åt alla som ska anställas?

I Skellefteå anställer Northvolt tio personer i veckan i år, och vid årsskiftet kommer mellan 500 och 600 personer att jobba i Skellefteå, berättar Jesper Wigardt, kommunikationschef på Northvolt.

Fabriken räknar med att dra i gång produktionen redan i slutet av det här året, och vara i gång helt till 2025. Men så snart kommer inte bostäderna att vara klara.

Det är några snabba byggprojekt på gång, men i övrigt får Northvolt och de anställda hoppas på andrahandsmarknaden, förklarar han.

Fast en stad som Skellefteå kan ju inte tömmas på folk som hyr ut sina bostäder bara för att en ny fabrik slår upp portarna, konstaterar han. Det måste finnas service som vård, skolor,

affärer och andra verksamheter. Det måste helt enkelt till fler bostäder.

I Gällivare ska LKAB bygga anläggningen som förvandlar malmen till järnsvamp, som sedan ska bli till fossilfritt stål. Gruvbolaget beräknar att bara bygget kommer att kräva 2 000 till 3 000 personer under många år. Men i Gällivare pågår tidernas byggboom redan innan den nya anläggningen blev aktuell, berättar Anders Lindberg, pressansvarig på LKAB.

– Vi står mitt i en stadsomvandling, hela Malmberget flyttas till Gällivare, säger han.

Det gör att han inte tror att det kommer att bli så stora problem i Gällivare. Dessutom har både byggbolag och investerare börjat fatta vad som händer i norr, konstaterar han. Northvolt har nog banat vägen också, enligt Anders Lindberg.

I Boden ska det andra, fossilfria stålprojektet H2 Green Steel bygga sin jättefabrik. Jenny Molvin, kommunikationschef på H2 Green Steel, räknar med att det kommer att behövas många tusen personer till Boden de närmaste åren. Redan 2024 ska produktionen vara i gång.

Men bostäderna finns inte ännu.

– Bostäder är kommunens ansvar. Vi vet att de har börjat planera.

Under själva byggtiden kan behovet möjligen lösas med byggbaracker och mer tillfälliga lösningar, tror hon. Men inte på sikt.

– Ingen vill ha fenomenet ”fly in – fly out”, med fredagsflygen som går åt olika håll. Vi har 75 olika nationaliteter hos oss.

– Det är bråttom. Inte bara för oss, det är bråttom för Sverige att ställa om, säger Jenny Molvin.

TT

Fakta. Här behövs arbetskraften i norr.

Northvolts batterifabrik i Skellefteå kan på sikt ge 2 500–3 000 jobb. Nu, i april, arbetar mellan 100 och 150 personer där. Vid årsskiftet beräknas antalet vara mellan 500 och 600 personer.

Hur många jobb LKAB:s, SSAB:s och Vattenfalls satsning på fossilfritt stål i Gällivare ger är oklart ännu, men det kan vara mellan 150 och 200 i produktionen. Fast bara för byggnationen av anläggningar för Hybrit, som tar 20 år att färdigställa, beräknas 2 000–3 000 personer behövas.

I Boden ska också fossilfritt stål tillverkas, men av företaget H2 Green Steel redan 2024. Antagligen behövs runt 1 500 personer för själva produktionen i Boden. Dessutom tillkommer alla underleverantörer och kringtjänster, kanske handlar det om så många som 10 000 personer, enligt H2 Green Steel.

Källor: Northvolt, LKAB och H2 Green Steel

26 Läkare: ”Intensivvården på Karolinska riskerar att rasa”

Initiativet att anställa grundutbildade sjuksköterskor inom intensivvården på Karolinska väcker reaktioner även bland läkare.

– Nu får det vara nog med duttande. Björn Zoëga måste satsa på riktigt på sjuksköterskorna om inte intensivvården på Karolinska ska rasa, säger Christina Agvald Öhman, intensivvårdsläkare och fackligt ombud för Läkarföreningen på Karolinska.

När landets intensivvård är under stor press är personalbristen främsta orsaken, framför allt råder brist på intensivvårdsjuksköterskor. Som DN har berättat vill Karolinska universitetssjukhuset som en lösning på bemanningsproblemen sänka kompetenskravet och anställa grundutbildade sjuksköterskor. Sedan 2015 har Karolinska förlorat 21 procent av sina intensivvårdssjuksköterskor och under pandemin har personalflykten förvärrats.

– Vi har hamnat i en ond cirkel. De få som är kvar får arbeta ännu mer obekväma pass, har Björn Persson, verksamhetschef för PMI, perioperativ medicin och intensivvård, tidigare sagt.

Beslutet har väckt stor upprördhet bland iva-sköterskor som i en skrivelse till sjukhusledningen krävt att förslaget stoppas. Nu kommer reaktionen även från läkargruppen.

– När man lägger fram det här samtidigt som alla är trötta ger det fel signaler. Det har retat upp många sjuksköterskor som faktiskt är kvar så mycket att de nu också överväger att sluta. Att man från ledningen inte förutsåg detta tyder på liten markkontakt, säger Christina Agvald Öhman, som är överläkare inom intensivvården på Karolinska i Huddinge och fackligt förtroendevald.

Förslaget som går ut på att grundutbildade sjuksköterskor som ska introduceras till intensivvården, med förhoppning om att de ska vilja vidareutbilda sig till intensivvårdsjuksköterskor, ser hon inte som lösning på bemanningsproblemen utan efterlyser i stället radikalare åtgärder.

– Jag ser det som ännu ett exempel på duttande som inte kommer att lösa problemen långsiktigt. Frågan måste lyftas till en högre nivå. Björn Zoëga bör vända sig till Irene Svenonius och förklara att det är akut läge nu. Regionen har ändå god ekonomi.

Christina Agvald Öhman säger att avsaknaden av erfarna sjuksköterskor inom intensivvården även drabbar läkarna – dels genom brist på bemannade vårdplatser, dels genom att arbetet under jourtid blir tyngre när sjuksköterskorna är ovana och saknar erfarenhet.

Enligt ledningen är det inte meningen att de grundutbildade sjuksköterskorna ska ansvara för de sjukaste patienterna.

– Det stämmer att det finns andra arbetsuppgifter, men det hjälper inte grundproblemet att vi har för få erfarna intensivvårdsjuksköterskor, säger Christina Agvald Öhman.

Hon pekar på att Karolinska skiljer sig från många andra intensivvårdsavdelningar med sin högspecialiserade vård. Med hänvisning till Svenska intensivvårdsregistret, SIR, framhåller hon också att sjukhuset har bland de sjukaste patienterna i landet, vilket ställer höga krav på rätt kompetens hos personalen.

– Det är att betrakta som en egen kris oavsett den pågående pandemin att vi har tappat så många erfarna sjuksköterskor. Vi får mycket svårt att upprätthålla en säker och bra intensivvård framöver.

Rent konkret önskar Christina Agvald Öhman att Karolinska gör en satsning på arbetstidsförkortning, riktad till intensivvårdsjuksköterskor.

– Jag tycker att man ska erbjuda intensivvårdssjuksköterskorna att arbeta 80 procent med 100 procents lön, ett koncept som prövats med operationssjuksköterskor på andra ställen i landet.

Sjukhusdirektör Björn Zoëga säger att han välkomnar alla förslag som kommer från medarbetarna.

– Det finns ingen helhetslösning, utan flera lösningar. Just den här bemanningsfrågan är något vi diskuterar i ledningen varje vecka: Vad kan vi göra för att få fler att stanna, orka och för att fler ska vidareutbilda sig? Men de senaste 13

månaderna har varit en svår tid för att jobba med grundfrågan om varför sjuksköterskorna inte stannar, säger Björn Zoëga.

Att ni lägger fram förslaget nu tycks ha uppfattats som en provokation. Vad säger du om det?

– Vi kan bli bättre på att informera och jag har förståelse för att folk kan bli irriterade i den situation som är. Förslaget handlar om att se om det går att arbeta på ett annat sätt, att avlasta genom att arbeta i team och kanske hitta en hållbar lösning. Om det visar sig att det inte blir någon lättnad får vi backa.

Björn Zoëga säger att Karolinska ligger lönemässigt under regionens andra sjukhus. Han uppger att sjukhusledningen i den pågående lönerevisionen beslutat om att ge intensivvårdssjuksköterskorna ett extra påslag.

– De kommer att få 4,1 procents påslag i stället för 2 procent som avtalet ger. Vi försöker att höja lönenivån, så att vi hamnar på samma som andra sjukhus, säger Björn Zoëga, som uppger att det extra lönepåslaget kostar 7–8 miljoner.

Vad säger du om uppmaningen att vända dig till Irene Svenonius och be om hjälp för att rädda den högspecialiserade vården?

– Vi har lagt mer pengar på och hittat medel internt på sjukhuset. Om vi behöver hjälp på ett mer strukturellt plan så ber vi om det.

Är du själv orolig för kvaliteten på den högspecialiserade vården?

– Jag brukar inte oroa mig, men det är en situation som måste lösas.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Förlorat 21 procent av sina iva-sjuksköterskor

Karolinska universitetssjukhuset har sedan 2015 förlorat 65, eller 21 procent av sina intensivvårdssjuksköterskor.

Antal intensivvårdssjuksköterskor:

Januari 2015: 306

Januari 2021: 241

Karolinskas ledning har presenterat ett förslag om att under 2021 anställa 15 grundutbildade sjuksköterskor under 2021 till sjukhusets fem intensivvårdsavdelningar. Sjuksköterskorna ska skolas in men även gå på schema, ha patientansvar inom intermediärvård, eller arbeta i ett team tillsammans med intensivvårdssjuksköterska.

27 Läskförbud för gamla är vansinne

Ibland händer det: Alla är rörande överens. Förutom kostchefen i Gislaved då. Hon har fått i uppdrag att se över den mat som serveras i kommunen, och bestämde därför bland annat att ingen läsk ska få serveras på äldreboendena annat än vid högtider.

”Läsken tillför ingen kvalitet, och detta är ett led i att vi ska servera bra mat för de äldre, och samtidigt skilja på vardag och fest”, som hon beskäftigt meddelade Värnamo Nyheter (18/4).

Protesterna var omedelbara. En lokal handlare blev rent av så förbannad att han fraktade över 480 liter läsk – som kostchefen genast lät ta i beslag och köra till soptippen (Kvällsposten 24/4), trots att läsken ju inte tillhörde äldreboendena, utan de boende som privatpersoner.

Detta gjorde i sin tur allmänheten ännu mer upprörd, så pass att kommunstyrelsens ordförande till sist fått gå ut och lova att läskförbudet ska rivas upp.

Det har påpekats att många äter dåligt på ålderns höst. Att sött ofta är den enda smak man riktigt fortsätter att uppskatta, och att ett beprövat sätt att få i folk näring just är att bjuda på något sockerstint. Den medicinska nyttan är emellertid inte det centrala här: Poängen är tvärtom vars och ens rätt att vara onyttig och icke ändamålsenlig.

Sverige förknippas annars ofta med hälsoförmynderi. Med rökförbud, och motstånd mot gårdsförsäljning av alkohol, och propåer om sockerskatter. Men det är ett missförstånd att sådant handlar om det svenska kynnet. Det är inte medborgarna som driver detta, utan politiker och tjänstemän som bara vill vårt bästa, utan att förstå något om vad vårt bästa är.

Och det visar också striden om läsk i Gislaved: Vanliga människor inser att livskvantitet faktiskt inte är detsamma som livskvalitet. Att det inte har ett egenvärde att bli hundra år, om de hundra åren inte får fyllas av de små njutningarnas glädje.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

27 ”Stärk medicinsk forskning och utveckling inför nästa hälsokris”

Sverige kan genom medicinsk forskning och utveckling stå bättre rustade vid nästa hälsokris. Det handlar om att säkerställa forskningskompetens, kunna dela hälso- och vårddata samt öka möjligheten att genomföra patientnära studier i vården, skriver 32 företrädare för vård, akademi, företag och intresseorganisationer.

DN. DEBATT 210427

Vård och medicinsk forskning och utveckling står i frontlinjen när det gäller att hantera och bekämpa en pandemi. Stora insatser har gjorts, men det har också blivit tydligt att Sveriges regelverk, sjukvård, hälsodatasystem och relativt små forskningsmiljöer inte är anpassade för dagens globala hälsoutmaningar.

Två aktuella exempel:

En ny studie visar att dödligheten bland covid-19-patienter inom intensivvård i Sverige ökade mellan oktober och december 2020 från cirka 20 procent till 35 procent, trots att sjukvården kontinuerligt vidareutvecklat behandlingsmetoder och trimmat in vård-rutiner. För att förstå orsakerna bakom ökningen och samtidigt utvärdera behandlingar, behöver vårdpersonal och forskare ha snabb tillgång till komplex patientinformation i realtid ur hälso- och sjukvårdens många it-system, men den möjligheten saknas i dag.

Rådande tolkning av etikprövningslagen i Sverige förhindrar kliniska forskare att utvärdera nya behandlingsmetoder som kan öka överlevnad och minska lidandet för svårt sjuka patienter som av olika skäl inte kan lämna eget samtycke. Tolkningen av lagen gör dessutom att tillvaratagna prover måste kasseras i de fall samtycke från patienten inte kan inhämtas.

Detta är bara två av en mängd exempel på problem. Därför behöver vi nu på ett konstruktivt sätt ta vara på våra erfarenheter, samtidigt som vi identifierar och arbetar bort svagheterna i systemen.

Som en del av regeringens samverkansprogram Hälsa och life science har Forska! Sverige,

tillsammans med de 34 organisationerna i Agenda för hälsa och välstånd, utrett två frågor:

”Vilken roll spelar medicinsk forskning och utveckling under en kris som pandemin?” samt ”Hur har möjligheten att bedriva och dra nytta av medicinsk forskning och utveckling påverkats av pandemin?”

Som representanter för vård, akademi, företag, professions-, patient- och andra intresseorganisationer, har vi skapat en samlad bild av lärdomar.

Baserat på analysen överlämnar vi på onsdag en ny rapport till regeringen med tio konkreta åtgärdsförslag som vi anser bör prioriteras för att bättre kunna dra nytta av forskning och utveckling inför framtida hälsohot.

Åtgärdsförslagen ryms inom följande fyra områden:

1 Investera i starka och hållbara forskningsmiljöer. Det krävs en bred grundforskning, om vi ska ha en god beredskap för okända hälsohot. Det behövs också satsningar på långsiktiga forsknings- och innovationsprogram och på klinisk forskning.

Vi bör därför öka finansieringen till fri forskning samtidigt som vi identifierar kunskapsluckor. Forskningsinfrastruktur, i form av högteknologiska plattformar som möjliggör avancerade analyser, behöver få en långsiktig finansiering, samt vara samordnad och tillgänglig för vårdpersonal och forskare i hela landet.

2 Möjliggör delning av hälso- och vårddata. För att kunna agera effektivt i hälsokriser krävs nationell samordning av hälso- och vårddata. Patienter såväl som vårdgivare, forskare och företagare måste få bättre möjlighet att bidra till

insamling, användning och delning av data och prover, och det måste ske på ett etiskt, säkert och strukturerat sätt. Detta behov har blivit mycket tydligt under pandemin.

Vi måste därför utveckla en nationell handlingsplan med gemensamma standarder och tydliga juridiska ramverk, så att regionerna kan dela och dra bättre nytta av hälso- och vårddata i krisläge. Det skulle även leda till en ökad kvalitet, jämlikhet och trygghet i vården i ett normalläge.

3 Stärk bemanning och kompetens inom vården. Det finns ingen buffert och när vi hamnar i ett krisläge, vid nya hälsohot, måste forskande personal användas för rutinsjukvård. Det är allvarligt, eftersom dessa personer också behövs för att utföra de tidiga studier som snabbt kan öka kunskapen och ge patienter bästa möjliga vård.

Vi måste därför stärka forskningsuppdraget inom vården. Vi instämmer i Vetenskapsrådets rekommendationer om att kliniskt verksam personal behöver få mer tid att forska samt att det behövs ekonomiska incitament och uppdrag som främjar infrastruktur, kompetensförsörjning och nationell samordning inom klinisk forskning.

4 Underlätta för patientnära studier även i krisläge. Det är av yttersta vikt att under en pågående kris kunna genomföra patientnära studier. Studierna måste komma i gång snabbt så att ny kunskap kan föras vidare och komma till verklig nytta i vården, till exempel genom att patienterna får tillgång till nya potentiellt effektiva behandlingar.

För att detta ska kunna genomföras under kriser krävs det att förutsättningarna för att

rekrytera patienter och bedriva kliniska studier även i normalläge förbättras.

Vi måste införa nationella standarder och effektivisera processen för godkännande av kliniska studier, möjliggöra kliniska studier på distans, underlätta befolkningens deltagande och ge förutsättningar för att snabbt kunna bygga upp register vid kris. Detta kräver bland annat lagändringar.

Mitt i de stora prövningarna har pandemin synliggjort kapaciteten och styrkan hos vårdpersonalen, samtidigt som de har fått slita oerhört hårt. Pandemin har också visat vilken stor tillgång samhället har i form av forskares och företagares förmåga att ställa om och bidra. En plötslig gemensam och farlig utmaning har genererat lösningsinriktade prioriteringar, något vi vill värna även framöver.

Överlag kan man konstatera att det som fungerar bra i vardagen är det som kommer att fungera väl i en krissituation. Därför måste vi stärka forskningen och bibehålla flera arbetssätt och förmågan att samarbeta som utvecklats under pandemin. Då står vi bättre rustade inför nästa hälsohot, samtidigt som vi snabbar på utvecklingen för behandlingar inom andra sjukdomar. Vi kommer att arbeta för att så ska ske, men det kräver finansiering, ändamålsenliga regelverk och stöd från myndigheter.

Detta kräver i sin tur politisk handlingskraft så att vi i Sverige ska kunna dra bättre nytta av forskning och utveckling, både nu och inför nästa hälsohot, och vi ser fram emot en konstruktiv dialog om våra förslag.

Tobias Alfvén, docent och barnläkare, ordförande, Svenska Läkaresällskapet; Anders

Blanck, vd, Lif – de forskande läkemedelsföretagen; Lars I Eriksson, professor och överläkare, Karolinska Institutet, Karolinska Universitetssjukhuset; Mia von Euler, professor, överläkare och dekan, Örebro universitet; Tomer Feffer, vd, Bayer Sverige; Margareta Haag, ordförande, Nätverket mot cancer; Lotta Håkansson, förbundsordförande, Reumatikerförbundet; Eva Tiensuu Janson, professor, överläkare och stf vicerektor medicin & farmaci, Uppsala universitet; Jan-Ingvar Jönsson, rektor, Linköpings universitet; Mats G Karlsson, forsknings- och utbildningschef, Region Örebro län; Ulrika Årehed Kågström, generalsekreterare, Cancerfonden; Göran Larsson, forsknings- och utbildningschef, Region Västerbotten; Lise Lidbäck, förbundsordförande, Neuroförbundet; Ulrika Lindstrand, förbundsordförande, Sveriges Ingenjörer; Kristina Ljungros, generalsekreterare, Astma- och Allergiförbundet; Thomas Magnusson, förbundsordförande, Diabetesorganisationen i Sverige; Karin Meyer, vd, Apotekarsocieteten; Anna Nilsson Vindefjärd, generalsekreterare, Forska!Sverige; Martin L Olsson, professor, överläkare och prodekan, Medicinska fakulteten, Lunds universitet; Ole Petter Ottersen, rektor, Karolinska Institutet; Erik Petré, förbundsordförande, Naturvetarna; Katrine Riklund, professor, överläkare och prorektor, Umeå universitet; Inger Ros, förbundsordförande, Riksförbundet HjärtLung; Ulrica Sehlstedt, managing partner, Arthur D. Little; Kristina Sparreljung, generalsekreterare, Hjärt-Lungfonden; Sofia Rydgren Stale, ordförande, Sveriges läkarförbund; Carin Svensson, förbundsdirektör, Sveriges farmaceuter; Jakob Tellgren, nordenchef, MSD; Christoph Varenhorst, medicinsk direktör,

Pfizer Sverige; Berkeley Vincent, vd, Janssen Sverige; Ann-Marie Wennberg, professor och sjukhusdirektör, Sahlgrenska universitetssjukhuset; Anne-Lie Öberg, government affairs manager, Nordic, Medtronic

27 Astra Zeneca-vaccin misstänks ha vållat ännu ett dödsfall

Ytterligare ett dödsfall som kan bero på den sällsynta koagulationsrubbning som Astra Zenecas covid-19-vaccin befaras ge upphov till har rapporterats in till Läkemedelsverket.

Sverige har nu haft fyra misstänkta fall, varav två dödsfall.

– Det rör sig om en kvinna på knappt 70 år, tidigare frisk, som vaccinerades med Astra Zenecas vaccin mot covid-19. Rapporten kom till oss i förra veckan och hon hade då blodproppar i kombination med ett litet antal blodplättar och blödningar, säger Karin Vengemyr, gruppchef för biverkningsgruppen på Läkemedelsverket, till DN.

Hon bekräftar att det är det fjärde misstänkta fallet av den sällsynta biverkningen i Sverige. De tre andra rör kvinnor under 65 år. Ett av de tidigare fallen är ett dödsfall.

Kvinnan som nyligen avlidit var fullt frisk när hon vaccinerades, enligt anhöriga. Några dagar senare fick hon de ovanliga biverkningar – blodpropp och låga nivåer av blodplättar – som varit i fokus för EU:s läkemedelsmyndighet EMA:s granskning av vaccinet, enligt SVT Nyheter Väst som var först med att rapportera om att kvinnan avlidit.

– Det är den bilden vi sett tidigare och det är också detta som EMA har sett, när det rör sig om en mycket ovanlig biverkning av Astra Zenecas vaccin, säger Vengemyr.

Enligt Vengemyr är det inget som sticker ut i det senast inrapporterade fallet.

– Tidsförloppet är likartat och även andra omständigheter, säger hon.

Läkemedelsverket bekräftade i förra veckan för TT att myndigheten hade fått in en rapport om kvinnan i 70-årsåldern. Då var kvinnan inskriven på en intensivvårdsavdelning. Hon vårdades därefter en kort tid innan hon avled, enligt Vengemyr.

– Vi granskar och handlägger rapporten och kompletterar med ytterligare medicinsk information samt skickar den till den europeiska databasen för misstänkta biverkningar, säger hon.

Den sällsynta biverkan har lett till att flera länder sett över åldersrekommendationer och även pausat Astra Zenecas vaccin Vaxzevria i perioder.

EU:s läkemedelsmyndighet EMA beslutade den 7 april att lägga till koagulationsrubbningen som en ”mycket ovanlig biverkan”. Risken för att drabbas av den ovanliga blodkoagulationsrubbningen efter att ha tagit Astra Zenecas vaccin är 1 på 100 000, enligt EMA, som sagt att nyttan med vaccinet uppväger risken att drabbas av biverkningar.

Sverige beslutade i förra veckan att Astra Zenecas vaccin fortsatt enbart ska ges till personer över 65 år. Statsepidemiolog Anders Tegnell motiverade det med att de flesta som drabbas av biverkan är personer under 60 år.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

Fakta. Vaccinöverenskommelsen

Regeringen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) har slutit en överenskommelse om genomförande av vaccinering mot covid-19.

Det gemensamma målet var först att alla i Sverige som är 18 år och äldre samt personer

under 18 år tillhörande en riskgrupp ska kunna erbjudas vaccinering under första halvåret 2021.

Den 1 april ändrades målet eftersom uteblivna vaccinleveranser omöjliggjort målet. I stället presenterades ett nytt mål: Minst 80 procent av alla personer över 65 år ska ha fått minst en vaccindos senast den 16 maj 2021.

I samband med ändringen fick också Folkhälsomyndigheten uppdraget att var 14:e dag komma med en prognos för när alla vuxna svenskar samt barn i riskgrupp ska ha fått en dos. Den senaste prognosen anger datumet 15 augusti.

Källa: Överenskommelse om genomförande av vaccinering mot covid-19

27 EU stämmer Astra Zeneca för uteblivna leveranser

Astra Zeneca har bara levererat 30 miljoner vaccindoser mot de 100 miljoner som utlovats under första kvartalet 2021. Hittills under april har endast några miljoner doser levererats. Nu går EU vidare och vidtar rättsliga åtgärder mot medicinbolaget.

Det uppger kommissionens talesperson för hälsofrågor, Stefan de Keersmaecker vid en pressbriefing på måndagen, enligt flera nyhetsbyråer.

Kommissionen anser att kontraktet föreskriver att Astra Zeneca ska leverera vaccin till EU från Storbritannien och resten av världen, och inte bara från bolagets fabriker i EU.

Astra Zeneca svarar att man ”välkomnar möjligheten att lösa tvisten” och att man anser att stämningen är grundlös.

DN

27 Löfven: Vi arbetar efter en strategi – även om den inte beslutats formellt

Statsminister Stefan Löfven försvarar att regeringen inte fattat något formellt beslut om en strategi för att hantera coronakrisen.

– Det hade inte gjort någon skillnad, säger Löfven.

På måndagseftermiddagen var det statsminister Stefan Löfvens tur att frågas ut av riksdagens konstitutionsutskott (KU). På dagordningen stod regeringens hantering av coronakrisen, bland annat besluten om smittspårning och besöksförbud på äldreboenden.

Men den frågan som tog mest utrymme var om regeringen fattat något formellt beslut om en strategi för att hantera effekterna av pandemin. Stefan Löfven bekräftade att något sådant beslut inte fattats men att regeringen ändå haft en tydlig strategi att utgå från.

– Någon ytterligare effekt hade inte uppnåtts om regeringen hade fattat ett särskilt beslut, sade Stefan Löfven.

Flera KU-ledamöter lyfte frågan om det inte hade varit bättre med en formell strategi eftersom en sådan skulle kunna underlätta utvärdering och granskning i efterhand. KU-ordföranden Karin Enström (M) undrade också hur man kan leda och styra landet i den största krisen i modern tid utan att ha en beslutad strategi.

– Vi har en strategi med de viktigaste målsättningarna. Sen måste vi förändra åtgärderna beroende på vilken fas vi är inne i. Vi får hantera vartefter vad vi behöver göra här och nu. Strategin finns där, den är kommunicerad på hemsidan och det skulle inte ha gjort någon skillnad om vi tagit den formellt på ett regeringssammanträde, sade Stefan Löfven.

Tuve Skånberg (KD) ville veta om statsministern sett strategin innan den hamnade på socialdepartementets hemsida den 7 april 2020. Enligt Stefan Löfven hade

publiceringen föregåtts av flera diskussioner, bland annat under allmän beredning och i krishanteringsenheten.

– Jag har sett den, ja. Det här är det som vi är överens om, sade Stefan Löfven.

Statsministern underströk vid flera tillfällen att det säkert finns saker som kunde ha gjorts på ett annat sätt men att det ännu är för tidigt att dra några tvärsäkra slutsatser av coronahanteringen. Erik Ottosson (M) undrade om det har funnits någon tidpunkt under pandemin när statsministern eller regeringen har övervägt om det funnits skäl att byta strategi.

– Vi ska vidta åtgärder utifrån vad som krävs för stunden. Men att hålla nere smittspridningen tänker jag hålla i, säkerställa resurser till hälso- och sjukvård är lika viktigt, att lindra effekter för löntagare och företag är fortfarande viktigt, att skydda samhällsviktig verksamhet och att dämpa oro är också viktigt, sade Stefan Löfven.

KU-förhöret tog också upp frågan om regeringen förlitat sig för mycket på Folkhälsomyndigheten under coronakrisen. Statsministern försvarade att myndigheten haft stort inflytande när det gäller åtgärder för att hantera bland annat smittspridningen.

– Folkhälsomyndigheten är den expertmyndighet vi har för den här typen av frågor. Det vore direkt tjänstefel att inte lyssna in Folkhälsomyndigheten, sade Löfven.

Mikael Strandman (SD) lyfte frågan om regeringen hade med som en del av sin strategi att befolkningen skulle uppnå flockimmunitet.

– Nej. Jag vill avvisa bestämt att immunitet var en del av strategin. Självklart inte, sade Löfven.

Efter KU-utfrågningen svarade statsministern på frågor från journalister.

Hur kan du vara säker på att det inte skulle ha gjort någon skillnad om regeringen haft en formellt beslutad strategi?

– Vi har arbetat efter en strategi. Vi har ett övergripande mål att trycka ned smittspridningen och tar de beslut som krävs för det. Vi fullföljer strategin med de konkreta besluten. Det hade inte gjort någon skillnad om det hade stått i ett formellt beslut, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

27 Ewa Stenberg: Därför har väljarna inte gett Löfven skulden

Statsminister Stefan Löfven (S) försvarade sin krishantering inför ett kritiskt konstitutionsutskott. Men väljarna har inte gett regeringen skulden för dödstal och stor smittspridning. Varannan väljare har fortfarande

förtroende för hur Sverige försvarat sig mot viruset. Det finns fyra skäl till varför.

Stefan Löfven är känd för sitt lugn. Men när han fick frågor om flockimmunitet visade han humör. ”Jag vill avvisa bestämt att immunitet var en del av strategin. Självklart inte”, sade Löfven. ”Aldrig, aldrig någonsin”, lade han till.

Statsministern underströk att regeringen hela tiden haft som mål att trycka ned smittan så långt det bara går.

Stefan Löfven gav dock ingen riktig förklaring till varför regeringen väntade länge med flera centrala åtgärder mot smittspridningen. Rekommendationen om social distans kom till exempel först den 1 april förra året. Sent i höstas infördes nya hårda regler, till exempel att maximalt åtta personer fick delta i allmänna sammankomster. Människor uppmanas numera till karantän om en annan person i hushållet misstänks vara smittad, så var det inte i våras.

Det var ändå en ödmjuk statsminister som besökte riksdagens konstitutionsutskott (KU). ”Sverige är hårt drabbat, vi ska inte sticka under stol med det”, sade Stefan Löfven

Sverige passerar snart 14 000 döda i den värsta krisen sedan andra världskriget. Statsministern slår inga popularitetsrekord så här ett drygt år in i krisen, men regeringen har heller inte fått skulden för bristerna i krishantering. Det brukar den annars få, påpekade nyligen statsvetarprofessorn Jonas Hinnfors. Varannan väljare har förtroende för Sveriges hantering av coronaviruset, enligt opinionsmätningarna som Kantar/Sifo gör åt MSB.

1 Detta höga förtroende för den samlade krishanteringen är det första skälet till att regeringen klarat krisen rätt bra så här långt. Det kompenserar att regeringens eget förtroende dalat från 59 till 43 procent. Kritikerna mot krishanteringen summerar endast till 28 procent, där en grupp vill ha hårdare restriktioner och en annan mjukare.

2 Folkhälsomyndigheten har i praktiken fått ta ledningen i krisen. ”Vem annars skulle vi lyssna på?” frågade Stefan Löfven retoriskt. Han har inte som många andra statsministrar tagit ledningen själv utan enat väljarna bakom Folkhälsomyndighetens Anders Tegnell och Johan Carlson.

3 Nu ställer oppositionens riksdagsledamöter skarpa frågor till regeringen om den undflyende strategin och om varför pandemilagen togs fram så sent. Men under inledningen av pandemin gav oppositionen sällan några alternativ. Krishanteringen har inte blivit partipolitisk.

4 Ansvarsfördelningen mellan regering, myndigheter, regioner och kommuner har varit oklar, vilket bekräftats av KU:s utfrågningar. Ska den väljare som anser att testningen kom i gång för sent förra våren rösta för att byta ut regeringen eller regionens ledning? Det kräver mycket arbete att bena ut den saken.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

27 Kritik mot vårdanställdas extraersättning i sommar

Västra Götalandsregionen, VGR, höjer ersättningar för sjukvårdspersonal inför sommaren – i ett försök att få semesterschemat att gå ihop. Timlönen höjs med 43 procent, och höjningen ses som ett sätt för arbetsgivaren att uppmuntra frivillighet.

Men Vårdförbundet imponeras inte av höjningen.

– Det är ju ingen kioskvältare precis, säger Anne-Karin Höglund, avdelningsordförande i Västra Götaland.

I januari tog regionen fram en plan för inför sommaren med ambitionen att erbjuda fyra veckors sammanhängande semester. Men på grund av den ihållande coronasmittan i regionen, och resulterande belastning på sjukvården, har man blivit tvungen att tänka om.

Huvudmålet är fortfarande att bevilja planerad sommarsemester, men för att det ska gå ihop kommer medarbetare att behöva ta extrapass under den tid man inte har semester.

Därför har VGR nu beslutat om att höja ersättningarna inför sommaren.

– Framför allt handlar det om att uppmuntra medarbetare till att, om det behövs, frivilligt ta extra arbetspass under den tiden man inte har semester. Vi ser att vi kommer att behöva det för att få det att fungera med fyra veckors semester, säger Marina Olsson, hr-direktör på VGR.

Även om antalet covidpatienter går ner under sommaren kommer situationen inom vården vara ansträngd en tid framöver, säger hon.

– Det här ett sätt för arbetsgivare att stimulera frivillighet, så att man klarar bemanning dygnet runt på sommaren, säger Marina Olsson.

Ersättningen för extra arbetspass höjs med 43 procent, från 160 till 230 kronor per timma, och dessutom höjs ersättningen för de som frivilligt förskjuter beviljad sommarsemester, från 8 000 kronor till 10 000 kronor.

– Semester är en återhämtning som vi värnar om väldigt högt, men återhämtning i det ordinarie arbetet är också viktigt, så vi önskar ju att vi inte behöver använda det här alls.

Någon avgränsning för vilken vårdpersonal som omfattas av de höjda ersättningarna har VGR inte gjort, det ansvaret har lämnats till förvaltningschefer.

– Iva-vården har varit väldigt belastad men det ligger väldigt svårt sjuka covidpatienter också på andra enheter och det har varit förvaltningarnas bedömning att det är jättesvårt med gränsdragningar. Det är förvaltningschefer som bestämmer i vilka verksamheter man använder det. Men det handlar om denna

sommar, och den särskilda belastningen som covid-19 ställer på bemanningen, säger Marina Olsson.

Vårdförbundet imponeras varken av höjningen av timlönen, eller ersättningen för beviljad semester som skjuts upp.

– Det är ju ingen kioskvältare precis. Jag tycker det är för lite. Folk har slitit så länge nu att de behöver en tydligare uppskattning för att de ställer upp och tar av sin fritid, säger Anne-Karin Höglund, avdelningsordförande för Vårdförbundet i Västra Götaland.

Hon medger att det är svårt att sätta ett värde på folks utmattning.

– Men jag tycker inte man ska sätta ett värde på utmattningen, utan att visa värdet av att folk ställer upp för sina kolleger och patienterna och det ska vara värt mer än det här.

Vad vore en rimlig nivå då?

– Det dubbla i alla fall. Men det rimliga vore att man gav en anständig lön så att man inte behövde det här. Det kommer ju av att det är brist på folk, det är ett problem innan pandemin och den har visat jättetydligt att så är fallet, säger Anne-Karin Höglund.

Peter Dahm, verksamhetschef på Sahlgrenska universitetssjukhusets intensivvårdsavdelning, som tidigare skrivit brev till regionen och bett om ersättning, är glad för att man har fått gehör.

– Jag tror absolut att det kan vara ett viktigt verktyg i att fylla de vakanser som finns. Sen kan man ju alltid diskutera vad som är rätt nivå,

men det finns ett viktigt symbolvärde i det här, säger han.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Fakta. Sommarersättning VGR

• Ersättningarna kan endast betalas ut till månadsavlönade medarbetare.

• Ersättningarna kan endast användas i samband med att beviljad semester behöver flyttas och ska inte användas vid planeringen/förläggningen av huvudsemestern.

• En skriftlig överenskommelse ska tecknas mellan medarbetare och chef.

• Ersättningarna inkluderar semesterersättning.

Källa: Västra Götalandsregionen

27 Fler vill utbilda sig till sjuksköterska

Det är ett rekordhögt tryck till högskolorna i höst. Drygt 419 000 personer har sökt en eller flera högskoleutbildningar, en ökning med tre procent från fjolåret och den högsta siffran som någonsin noterats för en höstermin.

En av utbildningarna som ser ett särskilt intresselyft är sjuksköterskeprogrammet, dit totalt 23 375 personer har sökt i höst, motsvarande en ökning på sju procent från förra höstterminen. Av dem har 13 874 sökt utbildningen i första hand, 13 procent fler än förra året, visar en analys från Universitets- och högskolerådet (UHR).

TT

27 Testar specialspruta – kan få ut extra vaccin

Malmö. I Skåne provar vården från och med nästa vecka att med hjälp av speciella sprutor få ut en extra dos vaccin av Pfizer/Biontechs flaskor.

Det är med hjälp av en speciell typ av spruta som ger minimalt svinn som vården i Region Skåne nu ska försöka få ut en extra, sjunde dos, från Pfizer/Biontechs vaccinflaskor. Det var Sveriges Radios Ekot först med att berätta.

– I många andra länder har man lyckats få ut sju doser och vi ville titta på vad vi kan göra, säger Maria Landgren, vaccinsamordnare i Region Skåne, till DN.

Metoden provades först i ett pilottest på Skånes universitetssjukhus, som föll väl ut. Vårdpersonal kunde då konstatera att det oftast går att få ut sju fulla doser vaccin från flaskorna, i stället för sex.

De speciella sprutorna har fast kanyl och så kallad låg dödvolym, som gör att svinnet blir mindre.

– Det är väldigt lite vaccin som går till spillo. Det är noga att vi följer upp det, men vi känner oss förhoppningsfulla om att vi ska få ut fler doser i de allra flesta fall, säger Maria Landgren.

Om allt går enligt plan kommer det innebära att Region Skåne nu kan öka vaccinationstakten. Maria Landgren igen:

– Det ger 16–17 procents mer vaccin. Vi har lyckats få tag i sprutor så att det ska täcka hela vår volym av Pfizerleveranserna. Det är hoppfullt.

Enligt Ekot uppger de flesta andra regioner att de sällan eller aldrig lyckas få ut en sjunde dos. Det är nämligen inte lätt att få tag i den speciella typ av sprutor som från och med nästa vecka börjar användas i Skåne.

Hilda Ärlemyr

27 ”Försäkringskassan måste sluta förakta de som inte kan arbeta”

Försäkringskassan begär 100 miljoner kronor extra av regeringen för att ”bli bättre” genom att anställa 200 byråkratjurister. Precis som under de senaste decennierna är myndigheten fel ute. Det handlar inte om att Försäkringskassan ytterligare ska skärpa sitt letande efter anledningar till att neka svårt sjuka och funktionshindrade sin rättmätiga sjukpenning/sjukersättning. Det handlar om att man måste ändra på sin människosyn.

I stället för att förakta människor som är arbetsoförmögna måste man lita på att vanliga människor faktiskt är så sjuka som de och deras läkare intygar. En skandal i skandalen är den diskriminering som sker av långtidssjuka, som plötsligt på inga grunder alls bedöms som friska efter 180 dagar.

Det Försäkringskassan i dag gör är att ge avslag på ett juristsätt som om det handlar om brottslingar, det är upp till den brottslige – det vill säga den sjuke – att bevisa att den är sjuk. När den sjuke eller en anhörig beskriver problemen, även när den sjuke går så långt och försöker ta sitt liv, ser Försäkringskassan det som ”påverkansförsök”.

Bland de konsekvenser som blivit följden av alla avslag är:

Att sjuka människor blivit ännu sjukare.

Att människor valt att avsluta sitt liv.

Att psykiatriska kliniker blivit överfulla.

Att läkare får använda många oproduktiva timmar till att försöka formulera sig på ett sätt som Försäkringskassans byråkrater kan acceptera.

Att anhöriga och vänner belastas ekonomiskt för att bistå den sjuke när den fått avslag.

Försäkringskassans huvuduppgift ska vara att hjälpa till så att sjuka i möjligaste mån tillfrisknar och att under tiden ge sjukpenning/ sjukersättning. Under den tid jag försökt hjälpa en anhörig att få sin rätt har jag bemötts mycket märkligt av olika handläggare.

Ett par exempel: På en fråga varför bedömningen skiljer sig så totalt åt i uppfattning mellan läkare och myndigheten fick jag till svar: ”Läkare är inte utbildade till att bedöma arbetsförmåga, men det är vi på Försäkringskassan.”

I avslagsbesluten ges juridiska formuleringar på samma sätt som i brottmål, exempelvis: ”Du har inte kunnat visa att dina besvär är som omfattande som du påstår.”

Nu vill Försäkringskassan anställa ännu fler jurister med avsikten att kunna ge ännu fler oempatiska juridiska avslagsformuleringar. I sådana fall envisas de med att fortsätta sparka på personer som redan ligger, som kämpar hårt

för att över huvud taget kunna överleva. Därmed fortsätter myndigheten att missa sin huvuduppgift och vi skattebetalare alltjämt stå för stora kostnader för fortsatta misslyckanden.

Frågan är om inte det rätta vore att omgående ge hela Försäkringskassans ledning, inklusive generaldirektören, sparken och att slå ihop myndigheten med Arbetsförmedlingen (som ju ofta har motsatt uppfattning). Det optimala vore om Försäkringskassan på sikt läggs ned helt och hållet och programmerare och AI-kunniga under tiden fram till dess arbeta med att åstadkomma digitala lösningar.

En annan lösning är att lita på att vi har en kunnig läkarkår som med sina mångåriga utbildningar och verksamhetsår har den kompetens som krävs för att bedöma arbetsförmågan.

Försäkringskassan fortsätter att vara en för Sverige ovärdig institution, som mest påminner om något som existerar i en diktaturstat.

Att inte ansvarsfullt vara till hjälp för långtidssjuka och funktionshindrade och samtidigt se till att använda sig av de förmågor som dessa har har är ett mycket stort samhälleligt svek och slöseri. Att strunta i det ansvaret genom att gömma sig bakom fina ord är barbariskt.

Wiliam Björklund, Falun

28 Det finns inget försvar för kraven att få välja och vraka bland vaccinen

Han kallas superhjälte och klippet som nyligen blev viralt är som ur en Marvelfilm. Den lille pojken faller ner på spåret på järnvägsstationen i Vangani, Indien. Mamman försöker förtvivlat få upp honom medan ett tåg vrålar in på stationen. Då kommer han: På ett par sekunder hinner ”superhjälten” Mayur Shelke rusa längs spåret fram till pojken, slänga upp honom på perrongen och själv följa efter. Bokstavligen ett par meter framför tåget.

Det är svårt att räkna ut risken att Mayur Shelke skulle ha knäckts som en kartong ägg mot loket; av bilderna att döma tycks den vara ungefär 87 procent. Däremot går det hyfsat bra att kalkylera risken för att man ska få blodpropp av Astra Zenecas covidvaccin. Den ser ut att vara en på 100 000. (Risken att få blodpropp av själva sjukdomen beräknas för övrigt vara tio gånger högre.)

De fall av svåra biverkningar som rapporterats är tragiska men mycket få. Den som är en vardagshjälte och vaccinerar sig trots eventuell oro gör det alltså med mikroskopisk risk.

Med andra ord är det svårt att förstå det som beskrevs i P1:s ”Godmorgon världen” i söndags. På en vårdcentral i Stockholm vägrar en patient av tre att ta vaccin från Astra. Besökarna ”skriker och svär”, säger sjuksköterskan Rebecca Guldberg: ”En del är fruktansvärt otrevliga och ohyfsade.”

Den senaste tiden har det kommit många fler vittnesmål än hennes. Människor vägrar lämna lokalen om de inte får annat vaccin, de frågar efter personalens namn, anklagar vården för att vilja ta död på folk. Patienter ”vände i dörren när de fick veta att det var Astra Zenecas vaccin som erbjöds”, rapporterar tidningen Vårdfokus.

Tidningen Mitti berättar om en man som gjorde sju besök på vårdinrättningar för att få det preparat han själv ville. Det är som om det handlade om att ge sig ut på vaccinshopping en skön lördagsförmiddag, inte ta sitt medborgaransvar att besegra en farsot.

Mycket tid och kraft går åt för vårdpersonalen att hantera vägrarna och försöka hitta andra patienter, rapporterar DN (17/4). Hela vaccinationsprocessen blir lidande. Vårdcentralerna tvingas slänga doser som hade kunnat rädda liv.

Det vore pedagogiskt om det fanns en tydlig vaccinkö och vägrarna automatiskt hamnade sist. Men det går förstås att hitta förklaringar till varför det ser ut så här. På två punkter måste jag vara självkritisk.

Jag är en varm anhängare av valfrihet i vården. Men det kan ha spårat ur. Det är en sak att få välja den vårdgivare som passar en bäst, en helt annan att tycka sig ha rätten att betrakta vaccin-

utbudet som ett smörgåsbord under en virussjukdom som dödat 14 000 svenskar.

För det andra har mediernas rapportering inte alltid varit ansvarsfull. Skrämmande ”Här är biverkningarna”-löpsedlar kan bli direkt farliga om man till vaccinets biverkningar räknar svullnad och muskelvärk.

Det finns fler anledningar till rädslan. Vi är erkänt dåliga på att bedöma risk; kanske borde det bli en större del av skolmatten? Internets påverkansoperationer med alla myter om vaccinet har också varit effektiva.

Vi lever i jagets tidevarv. Ingen ska väl behöva ta en liten personlig risk för att hjälpa kollektivet, som har mage att mestadels bestå av folk vi inte känner? ”Alla tycker att just de har en väldigt bra anledning att slippa Astras vaccin”, som Rebecca Guldberg uttrycker det.

Det kan också vara svårt att lita på Folkhälsomyndighetens vaccinstrategi om man misstror myndighetens hantering av pandemin i övrigt. Och, förstås: skandalen med sprutan mot svininfluensan kring år 2010. Pandemrix, vaccinet som bedöms ha orsakat hundratals svenska fall av narkolepsi.

Men inget motiverar att vi beter oss som fotbollshuliganer på vårdcentraler. Eller ens att vi vägrar visst vaccin.

Efter mer än ett år av personliga tragedier och försakelser – framför allt av de äldre och vårdpersonalen – börjar vi se en gryning. Kanske kan samhällets dörrar sakta öppnas igen.

Är det då, ursäkta och förlåt, för mycket begärt att vi tackar och tar emot den spruta som mirakulöst kan göra att vi varken själva blir sjuka eller smittar andra?

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

28 ”Sveriges knegare behöver en pension det går att leva på”

Runt om i Sverige kokar pensionsoron, medan frågan göms undan från väljarna i riksdagens pensionsgrupp. Men systemet måste reformeras. Vi föreslår ett reformerat pensionssystem med grundpension, knegarpension, höjd pensionsavsättning och höjda inbetalningar, skriver företrädare för Byggnads och Katalys.

DN. DEBATT 210428

Det svenska pensionssystemet ger för låga pensioner. När ATP avskaffades och det nuvarande pensionssystemet infördes utlovades en allmän pension på cirka 60 procent av slutlönen. På grund av en ökad livslängd får de allra flesta inte ut så mycket av den allmänna pensionen. Den som är född 1953 får ungefär 45 procent av sin slutlön i allmän pension, och värre kommer det att bli för varje årskull (Forena, 2021). Den genomsnittliga allmänna pensionen är 13 200 kronor. För kvinnor är den endast 11 800 kronor. Över 300 000 äldre riskerar ett liv i fattigdom (SPF Seniorerna, 2018). Det är inte konstigt att 56 procent av

svenskarna är oroliga för att få en låg pension (Byggnads och Katalys, 2021).

Utöver att pensionsnivåerna generellt är låga, påverkas den för individen av frånvaro från arbetsmarknaden i form av sjukdom, arbetslöshet och föräldraledighet. Den som blir sjuk eller får en trasig kropp på grund av jobbet får välja mellan att prövas mot jobb på hela arbetsmarknaden eller att gå i pension tidigare och få lägre pension som följd. Skillnaden i pension mellan den som arbetat hela livet till låg lön och den som inte arbetat är för liten. Även för den som faktiskt orkar arbeta efter 65 kan effekten i pensionskuvertet för den med låg inkomst bli mycket liten av ett extra år i arbete.

Sverige har ett pensionssystem som är hållbart för statsfinanserna men ohållbart för individerna. Det måste förändras. Pensionssystemet måste vara att lita på även för medborgarna.

I rapporten ”Knegarpension – en pension att leva på”, som släpps i dag, presenterar vi, fackförbundet Byggnads och idéinstitutet Katalys, ett förslag på ett i grunden reformerat pensionssystem som ger mer i plånboken för alla inkomsttagare men med särskilt fokus på låginkomsttagare. Systemet bygger på följande fyra reformer:

1 Grundpension. För att skapa ett system där det lönar sig att arbeta, även på jobb med låga löner, föreslår vi att garantipensionen byts ut mot en grundpension. Dagens garantipension är ett tillägg för dem med låg inkomstpension och finns till för att säkra en lägsta mininivå i den allmänna pensionen.

Garantipensionen illustreras i diagrammet här ovan, där en låg inkomstpension fylls ut med garantipension. I diagrammet syns även regeringens särskilda pensionstillägg för 2021. Utformningen av garantipensionen, vilket också syns i diagrammet, gör att en höjd pensionsavgift eller ett extra år i arbete kan ge en väldigt liten skillnad i pensionskuvertet för den som i dag har garantipension.

Som ersättning för garantipensionen föreslår vi grundpensionen, en gemensam pott som är lika stor för alla inom samma åldersgrupp och som blir en bottenplatta för den allmänna pensionen. Vid varje pensionsinbetalning går en viss del till grundpensionen och en större del till den individuella inkomstpensionen. Förslaget illustreras schematiskt i diagrammet. Även små inkomster kommer att vara relevanta för pensionen, så individen tjänar alltid på att arbeta mer eller att inbetalningarna till pensionssystemet höjs.

Utöver det ökade respektavståndet (skillnaden i pension mellan den som arbetat mycket litet eller inte alls och den som arbetat heltid i fyrtio år i ett låglöneyrke) ger förslaget även en höjd pension på i snitt 500 kronor per månad. En ny grundpension kostar cirka 35 miljarder per år och finansieras genom att dagens pensionsinbetalningar över taket på 7,5 inkomstbasbelopp går till pensionssystemet i stället för statskassan. Systemet ersätter dagens garantipension och kommer delvis att kunna finansieras med dagens garantipensionssystem, vilket gör att den reella reformkostnaden blir lägre än 35 miljarder per år.

2 Höjda pensionsinbetalningar.
Pensionsinbetalningarna ska öka från 18,5

procent till 20 procent. Det ger ökade inbetalningar till pensionssystemet på drygt 28 miljarder kronor per år. För att inte påverka löneutrymmet negativt föreslår vi att höjningen tas från den allmänna löneavgiften i socialförsäkringen. En höjd inbetalning i det föreslagna systemet ger 600 till 800 kronor i månaden i ökad pension för den breda massan av löntagare.

3 Höjd pensionsavsättning vid ofrivillig frånvaro från aktivt arbete. Frånvaro från aktivt arbete vid sjukdom, arbetslöshet och föräldraskap ska ge 100 procent i pensions-avsättning, det vill säga en pensionsavsättning baserat på lönen den yrkesverksamma skulle ha haft i stället för den ersättning personen får. Enligt våra beräkningar kommer det att innebära en total kostnadshöjning för staten på ungefär 13 miljarder.

4 Förändrad arbetsprövning för äldre. Arbetare med tunga jobb klarar sällan av att jobba till riktåldern, än mindre las-pensionsåldern. Det påverkar storleken på deras pension. Den som blir utsliten eller sjuk av jobbet ska kunna lämna arbetsmarknaden, men ändå inte förlora på det i pensionskuvertet.

Bedömning av arbetsförmåga ska göras för den som blir sjuk eller har arbetat sönder kroppen, men arbetsprövningen för den som fyllt 61 år ska endast göras mot individens arbetsgivare. För den som är arbetslös ska arbetsprövningen i stället göras mot individens yrke. Ett liknande förslag har lagts i utredningen ”En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering” (SOU 2020:6).

Tillsammans med förslaget att pensionsrätter ska beräknas på lönenivån innan sjukskrivning,

i stället för sjukpenningnivån, blir det här förslaget en knegarpension – vilket blir en svensk mer kraftfull version av den danska omtalade ”Arne-pensionen”. Knegarpensionen är en möjlighet för den som slitit ett helt arbetsliv, med trasig kropp som följd, att slippa gå i pension i förtid, utan i stället kunna vara sjukskriven fram till riktåldern och slippa dagens dubbelbestraffning i pensionssystemet.

Bruttokostnaderna för de olika reformerna, förutom knegarpensionen, uppgår uppskattningsvis till ungefär 76 miljarder kronor. Reformerna gör därutöver att behovet för garantipensionen minskar, i budgetpropositionen 2021 budgeterad till en kostnad på 14 miljarder kronor. Utöver det beräknas den förändrade arbetsprövningen i knegarpensionen att kosta minst 300 miljoner kronor. De reformer som inte finansieras med ökade inbetalningar ska finansieras med en enhetlig kapitalbeskattning innefattande reformering av beskattningen av fåmansbolag och fastighetsskatt.

Det förslag på pensionsreform som vi presenterar i dag kommer att öka den allmänna pensionen för alla, men mest för dem som är låg- och medelinkomsttagare. Förslaget ökar respektavståndet mellan dem som har arbetat hela livet med låg lön och dem som har arbetat lite eller inte alls. Exempelvis kommer en undersköterska som jobbar 80 procent hela sitt liv, med en lön på 24 100 kronor att få en ökning av den allmänna pensionen med 1 000 kronor mer i allmän pension, jämfört med nuvarande pension. En civilingenjör med en lön på 61 300 kronor, som jobbat heltid hela livet förutom tre år på halvtid, kommer att få en ökning av den allmänna pensionen med 700

kronor. Förslaget kommer även att minska behovet av garantipension, då fler kommer att tjäna in till en pension som går att leva på.

Runt om i Sverige kokar pensionsoron, medan frågan göms från väljarna i riksdagens pensionsgrupp. Pensionen måste upp på dagordningen och systemet måste reformeras. Med en grundpension, knegarpension, höjd pensionsavsättning och höjda inbetalningar ser vi att Sverige får ett pensionssystem som är hållbart både för staten och individerna. Vårt förslag på en pensionsreform inom ramen för nuvarande pensionssystem ger fler människor i vårt land en pension att leva på.

Fakta. Förslaget

Slutrapporten i Byggnads och Katalys pensionsutredning presenteras i dag, ”Knegarpension – en pension att leva på” och finns att läsa på www.byggnads.se

Johan Lindholm, ordförande Byggnads

Daniel Suhonen, chef tankesmedjan Katalys

Balder Bergström, nationalekonom, rapportförfattare

Lisa Gemmel, utredare på tankesmedjan Katalys, rapportförfattare

Vilgot Österlund, statistiker, rapportförfattare

28 Tegnell: Tredje vågen bör rimligen vara den sista

Smittspridningen av covid-19 minskar något i Sverige och enligt statsepidemiolog Anders Tegnell är den nuvarande tredje vågen sannolikt den sista.

– Det borde rimligen vara så när vi har vaccinerat så många och ser goda effekter av vaccinet. Den här typen av väldigt omfattande våg med hög dödlighet och stort tryck på sjukvården borde vaccinet kunna hindra i fortsättningen, säger han.

Under våren har smittspridningen i Sverige ökat under tio veckor i rad. Den utvecklingen ser nu ut att vara bruten. Folkhälsomyndighetens bedömning är att antalet nya fall minskade med någonstans mellan 10 och 12 procent under förra veckan.

– Detta är naturligtvis positivt, men är det för tidigt att ta ut segern i förskott.

Även om smittspridningen minskar ligger den fortfarande kvar på en mycket hög nivå, särskilt i de yngre åldrarna.

– De yngre har en väldigt omfattande spridning. Tittar vi på de som går i skolan, alltså upp till 20 år, så ser vi att det är runt 800 fall per 100 000 personer. Det är personer som går på gymnasiet

i rätt stor utsträckning. Vi får fortfarande signaler om många utbrott i skolmiljö, säger Anders Tegnell.

Vilka är de största riskerna om man blickar framåt?

– En stor risk är att vi får en väldigt ojämn vaccinationstakt. Vi har grupper och geografiska områden med låg vaccinationstäckning och därför får vi hela tiden löpande utbrott. En annan risk är att det är väldigt svårt att värdera hur betydelsefulla virusvarianterna kommer att vara i praktiken. Den brittiska varianten har ju gett viss skillnad, men inte så stor som man trodde från början.

Hur kommer smittspridningen att se ut de kommande månaderna?

– Vi kommer med en rapport nästa vecka där vi tar fram scenarier som sträcker sig över sommaren.

Tidigare har Anders Tegnell sagt till DN att mycket talar för att det blir en lugn sommar också i år, med resor åtminstone inom landet.

Nästan 2,3 miljoner svenskar har fått minst en vaccindos. Dödstalen har minskat, men enligt Taha Alexandersson, krisberedskapschef på Socialstyrelsen, går det ännu inte att se någon vaccinationseffekt inom vården.

– Belastningen på personalen är fortsatt extrem, säger hon.

Det finns dock ljusglimtar. Fem av landets regioner rapporterar om vissa förbättringar. I Stockholm gick Karolinska sjukhuset på

tisdagen tillbaka till normalläge för första gången på många månader.

– Vi hoppas också att vaccinationerna ska få effekt på trycket på sjukhusen inom en snar framtid, säger Anders Tegnell.

På tisdagens pressträff betonade Anders Tegnell vikten av att följa de allmänna råden inför valborg och vårens andra högtider.

– Vi vill påminna om det vi sagt inför varje helg. Det är viktigt att man minskar antalet personer man träffar så mycket som möjligt. Håll dig till din nära krets. Det är helt avgörande hur många du träffar, säger han.

Folkhälsomyndigheten har också tagit fram riktlinjer inför studentfirandet.

– Tänk på att hålla ihop klasserna så man inte blandar sig för mycket. Tänk också på att det inte blir några studentflak i år. Den här studenten blir inte som studenten brukar vara med den typen av aktiviteter, säger Anders Tegnell.

Om knappt en vecka, den 3 maj, är det slutdatum för att lämna in deklarationen och Skatteverket oroar sig för att trängsel ska uppstå vid servicekontoren de sista dagarna.

– Vi vädjar till alla att kika på möjligheten att inte uppsöka ett kontor, sade Johan Schauman, deklarationsexpert på Skatteverket.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. 45 nya rapporterade dödsfall

Ytterligare 45 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats, meddelar Folkhälsomyndigheten.

Sammantaget har nu 13 968 smittade personer avlidit i Sverige.

Så här långt har totalt 3 019 266 vaccindoser getts i landet, baserat på vad regionerna har rapporterat in till det nationella vaccinationsregistret.

2 288 269 personer har fått åtminstone en dos, vilket motsvarar 27,9 procent av den vuxna befolkningen. 730 997 personer har fått två doser, vilket motsvarar 8,9 procent.

De nytillkomna dödsfallen i myndighetens statistik har i de flesta fall inträffat flera dagar tidigare, och de dödsfall som inträffat i närtid finns inte med på grund av eftersläpning i rapporteringen. Detta innebär att den dagliga uppdateringen visar inrapporterade dödstal, inte dödstalet för just den dagen. TT

28 Fyra fall av indiska virusvarianten i Stockholm

Fyra fall av den indiska virusvarianten har konstaterats i Region Stockholm fram till den 26 april, uppger regionen i sin lägesrapport om covid-19. Det är ännu oklart om virusvarianten är mer smittsam eller dödligare än andra mutationer av coronaviruset

Den indiska varianten, som har benämningen B.1.617, är dubbelmuterad. Mutationerna har tidigare upptäckts i två varianter av det ursprungliga coronaviruset men uppträder nu för första gången tillsammans i en variant.

Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten, har tidigare sagt till DN att virusvarianten har en liknande mutation som finns i den sydafrikanska och i den brasilianska. Sedan har den ytterligare en mutation som syns i en variant som har varit vanligt förekommande i Kalifornien, som är under observation då den kan vara problematisk.

– Den har två genetiska förändringar som ger anledning till oro. Den har potential att vara mer smittsam, och har sämre känslighet för antikroppar. Men vi vet inte säkert. Att den sprider sig mycket i Indien kan ha andra förklaringar, som att den har kommit in i trångbodda områden, säger hon.

Virusvarianten har också upptäcks i bland annat Storbritannien, Norge, Tyskland, Belgien, Schweiz, USA, Australien, Israel, Singapore, Nya Zeeland och Danmark.

Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström säger att mutationer är vanliga och att han inte ser någon orsak till oro:

– Just nu talar inget för att den indiska mutationen skulle skapa problem för våra vacciner utan dessa är fortsatt effektiva, även om det är tidigt att säga något ännu.

– Samtidigt måste vi vara beredda på att det kommer fler varianter längre fram och på att ta fler vaccindoser under nästa år.

I Israel, som kommit längst i världen när det gäller vaccinering av sin befolkning, har Pfizers vaccin visat sig vara åtminstone delvis effektivt mot varianten, skriver Reuters.

Region Stockholm skriver också att drygt 6 000 fall av den brittiska varianten, 300 fall av den sydafrikanska varianten och 30 fall av den brasilianska varianten har konstaterats.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

28 Kroggäster kan få veta köttursprung

Livsmedelsverket vill att restauranger ska redovisa vilket land köttet de serverar kommer från. Myndigheten har fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag, som nu skickas ut på remiss. Förslaget innebär att det blir obligatoriskt för storhushåll och restauranger att redovisa var kött från nöt, gris, får, get och fågel kommer från, likt det krav som finns på matbutiker.

Reglerna ska gälla oavsett om köttet är färskt eller fryst, helt eller malet. Senast den 30 juni ska Livsmedelsverket redovisa sitt förslag, med remissvaren, till regeringen.

TT

28 Många tomma lägenheter på äldreboenden

Över ett år efter att coronapandemin drog in över Sverige står många lägenheter på landets äldreboenden tomma.

Fler dödsfall men också fortsatt oro för att smittas i covid-19 uppges vara förklaringen.

När smittan kom in på Kvibergs äldreboende i Göteborg i april förra året var mycket kring

sjukdomen fortfarande okänt. Personalen kämpade för att begränsa smittspridningen utan att samtidigt sänka livskvaliteten hos de äldre som fick leva i nästan total isolering.

– En i personalen som kan spela gitarr ställde sig i ena änden av korridoren och spelade. Vi öppnade dörrar till lägenheterna så att de boende kunde lyssna. Det är såna småsaker som kan göra skillnad, säger Nadica Vukosavljevic, omsorgshandledare på boendet.

För att skydda de äldre infördes ett intagningsstopp. Flera hyresgäster gick bort och inga nya kunde flytta in.

När det var som värst stod ett 20-tal av totalt 65 lägenheter tomma.

– Det var olikt allt annat som vi varit med om innan. Jag tror att vi, precis som alla andra i samhället, bar på känslor av oro, sorg och ovisshet, men det blev mer direkt för oss för att vi levde och arbetade med det dagligen, säger Christine Livh, en av enhetscheferna.

När äldreboenden öppnade upp igen var många fortfarande oroliga för att flytta in, berättar Babbs Edberg, direktör för äldre- samt vård- och omsorgsförvaltningen i Göteborg. Som mest stod ungefär 200 inflyttningsklara lägenheter tomma under förra året.

– Vi såg både en minskning i hur många som ansökte om en plats och i hur många som tackade ja. Vi var så klart oroliga och försökte följa upp de som hade tackat nej om de verkligen klarade att bo hemma så att de fick stöd från hemtjänsten och att man hade anhöriga som stöttade upp, säger Babbs Edberg.

Samma utveckling sågs i de andra storstäderna.

I Stockholm har andelen lediga platser på äldreboenden ökat från 2,9 till 6,8 procent på ett år.

I Malmö fanns de senaste veckorna 167 lediga platser jämfört med 38 för samma period förra året.

Socialstyrelsens statistik över antalet äldre i permanent särskilt boende bekräftar bilden. I februari 2021 fanns det 9 procent färre hyresgäster inom äldreomsorgen jämfört med samma period förra året.

– Så här stor förändring i efterfrågan som det har varit det här senaste året, det har jag inte sett förut. Och det håller i sig än. Minskningen fortsätter trots att det inte är någon smittspridning i omsorgen längre. Man borde inte vara så rädd men ändå är man det, säger Greger Bengtsson, samordnare för äldreomsorgen på Sveriges kommuner och regioner, SKR.

Enligt Greger Bengtsson har även efterfrågan på hemtjänst minskat.

– Vi har ställt frågan hur de här människorna har klarat sig men vi får inga tydliga svar. På något sätt verkar det som att de har löst det, men vi vet inte riktigt hur, säger han.

De närmaste åren planeras satsningar på flera miljarder för att förbättra äldreomsorgen i kommunerna. Greger Bengtsson oroar sig dock för hur möjligheter att satsa påverkas av den rådande situationen.

– En del av det här bidraget är prestations-inriktat. Man ska till exempel öka antalet

sjuksköterskor i relation till hur många platser man har. Om kommunen då utökar i ett läge när efterfrågan är lägre riskerar den att bli återbetalningsskyldig nästa år. Och då kanske efterfrågan har ökat igen. Det är viktigt att lägga upp regelverket så att kommuner kan planera långsiktigt, säger han.

Babbs Edberg i Göteborg hoppas att pandemins effekt på efterfrågan är tillfällig. Mediebilden av att äldreboenden har misslyckats med att skydda de äldre spökar än, säger hon, men under de senaste månaderna har hon sett en ökning.

– Vi är inte tillbaka på samma nivåer som normalt men det blir gradvis bättre. I januari hade vi 130 tomma lägenheter men nu i april rör det sig om 78.

På Kvibergs äldreboende märks också skillnaden. De senaste två månaderna har inflyttningarna tagit fart igen, enligt personalen.

Vaccinationerna anses vara en del av förklaringen, men enhetschefen Christine Livh ser också tecken på ett ökat förtroende för verksamheten.

– Vi har lärt oss jättemycket under året som gått. Smittan i samhället är hög men vi har inte haft smitta sedan förra sommaren och jag tycker att det säger nånting. Jag tror att det här är en av de säkraste miljöerna i samhället just nu, säger hon.

Marina Ferhatovic

marina.ferhatovic@dn.se

28 Stordalen ska driva Geelys nya hotell

Göteborg. På Geelys område på Lindholmen i Göteborg ska ett tiovåningars hotell stå klart före jul 2022. Den som ska driva verksamheten är Petter Stordalen.

– Jag blir aldrig klar med Göteborg, säger den norske affärsmannen.

Ännu ett hotell är under konstruktion i den västsvenska evenemangsstaden. Och ännu en gång är det Petter Stordalen som ska driva rörelsen. Den här gången som hyresgäst.

– Det är första gången jag samarbetar med en kinesisk partner och en sak som jag redan har lärt mig är att det går undan, säger Stordalen när han tillsammans med Gang Wei, vd för Geelys svenska campus, träffar pressen på kajen framför det påbörjade hotellskelettet.

Gang Wei säger att de två mötts i sin passion och delar en gemensam vision, där ”öst ska möta väst” på Hisingen i Göteborg. Bland annat genom en genuint kinesisk restaurang i hotellet.

– Detta är ju långt utanför mitt kompetensområde, säger Petter Stordalen. Gang har gett mig en förhållningsorder, och det är att om kocken pratar engelska, är det ingen bra kock.

254 rum ska hotellet ha och även om 2021 också blir ett förlorat år för besöksnäringen är

Stordalen övertygad om att Göteborg kommer att behöva alla övernattningsmöjligheter på sikt.

– Varenda gång nya hotell byggts har attraktionskraften ökat och nya evenemang uppstått i samma takt.

När Petter Stordalen anlände till Göteborg för den här pressträffen slogs han av hur hela staden är mer än vanligt uppbruten av vägarbeten och byggen.

– Jag blev alldeles varm i hjärtat. Ni som bor här är säkert irriterade, men jag ser bara utveckling. Jag älskar alla de här byggkranarna!

Att Geely-koncernen gjort Göteborg till ”sitt andra hem” efter kinesiska Hangzhou har skapat välkomna arbetstillfällen. Men debatten om det kinesiska inflytandet i regionen pågår också ständigt, inte minst efter att den totalitära regimen fängslade den svensk-kinesiske bokförläggaren Gui Minhai har stadens kopplingar till Kina ifrågasatts – och till och med röstats om i kommunfullmäktige när vänortsavtalet med Shanghai skulle förnyas.

– Jag ser bara till vad Geely uträttat för Volvo och för området här på Lindholmen. Detta blir en innovationshub för självkörande bilar, trafiksäkerhet och grön utveckling. Andra får ta de politiska frågorna – och det ska de göra – men jag hyr här, säger Petter Stordalen.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

28 Swedbank tappar andelar på bolånemarknaden

Swedbank har tagits på sängen av den senaste tidens heta bostadsmarknad där köpare slår till före visning.

Banken tappar marknadsandelar och koncernchef Jens Henriksson tror att skälet är att banken är för långsam när det gäller att godkänna bolån till kunderna.

Swedbank är den dominerande aktören på svensk bolånemarknad – men den blir allt mindre dominerande. I åratal har den tappat marknadsandelar och det på en marknad som traditionellt har varit väldigt trögrörlig.

I rapporten för första kvartalet i år hade banken en andel på 23 procent. Förra sommaren låg den enligt Bankföreningen på 24 och för tio år sedan på 27 procent.

Men ingen koncernchef har uttryckt oro över den krympande andelen – tills nu.

– Vi växer inte i takt med marknaden, sade Jens Henriksson på en presskonferens på tisdagsmorgonen när han presenterade delårsresultatet.

Henriksson menar att det är tiden mellan att en tänkbar kund får ett lånelöfte till det att lånet ska betalas ut som har varit för lång. Det har delvis att göra med banken har haft problem

med den digitala tillgängligheten och långa telefonköer.

– Vi har varit för långsamma att svara på kunderna, sade han.

I en enskild intervju med DN får Henriksson frågan om banken tagits på sängen av det senaste årets heta bostadsmarknad.

– Ja, det har vi. Det går så fort, svarade han.

Mäklare vittnar om att fler bostäder säljs redan före den första visningen, vilket ökar trycket på långivarna att vara snabba i sin hantering. Swedbank ska nu sträva efter att halvera tiden det tar att göra upp själva lånet och att minska på telefonköerna.

När det gäller marknadsandelen för nyutlåning hade Swedbank 10,5 procent i mars.

– Vi vill ha upp den, säger Henriksson utan att ange en siffra.

Hur kommenterar du prisutvecklingen det senaste året - i synnerhet på villor?

– Det är klart att vi inte kan ha en utveckling med prisökningar på 20 procent om året, säger Jens Henriksson.

– Därför förväntar vi oss en mer dämpad prisutveckling framöver, tillägger han.

Nasdaqbörsen har utrett om Swedbank brustit i sin informationsplikt när det gäller misstänkt penningtvätt under åren 2016–2019.

Swedbank räknar med att få ”böter” från börsen. I mars skickade Nasdaqbörsen en skrivelse till banken där den slog fast att ärendet nu överlämnas till disciplinnämnden –

en tydlig vink om att Swedbank kommer att fällas.

– Vi delar deras uppfattning, säger Jens Henriksson.

Eftersom Nasdaq kan utdöma ett vite, ”böter”, för brott mot informationsplikten räknar Swedbank med att det sker. Banken tror att den får betala halva maxbeloppet och har därför reserverat 30 miljoner kronor för ändamålet.

Däremot har Swedbank ännu inte reserverat några belopp för de tänkbara mångmiljardböter banken kan få i USA på grund av penningtvättskandalen. Jens Henriksson har ännu inte fått någon vink som gör att han kan börja fundera på hur store reserveringar som behöver göras.

– Jag har pratat med kollegor i branschen och de säger att det kan ta allt från tre till fem år innan de är klara i USA, säger han.

Det var för drygt två år sedan, i februari 2019 som SVT:s ”Uppdrag Granskning” först avslöjade att Swedbank sannolikt utnyttjats för penningtvätt i mångmiljardklassen.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Marknadsandelar

Enligt Bankföreningen såg bankernas andelar av bolånemarknaden ut så här i juli 2020:

Swedbank 24 procent

Handelsbanken 22 procent

SEB 14 procent

Nordea 14 procent

SBAB 8 procent

Länsförsäkringar 7 procent

Danske Bank 4 procent

Skandiabanken 2 procent

Övriga 6 procent

Källa: Bankföreningen

28 Carl Johan von Seth: Viruset och Riksbanken har höjt bostadspriserna

Bostadsmarknaden är mitt i ett vansinnesrally. Villapriserna har stigit med 20 procent på ett år, samtidigt som Riksbanken fortsätter att stimulera ekonomin genom att köpa bostadsobligationer. Hur går det ihop?

KOMMENTAR Ekonomin är ett kalas, och det är centralbankens otacksamma uppgift att bära

bort bålen just när gästerna har börjat bli varma i kläderna. Ungefär så sa i alla fall en av cheferna för amerikanska Fed på 1950-talet.

Svensk bostadsmarknad har nu definitivt kommit i feststämning. Villapriserna har ökat med 20 procent på ett år. Sedan pandemin bröt ut har också lägenhetspriserna stigit snabbt, fast inte i samma exceptionella takt.

Hög tid för Riksbanken att diskret plocka undan groggen? Inte riktigt.

Efter tisdagens räntebesked ligger Riksbankens styrränta kvar på noll. Det har den gjort sedan julen 2019. Under pandemin, som ju inleddes med våldsamma konvulsioner på de globala finansmarknaderna, har receptet varit att ge stöd och stadga på andra sätt än genom traditionella räntesänkningar.

Det kallas obligationsköp. Delvis är det ett gammalt knep. Riksbanken har tidigare handlat på sig statsobligationer med målet att pressa det allmänna ränteläget och ge stimulans åt ekonomin. Men under pandemin har Stefan Ingves och hans kollegor också tagit till flera nya grepp.

En av de viktigaste nyheterna är att Riksbanken numera även handlar det som kallas säkerställda obligationer. I praktiken är detta en andrahandsmarknad för de pengar som storbankerna lånar upp i samband med att de ger ut bolån till hushållen. Det är kort och gott bostadsobligationer.

Fram till årsskiftet hade Riksbanken köpt bostadsobligationer för 200 miljarder kronor. Till och med september i år planerar man att handla för nästan 180 miljarder kronor till.

Det blir den överlägset största stimulansåtgärden under hela pandemikrisen. Riksbanken kommer att äga mer bostadsobligationer än statsobligationer. Och i stället för att duka undan ser det ut som om Riksbanken har dukat upp ett dignande drinkbord. Alla som är bjudna får starksprit. Ingen blir nekad i baren.

Svenskarnas genomsnittliga bolåneränta ligger nu på rekordlåga 1,35 procent. Det måste ha bidragit till rallyt. Det är extremt billigt även med bundna lån.

Men enligt en analys som Riksbanken publicerade på tisdagen beror explosionen i bostadspriser inte främst på stimulanserna. Bankens ekonomer pekar på en rad andra förklaringar.

Inte minst är det hushållen som har tvingats ändra sina prioriteringar under pandemin. Många jobbar hemma. Ingen har kunnat åka på semester eller leva uteliv som tidigare och de flesta svenskar har faktiskt haft ganska mycket pengar över på kontot. Att lägga på en större bostad, till exempel.

På tisdagens presskonferens hänvisade Stefan Ingves också till denna förklaringsmodell. Någonstans måste människors pengar ta vägen. Nu har det blivit bostadsmarknaden. Olyckligtvis, eftersom hushållens skuldsättning redan är ett stort bekymmer enligt Riksbanken.

Framför allt är de skenande bostadspriserna ett tecken på tudelningen i pandemikrisen. Unga, utlandsfödda och alla de som haft en tillfällig anställning har drabbats hårt av nedgången i ekonomin. Många av oss andra har levt vidare i

en parallell värld utan tecken på kris. Tvärtom blir vi rikare. Mycket rikare, om vi äger vår bostad.

Att ekonomin i stort och bostadsmarknaden går helt i otakt är väldigt speciellt.

Det är svårt för Riksbanken att hantera. Eftersom Sveriges statsskuld är så låg kan de inte stimulera mycket mer genom att köpa statsobligationer. Då återstår bostadsobligationerna.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

28 Nykomlingen Hemnet för högt värderad enligt analytikerna

Bostadsjätten Hemnet sattes på Stockholmsbörsen på tisdagen. Priset för nya ägare hade satts till 115 kronor, men redan efter 20 minuters handel hade kursen stigit med över 40 procent till 165 kronor.

I går, tisdag, introducerades bostadssajten Hemnet på Stockholmsbörsen. Bolaget har på bara några år tagit över marknaden vad gäller att annonsera ut bostäder.

Priset för nya ägare sattes på 115 kronor. När handeln inleddes steg kursen direkt till 155 kronor och fortsatte sedan upp. När börsen stängde låg aktien på 176 kronor.

Trots en blomstrande bostads- och aktiemarknad, plus det faktum att Hemnet vuxit så det knakat de senaste åren så avstår flera analytiker från köprekommendation.

– Det kommer säkert bli en lyckad notering och just nu står alla stjärnor rätt för bolaget. Men vi försöker se till ett längre perspektiv för den som funderar på att investera, säger Gabriel Isskander, analytiker och chefredaktör på Börsveckan.

– Jag skulle hellre investera i en egen fastighet än i Hemnet, säger Joacim Olsson, vd för Aktiespararna, till TT.

– Vi har ett lågt ränteläge och en brist på bostadsmarknaden som driver bostadspriserna. Och så tidsandan, att vi vill se och drömma. Den trenden är starkare nu under pandemin, säger Joacim Olsson.

Men så finns det andra synsättet – Hemnet är bara en annonssajt, och finns det möjligen andra som kan göra samma sak, funderar Joacim Olsson. Konkurrenten Booli fungerar inte på samma sätt som Hemnet, men många håller till där också, konstaterar han.

Han är tveksam, men tror ändå att Hemnet skulle kunna ha potential att bli en folkaktie, helt enkelt för att folk kan relatera till bolaget.

– Som en gång i tiden Ericsson, eller Telia. Alla kunde relatera till dem.

Själv tänker han inte köpa Hemnet-aktier nu.

Joacim Bornold, sparekonom på Söderberg & partners, konstaterar att värderingen vid noteringen – där bolaget värderas till ungefär 18 gånger sin omsättning – var extrem.

– Många gånger tycker man kanske att 18 gånger vinsten är en ansträngd värdering. Men det här bolaget värderas alltså till 18 gånger försäljningen. Det är en väldigt, väldigt hög värdering, säger han.

Frågan är hur bolaget lyckats med det.

Svaret: Hemnet har något som alla vill ha just nu, enligt Bornold.

– Man har en digital affärsmodell som man kombinerar med en närmast monopolliknande ställning i sin bransch, vilket gör att Hemnet egentligen uppnått det som alla stora techbolag vill få till – att vara helt dominerande. Hemnet är i den fantastiska positionen och det är det som lockar, säger han.

Är det värt att teckna aktier?

– Det är långt ifrån gratis och jag känner mig tveksam. Ska man köpa Hemnet på de här nivåerna, då ska man ha en stark tro på att de kan hitta fler sätt att tjäna pengar på den här marknadspositionen, säger Joakim Bornold.

Hur ser bolagets framtid på börsen ut?

– Vad man behöver för att försvara den här aktiekursen, eller kanske till och med få den att stiga, är en vinst som kraftigt stiger också. Det kommer inte att räcka med att ligga på de här nivåerna, säger Joakim Bornold.

Han konstaterar att Hemnets börsnotering kommer i ett ”perfekt läge”.

– Det är väldigt bra tider att sätta bolag på börsen. Det här hade aldrig hänt för ett år sedan. Det är en het, het marknad och en börs som är högt värderad.

Att jämföra Hemnet med andra börsnoterade bolag är svårt eftersom det inte finns många som liknar dem. Om man pratar bransch är det brittiska bolaget Rightmove det närmast jämförbara som har en liknande tjänst fast i Storbritannien. De senaste fem åren har bolagets aktie ökat i värde med 60 procent.

– Överlag är Hemnet ett kvalitetsbolag. De har ett starkt varumärke och är Sveriges i särklass största bostadsplattform. Men i och med den höga värderingen, att man redan dominerar sin marknad och att alla stjärnor redan står rätt på bostadsmarknaden och börsen så avstår vi från en rekommendation att teckna aktien i dag, säger Gabriel Isskander.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

28 Vaccinationskritik mot regionerna: De bromsar

Facken och arbetsgivare vill öka vaccinationstakten, men flera regioner bromsar.

Nu växer irrationen bland arbetsmarknadens parter när tusentals ska få vaccin i nästa fas.

– En del regioner har sagt ”nej, vi ska göra det här själva”, utan att svara på frågan om de har kapacitet till det, säger Peter Munck af Rosenschöld, vd för branschorganisationen Sveriges Företagshälsor.

Den sista fasen av vaccineringen mot covid-19, fas fyra, förväntas ta fart mellan maj och juni. Då kommer alla som är 18 år och äldre att erbjudas vaccin. Det innebär att det är många som ska vaccineras – och nu sätter både fack och arbetsgivare press på regionerna om att tillåta vaccinering på eller nära stora arbetsplatser för att snabba på processen.

Tanken är att förenkla så att de som behöver gå till jobbet inte behöver ta ledigt eller resa för att få vaccinet.

– På till exempel en stor industri, där alla är på plats, hade man då enkelt kunna gå iväg och ta sprutan. Jämför det med att alla som jobbar där i stället ska åka till ett sjukhus eller vårdcentral

som tar mycket längre tid och blir mer administrativt krångligt med tidsbokning, säger Mattias Dahl, vice vd för Svenskt Näringsliv, som tillsammans med LO och PTK drivit frågan under en längre tid.

Att tillåta vaccinering på arbetsplatsen har gjorts förut, till exempel vid vaccinationen mot svininfluensan. Parternas gemensamma arbetsmiljöorganisation Prevent har tillsammans med branschorganisationen Sveriges Företagshälsor nyligen tagit fram en vägledning för hur en vaccinering på arbetsplatserna kan gå till, som visar att det är görbart. Den stora skillnaden jämfört med när vaccinationen mot svininfluensan rullades ut är att det här viruset är mer smittsamt och att vaccinen kräver en annan hantering, till exempel mer kyla, menar Peter Munck af Rosenschöld.

Han vet att det finns en oro från regionerna om att företagshälsovården ska göra fel, att de inte ska hålla prioriteringsordningen, inte följa riktlinjer eller inte ha de system som annars krävs inom den vanliga vården. Men Peter Munck af Rosenschöld ser ingen risk med att det går snett så länge de säkerställer att leverantörerna har rätt kompetens.

– Jag vet ju att de som är medlemmar hos oss redan i dag genomför vaccinationer ute på arbetsplatserna, alltifrån influensavaccin till att bistå företag med komplicerade vaccinationer för medarbetare som ska utomlands, till olika världsdelar. Så det här är ingen okänd materia för oss.

Både han och Mattias Dahl är kritiska till bristen på samordning, som de menar gör att

reglerna kring vaccinationen skiljer sig åt mellan olika regioner.

– Eftersom de är självständiga ser tillämpningen helt olika ut, och det är ingen fördel. Om ett företag finns på olika platser kan de få olika regler att förhålla sig till, säger Mattias Dahl.

– Vi har respekt för att det varit en extremt svår situation där politiker måste och ska prioritera andra frågor först, men vi har väl känt att förberedelsen kunde ha kommit längre. Vi har under mycket lång tid vetat att det någon gång kommer ett vaccin och att vi behöver tänka kring de här frågorna. Där tycker vi att man har varit lite senfärdig.

En del regioner är oroliga för att det ska bli fel när de lägger ut det på olika aktörer. Kan det inte ligga någonting i den oron ändå?

– Det är klart att kan ligga någonting i den oron. Det sista som får hända, alldeles oavsett, är ju att det blir fel. Det finns ingenting som ska gå före en säker vaccination. Vi menar att den som i slutändan anförtros att sticka dig i armen naturligtvis ska ha godkänd utbildning och det ska vara säkerställt att det går rätt till. Och det ska inte vi bedöma, utan det ska sjukvården och experterna göra. Men det är just det vi tycker att man kunde varit snabbare på, säger Mattias Dahl.

I dag jobbar omkring 5 000 personer inom företagshälsovården. Av dem har ungefär hälften kompetens att kunna ge vaccin och

hantera frågorna om det, enligt Peter Munck af Rosenschöld.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

28 ”Stoppa fejkad budgivning på bostäder med bindande bud”

Regeringen förfasar sig över hur bostadsmarknaden ser ut. Till skillnad mot oss andra skulle regeringen kunna göra något åt den.

Till att börja med borde politikerna lagstifta om bindande bud. Sverige är ganska unikt med att man kan lägga vilka bud som helst på hur många bostäder som helst, utan att behöva stå

för dem. Skulle man, som många andra länder, införa krav på att ”lagt bud ligger” skulle man få stopp på den vansinniga prisökningen som aldrig ser ut att sakta ner. Man skulle definitivt få bort ofoget med fejkade bud.

Det finns otaliga exempel på hur säljare anlitar släkt och vänner för att trissa upp priserna, troligen med mäklarnas goda minne. Ju högre försäljningspris, desto större provision ...

Ordningen med namn och personnummer på budgivarna som lämnas till köpare säger ingenting. Om man däremot måste stå fast vid de bud man lägger – och ett kännbart pengastraff om man drar sig ur – skulle ofoget upphöra ganska omgående. Dessutom skulle priserna troligen hållas nere om spekulanter enbart kan lägga bud på en bostad åt gången.

I nuläget kan man buda på både tre och fyra bostäder som man är intresserad av och hoppas på att man vinner budgivningen för en av dem. Och därmed har man trissat upp priserna för de andra bostäderna man budat på.

Det är för dålig omsättning på bostäder sägs det och hur hög takten än blir på bostadsbyggandet lär man aldrig kunna bygga bort bostadsbristen. Ett sätt att öka rörligheten vore att gradera reavinstskatten. Ju längre man ägt en bostad, desto lägre blir skatten.

Ponera att vinstskatten är 100 procent om man säljer sin bostad inom ett år från köpet. Spekulation med nybyggnation skulle då bli ointressant liksom spekulation i kategorin ”*fixer upper*” (köp en risig bostad, fixa till den snabbt och sälj med vinst).

I dag köper kapitalstarka personer (och företag?) bostäder på ritbordet och säljer då det är inflyttningsklart, givetvis efter budgivning, med god vinst. Säljer man bostaden när man ägt den i 1–2 år skulle skatten kunna vara 50 procent, efter fem år 25 procent och så vidare till att gå ner till ett minimum för bostäder man ägt under hela livet i princip.

Det skulle öka benägenheten hos den äldre generationen (jag) att avyttra en större bostad och köpa en mindre. Med dagens regler blir det för dyrt att byta ner sig. Vem vill ta på sig det enorma arbete det innebär att byta till ett mindre boende om man inte tjänar något på det?

Den sänkta reavinstskatten skulle kunna finansieras av slopade ränteavdrag. Systemet är inte riktigt klokt; ju större skulder jag drar på mig, desto mer ska alla andra skattebetalare bidra med till mitt boende. Visserligen ”bara” ett avdrag på 30 procent numera, till skillnad mot när 40-talisterna köpte hus och ränteavdraget var betydligt högre, men ändå.

Att införa krav på bindande bud kan man göra tämligen omgående. Det funkar ju på auktionssajter, så varför inte på bostadsmarknaden?

Lena Heimlén, Solna

28 ”Man blir inte förälder över en natt, det är en roll som man lär sig”

Känslorna är inte så himlastormande som man hoppats, man förhåller sig olika till föräldraskapet eller har en idé om hur livet som nybliven förälder ska bli – men verkligheten blir en annan.

DN har pratat med tre experter om vilka frågor förstagångsföräldrar brukar ha.

Medan vissa förbereder sig på en total livsomställning vill andra helst att livet ska kunna pågå som innan – men nu med en bebis. Många är inte förberedda på den totala förändringen som småbarnslivet kan innebära.

– Det är svårt att föreställa sig hur mycket det påverkar en att bli förälder. Det är väldigt svårt att förbereda sig mentalt på att allting kommer att förändras, säger Anna Sylvén Björnör, barnpsykolog.

Bland psykologer är ”övergången till föräldraskap” ett begrepp, och enligt Anna Sylvén Björnör kan den likställas med en typ av kris. Alla relationer påverkas av att man blir förälder – förutom det till barnet och en eventuell partner förändras också relationerna med vänner, syskon och föräldrar.

– Man får mycket mindre tid för annat som man brukade ha tid för. Om man lever i en relation där man innan varit ganska självständig så blir man nu mycket mer beroende av varandra vilket kan vara en risk för parrelationen. Det påverkar jobbrelationer, för man inte är lika tillgänglig. Även far- och morföräldrar påverkas starkt, och har sina relationer till ett nytt barnbarn.

Anna Sylvén Björnör säger att det kan vara bra att ha någon att prata med som gått igenom samma sak: antingen någon ur en äldre relation eller ett syskon eller vän.

– Då kan man kolla vad de har för erfarenheter, vilka tips de har, och hur det blev för dem.

Clara Linnros är barnhälsovårdspsykolog och Nathalie Aranda Gani är vårdutvecklare på barnhälsovårdsenheten i Region Stockholm. De menar att en vanlig uppfattning som förstagångsföräldrar har är att den första tiden med spädbarnet ska bli lycklig.

– Det kan vara ganska mycket så för en del, men det kan också kännas väldigt kaotiskt med osäkerhet i föräldraskapet, med sömnbrist som förvärrar. Om man haft tankar innan om vad man ska hinna med under föräldraledigheten kan det bli ett krokben, säger de.

Idén om de starka känslorna som direkt ska komma för barnet kan också göra föräldrar stressade och oroliga. Men Nathalie Aranda Gani menar att det inte alls är ovanligt eller konstigt att inte få starka känslor för barnet direkt.

– För många växer de fram i takt med att du lär känna barnet och kommer in i föräldraskapet.

Om det däremot går lång tid utan att man känner något för sitt barn, eller när man till och med vill undvika barnet eller inte kan ta hand om det praktiskt så bör man söka hjälp.

– Det kan vara del av en depression i samband med föräldrablivandet.

Även Anna Sylvén Björnör tror att den idylliska bilden av hur den första tiden med barn ska vara kan stressa föräldrar.

– Det kan göra en ganska ängslig om det inte blir så. Men man kan låta det vara en process. Man blir inte förälder över en natt, det är en roll som man lär sig. Det är helt normalt att inte veta och att vara osäker, säger hon.

Ett tips hon har är att man försöker att umgås med andra människor som har små barn, så att man har lite erfarenhet av de praktiska momenten som ingår i föräldraskapet, så att den delen blir mindre skrämmande.

– Övning ger färdighet och det är oftast lättare om man till exempel har tagit hand om sina småsyskon eller passat barn innan.

Inom ett föräldrapar kan man ha olika syn på sättet att vara förälder.

– Då är det viktigt att man stöttar och har tillit till varandra. Att man inte bråkar om hur man ska vara. Är det stora skillnader i förhållningssätt blir det ofta svår att stötta och lita på varandra och då kan man behöva stöd kring det, säger Clara Linnros och Nathalie Aranda Gani.

Anna Sylvén Björnör tror också att skillnader i synen på föräldraskapet kan skapa friktion bland nyblivna föräldrar. Hon säger att det är viktigt att prata om synen på barnet, och hur man ska hantera det.

Enligt henne finns det olika synsätt på hur spädbarn ska tas om hand. Men hon tycker att det är viktigt att hjälpa föräldrar att ta barnets signaler på allvar: barn behöver allt stöd de kan få under spädbarnstiden. Och det är viktigt att komma ihåg att man aldrig kan ”överstödja” ett spädbarn.

– Ur ett anknytningsperspektiv så behöver de bli lugnade om de gråter eller är rädda. Man kan inte trösta ett spädbarn för lite. De signalerar själva med tiden när de är kapabla och man kan backa lite, säger hon.

En fråga som Anna Sylvén Björnör ofta möter är den om hur mycket man måste lyssna på äldre familjemedlemmar och hur mycket man ska släppa in dem.

– Att bli morförälder drar i gång mycket känslor i äldre generationer. Och ibland vill de att man ska göra som de har gjort, eftersom det gör dem trygga. Men det kan vara utmanande och jobbigt som nybliven förälder som vill pröva sig fram. Jag tycker man ska ta sig rätten att göra saker i sin egen takt och upptäcka hur man själv vill ha det. Man vill såklart bli stöttad, men inte tillrättavisad.

I en tidigare artikel i DN berättade psykologerna Kajsa Lönn Rhodin och Maria Lalouni om hur de krav och den press som kommer av bland annat sociala medier kan skapa stress hos föräldrar.

Hur ska man tänka kring måsten och krav som förälder?

– Att det egentligen är man själv som bestämmer vilka krav och måsten man har den allra första tiden. Små bebisar behöver närhet och tillgång till föräldrar som försöker tyda dess behov, om man är hungrig eller trött. Kan man släppa andra krav, som att ha det superfint hemma, ha besökare som kommer och beundrar och så vidare, så kommer det vara mycket större chans att den första tiden blir mysig och mindre stressfylld, säger Clara Linnros.

En ängslan som Anna Sylvén Björnör ofta möter är oron över att barnet inte ska utvecklas normalt, och situationer där föräldrar jämför med andra barn i sin närhet.

– Det är inte så lätt att veta vad som är en normal utveckling och ibland kan det kännas som att alla andra bebisar har lärt sig krypa, sitta, gå. Men man får ha en ödmjukhet kring att alla barn är olika. De tar utvecklingsskutt i olika takt, och ibland kan ett barn utvecklas jättemycket utan att det syns, säger hon.

Om man känner att spädbarnstiden är så krävande att man behöver hjälp så finns det olika typer av stöd att få. Clara Linnros och Nathalie Aranda Gani tycker att det första steget är att prata med sin bhv-sjuksköterska. Men man kan också reflektera kring vad som skulle kunna göra tiden mindre utmanande än vad den är, och förstå att det är vanligt att känna att det är svårt.

– Om man behöver ytterligare stöd ser det lite olika ut i landet. I Sverige, förutom i region

Stockholm, finns mödrabarnhälsovårdspsykologer som ger sådant stöd. I Stockholm har vi inte den yrkesgruppen, utan nästa steg kan vara psykolog/psykoterapeut på vårdcentral om det handlar om egen psykisk ohälsa.

Vilken typ av stöd som passar kan bero på vad det är man har problem med i föräldrarollen.

– Om det är frågor kring föräldraskapet och samspelet med barnet kan det finnas stöd från barnpsykologer på vårdcentral eller om större svårigheter från bup. Det finns också föräldrastödjare inom den förebyggande delen av socialtjänsten som ibland arbetar på familjecentra- ler, säger Clara Linnros och Nathalie Aranda Gani.

Anna Sylvén Björnör tror att det har blivit mindre stigmatiserat att be om och ta hjälp med sitt föräldraskap, men att vissa föräldrar kanske inte vill visa sig sårbara.

– Om alla andra verkar klara det så tycker man kanske att det är fel på en själv, och att man borde klara det. Men mitt råd är verkligen att det är kompetent att be om hjälp. Det finns ingen orsak alls att gå och gräma sig och vara orolig och stressad över något som man kan hjälpas åt med, säger hon och fortsätter:

– Ibland behövs inte alls mycket stöd. Man kanske bara behöver höra att det är normalt, och så kan man stå själv sedan. Det behöver inte vara större än så.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Här kan du få hjälp och stöd.

Barnavårdscentralen (Bvc) brukar ordna frivilliga grupper för nyblivna föräldrar. Många upplever att de får stöd, gemenskap och kunskap. Du träffar andra föräldrar och kan dela med dig av dina erfarenheter. Du får också information och stöd i olika frågor.

När du besöker bvc med ditt barn finns också möjlighet att ställa frågor och prata om hur ni har det.

Det finns också föräldrastödjare inom den förebyggande delen av socialtjänsten som ibland arbetar på familjecentraler.

Om du mår psykiskt dåligt bör du berätta det för någon så att du kan få stöd och hjälp. Du kan till exempel prata med en sjuksköterska på bvc. Du kan också kontakta en läkare på vårdcentralen.

Om du mår mycket dåligt eller känner att du skulle kunna skada barnet behöver du på en gång kontakta bvc eller sjukvårdsrådgivningen på telefonnummer 1177.

För att få råd och stöd i parrelationen kan du kontakta kommunens familjerådgivning, en barnmorskemottagning eller bvc.

Källa: 1177 samt Clara Linnros och Nathalie Aranda Gani

29 Censur är Modis knep mot viruset

Den nya fasansfulla vågen av coronapandemin drar vidare över Indien. Över 360 000 smittofall är den senaste dygnssiffran. Sjukhus och krematorier har inte en chans att hinna med.

Utan tvivel bär premiärminister Narendra Modi och hans hindunationalistiska regeringsparti BJP en stor del av skulden. I februari utropade de sig till segrare över viruset och gav sig ut på väljarjakt, med tillhörande massmöten. Kritiken är förödande men rättvis.

Vad göra? Skjut budbäraren.

Twitter, Facebook och Instagram har beordrats att radera mängder av inlägg, av alltifrån vanliga medborgare till oppositionspolitiker och journalister. Regeringen hänvisar till nationella säkerhetslagar, och hävdar att missnöjet härrör från falska ryktesspridare och illvilliga ordningsstörare.

Techjättarna hukar sig, under hotet av höga böter och fängelsestraff för medarbetare. Tweetar tas bort, andra kan bara läsas utanför Indien.

Olycksfall i arbetet är det inte, utan system inrättat av regeringen. I inget annat land i världen stängs internet av så ofta, förra året 129 gånger nationellt eller lokalt. I Kashmir, där säkerhetsstyrkor bekämpar muslimska separatister, kan det fortgå i månader i sträck.

I februari utbröt tidvis våldsamma bondeprotester mot en lag som avskaffar vissa jordbruksregleringar. Över 500 Twitterkonton blockerades för att de inte ansågs visa statens styresmän erforderlig respekt. Dessa skäms heller inte för att använda klassiska repressiva attribut som att kasta dissidenter i fängelse.

Detta är inte värdigt vad som brukade kallas jordens största demokrati. Den alltmer auktoritäre Modi har redan ett järngrepp över parlamentet och 17 av 28 delstater, men skyr inga medel för att förstärka sin dominans. Och att censurera dissidenter är lättare än att tämja covid-19. Eller bygga upp en fungerande sjukvård.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

29 12,6

miljoner beräknas Sveriges befolkning uppgå till om 50 år, enligt Statistiska centralbyrån, (SCB) en ökning med 22 procent jämfört med i dag. Ökningen beror dels på att fler föds än dör, dels på att fler invandrar än utvandrar. Medelslivslängden år 2070 prognostiseras bli 89,8 år för kvinnor och 87,7 år för män.

– Kvinnor har alltid levt längre än män och så kommer det fortsatt att vara. Men vi tror att medellivslängden jämnar ut sig och att det kommer att finnas fler äldre män och att par kan leva tillsammans längre, säger Lena Lundkvist, demograf på SCB.

29 Flera fall av indiska varianten i Sverige

Den indiska varianten av coronaviruset har hittat till Sverige, med fyra fall i Stockholmsområdet. Samtliga fall hittades i analys av tester från personer som hade varit utomlands. De fyra har hållit sig isolerade, enligt regionens smittskyddsläkare.

– De har upptäckts via de rekommendationer vi har för resande från andra länder. De har skött sig exemplariskt med provtagning och att hålla sig hemma, säger Maria Rotzén Östlund, smittskyddsläkare i Region Stockholm.

Personerna kom hit från ett land eller länder utanför Europa. Var de rest vill Maria Rotzén Östlund inte svara på eftersom personerna då möjligen skulle kunna identifieras. Några av de fyra fallen är kopplade till varandra.

– De har insjuknat lite efter att de kommit hem och har provtagit sig och hållit sig isolerade från det att de kom hem och tills de blivit friska. De mår nu bra, säger hon.

Rekommendationen är att omkring tio procent av alla positiva prover analyseras med avseende på vilken variant det rör sig om. Det tar ett par veckor från provtagning till analys. När svaret om att den indiska varianten fanns i Stockholm

kom kontaktades de fyra personerna, som uppgav att de hållit sig isolerade.

– Vi från smittskyddshåll vill hålla extra koll på de här varianterna så vi tar kontakt med personerna i efterhand för att höra hur det gått för dem och om de haft några kontakter utifrån och om det gett upphov till andra fall, säger Maria Rotzén Östlund.

I Stockholmsområdet har man hittills under pandemin hittat 6 005 fall av den brittiska varianten, 300 av den sydafrikanska, 30 av den brasilianska och nu alltså 4 av den indiska.

Enligt Rotzén Östlund finns det flera varianter av den indiska, utöver den så kallade dubbelmuterade varianten. Det pågår en diskussion med Folkhälsomyndigheten om hur dessa ska rapporteras in.

Behöver vi vara oroliga över att den indiska varianten hittats?

– Nej, jag tycker att vi ska vara glada över att vi har ett system som fångar upp det här. Om alla nu gör precis som de här personerna gjorde, som uppförde sig exemplariskt, och följer våra råd och rekommendationer så minskar vi smittspridningen av covid-19, oavsett mutation, säger Maria Rotzén Östlund.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

29 M: Ge premie till långtidsarbetslösa

Moderaterna vill införa en jobbpremie för dem som varit arbetslösa i mer än ett år. Förslaget är ett sätt att få ner den rekordhöga långtidsarbetslösheten.

– Problemen är stora men de går att lösa, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

I samband med partiets vårbudgetmotion föreslår Moderaterna en ny jobbpremie för dem som varit arbetslösa mer än 12 månader. Bakgrunden är att långtidsarbetslösheten ökat kraftigt den senaste tiden och bedöms fortsätta växa även framöver.

– Det är den i särklass allvarligaste formen av arbetslöshet, säger Ulf Kristersson.

M har utgått från en modell som redan prövats i Danmark. Jobbpremien ska utgå med 10 procent av bruttolönen med ett tak på 2 500 kronor i månaden. Premien ska kunna betalas ut under högst 18 månader och beräknas kosta 1,7 miljarder kronor per år att genomföra.

Jobbpremien ingår i ett paket som M hoppas ska kunna halvera långtidsarbetslösheten på tre år.

– Det här är ett stort ekonomiskt problem för Sverige. Det är väldigt många skattekronor som går ut och väldigt få som kommer in, säger Ulf Kristersson.

Moderaterna anser att insatserna mot långtidsarbetslösheten är otillräckliga. M vill därför

stoppa de så kallade extratjänsterna och i stället stärka nystartsjobben och skapa fler praktikplatser.

– Det är ingen naturlag att Sverige ska ha en så hög långtidsarbetslöshet, säger Elisabeth Svantesson (M), ekonomisk-politisk talesperson.

M föreslår även mer pengar för att bekämpa brottsligheten. Bland annat vill partiet förlänga och utöka en riktad lönesatsning till poliser som kan ge 3 000 kronor mer i månaden.

– Budgeten har två entydiga fokus: att halvera långtidsarbetslösheten och att öka tryggheten, säger Ulf Kristersson.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. M:s vårmotion

Jobbpaketet i Moderaternas vårmotion antas kosta tio miljarder. De ska gå till:

Jobbpremie för långtidsarbetslösa som tar jobb, högst 2 500 kronor i månaden i längst 1,5 år. Ett danskt förslag är förebilden.

Nystartsjobben utökas med 30 000 platser. En arbetsgivare som anställer långtidsarbetslösa får sänkt arbetsgivaravgift.

Fler praktikplatser, 5 000 i år och 20 000 nästa år.

Studiemedel ska kunna ges på nytt redan ett år efter tidigare avslutade studier. I dag är karenstiden tre år.

En stor del av förslagen vill M betala med genom att dra ner åtgärden extratjänster.

Källa: Moderaterna

29 Vänsterpartiet vill ha nytt mål för arbetslösheten

Vänsterpartiets vårbudget innehåller satsningar på 37 miljarder kronor mer än regeringens alternativ.

Partiet vill också införa ett mål för den ekonomiska politiken för att hålla arbetslösheten under 4 procent.

Att skapa jobb och pressa ner arbetslösheten är det främsta syftet med budgetförslaget, enligt Vänsterpartiets ekonomisk-politiska talesperson Ulla Andersson.

– Vi måste göra allt vi kan för att öka sysselsättningen. Därför vill vi göra stora investeringar för att anställa fler i äldreomsorgen och skolan. Vi vill också göra investeringar i privat sektor, som fiberutbyggnad på landsbygden och järnvägsunderhåll, säger hon.

Regeringen och riksdagen har totalt ökat statens utgifter med över 400 miljarder kronor för att parera effekterna av pandemin. Det är bra men räcker inte, anser Ulla Andersson.

– Regeringen har gått in med stöd för att rädda företag men sedan inte visat vad den vill göra för att skapa nya jobb, säger Ulla Andersson som hänvisar till finansdepartementets prognoser och menar att regeringen planerar för massarbetslöshet.

Bland de större posterna är 2 miljarder kronor till att rusta upp äldreomsorgen och 2 miljarder till bättre arbetsvillkor i vården. Personalen i sektorn ska dessutom belönas med extra semester efter slitet under pandemin, anser V, vilket kostar 5 miljarder kronor.

Ett antal satsningar är tänkta att bidra till grön omställning, som 3 miljarder kronor till kollektivtrafiken och 2 miljarder till slopade banavgifter för tåg. En annan stor post går till ett nytt V-förslag: 3,5 miljarder till att stötta den reglerade taxinäringen.

Vänsterpartiet vill avskaffa överskottsmålet för statens finanser och tycker inte att det är ett problem att statsskulden skulle växa mer med V-förslaget än med regeringens budget.

Partiet lanserar också ett förslag till förändring av det finanspolitiska ramverket, där överskottsmålet är en del. V vill lägga till målet att hålla arbetslösheten under 4 procent och sysselsättningsgraden på minst 84 procent.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

29 Staket och poliser ska stoppa firande i Lund

Vakter, poliser, inhägnad stadspark och totalstopp för besök i hemmet. Ett infekterat bråk mellan bostadsbolag och studenter har blossat upp i Lund inför valborgshelgen.

– De har gått över alla gränser, säger studenten Gabriel Nordquist.

LUND. Den har pågått i månader – planeringen för att stoppa festen. Under valborg

samlas vanligen 30 000 personer i Lunds stadspark. När spontanfesten förra året stoppades av det hönsgödsel som lades ut blev mediestormen stor. Även internationell press som CNN besökte staden för att få känna lukten sprida sig över kullerstensgatorna.

I år nöjer kommunen sig med staket och poliser.

– Det blir ingen hönsskit i år. Nu är det avspärrning och polisiär närvaro som gäller, säger Jan Annerstedt, ordförande i tekniska nämnden och representant för det lokala partiet Förnyalund.

Att festen skulle ställas in på grund av pandemin beslutades av kommunpolitikerna redan i januari, och snart klubbades även ett besöksförbud i parken igenom. 300 000 kronor i stängsel kostar kalaset – som alltså inte blir av. Trots det finns en oro för att folk ändå ska samlas i stora klungor.

– Vi är nervösa för att det blir en spontanfest på annan plats, men har uppmanat studenter att inte samlas, säger Jan Annerstedt.

De senaste två veckorna har ett infekterat bråk mellan studenter och bostadsbolaget AF Bostäder i stället seglat upp som en snackis. Detta efter att bolaget informerat hyresgästerna i det stora studentboendet Parentesen i centrala Lund att ett besöksförbud av säkerhetsskäl införs under valborgshelgen, vilket Sydsvenskan var först att rapportera om.

Gården skulle stängslas in och boende tilldelas varsitt armband som de tillsammans med legitimation skulle behöva visa upp för vakter

för att över huvud taget få komma in i sin bostad.

– De har gått över alla gränser, säger studenten Gabriel Nordquist, som bott på Parentesen i flera år.

Det är inte första året som bostadsbolaget sätter in vakter och spärrar av gården, som blivit känd som ett festställe under valborg. Men ett totalt besöksförbud blev droppen som fick bägaren att rinna över och den senaste veckan har protesterna skalats upp.

På balkongerna har banderoller med skämtsamma slagord som ”AFB: Auktoritära Fascistiska Bostäder” satts upp – för att genast plockas ned av fastighetsansvariga från bostadsbolaget. Runt 180 av de 300 boende har skrivit på ett upprop. Även hyresgästföreningen har i flera medier ställt sig kritiska till besöksförbudet, som den menar saknar laglig grund.

Flera av studenterna som DN har talat med poängterar att protesterna inte handlar om att de vill ha stora valborgsfester mitt under pågående pandemi – men att de av principskäl vill bli behandlade precis som andra hyresgäster i Sverige.

– De har ingen rätt att ställa de här kraven. Det blir otroligt märkligt att min syster inte skulle få komma in i mitt hem, säger Fanny Marhaug.

På tisdagskvällen stod det klart att bostadsbolaget backar. Då skickades ett mejl till studenterna om att man lyssnat på deras synpunkter och därför inte kommer att spärra av husen. Ordningsvakter kommer att finnas på

plats, och de boende uppmanas fortsatt att inte ta emot besök under helgen – men något totalt besöksförbud blir det inte.

– Vi har haft en dialog med hyresgäster och polis och efter det gjort en samlad bedömning att det är bättre att ta bort avspärrningarna och i stället vädja till hyresgästerna att de avstår fester i år, säger Henrik Krantz, vd för AF Bostäder.

Hilda Ärlemyr

hilda.arlemyr@dn.se

29 Patientnej till Astra Zeneca kan försena vaccinplanen

Att Astra Zenecas vaccin ratas kan leda till att det tar längre tid för Sverige att ta sig ur pandemin, säger flera vaccinationssamordnare som DN pratat med.

– Om det är många som tackar nej till Astras vaccin kommer det att ta längre tid att vaccinera den gruppen, och det påverkar faserna efteråt också, säger Per

Hagstam, vaccinsamordnare i Region Skåne.

Flera regioner har vittnat om ovilja mot Astra Zenecas vaccin den senaste veckan. En del personer har rent av vänt i dörren när de fått höra vilket vaccin det rör sig om och vårdpersonal har fått lägga mycket tid på att lugna oroliga patienter, både på plats och i telefon.

Utöver att vårdpersonal blir extra pressade av den här situationen finns det en risk för att vaccinationstakten påverkas, även i de kommande faserna.

– Om det är många som tackar nej till Astras vaccin kommer det att ta längre tid att vaccinera den gruppen, och det påverkar faserna efteråt också, säger Per Hagstam, vaccinationssamordnare i Region Skåne.

För att kunna vaccinera brett på så kort tid som möjligt är det viktigt att allt tillgängligt vaccin används, menar Region Stockholms vaccinsamordnare Magnus Thyberg.

– Vi har en väldigt begränsad mängd vaccin och vår riktlinje är att vi använder de vaccin vi har på det sätt vi kan, för att komma ur pandemin och då är det så att de som är äldre än 65 år kan i huvudsak använda Astra Zenecas vaccin och då erbjuds man det.

Västra Götalandsregionens vaccinsamordnare Kristine Rygge är inne på samma spår.

– Det kan bli en utmaning eftersom Astra endast kan användas till 65 plus.

Kan ni förstå den oro som finns kring det här vaccinet?

– Vi kan förstå oron så klart, men det är väldigt många miljoner människor som har använt det här vaccinet och läkemedelsmyndigheterna tittar löpande på biverkningsrapporteringar och de gör bedömningen att nyttan är mycket större än risken, säger Magnus Thyberg.

Vaccinsamordnarna är eniga om att det är viktigt att prata om oron för vaccinet och informera om såväl riskerna för eventuella biverkningar som riskerna med att bli allvarligt sjuk i covid-19.

Den som väljer bort ¸Astra Zenecas vaccin är välkommen att boka in sig på en ny tid, och hamnar alltså inte längst bak i kön. Däremot finns det ingen garanti för att det inte blir Astra Zenecas vaccin igen.

– Om man väljer att tacka nej är man själv ansvarig för att boka in sig på en annan tid. Men det är klart att vi vill ju lägga vårdens resurser på rätt saker, säger Kristine Rygge.

Enligt Rygge informerar de flesta vårdcentralerna i Västra Götalandsregionen numera om vilket vaccin de använder på sina respektive hemsidor för att undvika att det uppstår diskussioner med personer som redan vet att de inte önskar ett visst vaccin.

Under måndagen meddelade statsepidemiolog Anders Tegnell även att vårdpersonal under 65 år som fått sin första dos av Astra Zenecas vaccin kan välja att få samma vaccin även vid dos två, trots att Folkhälsomyndighetens

rekommendation om att vaccinet enbart ska ges till personer över 65 år ligger kvar. Regionerna ser nu över möjligheten att kunna erbjuda detta.

– Det är faktiskt lite förvånade, där har det varit en hel del som har sagt att de hellre vill ta dos två av Astra också, säger Per Hagstam.

Enligt de regioner som DN har varit i kontakt med ska det inte ha kasserats någon större mängd vaccindoser till följd av att Astra Zenecas vaccin ratats.

Hur många personer som har ratat Astra Zenecas vaccin går inte att säga eftersom regionerna inte följer hur många som tackar nej till vaccin överlag, men den samlade bilden är att det är fler som faktiskt vill vaccinera sig oavsett vaccin, än tvärtom.

Anna Skoog. anna.skoog@

29 EU:s gräl med Astra nu i domstol

Belgien. Astra Zeneca har inte skyldighet att leverera covidvaccin till EU från alla sina fabriker. Det är ett av företagets argument när EU-kommissionens rättsprocess nu inletts i Bryssel. Unionen anklagar bolaget för att inte ha uppfyllt kontrakt om covid-19-vaccin. Bland annat beskrivs Astras plan för att kunna leverera i tid som otillräcklig.

När förhandlingarna inleddes i Bryssel på onsdagen försvarade sig Astra bland annat med att kontraktet inte säger att vaccin måste skickas från alla produktionsanläggningar.

Detta med anledning av företagets produktion i Storbritannien, varifrån vaccin i stor utsträckning har använts inom landet.

TT

29 Dubblerad a-kassa under pandemin

Nästan dubbelt så mycket som normalt har betalats ut i ersättning från a-kassan sedan coronapandemin inleddes. Från april förra året till mars i år har arbetslösa svenskar fått omkring 26,8 miljarder kronor utbetalade till sina bankkonton, enligt Sveriges Radio Ekot.

Det saknar motstycke, enligt Sveriges a-kassor.

– En snabbt växande arbetslöshet och den högre ersättningsnivån har gjort att det här blir historiskt sett unika siffror, säger Tomas

Eriksson, kanslichef på Sveriges a-kassor, till Ekot.

Utbetalningarna från landets a-kassor steg framför allt i storstadsregionerna, vars arbetsmarknader har påverkats mest av pandemin. I Stockholm ökade de med 170 procent och i Västra Götaland med 110 procent – i jämförelse var ökningen i Norrbotten endast 25 procent.

TT

29 Ökad kortkonsumtion förra veckan

Konsumtionen i svensk ekonomi ökar, enligt kortstatistik från Swedbank. Kortanvändningen var 3,5 procent högre i förra veckan än under motsvarande vecka förra året.

Men för att nå upp till nivåerna under samma vecka 2019 återstår fortfarande en del. Jämfört med samma vecka 2019 låg kortanvändningen i förra veckan 8 procent lägre.

Statistiken gäller för veckan som avslutades den 24 april och bygger på transaktioner inom

Swedbank Pay, som hanterar över hälften av alla korttransaktioner i Sverige.

Konsumtionen väntas öka snabbare från och med sommaren, i takt med att fler vaccinerats och smittspridningen i pandemin avtar.

TT

29 Klyftorna spås öka i pandemins spår

I en färsk konjunkturrapport från Handelsbanken varnar bankens ekonomer för att det finns mycket som talar för att de ekonomiska klyftorna kommer att öka i pandemins spår.

”Omfattande stimulanser har dock hållit tillbaka uppgången i arbetslösheten och därmed inkomstklyftorna. Å andra sidan har centralbankernas stimulansåtgärder också bidragit till högre tillgångspriser, till förmån för de förmögna”, skriver de i ett pressmeddelande i samband med rapporten.

”Även om ojämlikhet har kommit högre upp på den politiska agendan talar mycket för att trenden med ökande ojämlikhet fortsätter det kommande decenniet”, tillägger Handelsbankens chefsekonom Christina Nyman i en kommentar.

Samtidigt väntas återhämtningen ta rejäl fart under det tredje kvartalet, när tjänstekonsumtionen lyfter till följd av minskade pandemirestriktioner, enligt Nyman och hennes stab. Sveriges BNP-tillväxt lyfter till 3,8 procent i år efter BNP-minskningen på 2,8 procent 2020, enligt en prognos. Tillväxttakten är den högsta i Norden.

TT

29 Efter vaccineringen kan vardagen äntligen återvända

Efter ett år får 75-åriga Jan-Erik äntligen krama 9-åriga barnbarnet Joseph. 80-åriga Khdja kan tryggt dela en måltid med sin vän och granne Fatima.

Vaccinet gör att vardagen sakta börjar återvända i Rinkeby-Kista, stadsdelen som har drabbats särskilt hårt under pandemin.

Minnet av hur det började är fortfarande levande hos allmänläkaren Karin Buchanan på Akalla vårdcentral. I februari 2020 började sjuksköterskorna berätta för henne om ett nytt fenomen hos flera av deras patienter.

– De sa ”det är så konstigt, det är många som ringer och säger att de förlorat lukt och smak”.

Sedan gick det snabbt. En månad senare placerades en läkare i väntrummet för att fånga upp patienter som hade symtom.

– Det var så otroligt många som kom hit som hade covid, säger Karin Buchanan.

När Folkhälsomyndigheten den 10 mars började se tecken på samhällssmitta i vissa delar av landet var den redan ett faktum för Karin Buchanan och hennes kollegor, som tvingades styra om stora delar av verksamheten.

– Vad är det, hur ska vi hantera det? Man fick agera efter ett slags medicinsk grundkompetens.

Det var inte läge att vänta på några riktlinjer. På eget initiativ ringde medarbetarna till chefer inom hemtjänsten när de upptäckte att personalen inte hade skyddsutrustning. De delade ut skydd och visir.

– Det var skrämmande, vi kände oss ganska ensamma. Men någon måste ju vara först och nu råkade det bli vi.

I vissa grupper bland patienterna slog covid-19 ner som en katastrof, säger Karin Buchanan. Samtidigt upplevde hon att sjukhusen inledningsvis var alltför restriktiva med att ta in folk för sjukhusvård.

– Det var inte enstaka fall, utan en lokal katastrof för många som bor här. De kunde

mista – inte bara en – utan två eller tre anhöriga.

Fram till och med den 8 mars i år hade 114 personer i Rinkeby-Kista rapporterats avlidna till följd av covid-19. Med en befolkning på drygt 51 000 personer gör detta stadsdelen till en av de hårdast drabbade i Stockholm – med en väsentligt högre dödlighet än genomsnittet i Sverige.

Även medarbetarna på vårdcentralen levde mitt i smittspridningen och i mars blev många sjuka. En av Karin Buchanans kollegor avled.

– Det var så mycket sjukdom och död även bland personalen. Många bor ju i området och har släkt och vänner här.

Hon är upprörd över att diskussionen kring smittspridningen i Järvaområdet ofta handlar om folks förmåga att förstå vad som pågår.

– Man pratar om att människor inte fått rätt information på rätt språk. Det känns som ett hån mot vår befolkning. Jag lovar att det inte var någon som inte hade hört talas om covid-19 och jag upplever att människor här omkring var mycket mer försiktiga än någon annanstans.

○ ○ ○

Två veckor och två dagar efter den andra vaccinsprutan spanar 75-åriga Jan-Erik Janelöv ut genom fönstret i lägenheten (”med Husbys bästa utsikt!”). Han väntar på sitt barnbarn Joseph. Det ringer på dörren. Jan-Erik vänder på rullatorn och styr mot ytterdörren. In kommer ett nioårigt yrväder.

– Jag sprang hela vägen!

Joseph lägger armen runt sin morfar och låter huvudet tryckas mot hans bröst. Den första - kramen på 13 månader.

Jan-Erik har varit väldigt försiktig. Tvättstugan vågade han knappt besöka. Håret klippte han själv i badrumsspegeln. Han försökte hålla kontakten med nära och kära på telefon, men tillvaron var tung.

Jan-Erik Janelöv har alltid haft många människor omkring sig. Han var ensamstående med sina tre barn under merparten av deras uppväxt. All tid som Jan-Erik inte arbetade gick till barnen. Jan-Erik tyckte mycket om sin tillvaro även om den krävde minutiös planering – av både tid och pengar – för att gå ihop.

Ett av barnen, sonen Daniel, drabbades av en sjukdom i övre tonåren. Daniel bodde kvar hos Jan-Erik fram till sin död 2015. Sorgen blev svår för Jan-Erik och han övertalades av sina vuxna barn att flytta in hos dem en tid. Ett halvår stannade han hos Josephs familj, till sitt barnbarns stora glädje. Det blev början på en nära relation som de vårdat sedan dess.

Att tvingas vara isolerad under pandemin säger Jan-Erik har känts som ett fängelse.

– Det har varit svårt att bara sitta här och hålla käften, jag som är en pratsam person.

Tidigare träffade Jan-Erik sina barn och barnbarn en gång i veckan. Saknaden under pandemin har varit svår – för både honom och Joseph.

– Jag längtar mest efter att få sova över och träffa honom ofta. Det är roligt att sova över och vara uppe sent och äta godsaker på kvällarna, säger Joseph.

De fnissar tillsammans åt bus de gjort när de varit ensamma – utan föräldrarnas krav på läggtider och måltidsordning.

– Det är fantastiskt att ha barnbarn som är så roliga. Jag är så barnslig själv, så jag tycker att det är lika roligt att vara med barn nu som när mina barn var små. Men man hinner med det bättre nu, säger Jan-Erik.

○ ○ ○

En fredagskväll ett stenkast från Akalla vårdcentral har 80-åriga Khdja Mohammed Abera, hennes dotter Nejat Mohamed och Khdjas vän och granne Fatima Adam samlats i köket.

Klockan är strax över åtta och det är snart dags för iftar, den dagliga måltiden under ramadan som bryter fastan. Khdja och Fatima har inte fastat – de måste tänka på hälsan. Nejat har däremot avhållit sig från mat och dryck under dagen och ser fram emot dagens måltid.

Tre veckor har gått efter att hennes mamma fick den andra vaccinsprutan och till skillnad från förra årets ramadan så kan de nu tryggt sitta vid samma bord och äta tillsammans.

Khdja Mohammed Aberas start på pandemin var tung. Från att umgås nästan dagligen med barn, barnbarn och sin granne Fatima så lämnades hon ensam i sin lägenhet. De hörde

om flera i sin bekantskapskrets som blev svårt sjuka i covid. Några av dem avled.

Dottern Nejat berättar hur ont det gjorde att lämna matvarorna utanför dörren utan att kunna få ge sin oroliga mamma en kram. Hon såg hur hon tappade mer och mer i vikt.

– Ensamheten har varit svårast, säger Khdja.

Men Khdja har samtidigt varit beslutsam. Hon har tagit promenader, studerat koranen och hållit kontakt med Fatima på telefon. Efter några månader lyckades Khdja övertala henne att gå ut på promenader tillsammans.

– Men alltid med flera meters avstånd, säger Khdja och skrattar.

De två vännerna har känt varandra i 20 år och har väldigt roligt ihop. Khadja är punktlig, beslutsam och modig. Fatima har ett oemotståndligt skratt och tar livet lite mer som det kommer.

– Khdja ringer och säger ”kom över”. Jag säger visst och efter bara en liten stund ringer hon igen och frågar ”var är du, var är du?”.

En gång under pandemin var Fatima mer sen än vanligt. Khdja ringde och ringde, men fick inget svar. De bor i samma hyreshus i Akalla med tre våningar emellan sig och till slut gick Khdja ner till Fatima. Hon hittade henne liggandes på golvet i badrummet.

Fatima Adam gestikulerar och visar hur dråpligt det kändes – när hon ramlade och blev liggandes. Hon skrattar, men berättar samtidigt att det blev ambulansen som fick hämta henne där.

Efter flera svåra månader gick Fatima till slut med på att vännerna skulle ses oftare – och ibland även inomhus. Khdja och Fatima fick bli varandras närmsta krets. När nu båda är vaccinerade ses de än mer – även om de fortsätter att vara försiktiga.

– Hon är en viktig person, säger Khdja om -Fatima.

○ ○ ○

Klockan 06.40, sätter 81-åriga Ashour Brikha på sig sina simglasögon och dyker ner i Husby-badets bassäng. Han crawlar en bit och fortsätter sedan med bröstsim.

– Jag älskar att simma, säger han.

Sex dagar i veckan börjar han dagen här. Husbybadet är stängt för allmänheten, men den som, likt Ashour Brikha, har fått aktivitet på recept från läkaren (för Ashours del på grund av höftproblem) är välkommen på vissa tider.

Efter simningen äter Ashour en snabb frukost och klockan 08.00 tar han en längre promenad. Om vädret tillåter brukar han därefter vika ihop sin bärbara cykel, sätta den på tunnelbanan, åka till ändhållplatsen och cykla tillbaka.

När Ashour inte simmar, cyklar eller promenerar är han hemma i lägenheten i Akalla. Han tycker om att spela på sin keyboard och sjunga. Ofta blir det Abba. Under pandemin har han lagt upp flera filmer på Facebook där han spelar och sjunger.

– Jag är inget proffs, men jag hoppas att det kan göra någon glad.

För Ashour Brikhas vardag har pandemin inte inneburit någon större förändring. Han träffar inte så många människor ändå, säger han. Men det är en sak han verkligen längtar efter.

– Att resa. Jag reste mycket innan. Nästan varannan månad. Jag har rest runt i Europa och jag har varit i Australien.

Han stryker med handen över en världskarta som hänger i sovrummet. Den är full av häftstift. Ashour Brikha har varit på många platser. De flesta frivilligt, några för att han varit tvungen.

Han längtar efter att få simma i havet. Men också efter att träffa sina söner och deras barn som bor i Tyskland och Spanien.

– Vi har videosamtal varje eller varannan dag. Ashour fick en biljett till Berlin i födelsedagspresent, men har inte kunnat åka. I maj har han en knäoperation, men efter det bär det av. Han är vaccinerad och redo.

○ ○ ○

I efterhand har Karin Buchanan på Akalla vårdcentral börjat misstänka att smittan fanns i stadsdelen flera veckor innan det första fallet registrerades i Sverige.

– Jag har patienter som jag absolut tror var smittade i januari, som isolerat sig efteråt och sedan visat sig ha antikroppar. Som varit i exempelvis Italien över jul.

När vaccinet väl började delas ut till olika vårdgivare var Akalla vårdcentral en av de första i Stockholm som kunde påbörja vaccinationen.

– När man fick den första dosen, det lilla paketet, det kändes som guld. Högtidligt. Att vi fick vara med och känna historiens vingslag.

Vissa patienter skriker rakt ut av glädje när - Karin Buchanans kollegor ringer och meddelar att de fått en tid för vaccination.

– Det är det fina när man är allmänläkare, att få följa sina patienter. Man är med när de är sjuka, när de blir friska, när en anhörig gått bort. Och så får man följa dem nu när de ska få vaccin. Det känns så stort.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Lättade restriktioner för de som vaccinerats

Tre veckor efter första dosen av vaccin mot covid-19 kan man träffa friska människor från några olika hushåll – även inomhus. Det går även bra att krama barn och barnbarn, förutsatt att de inte har några symtom. Att handla, gå på hälsokontroll och till frisören går också bra.

Det är dock viktigt att skydda personer i riskgrupp, inte bidra till trängsel och stanna hemma vid minsta sjukdomssymtom.

Källa: Folkhälsomyndigheten

29I mitten av maj ska yngre börja vaccineras

I mitten av maj räknar Region Stockholm med att börja vaccinera personer under 59 år.

– Det är väldigt viktigt att de som är yngre också får vaccin eftersom det på sikt kan förhindra en ny våg i höst och dessutom hjälpa också yngre från att slippa hamna på sjukhus, säger regionens vaccinsamordnare Magnus Thyberg.

Under förra veckan vaccinerades drygt 70 000 personer och under innevarande vecka har regionen hittills haft omkring 50 000 tider utlagda och av dessa var bara ett tusental tider lediga i mitten av veckan.

I Stockholm finns i dag 14 vaccinationsmottagningar och regionen har en plan för att öka kapaciteten.

– Vi bedömer att vi kan börja vaccinera allmänheten, från 59 år och nedåt, i mitten av maj. Då gäller det att de grupperna också ser till att man gör det för att hindra kommande vågor och gör det för samhällsskyddet i stort, säger Magnus Thyberg.

Trycket på den svenska intensivvården är fortsatt högt och den övervägande delen av dem som vårdas där är män: 30 procent kvinnor och

70 procent män. 82 procent av de 6 985 personer som vårdats på iva under pandemin hade någon form av riskfaktor där ålder, över 65, anses som en. Medelåldern för de som vårdas där är 61,3 år.

Magnus Thyberg säger att man nu ser hur också yngre åldersgrupper kan få en väldigt allvarlig sjukdom av covid-19.

Målet är att vaccinera omkring 100 000 personer i veckan i Stockholmsregionen.

– Den siffran kan vi uppnå framåt juni, säger Magnus Thyberg som poängterar att det är viktigt att komma upp i vaccinationstäckning i hela Sverige också under sommaren.

Samtidigt finns det en risk att en lugn sommar kan få flera att vänta med att låta vaccinera sig:

– Har vi en bra vaccinationstäckning när hösten kommer så står vi väl rustade för en eventuell nästa våg och kan hejda den. Om vi inte vaccinerar oss under sommaren och tänker att det kan vi ta till hösten, då finns det en risk att vi kommer in i nästa våg, säger Magnus Thyberg.

På tisdagen meddelade också regionen att de över 65 år som tackar nej till Astra Zenecas vaccin inte kommer att erbjudas något annat vaccin. Detta för att regionen ska ta vara på de doser man har så effektivt som möjligt och därmed kunna hålla en fortsatt hög vaccinationstakt.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

29 Barn med ögoncancer kan behöva skickas utomlands

Varje år drabbas en handfull barn av den aggressiva ögoncancern retinoblastom. Vid tidig upptäckt och behandling kan både liv och syn räddas. Men efter interna konflikter på S:t Eriks ögonsjukhus i Stockholm slutar snart den sista läkaren med specialistkunskap om sjukdomen och svenska barn kan i stället behöva åka utomlands för vård.

– Man tror inte att detta ska hända i Sverige, säger David Wålstedt, vars dotter Vera, 1, fick diagnosen när hon var sex månader.

Det var på en vanlig 6-månaderskontroll som bvc-sköterskan upptäckte att Veras öga inte svarade som det skulle på ljus, och då remitterade familjen Wålstedt till ögonavdelningen på Akademiska sjukhuset i Uppsala, där familjen bor.

– Det var chockartat, berättar David Wåhlstedt.

På sjukhuset konstaterades att Vera hade en stor tumör i sitt ena öga, något som gjort att hon sannolikt förlorat synen på det ögat, och även en mindre tumör på andra ögat.

Veckan efter, under förra påsken, skrevs de in på barnonkologen och påbörjade en tuff cytostatikabehandling.

– Mitt i all sorg var det skönt att vården fungerade otroligt bra. Det var som att vi klev på och bara åkte med, oerhört trevlig och kompetent personal som satte oss in i vad som höll på att ske.

Region Stockholm har ett uppdrag från Socialstyrelsen att ge vård för retinoblastom. Behandlingen och kontroller är centraliserat till S:t Eriks ögonsjukhus i Stockholm, det innebär att all retinoblastom-vård i Sverige utförs där. Sjukdomen är ärftlig och det finns risk att även syskon utvecklar sjukdomen, varför även de måste gå på kontroller.

I samband med att S:t Erik i höstas flyttade sin verksamhet till nya lokaler mitt emot Nya Karolinska i Solna sa Anders Boman, vd på S:t Eriks ögonsjukhus, att målet är att sjukhuset ska erbjuda den bästa ögonsjukvården i Sverige:

– Vi har länge haft en vision om ett ”eye center of excellence”. För mig betyder det att om man bor i Stockholm eller Sverige ska man inte behöva resa utomlands för att få riktigt avancerad ögonvård. Den ska erbjudas här.

Men nu kan det bli just så att barnen tvingas utomlands för vård, något föräldrarna informerats om på möten med bland annat sjukhusets ledning. Detta sedan det uppstått en arbetsmiljökonflikt som resulterat i att samtliga läkare som arbetar med retinoblastom har sagt upp sig, och två av tre har redan hunnit sluta. Den tredje jobbar till och med juni.

– Vårt fokus har alltid varit patienterna och att kunna sköta verksamheten på ett patientsäkert sätt. Men till slut blev arbetssituationen sådan att vi inte kunde vara kvar, säger en av läkarna.

David Wålstedt och andra föräldrar är kritiska till hur sjukhusledningen hanterat situationen.

– Jag anser att S:t Erik har brustit i arbetsgivaransvar, ledarskap och krishantering. Resultatet är att vi nu går mot en situation där inga läkare längre finns tillgängliga för våra barn. Som jag ser det är patientsäkerheten hotad redan i dag, och hittar man ingen lösning blir läget snart livsfarligt, säger David Wålstedt.

Eftersom sjukdomen är relativt ovanlig finns det heller inte många specialister. Ett av förslagen som lyfts fram av ledningen är möjligheten att skicka barnen till Danmark.

– Att barnen ska behöva åka till andra länder för vård, att vårdkedjan bryts och att man riskerar svåra synhandikapp på grund av en personalkonflikt, så får det inte gå till i Sverige säger Christin Rappe, vars son förlorat båda ögonen i sjukdomen men som nu kämpar för att andra familjer inte ska behöva uppleva samma sak.

Kontinuitet är viktigt i behandlingen, då det finns risk för nya tumörer som oupptäckta kan leda till att barnen förlorar synen eller att cancern i värsta fall sprider sig till resten av kroppen.

När Vera fyllt ett år kunde cellgiftsbehandlingen avslutas, håret började växa tillbaka och familjen kunde vila i att dottern tagit sig igenom den värsta tiden. Nu återstår många års kontroller, men ovissheten över var och hur

kontrollerna ska ske är tärande, enligt David Wålstedt.

Vd:n Anders Boman vill inte kommentera skälen till att läkarna har sagt upp sig, men säger att han anser att samarbetet har varit gott.

– Det är mycket bekymmersamt när läkare inom en sådan liten specialitet slutar. Vi har hamnat i ett läge som vi inte vill vara i, och då borde man kanske ha gjort något annorlunda, men vi försöker lösa situationen. Vi har fortfarande en bra vård för de här patienterna och vi arbetar för att hitta lösningar för att fortsätta ha bra vård efter den 1 juli, säger han.

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Fakta. Retinoblastom

Retinoblastom är den vanligaste ögoncancern bland barn. 6–8 barn drabbas varje år i Sverige och cirka 600 personer i Sverige totalt har fått diagnosen. Tumörerna är snabbväxande, och tidigare var dödligheten hög. Men i dag är prognosen god.

Källa: Socialstyrelsen

29 Nya organisationen vill ta över allt arbete mot dopning

Antidoping Sverige vill utvidga sin verksamhet och även ta över arbetet mot samhällsdopningen.

– Vi är säkra på att kampen mot dopning skulle bli effektivare på det sättet, säger Christine Helle, vd för Antidoping Sverige.

Sedan årsskiftet organiseras kampen mot dopning inom idrotten i Antidoping Sverige, en oberoende nationell antidopningsorganisation (Nado), frikopplad från Riksidrottsförbundet (RF). Nu vill organisationen få ett utökat ansvarsområde.

I ett brev till socialdepartementet önskar man ta över ansvaret även för dopningsfrågor som ligger utanför idrotten, den så kallade samhällsdopningen, och samla allt antidopningsarbete under samma tak.

– Vi menar att det blir mer effektivt om man har all kompetens i en organisation. Kampen mot idrottsdopning kommer att dra nytta av den kompetens som finns inom kampen mot samhällsdopning och vice versa. De här problemen är så nära besläktade att det är naturligt att samma organisation handskas med dem, säger Christine Helle.

Dopningen utanför idrotten, som i dag liksom andra former av missbruk ligger under Folkhälsomyndigheten, betraktas som ett samhällsproblem, som bland annat leder till sämre folkhälsa och är upphov till våld i nära relationer. Smuggling och försäljning av dopningsmedel på nätet har växt.

Svensk antidopnings nestor, Arne Ljungqvist, sade till DN i förra veckan, att kampen mot samhällsdopningen måste ges större resurser. Christine Helle instämmer.

– Samhällsdopningen är mycket större än det vi har siffror på. Vi saknar också siffror på i vilken utsträckning dopning påverkar olika sjukdomar liksom på kopplingen till olika former av kriminalitet, säger antidopningschefen och talar om ett moment 22.

– De här siffrorna saknas dels för att problemet är svårt att studera, dels för att det saknas pengar för att göra sådana studier. Om vi får det här uppdraget är det en av de saker vi kommer att ta tag i, säger Helle, som påpekar att Danmark och Norge sedan lång tid tillbaka har allt antidopningsarbete samlat i en organisation med gott resultat.

Redan 2011 föreslog en statlig utredning att den ordningen även skulle införas i Sverige liksom att organisationen skulle vara oberoende från RF. Det dröjde tio år innan det senare förslaget genomfördes. Nu vill Christine Helle även se att det samlade antidopningsarbetet blir verklighet. En fusion skulle innebära att Antidopning Sverige behöver nyanställa och få ökade ekonomiska resurser från staten. Helle menar att arbetet samtidigt skulle bli mer kostnadseffektivt.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

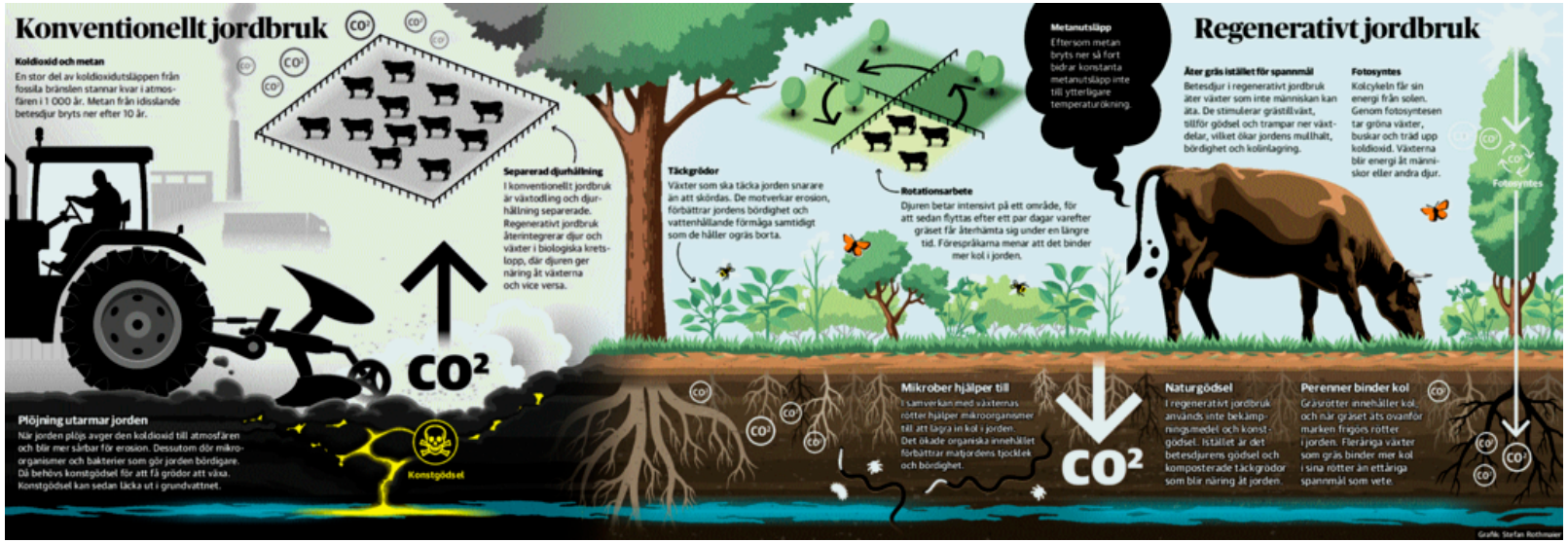
Konventionellt jordbruk
Koldioxid och metan
En stor del av koldioxidutsläppen från fossila bränslen stannar kvar i atmosfären i 1 000 år. Metan från idissläande betesdjur bryts ner efter 10 år.
Separerad djurhållning
I konventionellt jordbruk är växtodling och djurhållning separerade. Regenerativt jordbruk återintegrerar djur och växter i biologiska kretslopp, där djuren ger näring åt växterna och vice versa.
Täckgrödor
Växter som ska täcka jorden snarare än att skördas. De motverkar erosion, förbättrar jordens bördighet och vattenhållande förmåga samtidigt som de håller ogräs borta.
Rotationsarbete
Djuren betar intensivt på ett område, för att sedan flyttas efter ett par dagar varefter gräset får återhämta sig under en längre tid. Förespråkarna menar att det binder mer kol i jorden.
Metanutsläpp
Eftersom metan bryts ner så fort bidrar konstanta metanutsläpp inte till ytterligare temperaturökning.
Regenerativt jordbruk
Äter gräs istället för spannmål
Betesdjur i regenerativt jordbruk äter växter som inte människan kan äta. De stimulerar gräsväxt, tillför gödsel och trampar ner växtdelar, vilket ökar jordens mullhalt, bördighet och kolinlagring.
Fotosyntes
Kolcykeln får sin energi från solen. Genom fotosyntesen tar gröna växter, buskar och träd upp koldioxid. Växterna blir energi åt människor eller andra djur.
Fotosyntes
CO2
Plöjning utarmar jorden
När jorden plöjs avger den koldioxid till atmosfären och blir mer sårbar för erosion. Dessutom dör mikroorganismer och bakterier som gör jorden bördigare. Då behövs konstgödsel för att få grödor att växa. Konstgödsel kan sedan läcka ut i grundvattnet.
Konstgödsel
Mikrober hjälper till
I samverkan med växternas rötter hjälper mikroorganismer till att lagra in kol i jorden. Det ökade organiska innehållet förbättrar matjordens tjocklek och bördighet.
CO2
Naturgödsel
I regenerativt jordbruk används inte bekämpningsmedel och konstgödsel. Istället är det betesdjurens gödsel och komposterade täckgrödor som blir näring åt jorden.
Perenner binder kol
Gräsrötter innehåller kol, och när gräset äts ovanför marken frigörs rötter i jorden. Fleråriga växter som gräs binder mer kol i sina rötter än ettåriga spannmål som vete.
Grafik. Stefan Rothmaier

29 Nygamla jordbruksmetoder kan göra köttet grönare

Går det att äta kött med gott klimatsamvete? Det är biffen som ofta lyfts fram som den stora klimatboven på tallriken, och många spår att det labbodlade köttet kan vara lösningen i framtiden. Men enligt vissa forskare finns det redan i dag ett sätt att få fram kött på grönt vis – som i vissa fall rent av kan vara bättre för klimatet än vegetarisk mat.

I en intervju om sin nya klimatbok hävdar it-miljardären Bill Gates att alla världens rika länder måste övergå till att äta 100 procent syntetiskt kött om mänskligheten ska klara klimatmålen. Han har själv investerat i företag som arbetar med att framställa sådana produkter.

Det kanske låter extremt, men FN:s livsmedelsorgan FAO uppskattar att produktionen av animaliska livsmedel utgör 14,5 procent av världens utsläpp av växthusgaser, varav nötkött står för 41 procent.

Men tänk om det hade funnits ett sätt att föda upp kor och får på ett sätt som inte bara gynnar biologisk mångfald, utan också är bra för klimatet?

Det är inget önsketänkande enligt David Montgomery, professor i naturgeografi vid University of Washington och expert på matjordens roll i ekosystem.

– Det finns två saker vi borde fråga oss om mat och miljö. Den ena är vad vi äter. Den andra är hur vi producerar det vi äter, och det är en enorm fråga som ofta förbises, säger han.

I sin bok ”Dirt – the erosion of civilizations” har David Montgomery beskrivit hur civilisationer har gått under efter att ha förstört sin bördiga mark. Med plogar, konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel har vårt industrijordbruk slagit in på samma ödesdigra väg, menar han. År för år utarmas och eroderar jorden tills den slutligen inte ger någon skörd.

Ändå finns hopp. I sin senaste bok ”Growing a revolution” reser David Montgomery runt i världen och skildrar hur uppfinningsrika bönder slutat att plöja jorden för att i stället kompostera med täckgrödor, använda komplexa växtföljder och låta boskapen gå på rotationsbete.

Det kallas regenerativt jordbruk och har blivit en global gräsrotsrörelse.

Målet med regenerativt jordbruk är att lagra in mer kol i marken, vilket också gör den mer bördig. I takt med att kolinlagring väcker intresse som klimatåtgärd har metoderna också börjat få politiskt gehör. Den nya Bidenadministrationen har föreslagit att amerikanska bönder ska få betalt för att lagra in kol.

Blir då köttet från regenerativa jordbruk mer miljö- och klimatvänligt?

Till skillnad från industrijordbruket är djuren i det regenerativa jordbruket ofta integrerade med växtodlingen. Boskap kan beta täckgrödor och gödsla åkrar så att bonden slipper använda konstgödsel. Med rotationsbete på gräsmarker stimulerar de betande djuren grästillväxten och trampar ner organiskt material i jorden, vilket gör att kolinlagringen går snabbare, framhåller förespråkarna.

– Vissa metoder för boskapsskötsel förbättrar markens bördighet. Jag har besökt många djurfarmer som lyckas dra ner kol från atmosfären i marken. Kött från ett välskött regenerativt jordbruk kan definitivt vara mer klimatvänligt än växtbaserad kost från ett industrijordbruk, säger David Montgomery.

En del förespråkare menar att kolinlagringen på en välskött betesmark kan kompensera helt för kornas ökända metanrapar.

– Det finns väldokumenterade exempel på att man kan bedriva boskapsuppfödning med en klimatneutral eller till och med klimatpositiv effekt. Men en sådan uppfödning ser fullständigt annorlunda ut mot djurindustrins uppfödning, säger David Montgomery.

Kolinlagring är ett hett ämne i den vetenskapliga debatten och det finns många forskare som har en annan ståndpunkt. Thomas Kätterer, professor i systemekologi vid SLU, menar att gräsbetande djur är sämre ur klimatsynpunkt. När konventionellt uppfödda djur får kraftfoder som soja och spannmål växer de snabbare och kan därför också slaktas tidigare.

– Det som är avgörande för klimatutsläppen per kilo kött är djurens livslängd. Om gräsbetande djur måste leva längre för att komma upp i samma slaktvikt som konventionellt uppfödd boskap som får kraftfoder så hinner de släppa ut mer metan, säger han.

Ändå skulle Thomas Kätterer vilja se fler naturbetesmarker i Sverige, eftersom de är viktiga för den biologiska mångfalden. Betesmarken i Sverige har minskat till mindre än en tredjedel på 100 år – från 1,5 miljoner hektar till 400 000 hektar i dag, berättar han. Att köttkonsumtionen ökat under samma tid beror på att vi framför allt har börjat äta mer kyckling, som i regel föds upp inomhus.

– Många ängsmarker växer igen och blir skog, vilket gör att det blir mindre mångfald i landskapet. Livsmiljöerna för sällsynta ängsarter blir då allt färre och mer fragmenterade, och det får konsekvenser även för andra organismer som insekter och fåglar. Därför behövs betesdjur i jordbruket, säger han.

Hur klimatfarliga är då kons beryktade metanrapar? Metanutsläpp kommer inte bara från kor, utan även från vilda idisslande djur som renar och älgar. Metan är en 30 gånger mer kraftfull växthusgas än koldioxid, men är samtidigt mer kortlivad.

– Eftersom metan bryts ner så snabbt blir det ganska snart en jämvikt av metan i atmosfären. Så länge antalet djur är konstant bidrar inte deras metanutsläpp till någon ökad uppvärmning. Problemet på global nivå är dock att antalet djur ökar, eftersom världsbefolkningen växer och medelklassen efterfrågar mer kött, säger Thomas Kätterer.

Globalt sett har arealen av betesmark stått stilla sedan år 1860, berättar Gunnar Rundgren, lantbrukskonsult och författare till boken ”Kornas planet”. Ändå finns dubbelt så mycket naturbetesmark som åkermark i världen. På naturbetesmarken går det inte att odla grödor, men idisslande boskap kan äta gräset som växer där. Det är därför kon har en naturlig funktion i livsmedelsförsörjningen, menar han.

– Kons biologiska konkurrenskraft är att äta gräs, som vi människor inte kan äta. Egentligen förlorar kon sitt existensberättigande om man som djurindustrin utfodrar den med spannmål och soja, som grisar och kycklingar är mycket bättre på att omvandla, säger Gunnar Rundgren.

En känd företrädare för regenerativt bete som fått mycket kritik är ekologen Allan Savory, som i ett välspritt Ted Talk från 2013 hävdade att så kallat holistiska betesmetoder skulle kunna reducera koldioxidhalten i atmosfären till förindustriella nivåer – på bara 40 år.

– Rörelsen för regenerativt jordbruk har fått en del rättvis kritik för vilt överdrivna påståenden. Det finns inget som kan rädda oss från en global temperaturhöjning om vi inte slutar att bränna fossila bränslen. Regenerativt jordbruk kan aldrig lösa klimatkrisen. Däremot är det ett verktyg som kan hjälpa till att hantera klimatkrisen, eftersom nettoeffekten kan bli positiv, säger David Montgomery.

De senaste åren har det ändå kommit studier som pekar på att ett allmänt införande av regenerativa praktiker över hela världen skulle ha en betydande klimateffekt. Kapaciteten för kolinlagring uppskattas av forskarna vara åtta

miljarder ton kol varje år – vilket kan jämföras med världens årliga utsläpp av koldioxid på 36 miljarder ton.

En av dem som forskar i ämnet är systemekologen Richard Teague vid Texas lantbruksuniversitet A&M.

– Vår forskning visar att om du har ett bra bete som lagrar in mycket kol så överskrider kol-inlagringen med stor marginal utsläppen från boskapen. Men så fort du föder upp boskapen med spannmål som har en klimatpåverkan så får du en negativ balans. Allt handlar om hur vi sköter miljön och boskapen, säger han.

Richard Teague tycker inte att det finns anledning att lyssna till Bill Gates uppmaning om att övergå till syntetiskt kött.

– Klimatavtrycket från industribiff är illa nog. Klimatavtrycket från hans produkt är ännu värre, eftersom den kräver hela landskap som plöjs upp, konstgödslas och besprutas. Han är oerhört felinformerad, säger Richard Teague.

David Montgomery håller med Bill Gates om att vi globalt sett behöver äta mindre kött. Även kött från klimatvänliga gårdar är en energiintensiv föda som kräver större landareal per kalori än växt- och spannmålsodling. Däremot ser han inte att det skulle vara ett argument mot regenerativt jordbruk och bete:

– Jag har besökt regenerativa rancher som producerar fler djur per hektar än konventionella djurgårdar. Det finns hållbara former av bete och de kan hjälpa oss i arbetet mot klimatkrisen.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Ordlista.

Täckgrödor är växter som planteras för att täcka jorden snarare än för att skördas. De motverkar erosion, förbättrar jordens bördighet och vattenhållande förmåga samtidigt som de håller ogräs borta.

Rotationsbete är ett system som låter djuren beta intensivt på ett litet inhägnat område, för att sedan flyttas efter en eller ett par dagar varefter gräset får återhämta sig under en längre tid. Systemet efterliknar vissa vilda betesdjurs flockbeteende och förespråkarna menar att det binder mer kol i jorden.

Kolinlagring innebär att växter genom fotosyntesen binder koldioxid från atmosfären och drar ner detta i sina rötter. I samspel med jordens bakteriella mikroliv blandas organiskt material ner i jorden och medför att jordens kolhalt ökar. Fleråriga betesvallar har djupa rötter och större kapacitet för kolinlagring än ettåriga växter som spannmål.

Köttets klimatpåverkan i Sverige.

Nöt och får, som är idisslande djur, orsakar på grund av sin fodersmältning särskilt stora utsläpp av växthusgasen metan, som ofta räknas om till koldioxidekvivalenter.

Så här mycket växthusgaser orsakar följade köttprodukter på den svenska marknande:

Nötkött 23–39 kg växthusgaser/kg kött

Lammkött 13–22 kg växthusgaser/kg kött

Gris 5–8 kg växthusgaser/kg kött

Kyckling 2–3 kg växthusgaser/kg kött

Även typen av betesmark påverkar utsläppen av växthusgaser från betande nötkreatur och får.

Omräkningen av metan till koldioxidekvivalenter är omdebatterad i vetenskapen. Källa: Livsmedelsverket

29 Därför väcker kött så starka känslor

”Meat is murder” var ett tidigt slagord för den politiska vegetarianismen, bevingat av en 1980-talslåt med samma namn av The Smiths. Sedan dess har kött knappast blivit en mindre kontroversiell fråga.

Larm om vanvård inom djurindustrin kommer regelbundet, och varningar för kors metanutsläpp får många att välja bort rött kött av klimatskäl.

Samtidigt blir föräldrar upprörda när skolor plockar bort kött från barnens skollunchеr, och den politiska frågan om köttskatt har hittills inte framstått som någon valvinnare i Sverige.

Hur kommer det sig att kött väcker så mycket känslor?

Anna T Höglund, docent i etik vid Uppsala universitet och författare till boken ”Vad ska vi äta? Om mat och etik” tror att det ytterst handlar om vetskapen att en annan varelse har fått sätta livet till för att bli vår mat.

– Det är alltid känsligt att prata om vad folk äter, eftersom det är något privat. Vad man stoppar i munnen är en stor del av ens identitet. Men kött är ett särskilt laddat livsmedel. Det är lätt att få bilden av en levande varelse som man har dödat. Man föreställer sig hur djuren har vuxit upp och hur de har haft det medan de levt, säger Anna T Höglund.

Om kritiken mot djurindustrin i början av 2000-talet var mer inriktad på djurens välfärd så handlar den i dag mer om boskapens klimatpåverkan. Anna T Höglund menar att vi borde äta mindre kött, men tycker samtidigt att det är viktigt att väga in flera aspekter i diskussionen.

– Klimatperspektivet är viktigt, men om vi ska få en mer nyanserad debatt måste vi kunna ta in fler perspektiv, som djurens välfärd och biologisk mångfald. Betande djur behövs för biologisk mångfald och för att binda kol i jorden, säger hon.

Även Nicklas Neuman, docent i kostvetenskap vid Uppsala universitet och redaktör för

antologin ”Mat och ätande – sociologiska perspektiv”, menar att kött är ett särskilt laddat livsmedel.

– Historiskt har kött en association till social status. När man börjar få det bättre ställt så vill man äta mer kött. Även i Sverige har det historiskt varit kopplat till ett gott liv att kunna unna sig sådant som färs till vardags, säger Nicklas Neuman.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

29 Händer vart 120:e år

Läste häromdagen om en hund som hette Albert. Så hette också min farfars bror, född 1896. Albert är ett klassiskt, rejält mansnamn som inte blivit modenamn, ännu i alla fall.

Hunden Albert är av fin familj, han är medlem av Svenska Kennelklubben. Det innebär att man kan läsa om honom i hundarnas Adelskalender – som heter Hunddata och finns på nätet. Där ser jag att Albert är en framstående hund, han är champion. Och han har en bror som heter Fritz. Det hette min farfar.

Två brödrapar – två män födda på varsin sida om förra sekelskiftet och två stövarbröder

hundratjugo år senare – delar på samma namn. Sannolikheten är så liten att det egentligen aldrig kan ha hänt.

D Liljeberg953

30 En av fem screenades inte – riskerar att missa vård

Restriktioner och utlånad personal har fått mammografin att halka efter under - pandemin. Dessutom gör rädslan för smitta att många kvinnor hoppar över sin tid.

Resultatet: 160 000 färre kvinnor - screenades 2020 jämfört med året innan.

Under pandemin sjönk antalet screeningar för bröstcancer kraftigt. Jämfört med 2019

genomfördes 20 procent färre mammografi-undersökningar under förra året. I absoluta tal handlar det om över 160 000 kvinnor som inte fick sina bröst undersökta som planerat under 2020.

Vartannat år ska alla svenska kvinnor mellan 40 och 74 år kallas för att genomföra en screening för bröstcancer, så kallad mammografi. Enligt Socialstyrelsen innebär det regelbundna - programmet att dödligheten i bröstcancer minskar med mellan 16 och 25 procent.

– Man hittar mindre tumörer genom att göra screening. Annars ska man söka först om man hittar en knöl i bröstet och då hinner tumörerna bli större, säger Beatrice Melin, överläkare vid Institutionen för strålningsvetenskaper på Umeå universitet.

– För mindre fall kan det räcka med att operera bort tumören och strålbehandla. Har du en lite större tumör, då ska du ha cytostatika-behandling (cellgifter).

Före pandemin, under 2019, utfördes fler än 800 000 mammografiundersökningar. Samma år upptäcktes bröstcancer hos 8 288 kvinnor. Hur många som upptäcktes under 2020 finns ännu inte sammanställt.

När DN frågar landets 20 regioner (Gotland och Stockholm rapporterar tillsammans) om hur många screeningar de utförde under 2020, svarar 18 att de utförde färre än året innan. I fyra av dessa minskade antalet utförda screeningar med mer än 30 procent. Region Stockholm och Gotland är längst ned på listan tillsammans med Region Västmanland där knappt hälften så många kvinnor screenades för

bröstcancer 2020 jämfört med året innan pandemin startade.

Socialstyrelsen rekommenderar att screening ska erbjudas var 18 till 24 månad. Redan i höstas uppgav en klar majoritet av vårdgivarna att de inte klarade av att erbjuda undersökningarna inom de 24 månader som programmet kräver. Personalbrist och restriktioner i kombination med helt stängd verksamhet i början av pandemin uppges ligga bakom.

De kvinnor som inte kallats inom den utsatta tiden kommer nu att få sin kallelse flera - månader senare.

– En del kvinnor får sin undersökning tre, fyra månader efter sin tid och där spelar det inte så stor roll. Men för de som helt hoppar över sin undersökning och blir försenade med två ytterligare år, de diagnostiseras senare och det är så klart olyckligt, säger Maria Edegran, överläkare på mammografienheten på Uddevalla sjukhus.

I Region Västmanland nästan halverades både antalet kallade och antalet genomförda screeningar år 2020 jämfört med året innan. Regionen ligger just nu sex månader efter de 24 månader som Socialstyrelsen rekommenderar och kallar till mammografi i genomsnitt 30 månader efter förra besöket.

– Många enheter hade en kort total paus ett tag under mars–april förra året. Några pausade också vissa grupper under lång tid, för att de var i riskgrupp. Alla regioner har hanterat det olika, vi har inte haft någon nationell standard, säger -

Joakim Ramos, överläkare i radiologi och mammografi på Västmanlands sjukhus.

– I Västmanland låg vi efter redan när vi gick in i pandemin. Vi låg fyra månader efter, kom precis ned på två och sedan kom pandemin.

För hela landet att komma ifatt med screeningen, så att alla kvinnor kallas inom intervallet om 24 månader, kan ta upp till två år. Övertid och utökade öppettider under sommaren används för att hinna med.

– Vi har inte kommit ikapp överallt. Både personalen och verksamhetens utrustning är normalt så hårt inbokade, det finns inte så många extratider man kan ta till, säger Maria Edegran.

– Jag gissar att det kommer att ta ett helt screeningintervall innan man kommer ikapp.

Under 2019 dök i genomsnitt 83 procent av de kallade kvinnorna upp på sin mammografi. För 2020 var den siffran 79 procent för hela landet. Men siffran skiljer sig över landet, i Stockholm genomförde över 30 procent av de kallade kvinnorna inte screening förra året.

– Jag gissar att många är rädda för smittrisker i samband med undersökningarna. Man måste respektera att folk gör den avvägningen själva. Vi har ändå gjort den bedömningen att vi måste fortsätta, vi kan inte bara stänga och hoppas att pandemin går över, säger Maria Edegran.

Mammografiprogrammet är en intensiv verksamhet där många deltagare ska testas varje dag. Undersökningen tar omkring fem minuter per besökare, sen ska nästa person in för sin screening. För att kunna fortsätta under

pandemin har väntrum och rutiner behövt anpassas för att hålla nere smittorisken.

När kallelsen till screeningen skickas ut har sjukvården redan bokat in en tid hos mammografin. I kallelsen står exakt vilken tid som den kallade ska vara på plats. I normala fall är systemet uppbyggt för att klara av ett visst bortfall varje dag, men när det i perioder blivit stora antal som inte kommer, då står personalen sysslolös.

– I augusti förra året var det 50 procent som inte dök upp. Sköterskorna stod beredda, men det dök inte upp någon patient, säger Joakim Ramos.

– Hör av dig om du inte tänker utnyttja din tid, så att vi kan ge den till någon annan.

Vad pandemin gjort med utvecklingen av bröstcancer i befolkningen är svårt att bedöma ännu. Både den faktiska överlevnaden hos cancerpatienter och vilka insatser som behövts för de som botas behöver undersökas.

– Det kan i förlängningen vara så att fler människor dör, men det är också större risk för att man måste ge mer medicinsk behandling för de som överlever, säger Beatrice Melin.

Svaret kan dock dröja.

– Ska man titta på överlevnad, då är det minst fem år tills vi kan se hur den påverkats. Sen kan man titta på andra saker som vägledning innan dess. Om de tumörer som upptäcks är större eller har mer spridning till lymfkörtlarna, det kommer att visa sig om minst två år.

Erik Karlbergerik.karlberg@dn.se

Fakta. Nationella screeningprogram

Screening för bröstcancer

Kvinnor mellan 40 och 74 år kallas minst vartannat år.

Screening för livmoderhalscancer

Kvinnor mellan 23 och 49 år kallas vart tredje år.

Kvinnor mellan 50 och 64 år kallas vart sjunde år.

Screening för tjock- och ändtarmscancer

Män och kvinnor mellan 60 och 69 erbjuds att delta vartannat år (ännu inte i alla regioner).

Källa: Cancerfonden

30 Lägre andel utrikesfödda har blivit vaccinerade

Utrikesfödda är inte vaccinerade i lika hög grad som personer födda i Sverige, vilket oroar Folkhälsomyndigheten.

– Det kommer absolut att leda till problem. Ett samhälle där samlade grupper har låg immunitet riskerar alltid nya utbrott, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Det finns stora skillnader i vaccinationsgraden mellan personer som är födda i Sverige och utlandsfödda, enligt en ny rapport från Folkhälsomyndigheten.

Bland personer som är 80 år och äldre och är födda i Sverige har 91 procent vaccinerat sig, enligt det nationella vaccinationsregistret. Nordenfödda ligger på 85 procent, Nordamerika och EU på 81 respektive 77 procent.

Lägst andel vaccinerade finns bland personer födda i Nordafrika med 59 procent och övriga Afrika 44 procent.

Skillnaderna i vaccineringen är oroande av flera skäl, menar Anders Tegnell.

– Förutom att det här är grupper som verkligen behöver skyddas eftersom de drabbas väldigt hårt, kommer det på sikt att kunna innebära en risk för förnyad samhällsspridning, säger han.

– Från andra vaccinationsprogram vet vi att samlade grupper med låg immunitet alltid riskerar att få nya utbrott. Det kan ibland bli så omfattande att smittspridningen får genomslag även på övriga samhället.

Varför vaccinationsgraden är lägre bland utrikesfödda är okänt, enligt Folkhälsomyndigheten. Att färre i gruppen är vaccinerade vill Anders Tegnell inte kalla ett misslyckande. Däremot är det är viktigt att uppmärksamma regionerna på läget, menar han.

– I första hand vill vi informera regionerna som arbetar med vaccineringen att läget inte ser så bra ut så här långt. Det finns väldigt stora

skillnader och det behöver regionerna ha med sig framöver.

Anders Tegnell konstaterar att det kommer att behövas nya åtgärder och riktade insatser för att nå fler utrikesfödda i vaccineringen. Hur myndigheterna ska gå till väga lär däremot skilja sig från grupp till grupp, säger han.

– De här grupperna är väldigt heterogena så det kommer nog att vara väldigt blandade insatser. Det viktigaste nu är att peka på att vi har ett problem, säger Anders Tegnell.

Omkring 20 procent i Sverige är födda i ett annat land. Det är i sig inte en riskfaktor för covid-19, men studier har visat att det är större risk för allvarlig sjukdom bland personer med lägre utbildning, lägre inkomst och personer som bor trångt.

Enligt Folkhälsomyndighetens rapport löper utrikesfödda större risk att smittas, att behöva vårdas på iva och att avlida i sjukdomen. Risken för att behöva iva-vård är störst för personer födda i Afrika och Mellanöstern.

Hur ser du på de här hälsoskillnaderna?

– Det är väldigt allvarligt. Det är något som vi tyvärr ser i folkhälsoarbetet även på andra nivåer. Vi har fortfarande stora hälsoklyftor i Sverige på många olika sätt. Framför allt grundat i socioekonomi, utbildning och liknande. Det är det som slår i genom under pandemin, säger Anders Tegnell.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

Fakta. Sveriges befolkning

Den 31 december 2020 var Sveriges folkmängd 10 379 295 personer.

Av dessa var det 2 046 731 personer som var födda i ett annat land. Vilket motsvarar 19,7 procent av befolkningen.

Som utrikesfödd räknas den som är född i ett annat land, oavsett föräldrarnas födelseland eller medborgarskap.

30 Regeringen tar fram plan för att öppna Sverige

Regeringen tar nu fram en plan för att stegvis kunna ta bort coronarestriktionerna.

Men även i ett ”nytt normalläge” kan det vara nödvändigt att vissa åtgärder blir kvar länge.

Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att ta fram tydliga indikatorer för när och hur Sverige ska återgå till en mer normal situation.

– Det är precis detta alla längtar efter. Vi ser ju att vi går mot tider där många nu vaccinerar sig. Det rullar på väldigt bra, säger socialminister Lena Hallengren (S) till TT.

Regeringen ska ta fram en nationell plan för hur och när restriktionerna ”successivt ska kunna kan anpassas, lättas upp alternativt avvecklas”. Men Lena Hallengren betonar att det i dagsläget inte är aktuellt att lätta på någonting.

Folkhälsomyndigheten har tidigare i vår i en rapport delat in smittspridningen i olika nivåer och översiktligt beskrivit behovet av restriktioner på varje nivå. Men den rapporten saknar konkreta mått på när en viss nivå är nådd. Och vilka restriktioner som krävs för varje nivå.

– Vi har pekat på att om man ska börja prata om ett nytt normalläge måste vi ha en väldigt låg smittspridning i samhället och i princip ingen belastning på sjukvården. Det är två av kriterierna som måste vara uppfyllda, säger Anders Tegnell.

Regeringen vill nu ha ”verifierbara data och tydliga indikatorer” för varje smittspridningsnivå. Det handlar om graden av smittspridning, antalet personer som behöver vård och vaccinationsgrad.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

30 Villaköpare – så gör de för att vinna husracet

När köpracet om villorna hårdnar vittnar mäklare om en grupp alltmer aktiva spekulanter. De slåss om att hitta villorna redan innan de läggs ut till försäljning och lämnar gärna ett stort bud före alla andra.

Och ibland lyckas de.

– Vi undrar hur det ska sluta. Priserna går upp mer än vi kan räkna med, säger Maria Ekängen , Länsförsäkringar Fastighetsförmedling i Karlstad.

Enligt Svensk mäklarstatistik har det genomsnittliga villapriset i Sverige stigit från drygt 2,8 miljoner kronor 2016 till nästan 3,9 miljoner kronor i dag. Det är en ökning med 37 procent.

Störst prisökning i kronor räknat har det varit i Stockholms län. Snittpriset har stigit med drygt 1,6 miljoner kronor till över 7 miljoner i dag.

Den riktigt stora prisökningen har dock skett de senaste tolv månaderna. Efterfrågan på villor är fortsatt skyhög – men utbudet är tunt. Det har fått priserna att nå rekordartade nivåer.

Köpsugna spekulanter över hela landet möter nu en tuff marknad som kräver allt vassare armbågar.

Våren brukar vara en period där utbudet av villor ökar – men den stora efterfrågan har vuxit än mer. Och det gäller även utanför storstäderna.

– Vi har sett en liten ökning av utbudet, men inte som förr, säger Jakob Hallin på Fastighetsbyrån i Gävle.

Precis som andra mäklare ser han att det blir vanligare att köparna tar kontakt med mäklare innan objekten kommer ut på marknaden – ”köparna är mer på”.

Helen Norrman , fastighetsmäklare och partner på Boporten fastighetsförmedling i Umeå, märker att köparna är stressade.

– De har ofta varit med om tuffa budgivningar, och det är klart att om det kommer ut något så lägger många ett bra bud innan visning och hoppas på att det ska hålla hela vägen. Så jag själv tycker att det kommer fler bud innan visning nu, och det där blir som en hets, säger hon.

För att lyckas med villaköpet krävs inte bara en stor plånbok, utan också ett väldigt aktivt letande. Flera mäklare som DN varit i kontakt med vittnar om att spekulanterna ändrat beteende. Fler registrerar sig på mäklarnas hemsidor för att få specialutskick om kommande objekt. De ringer och mejlar aktivt för att få tips om villor som ännu inte kommit ut till försäljning.

– De frågar om man har något på gång i de områden där de söker villa, för de vill gärna vara först till kvarn. Men det där är lite svårt som mäklare, för säljarna vill ju helst gå ut på

marknaden och sälja till marknadspris, säger Helen Norrman.

Mattias Larsson , Bjurfors Skåne, har märkt samma tendens i Malmöområdet.

– På grund av den stora efterfrågan är det många som är på jakt efter bostäder som försöker hitta andra vägar in, innan säljarna går ut publikt, säger han och fortsätter:

– Det märker vi. Vi säljer av ett stort bestånd redan innan. Det publika utbudet är väldigt lågt för tillfället.

Det som Larsson kallar för ”förmarknaden” har vuxit. Köparna tar kontakt med mäklare på ett helt annat sätt än tidigare. Bjurfors liksom konkurrenterna, har spekulantregister där de kan matcha köpare med bostäder.

– Och då når man ett avslut innan bostaden kommer ut publikt. Många köpare är väldigt pålästa nu och de ligger långt framme i sin process att köpa ett boende, säger Mattias Larsson.

Maria Ekängen, fastighetsmäklare och kontorschef på Länsförsäkringar Fastighetsförmedling i Karlstad, säger att fenomenet med ”förmarknaden” blivit betydligt vanligare bara det senaste halvåret. Om säljarna är osäkra på när de vill sälja läggs bostaden ofta upp på mäklarfirmans hemsida som en kommande försäljning, för att samla intresse.

– Det är väldigt mycket nu som säljs redan där, innan det kommer ut på Hemnet, säger hon.

Det är nästan alltid någon som försöker köpa villan före visning, enligt hennes erfarenhet. Ofta vill säljarna ändå genomföra visningarna.

– Men ibland får de så pass bra bud att de vill sälja ändå innan visning, fortsätter Maria Ekängen.

Om utbudet av villor är skralt så är villor i bra lägen och med ”rätt förutsättningar” än mer sällsynta. Trycket på dem är massivt. Johan Slättberg, fastighetsmäklare på Husman Hagberg i Göteborg, berättar om ett färskt exempel. Han och säljarna hade planerat att välja den klassiska vägen: att lägga ut huset till försäljning på Hemnet och ha visningar för alla som är intresserade.

– Men det gick inte. Vi hade en snabb visning för några som sa att de var villiga att betala väldigt mycket. Och det gjorde de också så småningom, så det gick innan visning ändå. Det var så fruktansvärt bra betalt, så det gick inte att säga nej, berättar han.

Spekulanternas beteende har gjort bostäder svårvärderade, tycker Maria Ekängen.

– Har vi gjort en värdering i november så är den inte aktuell längre, för priserna har ökat så pass mycket under den här korta tiden. Så det är väldigt svårvärderat nu, för spekulanterna är så otroligt angelägna om att lägga bud som vi kanske inte riktigt kan räkna med varje gång, säger hon och tillägger:

– Det är alltid en intressant bostadsmarknad, men just nu är det än mer intressant med tanke på vilket tryck det faktiskt är.

Anna Svanholm på Skandiamäklarna i Tyresö beskriver det nya landskapet som en ”lägga-pussel-marknad”. Hon syftar på att hon får matcha en köpare i sitt register med ett visst objekt.

– Vi hinner inte alltid få ut objekten på de stora marknadsplatserna – eller ens vår egen hemsida. Vi vet att det finns fem familjer som är intresserad av ett visst område, säger hon.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

30 Här är aktierna som lockar småsparare

Småsparare tror på kryptovalutor och väljer att investera i kryptobörsen Coinbase. I övrigt antar man en mer defensiv hållning än tidigare, visar Nordnets och Avanzas månadsstatistik för april.

Coinbase noterades under april månad på New York-börsen och har hittills inte varit någon lyckosam placering med en nedgång på omkring 20 procent. Många aktiesparare i Sverige

hoppade dock på tåget och bolaget finns med bland de tio mest köpta aktierna hos såväl Nordnet som Avanza.

”Bolaget har redan fler ägare via Nordnets plattform än till exempel Netflix. Det är en högriskaktie, där aktiekursen kommer att vara starkt beroende av utvecklingen i framför allt bitcoin”, säger Frida Bratt, sparekonom på Nordnet, i en kommentar.

Mest köpta aktie är investmentbolaget Investor men även klart defensiva aktier som Telia och Astra Zeneca finns med på köplistan.

”Intresset för Investor var stort i april då flera noterade portföljbolag rapporterat starka siffror. Avyttringen av Grand Hôtels ägare Grand Group tillför också Investor kapital som kommer att återinvesteras inom den onoterade delen Patricia Industries och befintliga innehav”, säger Avanzas sparekonom Nicklas Andersson.

I motsatt riktning går livekasinobolaget Evolution som bland annat är den mest sålda aktien hos Avanza, spelbolaget Embracer liksom molntjänstföretaget Sinch.

”Enkelt uttryckt utkristalliserar sig två läger. Vi ser färre tillväxtbolag på köplistan och ökade defensiva köp. Ett tecken på en något ökad försiktighet”, säger Frida Bratt.

Ett bolag som får spararna att trycka på säljknappen är H&M.

”H&M:s rapport visade på en stark tillväxt online, men kanske är det konflikten med Kina – samt aktiens kursresa sedan årsskiftet – som skrämmer något”, säger Frida Bratt.

TT

Fakta. Mest köpta aktier,

Avanza: Investor, Tele2, Telia, Astra Zeneca, Coinbase, Kindred, SSAB, Volvo, Swedbank, Boliden.

Nordnet: Investor, Volvo, Telia, SSAB, Coinbase, SAS, Kindred, Astra Zeneca, SBB, Kinnevik.

30 Hushållens lån växer snabbare

De svenska hushållens lån hade i mars en årlig tillväxttakt på 5,7 procent. Det är en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med februari, enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Ett år tidigare var tillväxttakten 5,1 procent.

Sammanlagt uppgick hushållens lån i mars till 4 494 miljarder kronor. Det är en ökning med 21 miljarder jämfört med februari och en ökning med 239 miljarder jämfört med mars 2020. Hushållens bostadslån uppgick i mars till totalt 3 691 miljarder kronor, en ökning med 19 miljarder jämfört med månaden före och en

ökning med 204 miljarder jämfört med motsvarande månad i fjol.

TT

30 Bara Astras vaccin till de över 65 år – annars blir man utan

Region Stockholm skärper rutinerna för tilldelning av vaccin. Personer från 65 år erbjuds nu endast Astra Zenecas vaccin och blir utan vaccin om de tackar nej.

– Vi har brist på vaccin, och måste fördela vaccinet enligt en prioritering, säger Magnus Thyberg, vaccinsamordnare i regionen.

Region Stockholm inledde i förra veckan vaccination av riskgrupper, vilket innefattar personer i åldrarna 18–64 år med riskfaktorer. I samband med detta meddelar nu regionen att personer från 65 år och uppåt endast kommer att erbjudas Astra Zenecas vaccin.

– Vi har ända sedan vi startade vaccinationskampanjen varit tydliga med att man erbjuds vaccin, och att man måste bedöma nyttan med vaccinet och hur det skyddar mot sjukdom och död, i relation till eventuell risk som finns med vaccinet. Det är en bedömning som varje enskild måste göra, säger Magnus Thyberg, vaccinsamordnare i Region Stockholm.

Beskeden om Astra Zenecas vaccin har skiftat i rekommendation, och vaccinationen har även tillfälligt stoppats medan Folkhälsomyndigheten väntade på besked från Europeiska läkemedelsmyndighetens, EMA, värdering av risk för blodpropp som drabbat ett litet antal patienter, enligt EMA en på 100 000. Som en effekt har bland annat Norge och Danmark stoppat vaccinet. Folkhälsomyndighetens rekommendation är numera att vaccinet endast ska ges till personer över 65 år.

Thyberg säger att regionen under en period avsatt allt tillgängligt vaccin till äldre personer. De privata vaccinatörerna uppmanades då att inte upplysa på förhand om vilket vaccin som skulle ges, som DN berättat.

– Då har vi haft svårt att förklara vilket vaccin som man kommer att få i förtid, eftersom det kan variera från dag till dag. Den informationen

har vi då gett i samband med vaccinationen, säger Magnus Thyberg.

I nuläget har regionen gått över till att vaccinera både personer över 65 år och under. Då är det, enligt Thyberg, naturligt att alla vaccinatörer erbjuds olika typer av vaccin för att i sin tur fördela Astra Zenecas vaccin till personer över 65 och annat vaccin till yngre.

– Vi är ju mitt inne i en pandemi och behöver få upp vaccinationstäckningen så fort det bara går. Då vill vi använda det vaccin som finns tillgängligt så effektivt som möjligt och vi vaccinerar med allt vaccin vi har tillgång till.

Hur ska det gå till rent praktiskt? Om personer som är 65 bokar in sig, kan de nu inte boka in sig där det finns annat vaccin?

– Vi kommer att försöka tillhandahålla Astra Zeneca-vaccin till de vaccinatörer som vi har så att man har Astra Zenecas vaccin till personer som är över 65 år.

De personer som redan fått en första dos med en annan vaccinsort kommer dock att få sin andra dos av samma, enligt regionen. Den nya rutinen beror inte på tillgången till en viss sorts vaccin, enligt Thyberg.

– Astra Zenecas vaccin och Pfizers vaccin är det vi får i störst mängder. Modernas vaccin är det vi har minst av.

När det gäller riskbedömningen av vaccinet hänvisar Thyberg till Folkhälsomyndigheten.

– Det finns ingen anledning att ifrågasätta deras rekommendation.

Det är en viss åldersgrupp som undanhålls visst vaccin, och i stället erbjuds ett vaccin som är omdiskuterat. Vad kan du säga om det?

– Vi är i ett kritiskt läge i pandemin, där vi har fler som måste bli vaccinerade än vi har tillgång till vaccin, och då måste vi använda det vaccin vi har tillgång till.

I Region Stockholm håller man i regel frågan om valfrihet högt. Men här resonerar ni annorlunda?

– Vi gör ju den bedömningen att vi är i ett kritiskt läge där vi behöver använda vaccinerna så att vi har en så hög vaccinationstakt som möjligt.

Hur ser ni på risken på att nu äldre kommer att avstå från vaccination?

– Jag hoppas att alla tittar på och funderar på nyttan av vaccinet och att undvika risken med att få svår sjukdom och kanske död, mot de eventuella risker som finns och som myndigheterna har beskrivit. Och det är viktigt att vi i vården är noggranna med att informera om den här balansen.

Enligt patientlagen har patienter rätt att välja behandling i den mån det finns ett alternativ som enligt vetenskap och beprövad erfarenhet är likvärdigt.

Hade ni inte bara kunnat ge de som vill ha ett specifikt vaccin?

– Nu har vi en stor grupp i befolkningen där vi inte får använda annat vaccin. Vi gör bedömningen både utifrån patientlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Tillgången på vaccin

är väldigt begränsad. Därför behöver vi fördela vaccinet enligt en prioritering. Och den som får vaccin kan inte välja.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

30 Förlossningsvården får ett tillskott på 54 miljoner

Region Stockholm skjuter till drygt 50 miljoner till förlossningsvården. Det motsvarar ett årligt budgettillskott på fyra procent till vårdval förlossning som planeras gälla från 1 juli.

– Det är viktigt att det finns en stabilitet i ersättningen över tid, säger Tobias Nässén (M), vård- och vårdvalsregionråd.

I Region Stockholm såg under förra året 28 362 stockholmare dagens ljus på någon av regionens sex förlossningskliniker. Flest barn föddes på Södersjukhuset (7 585) följt av Danderyd (6 350). Resurserna till förlossningsvården är omdiskuterade. Nyligen uppmärksammades stora sparbeting på kvinnokliniken på Södersjukhuset.

Nu meddelar Moderaterna att den ekonomiska ersättningen till vårdval förlossning kommer att höjas med 54 miljoner på årsbasis från 1 juli. Ersättningen gäller retroaktivt från 1 januari. Beslut ska fattas i avtalsutskottet i juni.

– Det är den viktigaste ersättningen för förlossningsverksamheten, och det är viktigt för verksamheterna att kunna känna en stabilitet i ersättningen. Vi inser också att kostnader för löner och annat stiger över tid, och det är viktigt att kunna förstärka det här området, säger Tobias Nässén.

Han understryker att verksamheterna själva ytterst avgör hur pengarna kan användas.

– Lite drygt 50 miljoner extra ger verksamheterna förutsättningar att på det sätt de anser är bäst stärka omhändertagandet av föräldrar och nyfödda barn. Personalkostnader är den största posten, men fortsatt utbildning och fortbildning är också prioriterat.

Han säger att den politiska majoritetens fokus på förlossningsvården har gett positiva resultat under de senaste åren. Han hänvisar till Svenskt graviditetsregister och nämner att andelen bristningar i samband med förlossningen har minskat tydligt, efter en riktad utbildningssatsning. 2,2 procent av kvinnorna

hade bristningar vid icke-instrumentell förlossning 2020.

– Regionen har legat sämre än riket i genomsnitt, och nu närmar vi oss genomsnittssiffran. Det betyder ju mycket för de kvinnor som genomgår förlossning att det går bra.

Data från registret visar att 76,6 procent av kvinnorna i Region Stockholm 2020 var nöjda med sin upplevelse av förlossning, en liten ökning jämfört med fem år tidigare då motsvarande siffra var 73,1 procent.

De senaste åren har samtidigt regeringen genom överenskommelser med SKR skjutit till extramedel till kvinnosjukvården till regionerna, bland annat för att lösa problem med få barnmorskor och för få vårdplatser på landets förlossningskliniker.

– Det stämmer. Mellan 2016 och 2020 har det gjort att vi i Region Stockholm kunnat fördela 900 miljoner kronor till att förbättra barns och kvinnors hälsa, säger Tobias Nässén och nämner att utbildningssatsningen för att minska bristningar är ett resultat av den statliga resurstilldelningen.

– Ett annat projekt rör ett mentorsprogram för nyutexaminerade barnmorskor för att minska glappet mellan utbildningen och då barnmorskan kommer ut i vanligt arbete.

De senaste åren har barnmorskor vittnat om ökad belastning på förlossningsklinikerna, då barnmorskor ofta tvingas administrera två eller tre pågående födslar samtidigt. Samtidigt har

det skett en förskjutning av barnafödslarna mot sommarmånaderna, som gjort att läget sommartid extra ansträngt. Förlossningsenheterna har även vittnat om att alltfler barnmorskor söker sig bort från själva förlossningsvården för att i stället arbeta inom mödravården eller eftervård.

Tobias Nässén lyfter fram förlossningsverksamheten i Södertälje, länets minsta förlossningsenhet, som han själv besökte i förra veckan, som ett exempel på en verksamhet med en positiv utveckling, bland annat för rekrytering.

– Trots att sjukhuset inte ligger i centrum av länet har man en god kompetensförsörjningssituation vid kliniken, dit människor söker sig för att arbetet till stora delar fungerar väldigt väl.

Regionen finansierar vidareutbildning för sjuksköterskor som vill utbilda sig till barnmorska med bibehållen lön under utbildningstiden. Under 2020 påbörjade 62 sjuksköterskor denna utbildning, en kraftig ökning jämfört med året innan.

– De senaste siffrorna visar att barnmorskorna totalt sett blivit något fler. Men vi skulle gärna se att något fler ville utbilda sig för att bli barnmorska.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Förlossningsvården i Stockholm

Antal förlossningar i Region Stockholm 2020: 28 362. Det var 39 fler än 2019.

Efter stor uppmärksamhet kring den höga belastningen meddelade den dåvarande borgerliga ledningen i augusti 2017 en höjning av ersättningen till vårdval förlossning för första gången sedan 2009. Ersättningen till vårdval förlossning höjdes 2017 och 2018, med fem procent i två steg, vilket gav en ramhöjning med 120 miljoner per år.

Senare kunde DN avslöja att den tioprocentiga höjningen som gjordes under två år möjliggjorts med statliga medel.

Genom en överenskommelse mellan regeringen och SKR fördelas cirka 9 miljarder i statliga medel till regionerna för förbättrad förlossningsvård och kvinnors hälsa från 2015-2022. Medlen fördelas proportionerligt utifrån befolkningsmängd. Under 2020-2022 får region Stockholm 318 miljoner kronor i statliga medel.

Sjuksköterskor som påbörjade specialistutbildning inom barnmorskeprogrammet:

2019: 33

2020: 62

Andel kvinnor som får bristningar vid icke-instrumentell förlossning:

Region Stockholm:

2015: 3,4 procent

2020: 2,2 procent

Riket:

2015: 2,5 procent

2020: 2 procent

Källa: DN, SKR, Moderaterna i Region Stockholm

30 Valborgsfirare uppmanas till försiktighet

Inga traditionella majbrasor har godkänts av polisen inför valborgsmässoafton – något som öppnar för privata brasor, vilket är förenat med risker.

– Det är väldigt lätt att underskatta hur snabbt det sprider sig, säger Björn Westerdahl vid Storstockholms brandförsvar.

Pandemin har lett till ett stopp för allmänna sammankomster med många människor. Det traditionella valborgsfirandet med stora majbrasor får därför runtom i länet åter ställas in. Polismyndigheten har inte utfärdat några godkännanden för några större offentliga tillställningar i samband med valborgsfirande i Stockholms län.

– Det finns inga planerade brasor som polisen känner till. Min bild är att det traditionella eldandet under valborg inte blir av i år, säger Carina Skagerlind, presstalesperson vid Stockholmspolisen.

Men enligt Storstockholms brandförsvar behövs normalt inget tillstånd för mindre majbrasor på privat mark. Reglerna skiljer sig dock lite mellan olika kommuner, säger Björn Westerdahl.

– Reglerna för att elda trädgårdsavfall ser lite olika ut i olika kommuner. Vill man vara säker på vad som gäller så får man kontakta sin kommun. Men så länge inte kommunen har regler som säger något annat så är det markägaren som bestämmer vad man gör på sin mark, säger han.

Valborgsfirande med mindre brasor på privat mark är samtidigt förenat med risker. Vid den här tiden på året kan en brand sprida sig längs marken.

– Det är väldigt stor risk för gräsbrand just nu. Därför måste man vara väldigt försiktig när man eldar. Det är ju det här torra fjolårsgräset som brinner som fnöske. De senaste veckorna har vi varit ute i princip varje dag. Det är väldigt lätt att underskatta hur snabbt det sprider sig, säger Björn Westerdahl.

Han uppmanar till försiktighet om man planerar att ha sin egen majbrasa, och har ett antal tips som gör det hela säkrare.

– Ett tips är att göra brasan liten och inte bränna av en jättestor brasa på en gång. Ett annat tips är att flytta brasan om den står i närheten av ett hus eller torrt gräs. Man bör kontrollera vilket håll vinden blåser också, säger han.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

30 3 142 934

vaccindoser har hittills getts i landet, baserat på vad regionerna har rapporterat in till det nationella vaccinationsregistret. 2 403 165 personer har fått åtminstone en dos, vilket motsvarar 29,3 procent av den vuxna befolkningen. 739 769 personer har fått två doser, vilket motsvarar 9,0 procent.
TT

30 13

Så många coronafall har Timrå just nu. Den hockeyallsvenska finalen har pausats på grund av ett omfattande coronautbrott i Björklöven. Men nu har smittspridningen tagit även i Timrå. Planen är att spelet om en SHL-plats ska återupptas i Umeå den 6 maj, mer än två veckor efter det senaste mötet, men efter torsdagens besked tvingas Timrå alltså hålla verksamheten fortsatt stängd.

TT

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministerns demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Utbildnings-departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Högskola och forskning
- Studiefinansiering
- Vuxenutbildning

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- Utbildningsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
  24 januari 2019 från Utbildningsdepartementet
- **Karlstads universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Skövde**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Halmstad**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Borås**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan Dalarna**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Göteborgs universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Försvarshögskolan**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för högskolan**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Örebro universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Vetenskapsrådet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Uppsala universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Södertörns högskola**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolverk**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolinspektion**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Skolforskningsinstitutet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Sameskolstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Rymdstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Polarforskningssekretariatet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mälardalens högskola (MDH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mittuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Malmö universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Lunds universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Luleå tekniska universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linnéuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linköpings universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Konsthögskolan**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. biblioteket (KB)**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Konstfack**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Karolinska institutet (KI)**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Institutet för rymdfysik**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan Väst**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Umeå universitet**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

- **Skolväsendets överklagandenämnd**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- Högskola och forskning
- Studiefinansiering

SW . 7957 Undervisning o d. Forskning

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- Civila samhället och idrott
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- Kulturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Organisation
- Kontakt

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Demokratin 100 år
- Kulturrådsbloggen

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Delegationen mot segregation**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
  01 juli 2017 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Fängelsemuseum**
  02 januari 2017 från Kulturdepartementet
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
  21 november 2016 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för press, radio och tv**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens musikverk**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens konstråd**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens försvarshistoriska museer**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
-
- **Riksantikvarieämbetet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Naturhistoriska riksmuseet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för kulturanalys**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Moderna museet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Konstnärsnämnden**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Institutet för språk och folkminnen**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Forum för levande historia**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Radio**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nordicom**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksteatern**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Valmyndigheten**
  05 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Zornsamlingarna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Thielska galleriet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Tekniska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Skansen**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Nordiska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Arbetets museum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksförbundet Sveriges museer**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nobelmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Judiska museet i Stockholm**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Voksenåsen AS**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Föreningen Svensk Form**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Utbildningsradion**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Television**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges författarfond**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansens Hus**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens museer för världskultur**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens medieråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens maritima museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens kulturråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens historiska museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens centrum för arkitektur och design**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sametinget**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Röhsska museet i Göteborg**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Riksarkivet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Nämnden mot diskriminering**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Författarförbund**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildmuseet i Umeå**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”
Amanda Linds områden

- Civila samhället och idrott
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

25 Det är katastrof. Privat är det en emotionell katastrof. Folk är så deppade att de inte vet vart de ska ta vägen.

Kjell Gustavsson, ordförande för American car club, om situationen för den svenska bilkulturen när det ser ut att bli ännu en sommar utan bilträffar. För många bilentusiaster betyder det att en viktig social träffyta försvinner och för klubbarna en viktig inkomstkälla.

25 Anstormning av turister väntas även i sommar

I Marstrand tar man in en extra färja för att klara transporten av turister i sommar. På Smögen börjar semesterstugorna bli fulltecknade. Det blir hemester för många svenskar i år också. Alla är inte glada för det.

Den lilla bilfärjan ”Nisse” stävar fram över sundet mellan Koön och Marstrand. Det är ett 30-tal personer, fyra bilar och en moped som

gör den korta färden och så här års är det inga större problem med att hålla avstånd ombord.

Värre lär det bli.

– Det var långa köer redan förra sommaren och jag tror att det kommer att bli ännu mer folk i år, säger Carina Karlsson som kontrollerar biljetterna ombord.

”Nisse” får maximalt ta 329 passagerare, men på grund av pandemireglerna är kapaciteten minskad till en tredjedel. Kungälvs kommun har beslutat att sätta in en extrafärja under sommarmånaderna för att klara trycket. Nu gäller det bara att hitta personal.

Vi gör strandhugg i några av de bohuslänska semesterpärlorna för att höra om förväntningarna inför semestermånaderna. Enligt en undersökning som Novus gjorde för Sveriges Radio i februari bland 16 000 svenskar ser trenden med ”hemester” ut att fortsätta. De som planerar att resa utomlands på ledigheten är försvinnande få.

De siffrorna rimmar väl med det intresse som Karin Samuelsson upplever. Hon driver sedan tio år en stuguthyrning på Smögen.

– Jag har aldrig varit med om ett sådant tryck. Så länge det inte händer något dramatiskt kommer det att vara fullbokat i sommar, säger Samuelsson, som hyr ut 75 objekt med cirka 300 bäddar.

Hennes bild är att fler semesterfirare bestämt sig tidigare, att man stannar längre perioder och att det är färre avbokningar.

– Det var ett bra år i fjol också, men i år har det varit helt galet. I går hyrde jag ut fem hus, säger

hon och poängterar att intresset är rekordstort trots alla restriktioner för den norska marknaden.

Martin Berndtzen hoppar ombord på HållöExpressen. Han ser också fram mot sommaren. Den 15 meter långa motorbåten var tidigare livbåt till det amerikanska slagskeppet USS Missouri och tjänstgjorde bland annat i Gulfkriget. Nu fraktar den turister från fastlandet till ön Hållö, som har vandrarhem, vacker natur och Bohusläns äldsta fyr, invigd 1842. Fast pandemin har slagit hårt mot Martin Berndtzens verksamhet.

– 95 procent av jobbet är borta just nu. Jag hoppas förstås att det ska bli mer att göra i sommar, men det återstår att se vilka restriktioner det blir, säger han.

Precis som med färjan i Marstrand lär antalet passagerare komma att begränsas, vilket innebär att Berndtzen måste göra fler turer, göra av med mer bränsle och arbeta längre skift. Men den tidigare fiskaren, vars stora fiskebåt snart åker till skroten, konstaterar att turism är en trevlig bransch att vara i.

Kustpärlor som Smögen och Kungshamn lever till stora delar på sina turister. För många näringsidkare är sommarmånaderna de som gör att verksamheten går ihop.

Christina Karlsson har drivit modebutik i Kungshamn i över 25 år. Nu har hon flyttat till nya lokaler, där målare just håller på att lägga de sista penseldragen på fasaden. Sommaren är hennes bästa tid.

– Turisterna betyder så väldigt mycket för oss, säger hon och förklarar att fjolåret, trots den stora ovisshet som rådde, var en bra sommar ekonomiskt.

Även hon har hört att det bokas stugor som aldrig förr i området och därför är hon optimistisk kring den tid som väntar, även om det gäller att undvika trängsel i affären.

– Vi får helt enkelt se till att det går. Jag tycker att folk skötte det bra i fjol, säger Karlsson.

Under förra sommaren anställde kommuner som Strömstad särskilda coronavärdar under sommaren, som såg till så att folk höll avstånd på parkeringar, i färjeköer och i butiker. På Smögenbryggan i den gamla fiskehamnen, som har utvecklats till en av Bohusläns främsta turistattraktioner, rapporteras det ha varit lite si och så med avståndet.

Och alla är inte helt bekväma med turistinvasionen. Pensionärsparen Mona och Bernt Gunnarsson och Birgitta och Rolf Lysell samtalar bakom torget i Kungshamn och minns trängseln förra sommaren.

– Folk gick bara rakt fram utan att väja. De brydde sig inte, säger Birgitta Lysell.

– Det var vi som bor här som fick flytta på oss. Det gick inte att vara på bryggan, säger Mona Gunnarsson.

Hon och maken har båda fått en första dos av vaccin, men de försöker att vara försiktiga och Mona använder munskydd när de är ute och promenerar.

De är bekymrade över utvecklingen i Kungshamn och Smögen, där många hus är sommarboenden. Bernt Gunnarsson berättar om den centralt belägna gatan, där det numera finns fem fast boende familjer, och om stigande huspriser.

– Det är ju inga ungdomar som har råd att bo här, säger han.

Samtidigt som de oroas en smula över sommarens anstormning är de båda paren väl medvetna om att orten behöver sina sommargäster. De hoppas att det ska visas större hänsyn i år.

Stuguthyrare Karin Samuelsson håller med om att det var trångt på Smögenbryggan i fjol, men i stort tycker hon att turisterna visade god respekt. Hon meddelar sina kunder att hon inte vill ha några festande ungdomsgäng i husen.

– Många fler säger att de tänker göra utflykter och uppleva den vackra naturen. Det tror jag är en trend, säger hon.

I Marstrand är det än så länge ingen trängsel i småbåtshamnen. Det doftar tjära från några båtar som ligger uppallade och väntar på sjösättning.

Restaurang Lasse-Maja är en av få som har öppet nu i april. Magnus Karlsson och Ricky Engström, som är verksamhetsansvariga, säger att krogen till skillnad mot många kollegor i Göteborg klarat pandemin ganska bra och tror att det goda läget bidragit till att man kunnat ha kunder.

– Ärligt talat märkte vi inte någon större skillnad förra sommaren, säger Engström.

Även i Marstrand med omnejd är budskapet att svenskarna satsar på hemester även i år. Om färjan ”Nisse” med systerfartyg förmår frakta turisterna över sundet lär det bli mycket att göra för krögarna.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

25 Björn Wiman: Världen blir meningslös utan människor

En ovanligt intensiv vårmorgon på landet öppnar jag Malte Perssons nya diktsamling ”Undergången”. Det är en säregen upplevelse att i en värld som är så provokativt full av liv möta denna storslagna, svindlande och sorgfyllda sorgesång över mänsklighetens utslocknande.

Ihop med fågelsången och de blommande backarna av scilla får den mig att minnas Vilhelm Mobergs välkända skräckvision av

framtidens Sverige, där författaren föreställer sig döda skogar utan vilda djur och stumma majkvällar utan taltrast och bofink. ”Och människorna som bor i detta land får aldrig mer höra en fågel kvittra från ett träd”, skriver Moberg, ”aldrig vandra genom marker, där levande, rörliga varelser möter dem på stigarna.”

Malte Perssons sonetter blir på så sätt ett slags inverterad variant av Mobergs dystopi. Tänk om det är människorna som inte kommer att finnas? Homo sapiens har funnits i 200 000 av de 3,7 miljarder år som det har funnits liv på jorden – en period som knappt går att urskilja på den djupa, geologiska tidsskalan – och vi kommer att försvinna långt innan planeten slukas av solen.

I dag finns det därför många som tycks tävla i att intyga sin likgiltighet inför framtiden för vår art och dess civilisation. Planeten, säger man, kommer att leva vidare oavsett om människorna utplånar sig själva. Konstaterandet levereras ofta med en tillkämpad, förtorkad saklighet som bortser både från mänskligt lidande och talarens egen delaktighet och ansvar. ”En pipa snus”, sade filosofen Georg Henrik von Wright om människans försvinnande. ”Jorden kommer att glömma mänskligheten”, skriver hans kollega John Gray, en annan av aspiranterna på världsmästartiteln i pessimism.

Det är förvisso sant att jorden i en bemärkelse skulle glömma mänskligheten. Tunnlarna skulle svämmas över, husfasaderna kläs i växtlighet och gatorna punkteras av tuvor. I Sverige skulle lodjur, björn och varg våga sig ut ur skogarna medan arter som är beroende av människan

skulle gå under. Förvildade hästar och andra gräsbetare skulle hålla landskapet öppet. Inom några århundraden eller -tusenden skulle de stora städerna förvandlas till grönskande kullar. I haven skulle korallreven kunna återhämta sig.

Men i en annan bemärkelse skulle mänskligheten finnas kvar också här. Människan har karvat, huggit, skurit, sågat, sprängt och krossat sin väg in i jordens yta på ett sätt som lämnar outplånliga spår. Den totala vikten av all den infrastruktur vi har skapat väger mer än planetens samlade biomassa. Den globala uppvärmningen till följd av våra utsläpp av växthusgaser har redan skjutit upp nästa istid, kanske även den som skulle kommit efter; den ökade koldioxidhalten i atmosfären kommer inte att vara nere på förindustriella nivåer förrän om drygt 100 000 år. De väldiga soptipparna med plastskräp kommer att ligga inkapslade i jordlagren som ”teknofossil” när bergen smälter till glöd om fem miljarder år.

De djupa tidsrymderna ger på så sätt perspektiv till det alltmer intensiva nyhetsflöde som handlar om klimat- och hållbarhetskrisens plats i våra liv här och nu. Den gångna veckan har det handlat om ett unikt klimattoppmöte lett av USA, ny klimatlag i EU och nedläggning av Bromma flygplats. Samtidigt har det rapporterats om att 2020 var det varmaste året någonsin i Europa och att coronapandemin hittills inte har haft någon positiv inverkan på klimatet – tvärtom väntas 2021 stå för den nästa största utsläppsökningen i historien. Den ekonomiska återhämtningen efter pandemin, som många hoppades skulle bli grön och hållbar, är på väg att bli allt annat än grön och hållbar. Det enda som ökar mer än informationsmängden om de klimatskadliga

utsläppen är – fortfarande – de klimatskadliga utsläppen.

I ett sådant läge kan det vara lätt att dras med i tankarna på människan som jordens verkliga skadedjur – ett ”virus” eller ”planetens cancer” som det ofta heter – som är nära besläktade med förhoppningarna om vår arts snara försvinnande.

Dessa och liknande metaforer är, om inte annat av historiska skäl, djupt obehagliga. Därtill är de felaktiga. Människans djupa geologiska makt över jorden motsvaras också av vår arts bevisligen unika potential. Ingen annan kraft, levande eller död, har förmågan att i denna omfattning påverka jordsystemets utveckling. Men ingen annan har heller förmågan att välja att låta bli.

Den australiske klimatfilosofen och författaren Clive Hamilton driver i sin bok ”Den trotsiga jorden” tesen att människans försvinnande vore en ”ontologisk” tragedi av kosmiska mått – det vill säga att det skulle påverka hela läran om det varande. ”Det är vi som ger jorden mening och märker ut den som den unika planeten i kosmos”, skriver han: ”Människan är den enda varelsen på jorden som kan skapa världar och på så vis rädda den från kosmisk meningslöshet.” Utan vårt medvetande vore jorden blott en oansenlig massa av materia i ett litet solsystem på drift i en mörk och ofantlig rymd.

Jag tror att Clive Hamilton skulle sympatisera med Malte Perssons tanke att jorden skulle vara en mindre meningsfull plats utan människan – ”en värld där inte mänskligt sinne/eller mänskligt inre finns till hands”. Solen skulle

oförstådd gå ner i haven och jorden rotera tyst och utan namn. ”Ingen finns som uppfattar tragiken/i att någonting försvunnit ens”, heter det i en av de vackra dikterna.

Nobelpristagaren Paul Crutzen, som myntade ordet antropocen, människans tidsålder, brukade framhålla att begreppet inte bara bör symbolisera något hotfullt, utan också användas för att uttrycka stolthet över de framsteg mänskligheten har gjort: humanismen, de stora berättelserna och konstverken, vår fantasi och förmåga till minne och reflektion. Det farligaste, menade Paul Crutzen, är att bejaka känslan av att vi är fördömda.

Men den mest grundläggande invändningen är ju att det inte är själva människan det är fel på, utan det system och den livsstil som praktiseras av en liten minoritet av vårt släkte. Över 70 procent av de globala utsläppen av växthusgaser orsakas av endast 100 företag, hälften av alla utsläpp kommer från endast 10 procent av planetens invånare och i Sverige är det den rikaste procenten som har ökat sina utsläpp sedan 1990, till skillnad från invånare med lägre inkomster.

I den bakåtspolade planetära historieskrivning som avslutar Malte Perssons diktsamling figurerar flera av mänsklighetens galjonsfigurer, däribland Napoleon och Goethe. Från deras enda möte i början av 1800-talet finns en klassisk kommentar bevarad: Det finns inget öde, bara politik.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

25 Språkkrönika: Sture Allén kanske får sin jos ändå

I min generation växte många upp med föreställningen att det var Sture Allén som bestämde över språket. Den som ifrågasatte en försvenskning som *jos* kunde få svaret att han beslutat att det var den bästa formen. Därför var det bara att svälja josen även om stavningen smakade surt.

Riktigt så var det förstås inte. Som professor, ledamot av Svenska Akademien och redaktör för Svenska Akademiens ordlista hade Sture Allén stort inflytande. För många personifierade han ordlistans roll som rättesnöre för stavning och böjning. Makten var dock inte större än att *jos* floppade.

Jos togs med i ordlistan 1973. I DN anklagades redaktionen för ”nystavningsraseri”: ”Man använder jos för juice, tape och tejp och snart kommer väl också schyst för just.” Spådomen besannades i 1986 års upplaga. I dag är stavningen *schyst* etablerad medan varianten *just* har strukits.

Men *jos* fick aldrig samma genomslag. Majoriteten fortsatte att skriva *juice*. I förordet till 1986 års utgåva analyserade redaktionen den utskällda stavningen: ”Formen *jos* har

svårigheter därför att det står juice på förpackningen.” *Jos* försvann i 1998 års upplaga och hamnade på språkhistoriens sophög ihop med andra försvenskningar som inte fått gehör, som *kasjunöt*, *remuladsås*, *vaksin*, *jass*, *visky*, *bulevard*, *kancer* och *vinersnitsel*.

Det främsta argumentet för att anpassa lånord är att de ska fungera i det svenska språksystemet. Och kanske kommer tiden att ge Sture Allén rätt. Då var juice något de flesta köpte i butikerna. I dag är det allt fler som pressar sin egen juice. Verbet har därför blivit vanligare – men att skriva *juica* eller *juicea* kan kännas avigt. Stavningen *josa* återspeglar däremot uttalet utan några krångliga bokstavskombinationer.

Även substantivet *jos* kan ha framtiden för sig. Visst står det fortfarande *juice* på de allra flesta förpackningarna. Men några uppstickare marknadsför just *jos*. Här har stavningen ett symbolvärde. *Jos* signalerar svenskhet, småskalighet och närproduktion – och utger sig för att vara något annat än de internationella jättarnas massproducerade *juice*.

Det är alltid talarna som bestämmer över språket. Inte ens en superinfluerare som Sture Allén kunde diktera språkbruket. Men förändringar går ofta långsamt. Och argumenten är lika giltiga nu som då. Därför skulle det inte förvåna mig om han så småningom får sin *jos*.

Anders Svensson

anders@spraktidningen.se

25 ”Mötet som - uppstår i rummet är hela fundamentet för teatern”

Mattias Anderssons första år som - Dramatens konstnärlige ledare blev inte som han tänkt sig. Uppskjutna - premiärer, inställda föreställningar och ödsliga salonger. När teatern öppnar i höst vill han ställa hela ensemblen på 70 personer på Stora scenen – som en hyllning till kollektivismen.

Det säger något om Mattias Andersson att han, när jag berömmer honom för hans ljusa, vackra hörnrum på Dramaten, genast berättar att han kastat ut all gammal inredning. De tunga ekmöblerna, porträtten som prydde väggarna, en bokstavlig tron prydd med texten ”teaterchef”.

Det säger också något att han omedelbart efter att ha berättat detta fyller i med orden:

– Alltså, det är inget statement.

Han ville bara bli ”ren i hjärnan”. De nya möblerna, i färgglad plast och rostfritt stål, har han gått runt i huset och plockat på sig.

Det har gått ett drygt år sedan Mattias Andersson tillträdde som chef för Sveriges nationalscen Dramaten. Och det har gått ett drygt år sedan han tvingades ställa in de första

föreställningarna på grund av ett mystiskt nytt virus som fått Folkhälsomyndigheten att mana till försiktighet. Den 14 mars 2020 stod det i DN: ”Huruvida nästa veckas planerade föreställningar kommer sättas upp eller inte är än så länge osäkert.”

Sedan dess har det blivit många inställda föreställningar.

– I början fanns det en akuthet i alla beslut, mycket adrenalin i omlopp, nästan som när man måste lösa ett plötsligt dödsfall på teatern. Hade jag vetat då att det skulle pågå så här länge hade jag gjort andra strategiska val. Men att inte kunna fatta långsiktiga beslut är ju precis det som varit så förödande med hela pandemin, säger Mattias Andersson.

Han sitter i en fåtölj mitt emot mig på sitt kontorsrum. Helt svartklädd, vanan trogen. För att vara född, uppvuxen och fram tills för några år sedan bosatt i Göteborg talar han inte särskilt utpräglad göteborgska. Han lämnade Hisingen och barn- och ungdomsteatern Backa teater, där han arbetat av och till sedan 1993 och där han från 2006 och framåt var chef, för jobbet som Dramatens konstnärlige ledare.

– Allt det jag föresatt mig att göra under min första tid – prata med personalen, förankra mina idéer, få med mig folk i huset – blev väldigt svårt när vi inte kunde träffas i verkligheten. Jag fick träffa alla en och en, och det stora personalmöte jag sett framför mig fick jag ha på Zoom. Att se alla dessa små ansikten i var sin ruta, med sina avstängda mikrofoner … Det blir inte bra när man drar något skämt, eller kanske tycker att man säger något ganska

spektakulärt, och ser folk sitta och andas lite till svar.

Om förra våren präglades av osäkerhet på Dramaten såg hösten inledningsvis ljusare ut. Många premiärer hade skjutits fram och skulle nu äntligen bli av. Sedan kom den andra vågen.

– Jag vet inte hur många gånger jag stått i tv och jublat och varit glad inför någon premiär, bara för att nästa dag mötas av nya negativa besked från Folkhälsomyndigheten. Det har känts ganska genant, faktiskt, säger Mattias Andersson.

När åttapersonersregeln infördes i Stockholm i slutet av november inleddes den allra tyngsta perioden, menar han. Sedan dess har Dramaten och dess personal befunnit sig i limbo, i väntan på vaccin, nya kulturpolitiska beslut eller gudomligt ingripande.

– Vi har förstås ställt om och gjort mycket digitala satsningar, vilket har varit viktigt för att motivera både bidragen vi får och personalen som arbetar här. Men för en skådespelare som är van att viga sitt liv åt scenen är det svårt att anpassa sig till ständiga hemmakvällar. Många har känt att de tappat sin riktning.

Har din syn på vad teater är förändrats under året som gått?

– Jag kan känna att den digitala teatern snart har nått vägs ände. I alla fall i form av enkel avfilmning. Det är bra för spridningens skull, och för att hålla i gång, men det är verkligen inte teaterns framtid. Det är mötet som uppstår

i rummet som är hela fundamentet för konstformen.

Stämningen i rummet blir en smula dyster. När jag ber honom berätta hur hösten på Dramaten kommer att se ut blir han dock entusiastisk:

– Vi har en enorm mängd teater planerad! Pjäser som inte spelades färdigt i våras, pjäser som var schemalagda till hösten, och nya teaterformer som jag vill pröva här. Vi skulle inte tjäna något på att lägga ner föreställningar på förhand – alla upphovspersoner är redan kontrakterade och betalda, allting är på banan sedan länge.

En kort paus innan han fortsätter:

– Och jag vet inte om det är en välsignelse eller en förbannelse, men de intäktskrav man är van att förhålla sig till som teaterchef finns inte riktigt just nu, eftersom publiken ändå kommer att vara begränsad.

Publiken, ja. När den nye konstnärlige ledaren offentliggjordes sade han att hans mål var att locka ”grupper som aldrig satt sin fot här” till Nybroplan. Till Backa teater kom ungdomar från hela Göteborg, medan Dramaten är själva symbolen för en upphöjd, svårforcerad kulturelit. Mattias Andersson har gjort sig känd för att bygga sina pjäser, som de hyllade ”Mental states of Gothenburg”, ”Mental states of Sweden” och ”Utopia 2012”, på intervjuer med allmänheten och en polyfon ensemble utan tydlig huvudperson. På Dramaten finns en stjärnkult som är svår att förneka.

Jag frågar om hans idéer om teater inte framstår som väldigt radikala i det nya huset. Och får en suck till svar.

– På Backa var uppdraget att göra teater som var relevant för ungdomar i Göteborg. De har ingen relation till vem som är känd och inte känd, utan samtidsskildringen var det viktiga. Även Göteborgspubliken i stort gillar socialt engagerad teater – gruppteatern, Nationalteatern ... Stockholm har inte riktigt den traditionen. Men från Backa tar jag med mig självförtroendet i att om temat är relevant och den emotionella klangbotten känns sann så kan man hitta en stor publik även utan stjärnor.

Men när du nu har stjärnorna till hands ...?

– Jag måste förstås förhålla mig till att väldigt många av Dramatens skådespelare är långt mycket mer folkkära än jag någonsin kommer att bli. De är beundrade i kraft av sina egna konstnärskap. Det är klart att jag inte bara kan ignorera det. Men jag vill inte heller bara surfa på att om jag väljer en känd titel och en känd person så kommer det folk. För mig räcker inte det.

Mattias Andersson påpekar att det under den i dagarna omdebatterade tv-teaterns storhetstid skapades ett gäng skådespelare som blev favoriter hos den äldre publiken.

– Men vem är i dag så känd? Dagens utbud av tv-serier, filmer, Youtube är så enormt, och samhället är så mycket mer segregerat, med mängder av parallella arenor utan kontakt. Jag har svårt att se ett ensamt skådespelarnamn fylla salonger på samma sätt i framtiden, säger han.

Samtidigt kan man inte sticka under stol med att det är den äldre publiken som fortfarande

står för en stor del av biljettintäkterna på Dramaten.

– Min drivkraft är att pusha konstformen framåt, att hitta nya sätt att berätta historier på, ge nya vinklingar på världen, livet och verkligheten. Jag vill inte vara fångad i någon konvention. Men jag är inte dummare än att jag förstår att en stor grupp människor tycker om att teater ser ut som den brukar se ut. Därför måste repertoaren vara pluralistisk.

Har du upplevt en oro hos ensemblen för att du ska bli för indie? Att ni kommer att tappa kärnpubliken om det blir för mycket fokus på ditt tillvägagångssätt?

– Just nu, och med ”just nu” menar jag just denna aprildag, upplever jag att ensemblen är väldigt positiv. Jag tror inte att man hade valt mig till chef om man inte kände att jag kunde erbjuda något som man ville ha. Jag har också gjort flera produktioner på Dramaten tidigare – ”The mental states of Sweden”, ”Idioten”, ”Uppenbarelsen” – och på de föreställningarna kom det ju jättemycket folk.

Översatt till skrift låter Mattias Andersson kanske en smula sträng, särskilt när reportern i fråga envisas med att ifrågasätta hans arbetssätt. I verkligheten är han snarare allvarlig än arg. Han svarar eftertänksamt och resonerande på alla frågor, och efter många uttalanden kommer ett ”samtidigt …” eller ett ”å andra sidan …”. Det är som om han vill förkroppsliga sin egen förkärlek för det polyfona, det kollektiva, som han gång på gång återkommer till.

– Hittills har ensemblen varit mycket mer öppen för mina idéer än vad jag föreställde mig. Ingen har sagt: ”Så gör vi inte här.” Skulle det vara så att folk inte gillar det jag säger behöver jag inte heller bita mig fast på den här positionen. Jag ser mig i första hand som dramatiker och regissör. Det här uppdraget är såklart en stor möjlighet för mig, men positionen i sig själv är inte något jag klänger mig kvar vid till varje pris. Jag säger vad jag vill göra, och så länge det funkar är jag här.

I tidigare intervjuer har Mattias Andersson varit mycket fåordig kring sin företrädare på posten, Eirik Stubø, som lämnade Dramaten i april 2019. Stubøs beslut föregicks av en tids turbulens både i och utanför huset, med anledning av bland annat den mycket uppmärksammade SVT-dokumentären om sångerskan Josefin Nilsson. Flera regissörer och skådespelare verksamma vid teatern gick då ut med att de saknade förtroende för sin chef.

Under mitt samtal med Mattias Andersson vidrörs ämnet bara denna enda gång, när vi pratar om hans roll i huset.

– Det är bara att titta på hur det gått för vissa teaterchefer innan mig. Det är inte direkt en position som inte är granskad eller utsatt, och på så många olika nivåer, både internt och externt. På ett sätt är det en omöjlig ekvation.

Han börjar räkna på fingrarna.

– Jag ska hålla alla yrkesgrupper i huset på glatt humör. Jag ska fylla salongerna med publik. Kritikerna ska gilla det vi gör, vilket verkligen inte alltid är samma sak som att publiken gillar det. Jag ska hålla budgeten. Och dessutom ska

det i största allmänhet finnas en känsla av att Dramaten är en bra plats.

En djup utandning.

– Vi är en symbol för så många människor, på gott och ont. En ursymbol för makt, privilegier, finkultur. När jag tog mig an det här uppdraget ville jag jobba med det – huset är i sig ett subjekt som man kan spela med eller emot. Samtidigt är jag övertygad om att det vi har att erbjuda skulle kunna vara tillgängligt, och attraktivt, för så många fler än de som i dag känner sig välkomna hit.

Han konstaterar att pandemin på ett sätt gjort Dramaten till en än mer ointaglig plats – för de unga scenkonstskapare som försöker göra sig ett namn i branschen.

– Det är en total mardröm för dem mellan tjugo och trettio. Dels har så mycket pengar försvunnit för friteatergrupperna, dels har de stora teaterhusen nu enorma mängder pjäser av redan etablerade personer som vi väntar på att få visa. Att fånga upp och bli en plattform för unga dramatiker och regissörer kommer att vara ett viktigt uppdrag för oss. Annars kommer återväxten för branschen att krascha helt.

Att få Mattias Andersson att tala om sin egen person är en utmaning. Jag säger det högt en gång: ”Jag vet att du inte gärna talar om dig själv.” Svaret: ”Nej.”

Han växte upp i Göteborgsförorten Frölunda, där han muttrar att han ”inte trivdes så bra generellt”. Mer vill han inte säga om sin uppväxt. Under gymnasiets andra år bytte han skola till Schillerska inne i stan. Samtidigt hade

han börjat skriva – dikter, mest. När den frivilliga dramagruppen på skolan behövde killar till en pjäs ställde han upp. Efter gymnasiet fick han jobb som städare på en friteater. Också där hoppade han in som skådespelare. Sedan sökte han och kom in på Teaterhögskolan i Göteborg, bara 20 år gammal.

– Ändå kände jag aldrig att skådespeleriet var min grej, egentligen. Jag ville fortfarande mest skriva, säger han.

Under utbildningen skrev han också sin första pjäs, ”Och utanför ligger havet”. Han visade den för sina klasskamrater på utbildningen, däribland skådespelarna Shanti Roney och Alexandra Zetterberg, som uppmuntrade honom att regissera den och spelade två av rollerna. Pjäsen fick ett fint mottagande, och så var en dramatiker född.

– Jag beundrar skådespelare väldigt mycket, men jag vet hur utsatt yrket är. Man blir bedömd som sig själv på ett sätt som man inte blir som regissör. Även om jag förstås får mycket skit om jag misslyckas med en pjäs.

Han berättar om en föreställning han spelade i på Backa teater på nittiotalet, när hela hans avgångsklass på scenskolan fått anställning på teatern där han många år senare kom att bli chef. Pjäsen, skriven av den irländske författaren Brendan Behan, hette ”Gisslan”. Mattias Andersson skulle spela IRA-officer.

– Jag kom in på scen med en pistol i handen och skulle säga typ: ”Akta dig så jag inte skjuter

huvudet av dig.” Plötsligt hör jag en ungdom i publiken säga ...

Mattias Andersson adopterar en mycket släpig göteborgska.

– ... ”Hjälp.” Han tyckte inte att jag verkade så farlig. Den förnedringen, kände jag då, utsätter jag mig inte för igen.

Ett sällsynt skratt. Jag tar tillfället i akt och frågar var han tror att hans intresse för det kollektiva kommer ifrån.

– Menar du för mig personligen?

En nervös harkling.

– Jag har nog aldrig själv känt mig som en del av ett kollektiv. Snarare tvärtom. Mina pjäser handlar ju på något sätt alltid om ensamhet och utanförskap. Tillhörighet till eller uteslutning ur gruppen är något jag är väldigt upptagen av, både på ett politiskt och på ett existentiellt plan.

Men varför är du så upptagen av det?

– Kanske har det att göra med att jag har ett väldigt starkt socialdemokratiskt arv på ena sidan av släkten och ett väldigt starkt religiöst arv på andra. Båda har varit väldigt idémässigt starka under min uppväxt. Även om jag inte kallar mig vare sig det ena eller det andra i dag är det teman jag har hållit på mycket med.

Han säger också att han i grunden vill tro på kollektivismen som politisk kraft.

– Jag tycker inte om fixeringen av det enskilda subjektet, jag läser inte av världen på det sättet. Jag vill se människor i system, i sammanhang. Det var därför jag började med dramatik. Om någon säger att den tror på Gud vill jag att

någon annan ska säga att den inte tror på Gud. Jag vill visa världen som komplex.

Och samtidigt …

– Samtidigt är jag hyperindividualist.

Det är svårt att tänka sig att någon som helt saknar individualistiska drag skulle hamna på din position.

– I min chefsroll måste jag kunna säga vad jag tycker. Jag måste komma med någonting själv. Jag kan inte bara gå runt och fråga: ”Vad vill ni göra?” Då blir folk bara förvirrade.

Det är slutpratat om privatpersonen Mattias Andersson.

Hösten på Dramaten ska starta storstilat. Nyligen kom nyheten om pjäsen som ska öppna höstsäsongen – ”Den yttersta minuten”, där teaterchefen samlar de 70 skådespelare som utgör teaterns ensemble samtidigt på scen. Förutsatt att alla är vaccinerade. Och att regeringen tillåter. Och att ingen blir sjuk. Frågeställningen som varje skådespelare fått tänka fritt kring lyder: ”Om du bara hade en sista minut på Dramatens stora scen när vi öppnar i höst, vad skulle du göra då?”

– Redan när jag fick jobbet började jag fundera över ett projekt som skulle samla hela huset, och som involverade huset i sig självt. Jag har tänkt mycket på vad Dramaten representerar, vad det betyder att vara en nationalscen, och vad ”teater för alla” egentligen är, säger Mattias Andersson.

Om samtliga skådespelare medverkar blir pjäsen också en sorts reintroduktion av

ensemblen, inför en publik som fått längta länge efter en kväll på teatern.

– De påstår i huset att hela ensemblen aldrig tidigare stått samlad på Stora scen. På så sätt blir det också ett ställningstagande för kollektivismen, säger Mattias Andersson och ler snett.

Sedan börjar han titta på klockan. Vi har pratat länge och trots att huset är halvtomt och repertoaren heltom finns det arbete att utföra. Jag har en fråga kvar. Jag vet att han inte kommer att tycka om den.

Har det känts sorgligt, *för dig personligen*, att pandemin berövat dig på ditt första år som Dramatenchef?

– Ja, det är klart.

Mattias Andersson skruvar på sig.

– Men jag vet inte om du ska skriva det i tidningen. Jag har ett uppdrag som är att hålla lågan uppe. Det är det jag får betalt för. Som regissör kan man ligga vaken om natten och tvivla på om det man gör blir bra, men nästa morgon måste man ändå stå framför sin ensemble och säga: ”Det här blir skitbra.” Det här jobbet är likadant. Det är en fruktansvärd press, men hela saken är att jag ska klara av det.

Å andra sidan …

– Å andra sidan har alla varit med om sorgliga saker det här året. Det är inte exceptionellt synd om mig – jag har ett jobb, jag får betalt, jag kan planera för framtiden. I bästa fall kommer vi alla att ha lärt oss något när det här är över. Publiken har förhoppningsvis saknat oss så

mycket att den kommer tillbaka. Och vi i huset har kanske lärt oss att inte ta våra privilegier för givna.

Greta Thurfjell

greta.thurfjell@dn.se

Mattias Andersson.

Född 1969, uppvuxen i Göteborgsförorten Frölunda.

Bor i Stockholm med sambo och två barn.

Utbildade sig till skådespelare på Teaterhögskolan i Göteborg 1990–93, skrev och regisserade där sin första pjäs, ”Och utanför ligger havet”. Därefter spelade han i Ibsens ”Peer Gynt” och Goethes ”Faust” på Backa teater.

Som dramatiker har han gjort sig känd för pjäser som ”The mental states of Gothenburg” (Angereds teater), ”The mental states of Sweden” (Dramaten), ”Utopia 2012” (Backa teater) och ”Idioten” (Dramaten).

2006–20 var han konstnärlig ledare på Backa teater.

I mars 2020 tillträdde han som Dramatens teaterchef och konstnärlige ledare.

Mattias Anderssons tre senaste stora - kulturupplevelser.

Strömmad teater.

”La reprise” av Milo Rau

”En positiv sak med covid är åtminstone att internationell teater sprids mer digitalt. Gillar verkligen regissören Milo Raus arbete med att iscensätta verklighet på scenen och problematisera hur vi berättar om den. En livesträmning från ITA Amsterdam.”

Fackbok.

”Ballad of the bullet” av Forrest Stuart

”En dokumentärbok som beskriver utvecklingen inom den just nu så omdebatterade ’gangsterrappen’ via drill-scenen i Chicago. Sätter samtidigt fingret på så många andra mekanismer och fenomen i samtiden, till exempel hur ekonomiskt kapital samspelar med symboliskt kapital på sociala medier.”

Pjäs.

”Nationen” på Backa teater

”Den sista liveteater jag såg före lockdown. Ursprungligen en holländsk pjäs, här adapterad till dagens Göteborg och i regi av Beata Gårdeler med hela Backas ensemble på scen. Visuellt, mäktigt och mycket gripande.”

25 Sara Martinsson: Dokusåpan är snart enda tv-formatet där arbetarklassen får vara med

Misstänkta övergrepp i ”Paradise hotel” har på nytt skapat diskussion om dokusåpan som tv-format. Men det är inte genren i sig, utan branschens utnyttjande av unga som är oetisk, skriver Sara Martinsson.

Den senaste veckans debatt om ”Paradise hotel” har återaktualiserat den gamla stridsfrågan om dokusåpan som företeelse. Ända sedan den dök upp kring millennieskiftet har vi i perioder diskuterat hur lämplig den är som underhållning. Först var den ”mobbnings-tv”. Nu skriver Essy Klingberg i GP att ”själva formen är oetisk”.

Självklart är det upprörande att två kvinnliga deltagare utsatts för misstänkta övergrepp i tv. De röster som kräver att produktionsbolaget Mastiff tar ansvar för hanteringen av det inträffade är också begripliga och relevanta. Men som så ofta när något händer i en dokusåpa glider samtalet snabbt över till att

handla om genren som sådan. Som om den i sig skulle vara opassande.

Dokusåpor handlar om intimitet. En konstruerad och blottad intimitet där deltagarna visar allt för att vi som tittar ska knyta an till dem på djupet. I boken ”Känslofyllda rum” redogör Anja Hirdman för hur nära knuten denna intimitet är till det kroppsliga. Som civiliserade människor har vi ju lärt oss att kontrollera våra kroppar. Vi sköter vår hygien, går på toaletten, gråter eller har sex i avskildhet. Alla avvikelser mot detta goda beteende bryter mot den traditionen som har rötter i gamla tiders borgerskap.

Dokusåpan kräver att alla inblandade förkastar denna uppförandekod. I ”Paradise hotel” kissar man på golvet och knullar i poolen som vore det ingenting. Det är dessa upprepade överträdelser av intimitetens gränser som gör att programmet betraktas som fulkultur. Formatet i sin helhet avfärdas gång på gång på grund av sin likgiltighet för den bildade klassens goda smak.

Det är också orsaken till att bara en viss typ av människor kan tänka sig att delta i en dokusåpa. Tankesmedjan Katalys rapporterade för ett par år sedan att arbetarklassen är nästan helt utraderad från våra tv-tablåer. Endast i en genre syns dessa människor. Just det, i dokusåpan.

Den är alltså en yta som är värd att försvara. Kultursidorna kan ropa om dess bristande etiska kompass hur mycket de vill. Faktum kvarstår att format som ”Paradise hotel” är sista utposten i offentligheten för en grupp vi sällan eller aldrig ser någon annanstans.

Så förklaras också hur det kommer sig att ett av Sveriges mest populära tv-program kan tillverkas för en spottstyver. Aftonbladet skriver att ett avsnitt av ”Paradise hotel” kostar 200 000 att producera. Det kan jämföras med den påstådda fantasisumman på över miljonen för en timme ”Skavlan”. Inte heller tv-branschen anser dokusåpans värde vara särskilt högt.

I produktion och bakom kamerorna finns därför ofta de för produktionsbolagen så oumbärliga unga talangerna med korta kontrakt, dåliga villkor och låga löner. Priserna pressas kontinuerligt när allt fler aktörer ger sig in på marknaden. Ingen bryr sig om arbetskraften som febrilt kämpar emot att låta benen springa rakt in i väggen medan cheferna räknar pengar på banken. Jämförelsen är drastisk. Men dokusåpaproduktion framstår som den svenska mediebranschens motsvarighet till klädindustrins så kallade *sweatshops*.

Dessa har delvis försvunnit sedan textilbranschen granskats och tvingats ställa om till en mer hållbar produktion. Samma tryck bör nu läggas på tv-bolagen. Att två kvinnor ska ha utsatts för övergrepp är ingen annans fel än den misstänkte förövarens. Men ingen dokusåpadeltagare ska behöva uppleva att något liknande passerar obemärkt bara för att de anställda i produktionen är för stressade, för oroliga för framtiden, för dåligt utbildade för att se vad som sker. Dokusåpan i sig är inte oetisk. Det är tv-branschens systematiska utnyttjande av unga människor som är smaklös.

Sara Martinsson

kultur@dn.se

25 Autentisk känsla. Judiska museet besjälat av stark porträttkonst

Porträttgalleriet på kvinnoläktaren

Judiska museet, Stockholm. Visas under 2021

Judiska museet var stängt i tre år, i samband med flytten till den nya, stämningsmättade lokalen på Själagårdsgatan i Gamla stan – en symbolisk hemkomst till det hus som hyste Sveriges första synagoga 1795–1870. Efter nyinvigningen av museet dröjde det mindre än ett år innan pandemin tvingade fram fler stängningsperioder.

Men nu är Judiska museet återöppnat och dessutom helt klart, med den gamla synagogans kvinnoläktare nyrenoverad och invigd med en fin liten porträttutställning. Under stängningsperioden har ett antikvariskt arbete med att frilägga ett övertäckt dekorationsmåleri från 1800-talet också slutförts, ett sirligt tyskinfluerat mönster med blommor och blad som nu är synligt på några väl valda ställen.

Dessutom har museet tagit fram en rikt illustrerad bok, ”Judarna och Sverige”, som ger en faktaspäckad bakgrundshistoria. Här får vi möta de första invandrade judarna från Tyskland, som befolkade detta hus, och lära oss mer om synagogan, det ortodoxa religiösa livet

och föremålen i samlingen. Det var något jag själv efterlyste i min recension av museet (DN 9/6 2019), mer information om denna färgstarka men för utomstående rätt okända minoritetskultur.

Själagårdsgatan 19 var ett nav i det tidiga judiska livet i Stockholm. Till detta medeltida trevåningshus flyttade Judiska församlingen ledd av hantverkaren och handelsmannen Aaron Isaac, som efter ankomsten från Tyskland 1774 blev den förste i Sverige med rätt att utöva sin judiska tro. I huset inrättades omgående en synagoga, här bodde även rabbinen, kantorn och kosherslaktaren, här etablerades en församlingsskola och i källaren ett rituellt bad, en mikva.

Flertalet av Sveriges första judar bodde dessutom i Gamla stan och några fick efter hand betydande roller i näringslivet, ett par även anknytning till hovet, som hovjuveleraren Isaac Michaelson. Den nya utställningen på kvinnoläktaren bygger på porträtt av församlingsmedlemmar i museets samling, endast åtta stycken, men nog för att skapa en autentisk känsla. Det var ju faktiskt just dessa människor som vistades här, alla med någon slags anknytning till Aaron Isaac som presenteras i den kulturhistoriska basutställningen.

Kvinnoläktaren är från en tid då könen noga hölls åtskilda under gudstjänst. Det hade förstås varit snyggt om det enbart var kvinnoporträtt som återbefolkade platsen, vilket dock var omöjligt på grund av den begränsade samlingen.

Men de flesta av porträtten är aldrig visade förut och Sahara Widoffs lösning med speglar gör att kvinnorna syns vara fler på läktaren, sedd nedifrån basutställningen. Mest imposant är rabbinhustrun Beata Wulff, med kraftfull dubbelhaka och håret heltäckt av en spetsmössa. Men vackrast i porträttgalleriet är Recha Michaelson, som överlevde två äkta män. Hon tittar på oss med milda bruna ögon, finklädd i en utsökt elaborerad spetshätta över skruvlockarna.

Recha Michaelson är så starkt närvarande i detta porträtt att man får rysningar av uppgifterna om hur hon fick sin bostad attackerad under de antisemitiska kravallerna 1838. Även dåtidens press ifrågasatte hur någon kunde attackera den respekterade entreprenören och änkefrun Michaelson, ”endast känd för sin gifmildhet och välgörenhet emot fattiga”.

De livsöden som Judiska museet presenterar ger ett historiskt perspektiv på antisemitismen, men berättar än mer om judarnas betydelse i byggandet av det moderna Sverige.

Birgitta Rubin

birgitta.rubin@dn.se

26 Troféjakt är en riggad tävling där alla får pris och diplom

Jag kan inte sluta tänka på det här med troféjakterna i Sydafrika. Jakt kan ju upplevas som svårbegripligt i sig i vårt civiliserade – för att inte säga alienerade – välfärdssamhälle. Ingen behöver strängt taget jaga för att mätta mun i Sverige längre.

Allmogejägarna brukar i stället framhålla andra skäl till att de gärna ger sig ut med bössan. Att det handlar om viltvård: Skjuter man inte av ett antal individer från den och den arten så uppstår kaos, då kommer hundratusentals älgar att springa ut på vägarna och granodlingarna gnagas sönder. Andra tar upp det häftiga med upplevelsen i att stå öga mot öga med ett djur, och liksom bli ett med naturen och ursprunget.

Men med troféjakterna på vilda djur i Sydafrika som somliga svenska herrar – däribland diverse kändisar och näringslivstoppar – ägnar sig åt är det något helt annat. Expressen listar de sårbara arter som svenskarna skjutit (3/4). Det är lejon, leoparder, elefanter, geparder och noshörningar. Därtill krokodiler, zebror, giraffer med mera.

Och det är varken praktisk nytta eller existentiella möten med faunan det handlar om. Nej, detta är välbärgade turister som betalar

dyrt för att få skjuta en viss art. Själva djuren lever redan i fångenskap, och släpps ut bara för att dödas. Vad gäller exempelvis det lejon som fotbollsspelaren Zlatan Ibrahimovic skjutit så ska det ha suttit ensamt och glott i en liten inhägnad i ett helt år innan han kom dit och tog den livsleda varelsen av daga efter en kort ”jakt”. Skallen, käken och skinnet lät han sedan skicka hem till sin bostad i Sverige, som skrytiga souvenirer.

Det verkar vara just det som är behållningen för troféjägarna: Skrytet. De importerar bitar av djuren, som de hänger upp på vägen eller gör bisarra möbler av. En papperskorg av en elefantfot. En lampa av en snabel. Ett soffbord med ben som en gång tillhört en flodhäst.

Och så delar av en babian, importerade av filmregissören Felix Herngren som nu frenetiskt nekar till att ha något alls att göra med dess död. Det förstår jag: att skjuta en apa är liksom över ytterligare en gräns, det närmaste man kommer att skjuta en människa utan att skjuta en människa.

Men inte heller i övrigt finns det något att yvas över. För troféerna är tänkta att frammana bilden av en modig och äventyrlig karlakarl – men verkligheten är en samling förvuxna rikemanspojkar som vinner i en riggad tävling där alla får det pris de har önskat sig och betalat för. Och diplomet åker de alltså sedan hem och sätter upp på väggen.

Vem blir imponerad av detta? Själv kan jag inte tänka mig något torftigare och mer andefattigt.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

26 400

bilar och 1 000 personer samlades på en stor bilträff på en parkering i Gislaved under lördagskvällen, rapporterar P4 Jönköping. Polisen bedömde händelsen som en offentlig tillställning som är tillståndspliktig, vilket gör att antalet tillåtna besökare är max åtta personer och ryckte därför ut för att avbryta.

TT

26 Så ska Stockholms kulturliv återstarta efter pandemin

Särskilda ”kulturhyror” och mer långsiktiga verksamhetsbidrag. Det är två av förslagen på hur Stockholms kulturliv kan få en nystart efter pandemin, enligt den utredning som presenteras på måndagen.

Covid-19 har slagit hårt mot kultursektorn. Konsertlokaler, museer och teatersalonger står

tomma på grund av restriktionerna. Intäkter från biljettförsäljning och barnotor uteblir med konkurshot eller nedläggning som följd.

Men i framtiden ska stockholmarna lockas tillbaka till svettiga rockklubbar och trängas med främlingar i biomörkret. För att underlätta en nystart initierade kultur- och stadsmiljöborgarrådet Jonas Naddebo (C) i oktober en kartläggning där erfarenheter och idéer från utövarna själva skulle samlas och analyseras. På måndagen presenteras resultatet av utredaren Eric Sjöström.

– De viktigaste förutsättningarna är pengar och politik. Det behövs en stor budget. Politikerna måste visa att kulturen har en avgörande roll för samhället, säger han till DN.

Eric Sjöström har intervjuat företrädare för olika konstformer och skickat en enkätundersökning till 1 400 verksamheter. Frågorna gällde hur de klarat sig igenom pandemin och vilka åtgärder som skulle göra skillnad framöver. 77 procent av de som svarat uppger att de fått försämrad ekonomi under pandemin. Över 60 procent anser att det kommer att bli en stor eller mycket stor utmaning att säkra publikintäkter och verksamhetsbidrag efter pandemin. För att möjliggöra en långsiktig planering föreslår Eric Sjöström att treåriga i stället för ettåriga kulturstöd blir standard för etablerade verksamheter.

– Inom kultursektorn är det ingen som vill betala för den grå vardagen. Det finns en projektifieringshysteri. Samtidigt vet vi att ungefär samma organisationer får stöd år efter

år, så skillnaden skulle inte bli så stor – men det skulle ge arbetsro.

Ett något djärvare förslag är särskilda kulturhyror i fastigheter där staden är hyresvärd. Anledningen är att det råder fortsatt brist på lokaler och scener, särskilt för fria grupper. Även bostadsrättsföreningar och privata företag borde uppmuntras att hyra ut till kulturutövare till ett lägre pris, menar Eric Sjöström.

– En sådan reform skulle vara ett stort genombrott för kulturlivet, säger han.

Frilansande kulturutövare med enskild firma är den grupp som drabbats hårdast privatekonomiskt, enligt undersökningen. De har varken kunnat få a-kassa eller krisstöd, vilket lett till psykisk och fysisk stress.

– Här måste socialförsäkringssystemet ses över på nationell nivå, säger Eric Sjöström.

Många utövare uttrycker en oro för att talanger inom olika konstområden väljer andra sysselsättningar eller flyttar från Stockholm. Eric Sjöström menar därför att staden bör utforma ett konstnärsstrategiskt program som gör det attraktivt för kreatörer att bo och verka här.

– Ett lyckat exempel är de 200 ateljéer som staden tillhandahållit för bildkonstnärer. Vi måste undersöka vilka liknande satsningar som kan göras för exempelvis musiker. En viktig sak, enligt mig, är fler kulturstipendier till enskilda utövare.

Eric Sjöström efterlyser också ett Rikskulturförbund i stil med

Riksidrottsförbundet, som verkar för kultur-, nöjes- och eventbranschernas intressen.

Per Bengtsson

kultur@dn.se

Några fler förslag ur rapporten.

Stärk tillgången till professionella kulturupplevelser för barn och unga i förskola och skola.

Förstärk lotsfunktionen i staden för att underlätta genomförande av kultur- och nöjesevenemang.

Säkra tillgången till kultur i hela staden genom att öka stödet till mötesplatser och lokala kulturhus.

Hela kultur- och nöjesektorn bör samla sig i en gemensam nationell branschorganisation och inrätta Rikskulturförbundet, som samlar alla yrkesgrupper inom kultur-, nöjes- och eventbranscherna.

Arrangera en stor publik aktivitet – en kulturfest – för att markera en återstart av kulturlivet.

26 Anders Holmberg. ”Jag tycker det kan vara trevligt med dålig stämning”

Han var en av SVT:s tongivande journalister redan i ”Agenda”. Men Anders Holmbergs förmåga att få politikerna att svettas medan han själv bara höjer ett ögonbryn har uppmärksammats än mer i det egna intervjuprogrammet. Nu får ”30 minuter” ytterligare en säsong.

Det finns dålig stämning och så finns det stämningen som infinner sig i Anders Holmbergs intervju med Ebba Busch.

I det senare fallet är känsloläget så marigt att det skapar en helt ny gradbeteckning för obekvämhet. Jag vill inte använda ordet ”tv-historia” men det är ett elektriskt stycke tv-tid att följa partiledarens stigande frustration, som klättrar från ett frustrerat ”Men, Anders ...” till ett rätt ilsket: ”Om du inte tål svaret bör du inte ställa frågan.”

Aftonbladet skriver om intervjun som ”tjafset med Ebba Busch”, men det är snarare en uppvisning i finslipad intervjuteknik. Först går han på, konfrontativt. Men när hon blir alltmer

upprörd intar Holmberg genast en mildare position och framstår som den mycket mer sansade av de två. Jag frågar om han ofta tänker på det psykologiska spelet i intervjusituationer.

– Ja, mycket. Det lyckas verkligen inte jämt, men blir som bäst när man kan ställa vassa frågor utan att låta arg eller frustrerad. Sedan går det inte hela tiden, för det är ett levande möte, man dras in i samtalet och tappar bort att försöka vara mjuk i tonen och spetsig i frågan, säger han.

Vi sitter på en restaurang i Sköndal söder om Stockholm. Han är glansigt eftersvettig om tinningarna efter en löptur och bär en gråmelerad sweatshirt som matchar det gråsprängda, v-formade hårfästet. Då och då läppjar han på en flaska med något gult och sockrigt innehåll.

Hans program ”30 minuter” blev en omedelbar succé. Det är ett rakt och opolerat intervjuformat: bara Holmberg, en gäst och en rapp och envis utfrågning. Det är själva antitesen till subjektivitetsmyset i ”Min sanning”; mer sak än person. Och det har, kanske just därför, blivit en sådan tittar- och kritikerframgång: intervjun med Stefan Löfven sågs av 675 000 människor, vilket får sägas vara imponerande med en sändningstid klockan 21.45.

DN:s Johan Croneman, som inte alltid haft gott att säga om Holmberg, skrev i sin krönika att det är ett program som ”äntligen vågar skapa dålig stämning”.

– Jag tycker själv att det kan vara trevligt med dålig stämning och har inget problem med att stanna i det rummet. Tvärtom, jag kan tycka att

man behöver göra det när man intervjuar politiker. De är ju oroligt skickliga på att undvika ämnen de inte vill prata om, då måste man vara beredd att skapa dålig stämning för att få ett svar.

Inte minst märks detta i hur han naglar sig fast vid en fråga, ställer den tre gånger om ifall han känner att den inte besvarats. När jag pratar med en bekant till Holmberg kallar hen honom ”socialt kantig”, och jag tänker att det kanske är en av nycklarna till hans framgångsrika sätt att inte vara så följsam. En annan människa hade nog tolkat ett politikersvar mer välvilligt – ”hon menar säkert så här” – men i intervjun med Ebba Busch pressar han henne i nästan sju minuter om uttalandet att regeringen ”med berått mod” ska ha tillåtit coronaviruset att spridas i Sverige.

– Jag har aldrig sett mig som socialt kantig, så jag ska söka upp den där källan och ta det med den personen, säger han och skrattar.

– Men alla egenskaper man bär på spelar roll i jobbet som journalist; hur man möter människor och vilka frågor man ställer. Vi bär med oss själva in i yrkesrollen. Det är mycket möjligt att jag är socialt kantig på olika sätt, men eftersom jag inte tänkt på det så är det inget jag vet hur jag använder.

Och så har vi det där med hans uppsyn. Varje gång han lyssnar till någon han intervjuar får han en särskild look: lätt sammanbiten och med ena ögonbrynet lite klentroget upphissat. Är det ett medvetet sätt att utstråla skepsis och få motparten ur balans?

Han suckar besvärat innan jag hunnit formulera färdigt frågan.

– Man får höra så mycket om sitt utseende över huvud taget ... det är *verkligen* inte ett sätt att få någon ur balans, det är ett lyte som jag försökt jobba bort. Men det är inte så lätt: man är den man är och ser ut som man gör. Risken finns att man börjar tänka för mycket på hur man ser ut, då tappar man närheten i samtalet. Fortfarande tänker jag ”nu ska jag inte göra konstiga miner”, men nu för tiden skiter jag i det och intresserar mig för samtalet. Men det där är ett problem med tv ...

Självmedvetenheten?

– Snarare att det finns en dimension till i bilden: folk tolkar och stör sig, det gör ju jag också när jag tittar. En knepig grej som inte finns i radio, exempelvis.

Kan du någon gång känna att du fått nog av alla undvikande politikersvar och bara vill ställa dig upp och skrika ”Svara som en människa!”?

– Ja. Någon gång kanske, men inte så ofta. Man är så inne i rollen och blir kanske lite skadad av det. Hade jag haft ett annat yrke och pratat med dem och de svarat undanglidande hade det kanske varit min naturliga reaktion. Jag kanske ska prova det framöver?

Det inledande momentet i programmet, där ni står jämte varandra framme vid kameran och ändå ska föra ett samtal, måste kännas onaturligt för gästen. Varför inleder ni så?

– Det är inte menat att skapa någon militärisk stressställning, utan för att man ska få en bild av

studion. Det händer ju inte så mycket annat visuellt i programmet. Men jag förstår vad du menar, den är inte ultimat. Å andra sidan finns kanske ett värde i det också, att se hur någon tar det.

Innan Holmberg startade ”30 minuter” ledde han sedan 2014 SVT:s samhällsmagasin ”Agenda”. Programmet har kritiserats för att under denna tid blivit alltmer fokuserat på migrationspolitiska frågor på bekostnad av andra ämnen. DN:s Malin Ullgren skrev nyligen en text om ”Agendas” ”djupt kända intresse för invandring” och i en ledare av Aftonbladets politiska chefredaktör Anders Lindberg kallas ”Agenda” för ”Late night with Jimmie” eftersom SD och migrationspolitik diskuteras så ofta i programmet.

– Anledningen att Anders Lindberg säger så är för att han inte gillar den diskussionen och skulle vilja att samtalet handlade om något annat. Men det är svårt att hävda att det inte har varit relevant för oss att ägna en hel del tid åt migrationsfrågan, säger Holmberg och fortsätter:

– Det har varit en stor och viktig fråga sedan flyktingkrisen och den är verkligen smärtpunkten i svensk politik, och så nära förknippad med SD som politikens stora vattendelare; de har splittrat en hel borgerlighet och är anledningen till att Annie Lööf samarbetar med den person som hon aldrig skulle släppa fram.

Tror du inte att om ett samhällsprogram med stort genomslag ständigt återkommer till en

fråga så formar det även diskussionen i samhället?

– Det måste man vara öppen för. Jag tror inte att ett enskilt program spelar så stor roll men det faktum att många medier ägnar mycket tid åt migration och på senare år problem kopplade till den – det är klart att det påverkar. Diskussionen i dag är helt annan än den var 2012 eller 2013, men det gäller både för medierna och för politiken och för opinionsbildarna – inte minst syns det på ett antal ledarsidor runt om i landet som har ett i stora stycken annat sätt att prata om de här frågorna än tidigare.

– Det finns över två miljoner människor i Sverige med utländsk bakgrund och de allra flesta av dem jag möter i min vardag är inte en del av de problem vi pratar om, men träffas ändå av den diskussionen.

På sätt och vis var det just det som skedde under en partiledardebatt i ”Agenda” i höstas. Programmet fick kritik för att man i ett fiktivt exempel döpt en person på väg in i gängkriminalitet till ”Hassan”. Den vänsterpartistiske riksdagsledamoten Daniel Riazat skrev på Twitter: ”För första gången får en Hassan tv-tid i public service. Då som exempelnamn på en kriminell.”

– Det var en diskussion vi hade på redaktionen: skulle vi ha valt ett annat namn, ett som signalerade etnisk svensk? Det tycker jag hade varit konstigt eftersom det handlade om utanförskapsområden och väldigt många som bor där har utländsk bakgrund. Sedan handlade det om gängkriminalitet och många i gängen

har utländsk bakgrund. Jag tror inte på att försöka vrida till vår beskrivning av verkligheten så att den blir osann.

På sistone har partier till höger riktat allt hårdare kritik mot public service. Moderaterna i Stockholms län vill skrota public service, Ebba Busch har utlovat en ”snävare public service” om högern vinner valet, SD-politiker pratar om att riva tv-huset och salta jorden där huset stått. Jag frågar Holmberg – som i 27 år arbetat inom public service – om han är orolig för SVT:s samhällsbevakande roll om det skulle ske ett regeringsskifte.

– Skulle jag tycka att det var en sorg om public service nedmonterades? Det skulle jag verkligen. Men ramarna av public service sätts av våra riksdagspolitiker och det är deras rätt att göra det. Jag kommer aldrig att ta ställning mot Ulf Kristersson eller Ebba Busch och deras hållning i public service-frågan. Det finns länder med ytterst svaga public service-organisationer som är fullfjädrade demokratier. Så det går att ha demokrati utan public service, men public service spelar en viktig roll i svensk demokrati.

På tal om framtiden, då. Nyligen stod det klart att ”30 minuter” får en ny säsong till hösten. Frågan är hur många intervjuer med svenska makthavare man kan göra innan man gått varvet runt. Holmberg är medveten om det svåra i det.

– Vi har haft en ambition att försöka bredda bilden av vilka som passar i den här intervjun, både de som har formell makt och de som har stort inflytande. Det kan ju en sådan som Bianca Ingrosso ha eller Paolo Roberto eller Greta Thunberg. Men de vi sökt har inte varit så lätta att få till programmet.

Och sedan tillfogar fackmannen av dålig stämning i tv:

– Jag har lite svårt att förstå varför.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Anders Holmberg.

Född: Den 3 februari 1971.

Karriär: Började jobba på Sveriges Radio som 23-åring, har lett bland annat ”Studio ett”, ”P1 Morgon” och ”Ekots lördagsintervju”. För SVT har han varit programledare för ”Aktuellt”, ”Gomorron Sverige” och ”Agenda”.

Aktuell: Med intervjuprogrammet ”30 minuter” på SVT som får en andra säsong i höst.

27 Innerst inne vill de flesta ha skillnader mellan skolor

Det saknas inte personer som har åsikter om skolan. Jag är en av dem.

Ni hör oss ofta slå ett slag för saker som bemannade skolbibliotek, bättre kunskaper i matematik och att unga ska läsa böcker. Det är underförstått att poängen gäller alla. Det vill säga drygt en miljon grundskolebarn.

Vad ni sällan hör oss säga är vilka skillnader som bör vara tillåtna, vilket inte är unikt för skolan. Så fort ett område klassas som viktigt –

och när debattvågorna går höga gäller det så gott som allt – är universallösningen standardiserade regelverk som kablas ut över landet.

Detta trots att nyckeln för att nå bästa möjliga resultat till hyggligt pris kan se väldigt olika ut. Inte minst eftersom verksamheter som ligger på kommunernas bord rimligtvis gör det för att besluten ska fattas lokalt, vilket är poänglöst om det saknas manövreringsutrymme.

Frågan är alltså inte *om* det ska finnas skillnader i skolan. Frågan är vad som ska spikas genom regelverk, som kravet på bemannade skolbibliotek, och vad som ska spikas genom mål utan att ange hur vägen dit behöver se ut.

Nackdelen med det förra är att det riskerar att bli stelbent. Därför bör Boverkets förslag om att tvinga kommunerna att ge unga en viss gårdsyta när det byggs nya skolor och förskolor mottas med skepsis. Samma sak gäller propån om hårda skrivelser i skollagen om läromedel, samt idén från företrädare för en friskola om att staten ska besluta om en mer enhetlig skolpeng.

Bakgrunden till förslagen är att det är stora skillnader mellan hur mycket som avsätts för varje elev, vilket kan tyckas orättvist. Men i själva verket kan det vara tvärtom.

Så länge skolan är kommunal vägs dess kostnader mot budgetposterna för exempelvis äldreomsorg, förskola och socialtjänst, som kommunpolitikerna också är ansvariga för och demokratiskt framröstade för att styra. Eftersom ansvar förutsätter beslutanderätt betyder det att de måste ha visst utrymme för att skjuta till och dra ifrån.

Dessutom kan ett absolut krav på läromedel tvinga skolor att köpa böcker för pengar som rektorn eller lärarna menar hade gjort större nytta om de hade använts på ett annat sätt. Principen kan även appliceras på skolgårdar, och i en tid när skolan diskuteras mer än någonsin är det läge att fundera över vilka variabler kommunerna bör ha att spela med.

Är det orimligt att en kommun ska kunna gå ”all in” på personaltäthet, och prioritera ner böcker och skolgårdar, om det är deras väg till att så många som möjligt når målen?

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

27 Ny rapport: Elevers betyg på nationella proven inte likvärdiga

Skolorna sätter högre betyg när de rättar sina egna elevers nationella prov än vad utomstående lärare gör när de går in och rättar om proven. Det visar en ny rapport från Skolinspektionen.

– Det kan påverka en elevs slutbetyg och framtida möjligheter till arbete och

yrkeskarriär, säger Fanny Hemmingsson vid Skolinspektionen.

Det vanliga är att de nationella proven rättas av elevens lärare på respektive skola.

Men Skolinspektionen har låtit fristående lärare göra en ombedömning av nästan 25 000 nationella prov från omkring 300 utvalda skolor över hela landet.

Ämnen som kontrollerades i årskurserna 6 och 9 var svenska och engelska och i årskurs 9 även naturorienterande ämnen. På gymnasiet ombedömdes nationella delprov i svenska och engelska i alla årskurser.

Resultatet visar att ombedömaren sätter ett annat betyg än det ursprungliga i mer än hälften av fallen, 57 procent.

När skolorna rättar själva sätter de alltså högre betyg. Hur mycket det skiljer varierar mellan de olika ämnena, men skillnaderna är störst i svenska och minst i engelska och de naturorienterande ämnena.

I 39 procent av delproven i svenska har skolan satt ett eller flera betygssteg högre än ombedömaren, och i 21 procent av fallen ett eller flera steg lägre.

Fanny Hemmingsson, som är projektledare för uppdraget vid Skolinspektionen, tycker det är viktigt att skillnaderna inte överdrivs och poängterar att ombedömningen inte är ett facit utan ytterligare en bedömning.

– De delprov som ingår är uppsatsfrågor och fritextsvar där det är svårare att bedöma

likvärdigt eftersom det finns mer utrymme för subjektivitet.

Men det är ett likvärdighetsproblem att elever kan få olika betyg för samma prestation, menar hon.

– Det här kan i vissa fall påverka en elevs slutbetyg som kan vara helt avgörande för om man kommer in på en utbildning eller inte. Det påverkar elevens framtida möjligheter till arbete och yrkeskarriär, säger Fanny Hemmingsson.

Problemet med likvärdigheten har varit känt länge och skolor använder lite olika metoder när de rättar de nationella proven.

66 procent av de prov som ingår i rapporten hade avidentifierats vid den ursprungliga rättningen, så att läraren inte skulle veta vilken elev som skrivit det.

Ungefär 73 procent av proven hade sambedömts vilket betyder att den rättande läraren har diskuterat provet med andra lärare.

Det fanns också de som använt extern bedömning där skolan låtit en annan än elevens ordinarie lärare, antingen på samma eller en annan skola, rätta provet. Så var fallet i ungefär 40 procent av de prov som ingår i rapporten.

I debatten har det ofta framförts att de nationella proven bör rättas externt.

– Utifrån våra undersökningar ser vi att det gör skillnad, men vi ser också att det är ännu bättre när man kombinerar det med sambedömning och avidentifiering. Det har en återhållande effekt på betygssättningen, säger Fanny Hemmingsson.

Att betygssättningen i den svenska skolan inte är likvärdig kommer inte som någon överraskning för Henrik Jordahl, som är professor i nationalekonomi vid Örebro universitet. Han menar att det behövs fler inslag av externa kontrollmekanismer när det kommer till betygssättningen i den svenska skolan eftersom betygen har så stor betydelse för elevens framtid.

Det är ett systemfel som finns kvar sedan man genomförde friskolereformen och införde det fria skolvalet i början av nittiotalet, menar han.

– Man konstruerade ett system som bygger på konkurrens och skolval men som är extremt decentraliserat, och som saknar de nödvändiga kontrollmekanismerna.

Det går inte att förlita sig på att varje enskild lärare ska sätta ett rättvist betyg, menar Henrik Jordahl.

– Elevernas prestationer behöver granskas mycket noggrannare om man ska kunna jämföra betyg mellan, säg, en elev i en kommunal skola i Haparanda och en som går i friskola i Ystad.

Studenterna Linn Svärd och Elis Wibacke vid Sveriges förenade studentkårer är förvånade över att bedömningarna av de nationella proven tillåts skilja sig så mycket åt.

– Det låter ju som ett systemfel som behöver åtgärdas, och man undrar varför inte politiker har gjort något åt det här om man känt till det så länge, säger Linn Svärd.

De betyg man får kan ju påverka väldigt mycket vad man gör senare i livet, menar Elis Wibacke som läser historia och arkeologi på Stockholms universitet.

Linn Svärd berättar att hon kämpade hårt för att få bra betyg i gymnasiet. Men de räckte inte hela vägen för att hon skulle komma in på sin drömutbildning, samhällsbyggnad på KTH i Stockholm.

– Om jag hade kommit in där hade mitt liv antagligen sett annorlunda ut, jag hade nog jobbat som ingenjör i stället för att som nu läsa humaniora och vara så engagerad i SFS som jag är.

Skolverket presenterade nyligen flera modeller för hur betygssättningen skulle kunna bli mer likvärdig.

En modell handlar om att skolorna inte kan sätta höga betyg om de inte kan motiveras med hjälp av resultaten i de nationella proven – som då skulle anonymiseras och rättas av fristående lärare.

Linn Svärd och Elis Wibacke tycker att en anonymisering av proven skulle vara bra, men är tveksamma till extern rättning eftersom det skulle kunna medföra onödig administration.

– Att utse en utomstående lärare att genomföra rättningen, och sedan kontrollera att den personen har rätt kompetens, riskerar att bli ett administrativt trögt system, säger Linn Svärd.

Det kan ta tid från undervisningen och inkräkta på det viktiga mötet mellan lärare och elev, menar hon.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Nationella prov

De nationella proven ska vara ett stöd för en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning av en elevs kunskaper.

De genomförs i ämnena matematik, svenska, svenska som andraspråk och engelska i grundskola, gymnasieskola och i gymnasial komvux.

I årskurs 9 genomförs också nationella prov i ett av de samhällsorienterande ämnena och i ett av de naturorienterande ämnena.

I Sfi inom komvux genomförs också nationella prov.

I grundskolan genomförs nationella prov i årskurs 3, 6 och 9.

Källa: Skolverket

27 Johan Croneman: Den unisona kritiken mot en nyinspelning av ”Vi på Saltkråkan” är riktigt larvig

Oj, vad alla blev rasande när nyheten kom i förra veckan att SVT planerar en nyinspelning av ”Vi på Saltkråkan”. Ja, alla på kultursidorna, alltså. Normalt sett brukar vi ju vänta med kritiken tills vi

har något att titta på. Fridlysta tv-serier är inte heller någon bra idé.

Det rasades något alldeles rysligt efter det att SVT Barn meddelat att de tänkte göra en nyinspelning av ”Vi på Saltkråkan”. Nej, det var inte upprörda tv-tittare som var förbannade, det var kultursidorna.

I Dagens Nyheter, i Expressen och i Aftonbladet, i Svenska Dagbladet, på SVT Kultur och i sociala medier haglade de goda råden (!) över SVT:s ledning. Och som alltid när kritiker bestämmer sig för att tala om vad som ska göras, i stället för att koncentrera sig på det som görs (jodå, jag kan själv ha syndat), blev det riktigt larvigt.

Programdirektören Eva Beckman kom med rätt sakliga, goda skäl till en nyinspelning, Hanna Stjärne klantade till det med att säga att SVT ”vill göra den till en ännu starkare klassiker”. Det var den tändvätska som behövdes lagom till valborgsbrasan. Tjoff!

En ny version av Saltkråkan är ”inte särskilt nydanande”, skrev till exempel Erika Hallhagen i Svenska Dagbladet, uppenbarligen lika synsk som sina koleriska kollegor.

De menar alltså med gemensam röst att ”nu gjorde vi ju Saltkråkan redan för 54 år sedan, och den blev en klassiker och därmed är det ingen riktigt bra och modern idé att göra en ny”.

Precis.

Gunilla Brodrej i Expressen var särskilt rasande och avslutade med visdomsorden: ”stor konst börjar i en kreativ hjärna, och mycket sällan i en ledningsgrupp”.

Ah, det är ett problem med en ledningsgrupp som kanske ändå måste fatta formella beslut över en budget på ett antal hundratals miljoner i licenspengar. För att inte säga miljarder. Tack och lov för att de besluten och de pengarna inte lämnas över till den fria konsten, eller till konstnärens själva. *God bless*.

Inom parentes ska man kanske tillägga att ”Vi på Saltkråkan” inte är stor konst, inte då och inte nu. Dialogen var styltig och skådespelandet inte sällan precis uthärdligt. Det var en tv-serie för dåtidens enda tv-kanal där tittarna åldersmässigt spred ut sig jämnt mellan 5 och 105 år. Astrid Lindgrens fantastiska karaktärer var som vanligt större konst än själva innehållet – det är väl dem vi älskar, karaktärerna? Är de i just det här fallet för evigt ristade i skärgårdssten, daterade till 1964? Jag fattar inte poängen.

Normalt sett brukar vi ju vänta med kritiken tills vi har något att titta på, kritiker som själva ska bedöma manus och regi på förhand är en synnerligen dålig idé. Det görs nyinspelningar på löpande band i film- och tv-branschen. Tv-versionen av romanen och filmen ”Snabba cash” har nyligen tokhyllats på samma kultursidor som ny fördömer en remake av Saltkråkan, och det var bara 11 år sedan!

Jag har de senaste åren sett nyinspelningar av ”Fargo”, ”The office”, ”House of cards” som varit lysande, det har gjort historiskt klassiska nyinspelningar som ”Scarface”, ”De sju samurajerna”, ”Nosferatu” etc etc. Tomas Alfredsons ”Tinker, tailor, soldier, spy” fick (nästan) till och med Alec Guinness att förblekna som Smiley själv. Hur många remakes har britterna gjort på Jane Austens romaner?

Tveklöst har det gjorts drösvis med skräp, men man kan nog säga att det alltid har gjorts, och kommer alltid att göras. Idén är lika bra som någon annan – tills den visar sig vara värdelös. SVT får kanske anledning att ångra sig, eller inte.

Vilka tv-serier och filmer får man göra nyinspelningar på? Jag visste inte att det fanns en svensk tv-kanon som man inte fick röra. Nu vet jag lite bättre.

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

27 De prisas för sina Elin Wägner-böcker

Litteratur. Författarna och journalisterna Ulrika Knutson och Per Wirtén tilldelas årets Eva Bonniers 70-årsfonds stipendium. De båda mottagarna av stipendierna har skildrat författaren, journalisten och feministen Elin Wägner i sina böcker.

Knutsons ”Den besvärliga Elin Wägner” är enligt juryn en ”livlig levnadsteckning av en av 1900-talets intressanta röster”, betonar stiftelsen i sin motivering. I ”Europa, detta ständiga Europa. Elin Wägners förlorade kärlek” skriver Per Wirtén om kvinnokämpen,

som tog plats i Svenska Akademien 1944. I detta ”lyckas han bevara det kaos och den motsägelsefullhet som ett liv rymmer”, skriver stiftelsen.

Pristagarna får var sitt stipendium om 50 000 -kronor.

Saga Malm

saga.malm@dn.se

27 Brott och migration dominerar SVT:s ”Agenda”

Medier. Dagens ETC har granskat vad SVT:s ”Agenda” väljer att fokusera på. I de senaste hundra programmen har 35 ägnats åt kriminalitet och säkerhetspolitik och 30 åt migration och integration, skriver tidningen.

Agendas vägval har tidigare kritiserats. I höstas lämnade journalisten Christian Catomeris programmet, bland annat för hur redaktionen hanterat invandrings- och minoritetsfrågor.

Georg Cederskoggeorg.cederskog@dn.se

28 Låt friskolor lyfta elever i utsatta områden

Det finns såväl kommunala som fristående skolor som fungerar utmärkt. Och så finns det de som inte gör det. Till den senare kategorin hör ofta (men givetvis inte alltid) skolor i utsatta områden.

2019 blev drygt en tredjedel av niondeklassarna där inte behöriga till gymnasiet, vilket kan jämföras med ett rikssnitt på 15,7 procent. OECD menar att Sverige är ”illa ute” om vi inte tar tag i ojämlikheten, och intrycket är att många lågpresterande skolor har hamnat i en negativ spiral som är svår att ta sig ur. Det gäller även om det öronmärks resurser för ändamålet, vilket sker kontinuerligt, eftersom det enligt flera experter inte finns någon automatik mellan mer pengar och bättre resultat.

I en intervju från 2017 går Skolverkets generaldirektör, Peter Fredriksson, så långt att han säger att ökad tilldelning till och med kan förvärra skolans problem. Motiveringen är att det riskerar att bekräfta bilden av att man är ett offer för svåra omständigheter, varpå ansvaret skjuts på någon annan. Då skapas en kultur där man inte kavlar upp ärmarna.

Därmed återstår egentligen bara att tänka nytt – eller kanske snarare nygammalt – vilket delvis redan är på gång. På senare tid har olika ideella krafter startat eller planerat att starta skolor i

miljonprogramsområden för att vända utvecklingen, eftersom det inte är ”någon naturlag att skolor i utsatta områden måste misslyckas”, som en av initiativtagarna uttrycker saken. Gemensamt för flera av dem är att de ser till helheten.

I stället för att stänga när det ringer ut är tanken i en av skolorna att lokalerna ska vara tillgängliga från morgon till kväll, så att eleverna kan ha fritidsaktiviteter där. I en annan håller lärarna lite koll på barnen även efter skoltid, så att de inte hamnar i fel sällskap. I en tredje är läxhjälpstimmar inbakade i schemat, samtidigt som det erbjuds extra undervisning under kvällar, helger och lov, enligt devisen: ”Vi gjorde många olika saker. Men det viktigaste var att vi gjorde vad än som krävdes.” En fjärde, som är en stiftelse som redan har eftertraktade skolor, öppnar snart ytterligare en i ett miljonprogramsområde, där hälften av eleverna ska tas in från närområdet och övriga via en allmän kö.

Liknande satsningar, där ideella organisationer driver skolor i fattigare kvarter, finns sedan lång tid tillbaka i England med goda resultat. Vägen till framgång, som understryks av såväl brittiska skolledare som generaldirektören och eldsjälar i Sverige, är att skolan tror på barnen och har höga förväntningar.

Ibland är det snarare rätt inställning, än mer pengar, som behövs.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

28 Ministern: Fler nationella prov bör automaträttas

För att komma åt betygsinflationen i den svenska skolan bör de nationella proven digitaliseras och i större utsträckning rättas automatiskt.

Vid fritextsvar och mer subjektiva bedömningar bör lärare sambedöma elevernas svar med varandra i större utsträckning än de gör i dag, menar utbildningsminister Anna Ekström (S).

Skolorna sätter högre betyg när de rättar sina egna elevers nationella prov än vad fristående lärare gör när de går in och gör en ny bedömning. Det visar en rapport från Skolinspektionen som DN skrev om i en tidigare artikel.

Anna Ekström anser att det är allvarligt att betygssättningen på de nationella proven inte är likvärdig.

– Det är viktigt att betygen som sätts på provet ska spegla elevens kunskaper, och inte vara avhängigt vem som har rättat provet. Inte minst med tanke på att lärare sedan två år tillbaka ska särskilt beakta sina elevers resultat i de nationella proven när de sätter slutbetyg, säger Anna Ekström.

Problemet är välkänt sedan många år. Två studenter som DN talade med i artikeln tyckte att det var konstigt att inte politiker har gjort något åt problemet när det varit känt så länge.

Vad svarar du studenterna?

– För det första har vi gett Skolverket i uppdrag digitalisera de nationella proven vilket betyder att de ska automaträttas i så stor utsträckning som det är möjligt, säger Anna Ekström.

I den mån som problemet handlar om att olika lärare gör olika bedömningar av fritextsvar så har Skolverket gett ut allmänna råd om att lärare ska sambedöma de nationella proven med andra lärare, enligt Anna Ekström.

Myndigheten har också gett ut bedömningsstöd för att det ska bli en mer likvärdig bedömning av proven.

– Regeringen har också gett Skolinspektionen i uppdrag att, om det är för stora skillnader i resultat mellan de nationella proven och betygssättningen på en skola, så ska man genomföra inspektion på dessa skolor.

En annan förklaring till att problemet kvarstår, trots upprepade försök att utjämna skillnaderna, är enligt Anna Ekström att betygen används som konkurrensmedel mellan skolor.

– Där arbetar vi för att skärpa styrningen av den svenska skolan i syfte att stärka likvärdigheten mellan skolor, säger Anna Ekström.

För några år sedan gjorde Lärarnas riksförbund en enkät bland sina medlemmar som visar att de upplever påtryckningar från föräldrar, elever och även skolledning att sätta vissa betyg.

Åsa Fahlén, som är förbundsordförande för Lärarnas riksförbund, menar precis som Anna Ekström att betygen drivs upp av att de används som konkurrensmedel på en marknad där skolor konkurrerar med varandra om elever.

– Hur mycket då som lärare än försöker tänka bort det när du sätter betyg, så är du del av ett sådant system, säger Åsa Fahlén.

Därför skulle det underlätta om man hade ett system där proven rättades centralt av fristående lärare som inte är knutna till skolan. För att sedan skickas tillbaka till läraren så att han eller hon kan använda dem i sitt betygsunderlag, enligt Åsa Fahlén.

– Det skulle öka likvärdigheten och även medföra en större rättssäkerhet för eleverna.

Det skulle också ge en viktig återkoppling till läraren om vilken nivå som han eller hon håller i sin undervisning, om den behöver stärkas upp i vissa delar, enligt Åsa Fahlén.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

28 Skolsegelfartyget Älva stävar mot ljusare tider

Skolsegelfartyget Älva lägger ut från hamnen i Stocksund. Det vinkas för fullt från kajen. Ett normalår hade eleverna på Marina läroverket seglat till Kanarieöarna och tillbaka – nu siktar man i stället på Kosteröarna tur och retur.

– Efter att ha pluggat på distans nästan ett år är det skönt att få gå till sjöss, säger Linda Tannerfeldt, i klass MB 19 A.

– Pass på, akterspring loss!

Kapten Stefan Alvå blickar ut över sitt 44 meter långa skepp. På däck är det fullt av jungmän – närmare bestämt 31 stycken. Alla går i klass MB 19 A, naturbruksprogrammet på Marina läroverket.

– Med tanke på pandemin trodde vi aldrig att det skull bli av, så nu är vi verkligen glada över att vi till slut fick mönstra på, säger Linda Tannerfeldt, som går sitt andra år på Marina läroverkets gymnasieskola.

På kajen står mamma Lena, pappa Magnus och farmor Agneta och vinkar och tar bilder. Det är inte varje dag ens barn ”kastar loss”.

I nästan ett helt år har klassen mest pluggat på distans – nu ska de umgås i 17 dygn i sträck. Förutom att man har den ordinarie skol-

undervisningen i fartygets däckshus ingår också alla i en ”vakt”; det vill säga ett av fyra arbetsskift per dygn – antingen på däck eller i ”byssan”. Jobb finns det alltid när fartyg ska seglas och munnar mättas.

In i det sista var det dock osäkert om det skulle bli någon seglats på grund av covid-19-pandemin.

– Alla eleverna testades i fredags och har haft stränga order om att leva i karantän fram till avgång, det är så smittsäkert det kan vara, säger Anders Paulsen, vd på Klart skepp och Marina läroverket, som även han vinkar av den tremastade skonaren Älva.

I normala fall försvinner Älva från kaj i augusti och går en rutt via Danmark, England, Holland, Belgien, Frankrike, Spanien, Marocko och slutligen Kanarieöarna och tillbaka. En svår resrutt i pandemitider.

– Nu blir det Kosteröarna via Malmö och Göteborg i stället. Det är inte dåligt det heller, säger Filippa Nyman, som ska dela hytt med Linda och två tjejer till.

Under seglatsen kommer de alla att få styra, navigera och sitta utkik. Bara att hissa de totalt åtta seglen (med en sammanlagd segelyta på 600 kvadratmeter) kommer att bli ett styvt jobb – men det är det eleverna i klassen ser fram emot.

Så länge DN är med ombord dunkar det dock om fartygets maskin. Nellie Goodliffe får snabbt känna på att styra skeppet, men en lång rad klasskamrater städar upp på däck. Att tillbringa 17 dygn tillsammans kan bli en utmaning –

särskilt eftersom klassen knappt har setts under det sista året.

– Ett tillfälle att verkligen ”bonda”, skrattar Linda.

Kring Kosteröarna och vid Tjärnö Marina laboratorium i Norra Bohuslän kommer besättningen att ta bottenprover längs med stränderna för att se hur Skagerraks botten mår.

– Så spännande – särskilt jämfört med att sitta hemma och plugga på distans, noterar Filippa.

I augusti hoppas Marina läroverket ta upp sin normala rutt igen.

– Jag är övertyga om att vi stävar mot ljusare tider, säger dess kapten Stefan Alvå.

Ulrika By ulrika.by@dn.se

28 Helena Lindblad: Nu behövs en - efterträdare som kan återupprätta det brustna förtroendet med publiken

Våren 2011 kom nyheten om att Anna Serner utsetts till ny vd för Svenska Filminstitutet. Att hon väljer att lämna den heta stolen just nu är

rimligt men också nödvändigt, inte minst med tanke på det filmiska, coronarelaterade annus horribilis som bara fortsätter med stängda biografer och maxgräns på åtta personer för de som trotsigt håller öppet.

Att Serner inte ville nämna exempel på en enda favoritfilm när hon tillträdde väckte ett visst uppseende, men branschen var ändå försiktigt positiv. Mycket vatten har runnit under broarna sedan dess. Filmpolitiskt är den största enskilt viktiga händelsen att den dåvarande kulturministern Alice Bah Kuhnke gick in och nödslaktade det uttjänta filmavtalet 2017 och ersatte det med en helstatlig filmpolitik. Ett beslut som kändes som en befrielse då, men som nu oroar mer med tanke på risken för politisk styrning.

Innehållsmässigt har Serners tid som filmboss också varit dramatisk. Ett par präktiga publiksuccéer nådde miljonpublik som ”Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann” (2013), ”En man som heter Ove” (2015) och ”Solsidan” (2017). Svensk film har nått ut i världen på ett sätt som inte hänt sedan Ingmar Bergmans dagar och har i dag en betydligt mer given plats på de stora internationella festivalerna, inte minst i ljuset av att Ruben Östlund vann Guldpalmen i Cannes med ”The square” 2018. Slutet av decenniet blev betydligt mörkare när biopubliken svek svensk film – 2019 blev ett riktigt uselt år när marknadsandelen för svensk film hamnade långt under acceptabla nivåer.

Anna Serners starka vision för ökad jämställdhet och mångfald i filmbranschen, både framför och bakom kameran, ligger också i

linje med det som sker internationellt. Oscarsjuryns arbete för mångfald i sina egna led har gett stora resultat, det såg man inte minst på den historiska galan natten till måndag. Jag känner stor respekt för Serners gedigna arbete som gett genomslag världen över, även om det på senare år känts väl entonigt. För mycket politik, alldeles för lite fokus på estetik.

Publiktappet plus pandemin har skapat den värsta svenska filmkrisen sedan andra världskriget. Det kräver ett rejält nytänkande baserat på gediget filmkunnande och samförståndsanda. Sverige har gott om talanger, det visar inte minst den nya boomen för svenska tv-serier som ofta leds av meriterade filmregissörer. En vd gör ingen sommar, men jag hoppas att styrelsen väljer en stark filmpersonlighet som verkligen kan samla styrkorna och hjälpa till att återupprätta det brustna förtroendet mellan publiken och den svenska filmen.

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se

28 Anna Serner lämnar Svenska Filminstitutet

Filminstitutets vd Anna Serner lämnar sin post efter tio år.

– Jag har fått mycket kärlek och jag har fått mycket skit. Men det är ju skiten som har hörts, säger hon till TT.

Anna Serner lämnar tjänsten under hösten 2021. Enligt ett pressmeddelande har Anna Serner fattat beslutet på eget initiativ och för TT berättar hon att hon hade tänkt sluta tidigare med att rätt tillfälle aldrig infann sig.

– Sedan kom coronapandemin och då blev det ännu svårare. Men nu när vi har kommit över en puckel så har vi ett momentum då alla måste börja tänka nytt och då tror jag att det vore bra med en ny person som kan leda det arbetet, säger hon.

Anna Serner tillträdde som vd för Svenska Filminstitutet (SFI) i oktober 2011 och kom då från rollen som vd för Tidningsutgivarna (TU). Hon har också varit vd för Reklamförbundet.

Filminstitutets styrelseordförande Claes Ånstrand berättar för DN att han i söndags fick besked från Anna Serner att hon hade för avsikt att lämna sin post.

– Det är hon själv som valt att lämna. Man måste ha respekt för att en vd som vigt tio år av livet åt en verksamhet nu vill ägna sig åt

någonting annat. Jag har stort respekt för det ställningstagande som Anna har gjort, säger Claes Ånstrand.

– Få myndighetschefer har varit så länge på sitt jobb som hon. Hon har visat stor hängivenhet mot filmen. Hon har samtidigt varit en person som fått utstå mycket kritik för sina ställningstaganden, men ändå stått rak och försvarat det.

Claes Ånstrand berättar att man omedelbart inleder arbetet för att rekrytera en ny vd, men kan i dag inte precisera när tjänsten kommer att vara tillsatt.

Serner har under sin tid som vd bland annat drivit frågor om jämställdhet och representation inom svensk film. 2019 uppmärksammades hon av den amerikanska sajten The Wrap som en av filmvärldens främsta innovatörer för sitt arbete med att öka jämställdheten inom film.

På filmfestivalen i Cannes 2016 presenterade Anna Serner och dåvarande kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP) projektet ”Fiftyfifty by 2020” som syftade att få till en jämställd filmproduktion till år 2020. I höstas rapporterade Sveriges Radios Kulturnytt att av de 25 svenska långfilmerna som hade premiär var endast sex regisserade av kvinnor.

– Det är klart att det känns lite som ett misslyckande när man inte når mål å ena sidan. Å andra sidan hade jag aldrig tron att vi skulle kunna lägga ner hela jämställdhetsarbetet efter 2020, sade Anna Serner till Kulturnytt då.

Under hösten riktades det också kritik mot Anna Serner och Filminstitutet, bland annat

från DN:s filmredaktör Helena Lindblad, om att enkelriktat fokus på jämställdhet missar andra stora ödesfrågor inom filmen. Film- och tv-producenternas vd Eva Hamilton efterfrågade fokus på bland annat produktionsrabatter.

Anna Serner och Filminstitutets styrelseordförande Claes Ånstrand frågade sig i stället vad kritikerna själva hade för vision för svensk film. ”Om svensk film inte ska marginaliseras till att bara handla om tekniska frågor måste också filmsamtalet i stort vitaliseras”, skrev de i DN.

– Jag är förstås stolt över att jämställdheten har kommit så långt. Det är inte bara min förtjänst men det är viktigt att någon i min position orkar tala klarspråk, om hur vi ser på kvalitet och att alla ska räknas, inte bara de som brukar få pengar. Det har uppenbarligen varit en stor inspirationskälla i världen. Men man måste också orka ta motståndet. Jag har fått mycket kritik genom åren, säger hon.

Vad betyder den kritiken för ditt beslut att avgå?

– Ingenting faktiskt. Den kritiken tar jag inte personligt. Jag har fått mycket kärlek och jag har fått mycket skit. Men det är ju skiten som har hörts.

I februari fick debatten om svensk filmpolitik ny fart när 23 regissörer, bland dem Amanda Kernell, Tomas Alfredson och Pernilla August, efterlyste satsningar på mindre och personliga projekt snarare än kommersiella breda filmer. ”Svenska Filminstitutet, och ytterst regeringen, måste nu ta ställning i frågan vem som ska leda svensk film in i framtiden”, skrev de.

Serner och ytterligare två filmchefer svarade att de inte tror att svenska filmer konkurrerar med amerikanska storproduktioner men att ”det fortsatt är viktigt med svenska filmer som kan nå ut brett och samla oss runt gemensamma samtal”.

Vad Anna Serner ska göra härnäst är ännu inte klart.

– Jag har inget klart att gå till och måste bara lita på att det löser sig. Jag har sex månaders uppsägningstid och tänker säkerställa att det blir en bra överlämningsperiod.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

28 Över hundra teatrar ockuperade i Frankrike

Över hundra teatrar har ockuperats i Frankrike, och vreden växer mot hur - restriktionerna slår mot kultursektorn - under pandemin.

– Även om vi går mot ett öppnande nu, så kommer det inte att vara som tidigare. Många små scener kommer att behöva massivt stöd för att överleva, säger Alessandra Aldana, som deltar i ockupationen av Odéonteatern i Paris.

PARIS. öda och svarta banderoller hänger från Théâtre de l'Odéons tak och balkonger.

”Odéon har fått munkavle!”, står det på en.

”Kulturen offras!”, på en annan.

I snart två månader – sedan den 4 mars – är denna anrika nationalscen i Paris ockuperad.

En spänd ”entente” råder mellan ockupanterna och teaterledningens säkerhetsvakter, och det dröjer ett par timmar innan DN:s utsända får komma in.

– Det var en del fysiska sammanstötningar med vakterna i början. Det var inte vad vi ville ha, men så blir det ibland i revolutioner, säger ockupanten Val Massadian bistert medan hon visar oss runt.

I foajén möts vi av nymålade banderoller som ligger på tork. Matvaror och hygienartiklar är staplade mot de guldornamenterade pelarna. Städscheman har satts upp på entrédörrarna.

Det är uppenbart att ockupanterna är här för att stanna.

– Vi har ett nätverk utanför som stöttar oss med inköp och annat. Om någon av oss behöver gå ut, måste någon annan komma in. Annars förlorar vi en person här inne, enligt den överenskommelse som vi nu har med teaterledningen. Och vi vill inte bli färre – det är redan så mycket att stå i här, säger Val Massadian, som till vardags är cineast.

De 45 ockupanterna är inte uteslutande teaterarbetare, men de flesta har någon anknytning till scenkonst. Och de har aktivt

stöd av fackförbundet för teateranställda, CGT Spectacle.

Sedan Odéon intogs i början av mars har fler än hundra andra teatrar och kulturhus ockuperats runt om i Frankrike. Något har satts i rörelse.

På en balkong inne i teatersalongen ligger 26-åriga Alessandra Aldana och tar igen sig. I natt satt hon uppe och målade banderoller in på småtimmarna, förklarar hon lite ursäktande när hon sätter sig upp i slafen.

– Det är så svårt att sova här, ljuset är påslaget jämt. Man får ta vara på alla stunder av lugn.

Det här är dag 50 för henne. Hon har fått nya vänner under ockupationen, men också förstått vad den stora utmaningen är med uppgiften: allt praktiskt i vardagen.

– I början hade vi inte någon dusch. Nu har vi ordnat det, men duschen måste delas på 45 personer och det är inte helt lätt, berättar Alessandra Aldana.

Sovsäckar ligger utspridda mellan bänkraderna. I sidorum på teatern diskuterar olika arbetsgrupper manifestationer och veckans matsedel. Stormöten hålls två gånger om dagen: klockan 9 och klockan 19.

– Bland mina vänner som jobbar i kultur-sektorn är i stort sett alla arbetslösa. Vi förstår att vi måste minimera smittorisken, men om Frankrike nu går mot en öppning måste regeringen inse att det inte kommer att vara som tidigare. Många små scener kommer att behöva massivt stöd, om det till exempel krävs tomma stolar mellan varje sällskap, säger Alessandra Aldana.

Bakom henne vajar röda fanor från statyerna i foajén. Det är lätt att associera till våren 1968, då Théâtre de l'Odéon ockuperades av radikala vänsterstudenter och teaterarbetare.

Men dagens ockupation är något annat – även om vänsterprägeln till viss del finns kvar. Omkring 6 000 covidpatienter vårdas på franska intensivvårdsavdelningar och fler än 100 000 har avlidit i sjukdomen det gångna året. Utanför teatern är det mesta igenbommat, och någon vänstervåg är minst sagt svår att urskilja. Utegångsförbud råder mellan klockan 19 och 06.

– Det är en närmast existentiellt utsatt situation vi lever i. Alla här har någon mer eller mindre närstående som dött i covid-19. Men de flesta har också varit arbetslösa i ett drygt år. Det viktiga nu är att vi möts, mobiliserar och agerar tillsammans, för sättet som regeringen har hanterat den här krisen på är under all kritik, säger skådespelaren Renata Antonante.

I Frankrike måste kulturarbetare arbeta 507 timmar under ett kalenderår för att ha rätt till a-kassa. Det motsvarar ungefär tre månaders heltidsarbete.

Efter den första vågen av covid-19 beslutade den franska regeringen att ge dispens i ett år – ett så kallat "vitt" år – vilket har gjort det möjligt att fortsätta leva på a-kassa. Nu pågår förhandlingar om att utöka dispensen med ytterligare ett år.

– Det är viktigt för oss kulturarbetare, för annars vet ingen vad som händer när systemet går tillbaka till det normala i augusti. Men det här handlar inte bara om oss. Regeringens

reform drabbar alla visstidsanställda, varav många har det extremt tufft, säger Renata Antonante.

Regeringen hävdar att reformen är nödvändig för att justera obalanser i systemet, och pekar på att ersättningsperioden förlängs med i snitt tre månader. Men facken larmar om att över en miljon arbetslösa kommer att få lägre a-kassa än tidigare (i genomsnitt 17 procent lägre ersättning, enligt tidningen Le Monde).

Aktivisterna kräver också utökat direktstöd till kultursektorn. Regeringen lovade i mars att ytterligare 97 miljoner euro (nära en miljard kronor) ska ges i stöd till kulturområdet, men facken vill att den siffran femdubblas för att ge kulturen en rejäl boost efter öppnandet.

När Frankrike stängde ned för tredje gången i vintras försökte regeringen också gå kultursektorn till mötes genom att ge bokhandlarna status som ”nödvändiga” butiker – vilket lett till att de fått hålla öppet, tillsammans med mataffärer och apotek.

Mycket tyder på att museer och teatrar kommer att få öppna samtidigt som de stora affärslokalerna när smittan minskat, vilket i så fall är en eftergift från Emmanuel Macrons sida. I höstas riktades – precis som i Sverige – hård kritik mot regeringen för att köpcentrum fick hålla öppet, medan väl ventilerade kulturhus, museer och -teatrar tvingades bomma igen.

En del frågetecken finns dock om vilka regler som kommer att gälla i sommar. Det talas om särskilda hälso- och vaccinationsintyg, som skulle kunna göra det möjligt att ta emot större

publik. Men liksom förra året löper många festivaler risk att bli inställda på grund av publikgränser.

Faran finns att Frankrikes kulturliv – som - sedan slutet av 1960-talet gynnats av omfattande statliga subventioner – inte kommer att vara sig likt efter pandemin. Rapporter finns om att en lång rad fria teatergrupper är på fallrepet.

Även i andra delar av Europa växer missnöjet inom kultursektorn. I Belgien tänker teatrarna slå upp sina portar för allmänheten redan den 1 maj, och det oavsett vilka restriktioner som då gäller. Protesterna drivs inte sällan av unga, nyutexaminerade kulturarbetare som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden, och som har svårt att kvalificera sig för a-kassa eller permitteringsstöd.

Sacha Negrevergne är aktiv i ett litet danskompani i Lille i norra Frankrike. Hon vittnar om hur hennes unga dansare har svårt att överleva, och får applåder när hon i ett brandtal utanför Odéonteatern berättar att de deltagit i en ockupation av en teater i Lille.

– Det är inte så att vi har slutat arbeta, för vi repeterar och repeterar och repeterar... Det är bara det att vi inte längre får betalt. Det kan inte fortsätta så här! utbrister Sacha Negrevergne framför teaterbyggnaden.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Teatrar ockuperade över hela Frankrike.

Den 4 mars tog sig ett femtiotal personer förbi - säkerhetsvakterna på Théâtre de l'Odéon i Paris

(vars formella namn numera är Odéon-Théâtre de l’Europe) och ockuperade nationalscenen.

Sedan dess har ockupanter intagit omkring hundra teatrar i Frankrike, enligt fackförbundet CGT Spectacle. Teatrar har också ockuperats i Belgien (Bryssel) och Italien (Milano, Neapel och Rom).

I Frankrike kräver man kraftigt utökat stöd till kultursektorn i år och att en ny reform av ersättningsnivåerna i a-kassan stoppas. Ockupanterna vill även att det ”vita år” som infördes under pandemin och som gjort det möjligt för kulturarbetare att fortsatt få a-kassa utan att ha arbetat ett visst antal dagar under 2020 ska förlängas ett år till.

28 Tensta gymnasium är en kyrkogård för fallna ambitioner

Stockholms stad har beslutat att sälja Tensta gymnasium till högstbjudande. Man kan knappast skylla på lokala aktörers håglöshet, skriver Alexandra Pascalidou och minns en hoppfull plats där världskartan vecklades ut.

Året var 1984. Det var visionernas och ambitionernas tid. I jämlikhetens och

demokratins anda slog Tensta gymnasium upp sina svarta ståldörrar och välkomnade hundratals elever att studera under löftesrika välvda tak.

Jag var 14 år och gick i Rinkebyskolan som i medierna kallades ”Sveriges värsta skola”. Då visste vi inte att vi stod på höjden av vår historia. Det har, enligt OECD, aldrig funnits något demokratiskt land med så små ekonomiska klyftor som vårt under 1980-talet. Att Sverige, under kommande decennier, skulle bli det land med snabbast växande klyftor verkade osannolikt, den gången.

Våra betongriken föddes när Tage Erlander presenterade den så kallade Järvabomben lagom till riksdagsvalet 1962. Det var en plan som skulle ”spränga bort” bostadsbristen. I orter som senare skulle komma att beskrivas som ”tickande bomber”.

I miljonprogrammen fanns allt man kunde drömma om: spisar, praktiska planritningar, parkettgolv, tvättstugor med manglar, lekplatser med klätterställningar, barnvänliga broar, karbonkopierade lägenheter som fick oss att känna oss likvärdiga – långt innan vi hade ord och bilder för kakelugnar, stuckaturer och takrosetter. Kritiken kom redan vid första spadtaget och miljonprogrammens arkitektur kallades ”människofientlig”. Vi som bodde där fattade ingenting.

Det skulle dröja två decennier innan den första gymnasieskolan slog upp sina portar i Järva. Tensta gymnasium blev arkitekten Gösta Uddéns sista verk efter en lång karriär som skolarkitekt. Byggnaden gifte modernistiska

element som loftgångar och diagonalt utskjutande betongtrappor med svängda takfall i asiatisk stil, som pagoder. Sådana ska vara lyckobringande, enligt kineserna. För Tensta gymnasium skulle lyckan bli kortvarig.

Bygget karaktäriseras av sin konsekventa arkitektur i rött tegel, obehandlad betong och svart stål. Som ett mjukt hjärta mitt i allt det hårda framträder en vinterträdgård som låter ljuset flöda ner i en spatiös ljusgård. Eftersom det fanns relativt få grönstråk kvar mellan husen fick den eminenta landskapsarkitekten Gunnar Martinsson utforma utomhusmiljöerna. Det blev 300 silverpilar som under sommarhalvåret formar ett grönt tak.

Då, på 1980-talet, sågs skolbyggnader som speglar för samhällsutvecklingen, synen på lärande, förhållandet mellan barn och vuxna, individ och kollektiv. I den antikvariska undersökningen av Tensta gymnasium läser jag att målet var att skapa skolmiljöer som skulle upplevas som ”öppna, demokratiska och tillgängliga för alla”. Med den ambitionen ritades Tensta gymnasium som i praktiken var ett samlingsnamn för skolan och möteslokalerna Tensta träff, med bland annat biblioteket och senare medborgarkontor samt Tenstahallen med idrotts- och simhall.

Precis som alla andra i Rinkeby ville jag gå på Tensta gymnasium. Till skillnad från andra ville jag gå på humanistiska linjen och läsa engelska, franska, spanska, latin och grekiska. Men den fanns inte där. Mina skolkamrater hade kommit in på det nya, moderna gymnasiet medan jag antagits till en skola som jag varken hade hört talas om eller kunde placera på kartan.

Så fort jag hade håltimme tog jag tunnelbanan från Kungsholmens gymnasium till Tensta. På kaféet under trappan bröt vi wienerbröd och drack varandras påtår. Ibland gick vi till skolans atrium som bjöd på ljusterapi. På Tensta träff spelade jag teater och hade uppvisningar med min grekiska folkdansgrupp och med kommunala musikskolans jazzdansgrupp. På Tensta gymnasium vecklades världskartan ut och vitt skilda öden vävdes samman. Mina systrar, kusiner, gamla grannar och klasskamrater gick där. Skolan var vår världs hoppfulla hörn. Den som Stockholms stad nu bestämt sig för att sälja.

En av de första studenterna på Tensta - gymnasium var Rachid Lestaric som gick det naturvetenskapliga programmet och senare blev arkitekt, han beskriver åren på skolan såhär:

”Gräddan av lärareliten från Norra Latin flyttade ut med alla sina gamla uppstoppade djur. Tensta gymnasium var den stora sista satsningen – en påkostad, ambitiös manifestation för framtidstro. Det var en stark symbolhandling att placera ett monument för lärande och utbildning i förorten. Skolan var mer än bara skola. Den var förortens sista utpost och hade en större funktion för elever, lärare och föräldrar i området.”

2003 döptes Tensta gymnasium om till Ross Tensta gymnasium efter den amerikanska miljardären Courtney Ross, som grundat ett amerikanskt friskoleföretag. Den nya pedagogiken byggde på ett holistiskt tänkande och skulle göra skolan mer attraktiv, locka elever från andra stadsdelar och främja integrationen. Några år senare skrev min gamla klassföreståndare Lena Beckman från

Rinkebyskolan tillsammans med andra pensionerade lärare från Ross Tensta gymnasium ett protestbrev mot slöseriet och de slokande skolresultaten. I runda slängar plöjdes 100 miljoner kronor ner i det importerade konceptet. Bara för att få nyttja namnet Ross betalade Stockholms stad nästan 90 000 kronor om året till Rossinstitutet i New York.

Jag ringer min kompis son, Lefteris, en av de sista som tog studenten innan skolan stängde. Han säger att det var mycket spring i korridorerna och att få hade respekt för lärarna. Det var bråkigt:

”Det fanns inte en enda svensk på hela skolan – vi var typ 600 elever. Min klass var lugnast. Alla älskade SO-läraren Fredrik. Jag kommer aldrig att glömma honom. I andra klasser kunde de inte ens ha lektioner. Lärarna lämnade klassrummen. Vi var sista klassen som gick på Tensta gymnasium. De som skulle gå tvåan och trean fick gå i andra skolor. Ingen ville flytta. Alla bodde ju i närheten och kände sig hemma. Lärare sa att skolan skulle renoveras. Det gick rykten om att Skolinspektionen skulle stänga ner den.”

Ryktena stämde. Efter Skolinspektionens svidande kritik mot den ”kaosartade” skolmiljön där elever kom och gick som de ville utan att lärarna reagerade eller vågade ingripa mot hög frånvaro, hot och kränkningar kom i februari 2016 beskedet att Ross Tensta gymnasium skulle läggas ner. En kombination av bråkig skolmiljö, få sökande och en förestående renovering av byggnaden var skälet.

Jag ringer Olle Burell som var skolborgarråd i Stockholm 2014–2018, han har nu lämnat

politiken och återgått till arkitektyrket. ”Det är väldigt sorgligt att det svenska skolsystemets marknadsmekanismer gör att en gymnasieskola som ligger i ett område som saknar andra institutioner, kommers.”

Burells vision var att skapa Campus Tensta med ett brett utbildningsutbud med gymnasieskola, folkhögskola, högskolekurser och folkbildning. Det projektet fick stort stöd bland tänkbara aktörer men krävde också stort engagemang från Stockholms stad.

Nu har staden fimpat visionen och Tensta gymnasium har blivit en begravningsplats för fallna ambitioner. När skolan slog igen var det som att samhället satte spiken i segregationskistan. Eftersom ingen velat hyra fastigheten har det nu beslutats att skolan är till salu. Högstbjudande kan hugga.

Det går knappast att skylla på håglöshet. Tensta är en av de föreningstätaste orterna i Sverige och protesterna är starka. Vädjan kan sammanfattas i det öppna brev till stadens politiker som ett fyrtiotal organisationer och Järvabor skrivit under: ”Beslutet om försäljning av fastigheten går tvärt emot all kunskap om skolans värde i att bygga och stärka ett lokalsamhälle. Sluta skyll på att en tom byggnad skapar otrygghet och fyll istället skolan med hoppfulla ungdomar.”

Alexandra Pascalidou

En längre version av denna text har publicerats i boken ”Tio byggnader som definierade 1980--talet”, utgiven av Arkitektur förlag 2020.

29 Stora skillnader i lärarbehörigheten

Lärarbehörigheten i landets kommuner skiljer sig kraftigt åt, visar siffror som Lärarförbundet tagit fram med hjälp av SCB. Allra högst behörighet finns i Vännäs, med 90 procent, medan endast 36 procent lärarna i Ragunda är behöriga.

Sett på regional nivå varierar behörigheten mellan 62 procent i Södermanland och 80 procent i Västerbotten. Rikssiffran ligger på 70,9 procent vilket är en liten förbättring sedan året innan då den var 70,1.

Statistiken inkluderar både kommunala och fristående skolor.

TT

29 Västsverige öppnar för fler elever

I ett skede när smittan visserligen fortsatt ligger på en hög nivå men där antalet inlagda på Västra Götalandsregionens sjukhus är det lägsta på en månad, öppnas skoldörrarna för betydligt fler elever.

Smittskyddsläkaren Thomas Wahlberg bedömer att det är möjligt att låta fler elever slippa distansundervisningen från och med måndag den 3 maj.

De nya rekommendationerna:

Gymnasieskolan: Högst två tredjedelar av gymnasieskolans elever kan vara på plats samtidigt. Fördelningen av närvaron bestäms av skolans huvudman.

Högstadiet: Undervisningen ska i möjligaste mån bedrivs utan risk för trängsel. Huvudmannen kan besluta om distansundervisning.

Låg- och mellanstadierna: Viktigt att, så långt det är möjligt, bedriva undervisningen klassvis utan att blanda olika grupper av elever.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

29 Högt bokningstryck hos Skistar

Coronapandemin gör att efterfrågan är stor på en hemmasemester även den här sommaren. Börsnoterade skidanläggningsföretaget Skistar uppger att man ser en 24-procentig ökning när det gäller bokningar vid företagets anläggningar i Sälen hittills i år jämfört med samma period föregående år.

Skistar har sedan tidigare meddelat att man gör olika satsningar för att bygga ut anläggningar i bland annat Sälen kopplat till olika sommaraktiviteter. Aktien har med en uppgång på cirka 21 procent gått något bättre än den generella utvecklingen på Stockholmsbörsen.

TT

29 Restriktioner lättas: Barn och ungdomar får tävla utomhus

Matcher och tävlingar har varit satta på paus.

Men från och med onsdagen blir det tillåtet för barn och unga födda 2002 eller senare att spela matcher igen – utomhus.

– Det är viktigt att barn och unga har bra möjligheter att idrotta trots pandemin, säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.

I ett pressmeddelande skriver Folkhälsomyndigheten att restriktioner lättas för barn och unga inom idrotten.

Från och med onsdagen, den 28 april, kan föreningar med lagidrotter anordna ”en match eller tävlingsdag per lag och vecka utomhus, för barn och unga födda 2002 eller senare”, skriver myndigheten.

Även för individuella idrotter gäller en match eller tävling utomhus max en gång per vecka.

På grund av smittspridningen arrangemangen genomföras lokalt, med begränsat resande.

– Fysisk aktivitet främjar en god hälsa. Det är viktigt att barn och unga har bra möjligheter att

idrotta trots pandemin, säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson i ett uttalande.

Normalt sett brukar utomhussäsongen vara i full gång den här tiden på året.

Men i Stockholmsfotbollen har runt 90 000 barn väntat på att få spela match.

Nu drar ungdomsturneringen Sankt Erikscupen, i år med 5 500 lag, igång nästa helg.

– Det här är oerhört viktigt. Det känns väldigt, väldigt bra. Jag har redan fått sms från föräldrar som skriver att deras barn blev jätteglada, säger Andrea Möllerberg, distriktschef i Stockholms fotbollförbund, till DN om lättnaderna.

– Det är jättebra att det kommer igång och att barn och unga får något att se fram emot på helgerna och får sysselsättning också då.

Hur oroande har situationen varit?

– Vi har tyckt att träningsmoralen har varit hög och att alla har gjort ett fantastiskt jobb. Men när vädret slog om och det började bli varmt såg man det här behovet av matcher. Man såg att vissa började ledsna lite på tränigarna, så då fanns en stor oro – att fortsätter detta längre orkar inte ungdomarna. För mindre barn kanske det inte var något problem, men för 15-, 16-, 17-åringar kanske matchen är anledningen till att man tränar.

Att en hel idrottsgeneration kan påverkas, och i värsta fall gå förlorad i spåren av pandemin, har varit ett stort samtalsämne under coronaåret.

På den senaste landslagssamlingen i fotboll sade Olivia Schough, tidigare i Djurgården men nu i Malmöklubben Rosengård, om situationen:

– Det är otroligt tragiskt så klart. Man hoppas ju att barn ska kunna röra på sig och jag hoppas verkligen att de snart kan dra igång med matcher.

– Jag tänker bara på mig själv när jag var barn, hade jag inte fått springa runt med mina kompisar – då hade det inte varit kul. Så jag lider med alla ungdomar och barn. Men vi får hoppas att det blir bättre snart och att det inte blir för stor effekt på framtiden.

Efter onsdagens besked säger Riksidrottsförbundets ordförande Björn Eriksson i ett pressmeddelande:

– Det är många inom idrotten som varit oroliga över barn- och ungdomsgruppen och jag känner stor glädje över detta beslut. Vi har haft bra och givande diskussioner med Folkhälsomyndigheten och det är bra att man lyssnat till den samlade idrottsrörelsen.

Vid sidan av fotbollen är friidrotten en av de stora sporter där barn och unga har längtat till tävlingsarenan.

Hillevi Thor ansvarar för verksamhetsutveckling på Svenska friidrottsförbundet.

– Vi ser så klart väldigt positivt på det här beskedet, säger hon till DN.

– Vi har ju möjlighet att genomföra tävlingar i väldigt liten skala och kan tävla lokalt, man kan egentligen tävla i sin träningsgrupp. Det har funnits en stor oro ute bland våra föreningar att

unga ska tappa sugen. Vi vet ju att tävling i alla dess former ofta stimulerar barn och unga att fortsätta.

Beskedet från Folkhälsomyndigheten innebär att barn och unga i nästan 1 000 friidrottsföreningar nu tillåts tävla.

Unga vuxna eller motionslöpare som inte klassas som elitidrottare stoppas dock alltjämt.

– Det finns fortsatt en väldigt stor breddverksamhet som kommer i kläm, säger Hillevi Thor.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

29 ”Skolor måste låta barn fasta under ramadan”

Under de senaste veckorna har det florerat en uppsjö av ”välvilliga” utskick från skolpersonal till muslimska föräldrar runt om i landet där man uppmanas att avstå från att fasta under den heliga månaden ramadan och därmed avstå från att utöva sin religion.

Dessa utskick består av alltifrån råd och uppmaningar till regler och rena förbud:

”Det är jätteviktigt att barnen inte fastar i skolan (...) en regel som måste följas för barnens skull.” (Bjurhovdaskolan, Västerås)

”Uppmanar (...) föräldrarna att inte låta barnen delta i fastan ...” (Internationella Engelska skolan, Landskrona).

”Religion är en privat angelägenhet och bör utövas i hemmet.” (Kalmar kommuns policy).

Utskicken visar att vissa värderingar står över andra. Skolan tror sig veta bättre än muslimska föräldrar vad som är bäst för deras barns fysiska och psykiska hälsa. Barns bestämmanderätt som annars brukar hållas högt gäller inte längre.

Fastans goda effekter på kropp och psyke är ingen nyhet, även om forskningen främst riktar in sig på vuxna. Skolan ignorerar vetenskapen och utgår i stället från godtyckliga spekulationer.

Skolor anser sig dessutom berättigade att föra indirekt registrering av religiös tillhörighet genom handuppräckning i klassrummet eller genom krav på påskrivna blanketter om sina fastevanor – en integritetskränkande och obehaglig kontrollfunktion som inte platsar i ett öppet demokratiskt samhälle.

Fastan är förvisso inte obligatorisk för barn, men fyller en viktig funktion andligt, socialt och för inlärning. Många muslimska barn påbörjar nämligen sin fasta som sig bör vid soluppgången, men bryter den långt innan solnedgången, som är regeln för när man nått pubertetsåldern och anses vara religiöst myndig.

Successivt tränas förmågan att kunna fasta på riktigt tills det blir obligatoriskt. De flesta barn som fastar gör det på deltid, några timmar i början på dagen. Om och hur mycket barn fastar beror på barnets egen vilja och andliga mognad och kan därför inte åldersbestämmas. Det är ett beslut som barnet tar gemensamt med sin förälder som bäst känner till sitt barns behov.

Skolan talar gärna om vikten av religionsfrihet, men den implementeras inte i verkligheten utifrån vad vi kan se i dessa fall. Religionsfrihet kan inte utövas om man motverkas genom förbud och inskränkning.

Barn är särskilt sårbara och borde inte behöva kämpa för sina mänskliga rättigheter. Maktförhållandet mellan barnet och skolan som maktutövande institution utgör dessutom en högst känslig kontext.

Jag vill tro att majoriteten av landets skolor inte avsiktligt kränker och hindrar muslimer från sin religionsutövning. Snarare tror jag att de är föremål för samma normalisering av den antimuslimska diskursen som vi ser i hela samhället.

Ingen är immun mot dessa sociala konstruktioner. Det är därför av yttersta vikt att vi påminner varandra när vi faller i fällan av misstänkliggörande och kränkande behandling.

Barns utövande av sin religion får inte motarbetas av en förtryckande sekulär vuxenvärld. Skolan bör även förlita sig till att muslimska föräldrar, likt andra föräldrar, vill och vet vad som är bäst för deras barn.

Jag uppmanar landets skolor att ta till sig kritiken som många föräldrar och barn uttryckt och fullt ut implementera barnens mänskliga, demokratiska och lagstadgade rätt till religiös tro.

Valley Ghanem, muslim, statsvetare, före detta universitetslärare och mamma

29 Bokusgruppen till börsen: ”Vi vill växa digitalt”

På onsdagens beslutades att Bokusgruppen som äger varumärkena Bokus och Akademibokhandeln ansöker om börsintroduktion.

– Det här ger oss möjlighet att växa, framför allt inom e-handel och abonnemangstjänster, säger vd Maria Edsman till DN.

Fram till onsdagens bolagsstämma låg varumärkena Bokus, Bokus Play och Akademibokhandeln under företaget Volatis. Från och med nu är Bokusgruppen ett eget bolag.

– Självständigheten innebär att vi tillsammans med ägare och styrelse i högre grad kan bestämma över våra medel och vad vi satsar på. Vi vill framför allt växa mer i våra digitala kanaler och tror att förutsättningarna för det är bättre i den börsnoterade miljön, där bolag generellt tenderar att få mer uppmärksamhet, säger Maria Edsman.

Är tanken att utmana Storytel och andra giganter i ljudboksbranschen?

– Målet är att alla våra kunderbjudanden blir ännu bättre. Vi vill koppla ihop Akademibokhandeln med e-handeln, men också bemöta kunderna på nya sätt i butikerna. Det handlar om digitala satsningar i alla delar av verksamheten. I dag är Bokus Play en av de minsta aktörerna bland abonnemangstjänsterna och vi vill absolut ta andelar i det segmentet, som just nu har stor tillväxt, säger Maria Edsman.

Per Bengtsson

kultur@dn.se

29 DN förtydligar

I gårdagens tidning rapporterades att Dagens ETC granskat vilka ämnen SVT:s Agenda väljer att fokusera på. Tidningen kom fram till att av de senaste hundra programmen har 35 ägnats åt kriminalitet och säkerhetspolitik och 30 åt migration och integration. I notisen kom inte SVT till tals. Michael Kucera, programchef och ansvarig utgivare för Agenda, svarar till Dagens ETC att programbeskrivningarna inte ger en hel bild om vad som diskuteras på Agenda då programmen består av fler ämnen än ett. Agendaredaktionen hävdar att det senaste årets fokus varit pandemin och dess inverkan på samhället och inte minst sjukvården.

29 ”Jag är en hantverkare när jag tecknar – jag är illustratör, inte konstnär”

Sven Nordqvist tycker om att bygga och konstruera – oavsett om det handlar om att bygga ett hus eller skapa tecknade - världar som myllrar av mucklor och märkliga maskiner. På - valborgsmässoafton fyller Pettson och Findus skapare 75.

Sven Nordqvist är illustratören bakom Pettsonböckerna, ni vet: gubben som bor i ett hus på landet med katten Findus och har höns. De bygger, gör pannkakstårta, fiskar och odlar i miljöer som myllrar av detaljer. Det finns oändligt mycket att upptäcka i bilderna, som de små ”mucklorna”, djur som dyker upp här och där.

– Folk brukar säga att de gillar böckerna för myllret. Jag hoppas att de kanske också ger något mer, säger Sven Nordqvist.

Det gör de förstås, men de flesta brukar bara ha svårt att formulera vad det är som gör böckerna så bra. Själv tror Sven Nordqvist att många barn tycker om att identifiera sig med Findus. Det är en trygg, idyllisk miljö, Findus kan göra lite som han vill och det finns alltid en trygg vuxen med stort tålamod i närheten. Allt ser ut att fungera på riktigt ner i minsta detalj och Pettson arbetar inte bara tillsammans med Findus som får lära sig hur man gör, utan även med läsaren. Findus är idésprutan, men utan gubben Pettsons sakliga kunskaper skulle inte mycket bli av.

– Det är roligt att snickra, lika roligt som att teckna, konstaterar Sven Nordqvist som har varit med och byggt upp Pettsonmiljöer både som konstnärliga installationer och som lekrum på bland annat Junibacken och flera platser i Uppland, där han bodde länge.

– Jag är en hantverkare när jag tecknar också. Jag är illustratör, inte konstnär. Även om jag har varit konstnär under en period, jag gjorde grafik i tio år. Det är ett helt annat sätt att tänka, man arbetar enbart efter visionen och inte för att illustrera en text. Även om

illustrationer kan bli bilderbokskonst. Det kanske handlar mer om utgångspunkten?

Sven Nordqvist och hans familj bodde länge på landet, men nu bor han i lägenhet på Södermalm i Stockholm, de flyttade när barnen blev större. Han har alltid drömt om att bygga ett hus själv och till slut fick han göra det också: en stor snickarverkstad på landet. Och han gjorde det alldeles ensam, utan hjälp.

– Jag tycker om att arbeta ensam. Det är bara riktigt tråkiga saker jag kan tänka mig att överlämna till andra.

Men ett helt hus? Lite besvärligt att klara på egen hand, förstås, som när takstolarna skulle resas. Sven Nordqvist klarade en takstol om dagen, snickra och hissa och spika fast, och varje kväll fick han ringa hem och tala om att han hade överlevt, för det fanns vissa orosmoment.

– Ja, men det är ju det som är roligt: att vara tvungen att räkna ut hur man ska lösa ett problem, säger han och lyser upp.

Sven Nordqvist drar upp pipan ur fickan, tänder och blåser ut ett blått rökmoln. Han drar bara några bloss, sedan åker pipan ner i fickan igen. Den verkar mer fungera som sysselsättning för händerna än som nikotintillförsel.

Vi träffas utanför Katarina kyrka på Södermalm i Stockholm, för Sven Nordqvist bor i närheten. Det är en iskall dag, vi sitter på en parkbänk och pratar tills det blir så kallt att vi slinker in i kyrkan och sitter i ett hörn bakom ljusrundeln och pratar. Där finns bara en kyrkvaktmästare och en besökare, men de försäkrar imponerat

att vi inte stör, det går alldeles utmärkt att vi sitter där. Efter en liten stund inser jag att de lyssnar uppmärksamt, eftersom det är Sven Nordqvist som pratar.

Den senaste Pettsonboken, ”Pettson och Findus bygger en bil”, kom ut i november och var en udda pekbok för de minsta. Där finns flikar, hjul och luckor att öppna, rulla på eller dra i så att Pettson hamrade, bilen åkte och bilderna ändrades. Sven Nordqvist hade noga konstruerat den så att den skulle vara stadig och hålla för upprepad användning: en motorisk upplevelse utöver det vanliga när det gäller pekböcker.

Själv suckar han lite över den, det var oväntat mycket arbete med att förklara hur konstruktionen skulle överföras till praktiskt boktryck. Han vägrar att slarva med detaljerna och ger sig inte förrän allt är rätt, för allt är viktigt om helheten ska fungera.

Så var det också när han gjorde tre historiska bilderböcker tillsammans med författaren Mats Wahl (”Nu seglar Vasa” om regalskeppet Vasa, ”Den långa resan” om en ostindiefarare och ”Folket i Birka” om Sverige på vikingatiden), då ägnade han mycket tid åt att diskutera med researchteamet för att få fram exakta detaljer om hur allt såg ut och fungerade. Det gillade han: att få lära sig så mycket om den tiden.

Och så skrattar han vid minnet.

– Mats Wahl blev lite irriterad på mig en gång när jag sa att hans jobb var mycket enklare än mitt. Han kunde ju nöja sig med att skriva ”de gick ner under däck” men jag var ju tvungen att

veta exakt hur det såg ut både på och under däck för att kunna rita samma sak.

Olika kunskaper, förstås, och Sven Nordqvist har stor respekt för författarnas arbete. Han har skrivit text till många böcker, men illustrerat ännu fler. Mest kända är nog Jujja Wieslanders böcker om Mamma Mu och Kråkan.

– Jag tycker inte att det är så stor skillnad på att illustrera andra. När jag skriver text gör jag klart texten först, sedan illustrerar jag min egen text. Och Jujja låter mig göra som jag vill, det är ett väldigt lätt samarbete.

De satt båda två i Svenska Barnboksakademin under en massa år, för Sven Nordqvist blev det tjugo år, för Jujja Wieslander fjorton.

– Det är intressant att diskutera barnböcker, som är en så stor svensk exportvara. Ändå talas det inte särskilt mycket om dem, trots att läsning är så viktigt för barn. Visst är det konstigt? Och illustrationer diskuteras ännu mindre, de hamnar fortfarande i skymundan bakom texten.

Sven Nordqvist har alltid velat bli tecknare, illustratör. Inte konstnär. Han växte upp i en tid när det fanns många skickliga illustratörer i framför allt veckotidningarna, och nämner bland andra Jane Bark i Damernas Värld.

– Och Mad, förstås, den var viktig. Jag läste Mad under tonåren, där fanns Mort Drucker som jag försökte imitera. Det gjorde även Mads andra tecknare, många ville rita som Mort Drucker.

För säkerhets skull utbildade han sig till arkitekt, ifall det inte skulle gå att försörja sig

som illustratör. Men det blev bara något år i yrket, sedan gick han över till frilanstecknande samtidigt som han gick en tre år lång amerikansk korrespondenskurs i illustration.

När barnboksförlaget Opal ordnade en bilderbokstävling 1982 vann han med alfabetsboken ”Agaton Öman och alfabetet”. Året efter gjorde han sin första Pettsonbok, ”Pannkakstårtan”, som från början inte alls var tänkt att bli en serie. Men kombinationen av den muttrige gubben Pettson och den pigga katten Findus visade sig vara så lyckad att förlaget frågade om han inte kunde göra fler.

– Barnen var små när jag höll på som bäst med Pettsonböckerna. Då bodde vi på landet, med höns och snickarbod. Både jag och min fru arbetade hemma och tillbringade mycket tid med barnen, och många detaljer i böckerna är från det livet.

Perspektivet var som alltid i Sven Nordqvists böcker allvarligt, nyfiket och engagerat. Det ska vara ett barnperspektiv, utan att den vuxne gör sig till och försöker vara rolig.

– Jag försökte tänka efter hur jag själv skulle vara i stället.

”Nasse hittar en stol” kom 1988 och har blivit en av Sven Nordqvists största succéer. Från början var det en idé från föreningen Svenska tecknare, flera olika tecknare skulle göra var sitt projekt där en stol var inblandad.

– Jag utgick från hur min yngste son la pussel då: han tittade inte på formen på pusselbiten utan bara provade, på plats efter plats. Det är ju

så människan gör, vi provar och ser om det går bra, det gör vi till och med i sociala situationer.

Så är det också när Sven Nordqvist gör sina böcker: han gör. Och sedan ser han om det fungerade. Ofta går det flera år innan han riktigt kan se om det blev bra, och mest nöjd är han med ”Var är min syster?” som kom ut 2007 och belönades med Augustpriset. Det är den bok han har arbetat mest med, den tog honom nästan två år.

– I ”Hundpromenaden” som kom 2018 försökte jag lite grand göra om det, och det blev inte lika bra, tycker jag nu efteråt. Man ska nog inte försöka göra samma sak en gång till, men det hade ju varit så roligt att göra de där stora bilderna i systerboken.

Vi går ut från kyrkan igen och stannar där det är vindstilla. Pipan och tändstickorna åker upp och ner ett par gånger.

– Just nu blir allt jag gör för dåligt, tycker jag. Både jag och min fru känner igen det, jag har haft sådana perioder hela mitt arbetsliv. Fast jag har aldrig haft en så lång svacka som nu. Jag är ju sjuttiofem år, det kanske är dags att sluta?

– Det finns de som har kvar arbetsglädjen hela livet. Sådan skulle jag vilja vara.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

Sven Nordqvist.

Fyller 75 år på valborgsmässoafton.

Utbildad arkitekt som också arbetat ett tiotal år som konstnär, reklamtecknare och läromedelsillustratör.

Debuterade 1983 med ”Agaton Öman och alfabetet”, en bok som han skickade som tävlingsbidrag till bokförlaget Opal när de anordnade en bilderbokstävling.

Andra boken, ”Pannkakstårtan”, kom 1984 och var den första boken om gubben Pettson och katten Findus. Den blev så populär att förlaget föreslog Sven Nordqvist att göra fler böcker om paret.

Illustrerar även andras böcker. Mest kända är Jujja Wieslanders böcker om Mamma Mu och Kråkan, men Nordqvist har också illustrerat många andra, som tre historieböcker av Mats Wahl och filosofiboken ”Tänk själv. En inspirationsbok för unga filosofer” av Peter Ekberg.

Nordqvists böcker finns översatta till över femtio språk. Han har fått en rad priser, bland andra Deutscher Jugendliteraturpreis 1992 och Bologna new media prize 2002. Han fick Augustpriset 2007 för bilderboken ”Var är min syster?”

29 Kristina Lindquist: Säg mig vad som gått förlorat och jag ska berätta vem du är

Jag vill inte förändra Sverige, jag vill ha det som det varit.”

Expressen rapporterar stort från prins Daniels hemtrakter, där var fjärde invånare numera röstar på Sverigedemokraterna. Ockelbo är partiets nya ”hjärtland”, som det tydligen heter på modern svenska (24/4). Den intervjuade SD-väljaren Stefan vet kanske inte om det, men i sin nostalgiska längtan efter det som varit knyter han an till något för samtiden oerhört väsentligt.

Varför skulle det annars storma så här kring … Saltkråkan? Kulturskribenter längtar kanske efter nyskrivet, men i stort tycks kontroversen kring SVT:s nyinspelning snarare handla om att ”man ska in och peta i klassiker och lägga tillrätta”, som Expressens Anna Dahlberg formulerade saken i Sveriges Radio (25/4). Och positionen att vilja ha det som det varit återfinns smidigt nog på flera sidor av denna debatt, där Tjorven och den svenska sextiotalssommaren antingen är så centrala att

de måste omtolkas för att nå nya generationer, eller så heliga att de inte får omtolkas av någon.

Idéhistorikern Karin Johannisson diskuterar i essäsamlingen ”Nostalgia. En känslas historia” från 2001 hur nostalgin bygger på bilden av det förflutna ”som ett gömt och övertäckt minne av något äkta och autentiskt. Den handlar om hur det var före: före förvandlingen, förändringen, anpassningen”. Frågan är bara hur lång tid som måste ha förflutit för att den ska börja verka. Ett år är ingenting, då är vi nästan i nuet, menar Johannisson. Ett decennium är också för lite. ”Men längre bort – mellan två och tre decennier – ändrar det förflutna karaktär. Slammet sjunker undan och ett mönster blir synligt. Bara då blir nostalgin möjlig”, skriver hon.

Två tre decennier alltså, då går gränsen snart vid millennieskiftet. I en välspridd och omdiskuterad tweet sörjer en konservativ debattör mycket riktigt sin barndom på 90-talet i en skånsk by där ingen låste dörren och där cyklarna lämnades obekymrat ute i det fria. Det intressanta med just 90-talet som en oskuldens tid för olåsta cyklar är att dåvarande invandrarminister Birgit Friggebod redan 1992 satt i Aktuellt och menade att kosovoalbaner av tradition var ”benägna att snatta och stjäla cyklar och tvätt”.

I hennes version av 90-talet var paradiset redan förlorat. Och som ett brev på posten (från ett gyllene förflutet då det fanns postgång i Sverige) kommer naturligtvis otaliga berättelser i sociala medier om ett helt annat 90-tal, där människor med mörkt hår möttes av brinnande kors, var livrädda för Lasermannen eller undvek Gamla stan i skräck för nynazister.

Att en människas idylliska barndom med olåsta cyklar kan ha existerat samtidigt som rasistisk terror och massarbetslöshet vet alla utom den som av ideologiska skäl är beroende av ett mytologiskt och renodlat i går. Det är ingen slump att bilden av ett storslaget och samtidigt diffust nationellt förflutet är så avgörande för Sverigedemokraterna och andra högerradikala eller kryptofascistiska rörelser; *Make America great again*, om ni minns.

Hur det kan gå till att uppfinna sina förfäder för politiska syften kan man förresten läsa om i Maja Hagermans utmärkta bok ”Det rena landet” från 2006, där hon visar hur fantasin om den oblandade germanska folkstammen en gång fick fäste i den svenska offentligheten och egentligen aldrig har släppt taget.

”Jag vill ha det som det varit”, säger SD-väljaren i Ockelbo. Och vid en tidpunkt då framtiden känns i det närmaste avskaffad är det kanske dags att uppdatera Herbert Tingstens klassiska formulering om att verklighetsomdömen spelar huvudrollen i analysen av de politiska ideologiernas natur. Säg mig vad som gått förlorat – och jag ska berätta vem du är.

Kristina Lindquist

kulturdebatt@dn.se

30 Underbetyg för Ekström om Pisa

Vi var en del som lät oss luras. ”Detta är en mycket god nyhet. Svensk skola, framför allt lärarna, har anledning att sträcka på sig”, skrev DN:s huvudledare om Pisamätningen som 2019 visade att svenska 15-åringar blivit bättre på läsförmåga, matematik och naturvetenskap.

Torsdagens rapport från Riksrevisionen är pinsam för regeringen och Skolverket. Inget annat land undantar så många elever som Sverige. För ett rättvisande resultat i Pisamätningen hade det varit rimligt att undanta 6,6 procent, nu blev det 11,1 procent. Verkets information till skolorna om vilka som fick undantas gav inte effekt. Varför? Det har inte följts upp. ”Varken regeringen eller Skolverket har säkerställt att (mätningen) genomfördes på ett tillförlitligt sätt”, skriver Riksrevisionen.

Utbildningsminister Anna Ekströms (S) snabba krishanteringspresskonferens var en pudel med en schäfers attityd. ”Det går allt bättre för elever med svensk bakgrund”, konstaterade ministern, men nu är det inte det som Pisa ska mäta utan hur hela skolan mår. Dessutom tycks det också vara för många inrikes födda som undantagits på grund av funktionsnedsättningar.

Mätningar som Pisa ska ge svar på flera frågor. En är hur skolan presterar, en annan hur prestationen utvecklas. Det är helt rimligt att undanta elever som varit kort tid i Sverige, men

vill man ha en diagnos på hela skolsystemet är det viktigt att också mäta vad som händer med resultaten för de eleverna.

Nu är det lätt att få intrycket att Pisa inte i första hand använts som termometer på skolan utan som ett sätt för Skolverket och regeringen att till varje pris redovisa en framgång.

Anna Ekström har rätt i att det måste bli ordning till nästa gång. Att som SD på torsdagen kräva hennes avgång vore dumt, hon är ett av de bättre statsråden. Men nästa Pisa-mätning blir ett intressant betyg på hennes skolpolitik.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

30 ”Vår nya jämställdhetspolitik baseras på forskningen”

Sverige har länge varit ett av världens mest jämställda länder, men nu går utvecklingen på flera områden åt fel håll. Regeringen ägnar sig åt poserande när det krävs reformer. Vi presenterar i dag 124 nya reformer baserade på forskning och internationell erfarenhet, skriver företrädare för Moderatkvinnorna.

DN. DEBATT 210430

Viktiga reformer så som barnomsorg, avskaffad sambeskattning, föräldraförsäkring, jobbskatte-avdrag och rut-avdrag har gjort Sverige till ett av världens mest jämställda länder. Detta har stärkt kvinnors möjlighet delta på arbetsmarknaden och därmed gett ökad makt och självbestämmande. Det är fundamentalt en frihetsfråga.

Dock har utvecklingen på flera områden gått åt fel håll. Under Stefan Löfvens (S) tid som statsminister har kvinnors utsatthet för sexualbrott ökat med 176 procent. Sverige ligger i topp i Europa när det gäller anmälda våldtäkter, kvinnor är sjukskrivna i nästan dubbelt så stor utsträckning som män, och kvinnor har betydligt svårare att göra karriär än i våra europeiska grannländer. Ska Sverige bli ett föredöme på jämställdhetsområdet krävs reella förändringar.

Därför har Moderatkvinnorna under ett års tid kartlagt forskningsfronten och lyssnat in expertisen för att förstå inom vilka områden jämställdheten går åt fel håll och varför. Våra lösningar är genomarbetade och framtagna med stöd i forskning och såväl svensk som internationell beprövad erfarenhet.

Frihet och självbestämmande börjar i plånboken. Därför har vi lagt stor vikt vid reformer som bidrar till att fler kvinnor ska arbeta. Kvinnor har fortfarande bara 77 procent av mäns totala inkomster och det gapet har varit i princip oförändrat sedan 1995. Kvinnor startar företag i noterbart lägre utsträckning än män. Dessa faktorer har en konkret påverkan på kvinnors liv; en av fem kvinnor uppger att hon inte skulle ha råd att skilja sig.

Föräldraskap påverkar kvinnors arbetsinkomst negativt, medan motsvarande effekt inte finns för män. Kvinnors förvärvsinkomst dyker i samband med första barnet och förblir sedan på en lägre nivå i upp till 20 år.

Forskning från IFAU visar att femton år efter det första barnet har inkomstskillnaden mellan pappan och mamman i genomsnitt ökat med 32 procentenheter. Det är också efter första barnet som kvinnor och mäns sjukfrånvaro börjar skilja sig åt.

Jämställdheten påverkas noterbart av den stora grupp utrikes födda som kommit till Sverige. Färre än var tredje utrikes född kvinna med kort utbildning går till jobbet. Utanförskapet växer med kravlöst bidragsberoende och en politik som uppmuntrar kvinnor att stanna i hemmet, i stället för att delta i arbetsgemenskapen. Sveket är stort mot de kvinnor som flytt förtryck i forna hemländer, och som tvingas leva under hedersförtryck också i Sverige. Dagens migrationspolitik har också skapat en struktur som gör att pojkar och män söker skydd i Sverige i betydligt större utsträckning än kvinnor och flickor, som blir kvar i konfliktområden.

Kvinnors frihet inskränks i dag på fler sätt. Närmare 10 procent av kvinnorna rapporterar att de blivit utsatta för sexualbrott och allra vanligast är det bland unga. Mer än en tredjedel av Sveriges kvinnor uppger att de är rädda för att vistas ute i sitt eget bostadsområde sent på kvällen och en tredjedel väljer ofta en annan väg eller ett annat färdsätt hem för att den vanliga vägen känns för otrygg.

För många slutar dessutom inte rädslan när de stängt dörren hemma då 15 procent av sexualbrotten begås i offrets eller gärningspersonens hem. Att vända utvecklingen så att fler kvinnor ska känna sig trygga utomhus och i sitt hem är därför ödesfrågor för jämställdheten.

Trygghet handlar också om att lita på att samhället finns där när vi behöver. Kvinnors sjukdomar är eftersatta både i forskning och i det kliniska arbetet och det finns kunskapsluckor om hur skillnaden mellan könen tar sig uttryck vad gäller symtom, smärta och reaktioner på läkemedel. Den psykiska ohälsan är i dag den stora folksjukdomen bland kvinnor, men trots det läggs väldigt lite forskningspengar på att ta reda på varför. Förlossningsvården och eftervården ser olika ut beroende på var i landet du befinner dig. Bristen på barnmorskor är skriande och Sverige har den näst högsta andelen allvarliga bristningar i bäckenbotten i Norden.

Reformskriften, som presenteras i dag, innehåller 124 grundade, konkreta och genomförbara reformer. Några av de viktigaste förslagen:

1 Öka kvinnors arbetsutbud. Det ska alltid löna sig att arbeta, och dagens bidragssystem gör familjebildande till en permanent bidrags-lösning. Flerbarnstillägget bör ersättas av ett förstärkt jobbskatteavdrag och bostadsbidraget ersättas av ett extra barnbidrag för ensamstående föräldrar. Barnomsorg ska erbjudas från 6 månaders ålder och barnomsorg på obekväm arbetstid ska alltid vara möjligt för den enskilde.

2 Förutsättningarna för ett mer hållbart föräldraskap behöver förbättras genom att göra alla dagar med föräldrapenning till dubbeldagar, så att föräldrarna kan vara hemma samtidigt, och öka möjligheten att överföra dagar till andra närstående. Samtidigt bör möjligheten att spara dagar med föräldrapenning efter barnets tvåårsdag begränsas.

3 Öka kvinnors livsinkomster genom skatteavdrag för privat pensionssparande och dela den intjänade pensionen mellan föräldrar under föräldraledighet och vård av sjukt barn. Dessutom behövs bättre information om effekten av våra val på livsinkomsten, direkt vid fördelning av föräldraledighet och vab, genom ett nytt digitalt verktyg.

4 Stärkt integration genom att minska invandringen och prioritera kvinnor i kvotflyktingsystemet. Sverige behöver upprätta en obruten integrationskedja som har ett snabbt genomflöde till självförsörjning. Ersätt samhällsorienteringen med en ny Sverigeintroduktion och inför hedersscreening för alla asylsökande.

5 Trygghet för kvinnor och män. Inför rätt till målsägandebiträde i hovrätten i mål om våld i nära relationer och spela in första förhöret med målsägande för att kunna användas som bevisning i rättegången. Utbilda kollektivtrafikförare i att upptäcka, förebygga och larma om sexuellt ofredande och inför trygghetsperspektiv i plan- och bygglagen.

6 Jämställd sjukvård. Bygg ut specialistvården för smärta och avsätt pengar till forskning om

kvinnors hälsa. Ge nyförlösta mammor hjälp med rehabilitering genom att införa en eftervårdscheck. Inför betald specialist-utbildning så fler sjuksköterskor vidareutbildar sig till barnmorskor.

7 Förverkliga fler företagsidéer. Förbättra socialförsäkringssystemen för att underlätta för företagande och familjebildning. Utöka skolans undervisning i privatekonomi och programmering. Stärk välfärdsföretagandet, genom att öppna upp för företagande i fler kvinnodominerade branscher.

Utvecklingen mot ett mer jämställt Sverige har i delar stannat av eller går åt fel håll. Nu behövs ett politiskt ledarskap för att öka kvinnors livsinkomster, trygghet och självbestämmande. Det skulle inte bara gynna Sveriges kvinnor, utan utvecklingen för hela samhället.

Josefin Malmqvist (M), ordförande Moderatkvinnorna

Annsofie Thuresson (M), ansvarig Moderatkvinnornas reformarbete

Linda Frohm (M), ordförande reformgrupp företagande

Louise Meijer (M), ordförande reformgrupp trygghet

Anna af Sillén (M), ordförande reformgrupp integration och migration

30 Svidande kritik mot regeringens sätt att sköta Pisa-mätningen

Regeringen och Skolverket får svidande kritik av Riksrevisionen för hur den senaste kunskapsmätningen Pisa hanterades.

Utbildningsminister Anna Ekströms (S) medarbetare varnade flera gånger för att urvalet av elever var felaktigt – men det ska ha ignorerats, enligt Riksrevisionen. Den politiska oppositionen är inte nådig.

Vart fjärde år redovisas de internationella Pisaundersökningarna där svenska 15-åringars resultat i matematik, naturvetenskap och läsförståelse jämförs med resultat från jämnåriga elever i andra OECD-länder.

Det gör att undersökningarna länge har använts som ett underlag för den svenska skolpolitiken och som facit för om insatser har fungerat eller inte.

I går, torsdag, visade en granskning från Riksrevisionen att resultaten från den senaste Pisaundersökningen, som kallas Pisa 2018/19, inte går att lita på.

En alldeles för stor andel elever, 11 procent, har exkluderats från att skriva provet med

motiveringen att de är nyanlända. Det gör att man inte kan dra några slutsatser om kunskaperna hos de svenska 15-åringarna som kollektiv.

Både Skolverket och regeringen, med utbildningsminister Anna Ekström i spetsen, får svidande kritik i granskningen. I de intervjuer som Riksrevisionen har gjort med skolorna framkommer att man har sållat ut elever på ett sätt som strider mot regelverket.

Till exempel har man uteslutit för många elever med funktionsnedsättningar eller som varit hemmasittare för att de inte har dykt upp vid provtillfällena.

– Då ska de kodas som frånvarande och inte exkluderas från urvalet. Så hur stor del som är nyanlända och hur många som har uteslutits på rent felaktiga grunder är det ingen som vet, säger Sofia Sandgren Massih, projektledare för granskningen vid Riksrevisionen.

I granskningen framkommer det även att tjänstemän på utbildningsdepartementet flera gånger ska ha larmat om att elever exkluderats felaktigt.

– Vi menar att regeringen borde ha följt upp det bättre, och tagit reda på vad det var som hade gått fel, säger Sofia Sandgren Massih.

Anna Ekström tillbakavisar kritiken och menar att frågorna som togs upp i interna pm visst hanterades.

– Jag delar inte bilden att jag inte skulle ha agerat. Självklart lyssnar jag på våra tjänstemän, säger hon.

Även Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson säger till DN att han tog den kritik som nådde honom på allvar, men att han borde ha gjort mer i kontakten med skolorna.

– Skolorna kunde förklara varför de hade exkluderat elever, och det är svårt för oss att ifrågasätta deras bedömningar.

Men Riksrevisionen kunde ju konstatera att skolorna gjort fel?

– Ja, vi behöver bli bättre på att följa upp skolornas arbete.

Moderaternas skolpolitiska talesperson Kristina Axén Olin menar att Anna Ekström försöker dölja de problem som enligt Axén Olin finns i skolan genom att lyfta fram att det går bra för svenska elever.

– Om man ska kunna göra något åt problemen måste man börja med att se och sedan våga prata om de problem som finns, säger Kristina Axén Olin.

Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni är inne på samma linje och säger till TT att hon tror att Ekström ”delvis medvetet” har försökt manipulera Pisaresultaten.

Även Kristdemokraternas Ebba Busch tror att regeringen medvetet mixtrat i syfte att få svensk skola att framstå som bättre än vad den är.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Så väljs eleverna ut

Pisa är en internationell urvalsstudie som undersöker 15-åringars kunskaper inom läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Studien har genomförts vart tredje år sedan år 2000.

Det är OECD som gör ett slumpmässigt urval av vilka skolor som ska delta i Pisa.

Därefter väljs ett visst antal elever ut på varje skola, även det slumpmässigt.

En samordnare på skolan bedömer sedan utifrån OECD:s regelverk om någon eller några elever ska exkluderas från provet. Skolverket - ansvarar för att utbilda skolsamordnarna och stödja dem så att studien blir korrekt.

Källa: Skolverket

30 Unikt svenskt bronsåldersfynd

Ett mycket ovanligt fynd har gjorts i Västra Götaland, skriver Västra Götalandsregionen i ett pressmeddelande.

Skatten har sitt ursprung i yngre bronsåldern, som arkeologerna kallar tiden mellan 1100 och 500 före Kristus. Enligt regionen är fyndet ett av de största och mest spektakulära depåfynden från perioden som har gjorts i Sverige.

Ett depåfynd är ett föremål som offrats till högre makter, tänkt att grävas upp.

TT

30 Den långa väntan fortsätter: ”Vad tränar man för”

Svensk idrott har delats upp i olika pandemiläger.

En liten elitdel har länge fått tävla och spela matcher. Barn och ungdomar fick klartecken i veckan.

Men för den stora bredden, för idrottens ryggrad, är bristande motivation fortfarande den enda motståndaren. Och den blir allt tuffare.

När den evighetslånga försäsongen slutar för alla de tiotusentals aktiva som i skymundan faller mellan stolarna i landets olika idrotter, det vet ingen. Och ingen behöver tvivla på svaret när man frågar de sugna som inte får tävla:

Hur känns det?

Det räcker att lyssna på tre fotbollsspelare som står i den kalla aprilblåsten på Segeltorps IP där Kungens kurvas handelsområde slutat och Huddingeskogen ska börja.

– Det är fruktansvärt tråkigt att bara harva på och träna hela tiden, det blir enformigt. Och det är svårt, för man vet ingenting om framtiden, säger Sanna Nygårds.

– Man går och längtar efter att spela match, säger nyförvärvet Emy Elvhage. Att inte ha det

där målet gör att man känner: ”Vad tränar man för?”

– Det är andra året vi har världens längsta försäsong där vi inte vet hur det kommer att bli, säger Carolina Eriksson.

De tre är Segeltorps IF:s nya trebackslinje.

Eller rättare sagt, ska bli. Än har de inte spelat en enda match ihop. Segeltorps damlag i division 1 är precis utanför de tillåtna gränserna för matcher.

Restriktionerna sade länge att bara den yrkesmässiga idrotten i Sverige fick hålla i gång tävlingsverksamheten. Fram till 28 april hade även barn- och ungdomsidrott tävlingsstopp.

Begreppet yrkesmässig idrott är minst sagt luddigt. Det är stor skillnad på den som tjänar mycket pengar i herrarnas högsta hockeyliga och den som kommer långt ner i en SM-tävling i skidor, till exempel.

Men någonstans ska gränsen dras och i damfotbollen dras den under elitettan, trots att spelarna i den serien knappast kan leva på sin fotboll. Segeltorp är i år nykomling i division 1, serien precis under strecket.

Reglerna visar också att fotbollen har en bra bit kvar till jämställdhet. På herrsidan får division 1-serierna rulla på.

Enligt Svenska fotbollförbundet finns det cirka 600 000 fotbollsspelare i landet. Av seniorerna får bara de cirka 2 200 som tillhör ”yrkesmässig idrott” spela match just nu.

De som drabbas är svensk fotbolls ryggrad. De som spelar i alla seniorserier som underifrån

bygger upp seriesystemet. De tillhör inte de allra bästa och de har lämnat ungdomsnivån. De har varit bortglömda i idrottsdebatten under hela pandemin. De är exempelvis spelarna i Segeltorps damlag.

– Jag tycker att det är vansinne, jag förstår inte logiken, säger deras tränare Viktor Vilhelmsen om vilka som får och inte får spela.

– Folk kan åka buss och det är fullt där men man kan inte spela match elva mot elva på en fullstor fotbollsplan. Det är inte för att förringa vad lag i elitettan och andra får göra utan jag menar mer läget som gäller för alla andra lag.

Vilhelmsens ord handlar inte om att spela ner det allvarliga läget landet befinner sig i med höga dödstal och iva-siffror och vårdpersonal som sliter. Men hans ord talar för en idrottsrörelse där många tycker att logiken i restriktionerna länge saknats.

Segeltorps damer är ute på en framgångsrik resa genom seriesystemet. 2016 låg laget i division 4. I september 2020 blev klubben för första gången klart för division 1.

Sedan dess har laget inte spelat en enda match.

– Vi firade att vi skulle få spela i division 1 men nu är det så här igen. Det är inte säkert att vi får spela något alls. Det är inte alls roligt, konstaterar Carolina Eriksson.

– Det känns som att man är mer avvaktande i år, säger Emy Elvhage. Förra året gick man runt och hoppades att det skulle komma i gång snart, nu är man mer försiktig.

– Det känns så tråkigt att vi är så nära. De i elitettan får spela men inte vi. Det är frustrerande, säger Sanna Nygårds.

Om Emy Elvhage varit kvar i Älvsjö AIK hade hennes säsong varit i full gång i elitettan. Men resorna där är svåra att få ihop med hennes jobb så hon valde att byta till Segeltorp. Det blev en övergång utan provträningar. Pandemin hade just då sitt andra träningsförbud.

Att byta klubb under pandemin är svårare än annars. Tiden i omklädningsrummet som knyter samman en fotbollstrupp är minimerad. Segeltorps damlag har bara två spelare inne samtidigt. Aktiviteter utanför fotbollen för att lära känna varandra är skjutna på framtiden.

Segeltorps serie skulle redan ha haft tre omgångar men matchförbudet har uppdaterats och uppdaterats. Ett tag var det vecka för vecka som gällde. Nu är restriktionerna till den 17 maj. Om dessa lättas ska lagen vara redo att stå på plan inom fem dagar.

Man kan onekligen säga att en stor del av svensk idrott just nu tränar och lever i limbo – med frågan:

Vilken typ av träning ska man ägna sig åt när ingen vet när försäsongen tar slut?

När spelarna i Segeltorp ska beskriva vad de saknar med att inte få spela match landar de i vad idrott i grunden handlar om.

Känslor.

De där som finns i förväntningarna och nerverna. Samlingen och det lättsamma snacket i omklädningsrummet. Musiken som kommer

på och allvaret som lägger sig när alla går in i sin egen bubbla. Matchens 90 minuter långa, adrenalinstinna och känslomässiga berg-och-dalbana. Den trötta lyckan eller frustrerade besvikelsen efteråt.

– Man tappar den riktiga glädjen för fotbollen, säger Sanna Nygårds om att inte få spela match. Man tränar ju för att spela match och uppnå mål, att komma nånvart.

– Det där med vinnarskalle, det är inte alls samma sak på träning som på match. Man går in med helt annat fokus på match, säger Carolina Eriksson.

Emy Elvhage fyller i:

– Allt knyts ihop i en match. Att få vinna, att få vara ett lag och känna… det är så mycket känslor i idrott när det är match, det saknar man nu.

De känner och känner till spelare som slutat under pandemin. Och de tror att ju längre tiden dras ut innan säsongen kommer i gång, desto större är risken att spelare tröttnar och slutar.

Samtidigt finns det aktiva i bredd- och ungdomsidrotten som mest idrottar för andra känslor. För gemenskapen med kompisar och glädjen på träningar. Det där med matcher är inte hela världen.

Mittfältaren Emma Sjöberg är lätt skadad, står vid sidan av planen under träningen och minns hur det var mot hur det är nu:

– När vi var yngre handlade fotboll mest om att träffa kompisar och ha kul. Men nu… visst, vi är

ett tajt gäng men nu spelar vi för att vi vill vara på den här nivån och prestera.

Vad saknar du med att inte spela?

– Hela grejen. Hela dagen. Morgonen, förberedelserna. Man har 90 minuter på sig att visa vad man kan, det är den tiden du får.

– Och stämningen i laget. Före matchen, efter matchen. Den där känslan att: ”Nu måste vi prestera, tjejer.” Man vill vinna på träningar också men när det är i seriesystemet, det är en helt annan känsla.

Det är bra tempo på måndagsträningen, intensiteten är hög i övningen på liten yta. Spelarna tar lite dricka i en paus, får några uppmuntrande ord och kör vidare i ovisshetens tillvaro.

Truppen har tappat fem spelare och fått fem nya. Matcher skulle kunnat vara klistret som stärkte gruppen. Nu har träningshelger på IP använts till att stärka gemenskapen lika mycket som att sätta taktiken.

– Man blir så mycket tajtare när det verkligen gäller, säger Emma Sjöberg. Att få känna gemenskapen efter en vinst eller en bra match, den känner man inte på samma sätt efter träningar.

Åtta av 24 spelare i Segeltorps damtrupp är tonåringar, Emma Sjöberg är en. Om hon inte varit skadad hade hon efter Folkhälsomyndighetens senaste besked därför kunnat spela match redan till helgen. Men inte med damlaget hon ser träna och där hon brukar spela, utan med något av klubbens yngre.

Hur pandemin kommer att påverka svensk idrott på sikt är för tidigt att säga. På den här plastgräsnivån säger både spelare och ledare att motivationen påverkas för varje vecka som går utan match.

– Det är motivationsbrist hos flera i truppen och det är inte så konstigt, säger tränaren Viktor Vilhelmsen. Det har varit lång väntan och det var det förra året också. Det är tur att vi gick upp till division 1, annars hade det nog varit ett ännu större problem. Nu är det i alla fall något nytt.

Det är andra idrottsåret med pandemin. Vad han lärt sig? Att dra ut på perioden med fysträning, inte ha den lika koncentrerad under året som tidigare. Och att se till att träningarna har en hel del tävlingsinslag så att de upplevs som roliga.

Och vad både han och spelarna säger då och då är att ”nu får vi ju i alla fall träna”.

Emma Sjöberg ser tillbaka på pandemins två träningspauser:

– Den första var jobbigast, den kom mer som en smäll. Då var man inte förberedd. Andra gången var man mer van men det tog också hårt för man tänkte att: ”Ska det hålla på så här i perioder?”

– Det är en sak att styrketräna och springa själv men att inte få det här med laget, hela samhörigheten, den saknas. Man märker då hur beroende man är av varandras energi och hur mycket det påverkar hur vi mår.

Hon tar studenten i år och hennes gymnasiearbete har handlat om det vi pratar om. Hur psykisk hälsa påverkas av ett långt

träningsuppehåll. Hon fick idén när hon såg hur lagkamrater mådde under lång skadefrånvaro och det aktualiserades under pandemin.

– Jag kom fram till att det påverkar på ett väldigt, väldigt dåligt sätt. Speciellt på den här nivån där vi lägger ner så mycket tid på idrotten och sedan helt plötsligt inte kunna göra det.

Och om det skulle bli en tredje träningspaus under pandemin?

Emmas svar kommer så spontant att det verkar som att hon inte ens orkat tänka tanken. Hon skrattar till och med till innan hon säger:

– Nej… alltså… den hade varit riktigt tung.

I en idrottares upptränade förmåga måste ingå att inte fastna i jobbiga tankar. Som hur långt det här tävlingsstoppet blir och om det kommer en ny våg. I stället gäller det att titta framåt. Mot nästa tävling, mot nästa match. Oavsett när den kommer.

Till sist: Beskedet att barn och ungdomar ska få spela kommer två dagar efter träningen DN besökt. Jag ringer Segeltorps tränare Viktor Vilhelmsen.

– Det är ett jättepositivt besked men det här blir nästan ännu värre för oss med damlaget, säger han. Risken är att det skapar avundsjuka bland de äldre som fortfarande inte får spela match. Hos oss är det de som är mest i riskzonen för att lägga av.

Johan Esk

johan.esk@dn.se

Fakta. Det här gäller just nu för träning och tävling

För personer födda 2002 och senare (barn och ungdomar upp till och med gymnasieålder) gäller att de nu kan träna i organiserad form, såväl inomhus som utomhus (dock förordar Folkhälsomyndigheten utomhus när så är möjligt). De kan delta i en match/tävlingsdag per vecka utomhus (lokalt, resandet ska vara begränsat).

Personer födda 2001 och tidigare bör träna utomhus och i mindre grupper.

För dessa idrottare gäller ett stopp för deltagande i matcher och andra former av tävlingar.

Tävlingsstoppet gäller inte för yrkesmässig idrott. För att klassas som yrkesmässig måste två villkor uppfyllas: utövningen ska vara huvudsaklig sysselsättning och idrottaren ska befinna sig på nationell eller internationell elitnivå för seniorer. Om majoriteten i ett lag uppfyller villkoren får även övriga i laget delta.

För individuella idrottare gäller att de kan delta i tävlingar där majoriteten av deltagarna är yrkesutövande idrottare och som följer pandemilagens begränsningar.

Pandemilagen säger att en idrottstävling som utgångspunkt är en offentlig tillställning och den får därmed inte samla fler än åtta deltagare. På en tydligt avgränsad arena, exempelvis en fotbollsarena, räknas åskådarna som deltagare men inte lagen eller funktionärerna.

Utanför en tydligt avgränsad arena räknas även idrottarna som deltagare. Dock kan arrangören anordna tävlingen så att olika grupper startar vid olika tider så att det totala antalet överskrider åtta men att endast åtta befinner sig på tävlingsområdet samtidigt.

Svenska fotbollförbundet har beslutat att lag i följande serier ska räknas som yrkesmässiga: damallsvenskan, elitettan, allsvenskan, superettan, ettan, Svenska cupen, Svenska futsalligan samt delar av Regionala futsalligan liksom U21 allsvenskan (om majoriteten av spelarna i matcher är från föreningarnas representationslag).

30 Länsstyrelsen sätter stopp för Tough Viking

Länsstyrelsen sätter stopp för Tough Viking som skulle arrangeras på Norra Djurgården under nästa vecka.

Arrangören anser att det är ett gym. Länsstyrelsen ser det som en offentlig tillställning.

– Vi är upprörda så klart, också över att få beskedet så här kort inpå, säger David Klint.

I samband med pandemin gjordes Tough Viking om från ett krävande hinderbanelopp till ett stort utomhusgym.

Trots att arrangören har både polistillstånd och markägarens godkännande stoppar nu Länsstyrelsen Tough Viking.

I veckan fick grundaren David Klint ett mejl och ett muntligt besked från Länsstyrelsen där man anser att Tough Viking är en tillställning.

Länsstyrelsen lutar sig mot pandemilagen som stoppar större sammankomster än åtta personer.

– Vi tvingas stänga eller bara vara åtta personer. Det jag är mest upprörd över är att vi får tillstånd av polisen och markägaren och sedan kommer en tjänsteman på Länsstyrelsen i sista stund och kör över dem, säger David Klint.

Utomhusgymmet på Norra Djurgården skulle vara på plats från måndag till och med lördag 8 maj.

Elisabeth Larsson, jurist på Länsstyrelsen, anser att Tough Viking inte är ett gym utan en offentlig tillställning.

– Man kan ha ett tillstånd för gym men att ha en koncentration under en dag och ha det under tävlingsliknande former då hamnar man i ett annat regelverk, det handlar om ordningslagen och offentlig till-ställning, säger Elisabeth Larsson.

I sitt svar till Länsstyrelsen skriver Tough Viking att ”flest personer skulle kommit på lördagen den 8 maj eftersom de flesta är lediga på lördagar och det är den lördagen Tough Viking historiskt brukar vara. Cirka 3 500

personer räknade vi med. Ha i beaktande att vi har en hel dag samt tre miljoner kvadratmeter att sprida ut dem på”.

– Om en arrangör av ett gym eller sportanläggning vill göra en tävling eller liknande som en viss dag lockar mycket folk så är det ju en offentlig tillställning, säger Elisabeth Larsson.

David Klint håller inte med.

– Deltagarna betalar för träning och har fått en starttid så de vet när de ska vara där. På det sättet kan vi garantera att för många inte är i gymmet samtidigt. Från den starttiden släpps de ut i gymmet löpande för att minimera antal personer som är ute samtidigt.

Eftersom Länsstyrelsen nyligen stoppade Tough Viking från att arrangeras på Bananpiren i Göteborg valde David Klint att inte sätta upp gymmet på Norra Djurgården redan innan det definitiva beskedet.

– Det är ett utomhusgym, inget arrangemang. Det jag tycker känns hemskt är att en tjänsteman på Länsstyrelsen på eget bevåg kan säga att vi är något som vi inte är fast polisen gett oss tillstånd.

David Klint säger att Tough Viking kommer fortsätta verka för att ge människor chansen till en bättre hälsa.

– Det är lite konstigt när Amanda Lind som är idrottsminister sagt att pandemilagen gör att man inte i onödan ska stänga ned verksamheter som är smittsäkra och så är det precis det Länsstyrelsen gör.

Lars Grimlundlars.grimlund@dn.se

30”Alva och Gunnar Myrdal ville ta sina liv hand i hand i soffan”

Min mor, Alva Myrdal, fick tre år av fruktansvärt lidande tills hon slutligen, 84 år gammal, avled i februari 1986. Hon hade tre år tidigare insjuknat med talrubbningar, som kom allt oftare. En godartad hjärntumör upptäcktes. Min mor hade haft tre hjärtattacker, men efter långt övervägande beslutades om operation.

Min syster kom från USA. Vi hade flera samtal med läkarna om min mors tillstånd och möjligheter. Läkarna fick av oss det av min mor noga uppskrivna och undertecknade livsslutsdirektiv.

Alva följde intensivt alla överläggningar. Operationen var riskfylld. När prognosen beskrevs blev det klart för oss alla att min mor ville dö. Oförmögen att tala och skriva rev hon ur en tidning ut bokstäver och lade dem samman till budskapet: JAG VILL DÖ.

Operationen ändrade inte läget. Min mor fortsatte att lida, och visade ofta sin lilla rivna text. Hennes ögon uttryckte djup sorg.

Hon fick uppleva hur hennes förståndskrafter föll bort. Hon hade ingen demens, hon

upplevde, kände och tänkte – men tappade allt fler av sina förmågor.

Min far Gunnar, svårt parkinsonsjuk och med tilltagande blindhet, kom en gång i veckan med färdtjänst på besök. De hade vid tilltagande sjukdom under föregående år förklarat för oss hur de ville avsluta sina liv tillsammans.

De ville följa det exempel författaren Arthur Koestler och hans hustru Cynthia utgjorde. Dessa tog sina liv tillsammans, sittandes hand i hand i soffan. Hon berättade om Vilhelm Mobergs exempel, och om andra, men det blev omöjligt för dem.

Vi upplevde att alla, inklusive palliativläkarna, gjorde vad de kunde för min mor. Hennes lidande var dock bortom all behandling. Det kunde bara lindras av det hon längtade efter, att stilla och värdigt få somna in. Min mor led inte av någon depression, hon var klar och fullständigt medveten om sin situation. Just därför ville hon dö.

Jag hade när de var gamla och trötta hört om deras önskan och sett hur de skrivit ner den. Då hade jag inte vetat mycket om dessa saker. Min mors långa lidande fick mig att förstå hur grym den lag är som tvingar människor att fortsätta lida när de mer än något önskar att på ett värdigt sätt få lämna ett liv, som förvandlats till en ren plåga.

Jag stödjer nu dem som verkar för denna möjlighet. Jag ser ständigt framför mig Alvas förtvivlade längtande ögon och minns Gunnars hjälplöshet inför samhällets grymhet. Deras lidande kunde ingen palliativ vård lindra.

Kaj Fölster, Stockholm

Fakta. Paret Myrdal

Alva Myrdal (1902–1986) och Gunnar Myrdal (1898–1987) skrev 1934 tillsammans boken ”Kris i befolkningsfrågan” som lade grunden till den socialdemokratiska flerbarnspolitiken. Båda fick Nobelpris.

De fick tre barn: Sonen Jan Myrdal (1927–2020) samt döttrarna Sissela Bok (född 1934) och Kaj Fölster (född 1936)

DN

30 David Lagercrantz. ”Känns som det bästa jag gjort”

Fotboll, mord och politik. Författaren David Lagercrantz är snart aktuell med en ny deckarserie. För första gången berättar han detaljer om huvudpersonen, innehållet och skrivkrampen efter de tidigare försäljningssuccéerna.

David Lagercrantz tar emot i sin nya bostad på Östermalm i Stockholm. Köket och arbetsrummet är iordningställt. Men i salongen tronar dotterns piano på ett hav av tom parkett.

Tv-rummets soffgrupp är omgärdad av flyttkartonger.

– Jag har lämnat Millennium-seriens Södermalmsmiljöer. Men jag bodde där i väldigt många år, konstaterar David Lagercrantz.

I de nya kvarteren rör sig även huvudpersonen i hans kommande deckare: Hans Rekke, professor i psykologi och expert på förhörsteknik. Förhandsintresset och hemlighetsmakeriet är stort. Efter succéerna med ”Jag är Zlatan Ibrahimovic” och de tre sista delarna i Stieg Larssons Millennium-svit, en serie som sålt över 100 miljoner exemplar över hela världen och filmatiserats i flera versioner, är David Lagercrantz själv en kändis. Berömmelsen går kanske inte att jämföra med karaktärer som Zlatan och Lisbeth Salander, men få författare har samma stjärnstatus i Sverige.

Nu avslöjar han för första gången detaljer om den nya boken, samtidigt som omslaget avtäcks. Den legendariska privatdetektiven Sherlock Holmes har varit en viktig inspirationskälla under hela arbetsprocessen.

– Han var den första litterära hjälte som fångade mig i tio-elvaårsåldern. Hans klara blick var så elegant: den lilla iakttagelsen som blottlägger den stora världen. Nu har jag försökt skapa en briljant person, fast utan Sherlocks arrogans. Hans Rekke är snarare bräcklig och djupt självkritisk. I stället för fiol spelar han piano. Men precis som Sherlock bor han på en adress som inte existerar i verkligheten: Grevgatan 3b.

Boken utspelar sig 2003 under brinnande Irakkrig.

– I efterhand ser jag Irakkriget som det stora ursåret. Konflikten sprider sig, får så småningom Syrien att falla och på lång sikt skapar USA:s krig mot terrorismen fler terrorister än det förgör. Jag mådde inte särskilt bra de där åren och var yrkesmässigt inaktiv. Jag blev otroligt intresserad av utrikespolitiken eftersom jag hade tid att följa den noga, säger David Lagercrantz.

Han beskriver hur USA utvecklade nya förhörstekniker riktade mot så kallade ”illegala kombattanter”. I boken har professor Hans Rekke arbetat åt den amerikanska underrättelsetjänsten CIA och tagit del av de tortyrliknande metoderna. Även totalitära staters ”krig mot musiken” är centralt i boken.

– I många regioner förbjöds musik. Ett slags tema i serien är att det som berör oss vill vi krossa. Kärlek förvandlas till hat.

Precis som Sherlock Holmes har karaktären Hans Rekke en bror som rör sig i den innersta maktsfären.

– Han är kabinettsekreterare på UD under en tid när Sverige och alla andra länder springer USA:s ärenden. På så vis får jag möjlighet att spegla hela samhället, från Husby till regeringskansliet.

För i Husby är Hans Rekkes sidekick, polisen Micaela Vargas, uppväxt. Pappan plågades under Pinochets diktatur, bröderna har dragits in i kriminalitet och åtminstone en av dem är numera hennes ärkefiende.

– Hon har sökt sig till polisyrket för att göra upp med sin bror. Micaela är en väldigt rationell person, kanske mer Sancho Panza än Doktor Watson egentligen. Hon beundrar Rekkes förmåga men föraktar hans sätt att gå ner sig.

Hans Rekke döljer nämligen ett kompakt inre mörker och upplever både depressiva och maniska perioder.

– När han konfronteras med berättelsens mordgåta är det som att han får livet tillbaka. I den intensiva manin kan han se hur mycket som helst, kanske för mycket. Han beskriver världen som en spegel – är det bara sig själv han ser, eller något eget som kan leda till en lösning? Depressionen förbyter perspektiven helt.

Efter din sista Millennium-bok sade du att du ville närma dig ”dina egna sår” och ”din egen depressiva och neurotiska personlighet”. Får du utlopp för det nu?

– Ja, det får jag. Jag mådde väldigt dåligt när jag började skriva på boken. Jag hade varit på promotionturné mellan augusti och oktober. Sedan avbröt jag den för att min mamma låg för döden. Folk sade åt mig att jag skulle ta ledigt och vila, men jag kastade mig in i skrivandet. Det var en dålig flyktväg för jag kom ingenvart. Det är en kamp och en konst att skriva om det svarta, det gäller att gnälla på ett sätt som gör det intressant för andra.

Du har även sagt att du inte ville fastna i en ny serie. Nu har du ändå skrivit på avtal om fem böcker som ska släppas i över 20 länder?

– Ja, det har jag svurit åt. Jag knäckte den här idén och sedan blev jag fast i en cirkus. Alla trodde att boken var klar, men jag satt där med två sidor, fyra sidor. Herregud vad jag spände bågen! Prestationsångesten fick kroppen att krampa. Först gick det inte alls, sedan lossnade det plötsligt och nu känns det som det bästa jag har gjort. Jag bor gärna i den här världen ett tag framöver.

Boken börjar med ett mord på en fotbollsdomare, men utredningen utvecklas till att omfatta världsomspännande konspirationer. Är det en blandning av Zlatan och Millennium?

– Nja. Fotbollen är det skenbara, allt börjar där. Det jag däremot har tagit med mig från Zlatanbiografin är inblicken i den värld han kommer ifrån, som också är Micaela Vargas vardag. Man ska vara stark och ta sig samman. I min värld var snarare svagheten en dygd. Den sensitiva var hjälten. Det är ett intressant möte.

Finns det en risk att Micaela Vargas jämförs med Lisbeth Salander?

– Min förläggare har faktiskt uppmärksammat sådana passager i boken. Själv kunde jag aldrig riktigt knyta an till Lisbeth som karaktär. Hon är hård som flinta! Micaela är mer självreflekterande.

Är det tröttsamt att hela tiden bli påmind om Millennium?

– Kanske, vi får se. Som författare kan man alltid bli lite trött på att prata om sina gamla böcker. Men i Sverige är det faktiskt oftare Zlatan än Millennium som nämns.

I september har filmen om Zlatan premiär. Du har skrivit manus. Hur var det?

– Jag har jobbat med filmen parallellt med det här bokprojektet. Det har varit intressant att slita sig från fadershuset. Jag är uppvuxen med att skrivande handlar om formuleringar, om *ordet*, om skärpan i tanken. Här var de dramaturgiska bågarna och kraften i berättelsen viktigast. Sedan är det underbart om man på vägen, medan man dras in i berättelsen, får psykologiska insikter och tankar om det politiska läget. Det ska vara lätt men samtidigt inte enkelt.

Vad kan du säga mer om filmen?

– Det är en ungdomsskildring som bygger på de första sex kapitlen i boken. En berättelse om hur den unga Zlatan stångar sig fram. Det etablerade Sverige var ju som en stängd dörr för honom, och han slog sig igenom. Tiden i Ajax och Juventus är slutpunkten. Jag jobbade hårt med att få till den zlatanska rytmen i hans repliker, men det hade jag inte så mycket för. Vi hittade fantastiska amatörskådespelare som förvandlade orden och gjorde dem till sina. Jag sörjde det lite, men sedan kändes det bra och häftigt.

I samband med den här intervjun visas för första gången omslaget till den nya boken, ett halvår innan den släpps. Vad föreställer det?

– En person i upplösning. Titeln kommer från Hans Rekkes förkärlek till latinska uttryck. Han säger ofta ”Claritas! Claritas!” eftersom han vill ha klarhet i mörkret, ”Obscuritas”.

Per Bengtsson

kultur@dn.se

David Lagercrantz.

Född 1962 i Solna. Debuterade 1997 med ”Göran Kropp 8000 plus”.

Har sedan dess skrivit ytterligare tolv böcker, både romaner och biografier.

”Jag är Zlatan Ibrahimovic” blev en enorm försäljningssuccé. Den nominerades också till Augustpriset som årets fackbok 2012.

De tre sista delarna i Stieg Larssons Millennium-serie gjorde David Lagercrantz världsberömd.

Nya ”Obscuritas”, första delen i serien om Hans Rekke, släpps i höst. Fotografiet på omslaget är taget av Anders Thessing och Jonas Haage har formgivit det.

30 Grattis, kungen – ned med monarkin!

Han föddes på Haga slott klockan 10.20 den 30 april 1946 och vägde 3 500 gram. Att allt gått rätt till och att han alltså var den han var och skulle vara vidimerades av de officiella vittnena: statsministern, utrikesministern, riksmarskalken Vennersten och överhovmästarinnan, friherrinnan Rålamb.

Från örlogsstationerna i Stockholm, Göteborg och Karlskrona sköts salut med 84 skott. Te Deum hölls i Skeppsholmskyrkan. De församlade sjöng unisont psalmen ”Nu tacker Gud, allt folk.”

Inte minst glada var nog de näringsidkare som redan dagen därpå lät den nyfödda kungligheten göra tjänst som kommersiellt draglok. ”Han mår som en prins i sin bädd från Sängspecialisten”, kunde man läsa i en annons, praktiskt nog placerad på just den tidningssida där Dagens Nyheter berättade om Carl Gustaf Folke Hubertus och hans lyckliga ankomst till världen och arvriket. ”Från första da’n skött med Bebi-San”, meddelade en annan annonsör i en annan bransch, och Falu yllefabrik tog tillfället i akt att marknadsföra inte bara en för tillfället väl vald produkt. Företaget gjorde sig också till tolk för svenska jämlikhetssträvanden: ”Det blev en arvprins! Prinsfilten åt alla små svenska pojkar!”

Och nu, valborgsmässoaftonen 2021, fyller han 75 år. Tidningen Expressen tjuvstartade firandet redan förra helgen. Tidningens politiska redaktör överräckte personligen presenten i en söndagskolumn med rubriken: ”Grattis kungen – och leve monarkin!” Expressen övergav nu formellt och högtidligt kravet på att monarkin ska avskaffas. Ett litet steg för världen, men ett rejält kliv bort från den kulturradikala liberalism som i decennier präglat Expressen.

Vad är det då som fått Anna Dahlberg och hennes kollegor att dumpa tidningens arv på tippen? Vilka tunga intellektuella, filosofiska och kulturella argument för monarkin har fått dem att klä getinggadden med bladguld och ställa sig i kön för att bli kungliga hovleverantörer? Kungen jobbar flitigt. Han och hans familj är hyvens. Anna Dahlberg har av sina ”kontakter på utrikesdepartementet” fått veta att Lex Prinsfilten fortfarande är i full kraft. Kungen säljer saker utomlands.

August Strindberg gav 1882 ut en samling satirer: ”Det nya riket. Skildringar från attentatens och jubelfesternas tidevarv”. I ett av styckena berättar han om en hårt arbetande monark, låt oss kalla honom Oscar II, som aldrig förtröttas i sina ansträngningar att genom ständiga järnvägsinvigningar bidra till landets välstånd och tillväxt. Under en av dessa oräkneliga invigningar ådrar han sig en magkatarr, tvingas dricka brunn och blir bättre, varvid Svenska Folket samlas på Nationalteatern för att ge uttryckt åt sin ”inneboende glädje över det höga tillfrisknandet”. En talare träder fram och ”börjar naturligtvis med den sedvanliga förklaringen att han icke lärt att smickra, men att han ändå skall göra så gott han kan. Därpå framför han en vördsam hälsning från Svenska Folket som han träffade vid en middag på Hasselbacken och berättar att han fann det mycket lyckligt och belåtet samt att det bad hälsa att det alltid skulle vara troget och beskedligt.”

Anna Dahlberg gör också sitt bästa. Expressens ledarsida redigeras under beteckningen ”liberal”, men efter Dahlbergs omvändelse framför tronen skulle ”opportunt oscariansk” kunna vara ett alternativ.

”Grattis, kungen!” Inget problem. Det hör till god ton och vanlig artighet att framföra gratulationer på bemärkelsedagar. Det är i rubrikens andra led Expressen tar det definierande klivet. ”Leve monarkin!”. Ett sådant leve är, för att uttrycka det högtidligt, inte förenligt med liberala grundvärden. Monarkin är den mest uppenbara manifestationen av det samhälle historiens

kämpande liberaler gick till storms mot och besegrade: stånds- och privilegiesamhället, det slags samhälle där det inte är vad du gör utan vilka dina föräldrar var som avgör hur du värderas och vilka roller som det är möjligt för dig att spela.

Man kan nu invända att så ser det ju fortfarande ut: klass, hudfärg, föräldrars ekonomi och utbildning påverkar och begränsar möjligheterna till fria livsval på synnerligen konkreta och påtagliga sätt. Världen är orättvis. Absolut. Men det är ändå något annat om och när dessa orättvisor är formaliserade, institutionaliserade, betraktas som en naturens, eller Guds, odiskutabla ordning. Meritokrati är det liberala alternativet till en sådan värld, du ska bedömas och belönas efter förtjänst, inte efter i vilken familj du är född. Monarkin är meritokratins antites: Det finns inga andra skäl till att Carl XVI Gustaf är Sveriges statschef än att han föddes av prinsessan Sibylla på Haga slott.

Att som chef för en liberal ledarsida ropa ”leve monarkin” är jämförbart med att som ideologisk vegan entusiastiskt hojta ”mera kött, mera kött!”

Det ironiska är samtidigt att vi har ett kungahus som har meritokratin, i tämligen extrem form, att tacka för sin existens. Den 5 maj är det dags för ännu ett härskarjubileum. Då är det 200 år sedan Napoleon Bonaparte dog på förvisningsön Sankta Helena, sydatlantens Eslöv. Det är en minnesdag värd att uppmärksamma, inte bara på grund av de goda bakverk, lustiga hattar och svenska triumfer på schlagerns slagfält som vi har Nappe att tacka för (”Waterloo, I was defeated, you won the

war”). Också monarkister som Anna Dahlberg borde kosta på sig en Napoleonbakelse den 5 maj.

Korsikanen Napoleone di Buonaparte föddes inte till monark, men formade med svärdet sin värld (som Tegnér formulerade det), slog sig bokstavligen fram till tronen och satte själv kejsarkronan på sitt huvud den 2 december 1804. Meritokratin smälte för ett ögonblick samman med monarkin.

Napoleons svärd öppnade vägen till tronen också för en annan soldat, den sydfranska underofficeren Jean Baptiste Bernadotte. Genom sin duglighet blev han en av kejsarens främsta fältherrar vilket i sin tur så småningom gjorde honom till svensk tronföljare och kung. Utan Napoleon ingen Karl XIV Johan och då heller ingen Carl XVI Gustaf att hylla på Expressens ledarsida.

Denna paradox, ett kungahus byggt på meritokratisk grund, är inte unik. Kanske snarare regel. I det kungliga släktledets begynnelse finns ofta en krigsherre som ryckt åt sig kronan, torkat bort blodet och satt den på sitt huvud. Gustav Eriksson Vasa kan vara ett exempel. Men så snart kronan är på plats måste historien skrivas om, annars skulle ju inte bara den nyblivna kungens krona utan också hans huvud sitta löst. När som helst skulle en annan och ännu dugligare krigsherre kunna göra anspråk på kungavärdigheten. Alltså måste kungen bli kung av Guds nåde, ett majestät höjt över tid och rum.

Just de argumenten – Guds smorde, en helig kunglig kropp och så vidare – har förlorat något

av sin slagkraft i ett moderniserat, demokratiserat och i hög grad meritokratiskt samhälle. Det är därför monarkins förespråkare tvingas luta sig mot en motsägelse. Det som i deras ögon gör monarken särskild, som motiverar minnesmedaljer och saluter och hyllande ledartexter på födelsedagen, är att han eller hon är alldeles vanlig, om än på det bästa av vis; hygglig, familjekär, engagerad i viktiga saker som natur och klimat, hårt arbetande.

Men sådana argument är, som den brittiska tidningen The Economist nyligen påpekade i en kolumn apropå prins Philips bortgång, bara nonsens. Vad skulle vi göra om statschefen visade sig vara lat och otrevlig? Kalla honom till extra utvecklingssamtal? Påminna honom om HR-avdelningens digitala genomgång av monarkins värdegrund?

Poängen med monarkin är att den *inte* utgör en del av den moderna meritokratiska vardagsvärlden. ”Monarchy is romance or it is nothing”, sammanfattar The Economist.

Och så är det förstås. Att kungen också är en vanlig hygglig morfar och farfar blir bara intressant på grund av att detta ”också” alltid finns med, om än underförstått. Han är ”också” just… kungen. Personifikationen av idén att härskarblod är en särskild saft. Det är och andra sidan en arkaisk, pseudoreligiös föreställning, som blir allt svårare att bibehålla, ens på ett undermedvetet plan, i takt med att de kungliga familjerna så att säga sekulariserar sig själva genom genom sina familjebildningar, gifter sig med dem de älskar i stället för med dem som hovet hittat i furstekalendern Almanach de Gota.

Återstår bara teatern. Då och då sätter Carl Gustaf Folke Hubertus kronan på sin hjässa och låtsas vara kung. Då och då låtsas vi tro på honom. Så har det varit länge. I ”Det nya riket” låter Strindberg en annan kung, Karl XV, reflektera över den gemensamma lögnen: ”Folket tror inte på humbugen längre, nåväl, vi kungar visa folket, att vi inte heller äro så dumma att tro på den; vi måste nu en gång finnas, efter ni vill ha det: se här ha ni oss sådana vi äro. Vad mer? Här har ni Karl XII:s drabanter! Inte tror jag på dem och inte ni heller, men de äro roliga att se på!”

Det är monarkisternas sista försvarslinje: Åh, så trist och grå världen skulle bli om vi inte hade en Prinsfilt att svepa in oss i och en kung att hurra för.

Ett så patetiskt och sorgligt argument: Som om världen skulle slockna och övergå till permanenta svartvita TV2-sändningar från 1978 om Carl Gustaf Folke Hubertus Bernadottes ättlingar inte längre hade ensamrätt på statschefsposten i Sverige.

Jo, skådespel är livsviktiga, traditioner likaså: glamour, färg, fest, tidsresor, dörrar som öppnas till historien, symboler, att samlas kring, gestalter att spegla sig i och identifiera sig med, tryggheten i att bli påmind om att släkten följa släktens gång... allt detta är viktigt, omistligt.

Men kungahuset är inte den enda teatern i landet. Vi har andra scener, vi har andra skådespelare, vi har konsten och kulturen som kan förse oss med den ”romantik” vi inte kan leva utan. Och statschefen? Hög tid att låta statschefen bli statschef på riktigt, vald på grundval av sina meriter.

Per Svensson per.svensson@dn.se

30 Bensinmackarnas död slår hårt mot filmkonsten

Utfasningen av bensinbilar må vara bra för miljön, men innebär en mindre katastrof för filmen. Bensinstationen har alltid varit filmhistoriens mest -högoktaniga spelplats. *Mårten Blomkvist* ligger sömnlös i oro över hur film-skaparna ska klara sig utan sina pulshöjande, bensindoftande mackar.

Den bensindrivna bilens dagar är räknade. I november förra året sa Boris Johnson att det från 2030 inte skulle vara tillåtet att sälja nya bilar med förbränningsmotor i Storbritannien.

Han puffade bensinbilen tio år närmare ättestupan, tidigare var årtalet 2040.

Länder tävlar om att vara först att göra slut med bensinen. Norge och Sydkorea vill ha väck bensinbilen från 2025. 2030 kan det bli i Sverige, liksom på flera andra håll.

Allt detta är säkert till det bästa. Men har det gjorts konsekvensutredning, hur kommer filmerna att klara sig utan bensinstationer?

Utan bensinbilar, inga mackar. I film har bensinstationen alltid varit ett löfte. Stoppet för att tanka ger lite pulshöjning. Om ni går från ”-Nomadland” med en känsla av att denna fina film ändå saknade något, så är det utan tvivel för att trägna bilföraren Frances McDormand

inte fick en rejäl mackscen. Otroligt. Tur att hon fick en Oscar som tröst.

När en bil svänger in på en station vet man aldrig vem föraren ska möta. I filmer är bensinstationer öar där manusförfattaren kan låta lite vad som helst utspelas, smått eller stort.

En av de bästa Ingmar Bergmanreplikerna fälls på en bensinstation. I ”Smultronstället” (1957) gör Victor Sjöström gamla professorn Isak Borg. Han ska promoveras till jubeldoktor i Lund. Professorn tar bilen från Stockholm och måste tanka i Gränna, där han hade sin första läkarpraktik.

Max von Sydow tar emot. Hans raska Henrik har overall och liten snitsig båtmössa. Han känner igen ”doktor Borg”, blir förtjust, och presenterar honom för hustrun Eva som också arbetar på Caltexmacken.

När det är dags för betalning viftar von Sydow bort doktorns plånbok, ”Eva och jag, vi bjuder på den här soppan. Vi kan vara lite spanska av oss vi också fast vi bor i Gränna”.

”Smultronstället” gräver djupt i minnen, i stora misstag i livet, i äktenskap som blir helveten, men man minns den spansksinnade mackföreståndaren i Gränna. Han är en andningspaus nästan mitt i filmen.

Samtidigt gör han filmen mörkare. Vi har fått veta att Borg bakom sin milda framtoning kan vara en gubbtjyv. Han är rik men kräver att hans vuxna son ska fortsätta att betala av ett tyngande lån, för ”sagt är sagt”. Ställd bredvid den generösa bensinstationföreståndaren

framstår Borg som än mer misslyckad som människa.

Det är överlag en prima mackscen. von Sydow har till och med ett trassel som han torkar nävarna med.

Trassel är ”avfallsgarn som används för rengöring och putsning” enligt Svenska Akademiens ordlista. Brukas det fortfarande? Det är ovärderligt i mackscener. Det ska vara ett trassel i händerna på mackbiträdet när han med rynkad panna talar med kunden om dennes fortsatta färd:

”Black Rock? Rakt fram. Men ni måste över berget och det ser ut att bli hällregn. Då blir vägen såphal. Om jag var ni skulle jag vänta, mister.”

Men mister kan aldrig vänta. Bensinstationsbiträdenas roll är ofta att vara de stationära och trygga som står och eftertänksamt trasseltorkar händerna medan bilarna drar vidare, fulla med rastlösa själar som inte funnit sin plats i livet.

I noirthrillern ”Skuggor ur det förflutna” (1947, ”Out of the past”) av Jacques Torneur spelar Robert Mitchum en hårdkokt före detta privatdetektiv. Efter att ett jobb han skulle ha gjort åt en skurkaktig storspelare – Kirk Douglas, hård som flinta – gått snett har Mitchum försökt skapa sig ett nytt liv som hederlig ägare av en liten mack. Douglas hittar honom, förundrad över Mitchums verksamhet:

”Så du har en liten bensinstation?”

”Du låter som om det var något konstigt?”

”Det är det.”

”Det är väldigt enkelt. Jag säljer bensin, då får jag lite vinst. För den handlar jag mat. Då får butiksägaren en vinst. Vi kallar det för att förtjäna sitt uppehälle. Du kanske har hört talas om det någon gång.”

Av filmerna att döma var bensinstationernas glansår ungefär 1940–1970. Alla var glada över att ha bilar. Mackarna var fina, med alerta biträden som kom utspringande och fyllde tanken och kollade vattnet och oljan. I Raoul Walshs ”Glödhett” (1949), så rå att den totalförbjöds i Sverige 1962, svänger en tankbil med bland andra ligaledaren Cody (James Cagney) in på en bensinstation vars stolthet är deras toaletter: ”CLEANEST IN THE WEST.”

Det blir en poäng i handlingen. En i gänget är insmugglad agent. Han går på toaletten, klottrar ett hastigt budskap om att kontakta polisen på spegeln, och klagar innan han hoppar i bilen:

”Den där spegeln är så lortig att man ser dubbelt i den!”

Bensinstationsföreståndaren blir förnärmad.

Åtminstone en film noir-klassiker är i princip helt och hållet förlagd till en bensinstation. Deckarförfattaren James M Cains ”The postman always rings twice” – svenska titlar har skiftat – har filmats flera gånger men den arketypiska ”Postmannen” är Tay Garnetts från 1946, med Lana Turner och John Garfield. Garfield är på luffen när han stannar till vid Twin Oaks, kombinerad mack och litet kafé. Både pumpar och grill sköts av ägaren Nick (Cecil Kellaway).

Han är gladlynt och hemkär – och dessvärre omkring trettio år äldre än sin uttråkade unga pangbrud till hustru (Turner).

Efter en blick på Turner tar Garfield det lediga jobbet på macken. De finner varandra. Snart är Nick lika populär som förbränningsmotorn 2021, och föremål för planer om mycket raskare avveckling.

Filmhistorien har flera exempel på att det kan vara utsatt att driva bensinstation. Det händer mycket hemskt i bröderna Coens Oscarsbelönade Cormac McCarthyfilmatisering ”No country for old men” (2007) men en av de mest blodisande scenerna är den med ett stilla samtal på en bensinstation.

Vid det laget vet publiken att Javier Bardems rollfigur är en iskall hitman, troligen rubbad. Han släcker liv som andra blåser ut födelsedagsljus, fast med mindre engagemang. Det vet inte den äldre man (Gene Jones) som äger macken där Bardem stannat till i sin jakt på försvunna pengar från en knarkaffär. När Bardem kommer in för att betala bensinen och köpa en liten påse nötter, gör ägaren misstaget att försöka med lite småprat.

”Fått något regn i era trakter?”

Bardem tittar upp från nötpåsen:

”Vilka trakter då?”

Han stoppar en nöt i munnen. Mackägaren nickar mot bilen:

”Jag såg att du kom från Dallas.”

Bardem tuggar långsamt:

”Vad rör det dig var jag kommer ifrån... friendo?”

Därifrån går det bara utför med konversationen. Mackägaren försöker ta sig ur samtalet, men hans konstigt hotfulla kund ger sig inte förrän han singlat slant och tvingat den stackars mannen att välja, krona eller klave? Det gåtfulla svaret på frågan om vad han kan vinna: ”Allt.”

”Al right”, säger mackägaren uppgivet. ”Klave, då.”

Som åskådare har man i den sekunden ingen aning om vad som ska hända. Man kan dock med ett hundra procents säkerhet säga att man aldrig tänker ställa sig bakom disken på en ödsligt liggande bensinstation i Texas.

”No country...” är förlagd till 1980. Man ser hur bensinstationens image har förändrats. Macken är inte längre, som i ”Smultronstället” eller ”Glödhett”, en verksamhet som är tidens melodi, en liten pärla vårdad av stolta ägare. Macken i bröderna Coens film är skavd och sliten. Stolpen med Texacoskylten är rostig. Stationens butik är trång och gör ett stökigt intryck, den är belamrad med snacks och förpackningar med biltillbehör, till och med i ett fönster står askar travade.

Det kan gå snett på bensinstationer. I rysaren ”Spårlöst försvunnen” försvinner en ung kvinna då hon och hennes kille på en resa stannar till vid en bensinstation. Det är en stor anläggning med uteplatser och butik och många glada semesterfirare. Det inbjudande stället blir som en grop med kvicksand när pojkvännen börjar leta bland alla människor och bilar som kommer och går.

George Sluizer regisserade 1988 en nederländsk version av denna filmatisering av en thriller av skådespelaren Jeroen Krabbés bror Tim. 1993 gjorde han en amerikansk version, med Kiefer Sutherland, Jeff Bridges och Sandra Bullock.

Den första versionen fick aldrig svensk biodistribution men är bäst. Har man smak för psykopater – mannen bakom försvinnandet kontaktar pojkvännen när han letat i flera år – är det värt att anstränga sig för att hitta ”Spoorloos”, som originalet heter. Stockholmare kan låna den på biblioteket.

Ett möte på en bensinstation är i film vanligen början på något dåligt. Men åtminstone två av filmhistoriens mest rörande scener utspelar sig på bensinstationer. Vem kan se bensinstationsscenen i ”Vredens druvor” (1940) utan att börja svälja?

I John Fords filmatisering av John Steinbecks roman är utblottade lantarbetarfamiljen Joad i en överlastad, skruttig lastbil på väg mot Kalifornien och eventuellt jobb. När de stannar för att tanka går gamla farfar in på serveringen för att köpa en limpa.

Två långtradarchaufförer äter lunch vid disken. När fattiglappen stiger in tystnar deras muntra snack med servitrisen. Det har varit torka i Oklahoma, behövande passerar ständigt, små ställen som detta vill inte föda dem. Då farfar ber att få köpa bröd, svarar servitrisen snäsigt att de inte säljer bröd, bara smörgåsar.

Det är till en gammal dam utan tänder, säger gubben. Hon måste blöta brödet. Smörgås har han inte råd med, tio cent måste räcka.

”Limporna vi har kostar femton cent!”

Då ingriper hennes kollega, en man som står med kaffemaskinen:

”Ge’n brödet!”

Servitrisen hugger tillbaka:

”Brödet kan ta slut innan brödbilen kommer!”

”Då får det väl ta slut!”

Femtoncentlimpan kommer på disken. Gubben ber servitrisen skära av för tio cent, han vill göra rätt för sig.

”Äh, det är gårdagsbröd, hörs från kaffe-maskinen.”

”Varsågod, säger servitrisen, Bert säger att det går bra.”

Hon låter inte så hård längre. Farfars två barnbarn har smugit sig in och spanar på godiset vid kassan. Han undrar om karamellstängerna är encentare:

”Dom där? säger servitrisen. Dom... nej, det är två för en cent!

När farfar och barn gått ut tittar en av chaufförerna retsamt på servitrisen:

”Dom där är inte två för en cent.”

”Bry dig inte om det”, fräser hon.

Chaufförerna ska vidare, de lägger betalningen vid kassan och går ut.

”Ni ska ha växel”, säger servitrisen.

”Bry dig inte om det”, säger en av dem över axeln.

Vi förhärdar oss i hårda tider, säger scenen, men det är egentligen inte sådana som

människor vill vara. Det är en plädering för medmänsklighet, tidlös i sin för Ford typiskt enkla och raka utformning.

Filmhistoriens mest berömda bensinstationsscen – om nu inte bröderna Coens tagit över – är gjord av en regissör som växte upp i en lägenhet ovanför pappas bilverkstad: Jacques Demy.

Hans ”Paraplyerna i Cherbourg” (1964), där all dialog sjungs, är en sorglig kärlekshistoria. Geneviève (Catherine Deneuve) och Guy (Nino Castelnuovo) är unga älskande. De får en natt tillsammans innan han måste åka för att strida i Algeriet, där motståndsrörelsen är i färd med kasta ut kolonialmakten Frankrike. Guys brev kommer glest. Väntan pressar Geneviève, som är gravid. En rik och snäll man uppvaktar och till sist tackar hon ja och försvinner från Cherbourg och mammas paraplybutik.

Fem år senare är det jul. Snön faller över bensinstationen Guy startat, när en svart Mercedes svänger in för att tanka.

Det är Geneviève, elegant i svart päls, med dottern som Guy inte ens har sett. Nu bor han med en egen liten familj på den välskötta stationen. Frun har tagit lillen för att se julskyltningen. En stund väntar Geneviève och Guy ensamma på kontoret medan Guys medhjälpare tankar hennes bil.

Inte mycket sägs, eller sjungs. Det behövs inte. Både vi och de vet om känslorna de fortfarande har för varandra. Men de har valt tryggheten före passionen. Michel Legrands musik, en av filmens stjärnor, säger allt utan ord. Det är

mörkt ute. Snön lägger sig på Essopumparna och på den blänkande Mercedesen.

När frun och pojken kommer tillbaka står Guy och tittar efter Geneviéves bil som just kört i väg. Guy leker lite med sin son, så går familjen in och stänger dörren. Kameran drar sig bakåt, lyfter, och sista bilden, med svallande romantisk filmmusik, är en helbild av macken ”L’escale Cherbourgoise” i decembermörkret.

Demy utnyttjar med full kraft symboliken i bilden av bensinstationen, som troget betjänar alla resenärer men själv alltid blir lämnad och övergiven.

När den sista bensinstationen är tömd, låt - musiken till ”Paraplyerna i Cherbourg” ljuda som begravningsmusik!

Mårten Blomkvist

kultur@dn.se

Fler bensinstations-ögonblick att tanka.

”Farlig omväg” (1946, originaltitel ”Detour”)

Al (Tom Neal) tycker att han har problem, men de är ingenting mot dem han får efter att vid stopp på bensinstation ha plockat upp vildsinta liftaren Vera (Ann Savage)

”Fåglarna” (1963)

När fåglarna blir mordgalna i Bodega Bay slår måsar omkull ett bensinstationsbiträde. Slangen hamnar på marken, bensin pumpas ut, och naturligtvis måste någon aningslös tända en cigarett, fast Tippi Hedren och alla andra som

förskansat sig på en liten restaurang vrålar åt honom.

”Bonnie och Clyde” (1967)

Michael J Pollard gör mackbiträdet som av Warren Beattys och Faye Dunaways rånarpar rekryteras som förare av flyktbil. Bra bensinstationsdialog när Dunaway testar ynglingen:

– Vet du vad det här är för bil?

– Det är en fyrcylindrig Ford Coupe.

– Nej.

– Jo, det är det.

– Nej. Det här är en STULEN fyrcylindrig Ford Coupe.

”Med tidens gång” (1976)

Ännu ett exempel på trakasserad bensinstationsföreståndare, denna pressas att låna ut pappas fina gamla motorcykel med sidovagn när den kringresande filmprojektorreparatören och hans kompis vill ta en sväng i Wim Wenders roadmovie/ västtyska vågen-pärla.

”Nu blåser vi snuten” (1977)

Burt Reynolds som The Bandit, legendarisk fortåkare som antar utmaningen att i en Pontiac Trans Am lotsa en långtradare med illegal öllast från Texas till Georgia. Många längs vägen hyllar rebellen. En mackägare tycker att The Bandit är ett stort arsle. Han protesterar:

– Goddammit, jag är en av dom bland gräsrötterna mest älskade amerikanska folkhjältarna!

Det fanns bara en Burt.

”The road warrior” (1981)

Efter katastrofen-film där alla slåss om bensin. Ingen bensinstation här, men regissören George Miller tog idén till denna den andra Mad Max-filmen från oljekrisen 1979, när bensinbristen fick folk att börja puckla på varandra i köerna till pumparna.

”Bagdad café” (1987)

Konventionell och bastant tyska överger maken under bilresa genom Mojave-öknen och tar in på gudsförgätet kombinerat långtradarcafé och motel. Där går hennes dammvippa snart varm. Kulturkrock-komedi som blev mycket älskad då den kom.

”Macken: Roy’s & Roger’s - bilservice” (1990)

På 1980-talet blev tv-serien om två tröga bröder som driver mack så populär att en film var oundviklig. Den klarade inte kritikernas kontrollbesiktning men publiken åkte glatt med.

”Harry, en vän som vill dig väl” (2000)

Sliten ung familjefar möter på bensinstation gammal skolkamrat som har pengar och nu vill hjälpa skolkompisen att förverkliga sina författardrömmar. Den mysko Harry börjar undanröja alla störande moment. Släkt är ofta störande.

”The Irishman” (2019)

Långtradarchauffören Frank Sheeran (Robert De Niro) och mafioson Russell Buffalino (Joe

Pesci) möts på en bensinstation när Russell fixar Franks motor åt honom. Snart börjar Frank fixa Russells problem.

30 Så blir Stockholms första stora bokhelg

Stockholms bokhelg arrangeras för första gången den 26-29 augusti – och är gratis. Besökarna kan navigera via en stadskarta mellan litterära samtal, signeringar, boklådor, olika releaser och musikaliska bidrag.

Sammanlagt deltar fler än 100 förlag, boklådor, museer och institutioner i Stockholms första stora bokhelg.

Alex Schulman, Agneta Pleijel, Jens Lapidus, Astrid Seeberger och Nina Hemmingsson finns bland de deltagande författarna. Utöver bokförlagens arrangemang i egna lokaler utlovas aktiviteter på ett antal scener runt om i staden.

Evenemang äger rum på platser som Djurgården, Kulturhuset, Nytorget, Stadsmuseet, Kapsylen, Stortorget, Mornington Hotel och Söderbokhandeln. Vidare tänker Pocketshop och Akademibokhandeln ha litteratursamtal under helgen.

Fyra församlingar – Katarina, Hedvig Eleonora, Kungsholmen och Storkyrkan – ordnar också egna bokprogram. En litterär gudstjänst planeras vidare i Katarina kyrka. På en scen vid Stortorget i Gamla stan kommer bland annat Svenska Akademien och Storkyrkan att delta.

Georg Cederskog georg.cederskog@dn.se

30 Får fila på min sociala kantighet till partiledardebatt en på söndag.

SVT:s Anders Holmberg tackar för berömmet på Twitter efter intervjun med Kinas ambassadör Gui Congyui, där han upprepat ställde en rad hårda frågor om bland annat Kinas lögner kring den fängslade förläggaren Gui Minhai.

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads-departementet och näringsdepartementet

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi
Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Genvägar

- Reformering av Arbetsförmedlingen
- Ordning och reda på arbetsmarknaden
- En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020
- Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
  16 augusti 2018 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsmiljöverket**
  07 mars 2016 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
  15 oktober 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsdomstolen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ILO-kommittén**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsförmedlingen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Medlingsinstitutet**
  03 december 2014 från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Nyanländas etablering**

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter Bostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Med mera

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

Områden

Områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Näringspolitik
- Regional utveckling

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- Näringsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation
- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
  22 november 2017 från Näringsdepartementet
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Skogsstyrelsen**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Livsmedelsverket (SLV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Lernia AB (Lernia)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Orio AB (Orio)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vasallen AB (Vasallen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Transportstyrelsen**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikanalys**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Tillväxtverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedavia AB (Swedavia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sjöfartsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SJ AB (SJ)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SAS AB (SAS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **PostNord AB (PostNord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patentombudsnämnden**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Metria AB (Metria)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luftfartsverket (LFV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Konkurrensverket (KKV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Infranord AB (Infranord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
  04 februari 2015 från

- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Bolagsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteket AB (Apoteket)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Styrelsen för samefonden**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Lantmäteriet**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Boverket**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

25 Att våga pröva är det viktigaste för självkänslan

Oron för att inte klara av ett nytt jobb kan många känna igen. Men för några tar det dåliga självförtroendet över och de vågar aldrig pröva det de drömmer om. Här ger tre experter råd om hur man kan övervinna sin rädsla.

Det är vanligt att känna oro över att börja ett nytt jobb. Glädjen över att ha fått den tjänst man har sökt, övergår i en nervös förväntan. Många företag har därför också rutiner för det som kallas ”onboarding” (komma ombord) och den nyanställda kan få en kontaktperson för att känna sig tryggare innan det är dags att kliva in genom dörrarna första dagen.

Men en del människor är mer rädda än andra. De vågar inte söka eller tackar nej till erbjudanden om nya jobb på grund av dåligt självförtroende och dålig självkänsla.

Lisa Rosengren är rådgivare och coach på TRR (tidigare Trygghetsrådet) och har länge hjälpt människor att hitta jobb eller utbildningar som passar dem.

– Mitt råd är att fundera på vad är det som gör att jag får de här tankarna? När jag tänker efter så kanske jag har klarat liknande utmaningar tidigare, säger hon.

Även psykologen och psykoterapeuten Åsa Kruse har hjälpt människor med dålig självkänsla och dåligt självförtroende, som aldrig vågar testa jobb de drömmer om.

– Om man har en relativt hög självkänsla så är misslyckanden inte lika svåra som om man från början har en låg självkänsla. Man tar det som inte blev så bra med en klackspark. Det ingår i livet att man inte klarar av precis allt, eller att det inte blev som man hade tänkt sig, säger Åsa Kruse och fortsätter:

– Men har man en stukad självkänsla från början är det mycket svårare eftersom man lägger allt på sig själv. ”Det är mitt fel, jag borde ha gjort si eller jag borde ha varit mer så.” Medan det kanske faktiskt handlar om omständigheterna som man har hamnat i.

Även de som är perfektionister kan hamna i en låsning eftersom de inte anser att de kommer att göra det nya jobbet tillräckligt bra. Lisa Rosengren berättar:

– Jag kan träffa på dem som har väldigt höga krav på sig själva och som tvekar för att de känner att de bara uppfyller åtta av tio saker som står i en jobbannons. Jag brukar coacha dem att tänka att arbetsgivarna inte förväntar sig att du ska kunna allt. De har valt dig för att de tror på dig. Tillåt dig själv att vara nybörjare, för du är nybörjare på just det här jobbet.

Karriärexperten Charlotte Hågård har coachat tiotusentals människor under decennier. Hon menar att det har blivit vanligare att man inte riktigt vet vad man vill i livet.

– Jag har hjälpt personer som är så framgångsrika och sociala att alla vill ha dem. De framstår som kompetenta men egentligen mår de dåligt. I slutet av rekryteringsprocessen bestämmer de sig för att de inte kommer att orka, trots att det är ett kanonjobb, säger hon.

Handlar det bara om osäkerhet ska man ta hjälp av andra och inte sitta och ”klura ut” allt själv. Många människor är ensamma i sina beslut menar Charlotte Hågård och hennes råd är att se till att man får både en intern och en extern mentor.

– Sedan kan det vara så att i annonsen beskrivs jobbet som fantastiskt, men under resans gång kommer det fram grejer som visar att det är kattguld. Då är det inte konstigt att man tackar nej. Då handlar det inte bara om osäkerhet, poängterar hon.

Alla tre experterna är överens om att man först och främst måste ta reda på om det är yttre eller inre faktorer som gör att man känner oro och tvekan. Psykologen och psykoterapeuten Åsa Kruse förklarar:

– Man ska försöka bli klar över sitt motiv. Är rädslan jag känner välgrundad? Är den rimlig? Handlar det om att jag är rädd för vad alla andra ska tycka? Eller handlar det om att det här verkar vara en enorm arbetsbörda som jag kanske inte kommer att klara av i den situation jag befinner mig i nu?

Allt kommer man inte att kunna ta reda på innan man börjar sitt nya jobb och det går inte att svara ”ja” på frågor som ”är jag tillräckligt kompetent?” Eller ”har jag tillräckligt med tålamod med personal?” Det kan man inte svara på förrän man har prövat.

– Handlar det om dålig självkänsla och att man tror att man inte klarar det utan att närmare kunna precisera vad det handlar om, då ska man pröva. Se det som ett experiment och att du inte behöver stanna permanent. Du kan kanske gå ett sidosteg sedan – eller gå någon annanstans, säger Åsa Kruse.

Alla tre menar att många tvekar för mycket över att be om stöd i sin nya roll.

– Fråga vad det finns för support på det nya företaget. Hur kan chefen stötta dig? Hur kan kollegor stötta dig? Hur kan någon annan kunnig person stötta dig? Kan du få en mentor? föreslår Lisa Rosengren.

Men att pröva är det absolut viktigaste. Det är alla de tre experterna överens om. För när man prövar lär man sig vad man kan. Gå in i det nya med inställningen ”jag prövar, det är ett experiment”. Och inte ”det här ska jag bli nu”. Det kan man även förmedla utåt om man är orolig för omgivningens uppfattning. Åsa Kruse återkommer till hur lätt det är att känna att man misslyckas:

– Känslan av misslyckande är inte samma sak som att man har misslyckats. Känslor förleder oss ofta att tolka dem som fakta. Så den känslan behöver mötas med fakta, rimlighetsbedömning och erfarenhet av liknande situationer. Jorden går inte under av små misstag. Folk blev inte arga och man fick inte sparken.

Helena Sjödin Öberg

helena.sjodin.oberg@dn.se

Tips. Förbättra självkänslan stegvis

Åsa Kruse tipsar i sin nya bok ”Verklighetsglappet” om frågor att ställa sig för att komma ur ett tillstånd där man begränsar sig.

För att förstärka vår självkänsla och vårt självförtroende måste vi gradvis utsätta oss för det som känns utmanande, inte enbart fastna i funderingar eller kasta oss ut i hetluften direkt. Vi behöver erfarenheter som går i positiv riktning – vilket kan vara att det faktiskt inte kändes så jobbigt, eller var så svårt som vi trodde, eller att vi hanterade situationen ganska bra.

Frågor att ställa sig

Vad behöver jag aktivt göra för att komma vidare i detta?

Vad vill jag först prova?

Vad är ett rimligt eller tänkbart första steg?

Vad ser jag för hinder som skulle kunna få mig att ge upp?

Vad kan jag göra då?

Självkänsla, självförtroende, självbild

Självkänsla

är en värdering av oss själva och svarar på frågan: ”Vad tycker jag om mig själv?” Självkänslan kan vara hög eller låg.

Självförtroende

är vår uppfattning om vår kompetens och våra färdigheter i en viss situation och svarar på frågan: ”Hur bra är jag på detta?”

Självbild

är vår bild av vilka vi är och svarar på frågorna: ”Vem är jag, hur är jag, vad är jag?”

Självförmåga

Hur vi uppfattar och bedömer vår förmåga att klara av och åstadkomma saker under rådande omständigheter. Svarar på frågorna: ”Vad tror jag att jag kan åstadkomma?” ”Vad kommer det att leda till och hur viktigt är det för mig?”

Självverifiering

Att bekräfta den befintliga självbilden och hålla den stabil och svarar på frågorna: ”Finns det konkreta belägg för att jag har de förmågor och egenskaper jag tror mig ha?” ”Vilka konkreta exempel i så fall?”

Källa: Boken ”Verklighetsglappet” (Natur och kultur) av Åsa Kruse

25 Skräckblandat att plötsligt börja styra andra

Marianne fick erbjudande om att bli chef inom ett område som hon länge längtat till. Hon tackade ja, men blev sjukskriven av stressen. Ska hon våga gå tillbaka efter sjukskrivningen? Är det en relevant tvekan? Eller en obefogad rädsla?

Marianne har jobbat i samma koncern under många år och blev uppmanad att söka ett chefsjobb inom det område hon drömt att jobba inom.

– Jag tvekade eftersom det var ett ganska stort första chefsjobb. Men jag vände och vred på det och gjorde plus- och minuslistor och så bestämde jag mig för att testa, berättar hon och skrattar till:

– Det var ju lite skräckblandad förtjusning att helt plötsligt stå i centrum och börja styra andra människor. Jag har varit projektledare tidigare, men inte haft chefsansvaret på samma sätt.

Mariannes första dag som chef var den 1 januari 2020. Eftersom företaget arbetar inom en bransch som påverkas av pandemin var det inte

bara medarbetarnas nya arbetssituation som Marianne skulle hantera.

– Vi satt i möten varje dag för att få koll på läget, så att inget skulle tappas mellan stolarna och mitt behov av att jobba strukturerat fick helt läggas åt sidan.

Marianne jobbade intensivt utan pauser under hög stress och press.

– Jag fick minnesproblem, koncentrationssvårigheter och hade svårt att fokusera. Jag tappade ord och fick en hel del problem med sömnen. Tankarna snurrade konstant och jag kunde inte släppa jobbet även om jag försökte ta en promenad för att må bättre.

– Allt blev kaosartat. Jag fick liksom inte chansen att prova på ledarskapet i mer ordnade former. Jag drabbades av akut stress och blev sjukskriven.

Nu står hon inför utmaningen att återvända till tjänsten – eller byta spår.

– Jag har en stor prestationsbaserad självkänsla och ett stort behov av att få bekräftat att jag är bra. Jag har också svårt att känna att jag är värd någonting utan att springa på som en tok.

Många som tvekar inför att hoppa på nya jobb är oroliga för hur omgivningen ska reagera om de inte klarar av det. Lyckas man inte, känns det både som ett personligt och ett offentligt misslyckande.

Men Marianne skulle inte säga att hon har misslyckats.

– Däremot har förutsättningarna inte riktigt varit vad de borde. Vi har varit ganska tunt bemannade och jag har slitit extra mycket.

– Vi gjorde en medarbetarundersökning och där fick jag bra betyg. Det känns som ett kvitto på att jag inte är helt ute och cyklar.

Så Marianne kommer att återvända till sin chefstjänst i sommar. Hon vill vara anonym eftersom hon inte vill att hennes kollegor ska känna till hennes tvivel.

Marianne har valt att se det som att hon fortsätter att pröva och att det handlar om en avancerad ledarutbildning som hon deltar i. Hon vill också gärna ta hjälp av en mentor.

– Jag tror att det är som när man rider och trillar av och de säger att man snabbt ska upp i sadeln igen. Annars kommer man aldrig att våga.

– Men det är inte så att jag har så pass gott självförtroende att jag tror att det här fixar jag galant. Jag kommer att få ändra mitt sätt att agera, inte göra så mycket själv utan arbeta genom andra. Och det är väl det som är den stora utmaningen.

Helena Sjödin Öberg

helena.sjodin.oberg@dn.se

27 Rekordår för svenska Leovegas när de fysiska kasinona stängde

När de fysiska mötesplatserna för spelande stängdes blev det svenska spelföretaget Leovegas onlinekasinon en tillflyktsort för spelsugna. Det gjorde fjolåret ett rekordår med intäkter på nästan 4 miljarder kronor. Nu vill vd:n att Leovegas spel ska ses som vilken underhållning som helst.

Men många tvekar inför spelbolagets nya giv.

– Vi har precis som många andra digitala bolag tagit ett kliv framåt, säger Leovegas vd och medgrundare Gustaf Hagman.

Pandemin har fått företag som redan låg före inom digitaliseringen att blomstra. Det gäller även spelandet.

– I till exempel Italien har man stängt ner de landbaserade kasinona, och då har mycket av det spelandet flyttats till online, säger han.

Det har bidragit till att Italien blivit en av Leovegas fem största marknader. Sammanlagt landade intäkterna på 387 464 000 euro, motsvarande drygt 3,9 miljarder kronor, förra året – som därmed blev ett rekordår.

Leovegas grundades 2011 av Gustaf Hagman och Robin Ramm-Ericson. Redan från start har inriktningen varit onlinespel, framför allt sådana som ska passa för mobilen. I dag har företagsgruppen nästan 900 anställda från Stockholm, Västerås och Växjö till Italien, Storbritannien och Malta. De har blivit en global jätte inom onlinespelbranschen, där de successivt köpt upp andra varumärken för att bli bredare. Målet är enligt vd:n att bli mer som underhållning.

– Konkurrenterna för oss är inte längre andra spelbolag utan vi konkurrerar mer om tid, till exempel med Netflix, Facebook, Tiktok. Allt möjligt som folk håller på med, säger Gustaf Hagman och fortsätter:

– Synen på spel skiljer sig åt mellan olika länder. I till exempel USA är kasino- och sportspelssektorn en del av underhållningssegmentet, medan man i de nordiska länderna ser det mer som spel.

Och att dra gränsen mellan Leovegas spel och andra typer av mobilspel är inte enkelt. Gustaf Hagman säger att många blev storspelare av mobilspelet Candy Crush också, och det finns studier som visar att dataspelande kan vara en riskfaktor för problemspelande om pengar. Dataspelsbranschen lockar till fler köp i sina spel, påpekar han.

Men branschorganisationen Dataspelsbranschen, som organiserar aktörer inom dataspel, drar en skarp gräns.

– Spel där man kan vinna pengar kan inte vara med hos oss. Vi försöker vara tydliga med den gränsen. Det är olika förutsättning och även en

fråga om identitet, där vi ser oss som ren underhållning, säger Per Strömbäck, talesperson för Dataspelsbranschen.

– Jag skulle vilja säga att det är olika branscher, deras stora frågor handlar till exempel om reglering och statligt monopol som inte är relevant för våra företag, påpekar Per Strömbäck.

Leovegas vd framhåller att snittkunden spelar för allt mindre, för tillfället för 650 kronor i månaden. Han jämför siffran med kostnaden för abonnemang på Spotify, C More eller Telias sportpaket.

– Det kanske är att dra det lite långt, men det jag försöker säga är att vi tävlar med entertainmentplånboken.

Det är också delvis därför företaget har ett flertal olika varumärken, som ska tilltala olika grupper. Märket Gogo Casino ska locka yngre genom att vara snabbare. Märket Livecasino ska locka de som tycker om roulette. Och Pink Casino ska attrahera fler kvinnor, med annan marknadsföring och färgpalett.

– Det brukar vara runt en tredjedel kvinnor och två tredjedelar män på kasino, men på Pink är det fler kvinnor som spelar, säger Gustaf Hagman.

Varumärket finns visserligen inte i Sverige, men organisationen Spelfriheten, som vänder sig till spelberoende, noterade tidigare i år att den problemgrupp som ökat mest är kvinnor mellan 25 och 40 år som tidigare inte haft en relation till spel, men som nu hittat till nätkasinon.

Gustaf Hagman pekar på systemet Leo Safeplay, som övervakar och analyserar kunders beteenden för att förutse risken att de utvecklar ett problematiskt spelande.

– Av de kunder vi tar kontakt med i vårt system så ändrar faktiskt nio av tio sitt spelmönster. Så det är verkligen på väg åt rätt riktning där. Det är väldigt viktigt för oss och hela tiden nära hjärtat att folk inte spelar bort för mycket eller över sin förmåga.

När Leovegas drog igång verksamheten 2012 var det inte tillåtet för kommersiella företag att bedriva spel i Sverige. Företagets strategi har varit att ge sig in på marknader som antingen är lokalt reglerade eller som kommer regleras i närtid. De vill vara med och driva utvecklingen, säger Gustaf Hagman och nämner Kanada där företagets företrädare är delaktiga i diskussionen om hur regleringen ska se ut genom sitt deltagande i Ontario gaming board.

– Det var lite som Stenbeck gjorde på sin tid, när han startade TV3, reklam-tv från utlandet innan det var reglerat, säger Gustaf Hagman.

Förra året spelade drygt hälften av svenskarna om pengar. Den svenska spelmarknaden omsatte totalt sett 27,3 miljarder kronor, enligt en rapport från Statskontoret. Förutsättningarna för det här året och det kommande är goda, enligt Leovegas vd.

– Vi har två bra sportår framför oss med EM och OS, och nästa år är det VM. Det är väldigt mycket som händer på sportsidan under de närmsta två åren, så vår tajming av köpet av Expekt är perfekt, skulle jag säga.

I ett flertal artiklar har DN berättat om Sveriges nya framgångsföretag, som alla har beröringspunkter med techbranschen. Det gäller även Leovegas.

Gustaf Hagman ser både för- och nackdelar med ett huvudkontor i Stockholm. Utmaningen är den stora konkurrensen om duktiga utvecklare. Bara några hundra meter från speljättens kontor ligger andra framgångsrika företag som Spotify, Klarna, Truecaller och Facebook.

– Men fördelen är att det finns jäkligt duktiga människor i Stockholm. Vi har en hög techmognad och produktmognad och kunskap om internet. Det bara är så, det är ett jäkla driv i den här staden.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Leovegas

Leovegas är ett företag inom spelindustrin som grundades 2011 av Gustaf Hagman och Robin Ramm-Ericson.

Fokuserar främst på mobilspel inom betting, kasino, sport och underhållning.

I dag har bolaget nästan 900 anställda och kontor i Stockholm, Västerås, Växjö, Milano, Newcastle och på Malta.

2020 blev ett rekordår, där det fjärde kvartalet blev det starkaste med intäkter på 98,4 miljoner euro på tre månader. Bland de största ägarna finns flera pensionsfonder, däribland Avanza pension som är tredje största ägare.

Fakta. Spelmarknaden

Den svenska spelmarknaden omreglerades 2019, vilket gjorde att även kommersiella företag har tillstånd att bedriva spel i Sverige. Tidigare hade bara staten, allmännyttiga organisationer och hästsporten formellt tillstånd i landet. Spelandet online är dock svårt att reglera och fortfarande spelar många via olicensierade företag. Drygt hälften av svenskarna spelade om pengar 2020, och omregleringen har inte påverkat andelen, enligt en rapport från Statskontoret. Den svenska spelmarknaden omsatte 27,3 miljarder kronor 2020. Uppskattningsvis spelade svenskar för 2,6 miljarder kronor hos företag utan svensk licens.

Källa: Statskontoret

28 Nio av tio i Sverige nöjda med sitt arbete

89 procent av befolkningen uppger att de är ganska eller mycket nöjda med sitt arbete, enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Samtidigt svarar 5 procent att de är ganska eller mycket missnöjda med sitt arbete.

Färre anser att de ofta arbetar under tidspress jämfört med för drygt tio år sedan – men fler upplever att de har ett psykiskt ansträngande arbete och ett enformigt arbete.

Enformigt arbete är vanligare bland personer som inte gått gymnasiet, medan psykiskt

ansträngande arbete är vanligare bland personer som pluggat vidare efter gymnasiet. Det är också fler med utländsk bakgrund som svarar att de har ett enformigt arbete, och fler kvinnor som anser att arbetet är psykiskt ansträngande.

Andelen som har ett stillasittande arbete har ökat från 28 procent 2008–2009 till 35 procent 2020.

TT

29 Arbetsmiljöbrister på vartannat byggföretag

Arbete på hög höjd utan fallskydd och farliga maskiner. Av drygt 100 kontrollerade byggföretag hade cirka 50 brister i arbetsmiljön, i vissa fall så allvarliga att omedelbart förbud mot att jobba vidare infördes.

”Vi har fått ge påfallande många förbud mot arbete på hög höjd, där det har saknats fallskydd och finns en omedelbar risk att falla ned. Det är upprörande och lite förvånande att

de här företagen inte förstår bättre än så. Ingen ska behöva skadas eller dö av sitt arbete”, säger Arne Alfredsson, avdelningschef på Arbetsmiljöverket, i ett pressmeddelande.

Under två veckor har oanmälda inspektioner genomförts av Skatteverket, Arbetsmiljöverket och polisen. Av cirka 200 kontrollerade personer som jobbade på byggarbetsplatserna saknade 25 tillstånd att arbeta i Sverige. Hälften av dem har nu avvisats till Ukraina och polisen misstänker att de har slussats in i Sverige i organiserad form.

– De kommer hit med hjälp och insmuggling och det innebär att de utför arbete utan några som helst skyddsnät. De har inte alls samma villkor som någon som är här med riktiga tillstånd, utan de är rättslösa och kan inte protestera mot förhållanden på sin arbetsplats, säger polisöverintendent Per Wadhed.

På arbetsplatserna ska finnas personalliggare, där alla som arbetar är registrerade. Men Skatteverket hittade brister i liggarna hos 40 procent av företagen.

– Det är illa. Vi blir förvånade och förskräckta varje gång, säger Per Wadhed.

Enligt Byggföretagens säkerhetssamordnare Berndt Jonsson välkomnar bransch- och arbetsgivarorganisationen den här typen av inspektioner. Han håller med om att problemen med fallrisker hör till de mest utbredda, men tycker att utvecklingen går åt rätt håll.

– I ett längre perspektiv är det riktigt stora framsteg, men det går inte tillräckligt fort. Vi vill absolut att tempot ska intensifieras, säger han.

I sommar inför Byggföretagen en obligatorisk säkerhetsutbildning och framöver kommer det gå att se vilka på byggarbetsplatsen som gått utbildningen i det system som personalliggaren finns i.

TT

30 Nordeakoncernen slår förväntningarna

Bankkoncernen Nordea går oväntat bra i första kvartalet.

Bankledningen med vd Frank Vang-Jensen gläds åt ökade bolånevolymer och ökad utlåning till små och medelstora företag.

”Bolånevolymerna ökade med 6 procent i lokala valutor på årsbasis och utlåningen till små och medelstora företag ökade med 7 procent”, skriver Nordea i kvartalsrapporten.

”Det förvaltade kapitalet ökade med 33 procent till 372 miljarder euro, drivet av återhämtningen på marknaden och fortsatta nettoinflöden, framför allt i retailfonder. Kundnöjdheten fortsätter att öka enligt gjorda mätningar”, fortsätter banken.

Nordea redovisar ett rörelseresultat på 1 049 miljoner euro, motsvarande cirka 10,6 miljarder kronor, för årets första kvartal. Det kan jämföras med vinsten på 599 miljoner euro motsvarande period 2020.

Resultatet var bättre än väntat. Nettovinsten lyfter till 788 miljoner euro, mot 460 miljoner ett år tidigare. Det kan jämföras med en snittprognos bland analytiker på 632 miljoner euro.

Räntenettot steg till 1 212 miljoner euro, från 1 109 miljoner euro ett år tidigare. Provisionsnettot ökade till 827 miljoner euro, från 765 miljoner euro.

Kreditförlusterna föll till 52 miljoner euro, ned från 155 miljoner under första kvartalet 2020.

”Vi har emellertid behållit vår buffert, enligt ledningens bedömning, oförändrad på 650 miljoner euro, eftersom den samlade effekten av covid-19-pandemin på Nordeas kunder ännu är osäker”, skriver Frank Vang-Jensen i en kommentar.

Rörelseintäkterna totalt lyfte till 2 420 miljoner euro, upp från 2 002 miljoner, medan rörelsekostnaderna steg till 1 319 miljoner euro, från 1 248 miljoner.

”De högre kostnaderna under första kvartalet berodde på ökade resolutionsavgifter och valutaeffekter. Exklusive dessa poster var kostnaderna emellertid lägre än för ett år sedan”, skriver Vang-Jensen.

Han utlovar samtidigt återköp av aktier i linje med årsstämmans beslut, som ett sätt att dela ut vad som kallas ”överskottskapital” till ägarna.

”Vi planerar att genomföra återköp när de nuvarande restriktionerna har hävts”, skriver han.

Stämman godkände även en utdelning på högst 0:72 euro per aktie i september, i linje med gällande rekommendationer från Europeiska centralbanken (ECB).

TT

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Ekonomisk politik
- Finansmarknad
- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Skatt och tull
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- Finansdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Åsa Lindhagen
Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet
- **Upphandlingsmyndigheten**
  25 november 2015 från Finansdepartementet
- **Trygghetsstiftelsen**
  25 juni 2015 från Finansdepartementet
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
  19 maj 2015 från Finansdepartementet
- **Statistiska centralbyrån**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens skadereglerings nämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens Personadressregisternämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Resegarantinämnden**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Kammarkollegiet**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Första AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tredje AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tullverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Sparbankernas säkerhetskassa**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatteverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatterättsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjätte AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjunde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Riksgälden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Länsstyrelserna**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Lotteriinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Krigsförsäkringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konsumentverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Kronofogdemyndigheten**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konjunkturinstitutet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Forskarskattenämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Fjärde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

-

- **Finanspolitiska rådet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Finansinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Ekonomistyrningsverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Bokföringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Arbetsgivarverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Andra AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Statskontoret**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens överklagandenämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens servicecenter**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens fastighetsverk (SFV)**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens ansvarsnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Fortifikationsverket**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister
Finansdepartementet
”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Åsa Lindhagen

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
Länsstyrelser hör till regeringen

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

319 **Inrikes DN-artiklar 25-30 april 2021**

320 Riksdagen och politiska partier

352 Statsrådsberedningen och statsministern

360 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

419 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

488 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

510 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

722 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

892 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

925 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

933 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 953

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook** **Twitter**
- **LinkedIn** **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Finansdepartementet**
- **Statlig förvaltnin**
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelsers, kommuners och regioners verksamheter.

Frånhttp://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.
Länsstyrelsernas webbplats

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser

Dalarnas län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning

Gotlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss

Gävleborgs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Söka solcellsstöd Titta i vårt diarium Veta mer om motortrafik i naturen Veta mer om hotade arter (ÅGP) Läsa våra nyheter

Hallands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Söka jobb Söka stöd till solceller Läsa våra kungörelser Kontakta oss Ansöka om strandskyddsdispens Anmäl för miljöprövning av vattenkraft

Jämtlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Jönköpings län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Kalmar län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Anmäla att djur far illa Söka karta eller geotjänster Läsa fiskeregler Ansöka om medborgarskap Publikationer

Kronobergs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla vattenkraft till miljöprövning Ta del av kungörelser Anmälan om vattenverksamhet Söka stöd till solceller Kolla lediga jobb

Norrbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Veta mer om årets älgjakt Söka i diariet Läsa våra senaste nyheter Veta mer om landshövdingen

Skåne län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Söka solcellsstöd Överklaga kommuns beslut Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Söka stiftelser och stipendier Ansöka om medborgarskap

Stockholms län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss

Södermanlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprövning av djurstallar

Uppsala län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat

Värmlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019

Västerbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss

Västernorrlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium

Västra Götalands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata

Örebro län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725
SFS nr: 2017:725
Departement/myndighet: Finansdepartementet K
Utfärdad: 2017-06-22
Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)
Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · Visa fulltext

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**

121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

200 4) Gotlands och Stockholms län.

212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**

294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

297 Utvecklingens krafter

298 Systemet för mänskliga verksamheter

301 Den fundamentala påverkanskedjan

303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.

307 Näringslivet.

308 Svenskt Näringaliv

317 Arbetsförmedlingen

324 Handelsbanken

Från SKR.se 28 dec 2019

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- Lediga jobb Remisser Styrelsehandlingar och beslut Styrelse och beredningar Kansliorganisation Om SKR

Mer från SKR

- Kurser och konferenser Rapporter och skrifter Cirkulär Webbsändningar Nyhetsbrev Press Lärande exempel Bloggar

Kommuner, regioner

- Kort om kommuner och regioner Kommuner, lista Fakta kommuner och regioner Regioner, lista

Hjälp

English pages
Lättlästa sidor
Webbkarta
A-Ö index

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.
Sök i webbhandboken
Om webbhandboken

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlems-organisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.
SKR:s medlemmar

Sveriges största arbetsgivarorganisation
SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.
Arbetsgivarfrågor

Det går att göra skillnad
SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.
Internationellt
Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner
Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna
Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.
Så styrs regionerna

Så styrs kommunerna
Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.
Så styrs kommunerna

Kommungruppsindelning
Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.
Kommungruppsindelning
Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.
Länsregister
Kommunkoder
Kommunindelning, karta från SCB (PDF, nytt fönster)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner
Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.
Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter

Antal anställda i kommuner och regioner
Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exaka och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.
Personalstatistik

Rena fakta om kommuner och regioner
Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.
Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfällig fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.
Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.
Välfärden i siffror

Läs vidare
Därför är självstyrelse bra
Styra Sverige, så fungerar det
Lista på kommuner som återtagit benämningen stad
Stads- och kommunhistoriska institutet
Kartor, SCB:s webbplats

Informationsansvarig
- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroende-valda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR
Adress och övrig kontaktinformation
08-452 70 00
info@skr.se

- Facebook
- Twitter
- YouTube
- RSS
- Prenumerera på webbinnehåll
- SKR:s webbhandbok
- Om webbplatsen
- Kakor
- Personuppgifter - GDPR
- Förbättra webbplatsen

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning
Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnärings-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna
För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner
A1. Storstäder - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. Pendlingskommun nära storstad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad
B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.
B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.
B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner
C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.
C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning) (PDF, nytt fönster)

Publikationer
Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner
.
Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst. handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer. 21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.